

ചിക്രിസാക്രമം

(ഭാഷാവ്യാഖ്യാനസഹിതം.)

വ്യാഖ്യാതാവ്.
കെ. വാസുദേവൻമൂസ്സത്.

തൃശ്ശിവപേരൂർ
ഭാരതവിലാസം അച്ചുകൂടത്തിൽ
അച്ചടിച്ചത്.

1115.

വില ഉറപ്പിക 1.

പകർപ്പവകാശം ടി. അച്ചുകൂടത്തിലേക്കുള്ളതാകുന്നു.

ചികിത്സാക്രമം

(ഭാഷാവ്യാഖ്യാനസഹിതം.)

പ്രൊഫ്. :
കെ. വാസുദേവൻമൂസ്സത്.

കേരള സാഹിത്യ
അക്കാദമി

തൃശ്ശിവപേരൂർ
ഭാരതവിലാസം അച്ചുകൂടത്തിൽ
അച്ചടിച്ചത്.

1115.

വില ഉറപ്പിക 1.

പകർപ്പവകാശം ടി. അച്ചുകൂടത്തിലേക്കുള്ളതാകുന്നു.

മുഖവുര

ആയുർവ്വേദചികിത്സയിൽ ഇപ്പോൾ നമ്മുടെ ഗവണ്മെന്റിനുകൂടി ഭൂഷിപ്പതിപ്പിക്കേണമെന്നു വിചാരമുള്ളതായി പല ലക്ഷ്യങ്ങളെക്കൊണ്ടും വെളിപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ആ ചികിത്സയെ സാംഗോപാംഗമായി കാരണം, ലക്ഷണം, ചികിത്സ ഇതുകൂടാക്കൂടി പ്രതിപാദിക്കുന്ന വലിയ ഗ്രന്ഥങ്ങൾ ചരകൻ, സുശ്രുതൻ, വാഗ്ഭടൻ മുതലായി പ്രസിദ്ധനായ ആചാര്യന്മാരുടെ ആ ചികിത്സയ്ക്കുള്ള പാണ്ഡിത്യത്തേയും ഭൂതദയയേയും പ്രകാശിപ്പിച്ചുവരുന്നുണ്ട്. അവ സംസ്കൃതഭാഷയിലുള്ളവയാണെങ്കിലും, നാട്ടുഭാഷയായ മലയാളത്തിൽ വ്യാഖ്യാനങ്ങളോടുകൂടി പലരാരും അച്ചടിപ്പിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. എന്നാലും, അവയെ കൂലക്ഷമായി പഠിച്ചു പരിശോധിച്ച് അത്ഥം ഗ്രഹിച്ച് നല്ല ഒരു വൈദ്യനെന്നു പേര് സമ്പാദിച്ച് ലോകോപകാരം ചെയ്യുന്നതു കൃഷ്ണസാധ്യമായിട്ടാണ് ഇരിക്കുന്നത്.

ശാസ്ത്രത്തിന്നനുസരിച്ച രീതിയിൽ രോഗങ്ങളുടെ സ്വഭാവങ്ങളെ എഴുപ്പത്തിൽ ഗ്രഹിച്ച് അതാതിന്നുചിതമായ ചികിത്സയെ ഫലപ്രദമാകത്തക്കവിധം നടത്തേണ്ടതിന്നു സരളമായ രീതിയിൽ വേണ്ടത്തക്ക അറിവിനെ ഉണ്ടാക്കിത്തന്നതാകുന്നു പ്രകൃതമായ “ചികിത്സാക്രമം” എന്ന ഗ്രന്ഥം. ഈ ഗ്രന്ഥവും ഇതിന്നുമുമ്പ് അച്ചടിച്ചു പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിട്ടുണ്ട്. എങ്കിലും, സംസ്കൃതപാണ്ഡിത്യം കുറയുന്ന മലയാളികൾക്ക് ഇതിലെ താൽപര്യം നല്ലവണ്ണം വെളിവാക്കിക്കൊടുപ്പാൻ തക്കവിധം ഒരു വ്യാഖ്യാനം അവയിൽ കൂട്ടിച്ചേർത്തതായി കാണുന്നില്ല.

ചികിത്സാവിഷയത്തിൽ മലയാളികളായ വൈദ്യന്മാർ നടത്തിവരുന്ന സമ്പ്രദായം പ്രായേണ മാറ്റിക്കുകളിൽ കാണുന്നവയല്ല. ഈ സമ്പ്രദായംകൊണ്ട് രോഗത്തിന്നു തൽക്കാ

ലശാന്നിമാത്രമല്ല വരുന്നത്; രോഗത്തിനെ, മൂലച്ഛേദംവരുത്തി മേലിലുണ്ടാകാത്തവിധം ആക്കിത്തീർക്കുന്നതാണ് ഈ സമ്പ്രദായം. ഈ സമ്പ്രദായപ്രകാരമുള്ള ചികിത്സകൊണ്ടു തൽക്കാലം രോഗശാന്നിക്ക് അല്പം താമസം വന്നേക്കാം. എങ്കിലും വേറെ യാതൊരുപ്രവൃത്തിയും ഈ ചികിത്സ കാരണമായിത്തീരുന്നതല്ല. അതിനാൽതന്നെ പരദേശികളായ പലരും രോഗനിവൃത്തിക്കു മലയാളികളായ വൈദ്യന്മാരെ പ്രതീക്ഷിക്കുന്നത് അനുഭവസിദ്ധമാകുന്നു.

ഇങ്ങിനെയുള്ള ചികിത്സാസമ്പ്രദായത്തേയും അതിനുവേണ്ടുന്ന യോഗങ്ങളേയും മറ്റും അനായാസേന ഗ്രഹിപ്പിക്കുന്നതാകുന്നു ഈ ഗ്രന്ഥം. ഇതിനു തക്കതായ മലയാളവ്യാഖ്യാനവും ഈ പുസ്തകത്തിൽ അതാതിന്നു നേരെ ചേർത്തിട്ടുണ്ട്. അതിനാൽ ഈ പുസ്തകം മലയാളസമ്പ്രദായപ്രകാരം ചികിത്സചെയ്യുന്ന എല്ലാ വൈദ്യന്മാർക്കും ഉപകാരമായിത്തീരുന്നതാകുമല്ല, ഈ ചികിത്സയിലിരിക്കുന്ന രോഗികൾക്കും പരിചാരകന്മാർക്കുംകൂടി അത്യന്തം ഉപകാരകമാകുമെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു.

ഈ ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ പ്രണേതാവ് ഇന്നാളാണെന്നു വ്യക്തമായിപ്പറവാൻ വല്ല ലക്ഷ്യവും ഇതുവരെ കിട്ടിയിട്ടില്ല. എന്നാൽ, ഈ ഗ്രന്ഥം അതിപ്രാചീനമായിട്ടുള്ളതാണെന്നു പാരമ്പര്യോപദേശംകൊണ്ട് അറിയുന്നുണ്ട്. മലയാളത്തിൽ പരാതനമായി വൈദ്യശാസ്ത്രത്തെ അഭ്യസിച്ചും പ്രചരിപ്പിച്ചും വന്നിരുന്ന അഷ്ടവൈദ്യന്മാരിൽപെട്ട ഒരാളുടെ കൃതിയായിരിക്കും ഇതെന്ന് ഊഹിക്കുന്നു. അദ്ദേഹം സംസ്കൃതഭാഷയിൽ പ്രാചീനങ്ങളായ വളരെ ഗ്രന്ഥങ്ങളെ എടുത്തു കൂട്ടിച്ചേർത്തും അതുകളെ അനുസരിച്ച് സ്വന്തംകൃതിയായ ചില ഗ്ലോക്കുകളെ യോജിപ്പിച്ചും ഈ ഗ്രന്ഥത്തെ സംക്ഷിപ്തമായും ഉപകാരപ്രദമായും ആക്കിത്തീർത്തിട്ടുണ്ട്:

രസം, ഗന്ധകം മുതലായ തീക്ഷ്ണദ്രവ്യങ്ങളെക്കൊണ്ടുള്ള ചികിത്സകൾ ചുരുക്കമായി ഈ ഗ്രന്ഥത്തിൽ പ്രതിപാദിക്കുന്നു.

തിരുന്നിട്ടില്ല. ശീശ്രദ്ധപ്രദങ്ങളായ ഈവക പ്രയോഗങ്ങളും ചിലപ്പോൾ അത്യുപകാരകങ്ങളായി വന്നേക്കാമെന്നാകുന്നു ഗ്രന്ഥകാരന്റെ അഭിപ്രായമെന്ന് ഇതുകൊണ്ടു വിശദമാകുന്നു.

ഇതിൽ ചേർത്തിട്ടുള്ള വ്യാഖ്യാനത്തിൽ കേവലം മൂലത്തെ വ്യാഖ്യാനിച്ച് അർത്ഥം പറയുക മാത്രമല്ലാ ചെയ്തിട്ടുള്ളു. ഓരോരോ യോഗങ്ങളെപ്പറയുന്ന ഘട്ടത്തിൽ അതുപ്രകാരം ഔഷധം സംസ്കരിച്ച് തെയ്യാറാക്കേണ്ടുന്ന വിധിയെക്കുറിച്ച് കാണിച്ചിട്ടുണ്ട്. അന്യഗ്രന്ഥങ്ങളിൽനിന്നു ചില വിഷയങ്ങളെ എടുത്തു വിസ്തരിച്ചു കാണിക്കുന്നത് ആവശ്യമായ പല ഘട്ടങ്ങളിലും അങ്ങിനെയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. മൂലത്തിൽ സൂക്ഷ്മമായി കാണിച്ചുവെച്ചിട്ടുള്ള വിഷയങ്ങളെ വ്യാഖ്യാനത്തിൽ വിസ്തരിച്ചു വെളിവാക്കാതെയും ഇരുന്നിട്ടില്ല. രോഗങ്ങളെ വിവരിക്കുന്ന ഘട്ടത്തിൽ അതിനുള്ള ഭേദവിശേഷങ്ങളെ വൈദ്യവിദ്യാർത്ഥികൾക്ക് എടുപ്പത്തിൽ ഗ്രഹിക്കത്തക്ക വിധം ഒന്നാക്കി ചേർത്തു കാണിച്ചിട്ടുണ്ട്.

ഈ വിധം വ്യാഖ്യാനത്തെ കൂട്ടിച്ചേർത്ത് മൂലത്തെ പരിഷ്കരിച്ചു തെയ്യാറാക്കിയ ആയുഷ്വാൻ കെ. വാസുദേവൻമൂസ്സിതിന്റെയും, ഇതിനെ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി ലോകോപകാരമാക്കിത്തീർക്കുന്ന ഭാരതവിലാസം അച്ചുകൂടം ഉടമസ്ഥന്റെയും പ്രയത്നം ള്യാപനീയമായിരിക്കുന്നു. അതുനിമിത്തം അവർക്ക് അഭ്യുദയത്തെ ആശംസിക്കുകയും, ഇതുപോലെതന്നെ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്താതെ ഉള്ള മറ്റു പല ഗ്രന്ഥങ്ങളേയും പരിഷ്കരിച്ചു പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി കാണേണ്ടതിന്ന് ആഗ്രഹിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

മൗനവു മിഥുനം ൯
23-6-1923
പട്ടാമ്പി.

} എന്ന്
പുന്നശ്ശേരിനമ്പി നീലകണ്ഠശർമ്മ.

പ്രസ്താവന .

ഉദ്ദേശം ഒരൊന്നര വ്യാഴവട്ടത്തിനുമുമ്പ് ഞാൻ അഷ്ടാംഗഹൃദയം പഠിച്ചിരുന്ന കാലത്ത് എന്റെ ഗുരുനാഥനും അച്ഛനും “ചികിത്സാക്രമം” ഉരുവിടുവാൻ നിർബ്ബന്ധിച്ചിരുന്നു. അതനുസരിച്ച് അതിലെ പല ഭാഗങ്ങളും ഞാൻ പഠിക്കുകയും തോന്നിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു. എന്നാൽ അക്കാലത്തൊന്നും, എന്നല്ലാ അടുത്ത കാലംവരെ, ആ ഗ്രന്ഥരത്നത്തിന് ഒരു വ്യാഖ്യാനമെഴുതേണ്ടമെന്നു ഞാൻ വിചാരിച്ചിരുന്നില്ല. ഇയ്യിടയിൽ ഒരു ദിവസം എന്റെ സ്നേഹിതനായ ഭാരതവിലാസം അച്ചുകൂടം പ്രവർത്തകനുമായി വൈദ്യപുസ്തകങ്ങളുടെ പ്രസിദ്ധീകരണത്തെപ്പറ്റി സംസാരിച്ചപ്പോൾ “ചികിത്സാക്രമം” ത്തിന്റെ പ്രകൃതം വരികയും, അതിനൊരു വ്യാഖ്യാനമെഴുതുവാൻ അദ്ദേഹം എന്നെ ഏല്പിക്കുകയും ചെയ്തു. അതുപ്രകാരം എഴുതിയുണ്ടാക്കിയ വ്യാഖ്യാനത്തോടുകൂടി അച്ചടിച്ചതാണ് പ്രകൃതമായ “ചികിത്സാക്രമം”.

ഈ വിശിഷ്ടഗ്രന്ഥത്തെ എന്റെ ഗുരുനാഥൻ അവിടുത്തെ വക “വിജ്ഞാനചിന്താമണി” അച്ചുകൂടത്തിൽ മൂലം മാത്രമായി അച്ചടിപ്പിച്ച് പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുകയുണ്ടായിട്ടുണ്ട്. ആയതും, അതിനുപുറമെ വുദ്ധവൈദ്യനായിരുന്ന പരലോകപ്രാപ്തനായ എന്റെ അച്ഛന്റെ കയ്യെഴുത്തുഗ്രന്ഥവും അനുസരിച്ചാണ് ഈ പുസ്തകം തയ്യാറാക്കിയിട്ടുള്ളത്. അച്ചടിച്ച പുസ്തകത്തിൽ ചേർത്തിട്ടില്ലാത്ത അനേകം യോഗങ്ങൾ ഗ്രന്ഥത്തിലുള്ളത് ഒന്നും വിടാതെ ഇതിൽ ചേർത്തിട്ടുണ്ട്. വിശേഷിച്ച്, അമൃപിത്തചികിത്സ, ഗർഭചികിത്സ മുതലായി ചില ചികിത്സകൾ ഗ്രന്ഥത്തിൽ ഉള്ളതും ഇതിൽ ചേർത്തിട്ടുണ്ട്. ആകെ നാല്പത്തിരണ്ടു ചികിത്സകൾ ഈ പുസ്തകത്തിൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്നു.

ഈ ഗ്രന്ഥത്തെപ്പറ്റി പറയേണ്ട സംഗതികളെല്ലാം എന്റെ ഗുരുനാഥൻ വാത്സല്യപൂർവ്വം എഴുതിത്തന്നതായ മുഖവു

രയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ എനിക്കൊന്നും ആ വിഷയത്തിൽ പറയുവാനില്ല. വ്യാഖ്യാനത്തെപ്പറ്റിയ ഗുണദോഷങ്ങൾ പറയേണ്ടത് ഇതു വായിച്ചുനോക്കുന്നവരാകയാൽ അതിലും അധികമൊന്നും പറയുവാനില്ല. വൈദ്യനാട്കം വിദ്യാത്മികർക്കും ഇത് ഉപകാരവും സൗകര്യവും നൽകുന്നതായിരിക്കണമെന്ന് വ്യാഖ്യാനത്തിൽ ഞാൻ ഉദ്ദേശിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു മാത്രം ഇവിടെ പ്രസ്താവിച്ചുകൊള്ളുന്നു. വ്യാഖ്യാനത്തിൽ വന്നിരിക്കാവുന്ന അബദ്ധങ്ങളെ വായനക്കാർ സഭയം ക്ഷമിക്കണമെന്നുപേക്ഷിക്കയും ചെയ്തുകൊള്ളുന്നു.

ഈ പുസ്തകം ഇങ്ങിനെ പ്രസിദ്ധം ചെയ്യാനുള്ള കാരണം ഉത്സാഹശാലിയായ ഭാരതവിലാസം പ്രവർത്തകന്റെ പ്രോത്സാഹനമാകയാൽ അദ്ദേഹത്തിന്നു നിപ്യാജമായ വന്ദനം പറഞ്ഞുകൊള്ളുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഉദ്യമങ്ങൾ ഫലപ്രദമായിക്കാണാൻ പ്രാർത്ഥിക്കയും ചെയ്യുന്നു.

പ്രസ്തുത പുസ്തകത്തിൽ കായചികിത്സ മാത്രമേ ഉള്ളൂ. എന്നാൽ ഇതുപോലെ ഇതിന്റെ ശേഷം ഭാഗവും,—അതായത് ഉഷ്ണപാഠചികിത്സയും,—ഉണ്ടെന്നു ഗുരുപാദർ പറയുകയുണ്ടായി. അതിന്റെ ചില അംശങ്ങളായിരിക്കാമെന്നു തോന്നുന്ന ചില ചികിത്സകൾ എന്റെ കൈവശമുള്ള ഒരു ഗ്രന്ഥത്തിൽ കാണുന്നുമുണ്ട്. മുഴുവൻ ഭാഗങ്ങൾ കിട്ടിയാൽ ആയതും ഇതുപോലെ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തണമെന്നു താല്പര്യമുണ്ട്.

എന്ന്

വ്യാഖ്യാതാവ്.

സ മ പ്ത ണ ം

1. ജയന്ത്യഭീഷ്ടസർവ്വതംഘടനേ സുരദാരവഃ
വൈദ്യവിദ്യാലതോപഘ്നാസ്സർവ്വജ്ഞാ ഗുരവോ മമ.
2. ജനനേ വിനയാധാനേ പാലനേ ചാപി ഹേതവഃ
ത്രയോ മേ തുല്യനാമാനോ ഗുരവസ്തുല്യഗൗരവാഃ.
3. തേഷപാദ്യോ ദിവ്യഭൈഷജ്യയോഗപ്രശമിതാമയഃ
സമപ്തമാം ദ്വിതീയസ്ഥിൻ ബ്രഹ്മഭൂയമഗാഹത.
4. ദ്വിതീയസ്തപദ്വിതീയേന ചൈദൃഷ്യേണപ്രഥാം ഗതഃ
ഈഹാപുരേശപരിത്ഥേചിത്തോ വിജയതേതരാം.
5. അന്തിമോ ഭിഷജാം മദ്ധ്യേ പ്രഥമഃ പരികീർത്തിതഃ
ഹന്താ രാഗാദിരോഗാണാം ജയതീശോ ജഗൽപിതാ.
6. തേഷാം കരുണയാഭാജി ജയോ, നാഭാജി കുരൂചിത്
ആവധി പ്രസൂതാ ബുദ്ധിരാവധി പ്രസഭം ന ചഃ
7. തസ്മാത്തേഷാം പദാംഭോജേ മയാ വ്യാഖ്യേയമപ്തതേ
യത്സാഗഃ സർവ്വവിദ്യാനാം സൗരഭ്യേ മൂലകാരണം.
8. വന്ദേ വിജ്ഞാനസർവ്വസ്വമണിഹാടകപേടകം
ശ്രീനീലകണ്ഠചരണസരസീഭൂമനപഹം.

ഇതി വിനയാവനതഃ

വ്യാഖ്യാതാ.

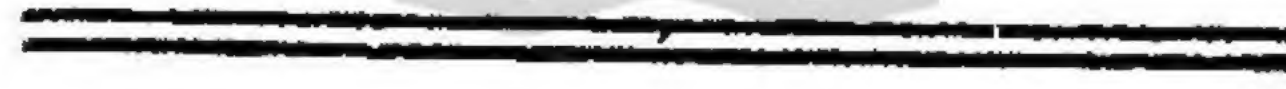
വിഷയാനുക്രമം.

നമ്പർ.			ഭാഗം.
1	ജപരചികിത്സാ	1— 23
2	രക്തപിത്തചികിത്സാ	23— 29
3	പ്രദരചികിത്സാ	29— 33
4	അസ്ഥിസ്രാവചികിത്സാ	34— 36
5	കാസചികിത്സാ	36— 45
6	ശ്വാസഹിച്ഛാചികിത്സാ	45— 51
7	രാജയക്ഷ്തചികിത്സാ	51— 58
8	സ്വരസാദചികിത്സാ	58— 61
9	അരോചകചികിത്സാ	62— 65
10	ഭക്തരോധചികിത്സാ	65— 69
11	മദ്ദിചികിത്സാ	70— 77
12	ഔദ്രോഗചികിത്സാ	77— 81
13	തൃഷ്ണാചികിത്സാ	81— 85
14	പ്രസേകചികിത്സാ	85— 86
15	മദാത്വയചികിത്സാ	86— 89
16	അശ്വദാവത്തചികിത്സാ	90—103
17	അതിസാരചികിത്സാ	103—114
18	ഗ്രഹണീചികിത്സാ	114—122
19	അത്യഗ്നിചികിത്സാ	122—124
20	മൂത്രകൃശ്ചികിത്സാ	124—135
21	മേഹചികിത്സാ	135—145
22	വിദ്വധിചികിത്സാ	145—149
23	പൃഥ്വിചികിത്സാ	150—156
24	ഗുന്മചികിത്സാ	157—165
25	ശുലചികിത്സാ	165—176
26	ജലകൃത്ചികിത്സാ	176—178

നമ്പർ.

ഭാഗം.

27	മഹോദരചികിത്സാ	178—184
28	പാണ്ഡുരോഗചികിത്സാ	184—190
29	കാമിലാചികിത്സാ	190—196
30	അജപിത്തചികിത്സാ	196—198
31	ശോഫചികിത്സാ	199—203
32	വിസപ്പചികിത്സാ	203—210
33	മന്യൂരികാചികിത്സാ	210—214
34	വിഷ്ണോടചികിത്സാ	214—215
35	ശീതപിത്തചികിത്സാ	216—217
36	കുഷ്ഠചികിത്സാ	217—234
37	ശപിത്രചികിത്സാ	234—237
38	കൃമിചികിത്സാ	237—241
39	വാതചികിത്സാ	241—261
40	വാതശോണിതചികിത്സാ	261—270
41	അതിസ്ഥൂലാദിചികിത്സാ	270—273
42	ഗർഭചികിത്സാ	273—278

ശ്രീ:

ചികിത്സാക്രമം.

സ വ്യാഖ്യാനം.

ബ്രഹ്മക്ഷാശപിമഘവദാത്രേയാദീൻ നതോസ്ത ചഹം
ആയുർവ്വേദവിദോ വൈദ്യാൻ ലോകത്രയഹിതൈഷിണഃ.
ഗ്രന്ഥാദിയിങ്കൽ മംഗളം വേണമെന്നുള്ള ആചാര്യസമ-
യമനുസരിച്ച് ഗ്രന്ഥകാരൻ ഈ ശ്ലോകംകൊണ്ടു മംഗളാചര-
ണം ചെയ്യുന്നു—ആയുർവ്വേദത്തെ അറിയുന്നവരും മൂന്നു ലോക-
ത്തിനും ഗുണമിച്ഛിക്കുന്നവരുമായ ബ്രഹ്മാവ്, ദക്ഷപ്രജാപതി,
അശ്വനീദേവകൾ, ഇന്ദ്രൻ, ആത്രേയൻ മുതലായ വൈദ്യന്മാ-
രെ ഞാൻ നമസ്കരിക്കുന്നു. “ബ്രഹ്മാ സൂതപായുഷോ വേദം പ്ര-
ജാപതിമജിഗ്രഹൽ സോശപിനൌ തൌ സഹസ്രാക്ഷം സോ-
ത്രിപത്രാദികാൻ മുനീൻ” എന്നു സുപ്രസിദ്ധമായ ആയുർവ്വേദ-
മഹാശാസ്ത്രത്തിന്റെ ആദിമന്ത്രശിഷ്യപരമ്പരയെ ഈ ശ്ലോ-
കംകൊണ്ടു കാണിച്ചിരിക്കുന്നു.

ജപരചികിത്സാ.

മിത്യാഹാരവിഹാരോത്ഥാഭോഷാ ഹ്യാമാശയാശ്രയാഃ ബ-
ഹിന്നിരസ്യ കോഷാഗ്നിം ജപരദാഃ സ്വ രസാനഗാഃ * വാതം,
പിത്തം, കഫം എന്നു ത്രിദോഷങ്ങൾ അഹിതമായിട്ടുള്ള ആ-
ഹാരവിഹാരങ്ങളെക്കൊണ്ടു ഇളകിത്തീൻ്റ്, ആഹാരരസത്തി-
ന്റെ സഹായത്തോടുകൂടി ആമാശയത്തിൽ ചെന്നുകൂടി, കോ-
ഷത്തിലുള്ള അഗ്നിയെ പുറത്തേക്കു നീക്കി ജപരത്തെ ഉണ്ടാക്കു-
ന്നു. ജപരം=മൂട് (അഥവാ പനി). രോഗങ്ങളുടെ കൂട്ടത്തിൽ
എല്ലാംകൊണ്ടും പ്രധാനമായിട്ടുള്ളതു ജപരമാകയാൽ അതിനെ
മൂലവും പറഞ്ഞതാണ്. ഇതുപോലെ എല്ലാ രോഗങ്ങളുടേയും
നിദാനലക്ഷണങ്ങളേയും ചികിത്സയേയും പറയുക എന്ന കൃ-
മമാണ് ഈ ഗ്രന്ഥത്തിൽ സ്വീകരിച്ചിട്ടുള്ളത്.

സ ചാഷ്ടയാ പൃഥഗ്വന്ദസംഘാതാഗന്തുജഃ സ്മൃതഃ ആഗന്തുരഭിഘാതാഭിഷംഗശാപാഭിചാരതഃ * ജപരത്തിന്റെ വിഭാഗങ്ങളെ പറയുന്നു—ജപരം എടുവിധത്തിലാണ്. വാതം, പിത്തം, കഫം എന്നീ ദോഷങ്ങൾ വെച്ചേറെയും, വാതപിത്തങ്ങൾ വാതകഫങ്ങൾ പിത്തകഫങ്ങൾ എന്നിങ്ങിനെ ഈരണ്ടു ദോഷങ്ങൾ കൂടിയും, മൂന്നു ദോഷങ്ങളും ചേർന്നിട്ടും, ആഗന്തുജമായിട്ടും ഇങ്ങിനെ എടുവിധത്തിലാണ് പ്രധാനവിഭാഗം. അവയിൽ ആഗന്തുജമായിട്ടുള്ളതിന്നു പ്രത്യേകവും ചില വിഭാഗങ്ങളുണ്ട്. അതായത് അഭിഘാതം (=മുറി, ചതവ് മുതലായത്), അഭിഷംഗം (=ഗ്രഹാവേശം, വിഷം, ക്രോധാദിമനോവികാരം തുടങ്ങിയവ), ഗുരു ബ്രാഹ്മണാദിശാപം, ആഭിചാരം എന്നിവയാലുണ്ടാകുന്ന ജപരങ്ങളാണ് ആഗന്തുജജപരങ്ങൾ.

സന്തതഃ സതതോന്വേദ്യസ്മൃതീയകചതുർത്ഥകൗ ശീതദാഹജപരൗ ചൈവ വിഷമാവ്യുജപരാ ഇമേ * വിഷമജപരം എന്നു വേറെ ഒരു വിഭാഗത്തെപ്പറയുന്നു—സന്തതജപരം=എടുവിടാതെ എപ്പോഴും പനിക്കുന്നത്. സതതജപരം=അഹോരാത്രത്തിൽ രണ്ടു പ്രാവശ്യം പനിക്കുന്നത്. അന്വേദ്യജപരം=ദിവസം ഒരു പ്രാവശ്യം പനിക്കുന്നത്. തൃതീയകജപരം=ഒന്നിടവിട്ട് ദിവസത്തോറും പനിക്കുന്നത്. ചതുർത്ഥകജപരം=രണ്ടുദിവസം പനിച്ച് ഒരു ദിവസം എടുവിടുന്നത്. ശീതജപരം=തുളുപ്പനി. ദാഹജപരം=പൊള്ളിപ്പനി. ഇങ്ങിനെ ഏഴുവിധം പനികൾ വിഷമജപരങ്ങൾ എന്നു പറയപ്പെടുന്നു.

ആ സപ്തരാത്രാന്തരണം ജപരമാഹുശ്ചികിത്സകാഃ മദ്ധ്യം ദശരാത്രാന്തു പുരാണമത ഉത്തരം * ജപരത്തിന്നു വേറേയും ചില വിഭാഗങ്ങൾ പറയുന്നു—വൈദ്യന്മാർ ജപരത്തെ ഏഴുരാത്രി കഴിയുന്നതുവരെ തരുണജപരമെന്നും, പത്തു രാത്രി കഴിയുന്നതുവരെ മദ്ധ്യമമെന്നും, അതിന്നു ശേഷമുള്ളതിനെ പുരാണജപരമെന്നും പറയുന്നു. തരുണം=പുതിയത്. മദ്ധ്യം=നടുത്തരം. പുരാണം=പഴുകിയത്.

ആമാശയസ്ഥോ ഹതപാംഗിം സാമോ മാഗ്ഗാൻ പിധായ യത് വിധോതി ജപരം ദോഷസ്തസ്മാൽ കുർവ്വീത ലംഘനം * ഇനി ജപരത്തിന്നുള്ള ചികിത്സ വിധിക്കുന്നു—ജപരകാരിയായ വാ

താദിദോഷം ആമത്തോടുകൂടി ആമാശയത്തിൽ സ്ഥിതിചെയ്ത് ജഠരാഗ്നിയെ ഹനിച്ച് സ്രോതസ്സുകളെ അടച്ചിട്ടാണ് ജപരമുണ്ടാക്കുന്നത്. അതുകൊണ്ട് ആ രോഗിക്കു ലംഘനമാണ് ചെയ്യേണ്ടത്. ലംഘനം=പട്ടിണി.

പ്രാഗ്രൂപേഷു ജപരാദൌ വാ ബലം യത്തേന പാലയൻ ഏകാഹം വാ ദ്വിരാത്രം വാ ത്രിരാത്രം വാ ജപരാതുരം. ലംഘയേൽ ബലമാലോച്യ സാത്യയഃ സ്യാദതഃ പരം * ലംഘനം ചെയ്യേണ്ടതെപ്പോഴെന്നു പറയുന്നു—ജപരത്തിന്റെ പൂർവ്വരൂപങ്ങൾ കാണുമ്പോഴോ ജപരത്തിന്റെ ആദിയിങ്കലോ ആണ് ലംഘനം ചെയ്യേണ്ടത്. അങ്ങിനെ ചെയ്യുന്നതു രോഗിയുടെ ബലത്തെ നല്ലവണ്ണം നോക്കിട്ടു വേണ്ടതുമാണ്. ഒരു ദിവസമോ രണ്ടു രാത്രിയോ മൂന്നു രാത്രിയോ ആണു ലംഘനത്തിന്റെ പരമാവധി. അതിലധികമായാൽ ലംഘനം ആപൽകരമായി വരും. ഇതിൽ രോഗിയുടെ ബലപരീക്ഷയെ ആവർത്തിച്ചു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ ബലഹീനരായ ജപരക്കാർക്കു ലംഘനം ചെയ്തുകൂടെന്ന് അറികയും വേണം.

തൃഷ്ട്യനല്ലാലമുണ്ണാംബു പിബേദോതകഫജപരേ ഉദ്രിക്ത പിത്തേ ദേഹദാഹമോഹാതിസാരിണി വിഷമദ്വ്യാത്മിതേ ചൈവ തഥാ ഗ്രീഷ്മാത്മിതേ ജപരേ നോണ്ണാംബു പേയം തൃണ്ണായാം ക്ഷതക്ഷീണേന്ദ്രപിത്തിനി * വാതജപരത്തിങ്കലും കഫജപരത്തിങ്കലും വെള്ളം ദാഹിച്ചാൽ ചൂടുവെള്ളം അല്ലാലമായി കടിക്കാം. എന്നാൽ പിത്താധികമായ ജപരത്തിങ്കലും, അന്തദാഹം ചൂടുനീറൽ മോഹാലസ്യം അതിസാരം എന്നിവയോടുകൂടിയ ജപരത്തിങ്കലും, വിഷം തീണ്ടിയിട്ടും മദ്യപാനം ചെയ്തിട്ടുമുണ്ടായ പനിയിങ്കലും, ഗ്രീഷ്മജപരത്തിങ്കലും ചൂടുവെള്ളം കടിച്ചുകൂടാ. ഇതുപോലെതന്നെ മുറിയേറു ക്ഷീണിച്ചവനും രക്തപിത്തമുളളാൾക്കും ഉണ്ണജലം നിഷിദ്ധമാകുന്നു.

ഘനചന്ദനശുണ്ഠിംബു പപ്പടോശീരസാധിതം ശീതം തേഭ്യോ ഹിതം തോയം പാചനം തുരജപരാപഹം *. തേഭ്യഃ=ചൂടുവെള്ളം നിഷേധിച്ചിട്ടുള്ള അവക്ക്. ഘനം=മുത്തങ്ങ. ചന്ദനം. ശുണ്ഠി=ചുക്ക്. അംബു=ഇരുവേലി. പപ്പടം. ഉശീരം=രാമച്ചം. ഇവകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ വെള്ളം തണുപ്പിച്ചു കൊടുക്കുന്നതു ഹിത

മാകുന്നു. ഈ വെള്ളം ദഹനമുണ്ടാക്കുന്നതും തൃഷ്ണാജ്വരങ്ങളെ കളയുന്നതുമാകുന്നു.

സോദദ്വീനസശ്വാസേ ജംഘാപർവാസ്ഥിശുലിനി വാത ശ്ലേഷ്മാത്മകേ സേപദഃ പ്രശസ്തഃ സ പ്രവർത്തയേൽ സേപമൂത്ര ശക്തപാതാൻ കുർയാദഃഗന്ധ പാടവം * ഉദദ്വം (=കഫശോ ഫം), പീനസം, ശ്വാസം, ഇവയും മുഴുകാലുകളിലും സന്ധികളിലും അസ്ഥികളിലുംകുത്തിനോവും ഉള്ളതും വാതകഫങ്ങളെ കൊണ്ടുണ്ടായതുമായ ജ്വരത്തിങ്കൽ സേപദം (=വിയപ്പിക്കൽ) നല്ലതാണ്. അതു സ്രോതോരോധത്താൽ തടഞ്ഞിരിക്കുന്ന വിയപ്പിനേയും മലമൂത്രങ്ങളേയും പുറപ്പെടുവിക്കുകയും, അഗ്നിക്കു ബലം വരുത്തുകയും ചെയ്യും.

നവജപരേ ദിവാസ്വപ്നസ്നാനാഭ്യംഗാനമൈമുനം ക്രോധ പ്രവാതവ്യാധാമകഷായാശ്ച വിവർജ്ജയേൽ * നവജപരം=പുതിയ പനി. ദിവാസ്വപ്നം=പകലുംകൂടും. സ്നാനം. അഭ്യംഗം=തേച്ചുകളി. അന്നം=ചോറ്. മൈമുനം=സ്രീസേവ. ക്രോധം=ദേവ്യുച്ചിപ്പുക. പ്രവാതം=കൊടുങ്കാറ്റ്. വ്യാധാമം=അലോചനം. കഷായം=കഷായരസം. ഇവയെല്ലാം നവജപരത്തിങ്കൽ പ്രത്യേകം വർജ്ജിക്കണം.

ബുഭുക്ഷാ ലഘുഗാന്ത്രത്വം വൈമല്യം സ്രോതസാമപി പിപാസേന്ദ്രിയശുദ്ധിശ്ച സമൃദ്ധ്യാഘിതലക്ഷണം * ജ്വരാരംഭത്തിങ്കൽ ചെയ്യാൻ മുമ്പു പറഞ്ഞതായ ലംഘനം വേണ്ടതുപോലെയാലുള്ള ലക്ഷണം പറയുന്നു — ബുഭുക്ഷാ=വിശപ്പ്. ലഘുഗാന്ത്രത്വം=ദഹത്തിന്നു കനക്കുറവ്. സ്രോതസ്സുകൾക്കു വൈമല്യം=ശുദ്ധി. പിപാസാ=വെള്ളംഭാഹം. ഇന്ദ്രിയശുദ്ധി=നേത്രാദികളായ ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്കു തെളിവ്. ഇവയുണ്ടായാൽ ലംഘനം വന്നുവെന്നറിയണം.

യുക്തം ലംഘിതലിംഗൈസ്തു തം പേയാഭിരുപാചരേൽ യഥാ സൈന്ധവധസിദ്ധാഭിർമണ്ഡപൂർ്വാഭിരാദിതഃ * ലംഘനംവന്നാലത്തെ ലക്ഷണങ്ങൾ കണ്ടാൽ പനിക്കാരന്നു പ്രയോഗിക്കേണ്ടതു മണ്ഡം (=വററിലാത്ത കഞ്ഞി) മുതലായ പേയകൾ (=കു

ഞ്ഞികൾ) ആണ്. അവ അതാതിന്നു പാറുന്ന മരുന്നുകളെ കൊണ്ടുണ്ടാക്കിയവയായിരിക്കുകയും വേണം.

പ്രാഗ്ജപേയാം സുജരാം സശുണ്ണീധാന്യപിപ്പലീം സ സൈന്ധവാം തഥാജ്ഞാതം താം പിബേൽ സഹധാധിമാം * ആദ്യം വേണ്ടത് ചുക്ക്, കൊത്തമ്പാലയരി, തിപ്പലി എന്നിവ ചേർത്തുണ്ടാക്കിയ ലാജ പേയ (=മലർകഞ്ഞി) ഇതുപുറകുട്ടി സേവിക്കുകയാണ്. ഇത് സുജരം=എടുപ്പത്തിൽ ദഹിക്കുന്നത് ആകുന്നു. അജ്ഞാതം=പുളിരസം വേണമെന്നുള്ളവൻ. അങ്ങിനെയൊക്കെക്കിൽ ആ കഞ്ഞിയിൽ മാതളനാരങ്ങയും ചേർക്കണം.

ബലാഭരാലഭാശുണ്ണീസഹദേവീശൃതേ ജലേ സിദ്ധാ പേയാ സധാന്യാകാ പാചനീ ജപരനാശിനീ * ബലാ=കുറഞ്ഞോട്ടി വേർ. ഭരാലഭാ=കൊടുത്തുവേർ. ശുണ്ണി=ചുക്ക്. സഹദേവി=പുഷ്പാംകുറന്തില. ധാന്യാകം=കൊത്തമ്പാലയരി. ഈ കഞ്ഞി ദീപനം വരുത്തുന്നതും ജപരത്തെ നശിപ്പിക്കുന്നതുമാണ്.

ഭരാലഭാബലാശുണ്ണീപുശ്ലിപണ്ണീസ്ഥിരായുതൈഃ ബൃഹതീയുഗളൈഃപേയാ സിദ്ധാ ദീപനപാചനീ * ഭരാലഭാ=കൊടുത്തുവേർ. ബലാ=കുറഞ്ഞോട്ടി. ശുണ്ണി=ചുക്ക്. പുശ്ലി പണ്ണി=മുച്ചില. സ്ഥിരം=കാരില. ബൃഹതീയുഗളം=ചെറുവഴുതിനവേരും ചെറുവഴുതിനവേരും. ഇവ കഞ്ഞി ദീപനവും പാചനവും വരുത്തും.

ദശമൂലേന സംസിദ്ധാ പേയാ സർവ്വജപരാപഹാ*ദശമൂലം =കുമിഴ് കൂവളം പൂപ്പാതിരി പലകപ്പയ്യാനി മുഞ്ഞ, കാരില മുച്ചില ചെറുള(അഥവാ ചെറുവഴുതിന) ചെറുവഴുതിന തൈരിങ്ങിൽ. ഇവ കഞ്ഞി സകല ജപരങ്ങളേയും ശമിപ്പിക്കും.

ലഘുനാ പഞ്ചമൂലേന ഹിജ്ജാതകുശപാസകാസവാൻ * ലഘുപഞ്ചമൂലം= കാരില മുച്ചില ചെറുള ചെറുവഴുതിന തൈരിങ്ങിൽ. ഈ കഞ്ഞി ഇക്കിൾ, വേദന, വായുമുട്ടൽ, കുര എന്നിവയുള്ളവർക്കു സേവിക്കാം.

ബലാധാന്യാകവിചൈലപശ്വ സവിശൈഃ സംപ്രസാധി

താ ചരട്ടിയുക്തേ ജപരേ പേയാ ലാജമുൻഗാനപിതാ ഹിതാ * ബ
ലാ=കുറഞ്ഞോട്ടിവേർ. ധാന്ത്യാകം=കൊത്തമ്പാലയരി. വിലപം
=കൂവളവേർ. വിശപം=ചുക്ക്. ലാജം=മലർ. മുൽഗം=ചെറുപ
യർ. ഈ കുഞ്ഞി ചരട്ടിയുള്ള ജപരത്തിങ്കൽ സേവിക്കണം.

അജീണ്ണ ഇവശുലംസം സാമേ തീവ്രജേ ജപരേ ന പിബേ
ഔഷധം തലീ ഭൂയ ഏവാമാവഹേൽ * ആമദോഷത്തോടുകൂ
ടിയതും കുറിനവേദനയുള്ളതുമായ ജപരത്തിങ്കൽ ഔഷധം സേ
വിക്കുവാൻ പാടില്ല. അത് അജീണ്ണമുള്ളപ്പോൾ വയറുവേദന
കുറയുന്നു കഴിക്കുന്നതുപോലെയാണ്. ഔഷധപാനം വീണ്ടും
ആമത്തെ ഉണ്ടാക്കുകയേ ഉള്ളൂ.

ഉശീരഞ്ചനം മുസ്താ പടോലം ധന്വയാഷകം ഗുളുചി
സഹദേവീച ശുണ്ഠീനിംബനിദിശ്ചികാഃ തൽകഷായം പിബേ
ദ്രാത്രൗ തരുണജപരനാശനം * ഉശീരം=രാമച്ചം. ചന്ദനം. മു
സ്താ=മുത്തങ്ങ. പടോലം. ധന്വയാഷകം=കൊടുത്തുവേർ. ഗു
ളുചി=ചിററമുത്. സഹദേവീ=പുവ്വാംകുറുന്തില. ശുണ്ഠീ=ചുക്ക്.
നിംബം=വേപ്പിൽതൊലി. നിദിശ്ചികാ=ചെറുവഴുതിനവേർ
ഇവ കഷായം. രാത്രിയിൽ സേവിക്കുക. തരുണജപരം ശമിക്കും.

അമൃതോശീരപാഠാഞ്ചുവിശപഭൂനിംബവാളകൈഃ സപ്പു
ടകധാന്ത്യാകധന്വയാഷൈവിപാചിതം പാക്യം ജപരേഷു പാത
വ്യം പാചനാമൃതസംജ്ഞിതം * അമൃതം=ചിററമുത്. ഉശീരം=
രാമച്ചം. പാഠാ=പാടക്കിഴങ്ങ്. അഞ്ചും=മുത്തങ്ങ. വിശപം=ചു
ക്ക്. ഭൂനിംബം=പുത്തരിച്ചുണ്ട. വാളകം=ഇരുവേലി. പപ്പടകം.
ധാന്ത്യാകം=കൊത്തമ്പാല. ധന്വയാഷം=കൊടുത്തുവ. ഇവ ക
ഷായം എല്ലാ ജപരങ്ങളിലും സേവിക്കാം. ഇത് പാചനംവരു
ത്തുവാനുള്ള ഉത്തമഔഷധമാകയാൽ പാചനാമൃതം എന്നു പ്ര
സിദ്ധമാകുന്നു.

പാഠാഗ്നിമന്മസ്യഹതീദ്രവനാഗരാണാം ചിന്നോത്ഭവാ
മഗധമൂലകലിംഗകാനാം വാശാമൃതാംബുദപടോലമഹൗഷധാ
നാം കപാഥം പിബേദിഹ മരുത്പ്രഭവേ ജപരേതു * (൧) പാഠാ
=പാടക്കിഴങ്ങ്. അഗ്നിമന്മം=മുത്തവേർ. ബൃഹതീദ്രവം=ചെ
റുവഴുതിനവേരും വെറുവഴുതിനവേരും. നാഗരം=ചുക്ക്. (൨)

ചിന്നോത്തവാ=ചിററമുത്. മഗധമൂലം=കാട്ടുതിപ്പലിവേർ. കലിംഗകം=കടകപ്പാലയരി. (ന) വാശാ=ആടലോടകവേർ. അമൃതാ. ചിററമുത്. അംബുദം=മുത്തങ്ങ. പടോലം=പടോലവള്ളി. മഹേഷിധം=ചുക്ക്. ഈ കഷായം മൂന്നും വാതജപരത്തിങ്കൽ സേവിക്കുക.

ദുരാലഭാമൃതാമുസ്താബലാവിലപമഹേഷിധഃ സപ്പിടകധാന്യാകൈഃ കപാലോ വാതജപരം ജയേൽ * ദുരാലഭം=കൊടുത്തുവേർ. അമൃതം=ചിററമുത്. മുസ്താ=മുത്തങ്ങക്കിഴങ്ങ്. ബലം=കുറഞ്ഞാട്ടിവേർ. വിലപം=കുവളത്തിൻവേർ. മഹേഷിധം=ചുക്ക്. പ്പിടകം. ധാന്യാകം=കൊത്തമ്പാലയരി. ഇവ കഷായം. വാതജപരം ശമിക്കും.

ഗോപാംഗനാകമലചന്ദനസേവ്യവിശ്വയഷ്ടീജലോൽപലമധുകശതാവരീഭിഃ സിലം സുശീതമനമാക്ഷികശക്ക്കരാഡ്യം പിത്തജപരം ജയതി ദാഹരൂഡാഡ്യമംബു * ഗോപാംഗനാ=നന്നാരിക്കിഴങ്ങ്. കമലം=താമരവളയം. ചന്ദനം. സേവ്യം=രാമച്ചം. വിശ്വം=ചുക്ക്. യഷ്ടി=എരട്ടിമധുരം. ജലം=ഇരുവേലി. ഉൽപലം=ചെങ്ങിനീക്കിഴങ്ങ്. മധുകം=ഇരിപ്പക്കാതൽ. ശതാവരി=ശതാവരിക്കിഴങ്ങ്. ഇവ കഷായം. ആറിയാൽ തേനും പഞ്ചസാരയും മേപ്പൊടിചേർത്തു സേവിക്കുക. ചുട്ടനീറലും തണ്ണീർ ദാഹവുമുള്ളപിത്തജപരം ശമിക്കും.

പത്മപാകംഫലനാഗരാംബുദവ ചാഭ്രനിംബധാന്യദ്രുമൈഭാജ്ജീ പ്പിടകാനപിതൈഃ ശുതമിദം തോയം സുശീതം പുനഃ മലപാഡ്യം പരമാണുരാമായുതം ശ്ലേഷ്മജപരം നാശയേൽക്കോഷ്ഠാരിശ്വസനാഗ്നിസാദകസനാഭചൂഡാസ്യശോഷാനപിതം * പത്മപാ=കടക്ക. കംഫലം=കമിഴിൻവേർ. നാഗരം=ചുക്ക്. അംബുദം=മുത്തങ്ങ. വചാ=വയമ്പ്. ഭ്രനിംബം=പുത്തരിച്ചുണ്ടവേർ. ധാന്യം=കൊത്തമ്പാലരി. ദ്രുമം=ദേവതാരം. ഭാജ്ജീ=ചെറുതേക്കിൻവേർ. പ്പിടകം. ഇവ കഷായം. ആറിയാൽ തേനും കുറഞ്ഞാന്നു കായവും മേപ്പൊടിചേർത്തു സേവിക്കുക. വയറുവേദന, വായുക്ഷോഭം, അഗ്നിമാന്ദ്യം, ചുമ, അരുചി, വായ്പരം ചൂ എന്നിവയോടുകൂടിയതായ കഫജപരം ശമിക്കും.

വാശാമൃതാനാഗരധനപയഃഷ്ട്രനിംബനിംബാംബുദജഃക
ഷായഃ സശ്വാസകാസാരചിഗൗരവാധ്യേ ജപരേ വലാസപ്രഭ
വേ പ്രശസ്തഃ* വാശാ=ആടലോടകവേര്. അമൃതാ=ചിററമൃത്.
നാഗരം=ചുക്ക്. ഭൂനിംബം=പുത്തരിച്ചുണ്ടവേരിന്മേൽതൊലി.
നിംബം=വേപ്പിൽതൊലി. അംബുദം=മുത്തങ്ങ. ഇവ കഷായം.
വായുമുട്ടൽ, ചുമ, അരുചി, ദേഹത്തിന്നുകനം ഇവയോടുകൂടിയ
കഫജ്വരത്തിങ്കൽ ഉത്തമം.

ദ്രാക്ഷാദികഷായം.

ദ്രാക്ഷാമധുകമധുകലോബ്രൂ കാഷ്ഠയ്ശശാരിബാഃ മുസ്താമലക
ഗ്രീബേരപത്മകേസരപത്മകം മൂണാളചന്ദനോശീരനീലോല്പ
ലപത്രാഷകം ഫാണ്ടോ ഹിമോ വാ ദ്രാക്ഷാദിജ്ജാതീകസുമവാ
സിതഃ യുക്തോ മധുസിതാലാജൈജയത്വനിലപിത്തജം ജപരം
മദാത്വയം ചർദ്ദിം മൂഹാം ദാഹം ശ്രമം ഭ്രമം ഉഷ്ണപഗം രക്ത
പിത്തഞ്ച പിപാസാം കാമിലാമപി * ദ്രാക്ഷാ=മുന്തിരിങ്ങാപ്പഴം
മധുകം=ഇരിപ്പക്കാത്ത്. മധുകം=എരട്ടിമധുരം. ലോബ്രൂം=പാ
ച്ചൊററിത്തൊലി. കാഷ്ഠയ്കം=കുമിഴിൻവേര്. ശാരിബാ=നന്നാ
രിക്കിഴങ്ങ്. മുസ്താ=മുത്തങ്ങാക്കിഴങ്ങ്. ആമലകം=നെല്ലിക്ക.
ഗ്രീബേരം=ഇരുവേലി. പത്മകേസരം=താമരയല്ലി. പത്മകം=
പതിമുകം. മൂണാളം=താമരവളയം. ചന്ദനം. ഉശീരം=രാമച്ചം.
നീലോല്പലം=കരിങ്കുവളക്കിഴങ്ങ്. പത്രാഷകം=ചിററീന്ത്ത്. ഈ
കഷായത്തിന്നു ദ്രാക്ഷാദി എന്നുപേര്. ഇത് ഫാണ്ടമായോ ഹിമ
മായോ ഉണ്ടാക്കണം. “സദ്യോഭിഷുതപുതസ്തു ഫാണ്ടഃ” എന്ന
വിധിപ്രകാരം മരുന്നു ചതച്ചിട്ട് അപ്പോൾതന്നെ പിഴിഞ്ഞരി
ച്ചതിന്നു ഫാണ്ടമെന്നും, “ശീതോരാത്രിംദ്രവേസ്ഥിതഃ” എന്ന
വിധിയനുസരിച്ചു മരുന്നുകൾ ചതച്ച് ഒരു രാത്രി മുഴുവൻ വെ
ള്ളത്തിൽ ഇട്ടുവെച്ചതിന്നു ശീതമെന്നും പേര്. രണ്ടുപ്രകാരമുണ്ടാ
ക്കിയാലും ഇതിൽ പിച്ചുകപ്പുവുകൊണ്ടു വാസനപിടിപ്പിക്ക
ണം. എന്നാൽ ഫാണ്ടവും ഹിമവുമായിട്ടല്ലാതെ സാധാരണ
കഷായമായിട്ടും ഇതു പ്രയോഗിക്കാറുണ്ട്. തേൻ, പഞ്ചസാര,
മലപ്പൊടി എന്നിവ അനുപാനം. വാതപിത്തജ്വരം ശമിക്കും.
മദാത്വയാദികളെയും ശമിപ്പിക്കും.

പപ്പടകാഞ്ചസുരദ്രമഭാജ്ജീമാഗധികൗഷധധനപയവാഷൈഃ
പാക്യമിദം വിനിഹന്തി നരാണാം വാതകഫജപരജം പരിതാ
പം * പപ്പടകം. അഞ്ചം=മുത്തങ്ങ. സുരദ്രമം=ദേവതാരം. ഭാ
ജ്ജീ=ചെറുതേക്കിൻവേര്. മാഗധിക=തിപ്പലി. കൗഷധം=ചു
ക്ക്. ധനപയവാഷം=കൊടുത്തുവവേര്. ഇവ കഷായം. വാതക
ഫജപരംകൊണ്ടുള്ള ഉപദ്രവം ശമിപ്പിക്കും.

കടുകാവിജയാദ്രാക്ഷാമുസ്താപപ്പടകൗഷധൈഃ കഷായോ
നാശയേൽ പീതഃ കഫപിത്തഭവം ജപരം * കടുകാ=കടുകരോ
ഹിണി. വിജയാ=കടുക. ദ്രാക്ഷാ=മുന്തിരിങ്ങാപ്പഴം. മുസ്താ=മു
ത്തങ്ങക്കിഴങ്ങ്. പപ്പടകം. കൗഷധം=ചുക്ക്. ഇവ കഷായം.
കഫപിത്തജപരം ശമിക്കും.

നാഗരാമൃതഹരീതകീഃ ക്രമാന്നാഗഹസ്തനയനാംശ്രിഭാഗ
ശഃ സാധു സിദ്ധമുദകം സശക്തം നാശയേദഖിലദോഷജം ജപ
രം * നാഗരം=ചുക്ക് കഴഞ്ച് 2; അമൃതം=ചിററമുത് കഴഞ്ച്
6; ഹരീതകി=കടുക കഴഞ്ച് 4 ഇവ കഷായം. പഞ്ചസാര മേ
പ്പൊടി ചേർത്തു സേവിക്കുക. സകല ദോഷങ്ങളെക്കൊണ്ടുമുള്ള
ജപരം ശമിക്കും.

രാമലക്ഷ്മണസീതാശ്വരാവണശ്വവിഭീഷണഃ എതൈഃ
കപാഥോ ജപരം ഹന്തി ഭേദീദീപനപാചനഃ * രാമൻ=കടുക.
ലക്ഷ്മണൻ=ചിററമുത്. സീത=തിപ്പലി. രാവണൻ=ചുക്ക്. വി
ഭീഷണൻ=ത്രികോലക്കൊന്ന. ഇവ കഷായം. ജപരഹരവും മ
ലഭേദം വരുത്തുന്നതും ദീപനവും പാചനവുമാകുന്നു.

മുസ്താപപ്പടഭൂനിംബധനപയാഷമഹൗഷധൈഃ കണ്ടകാ
യ്മുതോപേതൈഃ കപാഥഃ സർവ്വജപരാപഹഃ * മുസ്താ=മുത്തങ്ങ.
പപ്പടകം. ഭൂനിംബം=പുത്തരിച്ചുണ്ടവേരിന്മേൽതൊലി. ധ
നപയാഷം=കൊടുത്തുവവേര്. മഹൗഷധം=ചുക്ക്. കണ്ടകാ
രി=കണ്ടകാരിവഴുതിനവേര്. അമൃതം=ചിററമുത്. ഇവ കഷാ
യം. എല്ലാ ജപരങ്ങളേയും ശമിപ്പിക്കും.

ഭാജ്ജീ പുഷ്പരമുലഞ്ച പത്മപാപ്പടതോയദം നാഗരം ദ
ശമുലഞ്ച വിപ്പലീഞ്ചാപ്ത സാധയേൽ സന്നിപാതജപരം ഹ

ന്തി വിഷമം ശീതികാം തഥാ കാസശ്വാസാഗ്നിസദനഹൃൽപാ
ശ്വാത്തിശിരോഗ്രഹം ജിണ്ണജപരം മുത്രകൃക്കും രക്തവിത്തഞ്ച
നായശയേൽ * ഭാജ്ഞി=ചെറുതേക്കിൻവേർ. പുഷ്കരമൂലം. പ
ത്ത്യാ=കടുക്ക. പപ്പടകം. തോയദം=മുത്തങ്ങ. നാഗരം=ചുക്ക്.
ഭശമൂലം. പിപ്പലി=തിപ്പലി. ഇവ കഷായം വിഷമമായ സ
ന്നിപാതജപരത്തേയും, ശീതജപരത്തേയും, കാസം ശ്വാസം അ
ഗ്നിമാന്ദ്യം, ഹൃദയത്തിങ്കലും പാശ്ചാത്തലിലും വേദന ഇവയേ
യും, തലക്കുള്ള പിടുത്തത്തേയും, ജിണ്ണജപരാദികളേയും ശമി
പ്പിക്കും.

അരളാതിവിഷാമുസ്താശുണ്ണിരാസ്താസുരദൃമൈഃ സർവ്വജപര
ഹരോ യോഗഃ സർവാതീസാരനാശനഃ * അരളം=പെരുമര
ത്തോൽ. അതിവിഷാമം=അതിവിടയം. മുസ്താ=മുത്തങ്ങ. ശുണ്ണി=
ചുക്ക്. രാസ്താ=ചുക്കുന്നരത്ത. സുരദൃമം=ദേവതാരം. ഇവ ക
ഷായം സർവ്വജപരങ്ങളേയും സർവാതീസാരങ്ങളേയും ശമിപ്പിക്കും.

വ്യാശ്രീശുണ്ണമൃതാകപാമഃ പിപ്പലിമുണ്ണസംയുതഃ വാത
ശ്ലേഷ്മജപരശ്വാസകാസപിനസശുചജിൽ * വ്യാശ്രീ=ചെറുവഴു
തിനവേർ. ശുണ്ണി=ചുക്ക്. അമൃതം=ചിററമുത്. ഇവ കഷായം
തിപ്പലി പൊടിച്ചു മേപ്പൊടിചേർത്തു സേവിക്കുക. വാതകഫ
ജപരങ്ങളും ശ്വാസം, പിനസം, കാസം ശുചവേദന ഇവയും ശ
മിക്കും.

ചിന്നോത്ഭവാംബുധരധനപയവാഷവിശൈപർദ്ദസ്സർവ്വ
പ്ലടകമേഘകിരാതതികൈഃ മുസ്താടന്ത്രാഷകമഹൈഷധധനപ
യാഷൈഃ കപാമം പിബേദനിലപിത്തകഫജപരേഷു * (൧)
ചിന്നോത്ഭവാം=ചിററമുത്. അംബുധരം=മുത്തങ്ങ. ധനപയവാ
ഷം=കൊടുത്തുവുവേർ. വിശ്വം=ചുക്ക്. (൨) ദുസ്സർവ്വം=കൊടു
ത്തുവുവേർ. പപ്പടകം. മേഘം=മുത്തങ്ങ. കിരാതതികൈം=പു
ത്തരിച്ചുണ്ടവേർ (കിരിയാത്ത എന്നു പക്ഷാന്തരം.) (൩) മുസ്താ=
മുത്തങ്ങ. ആടന്ത്രാഷകം=ആടലോടകം. മഹൈഷധം=ചുക്ക്.
ധനപയാഷം=കൊടുത്തുവുവേർ—ഈ മൂന്നു കഷായങ്ങളും വാത
പിത്തകഫജപരങ്ങളിൽ യഥാക്രമം സേവിക്കുക.

ശപദംശ്രോംബുദഭൂനിംബബലാനാഗരപപ്പ്തൈഃ പാക്യം പ്രശമയേൽ പീതം വാതപിത്തകൃതം ജപരം * ശപദംശ്രോം=ഞരി ണ്തിൽ. അംബുദം=മുത്തങ്ങ. ഭൂനിംബം=പുത്തരിച്ചുണ്ട. ബലം=കുറുത്തോട്ടിവേർ. നാഗരം=ചുക്ക്. പപ്പ്തകം. ഇവ കഷായം വാതപിത്തജപരത്തെ ശമിപ്പിക്കും.

ചിന്നോത്തവാവൃഷകിരാതകപപ്പ്താനാം ശുണ്ണാ വലാ ഹകയവാഷകയോഃ ക്രമേണ ഏകദവയത്രിതയഭാഗകൃതഃ കഷായഃ സമുച്ഛിതം ജപരമപോഹതി സാന്നിപാതം * ചിന്നോത്തവാ=ചിററമുത്. വൃഷം=ആടലോടകവേർ. കിരാതകം= പുത്തരിച്ചുണ്ടവേരിന്മേൽതൊലി. പപ്പ്തകം ഇവ ഓരോ കഴഞ്ച്; ശുണ്ണി=ചുക്ക് ഇതു രണ്ടുകഴഞ്ച്; വലാഹകം=മുത്തങ്ങ. യവാഷകം=കൊടുത്തുവുവേർ ഇവ മുമ്മൂന്നുകഴഞ്ച്. ഇവ കഷായം സാന്നിപാതജപരം ശമിക്കും.

വാശാപുഷ്പലതാകപാഥോ വിശപാംഭഃ സാന്നിപാതജിൽ * വാശാ=ആടലോടകവേർ. പുഷ്പലതാ=കമ്പളവള്ളി ഇവകൊണ്ട് ഒരു കഷായം. വിശപം=ചുക്ക് ഇതുകൊണ്ട് ഒരു കഷായം. ഈ കഷായം രണ്ടും സാന്നിപാതജപരത്തെ ശമിപ്പിക്കും. ചിലർ ഈ മരുന്നുകൾ മൂന്നും ചേർത്ത് ഒരു കഷായമായി ഉപയോഗിക്കുന്നുണ്ട്. എന്നാൽ രണ്ടു കഷായമായിട്ടാണ് വൃദ്ധവൈദ്യന്മാർ പ്രയോഗിക്കുന്നത്.

ഭാങ്ങ് പ്രബുപപ്പ്തകധനപയവാഷവിശപഭൂനിംബകഷകണസിംഹ്യമൃതാകഷായഃ ജിണ്ണജപരം സതതസന്തതകം നിഹന്ത്വാ ദന്ത്രേദ്യകം സഹ തൃതീയചതുർത്ഥകാഭ്യാം * ഭാങ്ങ്=ചെറുതേക്കിൻവേർ. അബുദം=മുത്തങ്ങക്കിഴങ്ങ്. ധനപയവാഷം=കൊടുത്തുവുവേർ. വിശപം=ചുക്ക്. ഭൂനിംബം=പുത്തരിച്ചുണ്ടവേർ. സിംഹി=ചെറുവഴുതിനവേർ. അമൃതം=ചിററമുത്. ഇവ കഷായം ജിണ്ണജപരത്തേയും സതതാദിവിഷമജപരങ്ങളേയും ശമിപ്പിക്കും.

ത്രിദിനം ഭക്ഷയേൽപ്രാതമ്നക്ഷണം ഗുളസംയുതം ചാതുർത്ഥികവിനാശായ തഥാഹിച്ഛാപ്രശാന്തയേ * മക്ഷണം=മുട്ട. ഇ

തിനെ ശക്തരയിൽ പൊതിഞ്ഞുരാവിലെ സേവിക്കുക. ചതുർത്ഥകജപരവും എങ്കിളിപ്പശമിക്കും.

ബലാകൊടിത്തൂസപപ്പടാബ്ധയാന്ത്യാകമുൽഗം ചെറുപഞ്ചമുലം സശ്രംഗിവേരം പുലരിൽക്കുടിച്ചാലീരംഗനാനാം പനിതീരുമന്നേ * ബലാ കുറുന്തോട്ടിവേർ. കൊടുത്തുവേർ. പപ്പടകം. അബ്ധം=മുത്തങ്ങക്കിഴങ്ങ്. ധാന്ത്യാകം=കൊത്തമ്പാലരി. മുൽഗം=ചെറുപയർ. ചെറുപഞ്ചമുലം=ഓരില, മുച്ചില, ചെരള, ചെറുവഴുതിന, ഞെരിഞ്ഞിൽ. ശ്രംഗിവേരം=ചുക്ക്. ഇവ കഷായം പ്രസവിച്ച സ്രീകരക്കണ്ടായ പനി ശമിക്കും.

ലികചഭട്ടേ വിലപലശുനൈന്നാരജ്യാശാലുപല്ലവാഭ്രാഞ്ചകപാമൗ ജയതഃ പിതൗ കന്യാധ്യാം ശീതികാം ത്രിദിനാൽ * (൧) ലികചഭട്ടം=അയനിയില. വിലപം=കൂവളത്തിൻവേർ. ലശുനം=ചെള്ളള്ളി. (൨) നാരജ്യാശാലു=പച്ചച്ചെറുനാരങ്ങ. പല്ലവം=അതിന്റെതന്നെ തളിര്. ഈ കഷായം രണ്ടും വിറച്ചു പനിയെ മൂന്നുദിവസംകൊണ്ടു ശമിപ്പിക്കും.

പത്രം വേണഭവം ഭട്ടഞ്ച തുളസീജാതം ഹരിത്രാന്തിജം പത്രം വാസുനിഷണ്ണജം ബദരജം പത്രഞ്ച വാടം ഭട്ടം പത്രഞ്ചോത്തമകന്യകാഖ്യ സുഷവിനാരജ്യാപത്രം പൃഥക്ലുപ്തം നാഗരപാദികം പ്രഹരതി പ്രാഗ്രൂപശീതജപരം * വേണഭവപത്രം=മുളയില. തുളസീജാതഭട്ടം=തുളസിയില. ഹരിത്രാന്തിജപത്രം=വിഷ്ണുക്രാന്തിയില. സുനിഷണ്ണജപത്രം=നീരാരില. ബദരജപത്രം=ലന്തയില. വാടഭട്ടം=പേരാൽമൊട്ട്. ഉത്തമകന്യകാപത്രം=പുച്ചാകുന്തില. സുഷവിപത്രം=പുല്ലാനിയില. നാരജ്യാപത്രം=ചെറുനാരകത്തില. നാഗരപാദികം=നാലിലൊന്നു ചുക്ക്. ഈ കഷായം തുളപ്പറി ശമിപ്പിക്കും.

ആൽമൊട്ട്ചെറുവുളവേരുമുടനേ ദേവ്യാസ്തഥാ മൂലവും പാലും വീഴ്ചിയരച്ചുകൊണ്ടെതിരവേകോരിക്കുടിക്കുന്നോം ഓടിപ്പോമമ പകുജ്ജ്ഞിയിലും പിത്തപ്രധാനംദൂതം ധീമാനാത്തിഷു ദോഷജാസുചിഹിതം കുര്യാത്സമാലോച്യതാം * ദേവി=പുച്ചാകുന്തിലവേർ. ഈ കഷായം പാകംവന്ന ജപരങ്ങളിൽ പ്രയോഗിക്കുക. പകുജ്ജ്ഞി=പാകംവന്ന പനി.

ആവിൽത്തോൽമലർ ചുക്കവിണ്ണുഭയിതാമുക്കാകൊടുത്തു
വൃതൻവേരും ചാരണയും കരിമ്പുമിവയിട്ടൊപ്പിച്ചുകൊണ്ടങ്ങി
നെ നാലൊന്നായ കഷായനീരിലളവേമോർക്കത്തിമുന്നാറുകടി
ച്ചീട്ടന്നോർപ്പതിപ്പതില്ല ഘനമായുണ്ടാകമഗ്നേച്ഛലം * വിണ്ണുഭ
യിതാ=വിണ്ണുകൂട്ടം. ഈ മോർക്കത്തി പഴകിയ പനി വിട്ടു
പ്പോകുവാൻ വിശേഷം.

സഹദേവീരസേ സിലഃ ഖളഃ സർവ്വജപരാപഹഃ * സഹ
ദേവീരസം=പുഷ്പാങ്കുരത്തിലനിർ. ഖളം=മുക്കടി. ഈ മുക്കടി
എല്ലാ ജപരങ്ങളെയും ശമിപ്പിക്കും.

പലാശപത്രസപരസൈന്നസ്യം കുർയാൽ കടുൽക്കടം സ
ന്നിപാതജപര തീക്ഷ്ണം ഗണ്യേഷം കബളന്തഥാ * പലാശം=
പ്ലാശ്. സന്നിപാതജപരത്തിൽ പ്ലാശിന്റെ ഇല ഇടിച്ചുപി
ഴിഞ്ഞ നീരുകൊണ്ടു തീക്ഷ്ണമായ നസ്യവും ഗണ്യേഷവും കബ
ളവും പ്രയോഗിക്കുക.

മുദ്രികാ മരിചം ശുണ്ഠീ കണാ സൈന്ധവസംയുതം നാ
രീക്ഷീരേണ പിഷ്ടാ തു നസ്യം സംജ്ഞാപ്രബോധനം * മു
ദ്രികാ=മുന്തിരിങ്ങ. മരിചം=കരുമുളക്. ശുണ്ഠീ=പൂക്ക്. ക
ണാ=തിപ്പലി. സൈന്ധവം=ഇന്തുപ്പ്. ഇവ മുലപ്പാലിലരച്ചു ന
സ്യംചെയ്യുക. സന്നിയിൽ ഉണ്ടായ ബോധക്ഷയം തീരും.

പാദേ ലലാടേ ച വിബോധനായ ദേഹദിന്ത്യാസിനമ
ഞ്ജയേദോ ബസ്താംബുനാ സിന്ധുകണോഷണോഗ്രാശിലാശി
രീഷാസ്ഥിരസോനകലൈഃ * സിന്ധു=ഇന്തുപ്പ്. കണാ=തി
പ്പലി. ഉഷണം=കരുമുളക്. ഉഗ്രാ=വയമ്പ്. ശിലാ=കുമരം.
ശിരീഷാസ്ഥി=വാക്കരു. രസോനം=ഉള്ളി. ഇവ ആട്ടിൻമൂത്ര
ത്തിലരിച്ചു കണ്ണിൽ എഴുതുകയോ, കാലിന്മേലും നെറ്റിയി
ന്മേലും ചൂട്ടു വെക്കുകയോ ചെയ്താൽ അഭിന്ത്യാസി (സന്നിപാ
തി)ക്ക് തന്റേടം വരും.

ഉദ്ധൃതാം സ്തൂടിതാം ജിഹ്വാം ദ്രാക്ഷയാ മധുസപ്പിഷ്ഠാ ലേ
പയേൽ കേവലേനാപി മധുനാ സന്നിപാതജേ * സന്നിപാ
തത്തിൽ നാവു പുറത്തേക്കുളളതുകയും സ്തോടനം ചെയ്തതും

ചെയ്താൽ ചെയ്യേണ്ടതു പറയുന്നു. ദ്രാക്ഷാ=മുന്തിരങ്ങ. മധു=തേൻ. സപ്പിസ്=നെയ്യ്. മുന്തിരിങ്ങപ്പഴം അരച്ചു തേനും നെയ്യും ചേർത്തു ചാലിച്ചു നാവിന്മേൽ പുരട്ടുക. കേവലമായ തേൻ പുരട്ടുകയുമാം.

സന്നിപാതജപരസ്യോന്തേ കണ്ണമൂലേ സുഭാരണം ശോഫഃ സഞ്ജായതേ തേന കശ്യിദേവ വിമുച്യതേ * സന്നിപാതജപരത്തിന്റെ അവസാനത്തിങ്കൽ ചിലക്കു ചെയ്തുകൊടുക്കേണ്ടതായ ഒരു ശോഫം (നീര്) ഉണ്ടാകും. അതുണ്ടായാൽ വിട്ടുപോകുന്നതു വളരെ ഓർപ്പുമാണ്.

രക്താവസേചനൈഃ ശീഘ്രം സപ്പിഷ്ഠാനൈശ്ച തം ജയേൽ പ്രദേഹൈഃ കഫപിത്തൈശ്ച നാവനൈഃ കബളഗ്രഹൈഃ * ആ ശോഫത്തെ വേഗത്തിൽ ചികിത്സിക്കണം. രക്തം കളയുക, നൈസേവിക്കുക, കഫപിത്തഹരങ്ങളായ മരുന്നുകൾ അരച്ചു പുരട്ടുക, നസ്യം ചെയ്തുകൊടുക്കുക എന്നിവയാണ് വേണ്ടത്.

പക്ഷേ വിപാദ്യ മതിമാൻ വ്രണവൽ സമുപാചരേൽ * നീര് പഴുത്താൽ വൈദ്യൻ അതിനെ കീറുകയും, പിന്നെ വ്രണത്തിനുള്ള ചികിത്സകൾ ചെയ്തുകൊടുക്കും വേണം.

കഷായപാനപാത്വ്യാനൈദ്ദശാഹ ഇതി ലഘേരിതേ സപ്പിദ്ദ്വ്യൽ കഫേ മന്ദേ വാതപിത്തോത്തരേ ജപരേ * കഷായപാനം, പത്മ്യമായ ആഹാരം എന്നിവയോടുകൂടി പത്തുദിവസം പനിക്കുള്ള ചികിത്സ കഴിഞ്ഞാൽ, കഫം മന്ദമായും വാതപിത്തങ്ങൾ അധികമായുമുള്ള ജപരത്തിങ്കൽ സപ്പിസ് (=നെയ്യ്) കൊടുക്കാവുന്നതാണ്.

പൂർവ്വേ കഷായാഃ സഫൃതാഃ സർവ്വേ യോജ്യാ യഥാമഹം * മുമ്പു പറയപ്പെട്ടിട്ടുള്ള കഷായയോഗങ്ങളെക്കൊണ്ടുതന്നെ നൈ കാച്ചി ദോഷകോപത്തിന്നനുസരിച്ചു വ്രയോഗിക്കാം.

തൈലപകം പവനജന്മനി ജപരേ യോജയേൽ വ്രിപുതയാ വിയോജിതം തിക്തകം വൃഷഃപുതഞ്ച പൈത്തികേ യച്ച പാലനികയാ ശൃതം ഹവിഃ ഷ്വരപലം ജപരഹൃൽ പ്രോക്തം തഥാ

കല്യാണകം ഘൃതം * വാതജപരത്തിങ്കൽ തൈലപകഘൃതയോഗം ത്രിപുത (=ത്രികോല്പക്കൊന്ന) വിട്ട് കാച്ചി സേവിക്കുക. പിത്തജപരത്തിങ്കൽ തിക്തകഘൃതവും വൃഷ്ണഘൃതവും സേവിക്കുക. പാലനികാഘൃതവുമാം. പാലനിക=ബ്രഹ്മി. ഷരപലഘൃതവും കല്യാണകഘൃതവും ജപരഹരങ്ങളാകുന്നു.

പുതീകോഷണപഞ്ചകോലരുചികൈഃ സാജാജികൈഃ സാംബുദൈഃ സക്ഷീരാതിവിഷൈഃ സഹിംഗ്രഹപുഷ്പാസിന്ധൂതഭവൈഃ കല്പിതൈഃ ശുക്തേനാർകസംഭവേന ച രസേനൈതന്മഹാഷരപലം സപ്തഃ പകപമരോചകാഗ്നിസദനപ്ലീഹജപരശ്വാസജിൽ * പുതീകം=ആവൽതൊലി. ഊഷണം=കുരുമുളക്. പഞ്ചകോലം=തിപ്പലി, ചുക്ക്, കാട്ടുമുളകിൻവേർ, കാട്ടുതിപ്പലിവേർ, കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. രുചകം=തുവച്ചിലക്കാരം. അജാജി=ജീരകം. അംബുദം=മുത്തങ്ങക്കിഴങ്ങ്. ക്ഷീരം=പാൽ. അതിവിഷാ=അതിവിടയം. ഹിംഗ്ര=കായം. ഹപുഷാ=അടയ്ക്കാമണിയൻവേർ. സിന്ധൂതഭവം=ഇതുപ്പ്. ശുക്തം=കാടി. ആർദ്രകസംഭവരസം=ഇഞ്ചിനീർ. ഈ ഘൃതത്തിന്നു മഹാഷരപലമെന്നു പേർ. അരോചകം, അഗ്നിമാന്ദ്യം, പ്ലീഹ, ജപരം, ശ്വാസം ഇവ ശമിക്കും. ഇതിൽ “സപ്തഃ.....ഗ്നിസദനശ്വാസപ്രസേകാപഹം” എന്നു പാഠഭേദവും കാണുന്നുണ്ട്.

പടോലം ശാരിബാ മുസ്താ മധുകം കടുരോഹിണീ ഉശീരം ചന്ദനഞ്ചൈവ വിപ്പലീ തൈഃ ശൃതം ഘൃതം സർവ്വജപരഹരം മൈവ രക്ഷോഘ്നം പുഷ്ടിവൽനം അഷ്ടമംഗലകന്നാമ ഘൃതം സർവ്വത്ര പൂജിതം * പടോലം=പടോലവള്ളി. ശാരിബാ=നന്നാരിക്കിഴങ്ങ്. മുസ്താ=മുത്തങ്ങ. മധുകം=എരട്ടിമധുരം. കടുരോഹിണി. ഉശീരം=രാമച്ചം. ചന്ദനം. തിപ്പലി. ഈ ഘൃതത്തിന്ന് ഭിഷ്ടമംഗലം എന്നു പേർ. സർവ്വജപരങ്ങളേയും രക്ഷസ്സിന്റെ ബാധയേയും ശമിപ്പിക്കും. പുഷ്ടിയെ വർദ്ധിപ്പിക്കും.

ജിണ്ണേ ഘൃതേ ച ഭുഞ്ജീത മുദുമാംസരസൗദനം * നൈരേഹിച്ഛാൽ മുദുവായ മാംസരസം കൂട്ടി ചോറ് ഭക്ഷിക്കാം.

ന ശാമ്യത്യേവമപി ചേൽ ജപരഃ കുർച്ചിത ശോധനം * ഇപ്രകാരം ചെയ്താൽ ജപരം ശമിക്കുന്നില്ല എങ്കിൽ വയറിളക്കുവാനുള്ള മരുന്നു കൊടുക്കണം.

മോദകം ത്രിഫലാശ്വാമാത്രിപുൽപിപ്പലികേസരൈഃ സ
സിതാമധുജിദ്ദ്യാദ്യോഷാദ്യം വാ വിരേചനം * ത്രിഫലാ=ക
ടക്ക, നെല്ലിക്ക, താന്നിക്ക; ശ്വാമാ=നാൽക്കോലക്കൊന്ന. ത്രി
പുൽ=ത്രികോലക്കൊന്ന. പിപ്പലി=തിപ്പലി. കേസരം=നാഗപ്പ
പ്പ. സിതാ=പഞ്ചസാര. മധു=തേൻ. ഇവകൊണ്ടു മോദകം (പ
ലഹാരം) ഉണ്ടാക്കിക്കൊടുത്താൽ വിരേചനം വരും. വ്യോഷാ
ദിയായി വിരേചനകല്പത്തിൽ പറയുന്ന കൗഷധവും കൊടുക്കാം.

വിരിക്താനാഞ്ച സംസക്തീം മണ്ഡപൂർവ്വം യഥാക്രമം *
വിരേചനംവന്നാൽ പിന്നെ ക്രമപ്രകാരം മണ്ഡം മുതലായ ക
ഞ്ഞികളെ കൊടുക്കണം.

ജപരക്ഷീണസ്യ ന ഹിതം വമനം ന വിരേചനം കാമന്തു
പയസാ തസ്യ നിരൂഹൈശ്ച ഹരേന്മലാൻ * ജപരംകൊണ്ടു
ക്ഷീണിച്ചിട്ടുള്ള രോഗിക്കു വമനവും വിരേചനവും ഹിതമല്ല.
ശക്തിമത്തായ വിരേചനൗഷധങ്ങൾ പാടില്ലെന്നു താൽപ
ര്യം. പാൽ സേവിച്ചിട്ടും, നിരൂഹങ്ങളെക്കൊണ്ടും അങ്ങിനെ
യുള്ള രോഗിയുടെ മലങ്ങളെ കളയുകയാണ് ഉത്തമം.

വൃശ്ചീവവിലപദേവദൃസാധിതം ജപരശോഫനാൽ ക്ഷീരം
തഥൈവ സിലഞ്ച പഞ്ചകോലേന തൽഗുണം * വൃശ്ചീവം=
തവിഴാമവേര്. വിലപം=കൂവളവേര്. ദേവദൃ=ദേവതാരം. ഇവ
കൊണ്ടു കുറുകിയ പാൽ സേവിക്കുക. പനിയും നീരും ശമിക്കും.
പഞ്ചകോലം=തിപ്പലി, ചുക്ക്, കാട്ടുതിപ്പലിവേര്, കാട്ടുമുള
കിൻവേര്, കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. ഇവയിട്ടു കുറുകിയ പാലി
ന്നും ഗുണം അതുപോലെതന്നെ.

നാനാശിയെണ്ണ നാനാഽനാശിനീരിൽപചിച്ചുടൻ നാലഞ്ചു
ദിവസം തേച്ചാൽ നാസ്തിയെന്നുവരും പനി * അത്ഥം സ്പഷ്ടം.
ഈ എണ്ണ സിലഫലമാകുന്നു.

നിഗ്ഗണ്ഡീപത്രനിര്യാസസാധിതം തിലജം തഥാ * നിഗ്ഗ
ണ്ഡി=കരുനൊച്ചി. കരുനൊച്ചിയില ഇടിച്ചുപിഴിഞ്ഞ നീരിൽ
എണ്ണകാച്ചി തേക്കുക. ഗുണം പൂർവ്വവത്.

ജീണ്ണജപരേ രുചികരാ നസ്യം ദ്രോഹിരേചനം സ്നേഹി

കം ശുന്യശീരസോ ദാഹാത്തേ പിത്തനാശനം * ജീണ്ണജപര
ത്തിങ്കൽ ശിരോവിരേചനങ്ങളായ കൗഷധങ്ങളെക്കൊണ്ടു ന
സ്യംചെയ്യണം. അതു രുചിയെ ഉണ്ടാക്കും. ശിരസ്സ് ശുന്യമായി
തോന്നുന്നപക്ഷം സ്നേഹനസ്യം ചെയ്യണം. ശിരസ്സിനു ചുട്ടു
നീറൽ ഉള്ള പക്ഷം പിത്തഹരങ്ങളായ കൗഷധങ്ങളെക്കൊണ്ടു
ഉള്ള നസ്യമാണ് വേണ്ടത്.

അരുചൌ മാതൃളംഗസ്യ കേസരം സാജ്യസൈന്ധവം
ധാത്രിദ്രാക്ഷാ സിതാനാം വാ കല്പമാന്വേന ധാരയേൽ * രു
ചിയില്ലായ്മ ഉണ്ടായാൽ മാതളനാരങ്ങയുടെ അല്പി നെയ്യിൽ
അരച്ച് ഇത്തുപ്പുംകൂട്ടി വായിലിട്ട് ഇരിക്കുക. ധാത്രി=നെല്പിക്ക.
ദ്രാക്ഷാ=മുന്തിരിങ്ങാപ്പഴം. ഇവ അരച്ചു കല്പം പഞ്ചസാരചേ
ർത്തു വായിൽ ഇടുന്നതും നന്ന്.

യഥോപശയസംസ്താൻ ശീതോഷ്ണദ്രവ്യകല്പിതാൻ അ
ഭ്യംഗാലേപസേകാദീൻ ജപരേ ജീണ്ണേ തപഗാശ്രിതേ * ജപരം
ജീണ്ണമായി തപക്കിനെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ ശിരസ്സിൽ
തേക്കുവാനും, മേൽ പുരട്ടുവാനും എണ്ണകാച്ചി ഉപയോഗിക്ക
ണം. ആയത് തേച്ചാൽ സുഖം തോന്നുന്നതനുസരിച്ചു ശീത
വീര്യങ്ങളായോ ഉഷ്ണവീര്യങ്ങളായോ ഉള്ള മരുന്നുകളെക്കൊണ്ടു
കാച്ചിയതായിരിക്കണം.

ഫേനോശീരനിശാബ്ദകൗഠമധുകൈമഞ്ജിഷ്ടവിശ്വാംബുഭി
മുർച്ചാലോഹിതയഷ്ടിസജ്ജകടുകാ സിന്ധൂതഥലാക്ഷാഞ്ജനൈഃ
സശ്രീകണ്ഠനന്തൈഃ സമൈസ്തിലഭഹം തക്രേ പചേൽഷിരഗ്ര
ണേ തത്സദ്യോ ഹരതിജപരാൻ ജപരകൃതാൻ ദാഹാദിശീതാദി
കാൻ * ഫേനം=കടൽനര. ഉശീരം=രാമച്ചം. നിശാ=വരട്ടമ
ഞ്ഞൾ. അബ്ദം=മുത്തങ്ങ. കൗഠം=കൊട്ടം. മധുകം=എരട്ടിമധു
രം. മഞ്ജിഷ്ടം=മഞ്ചട്ടിപ്പൊടി. വിശ്വാം=ചുക്ക്. അംബു=ഇരു
വേലി. മുർച്ചാ=പെരിങ്കുരുമ്പ. ലോഹിതയഷ്ടി=അകിലി. സ
ജ്ജം=ചെഞ്ചലും. കടുകാ=കടുകുരോഹിണി. സിന്ധൂതഥം=
ഇത്തുപ്പ്. ലാക്ഷാ=കോലരക്ക്. അഞ്ജനം=അഞ്ജനക്കല്ല്. ശ്രീ
കണ്ഠം=കണ്ടിവെണ്ണ. നതം=തകരം. ഇവ സമം കല്പംചേ

ത്ത് എണ്ണകാച്ചുക. എണ്ണയിൽ ആറിരട്ടി മോരും കൂട്ടണം. പനിയും അതുകൊണ്ടുള്ള കുളിര്, ചൂട് മുതലായതും ശമിക്കും.

കലിംഗകാഃ പടോലസ്യ പത്രം കടുകരോഹണീ (൧) പടോലം ശാരിബാമുസ്താ മധുകം കടുകരോഹിണീ (൨) പടോലനിംബത്രിഫലാ മുദ്രികാമുസ്തവത്സകം (൩) കിരാതതിക്തമമൃതാചന്ദനം വിശ്വപദേഷജം(൪)ധാത്രിമുസ്താമൃതാക്ഷൗദ്രം (൫)— അല്യോഗ്ലോകസമാപനാഃ പഞ്ചൈതേ സന്തതാഭീനാം പഞ്ചാനാം ശമനാ മതാഃ * കലിംഗകം=കടുകപ്പാലയറി. പടോലപത്രം=പടോലത്തിന്റെ ഇല. കടുകരോഹിണീ(൧) പടോലം=പടോലവള്ളി. ശാരിബാ=നന്നാരിക്കിഴങ്ങ്. മുസ്താ=മുത്തങ്ങ. മധുകം=എരട്ടിമധുരം. കടുകരോഹിണീ (൨) പടോലവള്ളി. നിംബം=വേപ്പിൻതൊലി. ത്രിഫല. മുദ്രികാ=മുന്തിരിങ്ങാപ്പഴം (൩) കിരാതതിക്തം=പുത്തരിച്ചുണ്ടവേര്. അമൃതം=ചിററമുത്. ചന്ദനം. വിശ്വപദേഷജം=ചുക്ക് (൪) ധാത്രി=നെല്ലിക്ക. മുസ്താ=മുത്തങ്ങ. അമൃതം=ചിററമുത്. ക്ഷൗദ്രം=തേൻ (൫) അല്യോഗ്ലോകങ്ങളെക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞ ഈ അഞ്ചു യോഗങ്ങൾ ക്രമേണ സന്തതം, സതതം, അന്യേദ്യുർജപരം, തൃതീയകം, ചതുർത്ഥകം എന്നു അഞ്ചു ജപരങ്ങളെ ശമിപ്പിക്കും.

ആഹൃത്യ സ്വകരേണ വെള്ളിലയുടേ പത്രാണി ശുക്ലാനി തേഷാദിക്ഷാവധികാക്ഷരാണി ചരതിച്ചാലിവു ജപ്താ പുനഃ പാലുംവീഴ്ത്തിയവിച്ചരച്ചെതിരവേ പേയാ ഹി ചാതുർത്ഥികേ പേയാ തേന കൃതാ ജപരേ തു വിഹിതാ സിലൈസ്ത സിലൗഷധം * ശുക്ലാനിപത്രാണി=വെളുത്ത ഇലകൾ. സ്വകരേണ ആഹൃത്യ=തന്റെ കൈകൊണ്ടു നുള്ളിക്കൊണ്ടുവന്ന്. തേഷു=അവയിൽ. ആദിക്ഷാവധികാക്ഷരാണി='അ'മുതൽ 'ക്ഷ'വരെ ഉള്ള അക്ഷരങ്ങളെ. ആലിവു=എഴുതിയിട്ട്. ജപ്താ=ജപിച്ചിട്ട്. ഈ കഞ്ഞി ചതുർത്ഥകജപരത്തിങ്കൽ സിലൗഷധമത്രേ.

കല്യാണകം പഞ്ചഗവ്യം തിക്താഖ്യം വൃഷസാധിതം

ഷിരപലഞ്ചപിബ്ബേത്സപ്പിജ്ജപരേഷു വിഷമേഷു തു * വിഷമ ജപരങ്ങളിൽ കല്യാണകാദിഘൃതങ്ങൾ സേവിക്കുക.

പ്രയോജയേത്സാദാഭ്യംഗേ ലാക്ഷാതൈലദപയംഭിഷക്. അഭ്യംഗം ചെയ്യുന്നതിന്നു രണ്ടു തരത്തിലുള്ള ലാക്ഷാതൈലങ്ങളേയും പ്രയോഗിക്കണം.

വാശാചന്ദനപാറാബ്ജശാരിബ്ബാശീരപപ്പ്തൈഃ കണ്ടകാ യ്മുതാവിശൈപഃ കപാമോ ദാഹജപരാപഹഃ * വാശാ=ആട ലോടകവേര്. ചന്ദനം. പാറാ=പാറക്കിഴങ്ങ്. അബ്ജം=മുത്ത ങ്ങ. ശാരിബ്ബാ=നന്നാറിക്കിഴങ്ങ്. ഉശീരം=രാമച്ചം. പപ്പ്തകം. കണ്ടകാരി=കണ്ടകാരിവഴുതിനവേര്. അമുതാ=ചിററമുത്. വി ശ്വപം=ചുക്ക്. ഈ കഷായം പൊള്ളിപ്പനിയെ ശമിപ്പിക്കും.

യഷ്ടീമധുകകല്പഞ്ച ശീതതോയേന സംയുതം നാളികേര സ്യ തോയേന തഥാ ച കദളീഫലം പിബ്ബേന്മധുകമേലാ ച നസ്യം ദാഹജപരാപഹം * യഷ്ടീമധുകകല്പം=എരട്ടിമധുരം അ രച്ചു കല്പം. ഇതു പച്ചവെള്ളത്തിൽ കലക്കി കുടിക്കുക. കദളീഫലം=കദളിയാഴക്ക. ഇതു എളനീർവെള്ളത്തിൽ ചേർത്തു കുടിക്കുക. മധുകം=എരട്ടിമധുരം. ഏലാ=ഏലത്തരി. ഇവകൊ ണ്ടു നസ്യംചെയ്യ. എല്ലാം ദാഹജപരത്തിങ്കൽ ഹിതം.

ശതധൗതഘൃതേന വാതിദാഹേ പ്രതിഹേച്ചന്ദനമൗശി രഞ്ച കല്പം * ചന്ദനവും രാമച്ചവും അരച്ചു കല്പം ശതധൗ തമായ ഘൃതത്തിൽ ചേർത്തു മേൽതേക്കുക. ദാഹജപരത്തിങ്കലു ണ്ടാകുന്ന അതിയായ ചൂടുനീറൽ ശമിക്കും.

ദാഹജപരേ പ്രകയാച്ച തൃണ്ണാകതഞ്ച ചികിത്സിതം * ദാ ഹജപരത്തിങ്കൽ, മുകളിൽ തൃണ്ണക്കു വിധിക്കപ്പെടുന്നതായ ചി കിത്സയേയും ചെയ്യാം.

മുദപീകാചന്ദനോശീരശാരിബ്ബാംബുദവാരിഭിഃ പാക്വം ശീ ത്കഷായം വാ ശീതികാമാശു സംഹരേൽ * മുദപീകാ=മുന്തിരി ങ്ങ. ചന്ദനം. ഉശീരം=രാമച്ചം. ശാരിബ്ബാ=നന്നാറിക്കിഴങ്ങ്. അംബുദം=മുത്തങ്ങ. വാരി=ഇരുവേലി. ഇവ വെച്ചു തിളപ്പിച്ചു കഷായമോ ശീതകഷായമോ ശീതജപരത്തെ ശമിപ്പിക്കും.

ആരഗ്വധാദിവഗ്ഗഞ്ച പാനാഭ്യഞ്ജനലേപനേ * പാന

ചെയ്യാനും അഭ്യംഗത്തിനും മേൽതേക്കുവാനും ആരഗപധാദി വർഗ്ഗത്തിലുള്ള ഔഷധങ്ങൾ പ്രയോഗിക്കാം.

ആരണ്യതുളസീമൂലവിഷ്ണുക്രാന്തിമഹേഷയൈഃ കപാ മോയം നിഹരേൽ ശീഘ്രം ശീതികാവിഷമജപരം * ആരണ്യതുളസീമൂലം=കാട്ടുതുത്താവിൻവേർ. വിഷ്ണുക്രാന്തി. മഹേഷധം=ചുക്ക്. ഇവ കഷായം ശീതജപരത്തെയും വിഷമജപരത്തെയും ശമിപ്പിക്കും.

അന്തസ്സാരം ശിരീഷസ്യ മൂലമാരഗപധസ്യ ച പക്തപാ പിഞ്ചേൽ ഗുളയുതം ശീതികേ വിഷമജപരേ * ശിരീഷാന്തസ്സാരം=വാകക്കുരുപ്പരിപ്പ്. ആരഗപധമൂലം=കൊന്നവേർ. ഇവ കഷായം ശക്തര മേപ്പൊടിചേർത്തു സേവിക്കുക. വിഷമമായ ശീതജപരം ശമിക്കും.

സഞ്ചപേയഡൈത്യരസോനവ്യോഷസൈന്ധവൈഃ സ പൂതീകൈഃ ഖളഃ ശീതജപരകുക്ഷ്യാമയാപരഃ * സഞ്ചപേയം=കടുകും വെൺകടുകും. കൈഡത്യം=കരുവേപ്പില. രസോനം=ഉള്ളി. വ്യോഷം=ചുക്കു മുളകു തിപ്പലി. സൈന്ധവം=ഇന്തുപ്പ്. പൂതീകം=ആവൽതൊലി. ഇവകൊണ്ടു മുക്കുകയുണ്ടാക്കുക. ശീതജപരവും കുക്ഷിരോഗവും ശമിക്കും.

ജീരകവ്യോഷലഗ്നനം സുപിഷ്ടം കോഷ്ഠവാരിണാ ശീതജപരസ്ത്യാഗമനേ പിഞ്ചേൽ തത്സിലമംബു വാ * ജീരകം. വ്യോഷം=ചുക്കു മുളകു തിപ്പലി. ലഗ്നനം=വെള്ളുള്ളി. ഇവ അരച്ചു ഗുളികയാക്കി ശീതജപരത്തിന്റെ ആരംഭത്തിൽ സേവിക്കുക. തത്സിലമംബുവാ=ഇവകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ കഷായമായാലും വേണ്ടില്ല.

സഹദേവാവചാഭദ്രാനാകുലീഭിഃ പ്രയോജയേൽ ധൂപനോദപന്തനാലേപാൻ സർവ്വജപരനിബഹ്ണാൻ * സഹദേവാ=പൂവ്വാങ്കുറുന്തില. വചാ=വയമ്പ്. ഭദ്രാ=ചെറുള. നാകുലീ=ചിരരത്ന. ഇവകൊണ്ടു പുകക്കുകയും ഉദപന്തനം ചെയ്തയും ചെയ്താൽ എല്ലാ ജപരങ്ങളും ശമിക്കും.

ജപരകാലസ്മൃതിഞ്ചാസ്യ ഹാരിഭിർവിഷയൈർഹരേൽ * പ

നി തുടങ്ങുന്ന സമയത്തിന്റെ കാൽ പനിക്കാരുടെ പരമശത്രുവാകുന്നു. അതിനാൽ മനോഹരകഥാപാത്രികളെക്കൊണ്ടു രോഗിക്ക് ആ കാൽ വരാതെ കഴിക്കണം.

ആശ്വത്ഥസ്യ പ്രവാളസ്യമുഷ്ടിമാത്രാണുപാചയേൽ ജലേ തസ്തിൻ സമക്ഷീരേ പേയാ രാത്രിജപരാപഹാ * ആശ്വത്ഥപ്രവാളം=അരയാലിന്റെ തളിര്. ഇത് ഒരുപിടി കഷായം വെച്ചു കഷായവെള്ളത്തോളം പാൽപകന്നു കഞ്ഞിയുണ്ടാക്കുക. രാത്രിജപരം ശമിക്കും.

അശ്വത്ഥപല്ലവം പിഷ്ടാ ക്ഷീരേണപ്ര പിബേത്തഥാ * അശ്വത്ഥപല്ലവം= അരയാൽതളിര്. ഇത് അരച്ചു പാലിൽ സേവിക്കുക. ഫലം മുന്പത്തെപ്പോലെതന്നെ.

ലവലീമൂലഭൂനിംബതുളസീമൂലപപ്പടൈഃ സഹാവിഷ്ണുപ്രിയാദേവീ' വാരിഭാശ്വത്ഥപല്ലവൈഃ സവിശൈഃ കപമിതം തോയം സക്ഷീരം പായയേൽ പ്രഗേ * ലവലീമൂലം=ചിററീന്തലിൻവേർ. ഭൂനിംബം=പുത്തരിച്ചുണ്ടവേർ. തുളസീമൂലം=തുളസിവേർ. പപ്പടം. സഹാ=പുറംകുറുന്തില. വിഷ്ണുപ്രിയാ=വിഷ്ണുകാന്തി. ദേവി=ചിററമുത്. വാരിഭം=മുത്തങ്ങ. അശ്വത്ഥപല്ലവം=അരയാൽതളിര്. വിശപം=ചുക്ക്. ഇവ കഷായം പാൽ ചേർത്തു പുലരെ സേവിക്കുക.

തേന പേയാ ച ക്ഷൈരേയീ സായാഹ്നേ ജീണ്ണജ്ജ്ഞിജിൽ *തേന=ആ മരുന്നുകൊണ്ട്. ക്ഷൈരേയീ പേയാ=പാൽക്കഞ്ഞി. സായാഹ്നേ=വൈകുന്നേരം. ജീണ്ണജ്ജ്ഞിജിൽ=ജീണ്ണജപരത്തെ ജയിക്കുന്നത്.

ശാപാമർച്ചണമന്ത്രോത്ഥേ വിധിദ്വൈവവ്യപാശ്രയഃ * ശാപം, അമർച്ചണമന്ത്രം (അമർച്ചണവേദത്തിലെ മന്ത്രം, അഭിചാരമന്ത്രം) എന്നിവയാലുണ്ടായ പനിയിൽ ചെയ്യേണ്ടത് ഈശ്വരസേവയാകുന്നു. ദൈവവ്യവശ്രേയം=ഈശ്വരസേവ. ക്ഷേത്രത്തിൽചെന്നു ഭജിക്കുക എന്നതും.

യഥാവസ്ഥം ക്രിയാ കാര്യാ ക്ഷതഭംഗാദിജേ ജപരേ * ചതവ്, മുറി മുതലായവകൊണ്ടുണ്ടായ ജപരത്തിങ്കൽ അതാതിന്റെ സ്ഥിതിക്കനുസരിച്ചു ചികിത്സ ചെയ്യണം. യഥാവസ്ഥം=അവസ്ഥ (ദോഷകോപസ്ഥഭാവം) പോലെ.

മഹേശ്വരക്രോധഭവോ ജപഃ പ്രോക്തോ മനീഷിഭിഃ ത
സ്താൽ ജപരചിമുക്ത്യത്ഥം പൂജനേദ്യുഷഭലപജം * മഹേശ്വര
ക്രോധഭവഃ=പരമശിവന്റെ കോപത്തിൽനിന്നുണ്ടായത്. ജപ
രത്തിന്റെ ഒന്നാമത്തെ ഉൽപത്തി പരമശിവന്റെ ക്രോധ
ത്തിൽനിന്നാണെന്നു വിദവാന്മാർ പറയുന്നു. അതുകൊണ്ടു ഏതു
ജപരത്തിന്റെയും മോചനത്തിന്നു ശിവപൂജ വിശേഷമാകുന്നു.

വിഷ്ണോർനാമസഹസ്രസ്യ ജപഃ സർവ്വജപരാപഹഃ * വിഷ്ണു
സഹസ്രനാമം ജപിക്കുന്നതും സർവ്വജപരഹരമാണ്.

നാരസിംഹേന മന്ത്രേണ ജപാദീംശ്ചൈവ കല്പയേൽ *
നാരസിംഹമന്ത്രംകൊണ്ടു ജപപൂജാദികളേയും ചെയ്തു.

(മന്ത്രം)

കുബേരന്തേ മുഖം തദ്രാ. നന്ദിമാനന്ദിമാവഹ ജപരം മുത്യ
ഭയം ഘോരം ജപരം നാശയതേ ജപഃ ജപരാമുക്തോ ഭവേന്മ
ത്ത്യഃ സദാ മന്ത്രമിമം ജപൻ * ഈ മന്ത്രം സദാ ജപിച്ചാൽ ജപ
രത്തിൽനിന്നു മുക്തനായിത്തീരും.

ലോഹിതാഞ്ധം ഹരിദ്രേ ദേവ സ്വിംത്സിണീ കൃഷ്ണജീരകം
ശാരിബാ ചന്ദനം കുഷ്മം സൈന്ധവം ത്ര്യംഷണം വചാ ഏ
തൈര്യാശാരസേ സിലം സസ്തന്ത്രം തൈലമുത്തമം പാനാഭ്യ
ഞ്ജനനസ്പൃഷ്ട സന്നിപാതഹരം പരം * ലോഹിതാഞ്ധം=നീ
റുമുട്ട. ഹരിദ്രേദേവ=മഞ്ഞളും മരമഞ്ഞളും. സ്വിംത്സിണീ=കി
ലുകിലുപ്പ. കൃഷ്ണജീരകം=കരിഞ്ചീരകം. ശാരിബാ=നന്നാറി
ക്കിഴങ്ങ്. ചന്ദനം. കുഷ്മം=കൊട്ടം. സൈന്ധവം=ഇന്തുപ്പ്.
ത്ര്യാഷണം=പുക്കു മുളകു തിപ്പലി. വചാ=വയമ്പ്. ഇവ കല്പ
വും ആടലോടകം കഷായവുമായി മുലപ്പാൽചേർത്ത് എണ്ണകാ
ച്ചുക. ആയതു പാനാഭ്യംഗനസ്യങ്ങളെകൊണ്ടു സന്നിപാതം
ശമിപ്പിക്കും.

ശുണ്ഠീധാന്യബലാപാഠാ സേവ്യതോയദപപ്പ്തൈഃ സാമു
തൈഃ കപഥിതം തോയം പ്രത്യാവൃത്തിജപരാപഹം * ശുണ്ഠി=
ചുക്ക്. ധാന്യം=കൊത്തമ്പാലയരി. ബലാ=കുറഞ്ഞോട്ടിവേർ.
പാഠാ=പാടക്കിഴങ്ങ്. സേവ്യം=രാമച്ചം തോയദം=മുത്തങ്ങ. പ

പ്പടം=പപ്പടകം. അമൃതം=ചിററമുത്. ഇവ കഷായം പ്രത്യാവൃത്തിജപരംശമിക്കും. പ്രത്യാവൃത്തിജപരം=പനി മാറിയതിനുശേഷം പിന്നെയും ഉണ്ടാകുന്ന ജപരം.

ഇതി ജപരചികിത്സാ.

രക്തപിത്തചികിത്സാ.

=====

ഉഷ്ണാമൂലവണക്ഷാരകടുഭിഃ പിത്തദൃഷണൈഃ യക്തൽപ്പിഹാശ്രിതം പിത്തം രക്തഞ്ചാസ്ത്യാന്യമുച്ഛിതം ഉഷൽപം നാസാക്ഷികണ്ഠാസ്പ്രേമേന്ദ്രയോനിഗുദൈരധഃ പ്രവർത്തതേ സ ആതങ്കോ രക്തപിത്താഹവയഃ സ്മൃതഃ ഉഷൽപംസാദ്ധ്യമധോയാപ്യമസാദ്ധ്യമുപയാധനം * പിത്തത്തെ ഭുഷിപ്പിക്കുന്നവയായും ഉഷ്ണാമൂലവണക്ഷാരകടരസങ്ങളായും ഇരിക്കുന്ന ആഹാരാദികളെക്കൊണ്ടു യക്തത്തിലും പ്ലീഹയിലും ഉള്ള പിത്തവും രക്തവും കൂടി പരസ്പരം മുച്ഛിച്ചു മൂക്ക്, കണ്ണ്, ചെവി ഇവയിൽക്കൂടെ മേൽപ്പൊട്ടും ലിംഗം, യോനി, ഗുദം ഇവയിൽക്കൂടെ കീഴ്പൊട്ടും പോയിത്തുടങ്ങുന്നു. ആ രോഗത്തിന്നു രക്തപിത്തം എന്നുപേർ. ഇതിൽ ഉഷൽപഭാഗത്തേക്കുള്ളത് സാദ്ധ്യവും, അധോഭാഗത്തേക്കുള്ളത് യാപ്യ (ചികിത്സചെയ്താൽ ഒരു വിധം കൊണ്ടുനടക്കാവുന്നത്)വും, ഉഭയായനമായിട്ടുള്ളത് (രണ്ടുഭാഗത്തേക്കുമുള്ളത്) അസാദ്ധ്യവുമാകുന്നു.

ഉഷൽപഗേ തപ്പണം യോജ്യം കർത്തവ്യഞ്ച വിരേചനം പ്രാഗധോഗമനേ പേയാ വമനഞ്ച യഥാബലം ആരഗപധേന ധാത്രാ വാത്രിപുതാ പത്മ്യയാഥവാ വിരേചനം പ്രയോക്തവ്യം ശക്തരാമാക്ഷികോത്തരം മുസ്തേന്ദ്രയവയഷ്ടപ്രാഹപമദനാഡ്യം പയോ മധു ശിശിരം വമനം യോജ്യം രക്തപിത്തഹരം പരം അവാമ്യമവിരേച്യഞ്ച സ്മുഭനൈഃ സമുപാചരേൽ * രക്തപിത്തത്തിന്ന് ആദ്യം ചെയ്യേണ്ട ചികിത്സയെപ്പറയുന്നു—ഉഷൽപഗമായ രക്തപിത്തത്തിൽ തപ്പണം (ബ്രാഹ്മണം) ആയ വസ്തുക്കളും വിരേചനവും ആദ്യം ചെയ്യണം. അധോഭാഗത്തേക്കുള്ളതിൽ പേയ (കഞ്ഞി)യും ബലമനുസരിച്ചുള്ള വമനവുമാണ്

ചെയ്യേണ്ടത്. ആരഗപധം=കൊന്ന. ധാത്രി=നെല്പിക്ക. ത്രിപു
 ത്ത്=ത്രികോലകൊന്ന. പത്മ്യ=കടക്ക. ഇവയിലേതെങ്കിലും
 കഷായംവെച്ചു ശക്തരയും തേനുംചേർത്ത് വിരേചനത്തിന്നു പ്ര
 യോഗിക്കാം. മുസ്ത=മുത്തങ്ങ. ഇന്ദ്രയവം=കടകപ്പാലയരി. യ
 ഷ്ടപ്രാഹ്വം=എരട്ടിമധുരം. മദനം=മലങ്കാരക്ക. ഇവ ചേർത്ത്
 പാൽകുറുക്കി ആറിയാൽ തേനുംചേർത്ത് വമനത്തിന്നും പ്രയോ
 ഗിക്കാം. ഇതു രക്തപിത്തഹരമാകുന്നു. വമനവിരേചനങ്ങൾ
 പാടില്ലാത്ത രോഗിയാണെങ്കിൽ സ്തംഭനങ്ങളായ കഠഷധങ്ങളെ
 പ്രയോഗിക്കണം. (“അവാമ്യാഗഭീണീത്രക്ഷഃ” ഇത്യാദി വി
 ധിപ്രകാരം ഗഭീണി, ത്രക്ഷൻ, ക്ഷധിതൻ, നിത്യദഃഖിതൻ,
 ബാലപുലകൃശസ്ഥൂലന്മാർ, ഹൃദ്രോഗി, മുറിപറ്റിയവൻ, ദുബ്ബ
 ലൻ, പ്രസക്തവമഥ, പ്ലീഹരോഗവും തിമിരവുമുള്ളവൻ, കോ
 ഷ്ഠത്തിങ്കൽ കൃമിയുള്ളവൻ, ഊർദ്ധ്വവാതം ഊർദ്ധ്വരക്തപിത്തം
 എന്നിവയുള്ളവർ, വസ്തിചെയ്തവൻ, സ്വരസാരം മൂത്രാഘാതം
 ഉദരം ഗുണം എന്നിവയുള്ളവർ, ചർദ്ദിക്കാൻ പ്രയാസമുള്ളവർ,
 അത്യഗ്നികൾ, അശ്വരോഗി, ഉദാമന്തം തലതിരിച്ചിൽ അ
 ഷ്ടീല എന്ന വാതരോഗം പാർശ്വവേദന എന്നിവയുള്ളവർ—
 ഇവർക്ക് വമനം പാടില്ല. “നതുമേച്ഛാ നവജ്വരഃ” എന്നു തു
 ടങ്ങിയ വിധിപ്രകാരം നവജ്വരമുള്ളവർ, അല്പാഗ്നികൾ, അ
 ധോഗതമായ രക്തപിത്തമുള്ളവർ, ഗുദക്ഷതമുള്ളവർ, അതി
 സാരികൾ, ഉള്ളിൽ ശല്യം പെട്ടവർ, കഷായവസ്തിചെയ്തവർ,
 കൂരകോഷ്ഠന്മാർ, ശോഷമുള്ളവർ എന്നിവർക്ക് വിരേചനവും പാ
 ടില്ല. എന്ന് അഷ്ടാംഗഹൃദയത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.)

ശതാവരിഗോപകന്യാചന്ദനോശീരചാളകൈഃ സതണ്ഡു
 ലീയകദ്രാക്ഷാസമംഗോല്പലയഷ്ടിഭിഃ സാധിതഃ സാധയത്യാശു
 നിർജ്വഹഃ സസിതാമധുഃ ഊർദ്ധ്വധോഗം രക്തപിത്തമുഭയായ
 ന്മേവ വാ * വടശ്ശുംഗാട്രുഷാഭ്യാം പാകൃഞ്ച സപയസ്തഥാ *
 ഇനി ക്രമപ്രകാരമുള്ള ചികിത്സകളെ വിധിക്കുന്നു—ശതാവരി
 ക്കിഴങ്ങ്, ഗോപകന്യാ=നന്നാരിക്കിഴങ്ങ്, ചന്ദനം. ഉശീരം=
 രാമച്ചം. ചാളകം=ഇരുവേലി. തണ്ഡുലീയകം=ചെറുചീരവേര്.

ദ്രാക്ഷാ=മുന്തിരിങ്ങ. സമംഗം=പറച്ചുണ്ടവേര്. യഷ്ടി=എരട്ടിമ
രധും. ഇവ കഷായംവെച്ചു പഞ്ചസാരയും തേനും മേപ്പൊടി
ചേർത്ത് സേവിക്കുക. ഉഷ്ണപഭാഗത്തേക്കും, അധോഭാഗത്തേ
ക്കുമുള്ളതും രണ്ടുഭാഗത്തേക്കും കൂടിയുള്ളതുമായ രക്തപിത്തം ശ
മിക്കും. വടശ്ശംഗം=പേരാൽമൊട്ട്. ആടരൂഷം=ആടലോടക
വേര്. ഇവകൊണ്ടുള്ള കഷായം പാലുംചേർത്ത് സേവിക്കുക.
ഫലം മുന്പറഞ്ഞതുതന്നെ. ഉഭയായനമായ രക്തപിത്തം അ
സാധ്യമാണെന്നു മുകളിൽ പറഞ്ഞിരിക്കെ അതും ഈ കഷായം
കൊണ്ടു ശമിക്കുമെന്നു പറഞ്ഞതു എന്തുകൊണ്ടെന്നു സംശയം
തോന്നാം. എന്നാൽ ശാസ്ത്രദൃഷ്ട്യാ അസാധ്യമായ രോഗങ്ങ
ളും ദൈവാധീനമുണ്ടെങ്കിൽ ചികിത്സിച്ചാൽ ശമിക്കുന്നതുകൊ
ണ്ട് അതിനും ചികിത്സ വിധിക്കുന്നത് ആചാര്യന്മാരുടെ സ
മ്പ്രദായമാകുന്നു.

വാശാമുസ്തകനിംബചന്ദനമധുകോദിച്ചയഷ്ടപൂർവ്വപല
ത്രായന്തീമദയന്തിവത്സകബലാനന്താപ്രിയംഗപംബുഭിഃ സി
ദ്ധം ശീതളമംബു മാക്ഷികസിതാമാത്രാസനാഥം പിഞ്ചൽ പി
ത്താസ്യക പ്രബലം നിഹന്തിസകലൈഃ ക്ഷിദ്രൈഃ പ്രവൃത്തം
ഹി വാ * വാശാ=ആടലോടകവേര്. മുസ്തം=മുത്തങ്ങ. കനിം
ബം=പുത്തിരിച്ചുണ്ടവേര്, ചന്ദനം. മധുകം=ഇരുപ്പക്കാത്ത്.
ഉദീച്യം=ഇരുവേലി. യഷ്ടി=എരട്ടിമധുരം. ഉൽപലം=ചെങ്ങഴി
നീക്കിഴങ്ങ്. ത്രായന്തി=ബ്രഹ്മി. മദയന്തി=താതിരിപ്പച്ച. വ
ത്സകം=കടകപ്പാലയരി. ബലാ=കുറുന്തോട്ടിവേര്. അനന്താ=
കൊടുത്തുവേര്. പ്രിയംഗു=ഞാഴൽപ്പച്ച. അംബു=ഇരുവേ
ലി. ഇവ കഷായം ആറിയാൽ തേനും പഞ്ചസാരയും ചേർത്ത്
സേവിക്കുക. പ്രബലമായും സകല ദ്വാരങ്ങളിലൂടെയും പ്രവ
ർത്തിക്കുന്നതായും ഇരിക്കുന്ന രക്തപിത്തം ശമിക്കും.

ചന്ദനോശീരജലദലാജമുൽഗകണായവൈഃ ബലാജലേ
പയ്യുഷിതൈഃ കഷായോ രക്തപിത്തഹാ * ചന്ദനം. ഉശീരം=
രാമച്ചം. ജലദം=മുത്തങ്ങ. ലാജം=മലര്. മുൽഗം=ചെറുപയ
ര്. കണ=തിപ്പലി. യവം. ഇവ ചതച്ചു കുറുന്തോട്ടിക്കഷായ

ത്തിൽ ഒരു രാത്രിമുഴുവൻ ഇട്ടുവെച്ച് വിരോദിപസം രാവിലെ പിഴിഞ്ഞരിച്ചു സേവിക്കുക. രക്തപിത്തം ശമിക്കും.

ജപരോദിതഞ്ച ദ്രാക്ഷാദികഷായം പ്രചിബേൽ പ്രഗേ * ജപരചികിത്സയിൽ പറഞ്ഞതായ ദ്രാക്ഷാദികഷായത്തെ രാവിലെ (പ്രഗേ) സേവിക്കുക.

ശാരിബാദിഗണം കല്പകപാഥമുണ്ണേച്ച യോജയേൽ * ശാരിബാദിഗണത്തിൽ ഉള്ള മരുന്നുകൾ അരച്ച് കല്പമോക്കി യോ കഷായ (കപാഥ) മായിട്ടൊ പൊടിയായിട്ടോ പ്രയോഗിക്കാം. ശാരിബാദിഗണം ഈ അദ്ധ്യായത്തിന്റെ ഒടുവിൽ പറയപ്പെടും.

ലിഹ്യാച്ചന്ദനകല്പം ച നവനീതം പ്രഗേ * ചന്ദനം അരച്ച് പുതുവെണ്ണയ്ക്കുകൂട്ടി ചാലിച്ച് രാവിലെ സേവിക്കുക.

സഹസ്രവേധീമുണ്ണഞ്ച പാൽകടഞ്ഞുള്ളവെണ്ണയിൽ * തെച്ചിപ്പുച്ച് പൊടിച്ചിട്ടു സിതാമാക്ഷികസംയുതം ഭൂർജാരസഞ്ച ധാരോണ്ണം പാലുമായ്പെങ്കീടുക * അരച്ചുവെണ്ണയിൽ ലിഹ്യാദാടലോടകചേരവി * സിതാമാക്ഷികസംയുതം=പഞ്ചസാരയും തേനും ചേർത്തത്. ഭൂർജാരസം=കറുകച്ചാരം. ധാരോണ്ണം പാൽ=കറന്നമുടോടുകൂടിയ പാൽ. ഈ ലേഹനയോഗങ്ങളെല്ലാം രക്തപിത്തത്തിങ്കൽ ഉത്തമം.

അശേഷരക്തപിത്താനാം ശമന പരമേഷധം വിണ്ണക്രാന്ത്യാഃ പിബേൽ കല്പം പയസാ കങ്കമസ്യ വാ * വിണ്ണക്രാന്തീ അരച്ച് കല്പമോ അല്ലെങ്കിൽ കങ്കമത്തിന്റെ കല്പമോ പാലിൽ കലക്കി സേവിക്കുക. ഇത് എല്ലാവിധത്തിലുള്ള രക്തപിത്തങ്ങളും ശമിക്കുന്നതിനുള്ള പരമേഷധമാണ്.

ഉഷൽപരക്താദിതസ്തദേവ് ശല്പലീമുകുളസ്യ ച * ഉഷൽപദോഗത്തേക്കു രക്തം പ്രവർത്തിക്കുന്നവൻ. ശല്പലീമുകുളം (=പൂളമൊട്ട്) അരച്ചു പാലിൽ സേവിക്കുക. ഫലം മുൻപറഞ്ഞ പോലെ.

പശുവിൻ ചാണകംവീണ നടേമുടോടുകൂടിക്കിപേൽ മുർജ്ജി നാസികയാചീഴ്ചരക്തമാശു ശമിച്ചുപോം * മുർജ്ജി=ശിര

സ്ഥിതി. രക്തപിത്തത്തിൽ മൂക്കിൽക്കൂടാ രക്തം വീഴുന്നുവെങ്കിൽ ഇത് അത്യുത്തമമായ ദിവ്യവൃഷ്ടിയാകുന്നു.

പത്മകേശരപാരന്തീപുഷ്പലാജാനി ചുണ്ണയേൽ സിതാമധുര്യം തല്ലീഡം രക്തപിത്തവിനാശനം * പത്മകേശരം=താമരയല്ലി. പാരന്തീപുഷ്പം=തെച്ചിപ്പുഷ്പം. ലാജം=മലർ. ഇവ പൊടിച്ചു തേനും പഞ്ചസാരയും ചേർത്തു സേവിക്കുക. രക്തപിത്തം ശമിക്കും.

ഉഷ്ണപഗേതിപ്രവൃത്തേ തു ശിരസഃ സേചനം ഹിതം തോയേന ദൃഢയുക്തേന നാളികേരജലേന വാ * മേല്പോട്ടുള്ള രക്തപിത്തം അതിയായി മൂർച്ഛിച്ചാൽ പാൽ ചേർത്ത വെള്ളംകൊണ്ടോ എളുനീർവെള്ളംകൊണ്ടോ ശിരസ്സ് നനയ്ക്കുന്നതു ഹിതമാകുന്നു.

കല്പയേച്ഛീതവർഗ്ഗ്വപ്രഹോഭൃഞ്ജനാദിഷു * അഭ്യംഗത്തിനും മേൽതേക്കുവാനും മറ്റും ശീതവീര്യമായ കഠിനവർഗ്ഗത്തെ ഉപയോഗിക്കണം.

അഭൃഞ്ജനേ ഹിതം തൈലം സ്തിശ്ലശീതൈഃ പ്രസാധിതം * സ്തിശ്ലശും ശീതവീര്യവുമായ മരുന്നുകളെക്കൊണ്ടു കാച്ചിയ എണ്ണ തേച്ചുകുളിക്കുവാൻ ഹിതമാണ്.

അധോഗേ രക്തപിത്തേ തു മുസ്താസിദ്ധം പയോ ഹിതം * അധോഭാഗത്തേക്കുള്ള രക്തപിത്തത്തിങ്കൽ മുത്തങ്ങ ഇട്ടു കുറുകിയ പാൽ ഹിതമാകുന്നു.

നായന്വാഴകവേർമേൽത്തോൽ മധുകം ചെറുവുളയും ഏലിഃ കഷായഃ ക്ഷീരഞ്ച പേരാൽശുംഭേന സാധിതം * പേരാൽശുംഭം=പേരാൽമൊട്ട്.

ഹൃസേപന പഞ്ചമൂലേന ബലയാളീരുണാപി വാ സിദ്ധം ക്ഷീരംപ്രശമയേൽ പിത്താസ്മദ്മുത്രമാഗ്ഗം * ചെറുപഞ്ചമൂലം ബല=കുറഞ്ഞോട്ടി. അളീരു=ശതാവരി. ഇവകൊണ്ടു കുറുകിയ പാൽ മുത്രമാഗ്ഗത്തിൽക്കൂടെയുള്ള രക്തപിത്തത്തെ ശമിപ്പിക്കും.

വൃഷ്ടിമൃതം.

സമൂലമസ്തകം ക്ഷുണ്ണം വൃഷ്ടിമൃതം ഞംഭസി പക്തപാഷ്ടാം

ശാവശേഷണ ഘൃതം തേന വിപാചയേൽ തൽപുഷ്പകല്പം
തച്ഛീതം സക്ഷൗദ്രം പിത്തശോണിതം പിത്തഗുണജപരശ്വാ
സകാസഹൃദ്രോഗകാമിലാഃ തിമിരഭ്രമവീസപ്പസപരസാദാംശ്വ
നാശയേൽ * ആടലോടകം സമൃദ്ധം (വേരും തണ്ടും ഇലയും)
ഇടിച്ചു കഷായംവെച്ച് അതിന്റെ പുച്ച് കല്പം ചേർത്ത് പാൽ
പകൻ നെയ്യ് കാച്ചുക. ആറിയാൽ തേനും ചേർക്കുക. രക്ത
പിത്തം, പിത്തഗുണം, ശ്വാസം, കാസം, ഹൃദ്രോഗം, കാമില,
തിമിരം, ഭ്രമം, വിസപ്പം, സപരസാദം ഇവ ശമിക്കും.

ചന്ദനസാരകഷായവിപകപം ശാരിബയാ മധുകേന ച
സപ്പിഃ ശർക്കരയാ മധുനാ ച വിമിശ്രം ശോണിതപിത്തമപോ
ഹതി സദ്യഃ * ചന്ദനസാരം=ചന്ദനക്കായൽ. ഇത് കഷാ
യം. ശാരിബം=നന്നാറി. മധുകം=എരട്ടിമധുരം. ഇവകല്പം.
ഈ നെയ്യ് തേനും പഞ്ചസാരയും കലൻ സേവിക്കുക. രക്ത
പിത്തം ഉടനെ ശമിക്കും.

പൊന്നങ്ങാണിരസേ വെണ്ണ സിദ്ധം ചന്ദനകല്പിതം സ
ക്ഷീരം ഗൈരികരജോയുക്തം ശീതഞ്ച രക്തനാൽ * ചന്ദനക
ല്പിതം=ചന്ദനം കല്പംചേർത്ത്. സക്ഷീരം=പാൽചേർത്ത്.
ഗൈരികരജോയുക്തം=കാവിമണ്ണിൻപൊടി ചേർത്ത്. ഈ
നെയ്യ് രക്തപിത്തത്തിന്നു നന്നു്.

ധാത്യാദീക്ഷുഘൃതഞ്ചാപി രക്തപിത്തേ പ്രയോജയേൽ *
ധാത്യാദിഘൃതം, ഇക്ഷുഘൃതം ഇവയും രക്തപിത്തത്തിൽ പ്ര
യോഗിക്കാം. ധാത്യാദി മുകളിൽ പ്രദർശിപ്പിച്ചിട്ടുള്ള പാത്ര
പ്പെട്ടും.

രക്താതിസാരദുർന്നാമചികിത്സാഞ്ചാത്ര യോജയേൽ യൽ
കിഞ്ചിദുക്തപിത്തസ്യ നിദാനം തച്ച വജ്ജയേൽ * രക്താതി
സാരത്തിങ്കലും അശ്ശിങ്കലും പറയുന്ന ചികിത്സയെ രക്തപി
ത്തത്തിങ്കലും പ്രയോഗിക്കാം. രക്തപിത്തത്തിന്നു നിദാനമാ
യിട്ടുള്ള എല്ലാ വസ്തുക്കളേയും വജ്ജിക്കയും വേണം.

ശംഖഗൈരികയോഃ കല്പേ ഘാതക്ത്വാ മധുകസ്യ ച പ്രാ
ണാൽസ്രതേസ്യജി പ്രോക്തം നാരീക്ഷീരേണ നാവനം * ശംഖ്.
ഗൈരികം=കാവിമണ്ണ്. ധാതകി=താതിരിപ്പുച്ച്. മധുകം=എ
രട്ടിമധുരം. ഇവയുടെ കല്പം മുലപ്പാൽകൊണ്ട് നസ്യംചെയ്ത.
മൂക്കിൽനിന്നു രക്തംവരുന്നതു ശമിക്കും.

അന്നദാനം പ്രദാനവും സ്വർണ്ണദാനം ശസ്ത്രരക്ത
വിത്തപ്രശാന്തതയും ഗണേശം ചാലിപുഷ്പയേൽ * രക്തവിത്ത
ത്തിന്റെ ശമനത്തിന് അന്നദാനം, സ്വർണ്ണദാനം എന്നിവ
നന്ന്. ഗണപതിയെ പൂജിക്കുകയും വേണം.

ശാരിബാദിഗണം.

ശാരിബാശീരകാഷ്ട്യമധുകശിശിരപേയം യഷ്ടിപത്രാഷ
കം ഹന്തിദാഹപിത്താസ്രതുമ്പരാൻ * ശാരിബാ=നന്നാരി
ക്കിഴങ്ങ്. ഉശീരം=രാമച്ചം. കാഷ്ട്യം=കുമിഴ്. മധുകം=ഇരി
പ്പ. യഷ്ടി=എരട്ടിമധുരം. പത്രാഷകം=ചിററീത്തൽ. ഈ ഗ
ണം കല്പകപാഥമുണ്ണങ്ങളായി പ്രയോഗിക്കുവാൻ മുമ്പ് വിധി
ച്ചിട്ടുള്ളതു സ്പഷ്ടം.

ഇതി രക്തവിത്തചികിത്സാ.

പ്രദർശിപ്പിക്കുന്നു.

ശോകോപവാസാദതിമൈമുനാച്ച വിദാഹിഭിശ്ചാസ്രമതീ
വദുഷുംപ്രവർത്തതേ യോന്ത്യയനാദകോലേപ്യസുദരന്തം പ്രദേഷ
വിദ്വാൽ * മനോവേദന, പട്ടിണി, അതിയായ മൈമുനം,
ഉൾപ്പഴുക്കുണ്ടാക്കുന്ന ആഹാരങ്ങൾ എന്നിവകൊണ്ട് സ്രീയ
ടെ രക്തം ഭുഷിച്ചിട്ട് ആർത്തവകാലമല്ലാത്ത സമയത്തുകൂടി
യോനിദപാരത്തിൽക്കൂടെ പ്രവഹിക്കും. ആ രോഗത്തെ അസു
ദരമെന്നും പ്രദരമെന്നും അറിയണം.

വാതാത്സശുലം തടീരം പിത്താന്നീലം ജപരാന്ധിതം ക
ഹാൽശേപതം ത്രിലിംഗത്തു ത്യാജ്യം മുർഛാജപരാന്ധിതം * ഈ
രോഗത്തിങ്കൽ വാതം ഭുഷിച്ചാൽ രക്തം പോകുന്നത് വയറി
ൽ വേദനയോടുകൂടിയിരിക്കും. പിത്തം ഭുഷിച്ചാൽ നീലനിറ
മായും ജപരത്തോടുകൂടിയും ഇരിക്കും. കഫം ഭുഷിച്ചാൽ രക്തം
വെളുത്തിരിക്കും. ഈ മൂന്നു ലക്ഷണങ്ങളുംകൂടിയാൽ (മൂന്നു ദോ
ഷങ്ങളും ഭുഷിച്ചാൽ) മോഹാലസ്യവും പനിയും ഉണ്ടാകും. ആ
യത് അസാധ്യമാകുന്നു.

അപത്യമാഗ്ഗം സ്രീണാം രക്തവിത്തമസുദരം യഥാവ

സ്ഥമതഃ കാര്യം രക്തപിത്തചികിത്സിതം * അസൃഗരം എന്ന
ത് സ്രീകരേണ ഗർഭാത്രപാരത്തിങ്കൽ ഉണ്ടാകുന്ന രക്തപി
ത്തമാകുന്നു. അതുകൊണ്ട് ഇതിങ്കൽ രക്തപിത്തചികിത്സക
രതന്നെ യഥോചിതം ചെയ്യേണ്ടതാകുന്നു.

ഖദിരശീതബലാസനശാരിബാപുഷ്പജപാം ബുദമോദകവ
ല്ലഭൈഃ ജയതി സാമലകൈഃ ശൃതമംബു യത് പ്രദരമാശു സി
താമധുസംയുതം * ഖദിരം=കരിങ്ങാലിക്കാതൽ. ശീതം=ചന്ദനം.
ബലം=കുന്തോട്ടിവേര്. അസനം=വേങ്ങാക്കാതൽ. ശാരിബാ=
നന്നാറിക്കിഴങ്ങ്. പുഷ്പം=ആടലോടകവേര്. ജപം=വെളുത്ത
ചെമ്പരത്തിവേര്. അംബുദം=മുത്തങ്ങ. മോദകവല്ലഭം=ക
രിങ്കാരത്തൊലി. ആമലകം=നെല്ലിക്ക. ഇവ കഷായം പഞ്ച
സാരയും തേനുംചേർത്തു സേവിക്കുക. പ്രദരം ശമിക്കും.

മുസ്താമൃതാമധുകചന്ദനസേവ്യവിശ്വമാഷാഗ്നിമന്ദകണമു
ൽഗകലത്ഥചിത്രൈഃ സിദ്ധാംബു മാക്ഷികയുതം പിബതാം
വധൂനാം നശ്യന്ത്യസൃഗരഗദാഃ സഹസൈവ ലോകേ * മുസ്താ=
മുത്തങ്ങ. അമൃതം=ചിറമുത്. മധുകം=എരട്ടിമധുരം. ചന്ദ
നം. സേവ്യം=രാമച്ചം. വിശ്വം=ചുക്ക്. മാഷം=ഉഴുന്ന്. അ
ഗ്നിമന്ദം=മുഞ്ഞവേര്. കണ=തിപ്പലി. മുൽഗം=ചെറുപയര്.
കലത്ഥം=മുതിര. ചിത്രം=ആവണക്കിൻവേര്. ഇവ കഷായം
തേൻ മേപ്പൊടി അസൃഗരം ശമിക്കും.

നാളികേരസ്യ പുഷ്പാണാം നൃതനാനാം രസം പിബേത് *
നൃതനം=പുതുതായ. നാളികേരപുഷ്പം=തെങ്ങിൻ പൂക്കല. ഇ
തിന്റെ രസം (ഇടിച്ചുപിഴിഞ്ഞ നീര്) സേവിക്കുക.

പത്മകേശരസംസൃഷ്ടം നവനീതം നവോദ്ധൃതം സിതാ
സനാഥഞ്ച ജയേന്മഹാവേഗമസൃഗരം * പത്മകേശരം=താമര
യല്ലി. താമരയല്ലി പൊടിച്ച് ചേർത്തതായ പുതുവെണ്ണ പഞ്ച
സാരകൂട്ടി സേവിക്കുക. അസൃഗരം ശമിക്കും.

രസം മോദകവല്ലസ്യ പിബേന്മധുസമായുതം * മോദക
വല്ലം=കരിങ്കാരത്തൊലി. ഇതിന്റെ ഇടിച്ചുപിഴിഞ്ഞ നീര്
തേൻചേർത്തു സേവിക്കുക.

ലാക്ഷാഹംസപദീമുലം സുപിഷ്ടം പയസാ തഥാ * ലാ
ക്ഷാ=കോലരക്ക്. ഹംസപദീമുലം=നിലമ്പരണ്ടവേര് ഇവ പാ
ലിൽ അരച്ചു സേവിക്കുക.

ശരപുംഖസ്യ മൂലഞ്ച ജപാപുഷ്പരസാപ്തം * ശരപുംഖ
മൂലം=കൊഴിഞ്ഞിൽവേര്. ഇത് വെളുത്ത ചെമ്പരത്തിപ്പൂ വി
ഴിഞ്ഞ നീരിൽ കലക്കി സേവിക്കുക.

ഉദംബരഫലഞ്ചാപി ക്ഷീരേണാസ്യകുപ്രശാന്തയേ * ഉദം
ബരഫലം=അത്തിപ്പഴം. ഇത് അരച്ച് പാലിൽ കലക്കി സേ
വിക്കുക. അസ്യശരം ശമിക്കും.

ചെമ്പരത്തിയുടെ പുഷ്പം പിഴിഞ്ഞെണ്ണയുതം പിഞ്ചേൽ *
ബന്ധുജീവസ്യമൂലഞ്ച കടകപ്പാലവേരപി സഹാമൂലഞ്ചപാച്ഛേ
റികല്പം ബന്ധുജീവസാപിഞ്ചേൽ * ബന്ധുജീവം=ചെമ്പരത്തി.

തെങ്ങിന്റെ പൂക്കളുടെ അരിതാമരകനകം അരച്ചു പാലിൽ
പ്രവഞ്ചേൽ കടലാടി ച ഗൈരികം * ഗൈരികം=കാവിമണ്ണ്.

പരുത്തിപത്രസപരസം തൈലേന സഹ ദാപയേൽ അ
സ്യശരസ്ഥിസ്രാവേ ച യോഗാനേതാൻ പ്രയോജയേൽ * പരു
ത്തിപത്രസപരസം=പരുത്തിയില കത്തിപ്പിഴിഞ്ഞ നീര്.

കരുവിക്കിഴങ്ങുമുതവല്ലിനെല്ലിഭിഃ സുശുതം പയഃ സഹിത
വാരിസാരം സിതയാ കടിക്ക ലളിതാ സതീ വധൂരപനേതുമ
സ്ഥിസരണം തഥാസ്യജം * അമൃതവല്ലി=ചിററമുത്. ഇത് അ
സ്ഥിസ്രാവത്തിങ്കലും അസ്യശരത്തിങ്കലും ഉത്തമം.

ദ്രാക്ഷാജപാകസുമഗൈരികയഷ്ടിജംബൂപത്രാബ്ജകനമധു
കല്പം മസ്യശരേഷു ജ്യേഷ്ഠാദകേന ഘനനാദശിഹാം പിഞ്ചേദോ
ക്ഷീരൈജ്ജപാകസുമാഖുമാലം ഹി ദല്ലാ * ദ്രാക്ഷാ=മുന്തിരി
ങ്ങാപ്പഴം. ജപാകസുമാ=ചെമ്പരത്തിപ്പൂവ്. ഗൈരികം=കാ
വിമണ്ണ്. യഷ്ടി=എരട്ടിമധുരം. ജംബൂപത്രം=ഞാവലക്കുരുന്ത്.
അബ്ജകനം=മുത്തങ്ങക്കിഴങ്ങ്. ഇവ അരച്ച് തേനിൽ ചാലി
ച്ച് സേവിക്കുക. ജ്യേഷ്ഠാദകം=ത്രിഫലക്കഷായം. ഘനനാദ
ശിഹാ=ചെറുചീരവേര്. ജപാകസുമാ=ചെമ്പരത്തിപ്പൂവ്. ഇ
ത് പാലിൽ സേവിക്കുക. ആഖുമാലം=എലിയുടെ മലം. ഇ

ത് തൈരിൽ സേവിക്കുക. ഇതെല്ലാം അസൃഗരത്തിങ്കൽ ഉത്തമം.

സരസിജമകരന്ദം ചന്ദനം തണ്ഡൂലീയം മധുകമമൃതവല്ലി ശർക്കരഭീരുതാർക്ഷ്യം സഹിതമധു തദേതച്ചൂർണ്ണിതം സുന്ദരീണാം തുധിരമൃപനീരുസ്ത്യാഭ്യോനിമാഗ്നപ്രവൃത്തം * സരസിജമകരന്ദം=താമരയല്ലി. ചന്ദനം. തണ്ഡൂലീയം=ചെറുചീരവേര്. മധുകം=എരട്ടിമധുരം. അമൃതവല്ലി=ചിററമുത്. ശർക്കര=പഞ്ചസാര. അഭീരു=ശതാവരിക്കിഴങ്ങ്. താർക്ഷ്യം=മാക്കീരക്കല്ല്. മധു=തേൻ. ഈ പൊടി രക്തസ്രാവം ശമിപ്പിക്കും.

മാഷകപാഥേ സമക്ഷീരം ലാക്ഷാകല്പം പ്രസാധിതം ഘൃതം സിതാസനാഥന്തൽ ജയേൽ ഘോരമസൃഗരം * മാഷം=ഉഴുന്ന്. ലാക്ഷാ=കോലരക്ക്. ഉഴുന്നുകഷായവും കോലരക്കുകല്പവുമായി സമം പാൽചേർത്തു നൈ കാച്ചുക. അസൃഗരം ശമിക്കും.

പാറാഗൈരികമോചഡാഡിമഹാ നിംബപ്രിയംഗപം ബുദ്രാക്ഷോദംബര ചന്ദനാഞ്ജനവിഷാലോശ്യാമ്രജംബപസ്ഥിഭിഃ പിഷ്ടൈസ്തൈർമുസലീമുണാളകദളീകന്ദാനപിതൈഃ സാധയേൽ സക്ഷീരന്തു ജപാരസേ ഘൃതമിദം സ്രീണാം മഹാശോണിതേ * പാറാ=പാടക്കിഴങ്ങ്. ഗൈരികം=കാവിമണ്ണ്. മോചം=ഇലവകത്തൊലി. ഡാഡിമം=മാതളനാരങ്ങത്തൊട്. മഹാനിംബം=വേപ്പ്. പ്രിയംഗു=ഞാഴൽപുവ്വ്. അംബുദം=ഇരുവേലി. ദ്രാക്ഷാ=മുന്തിരിങ്ങ. ഉദംബരം=അത്തിവേരിന്മേൽ തൊലി. ചന്ദനം. അഞ്ജനം=അഞ്ജനക്കല്ല്. വിഷാ=അതിവിടയം. ലോശ്യാം=പാച്ചോറി. ആശ്യാസ്ഥി=മാങ്ങയണ്ടിപ്പരിപ്പ്. ജംബപസ്ഥി=ഞാവരക്കരു. മുസലി=നിലപ്പനക്കിഴങ്ങ്. മുണാളം=താമരവളയം. കദളീകന്ദം=കദളിവാഴക്കിഴങ്ങ്. ഇവ കല്പവും വെളുത്ത ചെമ്പരുത്തിവേര് കഷായവുമായി പാൽചേർത്തു നൈ കാച്ചുക. അസൃഗരത്തിങ്കൽ ഉത്തമം.

മോദകതപഗ്ബലാടുകതാലനിർഗ്ഗണ്ഡികാജപാഃ വിപാച്യ പാദശിഷ്ടേന തേന പ്രസ്ഥം ഘൃതാൽ പചേൽ കഹളാഞ്ച ജപാപുഷ്പാദസേനപയസായുതം അശ്വഗന്ധാതുകാകിണ്ണം

ധാരാപാദിഷ്ടതം.

മോദകേതപകുഷായേണ ബലാകല്പം പ്രസാധിതം തൈ
ലം പാനേന നാരീണാമസ്വസൃക്സ്രവണാപഹം * മോദകേ
തപകു=കരിങ്കാരത്തൊലി. ബലാ=കുറുത്തോട്ടിവേർ. ഈ ഏണ്ണ
സേവിച്ചാൽ സ്ത്രീകൾക്കുള്ള അസ്ഥിസ്രാവവും അസ്യശരവും
ശമിക്കും. ഇതി പ്രദർശിപ്പിക്കിത്താം.

ഇതി പ്രദക്ഷിപ്പം.

അസ്ഥിസ്രാവചികിത്സാ.

ശുഭം രക്തം വാഥ വാ ശാരവണ്ണമച്ഛം വിസ്രം യോനിജം
 സ്രാവമാഹ അസ്ഥിസ്രാവന്തപസ്ഥി മജ്ജാപകഷാദാന്ത്രേയസ്മ
 ക്ഷോഷിശ്ശുലപ്രഭഞ്ച * ശുഭം=വെളുത്തത്. രക്തം=ചുവന്നത്.
 ശാരവണ്ണം=ചിത്രവണ്ണം. അച്ഛം=തെളിഞ്ഞത്. വിസ്രം=ദുർഗ്ഗ
 സ്വത്തോടുകൂടിയത്. ഇങ്ങിനെയെല്ലാമിരിക്കുന്ന ഒരുതരം ജ
 ലം യോനിയിൽനിന്നു സ്രവിക്കും. ആ രോഗത്തിന്നു അസ്ഥി
 സ്രാവമെന്നു പേര്. ഇതിൽ അസ്ഥി, മജ്ജ എന്ന ധാതുക്കൾ
 ക്ഷയിച്ചുപോകുന്നതുകൊണ്ടു ശോഷം (മെലിച്ചിൽ), ശുലം (വേ
 ദന) ഇവ കൂടി ഉണ്ടായിരിക്കുമെന്നു ആന്ത്രേയമഹർഷി പറ
 യുന്നു.

ഭവേദ്രസവിദാഹേന യദാ തദപണ്ണമാന്തവം തദസ്ഥി
 സ്രാവമാവ്യാതമിതി കാശ്യപദർശനം * കാശ്യപന്റെ മതം
 അങ്ങിനെയല്ല. രസധാതു പുഴുക്കിയാൽ സ്രീകളുടെ ആന്തവം
 രസധാതുവിന്റെ നിറത്തിലായിവരും. അതാണ് അസ്ഥി
 സ്രാവം എന്നാണ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ മതം.

മുസലീഖദിരാമലകത്രി കണ്ടജംബൂവരീഹിമകപാഥഃ സാ
 സ്ഥിസ്രാവം പ്രദരം പ്രമാർഷ്ടി മധുമാൻ പ്രഗേ പീതഃ * മുസ
 ലീ=നിലപ്പനക്കിഴങ്ങ്. വദിരം=കരിങ്ങാലിക്കാതൽ. ആമല
 കം=നെല്ലിക്ക. ത്രികണ്ടം=തൈരിഞ്ഞിൽ. ജംബൂ=ഞാവൽ
 തൊലി. വരീ=ശതാവരിക്കിഴങ്ങ്. ഹിമം=ചന്ദനം. തേൻ മേ
 പ്പാടി. ഈ കഷായം രാവിലെ. സേവിക്കുക. അസ്ഥിസ്രാവവും
 അസൃഗദരവും ശമിക്കും.

അവനിപ്പന മുസ്താ ച പാലുമായ് വിരകീടക അതിതീ
 വ്രതരം സ്രാവമസ്ഥ്നാമാശു ശമിച്ചുപോം * അവനിപ്പന=നി
 ലപ്പനക്കിഴങ്ങ്. മുസ്താ=മുത്തങ്ങക്കിഴങ്ങ്.

മൃഷകമോരിൽമൃഷക തെച്ചിപ്പുവുപചിച്ചുടൻ അസ്ഥിസ്രാ
 വവിനാശായ പിബേദുക്തപ്രമാണതഃ * അത്ഥം സ്വച്ഛം.

ലാക്ഷാധാത്രിബലാഃമാധാനാളികേരപ്രസ്തനകൈഃ കപാ

ഥഃ പ്രശമയത്യാശു സ്രാവമസ്ഥ്നാം സിതായുതഃ * ലാക്ഷാ=കോലരക്തം. ധാത്രീ=നെല്ല്. ബലാ=കുറഞ്ഞോട്ടിവേരും. മോചാ=ഏലവങ്ങത്താലി. നാളികേരപ്രസൂനകം=തെങ്ങിൻപൂക്കുലയരി. ഇവ കഷായം പഞ്ചസാര ചേർത്തു സേവിക്കുക. അസ്ഥിസ്രാവം ശമിക്കും.

വിശൈലാകണമുസലീഃഗോക്ഷുരവാംശീസിതാരജഃ പിതം ഹിമപയസഃസ്ഥിസ്രാവം ഹരതി കൃതാനന്തയാ വിലേപീച * വിശപം=ചുക്ക്. ഏലാ=ഏലത്തരി. കണ്ഠം=തിപ്പലി. മുസലീ=നിലപ്പനക്കിഴങ്ങ്. ഗോക്ഷുരം=ഞെരിഞ്ഞിൽ. വാംശീ=കുവുനൂറ്. സിതാ=പഞ്ചസാര. ഇവ പൊടിച്ചു പനിനീരിൽ സേവിക്കുക. അനന്താ=കൊടുത്തുവ. അതുകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ കഞ്ഞി സേവിക്കുക. അസ്ഥിസ്രാവം ശമിക്കും.

ചിന്നരഹാമലകീരസമൂണ്ണം ശക്തയാ തുകയാ ച വിമിശ്രം പുഷ്പരസേന പിബേദസ്യഗസ്ഥിസ്രാവമപോഹതി സേതുരിവാപഃ * ചിന്നരഹാരസമൂണ്ണം=ചിററമുതുനൂറ്. ആമലകീരസമൂണ്ണം=നെല്ല്ക്കയുടെ ഉറൽ. ശക്ത=പഞ്ചസാര. തുകാ=കുവുനൂറ്. ഇവയും ചേർത്തു തേനിൽ സേവിക്കുക. ഇതു ചിറവെള്ളത്തെ എന്നപോലെ അസ്ഥിസ്രാവത്തെ നിർത്തും.

പ്രിവാദാഹീഷൃതം ചാപി ധാത്രാദിഞ്ചാപി യോജയേൽ * രണ്ടുവിധത്തിലുള്ള വാദാഹീഷൃതങ്ങളും പ്രദരചികിത്സയിൽ പറഞ്ഞ ധാത്രാദിഷൃതവും പ്രയോഗിക്കാം.

അമൃതാപിപ്പലീവാംശീയഷ്ടിന്ദീവരനാഗരാഃ തുണാഖ്യം പഞ്ചമൂലഞ്ച തുടീകുശ്ശാണധശക്താഃ വസുകം ഗോക്ഷുരം മുസ്താദാർവ്വീപണ്ണീചതുഷ്ടയം അർക്കഭക്താവരായുര്മീചാരാഹീക്ഷീരിവുക്ഷകാഃ ദ്രോണിംശഭൈഷധാനാന്തു സൂക്ഷ്മമൂണ്ണാനി കാരയേൽ സപ്തിമധുഭൂതാ തല്പീഡം പ്രദരാസ്ഥിസ്രുതീഹരേൽ * അമൃതാ=ചിററമുത്. പിപ്പലീ=തിപ്പലി. വാംശീ=കുവുനൂറ്. യഷ്ടി=ഏരുട്ടിമധുരം. ഇന്ദീവരം=കരിങ്കുചളക്കിഴങ്ങ്. നാഗരം=ചുക്ക്. തുണപഞ്ചമൂലം=ഭർവേർ, ആറുഭർവേർ, അമവേർ, കരിമ്പിൻവേർ, വര നെല്ല്പിൻവേർ. തുടി=ഏലത്തരി. കുശ്ശാണധം=

കമ്പളങ്ങളെ. ശക്തം=പഞ്ചസാര. വസുകം=താർതാവൽ
 വേർ. ഗോക്ഷരം=ഞെരിഞ്ഞിൽ. മുസ്താ=മുത്തങ്ങക്കിഴങ്ങ്. ദോ
 വ്വീ=മരമഞ്ഞത്തൊലി. പണ്ണിചതുഷ്ടയം=കാരിലവേർ, മുച്ചില
 വേർ, കാട്ടുഴുന്നിൽവേർ, കാട്ടുപയറിൻവേർ. അക്ക്കേതാ=താ
 മരക്കിഴങ്ങ്. വരാ=ത്രിഫല. യൂമീ=വാടാങ്കുഞ്ഞിവേർ. വാരാ
 ഹി = നിലപ്പനക്കിഴങ്ങ്. ക്ഷീരിവൃക്ഷകം = നാല്പാമരത്തൊലി
 ആകെ മരുന്നു നവ. ഇവ പൊടിച്ചു ശീലപ്പൊടിയിട്ടു തേനും
 നെയ്യും ചേർത്തു സേവിക്കുക. അസ്യദ്രവ്യം അസ്ഥിസ്രാവവും
 ശമിക്കും.

ഫലത്രയകഷായേണ ക്ഷീരിവൃക്ഷതപ്തംബുനാ നാരി
 ശൗചം പ്രകൃ്ത ധാതകീസലിലോ വാ * ത്രിഫലകഷാ
 യംകൊണ്ടോ നാല്പാമരവെള്ളംകൊണ്ടോ താതിരിപ്പിച്ചിട്ടുവെ
 ച്ചു വെള്ളംകൊണ്ടോ വേണം അസ്ഥിസ്രാവമുള്ള സ്ത്രീ ശൗ
 ചം ചെയ്യുന്നത്. ധാതകി=താതിരിപ്പിച്ചു.

മോദകതപക്വാഥകല്പനൈസ്സയാക്കിക്കുടിക്കുക * മോദക
 തപക്=കുറിക്കാരത്തൊലി. അസ്ഥിസ്രാവം ശമിക്കും
 ഇതി അസ്ഥിസ്രാവചികിത്സാ.

കാസചികിത്സാ.

പഞ്ച കാസാഃ സൂതാ വാതപിത്തശ്ലേഷ്മക്ഷതക്ഷയൈഃ
 ക്ഷയായോപേക്ഷിതാസ്സർവ്വേ ബലിനശ്ചോത്തരരോത്തരം * വാ
 തം, പിത്തം, കഫം എന്നീ ത്രിദോഷങ്ങളെക്കൊണ്ടും, ക്ഷ
 തം (ചതവ്) കൊണ്ടും, ക്ഷയംകൊണ്ടും ഇങ്ങിനെ കാസരോ
 ഗം അഞ്ചുവിധത്തിൽ പറയപ്പെടുന്നു. ഈ എല്ലാ കാസങ്ങളും
 ചികിത്സിക്കാതെ വിട്ടുനപക്ഷം ക്ഷയത്തിന്നു കാരണമായി
 ത്തീരും. ഇവ അഞ്ചും മേൽപ്പൊട്ടുമേൽപ്പൊട്ടു അധികമായി
 കം ബലമുള്ളവയാകുന്നു. അതായത് ഏറ്റവും ബലംകുറ
 ണ്ണത് വാതകാസവും എല്ലാറ്റിലും ബലംകൂടിയത് ക്ഷയകാ
 സവുമാണ്. കാസം=ചുമ.

കേവലാനിലജം കാസം സ്തേഹൈരാദാവുപാചരേൽ വാ
തപ്ലസിദ്ധൈഃ സ്തിശ്ശേഷത്വേ പേയായുഷരസാദിഭിഃ ലേ
പൈർധൂപൈസ്തമാദ്യംഗസേവദസേകാവഗാഹനൈഃ * കേ
വലം വാതംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന കാസത്തെ ആദ്യം ചികിത്സി
ക്കേണ്ടതു വാതഹരങ്ങളായ ഔഷധങ്ങളെക്കൊണ്ടു കാച്ചിയു
ണ്ടാക്കിയ സ്തേഹങ്ങളെക്കൊണ്ടും സ്തിശ്ശേഷങ്ങളായ കഞ്ഞി, ചാ
റ്, മാംസരസം, ലേഹങ്ങൾ, ധൂപക്കുട്ടുകൾ, അദ്യംഗം, സേവ
ദനം, സേചനം, അവഗാഹം മുതലായവകൊണ്ടുമാകുന്നു. അ
വയും വാതഹരഔഷധങ്ങളെക്കൊണ്ടുള്ളവയായിരിക്കണം.

വസ്തിഭിഞ്ചുലവിഡപാതം സപിത്തഞ്ചൈരല്പഭക്തികൈഃ
ഘൃതൈഃ ക്ഷീരൈശ്ചസകഫം ജയേൽ സ്തേഹവിരേചനൈഃ *
മലവും വായുവും ബന്ധിച്ചിട്ടുള്ള കാസത്തെ വസ്തികളെക്കൊ
ണ്ടും, പിത്തസമ്മിശ്രമായ കാസത്തെ ഔല്പഭക്തികളായ
(ഉണിന്നുമേലെയുള്ള) ഘൃതക്ഷീരങ്ങളെക്കൊണ്ടും, കഫസമ്മി
ശ്രമായതിനെ സ്തേഹവിരേചനങ്ങളെക്കൊണ്ടും ജയിക്കണം.

ദശമൂലകടുത്രയൈഃ കഷായഃ സപൃഷ്ഠൈരേഷസമാക്ഷി
കഃ പ്രവീതഃ ശ്വാസനാനിലപാശ്ചപൃഷ്ഠകോഷ്ഠ ത്രികമുൽാംസ
രജാസു സംപ്രദിഷ്ടഃ * ദശമൂലം. കടുത്രയം=ചുക്ക് മുളകു തിപ്പ
ലി. വൃഷം=ആടലോടകവേര്. ഇവ കഷായം തേൻ മേപ്പൊ
ടിപ്പത്തു സേവിക്കുക. വായുക്കോലം, വാരിവേദന, പുറത്തും
കോഷ്ഠത്തിങ്കലും ത്രികപ്രദേശത്തിങ്കലും ശിരസ്സിലും ചുമലി
ലും ഉണ്ടാകുന്ന വേദന എന്നിവ ശമിക്കും.

ബലാജീരകവിലപാഞ്ചുവൃഷവിശ്വസുരദൃമൈഃ ഗുഹേക്ഷു
ലാജസഹിതൈർനിഷ്ഠാഥഃ ശ്വാസകാസഹാ * ബലാ=കുറ
ന്നോട്ടിവേര്. ജീരകം. വിലപം=കൂവളവേരിന്മേൽത്തൊലികളു
ത്തു. അഞ്ചും=മുത്തങ്ങക്കിഴങ്ങ്. വൃഷം=ആടലോടകവേര്.
വിശ്വം=ചുക്ക്. സുരദൃമം=ദേവതാരം. ഗുഹ=മുവ്വിലവേര്. ഇ
ക്ഷു=കരിമ്പ്. ലാജം=മലര്. ഇവ കഷായം ശ്വാസകാസങ്ങളെ
ശമിപ്പിക്കും.

വിലപകാസപ്ല ബൃഹതീ വൃഷസിദ്ധത്വതൽഗുണഃ * വി

ലപം=കൂവളവേര്. കാസഹ്ലം=പൊന്നാവിരത്തിൻവേര്. ബ്രഹ്മതി=ചെറുവഴുതിനവേര്. വൃഷം=ആടലോടകവേര്. ഇവ കൊണ്ടുള്ള കഷായത്തിനും ഗുണം മേൽപ്രകാരമാകുന്നു.

വിദാര്യാദിഗണം കപാമസ്തേഹലേഹേഷു യോജയേത് * വിദാര്യാദിഗണത്തിലുള്ള ഔഷധങ്ങളെക്കൊണ്ടു കഷായം, എണ്ണ, ലേഹം എന്നിവ ഉണ്ടാക്കി ഉപയോഗിക്കാം.

ദശമൂലാഡകേ പ്രസ്ഥം ഘൃതസ്യാക്ഷസമൈഃ പചേൽ പൃഷ്ണരാഹപ ഷഡീഹിംഗസുരസവ്യോഷജീരകൈഃ പേയാനുപാനം തത്സർവ്വാതശ്ലേഷ്മായാപഹം * ദശമൂലകഷായം ഇടങ്ങഴി നാല്. നെയ്യ് ഇടങ്ങഴി ഒന്ന്. പൃഷ്ണരാഹപം=പൃഷ്ണമൂലം. ഷഡീ=കച്ചുരിക്കിഴങ്ങ്. ഹിംഗ=കായം. സുരസം=തൂങ്ങിപ്പോക. വ്യോഷം=ചുക്ക് മുളക് തിപ്പലി. ഇവ കുമ്പസാരം കലർത്തേണ്ടത് കാമ്യം. ഈ നെയ്യ് കഞ്ഞി അനുപാനമായി സേവിച്ചാൽ എല്ലാവിധത്തിലുള്ള വാതകഫരോഗങ്ങളും ശമിക്കും.

പിത്തകാസേതു സകഫേ വമനം സപ്തിഷാ ഹിതം തഥാ മദനകാഷ്ഠ്യമധുകപഥിതൈജ്ജലൈഃ * കഫസമ്മിശ്രമായ പിത്തകാസത്തിങ്കൽ വമനഔഷധങ്ങളെക്കൊണ്ടു കാച്ചിയ നൈ സേവിച്ച് വമനം (മർദ്ദിപ്പിക്കൽ) ചെയ്യണം. മദനം=മലക്കാരക്ക. കാഷ്ഠ്യം=കുമ്പിഴിൻവേര്. മധുകം=ഇരിപ്പക്കാത്ത്. ഇവകൊണ്ടുള്ള കഷായം സേവിച്ചിട്ടും വമനം ഹിതമാകുന്നു.

യവാഷവൃഷവിശ്വാബുപിപ്പലീക്ഷുവിഭീതകൈഃ പിത്തകാസഹരഃ കപാമോദ്രാക്ഷാവൃശ്വീവസംയുതൈഃ * യവാഷം=കൊടുത്തുവവേര്. വൃഷം=ആടലോടകവേര്. വിശ്വാ=ചുക്ക്. അബു=മുത്തങ്ങക്കിഴങ്ങ്. പിപ്പലി=തിപ്പലി. ഇക്ഷു=കരിമ്പ്. വിഭീതകം=താനിക്ക. ദ്രാക്ഷാ=മുന്തിരിങ്ങാപ്പഴം. വൃശ്വീവം=തവിഴാമവേര്. ഇവകൊണ്ടുള്ള കഷായം പിത്തകാസഹരമാകുന്നു.

തപഗേലാവ്യോഷമുദികാപിപ്പലീമൂലപൗഷ്കരൈഃ ലാജമുല്ഗ(സ്ക) ഷഡീരാസ്താധാത്രിഫലവിഭീതകൈഃ ശക്തരാക്ഷൗദ്ര

സപ്പിഭിദ്യേഹോ ഹൃദ്രോഗകാസഹാ * തപക്=ഏലവങ്ങ
 ഞ്ഞാലി. ഏലാ=ഏലത്തരി. വ്യോഷം=ചുക്ക് മുളക്തിപ്പ
 ലി. മുദിക=മുന്തിരിങ്ങാപ്പഴം. പിപ്പലീമൂലം=കാട്ടുതിപ്പലിവേ
 ര്. പൗഷ്കരം=പുഷ്കരമൂലം. ലാജം=മലര്. മുല്ഗം=ചെറുവ
 യര്. (മുസ്സ=എന്ന പക്ഷത്തിൽ മുത്തങ്ങക്കിഴങ്ങ്) ഷഡീ=ക
 ചൂരിക്കിഴങ്ങ്. രാസ്സാ=ചുവന്നാരത്ത. വിഭീതകം=താന്നിക്ക. ശ
 ക്കര=പഞ്ചസാര. ക്ഷൗദ്രം=തേൻ. സപ്പിസ്സ=നെയ്. ഇവ മേ
 ൽ ലേഹമുണ്ടാക്കുക. ഹൃദ്രോഗവും കാസവും ശമിക്കും.

കഫകാസീ പിബേദാഭൗ സുരകാഷാൽപ്രദീപിതാൽ
 സ്തേഹംപരിസൃതം വ്യോഷയവക്ഷാരാവച്ഛിതം * സുരകാ
 ഷം=ദേവതാരം. വ്യോഷം=ചുക്ക് മുളക് തിപ്പലി. യവക്ഷാ
 രം=ചവൽക്കാരം. ദേവതാരംകത്തിച്ച് അതിൽനിന്നു വീഴുന്ന
 എണ്ണയിൽ വ്യോഷാദികൾ പൊടിച്ചുചേർത്ത് സേവിക്കുക. ഇ
 താണ് കഫകാസമുളളവൻ ആദ്യം ചെയ്യേണ്ടത്.

സ്തിശ്വം വിരേചയേദുല്പമയോമൂർച്ഛി ച യുക്തിതഃ *
 സ്തിശ്വത വരുത്തിട്ട് മേൽപ്പൊട്ടും കീഴ്പൊട്ടും മുൾവിക്കലും ഉ
 ചിതംപോലെ വിരേചനം വരുത്തണം. മേൽപ്പൊട്ടു വമനൗ
 ഷധങ്ങളെക്കൊണ്ടും കീഴ്പൊട്ടു വിരേചനൗഷധങ്ങളെക്കൊ
 ണ്ടും ശിരസ്സിൽ ശിരോവിരേചനങ്ങളായ ഔഷധങ്ങൾ ചേ
 ൽള്ള നസ്യംകൊണ്ടുമാണ് വിരേചനം വരുത്തേണ്ടത്.

നിശ്ശുണ്ഡീപത്രനിര്യാസസാധിതം കാസജിൽഘൃതം *
 നിശ്ശുണ്ഡീ=കരുനൊച്ചി. ഇതിന്റെ ഇല ഇടിച്ചുപിഴിഞ്ഞ നീ
 രിൽ നൈകാച്ചുക. കാസം ശമിക്കും.

മനശ്ശിലാസമാകുണ്ണാ തദലംനാഗരംഭവേൽ തദലംമരി
 ചംവിദ്യാത്തദലാതു ഹരീതകീ ഏഷാംചൂണ്ണംസമാവായു കാ
 പ്താസം വേഷ്ടയേൽ ഭിഷക് ഏഷധൂമവരോയോജ്യഃ കാസശ്വാ
 സനിബഹ്നഃ * മനശ്ശിലാ=മനയോല. കുണ്ണാ=തിപ്പലി. ഇവ
 സമം. അതിൽ പകുതി നാഗരം= (ചുക്ക്) അതിന്റെ പകു
 തി മരിചം (കരുമുളക്) അതിന്റെ പകുതി ഹരീതകീ (കടുക്ക)
 ഇവ പൊടിച്ചു പരുത്തിയിൽവെച്ചു കെട്ടി (നെയ്യിലോ മറ്റൊ

നനച്ചി) പുകക്കുക. ഇത് പുകകളിൽവെച്ചു ശ്രേഷ്ഠവും കാസ
ശ്വാസങ്ങളെ ഉന്മൂലനം ചെയ്യുന്നതുമാകുന്നു.

വഷാഭൂഭാഗമേകം ദ്വിഗുണമഥമനോഹപസ്യ സജ്ജംത്രി
ഭാഗം ജാത്യാഃ പത്രസ്യഭാഗാ നവ നവഗുളികീകൃത്യ ചിഞ്ചാ
തപഗൗൗ ബാഹ്യംസസ്യപയേദ്യഃ ശമയതി നിതരാം ശ്വാ
സകാസൗ സശോഷാ വന്യത്രാസ്കീംശ്വ ജന്മന്യഥനതു ശമയേ
ന്മൽകൃതോഽം പ്രമാദഃ * വഷാഭൂ=തമിഴാമവേര്. (ഇത് ഒരു ഭാ
ഗം) മനോഹപം=മനയോല. (ഇത് അതിലിരട്ടി) സജ്ജം=ചെ
ഞ്ചലും. (ഇതു മൂന്നുഭാഗം) ജാതീപത്രം=പിച്ചുകത്തില. (ഇത്
ഒമ്പതുഭാഗം) ഇവ അരച്ചു ഗുളികയാക്കുക. ഈ ഗുളിക പൂളി
ത്തോലിന്റെ തിയിലിട്ടിട്ടുള്ള പുക പുറമേ ഏല്ക്കുക. ശ്വാ
സം, കാസം, ക്ഷയം ഇവ ഈ ജന്മത്തിലല്ല പരജന്മത്തിലും
ഉണ്ടാകാതെയൊക്കും.

കന്തുരുഷ്ണനിശാഗോപി മനോഹൈഃ ക്ഷീരപേഷിതൈഃ
വത്തിർഘൃതാക്താധുമേന ശ്വാസകാസവിനാശിനീ * കന്തുരു
ഷ്ണം=കന്തുരുക്കം. നിശാ=വരട്ടുമഞ്ഞള്. ഗോപി=നന്നാരിക്കി
ഴങ്ങ്. മനോഹപം=മനയോല. ഇവ പാലിലരച്ചു ശീലയിൽ
പരത്തി തിരിയാക്കി ആ തിരി നെയ്യിൽ നനച്ചു കത്തിച്ച്
ആ പുക വലിക്കുക. ശ്വാസകാസങ്ങൾ ശമിക്കും.

നിംബാമൃതാവൃഷപടോലനിദിശ്ചി കാഞ്ചുദുസ്സർപ്പപ്പടക
കാസഹരൈഃ കടുണ്ണഃ ഭാഗദ്വയോന്മിതമഹൗഷധസംപ്രയു
ക്തഃ കപാമോനിഹന്തി കണകല്പയുതഃ കഫാന്തിം * നിം
ബം=വേപ്പിൻതൊലി. അമൃതം=ചിററമുത്. വൃഷം=ആടലോ
ടകവേര്. പടോലം=പടോലവള്ളി. നിദിശ്ചികാ=ചെറുവഴു
തിനവേര്. അഞ്ജം=മുത്തങ്ങക്കിഴങ്ങ്. ദുസ്സർപ്പം=കൊടുത്തുവ
വേര്. പപ്പടകം. കാസഹരം=പൊന്നാവീരം. ഇവ കഷായം
തിപ്പലി പൊടിച്ചു മേപ്പൊടിചേർത്തു സേവിക്കുക. കഫകാസം
ശമിക്കും.

ബൃഹതീവൃഷയോഃ പത്രം മൂക്കാപ്പീരഞ്ചമാക്ഖവം ചെറു
തേക്കിവകൊണ്ടുള്ള വളഃ കാസവിനാശനഃ * ബൃഹതീപത്രം=
ചെറുവഴുതിനയില. വൃഷപത്രം=ആടലോടകത്തില. മാക്ഖവം=

കുഞ്ഞുണ്ണി. ശേഷം സ്വച്ഛം. ഈ ഖളം (മുക്കടി) കാസഹരമാകുന്നു.

വിലവാൽവാഡകമംഭസോൽകലശേ പക്തപാ പദസേമ ജലേതസ്തിൻ ജിണ്ണഗുളസ്യ ഷോഡശപലം ചൂണ്ണീകൃതൈര്യോ ജയേൽകഷാം ശൈഖനധാന്യജീരകതുടീതപക്കേസരത്ര്യൂഷ ണൈല്പീഡഃ മരട്ടീരരോചകാഗ്നിസഭനപ്ലീഹജപരശ്വാസജിൽ* വിലവാൽവാഡകം=കൂവളവേരിനേൽ തൊലികളുണ്ട് പലം ൩൨. പതിനാറിടങ്ങഴി വെള്ളത്തിൽ കഷായംവെച്ചു നാലൊന്നാക്കി അതിൽ പഴയ ശക്കര പതിനാറുപലവും, ഫനം=മുത്തങ്ങ. ധാന്യം=കൊത്തമ്പാലയരി. ജീരകം. തുടീ=ഏലത്തരി. തപക=ഏലവംഗത്തൊലി. കേസരം=നാഗപ്പച്ച. ത്ര്യൂഷണം = ചുക്ക മുളകു തിപ്പലി. ഇവ മുമ്പുനുകഴഞ്ചും പൊടിച്ചു ചേർത്തു ലേഹമാക്കുക. മരട്ടി, രുചിക്ഷയം, അഗ്നിമാന്ദ്യം, പ്ലീഹരോഗം, ജപരം, ശ്വാസം ഇവ ശമിക്കും. ഇതിൽ “അഗ്നിസഭന ശ്വാസപ്രസേകാഹം” എന്നു പാഠഭേദമുണ്ട്.

ഉരസ്യന്തഃ ക്ഷതേ സദ്യോലാക്ഷാം ക്ഷൗദ്രയുതാം പിബേൽ * മാന്ത് ഉള്ളിൽ ചതവുപററിയാൽ ഉടൻതന്നെ കോലരക്കു തേൻചേർത്തു സേവിക്കുക.

ഇക്ഷ്വാളികാവിസഗ്രന്ഥിപത്മകേസരചന്ദയൈഃ ശൃതം പയോമധുയുതം സന്ധാനാത്ഥം പിബേൽ ക്ഷതീ * ഇക്ഷ്വാളികാഗ്രന്ഥി=കരിമ്പിൻകമ്പ്. വിസഗ്രന്ഥി=താമരവളയക്കമ്പ്. പത്മകേസരം=താമരയല്ലി. ചന്ദനം. ഇവകൊണ്ടു പാൽകുറുക്കി സേവിക്കുക. ഉരഃ ക്ഷതം മാറും.

ബലാബ്ധഹത്യംശ്രുതീഭയവാശാശൃതംജലം കൃഷ്ണാപരാഗസമ്മിശ്രം ക്ഷതകാസഹരംപരം * ബലാഭയം=കുറുന്തോട്ടിവേരും വെങ്കുറുന്തോട്ടിവേരും. ബൃഹതീഭയം=ചെറുവഴുതിനവേരും വെറുവഴുതിനവേരും. അംശ്രുതീഭയം=കാരിലവേരും മുച്ചിലവേരും. വാശാ=ആടലോടകവേര്. ഇവ കഷായം. തിപ്പലിപ്പൊടിചേർത്തു സേവിക്കുക. ക്ഷതകാസം ശമിക്കും.

സപിന്നസ്യ വാശാപത്രസ്യ രസഞ്ചക്ഷൗദ്രസംയുതം * ആടലോടകത്തിലു വാട്ടിപ്പിഴിഞ്ഞ നീര് തേൻചേർത്തു സേവിക്കുക. ഫലം പൂർവ്വവത്.

വീതപഗന്ധമിക്ഷ്ണാഭ്യുപാസനം സപിന്നാപുനഃ പചേൽ
 ഘട്ടയൻ സപ്പിഷഃ പ്രസ്ഥേ ക്ഷൗരവണ്ണത്ര ച ക്ഷിപേൽ വ
 ണ്യാച്ഛതം കണാശ്നുണ്ണോദ്ദിപലം ജീരകാദപി ത്രിജാതയാ
 ന്യമരിചം പൃഥഗൽപലാം ശകം അവതാരശീതേ ച ദ്യോൽ
 ക്ഷൗരം ഘൃതാലികം വജ്രേണമത്വ ചസ്ഥാപ്യം തന്നിഹന്ത്യ
 പയോജിതം കാസഹിച്ഛാജപരശ്വാസരക്തപിത്തക്ഷതക്ഷ
 യാൻ ഉരസ്സന്ധാനജനനം മേധാസ്മൃതിബലപ്രഭം അശപിത്വാം
 വിഹിതംഹൃദ്യം ക്ഷ്ണാഭ്യുപാസനം * വീതപഗന്ധമിക്ഷ്ണാ
 ഭ്യുപാസനം=കുന്ദപുഷ്പം ഓട്ടം കുന്ദവും കളഞ്ഞു തുലാം ൧. വാട്ടി.
 സപ്പിഷ്ഠം=നെയ്യ്. പ്രസ്ഥം=കുരിടങ്ങി. ക്ഷൗരവണ്ണം=തേൻ
 നിറം. വണ്ഡം=കല്പം. ശതം=നൂറുപലം. കണ=തിപ്പലി.
 ശുണ്ണി=മുക്ക്. ദിപലം=ഇരണ്ടുപലം. ത്രിജാതകം=ഏലത്ത
 റി, എലവംഗത്തൊലി, പച്ചില. ധാന്യം=കൊത്തമ്പലയരി.
 മരിചം=മുളക്. പൃഥഗൽപലാംശികം=വെച്ചേറെ അരേരശ്ശ
 പലം. ക്ഷൗരം=തേൻ. ഘൃതാലികം=നെയ്യിൽ പകുതി. ഇതു
 ക്ഷ്ണാഭ്യുപാസനമാണ്. അശപിന്നീദേവകളുണ്ടാക്കിയതാ
 ണ്. കാസാദികൾ ശമിക്കും.

യഷ്ടപ്രാഹപനാഗബലയോഃ കപാഭം ക്ഷീരസമേ ഘൃതം
 പയസ്യാ പിപ്പലീവാംശീകല്പസിലം ക്ഷതഹിതം * യഷ്ടപ്രാ
 ഹപം=എരട്ടിമധുരം. നാഗബലം=വെങ്കുറഞ്ഞാട്ടി ഇവകഷായം.
 ആ കഷായത്തോളം പാല്. പയസ്യാ=അടപതിയൻകിഴങ്ങ്.
 പിപ്പലി=തിപ്പലി. വാംശീ=കുന്ദനം ഇവ കല്പം. ഈ നെയ്യ്
 ക്ഷതത്തിങ്കൽ ഉത്തമം.

ക്ഷയജേ ബൃഹന്നം പൂർവ്വം കുര്യാദഗേഷ്വ വൽനം ബഹു
 ദോഷായസസ്തേഹം മുദ ദ്യോദിരേചനം ശമ്യാകേന ത്രിവൃത
 യാ മുദീകാരസയുക്തയാ * ക്ഷയംകൊണ്ടുള്ള കാസത്തിങ്കൽ
 ആദ്യം ബൃഹന്നംചെയ്തും അഗ്നിയെ വൽപ്പിക്കുകയുമാണ്
 വേണ്ടത്. ദോഷകോപം അധികമുണ്ടെങ്കിൽ സ്തേഹത്തോടുകൂ
 ടിയതും മുദുമായ വിരേചനം കൊടുക്കണം. ശമ്യാകം=കൊ
 ന്നം. ത്രിവൃതം=ത്രികോലക്കൊന്ന. മുദീകാരസം=മുന്തിരിങ്ങച്ചാ
 റ്. ഇവകൊണ്ടാണ് വിരേചനം ചെയ്യേണ്ടത്.

കപ്തരചോചതക്കോല ജാതിഫലലോസ്സമാഃ ലവങ്കനാഗ
മരിച കൃഷ്ണാശുണ്ഠേ ഗ്രാവിവല്പിതാഃ ചുണ്ണം സിതാസമം ഹൃദ്രം
രോചനം ക്ഷയകാസജിൽ * കപ്തരം=പച്ചക്കപ്തരം. ചോചം=
ഏലത്തരി. തക്കോലം=തക്കോലപ്പൊട്ടിൽ. ജാതിഫലം=ജാതി
ക്ക. ലവം=ജാതിപത്രിക. ലവങ്കം=ഏലവംഗത്തൊലി. നാഗം=
നാഗപ്പച്ച. മരിചം=മുളക്. കൃഷ്ണം=തിപ്പലി. ശുണ്ഠി=ചുണ്ണ.
ഈ പൊടി സമം പഞ്ചസരമേത്ത് സേവിക്കുക. അരുചി,
ഏക്കം, ചുമ ഇവ ശമിക്കും. ക്ഷയത്തിങ്കലും നന്ന്.

വാതഹന്ത്വണി തൈലാനി യുജ്ജിതാഭ്യഞ്ജനായച * വാ
തഹരങ്ങളായ തൈലങ്ങളെ അഭ്യംഗത്തിനും ഉപയോഗിക്കു
ണം.

ദശാംഗഘൃതം.

ചിരിവിലപവിളംഗവഹ്നിഹിംസ്രാ ത്രിഫലാവ്യോഷസമ
നപിതേ കഷായേ അമൃതാവൃഷകണ്ടകാരികാണാം വിപചേത്സ
പ്പിരനുത്തമം ദശാംഗം ക്ഷയഗുണാരുചികാസശുചമിജ്വാഗദേ
ജാനാഞ്ച വിനാശനം പ്രധാനം * ചിരിവിലപം=ആവൽക്കരു
ന്ത്. വീളംഗം=വിഴാലരി. വഹ്നി=കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. ഹിം
സ്രാ=മാഞ്ചി. ത്രിഫലം. വ്യോഷം=ചുക്ക് മുളക് തിപ്പലി. അ
മൃതം=ചിററമുത്. വൃഷം=ആടലോടകവേര്. കണ്ടകാരി=കണ്ട
കാരിവഴുതിനവേര്. ഈ നെയ്യ് ക്ഷയം, ഗുണം, അരുചി, ശു
ചം, എക്കിടം, അശ്ശസ്സ് ഇവയെ ഹനിക്കും.

തേകരാജരം സവിംശതിഭാഗേ പകുതൈലമഭയാപ്രതി
വാപം ശ്വാസകാസമഹന്തിനരാണാം മേഘവൃന്ദമിവമാരുത
വേഗഃ * തേകരാജരസം=കഞ്ഞുണ്ണി ഇടിച്ചുപിടിഞ്ഞ നീര്.
ഈ നീര് എണ്ണയേക്കാതെ ഇരുപതിരട്ടിയായി അഭയാ(=കടുക്ക)
കല്ക്കനായി എണ്ണ കാച്ചുക. ശ്വാസകാസങ്ങൾ ശമിക്കും.

രസായനവിധാനേന പിപ്പലീഞ്ച പ്രയോജയേൽ * രസാ
യനത്തിലെ വിധിപ്രകാരം തിപ്പലിയും പ്രയോഗിക്കണം. ദി
വസന്തോരും ഇത്ര തിപ്പലിവിതം സേവിക്കണമെന്ന് അതി
ന്റെ വിധികളോടുകൂടി രസായനപ്രകരണത്തിൽ വാശടാചാ
യ്ക്കർ വിധിച്ചിട്ടുണ്ട്.

ബ്രഹ്മണം ഭീപനഞ്ചാഗേഃ സ്രോതസാഞ്ച വിശോധനം
 വൃത്യാസാൽ ക്ഷയകാസിഭ്യോ ബല്യം സർവ്വപ്രശസ്യതേ * ശരീ
 രത്തിനു പുഷ്ടിവരുത്തുന്നതായും, അഗ്നിക്കു ഭീപനം വരുത്ത
 ന്നതായും, സ്രോതസ്സുകൾക്കു ശുദ്ധിനൽകുന്നതായും, ബലാവ
 ഹമായും ഇരിക്കുന്ന എല്ലാം എടവിട്ടെടവിട്ട് ചെയ്തുകൊണ്ടിരി
 ക്കുന്നതു ക്ഷയകാസമുള്ളവർക്ക് നല്ലതാകുന്നു.

ശ്വാവിധാം സൂചയോ ദശാഃ സംപൃതക്ഷൗദ്രശക്താഃ
 ശ്വാസകാസഹരാബഹി പാദോ വാ മധുസപ്പിഷാ * മുളളന്റെ
 മുളളകൾ കരിച്ച് നൈ, തേൻ, പഞ്ചസാര എന്നിവ ചേർത്തു
 സേവിക്കുക. മയിൽപീലി കരിച്ച് തേനും നെയ്യും ചേർത്തു സേ
 വിക്കുക. ശ്വാസകാസങ്ങൾ ശമിക്കും.

കാസഘ്നബ്രഹ്മതീവാശാപത്രം ചിന്നോത്ഭവം തഥാ കരി
 ന്തകാളി കഞ്ഞുണ്ണി മൂക്കാപ്പിരഞ്ച കണ്ഡലീ ഇവയെട്ടും പിഴി
 ഞ്ഞുള്ള രസേ തൈലം വിപാചയേൽ ഘൃതം വാ മൂക്കടുമുകി
 ദ്വിജയാദാജീരകൈഃ സാശ്വഗന്ധൈശ്ചതത്സിലം ശ്വാസ
 കാസവിനാശനം * കാസഘ്നം=പൊന്നാവിരം. ബ്രഹ്മതീ=ചെറു
 വഴുതിന. വാശാ=ആടലോടകം ഇവയുടെ ഇല. ചിന്നോത്ഭ
 വം=ചിററമുത്. മുകിൽ=മുത്തങ്ങ. വിജയാ=കടുക്ക. ദാരു=ഭേ
 വതാരം. ശേഷം സ്പഷ്ടം.

ചുക്കിലിരട്ടിയുറച്ചുഗുളം തദപിഗുണനുവർത്തതിലം കൂട്ടി
 യുരുട്ടിയൊരെട്ടുദിനം തിൻകിലവൻ ചുമയാ ചൊരിയാ *

(വിദാത്യാദിഗണം).

വിദാരിപഞ്ചാംഗുലവൃശ്ചികാളീ വൃശ്ചീവദേവാഹപയസൃപ്യ
 പണ്ണപ്ഃ കണ്ഡുകരീ ജീവനഹ്രസപസംജ്ഞേ ദേവ പഞ്ചഭക
 ഗോപസുതാത്രിപാദീ വിദാത്യാദിരയം ഹൃദ്യോ ബ്രഹ്മണോ വാ
 തപിത്തഹാ ശോഷഗുന്മാം ഗമദ്യോല്പശ്വാസകാസഹരോഗ
 ണഃ * വിദാരി=പാൽമുതുകിൻകിഴങ്ങ്. പഞ്ചാംഗുലം=അവണ
 കിൻവേര്. വൃശ്ചികാളീ=തേക്കടവേര്. വൃശ്ചീവം=തവിഴാമവേ
 ിര്. ദേവാഹപയം=ഭേവതാരം. സൃപ്യപണ്ണികൾ=ഉഴുന്നും ചെറു
 പയറും കാട്ടുഴുന്നിൻവേരും കാട്ടുപയറിൻവേരും. കണ്ഡുകരി=

നായ്ക്കരണവേര്. ജീവനഗ്രസപഞ്ചകുടം=ജീവനപഞ്ചമൂലവും ഗ്രസപഞ്ചമൂലവും. (ജീവനപഞ്ചമൂലം=കോവവേര്, ശതാവരിക്കിഴങ്ങ്, അടപതിയൻകിഴങ്ങ്, ജീവകം, എടവകം. ഗ്രസപഞ്ചമൂലം=കാരിലവേര്, മുച്ചിലവേര്, ചെറുളവേര്, ചെറുവഴുതിനവേര്, ഞെരിഞ്ഞിലി). ഗോപസുതം=നന്നാരിക്കിഴങ്ങ്. ത്രിപാദീ=നിലമ്പരണ്ട. ഈ വിദാർത്ഥാദിഗണം ഹൃദ്യവും ബൃഹണവും വാതവിത്തഹരവും ക്ഷയം, ഗുണം, നരുണിനോവ്, ഏക്കം, ചുമ ഇവയെ ശമിപ്പിക്കുന്നതുമാകുന്നു. ഈ കാസചികിത്സയിൽ മുമ്പ് “കപാമസ്തേഹലേഹേഷുയോജയേൽ” എന്നുപറഞ്ഞ വിദാർത്ഥാദിഗണംമാകുന്നു ഇതെന്നറിഞ്ഞുകൊൾക.

ഇതി കാസചികിത്സാ.

ശ്വാസഹിജ്വാചികിത്സാ.

ക്ഷുദ്രകസ്തമകഃചിന്നോ മഹാനുല്പശ്വപഞ്ചമഃ ശ്വാസഃ ക്ഷുദ്രഃ സുഖോ യാപ്യസ്തമകോദ്യാംസ്തു വശ്ഗ്വേൽ * ക്ഷുദ്രകൻ, തമകൻ, ചിന്നൻ, മഹാൻ, ഉല്പാൻ ഇങ്ങിനെ ശ്വാസങ്ങൾ അഞ്ചുപ്രകാരമാകുന്നു. ഇവയിൽ ക്ഷുദ്രകൻ സുഖസാധ്യമാകുന്നു. തമകൻ യാപ്യമാകുന്നു. മറ്റുള്ളവ മൂന്നും അസാധ്യമാകയാൽ വജ്ജിക്കണം.

പഞ്ചഹിജ്വാന്നജാക്ഷുദ്രഃ യമളാ മഹതീതി ച ഗംഭീരേതി ച താസപാദ്യേ സാധ്യമല്ലാമപി * ഹിജ്വ (ഇക്കുട)കളും അഞ്ചുപ്രകാരംതന്നെ ചക്ഷു, ക്ഷുദ്ര, യമള, മഹതി, ഗംഭീര എന്നീ അവകളുപേർ. അവയിൽ ആദ്യത്തെ രണ്ടും യമളയും സാധ്യമാകുന്നു. അന്നജ എന്നതിന്നു് ആഹാരംകൊണ്ടുണ്ടാവുന്നതു് എന്നും യമള എന്നതിന്നു് എരട്ടയായിട്ടുള്ളതു് എന്നും ഗംഭീര എന്നതിന്നു് ആഴത്തിൽ കൊണ്ടതു് എന്നും അർത്ഥം.

ശ്വാസഹിജ്വാ യതസ്തല്യഹേതപാല്യഃ സാധനം തതഃ തുല്യം പൂർവ്വം തദാർത്ഥസ്തിഗ്വൈഃ സേവദൈവപാചരേൽ

തിലജാഭൃക്കസർപ്പാംഗം * തഃതാസ്മൈ വമനം മുദു വാതാവിരോ
ധി ച തഥാ രേചനഞ്ച പ്രയോജയേൽ * ശ്വാസങ്ങളും ഹിജ്ജ
കളും തുല്യങ്ങളായ ഹേതവാദികളോടുകൂടിയവയാകുന്നു. എന്നു
വെച്ചാൽ ആ രണ്ടുകൂട്ടത്തിന്റേയും നിദാനം ലക്ഷണം മുതലാ
യവ കരുപോലെയാണെന്നു താല്പര്യം. അതിനാൽ അവയുടെ
സാധന (ചികിത്സ)വും തുല്യമാകുന്നു. ആ രോഗങ്ങളാൽ ആ
ർത്തനായ ആളെ ആദ്യം സർപ്പാംഗവും എണ്ണത്തേപ്പിച്ച് സ്തിശ്ല
ങ്ങളായ സേപനൈഃശ്വധങ്ങൾ പ്രയോഗിച്ച് വിയപ്പിക്കുകയാ
ണു് വേണ്ടത്. അനന്തരം അവന്നു് മുദുവായും വാതത്തിന്നു വി
രോധമില്ലാത്തതായും ഉള്ള വമനവിരേചനങ്ങളെ പ്രയോഗി
ക്കണം.

അശാന്തൗ കൃതസംശുദ്ധേഭ്യുമെല്ലീനം മലം ഹരേൽ *
ഇഞ്ചിനെ ശുദ്ധിവരുത്തിട്ടും രോഗത്തിന്നു ശമനം കാണാത്തവ
ർക്കും രോഗിയുടെ ഉള്ളിൽ ലീനമായിക്കിടക്കുന്ന മലത്തെ (ദോ
ഷത്തെ) ധൂമങ്ങൾ പ്രയോഗിച്ച് നീക്കിക്കളയണം. ധൂമങ്ങൾ=
പുകകൾ.

ഹരിദ്രാപത്രമേരണ്ഡമൂലം ലാക്ഷാം മനഃശിലാം സദേവ
ദാർപ്പലം മാംസീം പിഷ്ടപാവന്തിം പ്രലേപയേൽ. താംഘൃതാ
ർക്കാം പിബേൽമം യവാഗ്ലം ചാനസാജ്യാകാം * ധൂമയോഗം വി
ധിക്കുന്നു. ഹരിദ്രാ=മഞ്ഞള്. പത്രം=പച്ചില. ഏരണ്ഡമൂലം=
അവണക്കിൻചേര്. ലാക്ഷാം=കാചരക്ക്. മനശ്ശീലം=മനയോല.
ദേവദാരു=ദേവതാരം. അലം=അരിതാലം. മാംസീം=മാങ്ങി. ഇ
വ അരച്ചുതേച്ച് തിരിയുണ്ടാക്കുക. ആ തിരി നെയ്യിൽ നനച്ചു
കൊടുത്തി അതിന്റെ പുക അകത്തേക്കു സേവിക്കുക. അന്നു
പാറ്റമായിട്ടു നൈവേദ്യം കഞ്ഞികുടിക്കുകയും വേണം. ഈ പുക
കു ശ്വാസഹിജ്ജകളിൽ ഉത്തമമാകുന്നു.

ഉരകേണും ച തൈലേന കവോണ്ണേന പ്രസേചയേൽ. ഘൃ
തയുക്തേന ച തഥാ സമേതപാമവിധിം ചരേൽ * ഉരസ്സിനേ
യും കണ്ണത്തേയും കവോണ്ണ (അല്പം ചൂടുള്ള) മായ തൈലംകൊ
ണ്ടോ നൈവേദ്യത്തായ തൈലംകൊണ്ടോ സേവനം ചെയ്യ
ണം. ആമദോഷം ഉണ്ടെങ്കിലാകട്ടെ അതിന്നുള്ള വിധികൾ അ
നുഷ്ഠിക്കുകയും വേണം.

അതിയോഗോദ്ധതം വാതം ദൃഷ്ട്വാ പവനനാശനൈഃ സ്തിശ്ലേശരസാദ്യൈർന്നാത്യുഷ്ണൈർഭ്രംഗൈശ്ച ശമം നയേൽ * അതിയോഗംകൊണ്ടു വാതം വലിച്ചുതായിക്കണ്ടാൽ സ്തിശ്ലേഷങ്ങളായും വാതഹരങ്ങളായും ഇരിക്കുന്ന മാംസരസാദികളെക്കൊണ്ടും അധികം ചൂടിപ്പാത്ത തൈലാഭ്രംഗങ്ങളെക്കൊണ്ടും ആ വാതവൃദ്ധിയെ ശമിപ്പിക്കണം.

ജീവന്തീമൂലസുരസതപഗേലാദപയപൗഷ്ഠക്കരാഃ ചണ്ഡാതാമലകീലോഹഭാർജ്ജീ നാഗരവാളകം കർക്കാഖ്യഷ്ടിക്ലാ നാഗകേസരചോരകം ഉപയുക്തം യഥാകാമം ചൂണ്ണം ദ്രിഗുണശർക്കരം പാശ്ചാത്യക്വചരകാസംസ്തം ഹിജ്യാ ശ്വാസഹരം പരം * ജീവന്തി=അടപതിയൻ കിഴങ്ങ്. മുസ്താ=മുത്തങ്ങ. സുരസം=തുത്താവു. തപക്വ=ഏലവംഗത്തൊലി. ഏലാദപയം=ചിരേരലവും പേരേലവും. പൗഷ്ഠക്കരം=പുഷ്ഠക്കരമൂലം. ചണ്ഡാ=നരും ചണ്ണകിഴങ്ങ്. താമലകി=കീഴാർനെല്ലി. ലോഹം=അകിൽ. ഭാർജ്ജീ=ചെറുതേക്കിൻവേര്. നാഗരം=ചുക്ക്. വാളകം=ഇരുവേലി. കർക്കാഖ്യം=കർക്കടകശൃംഗി. ഷഡ്ഠി=കച്ചൂരിക്കിഴങ്ങ്. ക്ലാ=തിപ്പലി. നാഗകേസരം=നാഗപ്പച്ച. ഈ പൊടി എരട്ടി പഞ്ചസാരമേൽത്തു സേവിക്കുക. വരിവേദന, പനി, ചുമ, എക്കിടം, ശ്വാസരോഗം ഇവ ശമിക്കും.

ദേശമൂലഷഡ്ഠിരാസ്താ ഭാർജ്ജീചിത്രാലിപൗഷ്ഠക്കരൈഃ കുളീരശൃംഗീ ച പലാതാമലക്വമുതൗഷ്ഠൈഃ പിബേൽ കഷായം ജീണ്ണേസ്തിൻ പേയാം തൈരേവ സാധിതാം * ദേശമൂലം. ഷഡ്ഠി=കച്ചൂരിക്കിഴങ്ങ്. രാസ്താ=ചുക്കുന്നരത്ത. ഭാർജ്ജീ=ചെറുതേക്കിൻവേര്. ചിത്രം=ആവണക്കിൻവേര്. ഏലി=കാട്ടുമുതിരവേര്. പൗഷ്ഠരം=പുഷ്ഠരമൂലം. കുളീരശൃംഗീ=കർക്കടകശൃംഗി. പലാ=തിപ്പലി. താമലകി=കീഴാർനെല്ലി. അമൃതം=ചിരമുത്. ഇവയുടെ കഷായം സേവിക്കുക. കഷായം ദഹിച്ചാൽ ഈ മരകളെക്കൊണ്ടുതന്നെ ഉണ്ടാക്കിയ കഞ്ഞിയും കുടിക്കുക. ഹിജ്യാ ശ്വാസങ്ങൾ ശമിക്കും.

ബൃഹതീപത്രവിജയാഭംഗൈഃ ശ്വാസേ ഹിതഃ വളഃ * ബൃഹതീപത്രം=ചെറുവഴുതിനയുടെ ഇല. വിജയാ=കടുക്ക. ഭം

ഗം=കണ്ഠശ്ലി. ഇവകൊണ്ടു വളം (മുക്കടി) ഉണ്ടാക്കുക. ഇത് ശ്വാസത്തിങ്കൽ ഹിതമാകുന്നു.

ഘൃതം കഷായം ലേഹം ച വിദാർവ്വാദി ഗണേന തു കൃതം പ്രയോജയേൽ ശ്വാസേ ഷഷ്ടികാദീംശ്ച ഭോജനൈ * വിദാർവ്വാദിഗണമകൊണ്ട് നെയ്യും കഷായവും ലേഹവും ഉണ്ടാക്കി പ്രയോഗിക്കുന്നത് ശ്വാസഹരമാകുന്നു. ഷഷ്ടികം (നവരയരി) മുതലായ ലഘുധാന്യങ്ങൾ ഭക്ഷണത്തിനും ഉപയോഗിക്കുക.

ഭാർജ്ജികണാ കാസഹരീ ഹരിദ്രാ വാശാമൃതാ നാഗരധാന്യകാനാം കപാമോജയേൽ ശ്വാസമതിപ്രവൃദ്ധം ക്ഷണേനതീ ക്ഷോന്മപരാഗമിശ്രഃ * ഭാർജ്ജി=ചെറുതേക്കിൻവേര്. കണാ=തിപ്പലി. കാസഹരീ=പൊന്നാവീരത്തിൻവേര്. ഹരിദ്രാ=മഞ്ഞൾ. വാശാ=ആടലോടകവേര്. അമൃതാ=ചിററമുത്. നാഗരം=ചുക്ക്. ധാന്യകം=കൊത്തവാലയരി. ഇവ കഷായം മുളക് പൊടിച്ചു് മേപ്പൊടിചേർത്തു സേവിക്കുക. ഏറവും വലിച്ചിരിക്കുന്ന ശ്വാസം ശമിക്കും. (ഈ ഗ്ലോകം കാസചികിത്സയുടെ ഒടുവിൽ ആണ് ഒരു ഗ്രന്ഥത്തിൽ കാണുന്നത്).

കാകമാചീലേരസേ വ്യോഷഗർഭം പ്രസാധിതം തിലജാ ശ്വാസകാസഘ്നം തത്പരം സ്വരബോധനം * കാകമാചീലം=കരിന്താളിയില. ഇത് ഇടിച്ചുപിഴിഞ്ഞ നീരിൽ വ്യോഷഗർഭമായിട്ട് തൈലം കാച്ചുക. വ്യോഷഗർഭം=വ്യോഷമാകുന്ന ഗർഭത്തോടുകൂടിയത്. വ്യോഷം=ചുക്ക് മുളക് തിപ്പലി. ഗർഭം=കല്ലം. ഈ എണ്ണ ശ്വാസകാസങ്ങളെ ശമിപ്പിക്കും. സ്വരത്തിനുള്ള ക്ഷീണത തീർക്കുകയും ചെയ്യും.

കാസോക്താംശ്ലുണ്ണലേഹാദീൻ ശ്വാസരോഗേ പ്രയോജയേൽ * മുമ്പ് കാസചികിത്സയിൽ പറയപ്പെട്ട ചുണ്ണങ്ങൾ, ലേഹങ്ങൾ മുതലായവയെ ഈ ശ്വാസരോഗത്തിലും പ്രയോഗിക്കാം.

ധാനപന്തരം ബലാതൈലമഭ്യംഗാത്മം ച യോജയേൽ * അഭ്യംഗാത്മം=തേച്ചുകുളിക്കുവാൻ. ധാനപന്തരം ബലാതൈലം ച യോജയേൽ=ധാനപന്തരതൈലത്തെയും ബലാതൈലത്തെയും പ്രയോഗിക്കണം.

അശ്വഗന്ധാ ബലൈരണ്യ ഭാർജ്ജികഃ കൃഷ്ണമഹേഷ്വരൈഃ
 പിബേൽ പ്രകപമിതംതോയം ഹിജ്യാരുക്ഷശ്വാസകാസവാൻ*
 അശ്വഗന്ധ=അമൃക്കരം. ബലാ=കുറഞ്ഞോട്ടിവേർ. ഏരണ്യം=
 അവണക്കിൻവേർ. ഭാർജ്ജി=ചെറുതേക്കിൻവേർ. കൃഷ്ണം=
 കൊട്ടം. ഇവ കഷായം. ഇക്കിറ, വായുക്കുറവ്, ചുമ എന്നിവ
 ശമിക്കും.

ശ്ലേമുലവിശ്വലശ്ശനൈർനിഷ്പാഥഃ ക്ഷീരപരിശിഷ്ടഃ
 പീതോഹിനസ്തിഹിജ്യാം ലജ്ജാമിവവേഗവാൻ രാഗഃ * ശ്ലേ
 മൂലം. വിശ്വം=ചുക്ക്. ലശ്ശനം=വെള്ളള്ളി. ഇവ കഷായംവെ
 ച്ച കുറക്കി പാൽചേർത്ത് പിഴിഞ്ഞരിച്ചു കുറക്കി പാലോളമാ
 ക്കി സേവിക്കുക. ഇത്, ശക്തിമത്തായ രാഗം ലജ്ജയെ എന്ന
 പോലെ ഇക്കിളിനെ ശമിപ്പിക്കും.

കോലാസ്ഥിമജ്ജാഞ്ജനലാജചൂണ്ണം ഹിക്കാംനിഹന്ത്യാന
 ധുനാവലീഡം തഥാചനസ്യംസ്തനജേനവാപി കർപ്പൂരചൂ
 ണ്ണൈരഥയോജയേച്ച * കോലാസ്ഥിമജ്ജാ=ലന്തക്കുരുപ്പരിപ്പ്.
 അഞ്ജനം=അഞ്ജനക്കല്ല്. ലാജം=മലർ. ഇവയുടെ പൊടി
 തേൻചേർത്ത് സേവിക്കുക. സ്തനജം (മുലപ്പാൽ) കൊണ്ടോ കർ
 പ്പൂരപ്പൊടികൊണ്ടോ നസ്യവുംചെയ്ത. ഇക്കിറ ശമിക്കും.

ചൂണ്ണോ മഗധജാദിസ്മ ഹിജ്യായാം പരമം ഹിതഃ * മഗ
 ധജാദിപൊടി (മഗധജയാത്രീശുണ്ഠി ഇത്യാദി) ഹിജ്വയികൽ
 ഏറ്റവും ഹിതമാകുന്നു.

വിശ്വേഷ്വലാജഭേദോയവാന്വി വില്വധാന്യകൈഃ സക
 ഷൈഃ സാധിതഃ കപാഥോ ഹിച്ഛാമയാം പരമം ഹിതഃ * വി
 ശ്വം=ചുക്ക്. ഇഷ്ടം=കരിമ്പിൻവേർ. ലാജം=മലർ. ഭേദം=
 ഭേദതാരം. യവാന്വി=ജീരകം. വില്വം=കൂവളത്തിൻവേർ.
 ധാന്യകം=കൊത്തമ്പാലയരി. കൃഷ്ണം=കൊട്ടം. ഇവ കഷായം
 ഹിച്ഛാമയികൽ ഏറ്റവും ഹിതമാകുന്നു.

വൈകുണ്ഠപുഷ്പം ക്ഷീരേണ പീതം ഹിജ്യാപഥം പരം *
 വൈകുണ്ഠപുഷ്പം=തുവപ്പുവ്വ്. ഇത് അരച്ച് പാലിൽ കല
 ക്കി സേവിക്കുക. ഇക്കിറ ശമിക്കുവാൻ ഇത് ഒരു സിദ്ധൗഷ
 ധമാകുന്നു.

ഗുല്ഗുലുഗുരുതക്കാരി മഹിഷീശൃംഗഗോഖുരൈഃ സവേ

ശുദ്ധമകാപ്പാസ ശിവിപിണ്ണൈഃ കൃതം പിണ്ഡേൽ ധൂമം ഹി
 ക്കീ തഥഃക്ഷീരം ഭഗമുലേനസാധിതം * ഗുല്ഗുലു. അഗന്ധം=
 അകിൽ. തക്കാരി=തക്കാരിവഴുതിനവേര്. മഹിഷീശൃംഗം=ഏ
 തമക്കൊമ്പ്. ഗോഖരം=പശുവിൻകുളമ്പ്. വേശ്ശധൂമം=അട്ട
 കരി. കാപ്പാസം=പരുത്തി. ശിവിപിണ്ണരം=മയിൽപ്പീലി. ഇ
 വകൊണ്ടുള്ള ചുക ഏക്കിളുള്ളവൻ വലിക്കണം. അപ്രകാരം
 തന്നെ ഭഗമുലം ചതച്ചിട്ടു കുറുക്കിയ പാലും സേവിക്കാം.

ശരീവരാബലാക്ഷുപിപ്പലീവിശപഭേഷജൈഃ സിന്ധുതഥ
 ചവ്യതേജോഹപവാജിഗന്ധാ സുരദൃമൈഃ ഭഗമുലരസാൽകം
 സേ സിലം ഹിജ്ജാപഹം ഘൃതം * ഭഗമുലകഷായം ഇടങ്ങ
 ഴി നാല്. അതിൽ ശരീ=കച്ചൂരിക്കിഴങ്ങ്. വരാ=ത്രിഫല.
 ബലാ=കുന്തോട്ടിവേര്. കുഷ്ഠം=കൊട്ടം. പിപ്പലി=തിപ്പലി.
 വിശപഭേഷജം=ചുക്ക്. സിന്ധുതഥം=ഇന്തുപ്പ്. ചവ്യം=കാട്ടുമുള
 കിൻവേര്. തേജോഹപം=ചെറുപ്പനയരി. വാജിഗന്ധ=അ
 മുക്കരം. സുരദൃമം=ദേവതാരം. ഇവ കല്പംചേര്ത്ത് നൈകാച്ചു
 ക. ഇക്കിറു ശമിക്കും.

വാതഘ്നൈതൈലൈരഭ്യംഗം സ്തിശ്ലേഷസപദം തഥാചരേൽ *
 വാതഹരങ്ങളായ തൈലങ്ങൾ തേക്കുകയും സ്തിശ്ലേഷധൗഷധങ്ങ
 ളെകൊണ്ടു വിയപ്പിക്കുകയും ചെയ്യേണ്ടതാകുന്നു.

ഹിജ്ജായാമതിവുദ്ധായാം ഭൂവോർമ്മധ്യേനിഷേചയേൽ
 ശീതളേനാംബുനാ, ലിഹ്യാൽസക്ഷൗദ്രം പിണ്ണരഭസ്മവാ *
 ഹില്മ അധികം വലിച്ചിരിക്കും സമയത്തിങ്കൽ പുരികങ്ങളു
 ടെ മദ്ധ്യത്തിൽ നല്ല തണുത്ത വെള്ളം തളിക്കുക. അതുപോ
 ലെത്തന്നെ പിണ്ണരഭസ്മം (മയിൽപ്പീലി ചുട്ട ഭസ്മം) തേനിൽ
 ചാലിച്ച് സേവിക്കുകയുമാം. ഇതു രണ്ടും ഏറവും ഫലപ്രദ
 മാകുന്നു.

ശീതാംബുസേകഃ സഹസാത്രാസവിക്ഷേപഭീശുചഃ ഹ
 ഷ്ഠ്വോർമ്മാസരോധാശ്വ ഹിതംകീടൈശ്ചരംശനം * കാക്കാ
 തെകണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ പെട്ടെന്ന് തണുത്ത വെള്ളം മുഖത്തു
 തളിക്കുക; ഞട്ടൽ, മനോവിക്ഷേപം, ഭയം, ദുഃഖം, സന്തോ
 ഷം, ഈർച്ച എന്നിവയെ അവിന്തിതമായി ഉണ്ടാക്കുക; ശ്വാ

സത്തെ നിരോധിക്കുക; കീട (പുഴ) ങ്ങളെകൊണ്ട് കടിപ്പിക്കുക—ഇവയെല്ലാം അതിപ്രവൃദ്ധമായ ഹിഡ് മയികൽ പ്രയോഗിക്കാം

ദാഹഃ ശലാകയാ പാദേ ഹിഡ് മാപ്രശമനഃ പരം * ശലാക (ഇരിമ്പുകോൽ) പഴുപ്പിച്ചു കാലിന്മേൽ ചൂടുവെക്കുന്നത് ഹിഡ് മയെ ശമിപ്പിക്കുന്ന ഒരു പ്രയോഗമാകുന്നു.

യൽകിഞ്ചിൽ കഫവാതഏകുണ്ഡംവാതാനുലോമനം തൽസേവ്യംപ്രായശോ യച്ചസുതരാംമാരുതാപഹം* യൽകിഞ്ചിൽ=യാതൊന്ന്. കഫവാതഏകുണ്ഡം=കഫത്തെയും വാതത്തെയും ഹനിക്കുന്നത്. ഉണ്ഡം=ചൂടുള്ളത്. വാതാനുലോമനം=വായുവിനെ സമീകരിക്കുന്നത്. (ആയി ഭവിക്കുന്നുവോ) തൽസേവ്യം=അതിനെ സേവിക്കണം. യച്ചസുതരാംമാരുതാപഹം=യാതൊന്ന് ഏറ്റവും വാതഹരമായിരിക്കുന്നുവോ അതിനേയും ശീലിക്കണമെന്നർത്ഥം.

ആവീരവചാഭാർജ്ജീയഷ്ടീഘനപാചിതേനതോയേന പാൽ കഞ്ഞിയക്ഷുവിഹിതാ ഹിക്കാമചിരേണ ജയതിതരാം * ആവീരം=ആവീരക്കുരു. വചാ=വയമ്പ്. ഭാർജ്ജീ=ചെറുതേക്കിൻ വേര്. യഷ്ടീ=എരട്ടിമധുരം. ഘനം=മുത്തങ്ങക്കിഴങ്ങ്. ഇവ കഷായം ചെയ്യതിൽ പാൽചേർത്തുണ്ടാക്കിയ കഞ്ഞി ക്ഷയരോഗത്തിങ്കൽ വിഹിതമാകുന്നു. ആയത് ഹിഡ് മയെ അതിവേഗത്തിൽ ശമിപ്പിക്കും.

ഇതി ശ്വാസഹിഡ് മാചികിത്സാ.

രാജയക്ഷുചികിത്സാ.

ചതുർവ്വീധോരാജയക്ഷു ഭോഷൈവ്യസൈസ്ത സ്മാധുതൈഃ അനേകരോഗാനുഗതോ ബഹുരോഗ പുരോഗമഃ ദേഹൈഷധക്ഷയകരഃ സാഹസാസൈകഹേതുജഃ * രാജയക്ഷുവ് (ക്ഷയം) എന്ന രോഗം നാലുവിധത്തിലാകുന്നു. ത്രിഭോഷങ്ങളെക്കൊണ്ടു വെച്ചേറേയും, അവയുടെ സന്നിപാതംകൊണ്ടു ഒന്നും എന്നു നാലുവിധം. ഇത് അനേകരോഗങ്ങൾ പിന്നാലെയും വളരെ രോഗങ്ങൾ മുന്തിലും നടന്ന് തുടന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന

ഒരു മഹാവ്യാധിയാകുന്നു. ഇതു ദേഹത്തിന്റേയും കൗഷധങ്ങളുടെയും ശക്തിയെ ക്ഷയിപ്പിക്കുന്നതും സാഹസം മുതലായ കാരണങ്ങളെക്കൊണ്ട് ഉണ്ടാകുന്നതുമാകുന്നു. രാജയക്ഷ്വാ എന്നതിന്നു രാജാചായിരിക്കുന്ന യക്ഷ്വാപ് (രോഗം) അതായത് രോഗങ്ങളിൽ രാജാവു എന്നും, രാജാവിന്റെ (ചന്ദ്രന്റെ) യക്ഷ്വാപ് എന്നും രണ്ടുവിധം അർത്ഥമുണ്ട്. ചന്ദ്രന് ക്ഷയം ഭൂഷാത്തമാണല്ലോ. ക്ഷയം രോഗങ്ങളിൽവെച്ചു രാജാവായെന്ന് 'അനേകരോഗാനുഗതഃ' ഇത്യാദി വിശേഷണങ്ങളാൽ കാണിച്ചിരിക്കുന്നു.

ബചിനോബഹുദോഷസ്യ സ്തിശ്ചസപിന്നസ്യശോധനം ഉപധപായോയക്ഷ്യിണഃ കർത്താ സസ്തേഹം യന്ന കശനം * ഇനി ക്ഷയത്തിന്റെ ചികിത്സകൾ പറയുന്നു. ബലമുള്ളവനും ദോഷബാഹുല്യമുള്ളവനുമായ ക്ഷയരോഗിയെ സ്തേഹിപ്പിക്കുകയും വിയപ്പിക്കുകയും ചെയ്തിട്ട് അവന്നു വമനവിരോചനങ്ങളെക്കൊണ്ട് ശോധനം വരുത്തണം. ആ ശോധനൗഷധം സ്തേഹത്തോടുകൂടിയതും ദേഹത്തിന്നു കാശ്യം വരുത്താത്തതും ആയിരിക്കുകയും വേണം.

പയസാഹലയുക്തേന വമനദ്രവ്യസിദ്ധയാ വമേദ്യവാഗ്ധാരേകത്വ ത്രിപുൽശ്യാമാനൃപദൃമൈഃ * പയസ്സ്=പാൽ. ഹലം=മലങ്കാരക്ക. മലങ്കാരക്ക പാലിൽ ചേർത്ത് സേവിക്കുക. വമനദ്രവ്യസിദ്ധാ=വമനൗഷധങ്ങളെക്കൊണ്ടുണ്ടാക്കിയത്. യവാഗ്ധ=കഞ്ഞി. ഇതും സേവിക്കാം. ഈ രണ്ടുപ്രകാരത്തിലും വമനം ആകാം. ത്രിപുൽ=ത്രികോലക്കൊന്ന. ശ്യാമാ=നാല്പോല കൊന്ന. നൃപദൃമം=കണിക്കൊന്ന. ഇവയെക്കൊണ്ട് വിരോചനവും വരുത്താം.

ശുദ്ധകോഷ്ടസ്യയുഞ്ജീത വിധീംബംഹണദീപനം ഹൃദ്യാനിചാനപാനാനി വാതപ്ലാനിലപ്ലുനിച്ച * മേൽപ്രകാരം കോഷ്ഠത്തിന്നു ശുദ്ധിവന്നുകഴിഞ്ഞാൽ ക്ഷയരോഗിക്ക് ബൃംഹണവും ദീപനവുമായ കൗഷധങ്ങളും ഹൃദ്യങ്ങളായും വാതഹരങ്ങളായും ലഘുക്കളായും ഇരിക്കുന്ന അന്നപാനങ്ങളും പ്രയോഗിക്കണം.

ശാലിഷഷ്ടികഗോധുമയവമുല്ഗം സമോഷിതം ആജം
മാംസം ചൂതം ക്ഷീരം ക്രവ്യാന്മാംസം ച ശോഷജിത് * ശാ
ലി=ചെന്നല്ലി. ഷഷ്ടികം=നവര. ഗോധുമം=ഗോതമ്പം. യ
വം=യവധാന്യം. മുൽഗം=ചെറുപയര്. ഇവയെല്ലാം ഒരു കൊ
ല്ലത്തെ പഴക്കമുള്ളത് ശീലിക്കുക. ആട്ടിൻമാംസം, ആട്ടിൻ
നെയ്യ്, ആട്ടിൻപാല്, മാംസാങ്ങുളായ ജന്തുക്കളുടെ മാംസം
എന്നിവയും ശീലിക്കാം. ഇവയെല്ലാം ക്ഷയഹരങ്ങളാകുന്നു.

ലഘുനാ പഞ്ചമൂലേന സിലമാജം പയഃ പിണ്ഡേൽ സി
താമധുസമാശുക്തം രാജയക്ഷ്തപ്രണാശനം * ലഘുപഞ്ചമൂലം
ചതച്ചിട്ടു കുറുക്കിയ ആട്ടിപാൽ പഞ്ചസാരയും തേനും ചേർത്ത്
സേവിക്കുക. ക്ഷയം ശമിക്കും.

അമൃതാദശമൂലദാരുഭാർജ്ജീവുഷ്പൃശ്വീവ പയോദധനപയാ
ഞ്ചൈഃ സബലാചിരിവിലപഞ്ച കോലൈർമധുനാ ഹന്തി
ഗൃപാമയം കഷായഃ * അമൃതം=ചിററമുത്. ദശമൂലം. ദാരു=ദേ
വതാരം. ഭാർജ്ജി=ചെറുതേക്ക്. വൃഷ്ണം=ആടലോടകവേര്.
പൃശ്വീവം=തമിഴാമവേര്. പയോദം=മുത്തങ്ങ. ധനപയാഷം=
കൊടുത്തുവുവേര്. ബലം=കുറഞ്ഞാട്ടിവേര്. ചിരിവിലപം=ആ
വൽകരുന്ന്. പഞ്ചകോലം. ഇവ കഷായം തേൻ മേപ്പൊടിചേ
ർത്തു സേവിക്കുക. ക്ഷയം ശമിക്കും.

ഏലാകണ്ണാമധുകനാഗരകാഞ്ചുപാശാ നിംബാമൃതാംബുദ
ശമൂലശൃതഃ കഷായഃ ലാക്ഷാകണ്ണാമധുകജീരകമൂണ്ണയുക്തോ
യക്ഷ്താണമാശു വിനിഹന്തിമധുപ്രശാധഃ * ഏലം=ഏലത്ത
രി. കണ്ണാ=തിപ്പലി. മധുകം=എരട്ടിമധുരം. നാഗരം=ചുക്ക്.
അഞ്ചും=മുത്തങ്ങ. പാശം=ആടലോടകവേര്. നിംബം=വേ
പ്പിൻതൊലി. അമൃതം=ചിററമുത്. അംബു=ഇരുവേലി. ദശമൂ
ലം. ഇവ കഷായം. ലാക്ഷാ=കോലരക്ക്. കണ്ണാ=തിപ്പലി. മധു
കം=എരട്ടിമധുരം. ജീരകം. ഇവ പൊടിച്ചുചേർത്ത് തേൻ കല
ർന്നു സേവിക്കുക. ക്ഷയം ശമിക്കും.

നിംബാമൃതാവടവലം ചെറുതേക്കു ചോരം കാസാപഹരാവ
ഴുതിനാമുകിൽദാരുവിശൈലഃ വാശാത്രികുണ്ടകയുതൈഃ സുശൃ
തഃ കഷായഃ സംശോഷയേത്സപദിശോഷമഃശഷിമേഷഃ * ഏ

ഷിഃ കഷായഃ=ഈ കഷായം. അഷ്ടശഷം ശോഷം=എല്ലാ ക്ഷയങ്ങളെയും. സംശോഷയേൽ=ശോഷിപ്പിക്കും.

പുനർവാഞ്ചലാ ചവ്യസ്ഥിരാപിപ്പലിഗോക്ഷരൈഃ ജീവന്ത്യാ ച ശൃതം തോയം പുഷ്ടികൃൽ ക്ഷയനാശനം * പുനർവാ=തവിഴാമവേര്. ബലാ=കുഞ്ഞോട്ടിവേര്. ചവ്യം=കാട്ടുമുളകിൻവേര്. സ്ഥിരാ=കാരിലവേര്. പിപ്പലി=തിപ്പലി. ഗോക്ഷരം=ഞെരിഞ്ഞിലി. ജീവന്തി=അടപതിയൻകിഴങ്ങ്. ഇവ കഷായം പുഷ്ടിയെ ഉണ്ടാക്കുന്നതും ക്ഷയം ശമിപ്പിക്കുന്നതുമായവ.

ശക്തരാമധുസംയുക്തം നവനീതം ലിഹേൽക്ഷയീ * നവനീതം=വെണ്ണ്. ശക്തരാമധുസംയുക്തം=പഞ്ചസാരയും തേനും ചേർത്തത്. ലിഹേൽ=നക്കണം. ക്ഷയരോഗം ശമിക്കും.

സിതാശപഗന്ധാ മഗധോത്ഭവാനാം ചൂണ്ണഃഘൃതക്ഷൗഢ്രയുതം പ്രലിഹ്യാൽ ക്ഷീരം പിബേദോപ്യഥ വാജിഗന്ധാവിപകപമേവം ലഭതേ ച പുഷ്ടിം * സിതാ=പഞ്ചസാര. അശപഗന്ധാ=അമുക്കരം. മഗധോത്ഭവം=തിപ്പലി. ഇവയുടെ പൊടി ഘൃതക്ഷൗഢ്രയുതം (നെയ്യും തേനും ചേർത്തത്) മായിട്ട് സേവിക്കുക. ഇതുപോലെതന്നെ വാജിഗന്ധ (അമുക്കരം) കൊണ്ടു കുറുകിയ പാൽ സേവിക്കുകയുമാകാം. ക്ഷയരോഗി പുഷ്ടിയെ പ്രാപിക്കും.

യേ ച സപ്പിഗ്ഗ്ണാഃ പ്രോക്താഃ ക്ഷതേ യോജ്യാഃ ക്ഷയേ പിതേ * ക്ഷതത്തിങ്കൽ യാവചില നെയ്യുകൾ പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നുവോ അവ ക്ഷയത്തിങ്കലും പ്രയോഗിക്കാം.

ശശവാശാഘൃതം യോജ്യം ശോംഗം ഷിരപലന്തഥാ * ശശവാശാഘൃതം, ശോംഗഘൃതം, ഷിരപലഘൃതം ഇവയും പ്രയോഗിക്കാം.

പഞ്ചകോലയവക്ഷാരഷിരപലേന പചേൽ ഘൃതം പ്രസ്ഥാനിതം തുല്യപയഃ സ്രോതസാം തപിശോധനം * പഞ്ചകോലം = തിപ്പലി, കാട്ടുതിപ്പലിവേര്, കാട്ടുമുളകിൻവേര്, കൊട്ടുവേലിക്കിഴങ്ങ്, ചുക്ക്. യവക്ഷാരം=ചവൽക്കാരം. ഇ

വകൊണ്ട് കരിടങ്ങഴി നൈകാച്ചുക. നെയ്യോളം പാലും ചേർക്കണം. ഇത് സ്രോതസ്സുകൾക്കു ശുദ്ധിവരുത്തും.

അശ്വപഗന്ധാപലശതം ബലാവൃത്തിവശോക്ഷരം ശതാവരീനാഗബലാപയസ്യാചിന്നരോഹകം കാസാപ്ലവ്വഷയം പൃഥ്വാഹപം പൃഥ്വശശപലംഭവേൽ ഉദ്ധവലേതു സംക്ഷുദ്യ തത്സർവ്വം വിപചേജ്ജലേ പാദാംശശേഷിതേ തസ്മിൻ പൂതേ ദദ്യുൽ ഏതാസകം വ്യോഷ്ട്രിജാതകദ്രാക്ഷാകൃഷ്ണാമധുകചന്ദനം രാസ്സാസമംഗാമഞ്ജിഷ്ടാഹിംഗസൈന്ധവജീരകം വിദാരിംലാഭേവദുദീപ്യകഞ്ചാലമുഷ്ടികം ശശവാശാരസം ക്ഷീരം കൃഷ്ണാസ്ഥരസമേവ ച ഏതാൽ ദപിഗുണമാവാപ്യ ശന്നൈർമുദപഗിനാ പചേൽ ശുതേ തസ്മിൻ ധൗതഗുളം പ്രാക്ഷിപേച്ച ഏതാല്പികം തതഃ ഖജേനനിമ്ബദ്യ സ്ഥാപയേതഭാജനേ ശുഭേ ഏതത്സപ്തിമ്ഹാവീര്യം നരാണാമുതോപമം. രൂപാഞ്ചേകാദഗൈതാനി യക്ഷുണോ നാശയേൽക്ഷണാൽ അശ്വപഗന്ധാദികം സപ്തിഃ കൃശാബ്ധംഹണമുത്തമം * അശ്വപഗന്ധാ=അമുക്കരം. ഇത് നൂറുപലം. ബലാ=കുറുന്തോട്ടിവേര്. വൃത്തിവം=തവിഴാമവേര്. ശോക്ഷരം=ഞൈരിഞ്ഞിലി. ശതാവരി=ശതാവരിക്കിഴങ്ങ്. നാഗബലാ=വെൺകുറുന്തോട്ടി. പയസ്യാ=അടപതിയൻകിഴങ്ങ്. ചിന്നരോഹകം=ചിററച്ചുത്. കാസാപ്ലവ്വ=പൊന്നാവീരത്തിൻവേര്. വൃഷം=ആടലോടകവേര്. യഷ്ട ൧൦ ഹപം=എരട്ടിമധുരം. ഇവ ചെവേറെ പതിപ്പത്തുപലം. എല്ലാം കൂടി ഉരലിൽ ഇടിച്ച് കഷായംവെച്ച് നാലൊന്നാക്കി അരിച്ച് നൈ എടങ്ങഴി നാല്. കല്പത്തിന് വ്യോഷ്ട്രം=ചുക്ക് മുളക് തിപ്പലി. ത്രിജാതകം=എലത്തരി എലവംഗത്താലി പച്ചില. ദ്രാക്ഷാ=മുന്തിരിങ്ങ. കൃഷ്ണാ=തിപ്പലി. മധുകം=എരട്ടിമധുരം. ചന്ദനം. രാസ്സാ=അരത്ത. സമംഗാ=പറച്ചുണ്ടവേര്. മഞ്ജിഷ്ടാ=മഞ്ചട്ടിപ്പൊടി. ഹിംഗ്വ=കായം. സൈന്ധവം=ഇതുപ്പ്. ജീരകം. വിദാരി=മുതുകിൻകിഴങ്ങ്. ലഹറം=മുത്തങ്ങ. ദേവദൂ=ദേവതാരം. ദീപ്യകം=കാട്ടുമുളകിൻവേര്. ഇവ കാശോപലം അരച്ചുചേക്കുക. ശശം=മുയൽമാംസം. വാശാ=ആടലോടകം ഇവയുടെ കഷായവും പാലും കുമ്പളങ്ങളുടെ രസവും ചെവേറെ നെയ്യിലിരട്ടി ചേർത്ത് അല്പമായ് തീകത്തിച്ച്

കാച്ചി അരിക്കുക. അനന്തരം അതിൽനെയിന്റെ പകുതി ശക്കര അരിച്ചു ചേർക്കുകയും വേണം. പിന്നെ കടകോൽകൊണ്ട് കടഞ്ഞു യോജിപ്പിച്ച് നല്ലതായ ഒരു പാത്രത്തിലാക്കി സൂക്ഷിക്കുക. ഈ നെയിന്നു അശ്വഗന്ധാദി എന്നു പേര്. ഇത് മഹത്തായ വീര്യമുള്ളതും മനുഷ്യക്ക് അമൃത്പോലെയിരിക്കുന്നതും കൃശന്മാരെ തടിപ്പിക്കുന്നതും ആകുന്നു. ഇതു സേവിച്ചാൽ ക്ഷയരോഗത്തിനുള്ള പതിനൊന്നു രൂപങ്ങളേയും ശമിപ്പിക്കും.

കൂശ്മാണ്ടുകം സമാദായ ജലദ്രോണേ വിപാചയേൽ ചതുർഭാഗാവശിഷ്ടേ തു കല്പദ്രവ്യാണി ദാപയേൽ കാകോളീം ക്ഷീരകാകോളീം മുസ്സാം പപ്പടകന്തഥാ രാസ്സാം ശുണ്ഠീഞ്ച ഭാർജ്ജീഞ്ച പിപ്പലീഞ്ച മധുളികാം സൈന്ധവം പിപ്പലീമൂലം ചിത്രകം ഹസ്തിപിപ്പലീം പൃഥ്വീപലാത്വേതാന്യഥ സപ്പിഞ്ചതുർഗുണേ ക്ഷീരേ ചേക്ഷുരസേതപേൽ ശനൈർമുദഗ്നിനാ പചേൽ ഏതൽ സപ്പിഃ പീയമാനം സർവ്വക്ഷയവിനാശനം വിശേഷാൽ പിത്തജംശോഷം ഗുണം സവിഷമജപരം * കൂശ്മാണ്ടുകം = കമ്പളങ്ങൾ. ജലദ്രോണേ = പതിനാറിടങ്ങഴി വെള്ളത്തിൽ. വിപാചയേൽ = കഷായം വെക്കുക. ചതുർഭാഗാവശിഷ്ടേ = നാലൊന്നായാൽ. കല്പത്തിന്നു — കാകോളി. ക്ഷീരകാകോളി. മുസ്സാം = മുത്തങ്ങൾ. പപ്പടകം. രാസ്സാം = ചുക്കുന്നരത്ത. ശുണ്ഠീ = ചുക്ക്. ഭാർജ്ജീ = ചെറുതേക്കിൻവേര്. പിപ്പലീ = തിപ്പലി. മധുളികാ = എരട്ടിമധുരം. സൈന്ധവം = ഇന്തുപ്പ്. പിപ്പലീമൂലം = കാട്ടുതിപ്പലിവേര്. ചിത്രകം = കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. ഹസ്തിപിപ്പലീ = അത്തിത്തിപ്പലി. ഇവ ചെവേറെ അരേരേപ്പലം. നെയ്യും, അതിന്റെ നാലിരട്ടി പാലും, അത്രതന്നെ കരിമ്പിൻനീരും ചേർത്തു നന്നുത്ത തിര്യിൽ കാച്ചി അരിക്കുക. എല്ലാ ക്ഷയങ്ങളും, വിശേഷിച്ചു പിത്തക്ഷയവും, ഗുണവും, വിഷമജപരവും ശമിക്കും.

അശ്വഗന്ധാദിലാക്ഷാദ്യം തൈലമഭ്യഞ്ജനേ ഹിതം * അശ്വഗന്ധാദി ലാക്ഷാദി എന്ന തൈലങ്ങൾ അഭ്യംഗത്തിങ്കൽ ഹിതമാകുന്നു.

താലീസപത്രാമരിചാൽ പൃഥഗൽപലംഭവേൽ ദ്രാക്ഷാ
 യാത്ഥപലംതപേൽ പത്രാഷകശുക്രാഹപയാൽ ബലാമുണ്ണഞ്ച
 പലികം പിപ്പലാത്ഥ പലപേയം ശുണ്ഠീപലത്രയഞ്ചൈവച
 വ്യം കഷം ത്രിജാതകം കണാമൂലം തഥൈവ സ്വാൽ ശർക്കര
 യാത്ഥതുഷ്പലം ഭാർജ്ജി പലത്രയം മൈതൽ സൂക്ഷ്മമുണ്ണായ
 കാരയേൽ മധുനാവലി ഹേൽ പ്രാതഃ ശോഷമേകാദശാനപി
 തം ഹരേച്ഛുണ്ണാമൃതമിദം സർവ്വവ്യാധിവിനാശനം * താലീസ
 പത്രം. മരിചം=കുരുമുളക്. ഇവ വെച്ചേറെ അരേരശ്ശപലം.
 ദ്രാക്ഷാ=മുന്തിരിങ്ങാപ്പഴം. പത്രാഷകം=ചിററീഞ്ഞൽ. ശുക്രാഹപ
 യം=കിളിച്ചെന്നെല്ല്. ബലാ=കുറുന്തോട്ടിവേര്. ഇവ കാരോ
 പലം. പിപ്പലീ=തിപ്പലി. ഇതു രണ്ടു പലം. ശുണ്ഠീ=ചുക്ക്. ഇ
 തു മൂന്നു പലം. ചവ്യം=കാട്ടുമുളകിൻവേര്. ത്രിജാതകം=ഏലത്ത
 റി, എലവംഗത്തൊലി, പച്ചില. കണാമൂലം=കാട്ടുതിപ്പലിവേ
 ര് ഇവ മൂന്നു കഴഞ്ച്. ശർക്കര=പഞ്ചസാര. ഇത് നാലുപലം.
 ഭാർജ്ജി=ചെറുതേക്കിൻവേര്. മൂന്നു പലം. ഇവ പൊടിച്ചു തേ
 നിൽ കഴച്ചു രാവിലെ സേവിക്കുക. പതിനൊന്നു വിധത്തിലു
 ള്ള ക്ഷയോപദ്രവങ്ങൾ ശമിക്കും. സർവ്വ വ്യാധികളേയും മാറ്റും.
 ഇതിന്നു മുണ്ണാമൃതം എന്നു പേരാകുന്നു.

പുരീഷം യതാതോ രക്ഷേൽശുഷ്യതോ രാജയക്ഷുണഃ
 സർവ്വധാതുക്ഷയാന്തസ്യ ബലം തസ്യഹി വിരംബലം * ശുഷ്യ
 തഃ=ശോഷിച്ചുവരുന്നു. രാജയക്ഷു ള്ളന്നഃ=ക്ഷയരോഗിയുടെ. പു
 രീഷം=മലത്തെ. യതാതഃ രക്ഷേൽ=മനസ്സിൽനിന്നു രക്ഷിക്ക
 ണം. മലം പുറത്തേക്കു കളയരുതെന്നർത്ഥം. സർവ്വധാതുക്ഷയാ
 ന്തസ്യ=എല്ലാ ധാതുക്കളും ക്ഷയിക്കയാൽ പീഡിതനായ. ത
 സ്യ=അവന്. വിരംബലം ഹിബലം=മലത്തിന്റെ ബലമാ
 ണ് ബലം. മലം അവന്നു ബലം നൽകുമെന്നർത്ഥം.

ഗന്ധമാല്യാദികാം ഭൂഷാമലക്ഷ്മീനാശിനീം ഭജേൽ * ഗ
 ന്ധം=ചന്ദനം. മാല്യം=മാല. മുതലായതിനേയും ശ്രീയില്ലായ്മ
 യെക്കളയുന്ന ആഭരണത്തേയും ധരിക്കണം.

വസ്ത്രയഃ ക്ഷീരസപ്പിംഷി മദ്യംമാംസം സുശീലതാ ദൈ

വ്യവഹാരസുപദമേവോക്തവ്യം പൂജിതം * വസ്തികരം, പര
ലുകരം, നെയ്യകരം, മദ്യം, മാംസം, സൗശീല്യം, വൈവേദജ
നം എന്നിവയും അഥർവ്വണവേദമന്ത്രോപാസനയും നല്ലതാ
കുന്നു.

വിഷ്ണോനാമസഹസ്രബ്രഹ്മ ജപേൽ ഭാരതചോദിതം * മഹാ
ഭാരതത്തിൽ പറയപ്പെട്ടതായ ശ്രീവിഷ്ണുസഹസ്രനാമത്തെ ജ
പിക്കുകയും വേണം. ഈശ്വരസ്തോത്രങ്ങളിൽ സഹസ്രനാമത്തി
ന്നു രാജത്വമുള്ളതിനാൽ രോഗരാജാവിങ്കൽ അതുത്തമമെ
ന്നാകും.

ഇതി രാജയക്ഷുചികിത്സാ.

സ്വരസാദചികിത്സാ.

ദോഷോച്ഛ്വസ്സസ്സമസ്സെശ്വക്ഷിയാൽ ഷാസ്തൃ മേദസോ
സ്വരസാദോ ഭവേത്തത്ര സർവ്വേന്ത്യം ച വജ്ജയേൽ * വാ
തപിത്തകഫങ്ങൾ വെച്ചുറയായി കാരോന്നം, സ്നിഹാതം
കൊണ്ട് ഒന്നും, മേദസ്സുകൊണ്ട് ഒന്നും ഇങ്ങിനെ അഞ്ചു വി
ധത്തിൽ സ്വരസാദം ഉണ്ടാകും. അവയിൽ സ്നിഹാതംകൊ
ണ്ടുള്ളതിനേയും ഒടുവിലുത്തേതിനേയും വജ്ജിക്കണം. സ്വരസാ
ദം=കുച്ചയടപ്പ്.

വിശേഷാൽ സ്വരസാദേ തു നസ്യധൂമാദി യോജയേൽ *
സ്വരസാദത്തിങ്കൽ വിശേഷിച്ചും നസ്യങ്ങൾ, ധൂമങ്ങൾ മുത
ലായവയെ പ്രയോഗിക്കണം.

തത്രാപി വാതജേ കോണ്ണം പിബേദൈത്തരഭക്തികം കാ
സമദ്വീകവാന്താകീമാക്വസപരസൈർഘൃതം സാധിതംകാസ
ജിൽ സ്വപ്നം സിലമാന്തഗളേന വാ * അവയിൽവെച്ചും വർ
തംകൊണ്ടുള്ള സ്വരസാദത്തിങ്കൽ താഴെ പറയുന്ന നൈ കാ
ച്ചി അല്പം മൂടോടേ ഉണിന്നു മേലെ സേവിക്കണം. കാസ
മദ്യം=പൊന്നാവീരം. വാന്താകീ=കണ്ടകാരിവഴുതിന. മാക്വ
വം=കഞ്ഞുണ്ണി. ഇവ ഇടിച്ചുപിഴിഞ്ഞ നീരിലാണ് നൈ കാ

മേൽ. സിദ്ധമാന്തഗളേനവാ=ആന്താഗളം (=കരിന്താളി) കൊണ്ടു കാച്ചിയ നെയ്യും സേവിക്കാം. സ്വരസാദം ശമിക്കും.

സ്നേഹസേവയേ പ്രയുജ്ജിതസ്വരസാദേ യഥാമലം* സ്വരസാദത്തിങ്കൽ ദോഷകാപമനുസരിച്ച് സ്നേഹവും സേവയും പ്രയോഗിക്കണം.

ത്രിപാദ്യസാധിതം തൈലം നസ്യേന സ്വരസാദനാൽ * ത്രിപാദീ=നിലംപരണ്ടു. അതുകൊണ്ടു കാച്ചിയ എണ്ണകൊണ്ടു നസ്യംചെയ്യുക. സ്വരസാദം ശമിക്കും.

ശുണ്ഠീരാസ്താബലാജാംഗ വാശാകപാഥോ ഏതാനിതഃ സകുണം ശമുലം വാ സ്വരഭേദാനിലോത്ഥിതേ * ശുണ്ഠീ=മുക്കു. രാസ്താ=ചുക്കുന്നരത്ത. ബലാ=കുറഞ്ഞോട്ടിവേർ. ജാംഗം=അകിലി. വാശാ=ആടലോടുകൂടിയവേർ. ഇവ കഷായം നൈമേത്തു സേവിക്കുക. അല്ലെങ്കിൽ തിപ്പലി പൊടിച്ചു ചേർത്തു ശമുലകഷായം സേവിക്കുക. വാതംകൊണ്ടുള്ള സ്വരസാദം ശമിക്കും.

പിത്തോത്തരെ പിബേത്സപ്തിഃ ശുതശീതപയോനുപഃ ക്ഷീരിവൃക്ഷാങ്കരകപാഥകല്പ സിന്ധം സമാക്ഷികം * പിത്തോത്തരം=പിത്താധികമായ സ്വരസാദത്തിൽ. പിബേത്സപ്തിഃ=നൈ സേവിക്കണം. ശുതശീതപയോനുപഃ=കുറുക്കി ആരിയ പാൽ അനുപാനവും ചെയ്യണം. ഏതു നൈ സേവിക്കണമെന്നു പറയുന്നു—ക്ഷീരിവൃക്ഷാങ്കരകപാഥകല്പ സിദ്ധം=നാല്പാമര വേട് കഷായവും കൽക്കവുമായി കാച്ചിയത്. സമാക്ഷികം=തേൻ ചേർത്തത്.

ദ്രാക്ഷാകൃഷ്ണാവുഷ്ണരംബു പിത്തജസ്വരസാദനാൽ * ദ്രാക്ഷാ=മുന്തിരിങ്ങ. കൃഷ്ണാ=തിപ്പലി. വുഷ്ണം=ആടലോടുകൂടിയവ. ഇവ കഷായം പിത്തസ്വരസാദത്തെ ശമിപ്പിക്കും.

ത്രിജാതത്രികട്ട വ്യാശ്രീ ഭാർജ്ജികപാഥോ മധുൽക്കടഃ ക ഫജാരുചി ഹൃല്ലാസ പ്രസേക സ്വരസാദനാൽ * ത്രിജാതം=ഏലം, എലവംഗം, പച്ചില. ത്രികട്ട=മുക്കു, മുളക്, തിപ്പലി. വ്യാശ്രീ=ചെറുവഴുതിനുവേർ. ഭാർജ്ജീ=ചെറുതേക്കിനുവേർ ഇ

വ ക്ഷായം തേൻ ചേർത്തു സേവിക്കുക. കഫംകൊണ്ടുള്ള രുചി
ക്ഷയം, നെഞ്ഞുകുടിപ്പ്, പ്രസേകം, സ്വരസാരം ഇവ ശമിക്കും.

മേദോജേ സർവ്വജേ ധീമാൻ പ്രത്യാഖ്യായാചരേൽ ക്രിയാം*
മേദസ്സുകൊണ്ടും സന്നിപാതംകൊണ്ടുമുള്ള സ്വരസാരത്തിൽ
ബുദ്ധിമാനായ വൈദ്യൻ പ്രത്യാഖ്യാനം ചെയ്തിട്ടു വേണം ചി
കിത്സിക്കുവാൻ. പ്രത്യാഖ്യാനം=രോഗം മാറുമോ എന്നുറപ്പി
പ്പെടുന്ന നിക്ഷേപം.

ക്ഷയജേ ച തഥാ, തത്ര മേദോജേ കഫവൽ ക്രമഃ * ക്ഷ
യംകൊണ്ടുള്ള സ്വരസാരത്തിങ്കലും അങ്ങിനെ തന്നെ. അതാ
യതു നിഷേധംപറഞ്ഞിട്ടു ചികിത്സിക്കണം. ഇങ്ങിനെ പാ
ഞ്ഞതുകൊണ്ട് ക്ഷയത്തിങ്കലുള്ള സ്വരസാരവും അസാധ്യമെ
ന്നഭിപ്രായം. ഇവയിൽവെച്ചു മേദസ്സുകൊണ്ടുള്ളതിൽ കഫസ്വ
രസാരത്തിങ്കലേപ്പോലെയാണ് ചികിത്സ ചെയ്യേണ്ടത്.

ഏവാതപങ് നാഗകസുമതീക്ഷ്ണകൃഷ്ണാമഹൗഷധം ഭാഗവ
ലം ക്രമാമൃണ്ണം നിരന്തി സമശക്തം പ്രസേകാരുചിഹൃദ്യോസ
സ്വരസാരക്ഷതക്ഷയാൻ * ഏലാ=ഏലത്തരി. തപക്=എലവം
ഗത്തൊലി. നാഗകസുമം=നാഗപ്പൂവ്. തീക്ഷ്ണം=കുരുമുളക്. കൃ
ഷ്ണാ=തിപ്പലി. മഹൗഷധം=ചുക്ക്. ഇവ ഭാഗവലമായി എ
ടുക്കണം. ഭാഗവലം=ഓരോ ഭാഗം എറുട്ടിച്ചത്. എന്നുവെ
ച്ചാൽ 1-2-3-4 എന്ന ക്രമത്തിൽ കഴഞ്ചുതുട്ടണമെന്നതും.
ഈ പൊടി സമം പഞ്ചസാരചേർത്തു സേവിക്കുക. പ്രസേകാദി
കൾ ശമിക്കും.

കപ്ലരാദ്യം തഥാ മൃണ്ണം താലീസാദ്യഞ്ച യോജയേൽ *
അപ്രകാരംതന്നെ കപ്ലരാദി, താലീസാദി (താലീസപത്രം) എ
ന്നീ പൊടികളും പ്രയോഗിക്കണം.

കാസശ്വാസ ക്ഷത വിധിം ബലാതൈലഞ്ച യോജ
യേൽ * ഈ രോഗത്തിൽ കാസം, ശ്വാസം, ക്ഷതം ഇവക്കു പ
റഞ്ഞ ചികിത്സകളും ചെയ്യാം. ബലാതൈലവും ആകാം.

ഹംസപദീ ബൃഹതീദ്രവമുദപീകാ ശാരിബേക്ഷമൂലാനി
കൈഡയ്യമധുകകൃഷ്ണാസ്സവിദായഃ കണ്ഠജനനാനി * ഹംസപ

ഭീ=നിലംപരണ്ട. ബൃഹതീദ്രവ്യം=ചെറുവഴുതിനവേരും വെറു
വഴുതിനവേരും. മുദ്രികാ=മുന്തിരിങ്ങ. ശാരിബാ=നന്നാരി. ഇ
ക്ഷുമൂലം=കരിമ്പീൻവേര്. കൈഡയ്യം=കരുവേപ്പിൻത്തൈര്.
മധുകം=എരുട്ടിമധുരം. കൃഷ്ണാ=തിപ്പലി. വിദാരി=മുതുകിൻ കി
ഴങ്ങ്. ഈ മരുന്നുകൾ കണ്ഠസ്വരത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നവയാണ്.

വരാവചാ നിശാ കൃഷ്ണാ കല്പം ബ്രഹ്മീരസേ ഏതം പകപം
സശക്തം പീതം സ്വരസാദഹരം പരം * വരാ=ത്രിഫല. വ
ചാ=വയമ്പ്. നിശാ=മഞ്ഞൾ. കൃഷ്ണാ=തിപ്പലി. ഇവ കല്പ
മായി ബ്രഹ്മിനീരിൽ കാച്ചിയ നൈ പഞ്ചസാരമേൽത്തു സേവി
ക്കുക. സ്വരസാദം ശമിക്കും.

കാകമാചീദളരസേ യഷ്ടികല്പം പ്രസാധിതം തൈലം
ഏതം വാ പാനേന സ്വരസാദഹരം പരം * കാകമാചീദളര
സേ=കരിന്താളി ഇടിച്ചുപിഴിഞ്ഞ നീരിൽ. യഷ്ടികല്പം=എരു
ട്ടിമധുരം കല്പമായിട്ട്. തൈലം ഏതം വാ=എണ്ണയോ നെ
യ്യോ കാച്ചുക. ഇവ സേവിച്ചാൽ സ്വരസാദം ശമിക്കും.

അത്യുച്ചഭാഷണാൽ ക്ഷീണേ സ്വരേ വാദേൽ ഗുളാർദ്ര
കം * അധികം ഉച്ചത്തിൽ സംസാരിച്ചതുകൊണ്ട് ഒച്ചയട
ഞ്ഞാൽ ഗുളാർദ്രകം സേവിക്കണം. ഗുളാർദ്രകം=ശക്കരയോ ഇ
ഞ്ചിയും.

പിബേദപാസഗുളം ക്ഷീരം, സിദ്ധം കൃഷ്ണാർദ്രകേണ വാ *
പാൽ ശക്കരമേൽത്തു സേവിക്കാം. കൃഷ്ണാ=തിപ്പലി. ആർദ്രകം=
ഇഞ്ചി. ഇവകൊണ്ടു പാൽ കുടുകി സേവിക്കുകയുമാം.

അശോകവല്യകപാമത്വ സമധുഃ സ്വരസാദഹരം * അ
ശോകവല്യം=അശകിൻതൊലി. ഇതു കഷായംവെച്ച് തേൻ
മേൽത്തു സേവിക്കുക. സ്വരസാദം ശമിക്കും.

ഭംഗരാജസ്യ കല്പേന വളശ്യാപി തഥാഗുണഃ * ഭംഗ
രാജം=കഞ്ഞുണ്ണി. ഇതരച്ചു മുക്കടിയാക്കി സേവിക്കുക. ഫലം
പൂർവ്വവൽ.

അരോചകചികിത്സാ.

അരോചകോ ഭവേദ്ദോഷൈജ്ജിഹ്വാഹൃദയേസംശ്രിതൈഃ
സന്നിപാതേന മനസഃ സന്താപേന ച പഞ്ചമഃ * അരോചകം
(=രചിയില്ലായ്മ) അബുചിധത്തിലാണ്. ത്രിദോഷങ്ങളെക്കൊ
ണ്ടുള്ളത് മൂന്നും, സന്നിപാതംകൊണ്ടുള്ളത് ഒന്നും, മനസ്സി
ന്റെ സന്താപംകൊണ്ടുള്ളത് ഒന്നും. ഇത് ഉണ്ടാകുന്നത് വാ
താദിദോഷങ്ങൾ ജിഹ്വയിങ്കലും ഹൃദയത്തിങ്കലും ആശ്രയിച്ചി
ട്ടാകുന്നു.

വിചിത്രമന്നമരുചൗ ഹിതൈരപഹിതം ഹിതം * ഈ
രോഗത്തിങ്കൽ വിചിത്രം(=പലതരത്തിലുള്ളത്) ആയ അന്ന
ങ്ങളാണ് ഹിതമായിട്ടുള്ളത്. അവ രോഗശമനങ്ങളായ കൗഷി
ധങ്ങൾ കലന്ന് ഉപയോഗിക്കണം.

ബഹിരന്തർമുജാ ചിത്ത നിവ്വാണം ഹൃദ്യമൗഷധം യ
ഥാസ്ഥം സിദ്ധതൈലേന ഹിതം മൃച്ഛശ്ച സേവനം * ബഹിഃ=
പുറത്ത്. അഭ്യന്തഃ=അകത്ത്. മുജാ=ശുദ്ധി. അത് അത്യാവ
ശ്യമാണ്. മനസ്സിനു സമാധാനമായിട്ടിരിക്കണം. അകത്തേക്കു
കുടിക്കുന്ന കൗഷധം ഹൃദ്യം(=മനസ്സിൽ പിടിക്കുന്നത്) മായിരി
ക്കണം. ദോഷകാപമനുസരിച്ച്. കാച്ചിയ തൈലംകൊണ്ട്
ശിരസ്സ് നനയ്ക്കുകയും വേണം.

ആമുപപ്ലവതദ്വേണവിലപലാജാർദ്രകേക്ഷുഭിഃ കേസരൈ
ർമാതൃളംഗസ്യയുക്തഃ കപാഥോരുചിം ഹരേൽ * ആമുപപ്ലവം=
മാവിൻതളിര്. തദ്വേണം=അതിന്റെ തൈറ്റി. വിലപം=കൂവ
ളവേര്. ലാജം=മലര്. ആർദ്രകം=ഇഞ്ചി. ഇക്ഷു=കരിമ്പ്. മാ
തൃളംഗകേസരം=മാതളന്താരങ്ങയല്ലി. ഇവ കഷായം അരോച
കം ശമിക്കും.

പാരന്തീമൂലവൈകുണ്ഠ പുശ്ലിപണ്ണീ സ്ഥിരാപേയൈഃ പേ
യാക്ഷീരയുതാ വാപി യോജ്യാരോചകശാന്തയേ * പാരന്തീമൂ
ലം=തെച്ചിവേര്. വൈകുണ്ഠം=തുമ്പപ്പുവ്. പുശ്ലിപണ്ണീസ്ഥിരാ
പേയം=കാരിലവേരും മുപ്പിലവേരും. ഇവകൊണ്ടു വെറും കുഞ്ഞി
യോ പാൽ ചേർത്ത കുഞ്ഞിയോ ഉണ്ടാക്കുക. അരോചകം ശ
മിക്കും.

രംഭാ ഭൂതാലകന്ദഞ്ച കൃഷ്ണാമൂലാർദ്രകന്തഥാ ഏതാനീക്ഷു
രസേ പക്തപാ ഘൃതേഭൃഷ്ടാ ച പേഷയേൽ സജീരകം വളം
കയ്യാത്തോനാരോ ചകശാന്തയേ * "രംഭാകന്ദം=കഭളിവാഴക്കി
ഴഞ്ച്. ഭൂതാലകന്ദം=നിലപ്പനക്കിഴഞ്ച്. കൃഷ്ണാമൂലം=തിപ്പലിവേ
ര്. ആർദ്രകം=ഇഞ്ചി. ഇവ കരിമ്പിൻനീരിൽ വേവിച്ചു നെ
യ്യിൽ വറുത്ത് അരച്ച് അതും ജീരകവും കൂട്ടി മൂക്കടിയുണ്ടാക്കു
ക. അരോചകം ശമിക്കും.

ജാതീലവങ്കകപ്പൂരതക്കോല കടുകത്രയാൽ ചുണ്ണമാജ്യയു
തം വക്ത്രേ ധാരയേദേവൈ ഹിതം * ജാതീ=ജാതിക്ക. ലവ
ങ്കം=എലവംഗത്തൊലി. കപ്പൂരം. തക്കോലം=തക്കോലപ്പൊ
ട്ടിൽ. കടുകത്രയം=ചുക്ക് മുളക് തിപ്പലി. ഇവ പൊടിച്ച് നെ
യ്യിൽ കഴച്ച് വായിൽ ഇട്ട് ഇരിക്കുക. അരോചകത്തിങ്കൽ
ഹിതമാകുന്നു.

കേസരം മാതൂളംഗസ്യ സഘൃതക്ഷൗദ്രശങ്കരം ലേഹയേ
ദ്ധാരയേദപാപി മുഖേരുചിഹരം പരം * മാതൂളംഗകേസരം=
മാതളനാരങ്ങയല്ലി. അരച്ച് നെയ്യും തേനും പഞ്ചസാരയും
ചേർത്തു സേവിക്കുക. അല്ലെങ്കിൽ അതു വായിൽ ഇട്ട് ഇരിക്കു
ക. അരോചകം ശമിക്കും.

യവാന്തീ തിന്ത്രിണീകാലു വേതസൗഷധധാഡിമം കൃ
തപാ കോലഞ്ച കഷാംഗം സിതായാശ്ച ചതുഷ്പലം ധാന്യസൗ
വമ്ബലാജാജീ വരാംഗം ചാലങ്കാഷികം പിപ്പലീനാം ശതം
മൈകം ദേവശതേ മരിചസ്യ ച ചുണ്ണമേതൽ പരം രുച്യം ഹൃ
ദ്യം ഗ്രാഹി ഹിനസ്തീല വിബന്ധകാസഹൃൽപാശ്ച ശുലാശോ
ഗ്രഹണീഗദാൻ * യവാന്തീ=ജീരകം. തിന്ത്രിണീകം= കോൽപു
ളിഞ്ഞൈരമ്പ്. അല്ലവേതസം=തെരിഞ്ഞൊമ്പുളിക്കിഴഞ്ച്. കൃ
ഷ്ണധം=ചുക്ക്. ധാഡിമം=താളിമാതളക്കായ. കോലം=ലന്ത
ക്കുരു. ഇവ മുക്കുന്നുകഴഞ്ച്. സിതാ=പഞ്ചസാര നാലുപലം.
ധാന്യം=കൊത്തമ്പാലയരി. സൗവമ്ബലം= തുവച്ചിലക്കാരം.
അജാജീ=അയമോദകം. വരാംഗം=എലവംഗം. ഇവ ഒന്നരശ്ശു
കഴഞ്ച്. പിപ്പലി=തിപ്പലി. ഇത് ഒരുരൂഠാണാം. മരിചം മുള

(താലീസപത്രം.)

താലീസപത്രം മരിചം നാഗരം പിപ്പലി ശുഭാ യചോ
 ന്തരം ഭാഗവുദ്ധം തപഗേലേ മാൽഭാഗികേ തദ്യുചം ദീപനം
 ചൂണ്ണം കണാഷ്ടാഗുണശങ്കരം * താലീസപത്രം. മരിചം=മു
 ക്. ഇത് ഇരുനൂറ്. ഈ പൊടി ഏറ്റവും രുചികരവും ഹൃദ്യ
 വും ആകുന്നു. മലബന്ധം, ചുമ, ഹൃദ്രോഗം, വാരിവേദന, ഗ്ര
 ഹണി ഇവയും ശമിക്കും.

ഉക്. നാഗരം=മുക്. പിപ്പലി=തിപ്പലി. ഇവ കാരോന്നം
 ഏരട്ടിയായി എടുക്കുക. തപക്=ഏലവംഗത്തൊലി. ഏലം=
 ഏലത്തരി. ഇവ മുൻപറഞ്ഞവയിൽ പകുതി. ശങ്കരം=പഞ്ച
 സാര. ഇത് തിപ്പലിയിൽ എട്ടെരട്ടി. ഈ പൊടി രുചികര
 വും ദീപനവുമാകുന്നു.

യവാതീയാന്യകകണാവിശ്വദീപ്യാവചൂണ്ണിതം ധാന്യാലം
 ധാരയേദാസ്യേ സപാരോചകനാശനം * യവാതീ=ജീരകം. ധാ
 ന്യകം=കൊത്തമ്പാലയരി. കണാ=തിപ്പലി. വിശ്വം=മുക്. ദീ
 പ്യം=അയമോദകം. ഇവ പൊടിച്ച് കാടിയിൽ ചേർത്ത് അ
 തു വായിൽ ആക്കി ഇരിക്കുക. എല്ലാ അരോചകവും ശമിക്കും.

കപ്ലരാദിഞ്ച കാസോക്തം ചൂണ്ണമത്ര പ്രയോജയേത് * കാ
 സചികിത്സയിൽ പറഞ്ഞ കപ്ലരാദിയും ഇതിൽ സേവിക്കാം.

കഭളീകന്ദഭൂതാലം കാട്ടരിപ്പലി കൂവളം കരിമ്പു മുവ്വിലാ
 തെച്ചിതേഷാം കപാഥേഘൃതംപയേൽ ഇഞ്ചിമാതളനാരങ്ങമായു
 രീമാങ്ങനാരിയും വേതസാമൂംപാഴിഞ്ഞുള്ള രസേനപയസാ സ
 ഹ തുവച്ചിലചവൽക്കാരം മുകിൽമുക്കട്ടദീപ്യകം ചന്ദനം ജീ
 രകം യഷ്ടി ധാന്യമുന്തിരികപ്പഴം കല്പമിട്ടു വിപകപം തദരോ
 ചകവിനാശനം * കഭളീകന്ദം=കഭളിവാഴക്കിഴങ്ങ്. ഭൂതാലം=
 നിലപ്പനക്കിഴങ്ങ്. മായൂരി=ചെറുകടലാടി. വേതസാമൂം=ഞ
 റിഞ്ഞാനുളി. മുകിൽ=മുത്തങ്ങ. ദീപ്യകം=അയമോദകം. യ
 ഷ്ടി=ഏരട്ടിമധുരം. ധാന്യം=കൊത്തമ്പാല. ശേഷം സ്പഷ്ടം.
 ഈ നൈ അരോചകത്തിങ്കൽ ഉത്തമം.

കബളഗ്രഹണം ധൂമപാനനസ്യ വിശോധനം കരഞ്ജദ
 ന്തകാഷ്ടഞ്ച വിധേയമരുചൗസദാ * കബളഗ്രഹണം=വാ
 യിൽ മരുന്നു ധരിക്കൽ. ധൂമപാനം, നസ്യം, വിശോധനം ഇ
 വയും, കരഞ്ജം (ഉങ്ങ്) കൊണ്ടു പല്ലുതേക്കുകയും അരോചക
 ത്തിങ്കൽ സദാ ഹിതമാകുന്നു.

ദ്രിജാതിഭ്യഃ പ്രദാതവ്യമന്നദാനം യഥാസുഖം തിലഗോ
ഭൂമിദാനഞ്ച ഹിതം തപഃചിപാപ് മജിൽ * ബ്രാഹ്മണക്ക്ക സുഖ
മായി അന്നദാനവും, എളുപ്പം പശു ഭൂമി എന്നിവ ദാനം ചെയ്തതും വേണം. ഇവ ഭക്തരോധകരോഗത്തെ ജയിക്കുന്നവയാണ്.

ഭക്തരോധചികിത്സാ.

ഭൂശോണതീക്ഷ്ണകടപല്ലവിദാഹിഗുരുഭോജനാൽ അതിവ്യവാ
യാദായാസാഭിഷംഗാൽ ഭയാൽശുചഃ വിഷാൽ ഗരാദ്ദൈവ
തോ വാതൈസ്സൈന്ധവഭോഷകോപനൈഃ ജപരച്ഛർദ്വതിസാരാ
ശഃ പാണ്ഡുമേഹാമലംഘനൈഃ കപിതോ മാരുതഃ പിത്തം ക
ഫഞ്ചപരിശോഷയൻ തിഷ്ണനരസികണ്ഠോ വാ ഭക്തമാഗ്ഗ്വി
രൂക്ഷയേൽ നിരണലിതതോ മാഗ്ഗ്വി ഭക്തരോധം വദന്തി തം *
ഏറ്റവും ഉഷ്ണമായും തീക്ഷ്ണമായും എരിവുള്ളതായും അമ്ലമായും
ഉരപ്പുഴുക്കുണ്ടാക്കുന്നതായും ഗുരുവായും ഇരിക്കുന്ന സാധനങ്ങൾ
ഭക്ഷിക്കുകനിമിത്തവും, അതിമൈഥുനം അത്യദ്ധാനം അഭി
ഷംഗം ഭയം ശോകം വിഷം കൈവിഷം എന്നിവ നിമിത്ത
വും, ദൈവവിരോധം കാരണമായും, വാതാദികളെ കോപിപ്പി
ക്കുന്ന മറ്റു കാരണങ്ങൾനിമിത്തമായും, ജപരം ചർദ്വി അതിസാ
രം അശസ്സ് പാണ്ഡു പ്രമേഹം ആമദോഷം ലംഘനം എന്നിവ
ഹേതുവായും വാതം കോപിച്ചുവശായിട്ട് പിത്തകഫങ്ങളെ ശോ
ഷിപ്പിച്ച് മാറിനകത്തൊ കഴുത്തിലൊ നിന്നിട്ട് ഭക്തമാഗ്ഗ്
ത്തെ (=ഭോജനമാഗ്ഗ്ത്തെ) രൂക്ഷമാക്കിച്ചമക്കും. അപ്പോൾ അ
ന്നം ഇറങ്ങാനുള്ള പോരും അടഞ്ഞുപോകും. ഈ രോഗത്തെ ഭ
ക്തരോധം എന്നു പറയുന്നു. ഭക്തം=ഭക്ഷ്യം. രോധം=തടവ്.

സനദ്ധോ ബലിനോ യാത്രോ വിരുദ്ധോപക്രമതപതഃ ദുർ
ബ്ബലസ്യവിവജ്ജ്യഃ സ്വാദന്യരോഗാതുരസ്യ ച * ഈ രോഗം ച
ളരെ കഠിനമായ ഒന്നാണ്. ഇത് സാധ്യകോടിയിൽ പെടു
ന്നതല്ല. രോഗം ഉണ്ടായ ഉടനെ ചികിത്സിക്കുകയും രോഗിക്കു
ഭേദബലമുണ്ടായിരിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന പക്ഷം അധികം ഉപ
ദ്രവംകൂടാതെ കൊണ്ടുപോകാം. കാരണം ഈ രോഗത്തിൽ ഒ
ന്നിനു ചികിത്സ ചെയ്യുമ്പോൾ മറ്റൊന്നിനു വിരോധമായി

വരും. രോഗി ബലം കുറഞ്ഞവനോ മറ്റു രോഗങ്ങളാൽ പീഡിതനോ ആയിരിക്കുന്നപക്ഷം ഇത് അസാധ്യമാകയാൽ വജ്ജിക്കുതന്നെ വേണം.

തത്ര വാതോത്തരേ ശുദ്ധം ശിരസസ്തിമിരംഭൂമഃ അനിമിത്തം നിരുദ്ധ്യാനം ഫേനിലാഭം ബഹിഃ സുജേൽ * ഇതിൽ വാതാധികമായിട്ടുള്ള ഭക്തരോധത്തിൽ ശിരസ്സിന്നു വേദനയും കണ്ണിന്ന് ഇരുളടപ്പും തലതിരിച്ചിലും ഉണ്ടാകും. അകാരണമായി അന്നത്തെ തടഞ്ഞുനിർത്തി നരഞ്ഞമായയിൽ പുറത്തേക്കു കളകയും ചെയ്യും.

ദാഹഃ പിത്തോത്തരേ തൃഷ്ണാ ഭക്തേ ബീഭത്സദർശനം നിരോതിപിത്തമുഷ്ണഞ്ച വിസ്രം വേഗേന ചാഹൃതം * പിത്തോത്തരമായ ഭക്തരോധത്തിങ്കൽ തണ്ണീർദാഹമുണ്ടാകും. ഭക്ഷിക്കാൻ തുടങ്ങുന്ന അന്നത്തിങ്കൽ മലിനവസ്തുക്കൾ കാണും. ഉഷ്ണമായിരിക്കുന്ന പിത്തജലം പുറത്തേക്കു പോകും. ആഹാരം കഴിച്ചാൽ ഉടൻതന്നെ അതു ദുഗ്ഗന്ധത്തോടുകൂടി പുറത്തേക്കു പോകയും ചെയ്യും.

കഫോത്തരേസരജ്ജ്വാലം ലാലാബുൽബുദസംയുതം ചിരേണ സാശ്രുഹൃല്ലാസം ബഹിർഗ്ച്ഛതി ശീതളം * കഫാധികമായ ഭക്തരോധത്തിങ്കൽ അകത്തേക്കു കഴിച്ചതായ അന്നം വലുതായ വേദനയോടും ചുമയോടുംകൂടിയും, ഏത്തായവെള്ളത്തോടും പൊള്ളകളോടുംകൂടിയും, സാവധാനത്തിലും, ശീതമായും പുറത്തേക്കു വരും. അപ്പോൾ കണ്ണിൽനിന്നു വെള്ളം വരികയും നെഞ്ഞുകലിക്കയും ചെയ്യും.

സ്തിശ്ലസപിന്നതനോസ്തത്ര മൃദുകത്യാദിരേചനം വിശുദ്ധസ്യ ഘൃതം യഞ്ജ്യാതൈലം വാ ദാശമൂലികം * ആ രോഗത്തിങ്കൽ രോഗിയുടെ ദേഹം സ്തിശ്ലമാക്കുകയും വിയപ്പിക്കുകയും ചെയ്തിട്ട് മൃദുവായ വിരേചനത്തെ ചെയ്യണം. എന്നിട്ടു ശുദ്ധിവന്നാൽ ദശമൂലംകൊണ്ടു കാച്ചിയ നെയ്യോ എണ്ണയോ പ്രയോഗിക്കണം.

വിദാത്യാദിഗണം കപഃഫസ്തേഹലേഹേഷു യോജയേൽ * വിദാത്യാദിഗണത്തിലെ മരുന്നുകൾ കൊണ്ട് കഷായം, എണ്ണ, ലേഹം എന്നിവ ഉണ്ടാക്കി ശീലിക്കണം.

വിശ്വാബ്ജലാക്ഷാതിബലാ ബലാകപാഥഃ സമാക്ഷികഃ രാസ്താകണാചൂണ്ണയുതോ ഭക്തരോധനിരോധനഃ * വിശ്വം=ചുക്ക്. അബ്ജം=മുത്തങ്ങ. ലാക്ഷാ=കോലരക്ക്. അതിബലാ=വെക്കുന്നോട്ടിവേർ. ബലാ=കുന്നോട്ടിവേർ. ഇവ കഷായം. രാസ്താ=ചുക്കുന്നരത്ത്. കണാ=തിപ്പലി. ഇവയുടെ പൊടിയും തേനും ചേർത്തു സേവിക്കുക. ഭക്തരോധം ശമിക്കും.

തഥാച ഡാഡിമകപാഥഃ കണാമധുസമനപിതഃ * അപ്രകാരംതന്നെ ഡാഡിമം (മാതളനാരങ്ങത്തോട്ട്) കൊണ്ടുള്ള കഷായവും ഫലപ്രദമാകുന്നു. അതിൽ തിപ്പലിപ്പൊടിയും തേനും ചേർക്കണം.

ബലാശതാവരീദ്രാക്ഷാവില്പമൂലത്രികണ്ടകൈഃ സഡാഡിമൈഃ കൃതം പാക്യം ഭക്തദോഷനിവാരണം * ബലാ=കുന്നോട്ടിവേർ. ശതാവരീ=ശതാവരിക്കിഴങ്ങ്. ദ്രാക്ഷാ=മുന്തിരിങ്ങാപ്പഴം. വില്പമൂലം=കൂവളവേർ. ത്രികണ്ടകം=ഞൈരിഞ്ഞിൽ ഡാഡിമം=മാതളനാരങ്ങത്തോട്ട്. ഇവ കഷായം ഭക്തരോധത്തെ മാറ്റും.

പഞ്ചാനാം പഞ്ചമൂലാനാം കഷായേണ ശൃതം പയഃ ആജം മധു സിതായുക്തം ഭക്തദോഷനിവാരണം * അഞ്ച് പഞ്ചമൂലങ്ങൾ=(1) വലിയ പഞ്ചമൂലം (2) ചെറുപഞ്ചമൂലം (3) മദ്ധ്യപഞ്ചമൂലം (4) ജീവനപഞ്ചമൂലം (5) തുണപഞ്ചമൂലം. വലിയ പഞ്ചമൂലം=കമിഴ് കൂവളം പൂപ്പാതിരി പലകപ്പയ്യാന മുത്ത. ചെറുപഞ്ചമൂലം=കാരില മുച്ചില ചെറള ചെറുചഴുതിന ഞെരിഞ്ഞല്. മദ്ധ്യപഞ്ചമൂലം=കുന്നോട്ടിവേർ തവിഴാമവേർ ആവണക്കിൻവേർ ഉഴുന്ന് ചെറുപയര്. ജീവനപഞ്ചമൂലം=കോവവേർ ശതാവരിക്കിഴങ്ങ് അടപതിയൻകിഴങ്ങ് ജീവകം എടവകം. തുണപഞ്ചമൂലം=ദേവേർ ആറുദേവേർ കരിമ്പിൻവേർ അമവേർ വരിനെല്ലിൻവേർ. ഇവയുടെ കഷായത്തിൽ ആട്ടിൻപാൽ ചേർത്തു കുറുകി തേനും പഞ്ചസാരയും ചേർത്തു സേവിക്കുക. ഭക്തരോധം ശമിക്കും.

പുനന്വൈരണ്ഡബലാശുണ്ഠീഗോക്ഷുരസാധിതാ അജാക്ഷീരാന്പിതാപേയാ ഭക്തരോധനിരോധിനീ * പുനന്വാ=ത

വിഴാമവേര്. ഏരണ്ഡം=ആവണക്കിൻവേര്. ബലാ=കുറുന്തോട്ടിവേര്. ശുണ്ഠി=ചുക്ക്. ഗോക്ഷരം=തെരിഞ്ഞിലി. ഇവകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ ആട്ടിൻപാൽക്കഞ്ഞി ഭക്തരോധത്തിങ്കൽ ഉത്തമമാകുന്നു.

വാതപ്ലവതൈലരത്നംഗം സ്തിഷ്ഠാ സേവദഞ്ച ശീലയേൽ * വാതഹരങ്ങളായ തൈലങ്ങളെക്കൊണ്ട് അഭ്യംഗം ചെയ്തും സ്തിഷ്ഠമായ സേവദം ചെയ്തും വേണം.

കർപ്പുരാദിം തഥാ ചൂണ്ണം താലീസാദ്യഞ്ച ശീലയേൽ * കർപ്പുരാദി, താലീസപത്രാദി ഈ പൊടികൾ ശീലിക്കുകയുമാകാം.

കുശ്ലാഞ്ചലേഹരം വാതോക്തം രാസ്താദികപാഥമേവ ച * കുശ്ലാഞ്ചലേഹരവും, വാതചികിത്സയിൽ പറയുന്ന രാസ്താദികളായും ഈ ഭക്തരോധത്തിങ്കൽ സേവിക്കാം.

ഗോമയഃഽഭസ്യഹോരാത്രം സ്ഥിതാനാമാതപേ പുനഃ ശോഷിതാനാം പ്രിയംഗുനാം സകുന്തൻ സക്ഷൗദ്രശക്തരാൻ ലിഹ്യാതഭക്തനീരോധാന്തഃ ക്ഷതകാസീ ച മാന്ദാഃ * പ്രിയംഗു=തിന എന്ന ധാന്യം. ഇത് ഒരഹോരാത്രം മുഴുവൻ ചാണകവെള്ളത്തിലിട്ട് പിന്നെ വെയിലത്തുണക്കുക പിന്നെ അവ വറ്റത്തു മലരാക്കി പൊടിച്ചു പൊടി തേരും പഞ്ചസാരയ്ക്കുട്ടി ലേഹനം ചെയ്യുക(=നക്കുക.) ഭക്തരോധവും ക്ഷതകാസവും ശമിക്കും.

ദ്വേംഗുലാച്ചാം ദൃഢാം പാളീം മാഷകപ്ലവ വക്ഷസി കൃതപാതത്ര സുധൗതേന നവനീതേന പൂരയേൽ യഥാസ്വപ്നിലതൈലേന മൂർച്ഛി സേകഞ്ചകാരയേൽ മുഹൂർത്തത്രിതയേ തീതേ സ്നാതം കോണ്ണജലേനതം ക്ഷൈന്യേനീലവായയേൽ പേയമാലുസിക്മാം ഘൃതാനപിതാം ഏവ പ്രയോഗം പരമം ഭക്തരോധനീരോധനഃ * മാഷകപ്ലവം=ഉഴുന്ന് അരച്ചു കല്പം. അതുകൊണ്ടു മാറത്ത് രണ്ടുപിരൽ ഉയരത്തിൽ ഉറപ്പുള്ളതായ ഒരു തടം പിടിക്കുക. അതിങ്കൽ സുധൗതമായ (നന്നായി കഴുകിയ) വെണ്ണനെയ്യ് നിറക്കുക. മൂലാചിൽ യഥോചിതം കാച്ചിയ എണ്ണകൊണ്ട് ധാരയും ചെയ്ത. മൂന്നു മുഹൂർത്തംസമയം ഇങ്ങിനെ ചെയ്താൽ ചൂടുവെള്ളംകൊണ്ടു കുളിപ്പിക്കുക. പിന്നെ അല്പം വെളുത്ത മെഴുകു നെയ്യും ചേർത്തതായ പേൽക്കഞ്ഞി സേവിപ്പിക്കുക. ഈ പ്രയോഗം ഏറാവും ഭക്തരോധശമനമാകുന്നു.

ധാനപന്തരം ബലാതൈലമേവം വക്ഷസിധാരയേൽ *
ഇപ്രകാരംതന്നെ ധാനപന്തരതൈലവും ബലാതൈലവും മാ-
റത്തു നിറുത്തുന്നത് ഹിതമാകുന്നു.

യഷ്ടിമധുകനിഷ്പാഥേ ദ്രാക്ഷാകല്പം പശ്യായുതം ഘൃതം
പ്രസാധിതം പീതം ഭക്തരോധം ദൂതം ഹരേൽ * യഷ്ടിമധു-
കം=ഏരട്ടിമധുരം. അതിന്റെ കഷായത്തിൽ ദ്രാക്ഷ(=മുന്തിരി-
ങ്ങ.) കല്പംചേർത്തു പാലുംകൂട്ടി നൈകാച്ചുക. ഇതു സേവി-
ച്ചാൽ ഭക്തരോധത്തെ വേഗത്തിൽ ശമിപ്പിക്കും.

നാഗരാൽ പോദശപലം പാദേശേഷം ജലേ പചേൽ തൽ
കപാഥേ ദ്രിഗുണക്ഷീരമല്പപ്രസ്ഥം ഘൃതാൽ പചേൽ സജീര-
കം പ്രസിലേസ്തീൻ സിതാമാക്ഷികയോഃ പൃഥക് കുഡുബം
ഘനസാരാത്തു ദ്രിശാണം ചൂണ്ണിതം ക്ഷിപേൽ സമൃക് വജേ-
ന മഥിതം പീതം തൽഭക്തരോധജിൽ * നാഗരം=ചുക്ക്.
പോദശപലം=പന്ത്രണ്ടുപലം. കഷായംവെച്ച് നാലൊന്നാക്കുക.
ആ കഷായത്തിൽ ഇരുനാഴി (അല്പപ്രസ്ഥം) നെയ്യും ഇരട്ടി
പാലും ചേർക്കുക. കല്പത്തിന് ജീരകം അരച്ചുകൂട്ടുക. അരി-
ച്ചാൽ പഞ്ചസാരയും തേനും കാരോ നാഴി (കുഡുബം)യും, ഘ-
നസാരം(=കർപ്പൂരം) രണ്ട് ശാണവും പൊടിച്ചു ചേർക്കുക. ശാ-
ണം=മുക്കാൽകഴഞ്ച്. ഈ നെയ്യ് കടകോൽകൊണ്ടു നല്ലവ-
ണ്ണം കടഞ്ഞു യോജിപ്പിച്ച് സേവിക്കുക. ഭക്തരോധം ശമിക്കും.

ചാതശ്ലേഷപ്രശരണം യുക്ത്യാ സർവ്വം പ്രയോജയേൽ തഥാ
മര്ട്ടിചികിത്സാഞ്ച ഭക്തരോധഗദേ ഭിഷക് * ചാതത്തേയും ക-
ഫത്തേയും ശമിപ്പിക്കുന്നതായ സകല മരുന്നുകളും ചികിത്സക-
ളും യുക്തംപോലെ പ്രയോഗിക്കാം. അപ്രകാരംതന്നെ മര്ട്ടി-
യിങ്കൽ പറയുന്ന ചികിത്സയും ഭക്തരോധത്തിങ്കൽ ചെയ്യാം.

ഈശാനം ഗുരുവിപ്രാശ്വ പുജയേതഭക്തിതഃ സദാ * ഈ-
ശാനൻ=ശിവൻ. പരമശിവനേയും ഗുരുക്കന്മാരേയും ബ്രാഹ്മണ-
രേയും ഭക്തിയോടുകൂടി സദാ പൂജിക്കണം. ഭക്ഷണം അകത്തേ-
ക്കിറങ്ങാതിരിക്കുന്നതിനേക്കാൾ പരമായ ഒരു ശാപം മനുഷ്യ-
ക്കു മറെററതാണുള്ളത്? ഇതിങ്കൽ ദൈവധീനം ഉണ്ടാകുവാൻ
വേണ്ടതു ചെയ്യണമെന്നർത്ഥം.

ഇതി ഭക്തരോധചികിത്സാ.

ച ള് ളി ചി കി ത്സ ാ .

ഛാർട്ടീദോഷൈഃ പൃഥക്തൈർദ്വിവിചിതൈർത്വൈശ്ച പഞ്ച
മീ * ഛാർട്ടീ എന്ന രോഗം വാതാദിദോഷങ്ങളെക്കൊണ്ട് വെ
ച്ചേറെ ഓരോന്നും, സന്നിപാതംകൊണ്ടൊന്നും, ഇഷ്ടമല്ലാത്ത
പദാർത്ഥങ്ങളെക്കൊണ്ടൊന്നും എന്നിങ്ങിനെ അഞ്ചുപ്രകാരത്തി
ലാകുന്നു.

പുത്ര്യമേദ്ധ്യോശുവിദിഷ്യ ദർശനശ്രവണാദിഭിഃ തപ്തേ ചി
ത്തേ ഹൃദി ക്ലിഷ്ടേ ഛാർട്ടീദ്വിവിചിതായോഗജാ * ഇഷ്ടമല്ലാത്ത
പദാർത്ഥങ്ങളെക്കൊണ്ട് ഉണ്ടാകുന്നതായ ഛാർട്ടിയെ വിവരിക്കു
ന്നു. പൂതി=ദുഗ്ന്ധമുള്ളത്. അമേദ്ധ്യം=മനസ്സിൽ പിടിക്കാ
ത്തത്. അശുചി=അശുദ്ധം. ദിഷ്ടം=വെറുപ്പ് (ചെടിപ്പ്)
തോന്നിക്കുന്നത്. ഇങ്ങിനെയൊക്കെയുള്ള പദാർത്ഥങ്ങളെ കാ
ണുക, കേൾക്കുക ഇത്യാദികൊണ്ട് ഈ രോഗം ഉണ്ടാകുന്നു.
ആദിശബ്ദത്താൽ താദൃശവസ്തുക്കളെപ്പറ്റിയ സ്മരണ, വിചാ
രം ഇത്യാദിയെ എടുക്കണം. ഈ കാരണങ്ങളാൽ മനസ്സ് ത
പ്തമാകയും ഹൃദയം ക്ലേശിക്കുകയും ചെയ്യും. അപ്പോഴാണ് അ
വിഷ്ടയോഗജമായ അഞ്ചാമതു പറഞ്ഞ ഛാർട്ടി ഉണ്ടാകുന്നത്.

വാതാദീനേവ വിമുശേൽ കൃമീതുണ്ണാമന്ദ്രേഹഃ * കൃമി=
പുഴു. തുണ്ണാ=തണ്ണീർദാഹം. ആമം=ആമദോഷം. മന്ദ്രേഹം=
ഗർഭകാലത്തുണ്ടാകുന്ന ആഗ്രഹം എന്നിവ നിമിത്തമായും ഛാർട്ടി
ഉണ്ടാകാം. എന്നാൽ അവയിലൊക്കെയും വാതാദിദോഷങ്ങളു
ടെ കോപം ഉണ്ടാകാതിരിക്കയില്ല. അതിനാൽ അവയെ പരി
ശോധിക്കുന്നതിൽ വാതാദികളുടെ ലക്ഷണങ്ങൾതന്നെ നിരൂ
പിക്കേണ്ടതാണ്.

ആമാശയോൽക്ലേശഭവാഃ പ്രായഃ ഛാർട്ട്യാചിതം തതഃ
ലഘ്വേനം പ്രാഗൃതേ വായോച്ഛമനം തന്ത്രയോജയേൽ * ഛാർട്ടി
കൾ പ്രായേണ ആമാശയത്തിങ്കലുള്ള ഉൽക്ലേശം (പുഴുക്കു)
കൊണ്ടാണ് ഉണ്ടാകുന്നത്. അതുകൊണ്ടു ലഘ്വേനമാണ് ഇ
തിങ്കൽ ആദ്യം ചെയ്യേണ്ടത്. അതുകൊണ്ട് ആമാശയത്തിനു
ശുദ്ധി വരുമെന്നു താല്പര്യം. എന്നാൽ വാതംകൊണ്ടുള്ള ഛാർട്ടി
യിങ്കൽ ലഘ്വേനം പാടില്ല. അതിൽ വമനംതന്നെയാണ് ചെ
യ്യേണ്ടത്. വമനം=ഛാർട്ടിപ്പിക്കൽ.

ബലിനോ ബഹുദോഷസ്യ വമതഃ പ്രതതം ബഹു ഹൃ
 ട്ടൈർവിരേചനം കർത്താൽ തദ്ധി വായുമധോ നയേൽ * ബ
 ലി=ദോഷത്തിന്നു ശക്തിയുള്ളവൻ. ബഹുദോഷൻ=ദോഷം അ
 ധികമായി കോപിച്ചിട്ടുള്ളവൻ. ഇങ്ങിനെയുള്ളവൻ എല്ലാദോ
 ഷം ചർദ്ദിക്കുകയും, ചർദ്ദിച്ചുപോകുന്നത് അധികം ഉണ്ടായിരിക്കു
 കയും ചെയ്യുന്നപക്ഷം ഹൃദ്യങ്ങളായ ഭൗഷധങ്ങളെകൊണ്ടു വി
 രേചനം ചെയ്യണം. ആയതു വായുവിനെ കീഴ്പ്പാട്ടു കൊണ്ടു
 വരും.

ശമനം ചേഷധം ത്രുഷ്ണ ഭുഞ്ചലസ്യ തദേവതു * ശമ
 നൗഷധവും പ്രയോഗിക്കാം. ഭുഞ്ചലനായ രോഗിക്കാകട്ടെ ശ
 മനൗഷധം മാത്രമേ പ്രയോഗിക്കാവൂ. ശോധനാവരുത്തിയതി
 ന്നുശേഷം ശമനൗഷധം പ്രയോഗിക്കുക എന്ന ക്രമം ഭുഞ്ചലനു
 പാടില്ലെന്നു താല്പര്യം.

ഉപവാസഃ പ്രിയംസാത്വ്യമന്നം ച സ്താനഹർഷണം ഭുക്ത
 മാത്രസ്യ സഹസാ മുഖേ ശീതാംബുസേചനം * ഉപവാസം=
 പട്ടിണികിടക്കുക. പ്രിയം സാത്വ്യം അന്നം=മനസ്സിന്നു പ്രിയ
 വും രോഗിക്കു ശീലിച്ചു പരിചയമായതും ആയ ആഹാരം.
 സ്താനം=കളി. ഹർഷണം=സന്തോഷിപ്പിക്കൽ. ഭുക്തമാത്രസ്യ=
 ഉണ്ടാകഴിഞ്ഞ ഉടനെ. സഹസാ=വേഗത്തിൽ. മുഖേശീതാം
 ബുസേചനം=മുഖത്തു തണുത്തവെള്ളം ഒഴിക്കൽ. ഈ പറഞ്ഞ
 തെല്ലാം ചർദ്ദിയുള്ളവർക്കു ധീതമാകുന്നു.

യവാഗ്രം മധുചിശ്രാം വാ പഞ്ചമൂലശ്രുതാം പിബേൽ *
 പഞ്ചമൂലശ്രുതം=പഞ്ചമൂലംകൊണ്ടു പാകംചെയ്യണ്ടാക്കിയത്.
 യവാഗ്രം=കഞ്ഞി. ഈ കഞ്ഞിയിൽ തേൻ ചേർത്തു സേവിക്കുക.
 ഇതെല്ലാമാണ് വാതജമായ ചർദ്ദിയുടെ ചികിത്സകൾ. പഞ്ച
 മൂലം=ചെറുപഞ്ചമൂലം.

പിത്തജായാം വിരേകാത്ഥം ദ്രാക്ഷേക്ഷുസപരസൈസ്രീ
 വൃൽ * പിത്തംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന ചർദ്ദിയിങ്കൽ വിരേചനത്തി
 നായിട്ടു ദ്രാക്ഷ (മുന്തിരിങ്ങാപ്പഴം) ഇക്ഷു (കരിമ്പ്) ഇവയുടെ
 നീരിൽ ത്രിവൃത്ത് (ത്രികോലക്കൊന്നു) പൊടിച്ചുചേർത്തു സേവി
 ക്കണം.

മുൽഭൂഷോഷപ്രഭവംസുശീതം സലിലംപിബേൽ മുൽ
 ഗോശീരകണാധാന്റെയഃ സഹവാസംസ്ഥിതം നിശാം * മുൽഭൂ
 ഷോഷപ്രഭവം=മണൽ വരുത്ത പാത്രത്തിൽ വെള്ളം ഒഴിച്ചു
 ണ്ടാക്കിയത്. സലിലം=വെള്ളം. ആ വെള്ളം ആരിച്ചു സേവി
 ക്കുന്നതു ഹിതമാകുന്നു. അതല്ലെങ്കിൽ താഴെ കാണിക്കുന്ന വെ
 ള്ളം സേവിക്കാം. മുൽഗം=ചെറുപയറ്റ്. ഉശീരം=രാമച്ചം. ക
 ണ=തിപ്പലി. ധാന്യം=കൊത്തമ്പാലയരി. ഇവ ആ വെള്ള
 ത്തിൽ ചതച്ചിട്ട് ഒരു രാത്രി സൂക്ഷിക്കുക. പിറ്റേന്നു രാവിലെ
 ആ വെള്ളം പിഴിഞ്ഞെരിച്ചു സേവിക്കാം.

കോലമജ്ജസിതാലാജ മക്ഷികാവിറകണാഞ്ജനം ലി
 ഛ്വാൽ ക്ഷൗദ്രേണ പത്ത്യാംവാദാക്ഷാം വാ ബദരാണിവാ *
 കോലമജ്ജ=ലന്തക്കുരുപ്പരിപ്പ്. സിതാ=പഞ്ചസാര. ലാജം=മ
 ലര്. മക്ഷികാവിട്ട്=മിഴ്. കണ=തിപ്പലി. അഞ്ജനം=അഞ്ജ
 നക്കല്ല്. ഇവ തേനിൽ ചാലിച്ചു സേവിക്കുക. ഇതുപോലെ
 കട്ടക്കയൊ മുന്തിരിക്കാപ്പഴമൊ തേൻചേർത്തു സേവിക്കുകയു
 മാകാം. ബദരം (ലന്തക്കുരു) മാത്രമായും തേൻ ചേർത്തു സേ
 വിക്കാം.

കഫജായാം വമേനിംബകൃഷ്ണാപിണ്ഡീതസംഖ്വൈഃ യ
 ക്തേന കോഷ്ഠതോയേന ഭുഞ്ചലംചോപവാസയേൽ * കഫം
 കൊണ്ടുള്ള ചർദ്ദിയുടെ ചികിത്സ പറയുന്നു. അതിൽ കൃഷ്ണ=
 തിപ്പലി. പിണ്ഡീതം=മലങ്കാരയ്ക്ക. സംഖ്വം=കടുകു. ഇവ അ
 ല്ലം ചൂട്ടുള്ള വെള്ളത്തിൽ ചേർത്ത് വമനം ചെയ്യണം. രോഗി
 ഭുഞ്ചലനാണെങ്കിൽ ഉപവാസമാണു വേണ്ടത്.

ലീഡം മനശ്ശിലാകൃഷ്ണാ മരിചം ബീജപൂരകാൽ സ്വര
 സേന കപിത്ഥാമൃസക്ഷൗദ്രേണ വമിംജയേൽ * മനശ്ശിലാ=
 മനയോല. കൃഷ്ണാ=തിപ്പലി. മരിചം=കരുമുളക്. ഇവ ബീജപൂ
 രകസ്വരസത്തിൽ അല്ലെങ്കിൽ കപിത്ഥസ്വരസത്തിൽ ചാ
 ലിച്ചു ലേഹനം ചെയ്യണം. ബീജപൂരകസ്വരസം=മാതളനാ
 രങ്ങനീര്. കപിത്ഥസ്വരസം=പ്ലാങ്കായനീര്. മരുന്നു ചാലിക്കു
 ന്നതിൽ തേനും ചേർക്കണം. ചർദ്ദി ശമിക്കും.

അനുകൂലോപചാരേണ യാതി ദ്വിഷ്യാത്മജാശമം കൃമിജാ

കൃമിഹൃദ്രോഗ ഗദിതൈശ്ച ഭിഷഗ്ജിതൈഃ ബീഭത്സജാ ഹൃദ്യ
തമൈദ്യോഹൃദീകാംക്ഷി തൈഃ ഫലൈഃ * ദ്രിഷ്ടാത്മജാ=അ
നിഷ്ടവസ്തുസേവനംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന ചർദ്ദി. ഇത് അനുകൂല
(ഇഷ്ട) പദാത്മങ്ങളുടെ സേവകൊണ്ടു ശമിക്കും. കൃമിജാ=കൃമി
കളെക്കൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന ചർദ്ദി. ഇതു കൃമി ഹൃദ്രോഗചികിത്സക
ളിൽ വിധിക്കുന്ന മരുന്നുകളെക്കൊണ്ടു ശമിക്കും. ബീഭത്സജാ=
ചെടിപ്പുതോന്നിക്കുന്ന വസ്തുക്കളുടെ ദർശനാദികൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന
ചർദ്ദി. ഇത് ഏറ്റവും ഹൃദ്യങ്ങളായ(ഹൃദയത്തിനുപ്രിയങ്ങളായ)
വസ്തുക്കൾ ശീലിക്കുന്നതുകൊണ്ടു ഭേദപ്പെടും. ദ്രോഹദി=ഗർഭകാ
ലത്തുള്ള ആഗ്രഹങ്ങളെക്കൊണ്ടുണ്ടാകുന്നത്. ഇത് ആഗ്രഹി
ച്ചവയായ ഫലങ്ങൾ കിട്ടിയാൽ തീരും.

ലാജവില്പൗഷ്ഠിധൈഃ സിദ്ധഃ കപാമഃ ചർദ്ദിപ്രാഹ്നിതഃ
പരം * ലാജം=മലർ. വില്പം=കൂവളവേര്. ഔഷധം=ചു
ക്ക്. ഇവകൊണ്ടുള്ള കഷായം ചർദ്ദിയിങ്കൽ ഏറ്റവും ഹിത
മാകുന്നു.

ജംബാമുപല്ലവാംഭോദവാളോശീരമഹൗഷ്ഠിധൈഃ നി
ഷ്പാഥോമധുമാൻ മംക്ഷുഹിനസ്തി ചർദ്ദിസ്രുക്ഷശ്രുതിം * ജം
ബൂപല്ലവഃ=ഞാവലുകുന്നത്. ആമുപല്ലവം=മാവിൻതളിര്.
അംഭോദം=മുത്തങ്ങ. വാളം=ഇരുവേലി. ഉശീരം=രാമച്ചം. മ
ഹൗഷ്ഠിധം=ചുക്ക്. ഇവ കഷായം തേൻമേപ്പൊടിചേർത്തു സേ
വിച്ചാൽ ചർദ്ദിയേയും രക്തംപോക്കിനേയും ശമിപ്പിക്കും.

വിലപധാന്യകബലാമഹൗഷ്ഠിധൈഃ പ്ലാജമുൽഗസഹി
തൈഃ ശൃതംജലം ചർദ്ദിമാശുപിബതഃ സശക്തം ഹന്തിവാ
തകഫപിത്തജാമവി * വിലപം=കൂവളത്തിൻവേര്. ധാന്യകം=
കൊത്തമ്പാലയരി. ബലാ=കുന്ദോട്ടിവേര്. മഹൗഷ്ഠിധം=ചു
ക്ക്. ലാജം=മലർ. മുൽഗം=ചെറുപയര്. ഇവ കഷായം ശ
ക്ത (പഞ്ചസര) മേപ്പൊടിചേർത്തു സേവിക്കുക. വാതം കഫം
പിത്തം ഇവയെക്കൊണ്ടല്ലാമുണ്ടാകുന്ന ചർദ്ദി ശമിക്കും.

ദശമൂലേന സംസിദ്ധാ ക്ഷീരപേയാ ച വാതികേ * ദശ
മൂലംകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയതായ ക്ഷീരപേയ (പാൽക്കഞ്ഞി) വാതം
കൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന ചർദ്ദിയിങ്കൽ സേവിക്കണം.

ശ്ലോപാ വരാടികാഗേഹ മംഗാരാഭം തദഭസീ നിർവാപ
 യേത്തതഃ പീതം തജ്ജലം നാശയേദപമിം * വരാടികാഗേഹം=
 വേട്ടാളന്റെ കൂട്. ഇത് വറുത്ത് തീക്കനലിന്റെ നിറമാ
 യാൽ വെള്ളത്തിൽ ഇട്ടുകെടുത്ത് ആ വെള്ളം സേവിക്കുക. ചര
 ട്ടി ശമിക്കും.

വിഴാലരി കുടിപ്പിക്ക പാലിലോക്കാനശാന്തയേ * കാക്ക
 നശാന്തയേ=കാക്കാനിക്കുന്നതിന്റെ ശമനത്തിന്.

മരിചഞ്ച കപാലഞ്ച കഭള ഗ്രാഃ സ്വരസം തഥാ മധുപ്ര
 യുക്തോ ലേഹഃ സ്ത്വാൽ സർപ്പർദ്ദിനിവാർണ്ണഃ * മരിചം=കുരു
 മുളക്. കപാലം=കലത്തിന്റെ ഭാഗ്. കഭളീസ്വരസം-കഭളി
 വാഴക്കിട് പിഴിഞ്ഞ നീര്. ഇവയും തേനുംചേർത്തു ലേഹമു
 ണ്ടാക്കുക. ഇത് എല്ലാ ചർദ്ദികളേയും നിവാരണം ചെയ്യും.

തരുണാനങ്കരാൻ പിഷ്ടാ പ്ലക്ഷ്യ ച വടസ്യ ച പി
 പ്ലവീമുണ്ണസംയുക്താൻ ലിഹേൽ ചർദ്ദഗ്രാഃ സമാക്ഷികം *
 പ്ലക്ഷ്യം=വീളാവ്. വടം=പേരാല്. (ഇവയുടെ)തരുണാനങ്കരങ്ങൾ=
 എളയമൊട്ടുകൾ (അരച്ചു) തിപ്പലിപ്പൊടിചേർത്ത്. സമാക്ഷി
 കം=തേനുംകൂടി. ലിഹേൽ=നക്കുക. ചർദ്ദി ശമിക്കും.

വൃഷസിദ്ധം പിബേൽ ക്ഷീരം രക്തച്ഛർദ്ദ ഗ്രാഃ സിതായുതം*
 വൃഷസിദ്ധം=ആടലോടകമിട്ടു കുറുകിയത്. ക്ഷീരം=പാൽ. സി
 തായുതം=പഞ്ചസാരചേർത്തത്. രക്തച്ഛർദ്ദ ഗ്രാഃ=രക്തം ചർദ്ദി
 കുന്നതിൽ. പിബേൽ=സേവിക്കുക.

കാപ്പാസാസ്ഥിതൂടീകൃഷ്ണാലാജമുണ്ണം സശക്രരം ലേഹ
 യേൽ ചർദ്ദിനാശായ രഹസ്യമിദമുത്തമം * കാപ്പാസാസ്ഥി=
 പരുത്തിക്കൊട്ട. തൂടീ=എലത്തരി. കൃഷ്ണാ=തിപ്പലി. ലാജം=മല
 ര്. ഇവയുടെ പൊടി പഞ്ചസാരചേർത്തു സേവിച്ചാൽ ചർദ്ദി
 ശമിക്കും. ഈ യോഗം ഉത്തമവും രഹസ്യവുമാകുന്നു.

മഗധജധാത്രിശുണ്ണീമധുകാഞ്ചനഗൈരികൈസുലൈഃ
 തുലൈഃ ശക്രലാജൈർമധുനാവലിഹേദപമീ ഹിച്ഛീ * മഗധ
 ജം=തിപ്പലി. ധാത്രി=പഴയനെല്ലിക്ക. ശുണ്ണി=ചുക്ക്. ആഞ്ച
 നം=അഞ്ചനക്കല്ല്. ഗൈരികം=കാവിമണ്ണ്. ഇവ സമം. ശ

കർ=പഞ്ചസാര. ലാജം=മലർ. ഇവ രണ്ടുംകൂടി മുന്പറഞ്ഞ മരുന്നുകൾ എല്ലാം കൂടിയേടത്തോളം. ഈ പൊടി തേനിൽ കഴച്ച് സേവിക്കുക. ചർദ്ദിയും ഇക്കിളും ശമിക്കും.

ഏലാലവംഗദള കേസരകോലമജ്ജലാജപ്രിയംഗുലം ചന്ദനചന്ദ്രസാരപാഃമൂണ്ണീകൃതാശ്വമധുനാ പരിലിഹ്യമാനാഃ ചർദ്ദിനിഹന്തികഫമാരുതപിത്താജാതാം * ഏലാ=ഏലത്തിരി. ലവംഗം=ഏലവംഗത്തൊലി. ദളം=പച്ചില. കേസരം=നാഗപ്പൂപ്പ്. കോലമജ്ജ=ലന്തക്കുരുപ്പരിപ്പ്. ലാജം=മലർ. പ്രിയംഗു=ഞാഴൽപൂപ്പ്. ഫലനം=മുത്തങ്ങ. ചന്ദനം. ചന്ദ്രസാരപാഃ=പച്ചക്കർപ്പൂരം. ഇവ പൊടിച്ചു തേനിൽ കഴച്ച് സേവിക്കുക. കഫം, വാതം, പിത്തം ഇവകൊണ്ടുള്ള ചർദ്ദി ശമിക്കും.

വില്പാശീരബലാധാന്യമുൽഗവിശ്വഗുഹാദപയൈഃ സ ലാജകോലദുസ്സർഗ്ഗതായദൈഃ കപമിതേ ജലേ ഘൃതപ്രസ്ഥം പചേൽ കല്ലെ യ്ഷ്ടിചന്ദനദീപ്യകൈഃ വ്യോഷിത്രിജാതാമലകദ്രാക്ഷാഗൈരികജീരകൈഃ വേതസാഗ്ലാദുകക്ഷുണാം മാതുളംഗഫലസ്യ ച രസം പയശ്ച നിക്ഷിപ്യ സിലം തദേവമുദയേൽ * വിലം=കുവളത്തിൻവേര്. ഉശീരം=രാമച്ചം. ബലം=കുന്തോട്ടിവേര്. ധാന്യം=കൊത്തമ്പാലയരി. മുൽഗം=ചെറുപയര്. വിശ്വം=ചുക്ക്. ഗുഹാദപയം=കാരിലവേരും മുച്ചിലവേരും. ലാജം=മലര്. കോലം=ലന്തക്കുരു. ദുസ്സർഗ്ഗം=കൊടുത്തുവുവേര്. തായദം=മുത്തങ്ങ. ഇവ കഷായത്തിൽ ഒരിടങ്ങഴി നൈ കാച്ചുക. കല്ലെത്തിനു യ്ഷ്ടി=എരട്ടിമധുരം. ചന്ദനം. ദീപ്യകം=അയമോകം. വ്യോഷം=ചുക്ക് മുളക് തിപ്പലി. ത്രിജാതം=ഏലം ഏലവംഗം പച്ചില. ആമലകം=നെല്പിക്ക. ദ്രാക്ഷാ=മുന്തിരിങ്ങ. ഗൈരികം=കാവിമണ്ണ്. ജീരകം. ഇവ അരച്ചു ചേർക്കുക. വേതസാഗ്ലം=തെരിഞ്ഞാമ്പുളി. ആർദ്രകം=ഇഞ്ചി. ഇക്ഷു=കരിമ്പ്. മാതുളംഗഫലം=മാതളനാരങ്ങ(ഗണപതിനാരങ്ങ എന്നു പക്ഷാന്തരം) ഇവയുടെ നീരും പാലും ചേർക്കണം. ഈ നെയ്യ് ചർദ്ദിയിങ്കൽ ഉത്തമം.

ധാനപന്തരം ഘൃതം ചാപി കല്യാണം ജീവനന്തഥാ യുഞ്ജീത മതിമാൻ ചർദ്ദിശ്ചാമഹേദോഷാനരോധതഃ * ധാനപ

ന്തരം, കല്യാണകം, ജീവനം ഈ ഘൃതങ്ങൾ സേവിക്കാം. ജീവനഘൃതം=ജീവനീയഗണത്തിലെ മരുന്നുകൾകൊണ്ട് കാച്ചിയ നെയ്യ്. ഇവ രോഗിയുടെ ദേഹസ്ഥിതിയും ദോഷകോപവുമനുസരിച്ച യഥോചിതം പ്രയോഗിക്കണം.

പ്രച്ഛർദ്ദനാതിയോഗോക്തം തഥാ സ്തംഭനബൃഹ്മണം * അപ്രകാരംതന്നെ അധികമായ ചർദ്ദിപ്പിക്കൽ സംഭവിച്ചാൽ ചെയ്യാൻ വിധിച്ചിട്ടുള്ളതും സ്തംഭനങ്ങളും ബൃഹ്മണങ്ങളുമായ കൗഷധങ്ങളും പ്രയോഗിക്കാം.

തപരമാണോ ജയേൽ ചർദ്ദിം പ്രസക്താമനുബന്ധിനീം കോഷ്ഠാശ്രയമഹാമർദ്ദപീഡാകരതരാ ഹി സാ * പ്രസക്തം=വിടാതെ നില്ക്കുന്നത്. അനുബന്ധിനി=തുടന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്നത് ഇങ്ങിനെയുള്ള ചർദ്ദിയെ വൈദ്യൻ തപരയോടുകൂടി ചികിത്സിക്കണം. കാരണം, ആയത് കോഷ്ഠത്തിങ്കലുള്ള മഹാമർദ്ദങ്ങൾക്ക് ഏറ്റവും പീഡയുണ്ടാക്കുന്നതാകുന്നു. (ഇങ്ങിനെയുള്ള ചർദ്ദിയുള്ളവനെയാണു മുമ്പ് 'പ്രസക്തവമഥ' എന്നു പറഞ്ഞതെന്നറിഞ്ഞുകൊൾക.)

ഏലാകല്പേണു ധാന്യാമൃതസംയുക്തം നസ്യമാചരേൽ * ഏലാകല്പം=ഏലത്തിരി അരച്ച കല്പം. ധാന്യാമൃതസംയുക്തം=ധാന്യാമൃതം (കാടി) തേതാടുകൂടിയത്. ഇതുകൊണ്ട് നസ്യം പ്രയോഗിക്കണം.

ചന്ദനാഗരുലാജാനാം ധൂമഞ്ച സഘൃതം പിബേൽ കർപ്പൂരമൂണ്ണം സസിതം മാക്ഷികാലോളിതം പിബേൽ * ചന്ദനം. അഗരു=അകിലി. ലാജം=മലർ. ഇവ പൊടിച്ചു നൈകൂട്ടി ധൂമപാനം ചെയ്യണം. കർപ്പൂരമൂണ്ണം=കർപ്പൂരപ്പൊടി. സസിതം=പഞ്ചസാരയോടുകൂടിയത്. മാക്ഷികാലോളിതം=തേനിൽ ചാലിച്ചത്. ഇതും സേവിക്കാം.

സിതാലവംഗമൂണ്ണാഡ്യമാർദ്ദകസ്യ രസന്തഥാ * അപ്രകാരംതന്നെ സിതാ (പഞ്ചസാര), ലവംഗം (ഏലവംഗത്തെപ്പി) ഇവയുടെ പൊടി ചേർത്തതായ ഇഞ്ചിനിർസേവിക്കുകയുമാകാം.

വിലപമൂലസ്യ നിഷ്ഠാഥേ ക്ഷീരയുക്തേ വിപാചിതാം

ലാജപേയാം പിബേൽ ഛർദ്ദുപ്രാഃ ഘൃതയുക്താം സജീരകാം *
 വിലപമൃലം=കൂവളത്തിൻവേര്. ഇതു കഷായംവെച്ചതും പാലും
 പേർത്തിൽ മലരിട്ടുണ്ടാക്കിയ കഞ്ഞി പഞ്ചസാരയും ജീരക
 ളും മേപ്പൊടിചേർത്തു സേവിക്കുക ഛർദ്ദിയിങ്കൽ ഉത്തമം.

കുശ്യാചുനനകല്പേന നസ്യം സുന്ദ്രപുതേന ച കൃഷ്ണാസി
 താമധുയുതം മാതൃളംഗരസം പിബേൽ * ചന്ദനം അരച്ച് ഭൂ
 ലപ്പാലിൽചേർത്ത് നസ്യംചെയ്യ. കൃഷ്ണ=തിപ്പലി. സിതാ=പ
 ഞ്ചസാര. മധു=തേൻ. ഇവയും മാതളനാരങ്ങനീരുംകൂട്ടി സേ
 വിക്കയുമാകാം.

ഉദാനവാഃ ഛോർവൈഗുണ്യം ഛർദ്ദുപ്രാഃ ഹേതുരതോ ഭിഷക്
 അനുലോമകരന്തസ്യ തത്തൽ കുശ്യാൽ ഭിഷഗ്ജിതം * ഛർദ്ദിക്ക
 കാരണം. ഉദാനവാഃ എന്നതിന്റെ തകരാരാണ്. അതുകൊണ്ട്,
 വൈദ്യൻ ആ വായുവിനെ അനുലോമമാക്കുന്ന ഏല്പാ മികി
 സ്സകളും യുക്തംപോലെ ചെയ്യേണ്ടതാകുന്നു.

ഗോബ്രാഹ്മണനാമശനം സ്വപ്നദാനഞ്ച ശസ്യതേ ആ
 ദിത്യം ചഗണേശഞ്ച മന്ത്രൈഃ കോജ്യേന്യ തപ്തയേൽ * പശു
 കൾക്കു തിന്നാൻ കൊടുക്കുകയും, ബ്രാഹ്മണക്കു ഭക്ഷണം നൽ
 കുകയും സ്വപ്നം, ദാനം ചെയ്തതും നല്ലതാകുന്നു. കൂടാതെ, ആ
 ദിത്യഭഗവാനെയും മഹാഗണപതിയെയും മന്ത്രം നിവേദ്യം എ
 ന്നിചകൊണ്ടു തൃപ്തിപ്പെടുത്തുകയും വേണം.

ഇതി ഛർദ്ദിചികിത്സാ.

ഓദ്ദോഗികിത്സാ.

വാതാദിഭിഃ പൃഥക്കുചൈർഓദ്ദോഗാഃ പഞ്ച ജന്തുഭിഃ *
 ഓദ്ദോഗങ്ങൾ അഞ്ച് വിധത്തിലുണ്ട്. വാതാദിത്രിദോഷങ്ങ
 ളെക്കൊണ്ട് വെച്ചേറെ കാരണവും, അവയുടെ സന്നിപാതം
 കൊണ്ട് ഒന്നും, ജന്തുക്കൾ (=കൃമികൾ) ളെക്കൊണ്ട് ഒന്നും, ഇങ്ങി
 നെ അഞ്ചുവിധം.

സ്തിശോഷാശ്ച ഹിതാഃ സേവദാ ഭോജ്യാ യുഷാശ്ച ഹൃൽ

ഗദേ * സ്തിഗ്ദ്ധങ്ങളായും ഉഷ്ണങ്ങളായുമിരിക്കുന്ന സ്പേടങ്ങളും ഭോജ്യങ്ങളും യുഷ്ണം(=ചാറുകൾ)യും ഹൃദ്രോഗത്തിങ്കൽ ഹിതങ്ങളാകുന്നു. ഇവ എല്ലാ ഹൃദ്രോഗങ്ങൾക്കും സാമാന്യമാകുന്നു.

കപാമോ ബലായാ ഹൃദ്രോഗേ വാതികേ ലവണാനപിതഃ* ഇനി പ്രത്യേകം ചികിത്സകൾ പറയുന്നു. വാതികേ ഹൃദ്രോഗേ=വാതംകൊണ്ടുള്ള ഹൃദ്രോഗത്തിങ്കൽ. ബലായാഃ കപാമഃ=കുറഞ്ഞോട്ടിവേർകൊണ്ടുള്ള കഷായം. ഇതുപ്പ ചേർത്തു സേവിക്കുക.

സ്തോത്വാഭജംഗനിഷ്ഠപാഥേ ക്ഷീരം സിദ്ധം സനാഗരം വിലോപാദപൂഗാഗ്നിമന്ഥകപാമഞ്ച പട്ടമിശ്രിതം പിബേൽ പവനഹൃദ്രോഗേ സ്ഥിരാസിദ്ധം പയസ്കഥാ * സ്തോത്വാഭജംഗം=പുടയാവ്. (എലിത്തടി) ഇതിന്റെ കഷായത്തിൽ സനാഗരമായി സിദ്ധമായ പാൽ സേവിക്കുക. സനാഗരം=നാഗരത്തോടുകൂടിയത്. നാഗരം=ചുക്ക്. വിലപം=കുവളവേര്. ഉരുപുഗം=അവണക്കിൻവേര്. അഗ്നിമന്ഥം=മുഞ്ഞവേര്. ഇവയുടെ കഷായം പട്ടമിശ്രിതമായി സേവിക്കുക. പട്ടമിശ്രിതം=പട്ടവിനോടുകലർന്നത്. പട്ടം=ഇതുപ്പ്. സ്ഥിരം(=കാരില) ഇട്ടു കുറുകിയ പാലും സേവിക്കാം. എല്ലാം വാതഹൃദ്രോഗത്തിൽ ഹിതമാകുന്നു.

ലഘുനാ പഞ്ചമൂലേന ശുണ്ഠിവാ സാധിതം ജലം * ലഘുപഞ്ചമൂലം=ചെറുപഞ്ചമൂലം. ശുണ്ഠി=ചുക്ക്. ഇവ കഷായവും സേവിക്കാം.

കഹാനബന്ധേ തസ്തിഃസ്തു രൂക്ഷോഷ്ണമാചരേൽ ക്രിയാം* കഹാനബന്ധേ=കഫത്തിന്റെ കലപ്പുണ്ടായിരുന്നാൽ. തസ്തിൻ=ആ വാതഹൃദ്രോഗത്തിൽ. രൂക്ഷോഷ്ണം=രൂക്ഷമായും ഉഷ്ണമായും ഇരിക്കുന്നു. ക്രിയാം=ചികിത്സയെ. ആചരേൽ=ചെയ്യണം.

ബലാതൈലം സ ഹൃദ്രോഗീ പിബേദപാ സുകുമാരകം * സ ഹൃദ്രോഗീ=ആ രോഗി. ബലാതൈലം=ബലാതൈലത്തെ. സുകുമാരകം=സുകുമാരപ്പുതത്തെ. പിബേൽ=സേവിക്കണം.

മാഷകല്ലേന പരിതഃ പാളീം കൃതപാ തു ധാരയേൽ വാ
തല്ല തൈലമുരസി കേവലം വാമതൈലകം * മാഷകല്ലേന=
ഉഴുന്നരച്ച കല്ലും കൊണ്ട്. പാളീംകൃതപാ=തടമുണ്ടാക്കിട്ട്. ഉ
സി=മാറത്ത്. വാതല്ലതൈലം=വാതഹരമായതൈലത്തെ. ധാ
രയേൽ=ധരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കണം. കേവലം വാമതൈലകം=
വെറും ആമതൈലത്തെയായാലും തരക്കേടില്ല. ആമതൈലം=
പച്ച എണ്ണ.

പൈത്തേ ദ്രാക്ഷേക്ഷുനിര്യാസസിതാക്ഷൗദ്രപത്രാഷകൈഃ
യുക്താവിരേകോ ഹൃദ്യഃ സ്വാൽ ക്രമഃ ശുദ്ധേ ച പിത്തഹാ *
ഇനി പിത്തഓദ്ദോഗികിത്സകൾ പറയുന്നു. ദ്രാക്ഷാ=മുന്തി
രിങ്ങ. ഇക്ഷു=കരിമ്പ്. (ഇവയുടെ) നിര്യാസം=നീര്. സിതാ=
പഞ്ചസാര. ക്ഷൗദ്രം=തേൻ. പത്രാഷകം=ചിററീത്തൽ. ഇവ
കൊണ്ടുള്ള വിരേചനം ഹൃദ്യമാകുന്നു. ഹൃദ്യം=ഓദ്ദോഗഹരം.
ശുദ്ധേ ച=ശുദ്ധിവന്നാലാകട്ടേ. പിത്തഹാ=പിത്തഹരമായ.
ക്രമഃ=ചികിത്സ ഹിതമാകുന്നു.

കടപീമധുകകല്പഞ്ച പിബേത്സസിതമംഭസാ * കടപീ=
പലകപ്പയ്യാനവേര്. മധുകം=എരട്ടിമധുരം. ഇവയുടെ കല്പം
പഞ്ചസാരയും ചേര്ത്ത് വെള്ളത്തിൽ കലക്കി സേവിക്കുക. പി
ത്തഓദ്ദോഗം ശമിക്കും.

ശതാവരീവൃഷഘൃതം കപാമാൻ പിത്തജപരാപഹാൻ യു
ഞ്ജീതപിത്തഓദ്ദോഗേ സപാദവഗ്ഗൃതം ഘൃതം * ശതാവരീഘൃ
തം, വൃഷഘൃതം എന്നിവയും, പിത്തജപരത്തിനുള്ള കഷായങ്ങ
ളും, സപാദവഗ്ഗ് (മധുരൈഷധവഗ്ഗ്) കൊണ്ടു കാച്ചിയ നെയ്യും
പിത്തഓദ്ദോഗത്തിങ്കൽ പ്രയോഗിക്കാം.

കഫോത്ഭവേ വമേൽ സപിന്നഃ പിചുമന്ദവചാമംഭസാ *
ഇനി കഫഓദ്ദോഗികിത്സ പറയുന്നു—സപിന്നഃ=വീയപ്പിക്ക
പ്പെട്ടവനായിട്ട്. പിചുമന്ദം=വേപ്പിൻതൊലി. വചാ=വയമ്പ്.
ഇവയുടെ കഷായം കൊണ്ട്. വമേൽ=മുട്ടിക്കണം.

പിബേൽ ചൂണ്ണം വചാഹിംഗുലവണദപയനാഗരാൽ
സൈലായ വാനീകനതയവക്ഷാരാൽ സുഖാംബുനാ * വചാ=

വയസ്സ്. ഹിംഗ്ര=കായം. ലവണദായം=ഇതുപുറം തുവച്ചില ഉ
പുറം. നാഗരം=ചുക്ക്. ഏലം=ഏലത്തരി. യവാനീകം=ജീരകം.
നതം=തകരം. യവക്ഷാരം=ചവൽക്കാരം. ഇവയുടെ പൊടി
ചെറുചുട്ടോട്ടുകൂടിയ വെള്ളത്തിൽ സേവിക്കുക.

ശ്ലേഷ്മഗുണോദിതാജ്യാനി തഥാ ധാന്യപന്തരം ഏതം * ക
ഹഗുന്മത്തിങ്കൽ പറയപ്പെടുന്നവയായ നെയ്യുകളും, അപ്രകാരം
തന്നെ ധാന്യപന്തരഏതവും പ്രയോഗിക്കാം.

പ്രത്യാഖ്യായ യഥാഭോഷം ത്രിഭോഷേ ഏൽഗദേ ക്രിയാം *
സന്നിപാതഹൃദ്രോഗത്തിൽ ചെയ്യേണ്ടതു പറയുന്നു. — പ്രത്യാഖ്യാ
യ=നിരോധം പറഞ്ഞിട്ട്. യഥാഭോഷം=ഭോഷിക്കുവാനുസ
രിച്ച്. ക്രിയാം=ചികിത്സയെ ചെയ്യണം.

ഏലാദിമഥവാ ചൂണ്ണം താലീസാദ്യഞ്ചശീലയേൽ ഗുണോ
ക്തമഷ്ടചൂണ്ണ്വേ ഹൃദ്രോഗവിനീവൃത്തയേ * ഏലാദിപൊടി,
താലീസപത്രാദിപൊടി, ഗുന്മത്തിൽ പറയുന്ന അഷ്ടചൂണ്ണം എ
ന്നിവയെ ഹൃദ്രോഗത്തിന്റെ നിവൃത്തിക്കായിട്ടും ശീലിക്കണം.

മാഷദാരുബലാകപാഥഃ സതൈലോ ഏൽഗദോപഹഃ ദശ
മൂലേന സംസിലഃ കപാഥശ്ച പട്ടമിശ്രിതഃ * മാഷം=ഉഴുന്ന്.
ദാരു=ദേവതാരം. ബലാ=കുറുന്തോട്ടിവേര്. ഇവയുടെ കഷായം
എണ്ണ മേപ്പൊടിചേർത്തു സേവിക്കുക. ദശമൂലംകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ
കഷായം ഇതുപുറംചേർത്തു സേവിക്കുകയും ചെയ്യൂ. ഹൃദ്രോഗം ശ
രിക്കും.

ധാന്യാകശുണ്ഠീസുരദാരുചിത്രാബലേക്ഷുവിലൈപഃ പരി
ചകപമംഭഃ സസൈന്ധവം ഏൽഗദകോഷുവാതഗുന്മപ്ലിഹാപാ
ശ്ചപരജാസുശസ്തം * ധാന്യകം=കൊത്തമ്പാലയരി. ശുണ്ഠീ=ചു
ക്ക്. സുരദാരു=ദേവതാരം. ചിത്രാ=അവണക്കിൻവേര്. ബലാ=
കുറുന്തോട്ടിവേര്. ഇക്ഷു=കരിമ്പിൻവേര്. വിലപം=കൂവള
ത്തിൻവേര്. ഇവകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ കഷായം ഇതുപുറംചേർത്തു
സേവിക്കുക. ഹൃദ്രോഗം, കോഷുവാതം, ഗുന്മം, പ്ലിഹരോഗം,
പാശ്ചവേദന ഇവയിൽ ഉത്തമം.

ധാന്യാകശുണ്ഠീലഘുപഞ്ചമുലൈഞ്ചലാനപിതൈഃ പ്രകപ
ധിതം ച തദപത് * ധാന്യകം=കൊത്തമ്പാലയരി. ശുണ്ഠീ=

ചുക്ക്. ലഘുപഞ്ചമുലം. ബലം=കുന്തോട്ടിവേര്. ഈ കഷായവും മുമ്പാണതുപോലെതന്നെ.

പ്രായോനിലോ രാധഗതിഃ കപ്യത്യാമാശയേ യതഃ തസ്യാനുലോമനം കാര്യാം ശുദ്ധിലംഘനപാചനൈഃ * ഹൃദ്രോഗങ്ങളിൽ എല്ലാറ്റിലും പ്രായേണ വായുവിന്റെ ഗതി തടഞ്ഞ് അത് ആമാശയത്തിൽ കോപിച്ചിരിക്കും. ആ വായുവിനെ ശോധനം, ലംഘനം, പാചനം എന്നിവയാൽ അനുലോമമാക്കി തീർക്കണം.

കൃമിഹൃദയേഷധം സർവ്വം കൃമിജേ ഹൃദയോമയേ * കൃമികളെക്കൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന ഹൃദ്രോഗത്തിങ്കൽ കൃമിഹരങ്ങളായ ഔഷധങ്ങൾ എല്ലാം പ്രയോഗിക്കണം.

കൃമിഹൃദ്രോഗിണം സ്തിശ്ചം ഭോജയേദിധിനൈനേനം ഭജ്ഞാ വാ പലലോപേതംത്ര്യഹം പത്യാദിരേചയേൽ വിളംഗചൂണ്ണസംയുക്തം ധാന്യാല്യം പായയേൽ പുനഃ ഹൃദയസ്ഥാഃ പതന്ത്യേവമധസ്താൽ കൃമയോ നുണാം * കൃമിഹൃദ്രോഗമുള്ളവന്റെ സ്തിശ്ചമായ കാരണം(=അന്നം) ഭജിപ്പിക്കണം. പലല(=മാംസം) ത്തോടുകൂടിയ അന്നത്തെ തയിർകൂട്ടി ഭജിപ്പിക്കുകയുമാം. പിന്നെ മൂന്നുദിവസം വിരേചനം ചെയ്യണം. അനന്തരം വിളംഗ(=വിഴാലരി) ത്തിന്റെ പൊടി ചേർത്തതായ കൂടി സേവിപ്പിക്കണം. ഇങ്ങിനെ ചെയ്താൽ ഹൃദയത്തിലുള്ള കൃമികൾ കീഴോട്ടു വീഴും.

തിലഗോഭുമിദാനാനി മുതൃഞ്ജയജപസ്തമാ തസ്യ പ്രതിക്രിയാഃ സർവ്വമേതൽ ച്യവനദർശനം * തിലദാനം, പശുദാനം, ഭുമിദാനം, മുതൃഞ്ജയജപം ഇവ ഹൃദ്രോഗത്തിനുള്ള പ്രതിവിധിയാകുന്നു. ഇതെല്ലാം ച്യവനമഹർഷിയുടെ മതമാകുന്നു.

ഇതി ഹൃദ്രോഗചികിത്സാ.

=====

തൃശ്ശാചികിത്സാ.

വാതാൽ പിത്താൽ കഫാന്തൃശ്ശാ സന്നിപാതാദ്രസക്ഷയാൽ ശോഷമേഹജപരാദൃന്യദീഘരോഗോപസഗ്ഗതഃ ഷഷ്ടി

സ്വാഭാതപിത്തേ തു സർവാസാം കാരണം പരം സർവാസു
 തൽപ്രകോപോ ഹി സൗമ്യധാതുപ്രശോഷണാൽ * വാതാൽ=
 വാതംകൊണ്ട്. പിത്താൽ=പിത്തംകൊണ്ട്. കഫാൽ=കഫം
 കൊണ്ട്. സന്നിപാതാൽ=ത്രിദോഷകോപംകൊണ്ട്. രസ
 ക്ഷയാൽ=രസധാതുവിന്റെ ക്ഷയംകൊണ്ട്. ശോഷം=ക്ഷയം.
 മേഹം=പ്രമേഹം. ജപരം=പനി. മുതലായ മറ്റു ഭീഷരോഗ
 ങ്ങളുടെ ഉപസർഗ്ഗം(=അനുബന്ധം) കൊണ്ട് ഇങ്ങിനെ ആറ്
 വിധത്തിലാണ് തുണി ഉണ്ടാകുന്നത്. വാതപിത്തേതു=വാത
 വും പിത്തവുമാകട്ടേ. സർവാസാം=എല്ലാവിധം തുണികൾക്കും.
 കാരണംപരം=പ്രധാനകാരണമാകുന്നു. സർവാസുതൽപ്രകോ
 പഃ=എല്ലാറ്റിലും അവയുടെ (വാതപിത്തങ്ങളുടെ) കോപം.
 സൗമ്യധാതുപ്രശോഷണാൽ=സൗമ്യങ്ങളായ ധാതുക്കൾ ഏ
 റവും ശോഷിക്കുന്നതുകൊണ്ടാകുന്നു. തുണി=തണ്ണീർദാഹം. ഈ
 രോഗത്തിൽ സൗമ്യധാതുക്കളെല്ലാം വരണ്ടുപോകും. അതി
 നാൽ വാതപിത്തങ്ങൾ എല്ലാറ്റിലും കോപിക്കുമെന്നു താൽ
 പര്യം.

തുണിസു വാതപിത്തഘ്നോ വിധിഃ പ്രായേണ ശസ്ത്രതേ
 സർവാസുശീതോ ബാഹ്യാന്തസ്തഥാ ശമനശോധനം * സർവാസു
 തുണിസു=എല്ലാതുണികളിലും. പ്രായേണ=മിക്കവാറും. വാതപി
 ത്തഘ്നോവിധിഃ ശസ്ത്രതേ=വാതപിത്തങ്ങൾക്കു പറ്റിയ ചികി
 ത്സ നല്ലതാകുന്നു. തഥാ=അപ്രകാരം. ബാഹ്യാന്തഃ=അകത്തും
 പുറത്തും. ശീതഃ=തണുപ്പുള്ളതായ. ശമനശോധനം=ശമനത്തി
 നും ശോധനത്തിനുമുള്ള മരുന്ന് ഹിതമാകുന്നു.

നിർവാപിതം തപ്തലോഷ്ടകപാലസികതാഭിഭിഃ സശക്തം
 പിബേത്തേതായം പഞ്ചമൂലശൃതന്തഥാ * തപ്തലോഷ്ടകപാലസി
 കതാഭിഭിഃ=തപ്തങ്ങളായ (പഴുപ്പിച്ച) മണ്ണിൻകട്ട, കലത്തി
 ന്റെ കാട്ട്, മണല് മുതലായവകൊണ്ട്, നിർവാപിതം=കാച്ചി
 മുക്കിയതായ, തേയം=വെള്ളം. സശക്തം=പഞ്ചസാരചേർത്തു
 സേവിക്കുക. അപ്രകാരംതന്നെ പഞ്ചമൂലംകൊണ്ടുള്ള കഷായ
 വും സേവിക്കാം. തുണി ശമിക്കും.

തൃഷ്ണായാം പവനോത്ഥായാം സഗുളം ദധി ശസ്യതേ ര സാശ്വ ബൃഹന്നാശ്ലീതാ വിദാത്യാദിഗണാംബു ച * വാതം കൊണ്ടുണ്ടായ തൃഷ്ണയിങ്കൽ തയിരും ശക്തരയും ചേർത്തു സേവിക്കുന്നതു നല്ലതാകുന്നു. ബൃഹന്നാശ്ലീതം ശീതവീര്യങ്ങളുമായ മാംസരസങ്ങളും, വിദാത്യാദിഗണാംകൊണ്ടുള്ള കഷായവും നന്നു്.

പുനന്വാഭയോ ദ്രാക്ഷാ കാഷ്ഠതുംഗമതീ ബലാ പര്യുഷക ബലകപാമോയം വാതതൃഷ്ണാമപോഹതി * പുനന്വാ=തവിഴാമ വേരും. അഭയം=കടക്ക. ദ്രാക്ഷാ=മുന്തിരിങ്ങ. കാഷ്ഠരീ=കുമിഴിൻ വേരും. അംഗുതംഗം=ഓരിലവേരും. ബലാ=കുറുന്തോട്ടിവേരും. പര്യുഷകം=ചിറ്ററീന്തൽ. ഇവ കഷായം വാതതൃഷ്ണയെ ശമിപ്പിക്കും.

പിത്തജായാം സിതായുക്തഃ പകേപാദംബരജോ രസഃ പി ബേൽ ജപരക്തം ദ്രാക്ഷാദിം ശാരിബാദിഗണാംബു ച * പിത്തംകൊണ്ടുണ്ടായ തൃഷ്ണയിങ്കൽ പഴുത്ത ഞെന്തിക്കായ (ഉദംബരം) പിഴിഞ്ഞ നീരും പഞ്ചസാരചേർത്തു സേവിക്കുക. ജപരക്തം പറ്റത്തായ 'ദ്രാക്ഷാദി' കഷായവും, 'ശാരിബാദി' കഷായവും സേവിക്കുകയുമാകാം.

വിദാത്യാദിഗണേനാപി സിദ്ധം തൃഷ്ണാപ്രപീഡിതഃ * തൃഷ്ണാന്തനായവൻ വിദാത്യാദികഷായവും സേവിക്കാം.

ധാന്യാകകൃഷ്ണാതുണപഞ്ചമൂലശതാവരീകോലയവാഷകാ ണാം സുശീതളം വാർഷ്വനിവാർഷ്വവീര്യം നിവാരയേൽ പിത്തതു ഷം സിതാധ്യം * ധാന്യംകം=കൊത്തമ്പാലയരി. കൃഷ്ണാ=തിപ്പലി. തുണപഞ്ചമൂലം. ശതാവരീ=ശതാവരിക്കിഴങ്ങും. കോലം=ലന്തക്കുരു. യവാഷകം=കൊടുത്തുവുവേരും, ഇവ കഷായം. ആറിയാൽ പഞ്ചസാരചേർത്തു സേവിക്കുക. പിത്തതൃഷ്ണ ശമിക്കും.

കപോതഭവായാം വമനം നിംബപ്രസവവാരിണാ * കപോതംകൊണ്ടുണ്ടായ തൃഷ്ണയിങ്കൽ നിംബപ്രസവ(=ചേപ്പിൻപുഷ്പം) ത്തിന്റെ നീർ സേവിച്ച് വമനം ചെയ്യണം.

ധാന്യാകധാത്രിഗുരുപഞ്ചമൂലച്ഛിന്നോത്ഭവാധനപയവാഷ വിശ്വാൽ കപാമം പിബേൽ പുഷ്പരസപ്രഗാഢം കഫാന്തരായാ

രോചകദാഹമോഹേ * ധാന്യാകം=കൊത്തമ്പാലയരി. ധാ
 ത്രീ=നെല്ലിക്ക. ഗുരുപഞ്ചമൂലം=വലിയ പഞ്ചമൂലം. ഛിന്നോ
 തഭവാ=ചിററമുത്. ധനപയവാഷം=കോടുത്തുവുവേര്. വിശപം=
 ചുക്ക്. ഇവ കഷായം തേൻ ചേർത്തു സേവിക്കുക. കഫംകൊ
 ണ്ടുള്ള തുണ്ണി, അരുചി, ചുട്ടുനീര്, മോഹാലസ്യം ഇവ
 ശമിക്കും.

സന്നിപാതേ തു തലന്ത്രീ യഥാഭോഷം ക്രിയാ ഹിതാ *
 സന്നിപാതംകൊണ്ടുള്ള തുണ്ണിയിൽ യഥാഭോഷം ചികിത്സ
 ചെയ്യണം. യഥാഭോഷം=ഏതുഭോഷത്തിനാണ് പ്രാധാന്യമു
 ള്ളത് എന്നു നോക്കിട്ട് എന്നർത്ഥം.

ക്ഷയജായാം ക്ഷയഹിതം സർവ്വം ബൃഹണമൗഷധം *
 ക്ഷയച്ഛുറ്റിയിൽ ക്ഷയരോഗത്തിന്നു ഹിതമായ ബൃഹണൗ
 ഷധങ്ങളെല്ലാം പ്രയോഗിക്കാം.

രോഗോപസർഗ്ഗജാതായാം ധാന്യാംബു സസിതാമധു പാ
 നേ പ്രശസ്തം സവാ ച ക്രിയാ രോഗാദ്യപേക്ഷയാ * അന്യരോ
 ഗങ്ങളുടെ ഉപസർഗ്ഗംകൊണ്ടുണ്ടായ തുണ്ണിയിൽ ധാന്യാംബു
 (=കൊത്തമ്പാലകഷായം) തേനും പഞ്ചസാരയും ചേർത്തു സേ
 വിക്കുക. രോഗാദികൾ നോക്കി മറ്റു ചികിത്സകളും ആകാം.
 ആദിശബ്ദംകൊണ്ടു രോഗിയുടെ ബലം, ദോഷകോപം ഇത്യാ
 ദിയെ ഗ്രഹിക്കണം.

കേസരം മാതൃളംഗസ്യ ധാന്യാമൃതം ശക്തരോദകം ക്ഷൗരദ്ര
 റാക്ഷാംബു ഗണ്ഡൂഷസ്താലുശോഷനിബഹ്വനഃ * മാതൃളംഗ
 കേസരം=മാതളനാരങ്ങയല്ലി. ധാന്യാമൃതം=കാടി. ശക്തരോദകം=
 പഞ്ചസാരവെള്ളം. ക്ഷൗരദ്രം=തേൻ. റാക്ഷാംബു=മുന്തിരിങ്ങ
 ചുര്. ഇവകൊണ്ടു കവിൾക്കൊള്ളുക. അണ്ണാക്കു വരളുന്നതു
 ശമിക്കും.

ക്ഷീരിവൃക്ഷാങ്കരാച്ചൂണ്ണം സസിതാമധു ഭക്ഷയേൽ ലാജകേ
 സരയഷ്ടപ്രാഹപയവാനീമൂണ്ണകം തഥാ * ക്ഷീരിവൃക്ഷാങ്കരം=
 നാല്പാമരമൊട്ട്. ഇത് അരച്ചുണക്കി പൊടിച്ചു പഞ്ചസാരയും
 തേനും ചേർത്തു സേവിക്കുക. അതുപോലെ ലാജം=മലര്. കേസ
 രം=നാഗപ്പച്ച. യഷ്ടപ്രാഹപം=എരട്ടിമധുരം. യവാനീ=ജീരകം.
 ഇവയുടെ പൊടിയും സേവിക്കാം.

ചന്ദനാദ്യേന തൈലേന ശതധൗതഘൃതേന വാ അഭ്യഞ്ജനം പ്രയുഞ്ജീത തുണ്ണാദാഹപ്രപീഡിതഃ * തുണ്ണാ=തണ്ണീർ ദാഹം. ദാഹം=ചൂട്ടുന്നിറൽ. ഇവയുള്ളവൻ ചന്ദനാദിതൈലമോ ശതധൗതഘൃതമോ തേക്കുവാനുപയോഗിക്കണം.

ദ്രാക്ഷായഷ്ടപ്രാഹപനിഷ്ടപാഥേ ടുശ്ശേക്ഷരസസംയുതം ഘൃതം സിദ്ധം ജയേൽ തുണ്ണാം ടുണിവാരാമസംശയം * ദ്രാക്ഷാ=മുന്തിരിങ്ങ. യഷ്ടപ്രാഹപം=മുളഭട്ടിമധുരം. ഇവ കഷായവും പാൽ, കരിമ്പിൻറീഴ് ഇവയും ചേർത്തു നൈകാച്ചി സേവിക്കുക. കഠിനമായ തുണ്ണാദാഹവും ശരിക്കും.

ധാരാ ധാരാധരസുതാപദതഃ ശിരസി ശസ്ത്രേത പഥികാനാം തുഡാന്താനാം പ്രപാസ്ഥാപനമേവ ച * ധാരാധരസുതാപതഃ=പാർവ്വതീപതിയായ പരമശിവൻ. ശിരസി=ശിരസ്സിങ്കൽ. ധാരാ=ജലധാര. ശസ്ത്രേത=നല്ലതാകുന്നു. ശിവക്ഷേത്രത്തിൽ ധാരചെയ്യണമെന്നതും. തുഡാന്താനാം=വെള്ളംഭാരിച്ചു കഷ്ടപ്പെടുന്നു. പഥികാനാം=വഴിപോക്കുകയായിട്ട്. പ്രപാസ്ഥാപനം=തണ്ണീർപന്തൽ സ്ഥാപിക്കുക. ഇതും നല്ലതാകുന്നു.

ഇതി തുണ്ണാചികിത്സാ

പ്രസേകചികിത്സാ.

ഘ്രേഷ്ടണോതിപ്രസേകേന വായുഃ ഘ്രേഷ്ടാണമസ്യതി കഥപ്രസേകം തം വിദ്വാൽ സ്തിശ്ചോഷ്ണരേവ നിർജ്ജയേൽ * പ്രസേകത്തിന്റെ നിദാനവും ലക്ഷണവും പറയുന്നു — ഘ്രേഷ്ടാണഃ=കഥത്തിന്റെ. അതിപ്രസേകേന=അതിയായ പ്രസേകംകൊണ്ട്. (പ്രസേകം=പുറത്തേക്കു കളയൽ.) വായു, ഘ്രേഷ്ടാണം=കഥത്തെ. അസ്യതി=ഹനിക്കുന്നു. വായു കൂപിതനായിട്ടു കഥത്തെ പുറത്തേക്കു പുറപ്പെടുവിക്കും. ഇങ്ങിനെ കഥത്തെ ശോഷിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യും. കഥപ്രസേകം തം വിദ്വാൽ=ഇതിനെ കഥപ്രസേകമെന്നറിയണം. സ്തിശ്ചോഷ്ണരേവ=സ്തിശ്ചുണ്ടും ഉഷ്ണങ്ങളുമായ ഔഷധങ്ങളെക്കൊണ്ടുതന്നെ. നിർജ്ജയേൽ=ഇതിനെ ജയിക്കണം. പ്രസേകം=വായിൽ വെള്ളംതെളിയുക.

പത്മോഃവ്യാഷികഷായഞ്ച പ്രസേകേ പ്രപിബേൽ പ്രശേ
കുത്യാൽ കാസാരചിച്ഛിദ്രിചികിത്സാഞ്ച പ്രസേകിനഃ* പത്മോ=
കടുക്ക. വ്യാഷം=ചുക്ക് മുളക് തിപ്പലി. ഇവയുടെ കഷായ
ത്തെ രാവിലെ സേവിക്കണം. കാസാരചിച്ഛിദ്രിചികിത്സാം=
കാസം, അരോചകം, ഛർദ്ദി ഇവയുടെ ചികിത്സയെ. കുത്യാൽ=
ചെയ്യണം.

പ്രസേകശമനീ പത്മോ ഭക്തസ്ത്യാപരി ചർവിതാ * ഭക്ത
സ്ത്യാപരി=ഉണിന്നുമേലെ. ചർവിതാ=ചവക്കപ്പെട്ട. പത്മോ=
കടുക്ക. പ്രസേകശമനീ=പ്രസേകം ശമിപ്പിക്കുന്നതാകുന്നു. ഉ
ണിന്നുമേലെ കടുക്ക കടിച്ചുചവയ്ക്കുന്നതു നന്നെന്നു സാരം. (ക
യ്യെഴുത്ത് ഗ്രന്ഥത്തിൽ ഭക്തരോധചികിത്സ കഴിഞ്ഞ ഉടനെ
യാണ് പ്രസേകചികിത്സ പാഞ്ഞിട്ടുള്ളത്).

ഇതി പ്രസേകചികിത്സാ.

മദാത്ര്യയചികിത്സാ

വാതാൽ പിത്താൽ കഫാത്സദ്യൈശ്ചതപാഃ സ്മൃമദാ
ത്രയാഃ പൃഥഗ്ദോഷൈഃ സമസ്തൈശ്ച രക്തമദ്യവിഷൈരപി മ
ദഃ സപ്തവിധോജ്ഞേയോ മുച്ഛായസ്തു ചതുർവിധഃ പൃഥഗ്ദോ
ഷൈഃ സന്നിപാതാൽ സന്ത്യാസഃ സന്നിപാതജഃ * വാതാൽ=
വാതംകൊണ്ട്. പിത്താൽ=പിത്തംകൊണ്ട്. കഫാൽ=കഫം
കൊണ്ട്. സദ്യൈഃ=എല്ലാംകൊണ്ടും കൂടി (സന്നിപാതംകൊ
ണ്ട്) ഇങ്ങിനെ മദാത്ര്യം നാലു വിധത്തിലാകുന്നു. പൃഥ
ഗ്ദോഷൈഃ=ദോഷങ്ങളെക്കൊണ്ട് വെച്ചേറെ. സമസ്തൈഃ=
സന്നിപാതംകൊണ്ട്. രക്തമദ്യവിഷൈഃ=രക്തം മദ്യം വിഷം
ഇവകൊണ്ട്. ഇങ്ങിനെ മദം ഏഴു പ്രകാരത്തിലുണ്ട്. പൃഥ
ഗ്ദോഷൈഃ=ദോഷങ്ങളെക്കൊണ്ട് വെച്ചേറെ. സന്നിപാതാൽ=
സന്നിപാതംകൊണ്ട്. ഇങ്ങിനെ മുർച്ഛായം നാലുവിധം. സ
ന്ത്യാസം എന്നതു ദോഷങ്ങളുടെ സന്നിപാതംകൊണ്ടുള്ളതാക
ുന്നു. ഇവിടെ മദം, മുർച്ഛായം, സന്ത്യാസം എന്നു മൂന്നു രോ

ഗണ്ഡരം മദാത്മ്യയത്തിന്റെതന്നെ ഭേദങ്ങളാകുന്നു എന്നറിഞ്ഞു കൊൾക.

കുറ്റുരാദാങ്കര ദ്രാക്ഷാ വർഷാഭൂ ജീരകപ്രയം മധുകയഷ്ടി തപക്തൃണാകേസരം ശുക്ലചൂണ്ണിതം പിണ്ഡേദാലോഡ്യ ദൃഢോത സിതായുക്തം മദാത്മ്യേ * കുറ്റുരാദാങ്കരം=നായ്ക്കരണയുടെ തലപ്പ്. ദ്രാക്ഷാ=മുന്തിരിങ്ങ. വർഷാഭൂ=തവിഴാമവേര്. ജീരകപ്രയം=ജീരകവും കരിഞ്ചീരകവും. മധുകം=ഇരിപ്പക്കാതൽ. യഷ്ടി=എരട്ടിമധുരം. തപക്=എലവംഗത്തൊലി. ചൂണ്ണം=തിപ്പലി. കേസരം=നാഗപ്പച്ച. ഇവ പൊടിച്ചു ശീലപ്പെടുത്തിയിട്ട് പാലിൽ കലക്കി പഞ്ചസാര ചേർത്തു സേവിക്കുക. മദാത്മ്യം ശമിക്കും.

പിണ്ഡേൽ ജപരോക്തം ദ്രാക്ഷാദിം ശാരിബാദിഗണ്ഡാഞ്ച മ * ജപരത്തിങ്കൽ പറഞ്ഞ ദ്രാക്ഷാദികളായവും, ശാരിബാദി ഗണ്ഡംകൊണ്ടുള്ള കളായവും സേവിക്കുക.

മദേഷു വാതപിത്താപ്ലം പ്രായോ മുർച്ഛാസു ചേഷ്യതേ * മദേഷു=മദങ്ങളിൽ. മുർച്ഛാസു ച=മുർച്ഛായങ്ങളിലും. വാതപിത്താപ്ലം ഇഷ്യതേ=വാതത്തെയും പിത്തത്തെയും ഹനിക്കുന്നതായ സകലതും ഹിതമാകുന്നു.

സ്തിശ്ലാസപിന്നശരീരാണാം പഞ്ച കർമ്മാണി ചാചരേൽ * മദ്യമുള്ളവയ്ക്കു സ്നേഹസേവകൾ ചെട്ട് പഞ്ചകർമ്മങ്ങളേയും ചെയ്യണം. പഞ്ചകർമ്മങ്ങൾ=വമനം, വിരേചനം, വസ്തി, നസ്യം, സിരോവേധം എന്നിവ.

സിദ്ധം മധുരവദ്ഗ്നേഹിതം സപ്പിശ്ച ജീവനം * മധുരങ്ങളായ ഔഷധവദ്ഗ്നങ്ങളെക്കൊണ്ടു കാച്ചിയതും, ജീവനീയഗ്നത്തിലെ മരുന്നുകളെക്കൊണ്ടു കാച്ചിയതുമായ നെയ്യ് പ്രയോഗിക്കാം.

ജീവനീയശൃതം ക്ഷീരം ധാരോഷ്ണമഥവാ പയഃ ബലാദ്രാക്ഷാവരീസിദ്ധം പിണ്ഡേദാ സസിതം പയഃ * ജീവനീയഔഷധങ്ങളെക്കൊണ്ടു കുറുകിയ പാലോ, ധാരോഷ്ണ (കറന്ന ചൂടോടുകൂടിയ) മായ പാലോ സേവിക്കുക. ബലാ=കുറഞ്ഞോട്ടിവേര്.

ദ്രാക്ഷാ=മുന്തിരിങ്ങാപ്പഴം. വരീ=ശതാവരിക്കിഴങ്ങ്. ഇവകൊണ്ടു കുറുകിയ പാൽ പഞ്ചസാര ചേർത്തു സേവിക്കുകയും ഹിതമാകുന്നു.

പത്മകാദിഗണകപാഥം മുർച്ഛായുക്തഃ സിതായുതം മദോത്പാദിരോഗേഷു ധാത്രുപ്രാദി ച ഘൃതം പിബേൽ * പത്മകാദിഗണകപാഥം=പത്മകാദിഗണത്തിലെ മരുന്നുകളെക്കൊണ്ടുള്ള കഷായം. സിതായുതം=പഞ്ചസാരചേർത്തത്. ഇതു മുർച്ഛായുല്ഭവൻ സേവിക്കുക. മദോത്പാദിരോഗങ്ങളിലുകൂടെ ധാത്രുപ്രാദിഘൃതം സേവിക്കുക.

മദേഷ്വപതിപ്രവൃദ്ധേഷു മുർച്ഛായേഷു ച യോജയേൽ തീക്ഷ്ണം സന്ത്യാസവിഹിതം വിഷംപ്ലം വിഷജേഷു തു * മദങ്ങളും മുർച്ഛായങ്ങളും അധികം വലിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ സന്ത്യാസത്തിങ്കൽ പറയുന്ന തീക്ഷ്ണഘൃതപ്രയോഗങ്ങളെ ചെയ്യുക. വിഷം കൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന മദങ്ങളിൽ വിഷഹരങ്ങളായ കഠിനാദികളും ചെയ്യണം.

ആശു പ്രയോജ്യം സന്ത്യാസേ സുതീക്ഷ്ണം നസ്യമഞ്ജനം ധൂമഃ പ്രഥമനം തോദഃ സൂചീഭിശ്ച നഖാന്തരേ കടപല്ലഗാളനം പശ്യേത കപികമരപാപഘ്നം * സന്ത്യാസരോഗത്തിങ്കൽ സംജ്ഞ വരുവാൻ താഴെ പറയുന്ന പ്രയോഗങ്ങൾ താമസംകൂടാതെ ചെയ്യണം—സുതീക്ഷ്ണം=ഏറ്റവും തീക്ഷ്ണമായ. നസ്യം, അഞ്ജനം, ധൂമം, പ്രഥമനം (ചൂണ്ണനസ്യം) എന്നിവ ചെയ്ത്. നഖാന്തരേ സൂചീഭിഃ തോദഃ=നഖങ്ങളുടെ ഉള്ളിൽ സൂചികൾ കൊണ്ടു കുത്തുക. പശ്യേതകടപല്ലഗാളനം=ഏറ്റവും പുളിയുമുള്ള പദാർത്ഥങ്ങൾ കലക്കി വായിൽ കുഴിക്കുക. കപികഞ്ചു=നായ്ക്കരണപ്പെടി. അതു മേൽ വിതറുക. ഇവ ചെയ്താൽ തന്മൂർഛം വരും.

ക്ഷീരാപ്ലവതം വിശപകപ്ലവം കപ്ലവേണ വിമിശ്രിതം നസ്യ കർമ്മണി യുഞ്ജീത പരം സംജ്ഞാപ്രബോധനം * വിശപകപ്ലവം=ചുക്ക് അരച്ചു കലക്കം. ക്ഷീരാപ്ലവതം=പാലിൽ കലക്കി. കപ്ലവേണ വിമിശ്രിതം=കപ്ലവം കലന്ന്. നസ്യകർമ്മണിയുഞ്ജീതം=നസ്യത്തിന്നുപയോഗിക്കുക. ഇതു സംജ്ഞയുണ്ടാവാൻ വളരെ നല്ലതാകുന്നു.

ക്ഷവകാഗ്രസേനാപി നന്യം കർത്താ കൃതകടം * ക്ഷവകാഗ്രസം=കരിന്തുവക്കടത്തിന്റെ നീര്. ഇതുകൊണ്ട് കൃതകടമായ നന്യം ചെയ്യുക. കൃതകടം=എരിവുരസം ധാരാളം ചേർത്തത്.

ഉത്ഥിതോ ലബ്ധസംജ്ഞാ പശുനന്യ രസം പിബേത് * തന്റേടംവന്ന് ഏഴുനീറാൽ വെള്ളള്ളിയുടെ നീര് കുടിക്കുക.

ഖാരദൽ സദ്യോഷലവന്നം ബീജപൂരകകേസരം * ബീജപൂരകകേസരം=മാതളനാരങ്ങയുടെ അല്പി. ഇത് ചുക്കും മുളകും തിപ്പലിയും ഇതുപും ചേർത്ത് കുടിച്ചതിന്നുക.

ലഘുപന്നം കടുതീണ്ണമദ്യാൽ സ്രോതോറിശുദ്ധയേ * ലഘുവായ അന്നത്തെ എരിവും തീക്ഷ്ണതയും ചൂടുമുള്ള സാധനങ്ങളോടു കൂടി ഭക്ഷിക്കുക. ഇതുകൊണ്ട് സ്രോതസ്സുകൾക്കു ശുദ്ധിവരും.

വഹ്നിമൂലസ്യ നിഷ്പാഥേ ദാരുകല്പം പ്രസാധിതം തിലോതഭവം പിബേദാശു സന്ത്യാസരോഗംശനം * വഹ്നിമൂലം=കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. അതിന്റെ കഷായത്തിൽ ദേവതാരം കല്പംചേർത്ത് എള്ളിന്റെ എണ്ണ കാച്ചുക. ഈ എണ്ണ സേവിച്ചാൽ സന്ത്യാസരോഗം ശമിക്കും.

ഏവം ജ്യോതിഷ്ഠതീതൈലം സിലം വാ മാത്രയാ പിബേത് * ജ്യോതിഷ്ഠതീതൈലം=ചെറുപുന്നയരിയുടെ എണ്ണ. ഇതും മേൽപറഞ്ഞപ്രകാരംതന്നെ കാച്ചി മാത്രയനുസരിച്ചു സേവിക്കുക. സന്ത്യാസരോഗം ശമിക്കും.

മുദപീകാമധുകമധുകപിപ്പലീഭിഃ ഖജ്ജരൈരമലയജശാരി ബാബ്ബലാജൈഃ സോശീരൈഃ ശൃതമഥവാ സുശീതമംഭസത്വ ണ്ടൃച്ഛാമതിമദവിഭ്രമാന്നിരന്ധ്രേത് * മുദപീകാ=മുന്തിരിങ്ങാപ്പഴം. മധുകം=എരട്ടിമധുരം. മധുകം=ഇരിപ്പക്കാതൽ. പിപ്പലീ=തിപ്പലി. ഖജ്ജരം=ഈന്ത്പ്പഴത്തിന്റെ കരു. മലയജം=ചന്ദനം. ശാരിബാ=നന്നാരിക്കിഴങ്ങ്. അബ്ബം=മുത്തങ്ങ. ലാജം=മലര്. ഉശീരം=രാമച്ചം. ഈ മരുന്നുകൾകൊണ്ടു കഷായംവെച്ചിട്ടോ ശീതകഷായമായിട്ടോ സേവിക്കുക. തുണ്ണാ, മൂഛാ, ബുലിഭ്രമം, മദം ഇവ ശമിക്കും.

ഇതി മദാത്മ്യചികിത്സാ.

അഗ് ഉദാവർത്തചികിത്സാ.

സഹോത്തരജഭേദോച്ച ശുഷ്കാസ്രാവിവിഭേദതഃ അഗ്ംസി
 തു ദ്രിയാ തത്ര പൂർവ്വാജാനി സ്വപാപതഃ * സഹോത്തരജഭേ
 ദാൽ=സഹജങ്ങളെന്നും ഉത്തരജങ്ങളെന്നുമുള്ള ഭേദം ഹേതു
 വായിട്ട്. (സഹജങ്ങൾ=ജന്മനാ ഉള്ളവ. ഉത്തരജങ്ങൾ=പിന്നീ
 ടുണ്ടായവ). ശുഷ്കാസ്രാവിവിഭേദതഃ=ശുഷ്കങ്ങളെന്നും ആസ്രാ
 വികളെന്നുമുള്ള ഭേദം ഹേതുവായിട്ട്. (ശുഷ്കങ്ങൾ=ഉണങ്ങിയ
 വ. ആസ്രാവികൾ=പൊട്ടി കലിക്കുന്നവ) അഗ്ംസി ദ്രിയാ=
 അഗ്സ്സുകൾ രണ്ടു പ്രകാരമാകുന്നു. തത്ര=അവയിൽവെച്ച്. പൂ
 ്ർവാജാനി=മുമ്പുണ്ടാകുന്നവ. (സഹജങ്ങൾ) സ്വപാപതഃ=തന്റെ
 മുജ്ജന്മപാപംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്നു. അഗ്സ്സിന്റെ സ്ഥാനമായിട്ടു
 ള്ളത് ഗുണത്തിലെ ത്രിവലികളാണ്. അവയ്ക്കു ഹേതുവായ ബീ
 ജം മാതാപിതാക്കന്മാരുടെ അവതമൃസേവകൊണ്ടു തപിച്ചുപോ
 കയാലും ദൈവവശാലുമാണ് സഹജാഗ്സ്സുണ്ടാകുന്നത്. ഇ
 ണ്ടിനെ വരുമ്പോൾ അവനവന്റെ പാപത്താലാണെന്നു പറ
 യേണ്ടതില്ലല്ലോ. ഇതിൽ 'സ്വപാപതഃ' എന്നതിന്നു പകരം
 'ത്രിദോഷതഃ' എന്നു പാരാന്തരമുണ്ട്. ആ പാപവും ശരിതന്നെ.
 എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ ബീജം തപിച്ചാലും ദൈവവശാലും ത്രി
 ദോഷങ്ങൾ (ദോഷസന്നിപാതം) കോപിക്കുമല്ലോ.

ഔപാസ്ത്യാനി പൃഥുശോഷൈഃ സംസർഗ്ഗനിചയാസ്രതഃ *
 അന്ത്യാനി= മറ്റുള്ളവ (ഉത്തരജങ്ങളെന്നർത്ഥം). പൃഥുശോ
 ഷൈഃ=വാതാദിദോഷങ്ങളെക്കൊണ്ടുവെച്ചേറെ. സംസർഗ്ഗനിച
 യാസ്രതഃ=ദോഷങ്ങളുടെ സംസർഗ്ഗം, നിചയം (സന്നിപാതം)
 അസ്രം=രക്തം എന്നിവകൊണ്ട്. ഇങ്ങിനെ ആറ് വിധത്തി
 ലാണ്.

ശുഷ്കാണി വാതശ്ലേഷ്മദ്വാമാർദ്ദാണി തപസ്രപിത്തതഃ *
 ശുഷ്കാണി=ശുഷ്കാഗ്സ്സുകൾ. വാതഃശ്ലേഷ്മദ്വാ=വാതകഫങ്ങളെ
 കൊണ്ടുണ്ടാകുന്നു. ആർദ്ദാണി=ആർദ്ദാഗ്സ്സുകൾ. അസ്രപി
 ത്തതഃ=പിത്തരക്തങ്ങളെക്കൊണ്ടുണ്ടാകുന്നു.

അൾാംസി ശസ്ത്രക്ഷാരാഗ്നിലേപാഭ്യംഗൈരപാചരേൽ
 ദൃശ്യാന്യദൃശ്യാനി പുനഃ സദാന്തഃപരിമാജ്ജനൈഃ * ദൃശ്യാനി
 അൾാംസി=കണ്ണുകൊണ്ടു കാണാൻ കഴിയുന്ന അൾസ്സുകളെ. ശ
 സ്ത്രക്ഷാരാഗ്നിലേപാഭ്യംഗൈഃ=ശസ്ത്രപ്രയോഗം, ക്ഷാരപ്രയോ
 ഗം, അഗ്നിപ്രയോഗം, കൗഷധലേപനം, അഭ്യംഗം ഇവകൊണ്ട്.
 ഉപാചരേൽ=ചികിത്സിക്കണം. അദൃശ്യാനി പുനഃ=അദൃശ്യങ്ങളായ
 അൾസ്സുകളെയാകട്ടെ. സദാന്തഃപരിമാജ്ജനൈഃ=ഏല്പാ
 ണ്ണോഴം ഉള്ളിൽ പരിമാജ്ജനം ചെയ്യുന്നതുകൊണ്ടു ചികിത്സി
 കണം. പരിമാജ്ജനം=ശോധനം.

നിഗ്ഗ്തം ദോഷപൂണ്ണതപാദശോവാതകഫോൽബണം സ
 സ്തംഭകണ്ഡുരുകുശോഫമദ്യജ്യ യമകേന തു വാതപ്ലവത്രനി
 പ്ലവാഥേ ധാന്ത്യാമ്ലേ വാവഗാഹയേൽ സേചയേദോ ശക്തന്മുത്ര
 ഗ്രഹേ ത്വേപവം സമാചരേൽ * ദോഷപൂണ്ണതപാൽ=ദോഷ
 ങ്ങൾ നിറഞ്ഞിരിക്കുകൊണ്ട്. നിഗ്ഗ്തം=പുറത്തേക്കു പുറപ്പെട്ട
 തായ. വാതകഫോൽ ബണം=വാതകഫോത്തരമായ. സസ്തംഭ
 കണ്ഡുരുകുശോഫം=സ്തംഭനവും ചൊറിയും വേദനയും നിരമു
 ള്ളതായ. അൾഃ=അൾസ്സിനെ. യമകേന അദ്യജ്യ=യമകണ്ഡേഹം
 കൊണ്ടു തേച്ചു. വാതപ്ലവത്രനികപാഥേ=വാതഹരൗഷധങ്ങളുടെ
 ഇലയിട്ടു തിളപ്പിച്ചുണ്ടാക്കിയ വെള്ളത്തിൽ. ധാന്ത്യാമ്ലേ
 വാ=അഥവാ കാടിയിൽ. അവഗാഹയേൽ=അവഗാഹനം
 ചെയ്യിക്കണം. അവഗാഹനം=ചുട്ടുവെള്ളത്തിൽ രോഗിയെ
 ഇറക്കി ഇരുത്തുക. ഇതാണ് അവഗാഹസേവമെന്നു പറയുന്ന
 ത്. അതല്ലെങ്കിൽ സേചയേദോ=വെള്ളംകൊണ്ടു കുഴുകുകയു
 മാകാം. ശക്തന്മുത്രഗ്രഹേതു=മലമുത്രങ്ങളെ ബന്ധമുണ്ടെങ്കി
 ലാകട്ടെ. ഏവം സമാചരേൽ=സേചനമാണ് ചെയ്യേണ്ടത്.

സ്വിന്നം നിഷ്ഠിശിതം പത്രം സ്തംഭാഃ പായൗ നിധം
 പയേൽ ദുർന്നാമകൃമികണ്ഡുതിശോഫരുകുശാന്തികൃൽ പരം *
 സ്തംഭാഃ പത്രം=കള്ളിയുടെ ഇല. ഇത് വാട്ടിപ്പിഴിഞ്ഞു ഗുദ
 ദ്വാരത്തിങ്കൽ വെക്കുക. ദുർന്നാമം=അൾസ്സ്. കൃമി=പുഴു. കണ്ഡു
 തി=ചൊറിച്ചിൽ. ശോഫം=നീര്. രുക=വേദന. ഇവ ശമിക്കും.

കള്ളിച്ചോരവരട്ടമഞ്ഞുകടകാലാബുപ്രവാളം തഥാ ഉ
 ത്തിന്തോൽ ചിരിവിപകസ്യ തളിരും മേത്തോന്നി കന്നി
 ത്ത ആക്കം പാൽ ചരണായുധസ്യ ച ശക്തനിഗ്നാതാമർസാം
 ആട്ടിൻ നീരിലാച്ച ലേപനമിദം ക്ഷാരാൽ പരം ഭേഷജം *
 പാരിവിപം=ആവൽ. അലാബുപ്രവാളം=ചുരയുടെ തളിർ.
 ആക്കംപാൽ=എരുക്കിൻപാൽ. ചരണായുധസ്യ ശക്തം=കോഴി
 യുടെ മലം. ശേഷം സ്തംഭം. ഇതിൽ പറഞ്ഞ മരുന്നുകൾ ആ
 ള്ളിൻമൂത്രത്തിലാർച്ച പുരട്ടുന്നത് അർശ്ശുകൾക്ക് ക്ഷാരത്തേക്കാ
 ലും വലിയ മരുന്നാകുന്നു.

കിംശുകബീജപരാഗൈശ്ശുനപുനർഭൂപ്രവാളസംയു
 ക്തൈഃ പോട്ടളകംതിലജാകതം സേപദംദർശാസി നാശയതി *
 കിംശുകബീജപരാഗം=മുരുക്കിൻകുരുപൊടി. ലശുനം=വെള്ള
 ള്ളി. പുനർഭൂപ്രവാളം=തവിഴാമയുടെ തളിർ. ഇവകൊണ്ട്
 പോട്ടളകം=തഴി. മരുന്നാർച്ച ശീലയിൽ പരത്തി എണ്ണയിൽ
 നനച്ചു പ്രയോഗിക്കുക. ഇതുകൊണ്ട് സേപദമുണ്ടാകയും അർശ്ശു
 കൾ ശമിക്കുകയും ചെയ്യും.

ശിരീഷബീജസമ്മിശ്രാം ലാഗ്നീം പരിപേചിതാം സമ്യ
 ഗാലേപനം ദ്രോദർശാമുപശാന്തയേ * ശിരീഷബീജം=നെ
 യിനിവാക്കുരു. ലാഗ്നീം=മേത്തോന്നി. രണ്ടും കൂട്ടിയൊരു വ
 ഴിപോലെ ആലേപനം ചെയ്ത (പുരട്ടുക) അർശ്ശുകൾ ശ
 മിക്കും.

ശുണ്ഠീകഷുവിളംഗാഗ്നിലാഗ്നലുഭകസംയുക്തൈഃ കൃഷ്ണാ
 വിദാരിസിന്ധുതഥാഹേമദശ്യാനികംഭകൈഃ സ്തംഭകുട്രാസ
 ഫിതം ഗോമൂത്രേ തിലജം പചേത്. അർശാസി ശാന്തയത്ത്രേ
 ദംഭ്രംഗാൽ ക്ഷാരവൽ ഭൂതേ*ശുണ്ഠീ=ചുക്ക്. കഷും=കൊട്ടം. വി
 ലംഗം=വിഴാലരി. അഗ്നി=കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. ലാഗ്നീം=മേ
 ത്തോന്നി. അഭുകം. കൃഷ്ണം=തിപ്പലി. വിദാരി=പാൽമുതുകിൻ
 കിഴങ്ങ്. സിന്ധുതഥാ=ഇതുപ്. ഹേമദശ്യാം=എരുമക്കള്ളി.
 നികംഭകം=നാശാണി. ഇവ കല്പവുമായി ഗോമൂത്രത്തിൽ എ
 ണ്ടാക്കുക. സ്തംഭം=കള്ളി. അർശം=എരുക്ക്. ഇവയുടെ പാലം

ചേർന്നു. ഈ എണ്ണ പുരട്ടിയാൽ ക്ഷാരം വെച്ചാലെന്ന പോലെ അൾസുകൾ മുറിഞ്ഞുപോകും.

കാട്ടപ്പപത്ര സപരസേ സിലം തൈലഞ്ച തൽഗുണം * കാട്ടപ്പയുടെ ഇല ഇടിച്ചുപിഴിഞ്ഞ നീരിൽ കാച്ചിയ എണ്ണയും മേൽപ്രകാരംതന്നെ.

അക്ക്കമൂലം ശമീപത്രമൾസാം ധൂപനം ഹിതം * അക്ക്കമൂലം=ഏരുക്കിൻവേര്. ശമീപത്രം=വഞ്ഞിയില. ഇവകൊണ്ടു ചുക്കുക. അൾസുകൾ ഹിതമാകുന്നു.

തുവ കാട്ടപ്പയും കുപ്പമഞ്ഞളും കാടിയിൽ പചേൽ തേ നോപനാഹം കവ്വീത ദുനാമവിനിവൃത്തയേ * ഇതിലെ മരുന്നു കൾ കാടിയിൽ വേവിച്ച് അതുകൊണ്ട് ഉപനാഹസേപദം ചെയ്താൽ അൾസുകൾ ശമിക്കും. ഉപനാഹസേപദം=മരുന്നു ചുട്ടോട്ടുകൂടി വെച്ചുകെട്ടി ചെയ്യുന്ന സേപദം.

ഗുദേ പ്രവേശനേദപത്തിം നിശാപത്യാസമനപിതൈഃ വ നസ്മരണകൃശ്ശാഡഗുജാബീജൈഃ കൃതാം ഭിഷക് * ന്നിശാ=മഞ്ഞൾ. പത്യാ=കടുകു. വനസ്മരണം=കാട്ടുചേന. കൃശ്ശാഡം=കുമ്പളങ്ങക്കുരു. ഗുജാബീജം=കുന്നിക്കുരു. ഇവ അരച്ചു ശീലയിൽ പരത്തി തിരിയാക്കി ആ തിരി ഗുദത്തിങ്കൽ കടത്തുക. അൾസു ശമിക്കും.

ദുധേൾസി ഹരേദുക്തം ജ്ജകാശസ്രസ്മചിഭിഃ സഞ്ചിതേ ദുഷ്ടരധിരേ ഹതേ സമ്പദ്യതേ സുഖീ * ദുധേൾസി=ഉറപ്പോടുകൂടിയ അൾസുകൾ. ജ്ജകാശസ്രസ്മചിഭിഃ=ജ്ജക(അട്ട) ശസ്രം (ആയുധം) സ്മചി. ഇവയെക്കൊണ്ട്. രക്തംഹരേൽ=രക്തത്തെ കുളയണം. സഞ്ചിതേ ദുഷ്ടരധിരേ ഹതേ=സഞ്ചിതമായ (കെട്ടിനിർത്തുന്ന) ദുഷ്ടരക്തം കുളഞ്ഞാൽ. സുഖീ സമ്പദ്യതേ=രോഗി സുഖത്തെ പ്രാപിക്കും.

വനസ്മരണനിഷ്പാഥേ പഞ്ചകോലേന മിശ്രിതം ഘൃതം സതക്രംവിപചേൽ പീതം തൽ ഗുദജാപഹം * വനസ്മരണം=കാട്ടുചേന. ഇതിന്റെ കഷായത്തിൽ പഞ്ചകോലം കല്ക്കംചേർത്ത് കോരുകൂട്ടി കാച്ചിയ നൈ സേവിക്കുക. അൾസു ശമിക്കും.

ദൃസ്തൃകേന വില്പേന യവാന്യ നാഗരേണ വാ ഏകൈകേനാപി സംയുക്താ പാഠാ ഹന്ത്യർസാം രജം * ദൃസ്തൃകം=കൊടുത്തുവേർ. വില്പം=കൂവളത്തിൻവേർ. യവാനി=ജീരകം. നാഗരം=ചുക്ക്. ഇവ നാലുംകൂടി ആറുകഴഞ്ച്. പാടക്കിഴങ്ങ് ആറുകഴഞ്ച്. ഇവ കഷായം അർസ്സുകളെ ശമിപ്പിക്കും.

ചിരിവിലപപുനൻചവഹ്വഭയാകണനാഗരസൈന്ധവചകപജലം ഗുഭകീലഭഗന്ദഗുന്മഹരം ജഠരാഗ്നിവിവർത്തമാശുതൃണാം * ചിരിവിലപം=ആവൽകുരുന്ത്. പുനൻവം=തവിഴാമ. വഹ്നി=കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. അഭയാ=കടുക്ക. കണ=തിപ്പലി. നാഗരം=ചുക്ക്. സൈന്ധവം=ഇതുപ്പ്. ഇവ കഷായം. അർസ്സ്, ഭഗന്ദരം, ഗുന്മം, ഇവ ശമിക്കും. ജാതത്തിങ്കലെ അഗ്നിയെ വേഗത്തിൽ വർദ്ധിപ്പിക്കും.

ദുരാലഭാനാഗരവിലപപമൃാകണാഗ്നിഭിഃ കല്പിതമംബുതപേൽ * ദുരാലഭം=കൊടുത്തുവേർ. നാഗരം=ചുക്ക്. വില്പം=കൂവളത്തിൻവേർ. പമൃാ=കടുക്ക. കണാ=തിപ്പലി. അഗ്നി=കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. ഇവ കഷായം സേവിക്കുക. ഫലം പൂർവ്വവൽ.

വഷാഭൂനാഗരാഗ്നീനാം കപാമസിദ്ധം പയസ്കഥാ * വഷാഭൂ=തവിഴാമവേർ. നാഗരം=ചുക്ക്. അഗ്നി=കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. ഇവയുടെ കഷായത്തിൽ പാൽകുക്കി സേവിക്കുക. ഫലം പൂർവ്വവൽ.

പാഠാ സൂരണകന്ദം ച ചാജ്ഞേരീവ്യോഷ്ണമപിത്രകം യവാഷ്ണദീപ്യവൈകണ്ഠവൃശ്ചീവഗ്രന്ഥികം ച തൈഃ ചാജ്ഞാ ദുന്ദാമജിയേമേകപിത്രിസമസ്തശഃ * പാഠാ=പാടക്കിഴങ്ങ്. സൂരണകന്ദം=കാട്ടുചേന. ചാജ്ഞേരീ=പുളിയാരില. വ്യോഷ്ണം=ചുക്ക് മുളക് തിപ്പലി. ചിത്രകം=കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. യവാഷ്ണം=കൊടുത്തുവേർ. ദീപ്യം=അയമോദകം. വൈകണ്ഠം=തുവക്കടം. വൃശ്ചീവം=തമിഴാമവേർ. ഗ്രന്ഥികം=കാട്ടുതിപ്പലിവേർ. ഇവ അരച്ചു വേവിച്ചു മുക്കടിയുണ്ടാക്കുക. ഇവയിൽ കന്നോ രണ്ടോ

മൂന്നോ കൂട്ടം മാത്രമെടുത്തോ മുഴുവൻകൂട്ടിയോ വേണം മുക്കുകയും
ണ്ടാക്കുവാൻ. ഈ മുക്കുകി ടുനാമജിത്താകുന്നു. ടുനാമജിത്ത് =
ടുനാമങ്ങളെ ജയിക്കുന്നത്. ടുനാമങ്ങൾ = അൾസ്സുകൾ.

മുല്ലിപ്പം സൗരണം കന്ദം പക്തപാഗൗ പുടവാകവൽ
അദ്യാൽ സതൈലലവണം ടുനാമവിനിയുത്തയെ * സൗര
ണം കന്ദം = കാട്ടുചേനക്കിഴങ്ങ്. ഇത് മണ്ണിൽ പൊതിഞ്ഞ്
ഇലകൊണ്ടുകെട്ടി കനലിൽ ചുട്ട് മണ്ണുവിണ്ടാൽ വാങ്ങി അരച്ച്
എണ്ണയും ഇതുപുറകുട്ടി സേവിക്കുക. അൾസ്സു ശമിക്കും.

കടജഹലവിലപചിത്രകമഹേഷധപ്രതിവിഷാവചാചവി
കാഃ ധനപയവാഷം പത്മ്യാ ദാരുഹരിദ്രാഗണോയമശോഷ്ണഃ *
കടജഹലം = കടകപ്പാലയരി. വിലപം = കൂവളത്തിൻവേര്. ചി
ത്രകം = കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. മഹേഷധം = ചുക്ക്. പ്രതിവി
ഷാ = അതിവിടയം. വചാ = ചമ്പ. ചവികാ = കാട്ടുമുളകിൻ
വേര്. ധനപയവാഷം = കൊടുത്തുവുവേര്. പത്മ്യാ = കടക്ക.
ദാരു = ദേവതാരം. ഹരിദ്ര = മഞ്ഞൾ. ഈ ഭൗഷധഗണം അ
ശോഷ്ണമാകുന്നു. അശോഷ്ണം = അൾസ്സുകളെ ഹനിക്കുന്നത്.

ഇതഭുഗജമോജസൈന്ധവമാഗധമരിചൈസ്സമാ പത്മ്യാ
അല്ലോദശപിൽപീതാ പാണ്ഡപശോവഹ്നിമാന്യശുലഹരഃ * ഇ
തഭുക് = കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. അജമോജം = അയമോകം. സൈ
ന്ധവം = ഇതുപ്പ്. മാഗധം = തിപ്പലി. മരിചം = കുരുമുളക്. ഇവ
സമം. പത്മ്യാ = കടക്ക. ഇത് മുൻപറഞ്ഞ മരുന്നുകളെല്ലാംകൂ
ടിയേടത്തോളം. പൊടിച്ച് പുളിച്ച മോരിൽ (അല്ലോദശപിൽ)
സേവിക്കുക. പാണ്ഡുരോഗം, അൾസ്സ്, അഗ്നിമാന്ദ്യം, വയറു
വേദന ഇവ ശമിക്കും.

ചുണ്ണീകൃതാഃ ഷോഡശ സൂരണസ്യ ഭാഗാസ്തതോല്പേന തു
ചിത്രകസ്യ മഹേഷധാൽ ദേവമരിചസ്യ ചൈകോ ഗുളേന
ടുനാമജയായ പിണ്ഡീ * സൂരണം = കാട്ടുചേന. ഇത് പതിനാറു
ഭാഗം. ചിത്രകം = കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. ഇത് അതിൽ പകുതി
(എട്ടുഭാഗം) മഹേഷധം = ചുക്ക്. ഇത് രണ്ടുഭാഗം. മരിചം =
കുരുമുളക്. ഇത് ഒരു ഭാഗം. ഇവ പൊടിച്ച് ശക്കരചേർത്ത്
ഉണ്ടാക്കിയ പിണ്ഡി അൾസ്സുകളെ ജയിക്കും. പിണ്ഡി = ഗുളിക
(വടകം.)

ഓരാലഭാ ച മുസ്താ ച സാജമോജാ ഹരീതകീ പിപ്പലീ
 പിപ്പലീമൂലം ചിത്രകോ ഹസ്തിപിപ്പലീ ഏതേഷാം കാഷ്ഠി
 കാൻ ഭംഗാംസ്രിയുതാ ച സമനപിതാൻ ശൃംഗിവേരപലം
 ചൈവ വിംശൽ ഗുളപലം ഭവേൽ അക്ഷമാത്രാം തു ഗുളികാം
 ഭക്ഷയേൽ പ്രാതരത്ഥിതഃ പാശ്ചാത്തുലേപ്യഭാവത്തേ ഓന്നാസ്തി
 ച ഹിതാ പരം * ഓരാലഭാ=കൊടുത്തുവേരും. മുസ്താ=മുത്ത
 ണ. അജമോജം=അയമോദകം. ഹരീതകീ=കടുകു. പിപ്പലീ=
 തിപ്പലി. പിപ്പലീമൂലം=കാട്ടുതിപ്പലിവേരും. ചിത്രകം=കൊടു
 വേലിക്കിഴങ്ങ്. ഹസ്തിപിപ്പലീ=അത്തിത്തിപ്പലി. ഇവ മുഞ്ച
 നകഴഞ്ച്. ത്രിയുത്ത്=ത്രികോലകൊന്ന. മുന്മാന്തവയെല്ലാം
 കൂടിയേടത്തോളം. ശൃംഗിവേരം=ചുക്ക്. ഇത് കരുപലം. ഗു
 ലം=ശക്കര. ഇതു ഇരുപതു പലം. എല്ലാം കൂട്ടി അരച്ചു താന്നി
 ക്കപ്രമാണത്തിൽ ഗുളികയാക്കുക. ഈ ഗുളിക രാവിലെ എഴു
 ന്നേററ ഉടനെ സേവിക്കുക. വാരിവേദന, ഉദാമം, അശ്വസ്ത്
 ഇവ ശമിക്കും.

പലാനി പഞ്ച പമ്പായാഃ പലേ മരിചജീരകേ പിപ്പലീ
 പിപ്പലീമൂലചവ്യചിത്രകനാഗരം പലാഭിവൃദ്ധം ക്രമശോ യവ
 ക്ഷാരപലപേയം ഭ്യാതകഫലാമ്പ്യഷ്ടൗ തദേൽ സ്മരണകന്ദ
 കം ഗുളേന ഗുളികാം കര്യാക്ഷമാത്രപ്രമാണതഃ ഭക്ഷയേൽ
 പ്രാതരത്ഥായ തക്രം ശീതം പിണ്ഡേന നാശയേയഃ ഷഡ
 ശാംസി യുധി വജ്ര ഇവാസുരാൻ കാങ്കായനേന വിഹിതാഃ ശ
 സ്രുക്ഷാരാഗ്നിഭീരുണാ * പമ്പാ=കടുകു. അഞ്ചുപലം. മരിചം=
 കരുമുളക്. ജീരകം. ഇവ ഹുരണ്ടു പലം. പിപ്പലീ=തിപ്പലി.
 പിപ്പലീമൂലം=കാട്ടുതിപ്പലിവേരും. ചവ്യം=കാട്ടുമുളകിൻപേരും.
 ചിത്രകം=കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. നാഗരം= ചുക്ക്. ഇവ ക്രമ
 ത്തിൽ കാരോപലം വീതം ഇരട്ടിച്ചു. യവക്ഷാരം=ചവൽക്കാ
 രം രണ്ടുപലം. ഭ്യാതകം=ചേരിൻകരു (ശുദ്ധിയെന്ന്) എടുപ
 ലം. സ്മരണകന്ദകം=കാട്ടുചേന എടുപലം. ഇവ ശക്കരചേ
 ത്തു താന്നിക്കപ്രമാണം ഗുളികയാക്കുക. ഈ ഗുളിക രാവിലെ
 എഴുന്നേറ്റു സേവിക്കുകയും അതിനുമേലെ പച്ചമോര് കുടിക്കു

കയും ചെയ്തു. ഇത് യുദ്ധത്തിൽ വളരെയധികം അസുരന്മാരെ
യെന്നപോലെ ആരൂപകാരത്തിലുള്ള അൾസ്സുകളേയും നശി
പ്പിക്കും. അൾസ്സുകളെ കീറാനും മുറിക്കാനും ക്ഷാരംവെച്ചു പ
ഴുപ്പിക്കാനും പൊള്ളിക്കാനും ഭയപ്പെട്ടിട്ടു കാങ്കായനമഹർഷി ക
ണ്ടുപിടിച്ചതാണ് ഈ ഗുളിക.

ഗുദശ്വയമുശുലാത്തോ മന്ദാഗ്നിശ്ശൗന്മികാൽ പിബേൽ
ഹിംഗ്വാദീനനു തക്രം വാ ഖാദേൽ ഗുളഹരീതകീഃ * ഗുദശ്വ
യമുശുലാത്തഃ=ഗുദത്തിൽ ശ്വയമു (നീര്) വേദന എന്നിവ
കൊണ്ട് ആർത്തനായവൻ. മന്ദാഗ്നിഃ=അഗ്നിമാന്ദ്യമുള്ളവൻ.
ഇങ്ങിനെയിരിക്കുന്ന അശ്വാരോഗി ഗുഹചികിത്സയിൽ പറയു
ന്ന ഹിംഗ്വാദികളെ ('ഹിംഗ്വചവാവിജയാ പശുഗന്ധാ' ഇ
ത്യാദി) സേവിക്കണം. അനുപാനമായി മോരും സേവിക്ക
ണം. ഗുളം=ശക്കര. ഹരീതകീ=കടുകു. ഇവയെ കടിച്ചുതിന്നു
കയ്യമാം.

യോ ജാതോ ഗോരസഃ ക്ഷീരാദപഹ്നി മൂലാവചുണ്ണിതാൽ
പിബംസ്തഥേവ തേനൈവ ഭുജ്ഞാനോ ഗുദജാൻ ജയേൽ * വ
ഹ്നിമൂലം=കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. ഇത് അരച്ചുണക്കിപ്പൊടിച്ച്
ആ പൊടി പാലിൽ വിതറി ആ പാൽ കാച്ചി മോരണ്ടാക്ക
ുക. ആ മോരിൽ മുൻപറഞ്ഞ മരുന്ന് സേവിക്കുക. ആ മോര
തന്നെ കൂട്ടിയുണുക്കുകയും ചെയ്തു. അൾസ്സുകൾ ശമിക്കും.

ധാന്യോപകഞ്ചികാ പഥ്യാ ഹപുഷാ പിപ്പലീഭപായഃ
സൈന്ധവഗ്രന്ഥികഷഡീയവാന്യഗ്നിമഹൈഷധൈഃ ചുണ്ണി
തൈർഘൃതപാത്രസ്ഥം നാന്യല്ലം തക്രമാസുതം തക്രാരിഷ്ടം
പിബേജ്ജാതം വൃക്താമ്ലകടുകാമതഃ ദീപനം രോചനം ബല്യം
ഗുദാങ്കുരവിനാശനം * ധാന്യം=കൊത്തമ്പാലയരി. ഉപകഞ്ചി
ക=കരിഞ്ചീരകം. പഥ്യാ=കടുകു. ഹപുഷാ=അടയ്ക്കാമണിയൻ
വേര്. പിപ്പലീഭപായം=തിപ്പലിയും അത്തിത്തിപ്പലിയും. സൈ
ന്ധവം=ഇന്തുപ്പ്. ഗ്രന്ഥികം=കാട്ടുതിപ്പലിവേര്. ഷഡീ=ക
ച്ചുരിക്കിഴങ്ങ്. യവാനി=ജീരകം. അഗ്നി=കൊടുവേലിക്കിഴ
ങ്ങ്. മഹൈഷധം=ചുക്ക്. ഇവ പൊടിക്കുക. ആ പൊ
ടി, നെയ്യാക്കി മയക്കിയ മൺപാത്രത്തിൽ അധികം പൂളി

പില്ലാത്തതായ മോര് ആക്കിവെച്ചതിൽ ചേർത്ത സൂക്ഷിക്കുക. ഇതിന്നു തക്രാരിഷ്ടം എന്നു പേര്. ഈ അരിഷ്ടം അമ്ലരസവും എരുവരസവും വ്യക്തമായാൽ ഇഷ്ടംപോലെ സേവിക്കുകയും ചെയ്തു. ദീപനവും, രോചനവും, ബലപ്രദവും, ഗുദാങ്കുരങ്ങളെ (അർസ്സുകളെ) നശിപ്പിക്കുന്നതുമാകുന്നു.

തുലാം ലഗ്നനകന്ദാനാമിത്യാദി ച ഘൃതം പിബേൽ * “തുലാം ലഗ്നനകന്ദാനാം” ഇത്യാദിഘൃതത്തെ (ലഗ്നനഘൃതത്തെ) സേവിക്കണം.

തുലാം സൂരണകന്ദസ്യ തലേം വഹ്നിമൂലതഃ പാരായവാ ഷപുതീകകണ്ടകാരിമഹേഷധം ദേവദ്രുവിലപചവികാകൃഷ്ണാ മൂലകലിംഗകം പൃഥക് പഞ്ചപലം ചൈതൽ ക്ഷുണ്ണം തോയേ വിപാചയേൽ പാദശിഷ്ടേ കഷായേസ്തിൻ ഘൃതാൽ ദ്വിപ്ര സ്ഥാവപേൽ പഞ്ചകോലകദീ പ്പൈലായവാൻദ്രപയസൈ ഡയൈഃ ദ്വിക്ഷാരമധുകദ്രാക്ഷാ മുസ്താദേവദ്രുവത്സകൈഃ കടു കാതിവിഷാപാരാ വിളംഗഹിമധാന്യകൈഃ കല്ലെസ്തക്രേ ണ പയസാ ക്രമാൽ ദ്വിത്രിഗുണേന ച മാതൃളംഗാർദ്രകനി ശാച്ചാർജ്ജേരീസപരസേന ച ചതുർഗുണേന യുക്തം തൽ സില മശാംസി നാശയേൽ * സൂരണകന്ദം=കാടുചേന ഒരുതുലാം. വഹ്നിമൂലം=കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. ഇത് അതിൽ പകുതി. പാ രാ=പാടക്കിഴങ്ങ്. യവാഷം=കൊടുത്തുവുവേര്. പൂതീകം=ആ വൽത്തൊലി. കണ്ടകാരി=കണ്ടകാരിവഴുതിനവേര്. മഹേഷ ധം=ചുക്ക്. ദേവദ്രു=ദേവതാരം. വിലപം=കൂവളത്തിൻവേര്. ചവികാ=കാടുമുളകിൻവേര്. കൃഷ്ണാമൂലം=കാടുതിപ്പലിവേര്. കലിംഗകം=കടകപ്പാലവേരിന്മേൽതൊലി. ഇവ ഓരോന്നും അയ്യഞ്ചുപലം ഇടിച്ചു വെള്ളത്തിൽ കഷായം വെക്കുക. നാലൊ ന്നായാൽ അരിച്ചു രണ്ടിടങ്ങഴി നെയ്യും ചേർക്കുക. പഞ്ചകോ ലകം=പഞ്ചകോലം. ദീപ്യം=അയമോദകം ഏലം=ഏലത്തെ ി. യവാൻദ്രപം=ജീരകവും കരിഞ്ചീരകവും. സൈന്ധവം= ഇനുപ്പ്. ദ്വിക്ഷാരം=തുവച്ചിലക്കാരവും ചവൽക്കാരവും. മ ധുകം=എരട്ടിമധുരം. ദ്രാക്ഷാ=മുന്തിരിങ്ങ. മുസ്താ=മുത്തങ്ങ. ദേവ ദ്രു=ദേവതാരം. വത്സകം=കടകപ്പാലയരി. കടുകാ=കടുകരോഹ

ണി. അതിവിഷ്ണു=അതിവിടയം. പാറാ=പാടക്കിഴങ്ങ്. വി
ഉംഗം=വിഴാലരി. റിമം=ചന്ദനം. ധന്യകം=കൊത്തമ്പാലയ
രി. ഇവ കല്പംപോലുള്ളതല്ല നൈ കാച്ചുക. നെയ്യിൽ രണ്ടിരട്ടി
മോരും മുണിരട്ടി പാലും, മാതളനാരങ്ങ, ഇഞ്ചി പച്ചമഞ്ഞൾ
പുളിന്താരില ഇവ ഇടിച്ചുവിഴിഞ്ഞ നീര് നാലിരട്ടിയും കൂട്ടി
കാച്ചി അരികുക. ഇതു അൾസ്യകളെ നശിപ്പിക്കും.

ഗ്രഹണീവൽ ക്രിയാം കുര്യാദൾസാം ഭിന്നവച്ഛസാം അ
ൾസാം ബലശക്താമുദാവത്തവദൈഷധം അതിപ്രവൃത്തര
ക്താനാം രക്തപിത്താതിസാരവേൽ * ഭിന്നവച്ഛസാം=മലം
അയഞ്ഞിട്ടുള്ള. അൾസാം=അൾസ്യകൾക്ക്. ഗ്രഹണീവൽ=ഗ്ര
ഹണിക്കെന്നപോലെ. ക്രിയാം കുര്യാൽ=ചികിത്സ ചെയ്യണം.
ബലശക്താം=മലം ബന്ധിച്ചിട്ടുള്ള. അൾസാം=അൾസ്യകൾ
ക്ക് ഉദാവത്തവൽ=ഉദാവത്തത്തിനെന്നപോലെ (ചികിത്സ
ചെയ്യണം) അതിപ്രവൃത്തരക്താനാം=അധികം രക്തംപോകു
ന്ന. അൾസാം=അൾസ്യകൾക്ക് രക്തപിത്താതിസാരവൽ=ര
ക്തപിത്താതിസാരംകൊണ്ടെന്നപോലെ ചികിത്സചെയ്യണം.

വ. ലോകം തിരക്കുകയാപയവാഷാഃ സവത്സകാഃ കപ
മിതാഃ രക്തം അൾസാം പ്രമന്നാ ദാവീതപശുശീരനിംബാശ്വ *
ചന്ദനം കനാതതികതകം=പുത്തിച്ചുണ്ടവേര് (അഥവാ കിരി
യാത്ത). ധന്യവവാഷം=കൊടുത്തുവേര്. വത്സകം=കടക
പ്പാലം. ദാവീതപക=മരമഞ്ഞാത്താലി. ഉശീരം=രാമച്ചം.
നിംബം=പപ്പാൻതൊലി. ഇവ കഷായം രക്താൾസ്യകളെ ശ
മിപ്പിക്കും.

മുസ്താധാത്രേ, യോക്തൃഷ്ണാവിവത്സകവല്ല്യൈഃ തഥാ ക
നിംബമധകാമധാ ധന്യവവാഷം * മുസ്താ=മുത്തങ്ങ.
ധാത്രേ=പാല്യകം അഭയം=കടകം കൃഷ്ണം=തിപ്പലി. വരീ=ശ
താലി വത്സകവല്ല്യം=കടകപ്പാലത്തൊലി. കനിംബം=പു
ത്തിച്ചുണ്ടവേര് മധുകം=എറട്ടിമധുരം. യവാഷം=കൊടുത്തു
വേര് കം=ജലം, (കഷായം). ഫലം പൂർവ്വവൽ.

യൗതകൃഷ്ണതിലാൽ കല്പം നവനീതേന ലോരയേൽ *
യൗതകൃഷ്ണതിലം=യൗതമായ (അരിച്ച) കുറുത്ത എള്ള. ക

പ്ലം=അരച്ച മരുന്നും. നവനീതം=വെണ്ണ. തിലകപ്ലവും വെണ്ണയും കൂട്ടി ലേഹംപോലെയാക്കി സേവിക്കുക. ഈ ഔഷധം രക്താഗ്നസ്സുകൾക്കു ഹിതമാകുന്നു.

ഹാണിതം കടജോത്ഥഞ്ച രക്തജാഗ്സി യോജയേൽ ശീതൈരഭ്യംഗസേകാദീൻ രക്തസ്യ സ്തംഭനായ ച * കടജോത്ഥം ഹാണിതം=കടജഹാണിതം. ഇതു രക്താഗ്നസ്സിൽ പ്രയോഗിക്കാം. ശീതൈഃ=ശീതഔഷധങ്ങളെക്കൊണ്ട്. അഭ്യംഗസേകാദീൻ=അഭ്യംഗം സേകം മുതലായവയേയും ചെയ്ത്. എന്നാൽ രക്തം സ്തംഭിക്കും.

കടജമലതപക്വ ചന്ദനഘനതിക്ഷേതാശീരസാധിതം സപ്തിഃ ചാർണ്ണേരീത്രാജനീസപരസേ രക്തഗുജേശുലഘ്നം * കടജമലം=കടകപ്പാലയരി. തപക്വ=ഏലവംഗത്തൊലി. ചന്ദനം=ഘനം=മുത്തങ്ങ. തിക്ഷേതം=പുത്തരിച്ചുണ്ടവേര്. ഉശീരം=രാമച്ചം ഇവ കല്പനായി. ചാർണ്ണേരി=പുളിയാരില. ത്രായന്തി=ബ്രഹ്മി. ഇവയുടെ നീരിൽ നൈകാച്ചുക രക്താഗ്നസ്സും ശുദ്ധവും ശമിക്കും.

കടജതപക്വലാകപാഘം ഘൃതപൃസ്ഥം വിപാചിതം കലിംഗയഷ്ടീ മധുകദ്രാക്ഷാചന്ദനകല്പിതം ത്രായന്തിരസദുഷ്യാധ്യം രക്താശോനാശനം പരം * കടകജതപക്വ=കടകപ്പാല (വേരിന്മേൽ) തൊലി ഒരുതുലാം. കഷായം പെച്ച് ഒരിടങ്ങഴി നൈകാച്ചുക. കല്പത്തിന്നു—കലിംഗം=കടകപ്പാലയരി. യഷ്ടീമധുകം=ഏരിട്ടിമധുരം. ദ്രാക്ഷാ=മുന്തിരിങ്ങാപ്പഴം. ചന്ദനം. ഇവ അരച്ചു ചേർക്കുക. ത്രായന്തിരസം=ബ്രഹ്മിനീര്. ദുഷ്ഘം=പാൽ. ഇവയും ചേർക്കണം. രക്താഗ്നസ്സുകൾ ശമിക്കും.

ഉശീരകിഞ്ജല്പമുണാളശീതശതാവരിവത്സവൃഷാംബുദോത്ഥഃ രക്താഗ്നസാം ഹന്തി ത്വജം കഷായഃ കാളാരിമേദോത്ഥമഭീത്വജം ചാ * (൧) ഉശീരം=രാമച്ചം. കിഞ്ജല്പം=താമരയല്പി. മുണാളം=താമരവളയം. ശീതം=ചന്ദനം. ശതാവരി=ശതാവരിക്കിടങ്ങ്. വത്സം=കടകപ്പാലയരി. വൃഷം=ആടലോടകം. അംബുദം=മുത്തങ്ങ. ഇവ കഷായം. (൨) കാളാരിമേദോത്ഥം=കു

അ കരുവേപ്പിലത്തൊലികൊണ്ടുള്ള കഷായം. (൩) അഭീരു
ജം=ശതാവരിക്കൊണ്ടുള്ള കഷായം—ഇവ മൂന്നും രക്താശ്ശുക
ളുടെ ഉപദ്രവം ശമിപ്പിക്കും.

ദാവീബലാദിസപ്പിശ്ച യോജ്യം വൈദ്യേന ധീമതാ *
ബുദ്ധിമാനായ വൈദ്യൻ 'ദാവീബലാദി' ഏതവും ഇതികൽ
പ്രയോഗിക്കണം.

ലോബ്രുകടപംഗകടജസമംഗാശാലുലീതപചഃ ഹിമകേസര
യഷ്ടഗ്രഹപസേവ്യം സഞ്ചുണ്ണിതം ഹിതം പിബേതമണ്ഡുല
തോയേന കല്പിതഞ്ച മയൂരകം * ലോബ്രം=പാച്ചോറിത്തൊ
ലി. കടപംഗം=പലകപ്പയറ. കടജം=കടകപ്പാലയരി. സമം
ഗം=പാച്ചുണ്ടവേര്. ശാലുലീതപക=പൂളത്തൊലി. ഹിമം=ചന്ദ
നം. കേസരം=നാഗപ്പച്ച. യഷ്ടഗ്രഹം=ഏരട്ടിമധുരം. സേ
വ്യം=രാമച്ചം. ഇവ പൊടിച്ച് അരിക്കാടിയിൽ സേവിക്കുക.
മയൂരകം=കടലാടി. ഇതും മേൽപ്രകാരം സേവിക്കാം.

പുശ്നിപണ്ണീബലാവിലപതോയനാഗരസാധിതാ യവാഗു
രഘൃതസംയുക്താ രക്തജേ ഗുദജേ ഹിതാ * പുശ്നിപണ്ണീ=മുച്ചി
ലവേര്. ബലാ=കുറുത്തോട്ടിവേര്. വിലപം=കൂവളത്തിൻവേര്.
തോയം=ഇരുവേലി. നാഗരം=ചുക്ക്. ഇവകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ ക
ഞ്ഞി നൈമേത്തു സേവിക്കുക. രക്താശ്ശു ശമിക്കും.

അപാമാഗ്ഗതിലൈഃ സിലഃ ഖളോ രക്താശ്ശസാം ഹി
തഃ * അപാമാഗ്ഗം=കടലാടി. തിലം=എള്ള്. ഇവകൊണ്ടുള്ള
മുക്കടി രക്താശ്ശുകളിൽ ഹിതമാകുന്നു.

(ഉദാവത്തത്തിന്ന്)

ഉദാവത്താന്തമദ്യജ്യ തൈലഃ ശീതജപരാപഹൈഃ സു
സ്തൈലഃ സേപദയേദംഗം പിണ്ഡസേകാവഗാഹനൈഃ * ഉദാ
വത്താന്തം=ഉദാവത്തരോഗത്താൽ പീഡിതനായ ആളെ. ശീ
തജപരാപഹൈഃ സുസ്തൈലഃ സ്തൈഹൈഃ അദ്യജ്യ=ശീതജപ
രഹരങ്ങളും ഏറ്റവും സ്തിമ്ബങ്ങളുമായ സ്തൈഹങ്ങളെക്കൊണ്ട്
അദ്യംഗംചെയ്ത്. പിണ്ഡസേകാവഗാഹനൈഃ=പിണ്ഡം, സേ
കം, അവഗാഹനം എന്നിവകൊണ്ട്. അംഗം സേപദയേൽ=ശ
രീരം വിയറ്റിക്കണം.

തതോന്യദ്ദ്യാൽ പായൗ ഇ വത്തിമംഗൃഷ്ടസന്നിഭാം കൃ
താം ശ്യാമാത്രിവുന്തീപിപ്പചീനീലിനീഹലൈഃ വിമൃണ്ണി
തൈദ്വിലവണൈർഗുളഗോമൃത്രസംയുതൈഃ * തതഃ=വിയ
പ്പിച്ചതിന്നുഃശേഷം. അന്യ=ഉദാചത്തഃശാഗിയുടെ. പായൗ=
ഗുദത്തിങ്കൽ. അംഗൃഷ്ടസന്നിഭാം=ചെറുചിരലോളം വലുപ്പമുള്ള.
വത്തിം=തിരിയെ. ദ്യാൽ=കൊടുക്കണം. അതിനുള്ള മരുന്ന
കൾ പറയുന്നു—ശ്യാമാ=നാല്കോലുകൊന്നു. ത്രിവുന്തീ=ത്രി
കോലുകൊന്നു. ദന്തീ=നാഗാന്തി. പിപ്പലി=തിപ്പലി. നീലിനീ
ഹലം=വട്ടപ്പൂന്താളി. ദ്വിലവണങ്ങൾ=ഇത്തൂപ്പും ഇവച്ചില ഉ
പ്പും. ഇവ പൊടിച്ചു ശക്കരവും ഗോമൃത്രവും ചേർത്തിട്ടാണ് തി
രിയുണ്ടാക്കേണ്ടത്. ഈ തിരി ഗുദപാരത്തിങ്കൽ പ്രയോഗി
ക്കണം.

കുലത്ഥലശുനൈരണ്യപാറാഗ്രന്ഥികനാഗരൈഃ കഷാ
യഃ സയവക്ഷാഃ ശുലോദാചത്തനാശനഃ * കുലത്ഥം=മുതിര.
ലശുനം=വെള്ളള്ളി. ഏരണ്യം=അവണക്കിൻവേര്. പാറാ=
പാടക്കിഴങ്ങ്. ഗ്രന്ഥികം=കാട്ടുതിപ്പലിവേര്. നാഗരം=ചുക്ക്.
ഇവ കഷായം ചവൽക്കാരം ചേർത്തു സേവിക്കുക. ശുലവും ഉദാ
ചത്തവും ശമിക്കും.

അഭയാകണകാളശാകദന്തീത്രിവുദേരണ്യപുനന്വാംശ്രി
വിലൈഃ ഗുളഹിംഗുപട്ടൽകടഃ കഷായഃ പവനാദീനന്ദലോ
മയത്വ ശേഷാൻ * അഭയാ=കടക്ക. കണം=തിപ്പലി. കാളശാ
കം=കരുവേപ്പ്. ദന്തീ=നാഗാന്തി. ത്രിവുന്തീ=ത്രികോലുകൊ
ന്നു. ഏരണ്യം=അവണക്കിൻവേര്. പുനന്വാംശ്രി=തവിഴാ
മവേര്. വിലപം=കുവളത്തിൻവേര്. ഇവ കഷായം. ഗുളം=ശ
ക്കര. ഹിംഗു=കായം. പട്ടം=ഇത്തൂപ്പ്. ഇവ മേപ്പൊടിചേർത്തു
സേവിക്കുക. വാതാദികളായ സകലത്തെയും സമീകരിക്കും.

ത്രിവുൽകണാഭയാദന്തീവൃശ്ചീവാമലകൗഷ്ഠൈഃ ചിരി
വിലപാങ്കരൈരണ്യശമ്യാകൈശ്ച ഏതം തഥാ * ത്രിവുന്തീ=
ത്രികോലുകൊന്നു. കണം=തിപ്പലി. അഭയാ=കടക്ക. ദന്തീ=നാ
ഗാന്തി. വൃശ്ചീവം=അവണക്കിൻവേര്. ആമലകം=നെല്ലിക്ക.
കൗഷ്ഠം=ചുക്ക്. ചിരിവിലപാങ്കരം=ആവിൽക്കുരുന്ത്. ശമ്യാ
കം=കൊന്നു. ഇവകൊണ്ടുള്ള കഷായവും അതുപോലെതന്നെ.

ഭന്തീത്രിപുൽകഷായശ്ച ലഗ്നസപരസം തഥാ ഏരണ്ഡ
തൈലം സക്ഷീരമുദാവർത്തഹരം പരം * ഭന്തീ=നാശം. ത്രി
പുത്=ത്രികോലം. (ഇവ കഷായം). ലഗ്നം=വെള്ള
ജലം. (അതിന്റെ നിർ) ഏരണ്ഡതൈലം=അവണക്കണ്ണ
ക്ഷീരം=പാൽ. ഇവ ഉദാവർത്തഹരങ്ങളാകുന്നു.

വൈരേചനികനിഷ്പാഥേ ഹിംഗുസിന്ധുരസോനകൈ
തൈലഭരണ്ഡജം വാപി ഘൃതം വാ ക്ഷീരസംഘൃതം സ്തംഭി
രയുക്തം സിലംതദുദാവർത്തവിനാശനം * വൈരേചനികനി
ഷ്പാഥം=വിരേചനേഷ്ടങ്ങളുടെ കഷായം. കല്പത്തിന് —
ഹിംഗു=കായം. സിന്ധു=ഇന്ദുപ്പ. രസോനം=ഉള്ളി. പാലും
കള്ളിപ്പാലും ചേർത്ത് നെയ്യോ അവണക്കണ്ണയോ കാച്ചുക. ഉ
ദാവർത്തം ശമിക്കും.

പത്മോഗ്രാതിവിഷാകൃഷ്ണാവിളചൂണ്ണം സുഖാംബുനാ ഉ
ദാവർത്തഹരം പീതം ചിത്രാതൈലസമന്വൃതം * പത്മം=കു
ങ്ക. ഉഗ്രം=വയമ്പ്. അതിവിഷാ=അതിവിടയം. കൃഷ്ണം=തി
പ്പലി. വിളം=വിളയപ്പ. ഇവയുടെ പൊടി ചൂടുവെള്ളത്തിൽ
കലക്കി അവണക്കണ്ണയുംചേർത്ത് സേവിക്കുക. ഉദാവർത്തം
ശമിക്കും.

ഉദാവർത്ത പ്രയോജ്യശ്ച ക്ഷാരഃ കല്യാണകാഹപയഃ * ഉ
ദാവർത്തത്തിങ്കൽ കല്യാണകം എന്നു പേരായ ക്ഷാരവും പ്രയോ
ഗിക്കാം.

ഗുദോൽപന്നേഷു രോഗേഷുദേയം രത്നം സകാഞ്ചനം ഷ
ഡക്ഷരേണ മന്ത്രേണ ഗണേശഞ്ച പ്രപൂജയേൽ * ഗുദത്തിങ്കൽ
ഉണ്ടായ രോഗങ്ങളിൽ രത്നവും സ്വർണ്ണവും ദാനംചെയ്യണം. ഷ
ഡക്ഷരമന്ത്രംകൊണ്ട് ഗണപതിയെ പൂജിക്കുകയും വേണം.

ഇതി അശ്ച ഉദാവർത്തചികിത്സാ.

അതിസാരചികിത്സാ.

ഭോഷൈവ്യസൈസ്സമസൈശ്ച ഭയാൽ ശോകാച്ച ഷ
ഡപിഡഃ അതിസാരഃ സ സുതരാം ജായതേത്യംബുപാനതഃ *

അതിസാരം ആറ് വിധത്തിലാണ് ഉണ്ടാകുന്നത്. വാതാദി രോഗങ്ങൾ വെച്ചേറെയായും, എല്ലാം കൂടിയും, ഭയംകൊണ്ടും, ശോകംകൊണ്ടും—ഇത് അതികമായ അംബുപാനം (=വെള്ളം കടി) നിമിത്തമായിട്ടാണ് വരുന്നത്. വെള്ളംകടി അതിസാര കരമായ രോഗകോപത്തെ ജനിപ്പിക്കുന്നു എന്നു താല്പര്യം.

പേധാ സാമോ നിരാമശ്ച നിരസ്രഃ സാസ്ര ഇത്യപി * ഈ രോഗം വേറെ ഒരു പ്രകാരത്തിൽ നോക്കിയാൽ രണ്ടുവിധത്തിലാകുന്നു—സാമം, നിരാമം എന്നും നിരസ്രം, സാസ്രം എന്നും രണ്ടുവിധം. സാമം=ആമത്തോടുകൂടിയത്; നിരാമം=അതിനോടുകൂടാത്തത്. നിരസ്രം=രക്തത്തോടുകൂടാത്തത്; സാസ്രം=രക്തത്തോടുകൂടിയത്. ചില അതിസാരങ്ങളിൽ ആമമുണ്ടാകയാൽ ദഹിക്കാതെ കണ്ട് പോകും. വേറെ ചിലതിൽ അതുണ്ടായിരിക്കയില്ല. ചിലതിൽ രക്തംപോക്കുണ്ടായിരിക്കും. മറ്റു ചിലതിൽ അതുണ്ടാകയില്ലതാനും. ഇതാണ് ഈ വിഭാഗത്തിന് അടിസ്ഥാനം.

അതീസാരോ ഹി ഭൂയിഷ്ഠം ഭവത്യാമാശയാശ്രയഃ ഹതപാഗ്നിം വാതജ്വേപ്യസ്താൽ പ്രാഗസ്തിൻ ലംഘനം ഹിതം * അതിസാരത്തിന്റെ പ്രാപ്തിയെ പറയുന്നു—അതിസാരം=അതിസാരരോഗം. ഭൂയിഷ്ഠം=പ്രായേണ. ആമാശയാശ്രയഃ=ആമാശയത്തെ ആശ്രിതമായിട്ട്. ഹതപാഗ്നിം=അഗ്നിയെ കെടുത്തിട്ട്. ഭവതി=ഉണ്ടാകുന്നു. അസ്താൽ=ഇതു ഹേതുവായിട്ട്. വാതജ്വേപ്യസ്തിൻ=വാതംകൊണ്ടുള്ള അതിസാരത്തിൽകൂടി. പ്രാകുലം ലംഘനം ഹിതം=ആദ്യം ലംഘനം ഹിതമാകുന്നു. വാതകോപമുള്ളവർക്കു ലംഘനം അപരമുമാണെങ്കിലും അതിസാരത്തിൽ അതു നോക്കേണ്ടതില്ലെന്നു താല്പര്യം.

ശുദ്ധാഹാരപ്രസേകാന്തം വാമയേല്ലവണാബുനാ * ശുദ്ധം=വയറുവേദന, ആനാഹം=മേൽവയറുവീക്കൽ, പ്രസേകം=വായിൽ വെള്ളം തെളിയുക, ഈ ഉപദ്രവങ്ങൾഉള്ള അതിസാരരോഗിയെ. വാമയേൽ=മർദ്ദിപ്പിക്കണം. എന്തുകൊണ്ട്? ലവണാബുനാ=ഉപ്പുവെള്ളംകൊണ്ട്.

ശസ്ത്രേ ഹൃല്പദോഷാണാമുപചാസോതിസാരിണാം * അല്പദോഷാണാം=ദോഷകോപം കുറഞ്ഞവരായ. അതിസാരിണാം=അതിസാരികൾക്ക്. ഉപചാസഃ=ലംഘനം. ശസ്ത്രേ=നല്ലതാകുന്നു.

പിബേൽ പ്രകപമിതാസ്തോയേ മദ്ധ്യദോഷോ വിശോഷയൻ പൂതീകപിപ്പലീശുണ്ഠീവചാധാന്യഹരീതകീ * മദ്ധ്യദോഷഃ=വളരെ കുറച്ചും വളരെ അധികവുമല്ലാത്ത ആമദോഷത്തോടുകൂടിയവൻ. തോയേ പ്രകപമിതാഃ=വെള്ളത്തിൽ പാകം ചെയ്തപ്പട്ട. പൂതീകപിപ്പലീശുണ്ഠീവചാധാന്യഹരീതകീ=പൂതീകം(=ആവൽത്തൊവി), തിപ്പലി, ചുക്ക്, വയമ്പ്, ധാന്യം(=കൊത്തമ്പാല), കടക്ക എന്നിവയെ. വിശോഷയൻ=ലംഘനം ചെയ്തിട്ട്. പിബേൽ=പാനംചെയ്യണം. ഇതിൽ പറഞ്ഞ മരുന്നുകൾ അരച്ചു വെള്ളത്തിൽ കലക്കി കുറുകി വരിച്ച് വെതുമ്പി സേവിക്കണമെന്നാണ് താല്പര്യമെന്നു സന്ദർശ്യം.

യുക്തേനകാലേ ക്ഷുൽക്ഷാമം ലഘുപന്നം പ്രതിഭോജയേൽ * യുക്തേനകാലേ =യുക്തമായ ഭക്ഷണസമയത്ത്. ക്ഷുൽക്ഷാമം=വിശപ്പുകൊണ്ടു ക്ഷീണിച്ചിരിക്കുന്ന (അതിസാരയോഗിയെ എന്നർത്ഥം) ലഘുപന്നം=ലഘുവായ അന്നത്തെ. പ്രതിഭോജയേൽ=ഭുജിപ്പിക്കണം.

സാലപണ്ണീബലാവിലൈഃ പുശ്ണിപണ്ണൗ ച സാധിതാ ഡാഡിമാല്ലാ ഹിതാ പേയാ കരഹിതേ സമുൽബന്ധേ * സാലപണ്ണീ=കാരിലവേര്. ബലാ=കുറഞ്ഞോട്ടിവേര്. വിലപം=കുവളത്തിൻവേര്. പുശ്ണിപണ്ണീ=മുച്ചിലവേര്. ഇവകൊണ്ടുള്ള പേയാ=കഞ്ഞി. ഡാഡിമാല്ലാ=മാതളന്താരങ്ങളുടെ അല്പിവേര് പുച്ചിലവേര്. ഹിതാ=ഹിതയാകുന്നു. വരേയും പിത്തവും അധികമായുള്ള പക്ഷം ഈ കഞ്ഞി സേവിക്കുക.

അജോപിപ്പലീമൂലവിലൈഃ പാതാസാധിതാ * അജയാ=കടക്ക. പിപ്പലീമൂലം=കാട്ടുതിപ്പലിവേര്. വിലപം=കുവളത്തിൻവേര്. ഇവകൊണ്ടുള്ള കഞ്ഞി പാതത്തെ അനുസരിച്ചു മാക്കുന്നതാകുന്നു. പാതാധികമായ അതിസാരത്തിങ്കൽ ആ കഞ്ഞിയാണ് സേവിക്കേണ്ടതെന്നു താല്പര്യം.

ഖളശ്ചസിന്ധുചാർജ്ജേരീഹംസപാദീകണോഷിണ്ണൈഃ *
സിന്ധു=ഇതുപ്പ്. ചാർജ്ജേരീ=പുളിയാരില. ഹംസപാദീ=
നിലമ്പരണ്ട. കണാ=തിപ്പലി. ഉഷണം=കരുമുളക്. ഇ
വകൊണ്ടുള്ള ഖള(=മുക്കടി)വും ഹിതമാകുന്നു ഇതും വാതാനു
ലോമനമാണെന്നു താൽപര്യം.

വചാസമംഗാകലശീയവാഷിപാറാകണാവത്സകദീപ്യവി
ശൈലഃ സവിലപദേവദ്രുഹരീതകീഭിരാമാതിസാരം വിനിഹന്തി
പാക്യം * വചാ=വയമ്പ്. സമംഗം=പാച്ചുണ്ടവേര്. കലശീ=
മുച്ചിലവേര്. യവാഷം==കൊടുത്തുവുവേര്. പാറാ=പാടക്കിഴ
ങ്. കണാ=തിപ്പലി. വത്സകം=കടകപ്പാലയരി. ദീപ്യം=
അയമോദകം. വിശ്വം=ചുക്ക്. വിലപം=കൂവളത്തിൻവേര്.
ദേവദ്രു=ദേവതാരം. ഹരീതകീ=കടക്ക. ഇവ കഷായം ആമാ
തിസാരത്തെ ശമിപ്പിക്കും. ആമാതിസാരം ഭവിക്കാതെയുള്ള
അതിസാരം.

മുസ്താകരഞ്ജാതിവിഷാഗ്നിവിലപമഹേഷധന്വനമികവ
ത്സകാനാം കപാഥോ രണദ്വ്യാമഥോ നിരാം പ്രവൃദ്ധശുലം
തപതിസാരമുഗ്രം * മുസ്താ=മുത്തങ്ങക്കിഴങ്ങ്. കരഞ്ജം=ഉ
ങ്ങിൻതൊലി. അതിവിഷാ=അതിവിടയം. അഗ്നി=കൊടുവേ
ലിക്കിഴങ്ങ്. വിലപം=കൂവളത്തിൻവേര്. മഹേഷധം=ചുക്ക്.
ധന്വനം=കാട്ടുതിപ്പലവേര്. വത്സകം=കടകപ്പാലയരി. ഇ
വ കഷായം ഭവിച്ചും ഭവിക്കാതെയും പോകുന്നതും വേദനയോ
ടുകൂടിയതുമായ അതിസാരത്തെ ശമിപ്പിക്കും.

ദേവദാരുവചാമുസ്തേന്നാഗരാതിവിഷാനപിന്തൈഃ ആ
മാതീസാരനാശായ കപാഥമേഭിഃ പിബേന്നരഃ * ദേവദാരു=
ദേവതാരം. വചാ=വയമ്പ്. മുസ്താ=മുത്തങ്ങക്കിഴങ്ങ്. നാഗ
രം=ചുക്ക്. അതിവിഷാ=അതിവിടയം. ഇവ കഷായം സേ
വിക്കുക. ഭവിക്കാതെ അതിസരിക്കുന്നതു ശമിക്കും.

നല്ലോരുമുവിലപഴുത്തിയുടെകഷായേ നന്നാഗരം മഹിത
ചെങ്കടലാദിദീപ്യം എല്ലാമരച്ചുടനുദേശപിതിവേന്തപേയാം മു
ന്നാറുകടിക്കിലതിസാരഗദം ന ജാതു * നന്നാഗരം=നല്ലതായ
ചുക്ക്. ദീപ്യം=അയമോദകം. ഉദേശപിതി=മോരിൽ. ഈ മോ
ർകഞ്ഞി അതിസാരത്തെ ശമിപ്പിക്കും.

ചാർണ്ണേരിനീരുമഥ മോരുമുനുകൂട്ടി ചേർന്നീടുമാറു മലരി
ട്ടു ചമച്ചു കഞ്ഞി പാങ്ങായ് കുടിക്കിലതിസാരഗഭങ്ങൾ തീരും
പൊങ്ങീടുമഗ്നിയുമിരപ്പുമടങ്ങുമെന്ന * ചാർണ്ണേരിനീർ = പുളി
യാരിലയുടെ നീർ. പാങ്ങായ് = നിശ്ചയമായി. ഇത് അതിസാ
രഗഭങ്ങൾ തീരുമെന്നതിനോട് അനുപയിക്കുന്നു.

സാനന്താതിവിഷാകൃമിപ്ലഹതഭക്ഷപാരാവചാധാതകീ
ലോഭ്രാബ്ബഷ്ടവടാങ്കരോഭയനിശാപത്മാസമംഗാഭയാഃ ഏലാ
മോചരസാജമോജചപലാമൂലാരദുരൂഷണം വിലപം ചോതി
ബഹുപ്രകാരവിഹിതഃ ക്ഷുബ്ധയഃപ്ലോ ഗണഃ * അനന്താ =
കൊടുത്തുവേരും. അതിവിഷാ = അതിവിടയം. കൃമിപ്ലം =
വിഴാലരി. പ്ലഹതഭക്ഷ = കൊടുവേലാക്കിഴങ്ങ്. പാരാ = പാടക്കി
ഴങ്ങ്. വചാ = വയമ്പ്. ധാതകീ = താതിരിപ്പുവ്. ലോഭ്രം =
പാച്ചൊരിഞ്ഞാലി. അബ്ബഷ്ടം = വെളുത്ത അമ്പഴം. വടാ
ങ്കരം = പോൽമൊട്ട്. ഉഭയനിശാ = മഞ്ഞളും മരമഞ്ഞളും. പ
ത്മാ = കരിചത്താമരയില. സമംഗാ = പാച്ചുണ്ട. അഭയാ = കടു
ക്ക. ഏലാ = ഏലത്തരി. മോചരസം = മാവിൻപശ. അജമോ
ജം = അയമോദകം. ചപലാമൂലം = കാട്ടുതിപ്പലിവേരും. അരദു =
പെരുമരം (പലകപ്പയ്യാന എന്നു പക്ഷാന്തരം) രൂഷണം =
ചുക്ക് മുളക് തിപ്പലി. വിലപം = കൂവളത്തിൻവേരും. ഈ മര
നുകളെ അനേകപ്രകാരത്തിൽ ഉണ്ടാക്കി ഉപയോഗിച്ചാൽ
അതിസാരം ശമിക്കും. അനേകപ്രകാരത്തിൽ എന്നതിന്നു ക
ഷായം, മുക്കടി, കഞ്ഞിമുതലായ വിധത്തിൽ എന്നു താല്പര്യം.

വിശപാജമോജയക്ഷാക്ഷിസൈന്ധവം ഭ്രഷ്ടമൂർത്തിതം തൈ
ലയുക്തം പ്രമുദ്നാതി ശുലാതീസാരബിംബിസിഃ * വിശപം =
ചുക്ക്. അജമോജം = അയമോദകം. യക്ഷാക്ഷി = കഴഞ്ചിക്കുരു.
സൈന്ധവം = ഇന്തുപ്പ്. ഇവ വരുത്തു കുത്തിപ്പൊടിച്ച് എണ്ണ
ചേർത്തുസേവിക്കുക. ശുലം, അതിസാരം, ബിംബിസി ഇവ ശ
മിക്കും. ബിംബസി = മുക്കൽ.

തക്രേണ ചൂണ്ണം മധുകാഖ്യവിലപശൂണ്ണീയചാനീപടുഭീപ്യ
കൈശ്വ * മധുകാഖ്യം = എരട്ടിമധുരം. വിലപം = കൂവളത്തിൻ

വേര്. ശുണ്ണീ=ചുക്ക്. യവാന്തീ=ജീരകം. പട്ട=ഇത്തപ്പ്. ഭീപ്യകം=അയമോദകം. ഇവ പൊടിച്ചു തക്രുണ (മോരിൽചേർത്ത്) സേവിക്കുക.

പഞ്ചകോലവരാഭീപ്യമരിചൈശ്വ വളോ ഹിതഃ * പഞ്ചകോലം. വരാ=ത്രിഫലം. ഭീപ്യം=അയമോദകം. മരിചം=കുരുമുളക്. ഇവയെക്കൊണ്ടു മുക്കടി ഉണ്ടാക്കി സേവിക്കുന്നതും ഹിതമാകുന്നു.

ശുണ്ണീഗ്രന്ഥികഃയാഃ കപാഥേ പഞ്ചകോലം സസൈന്ധവം കല്പം കൃത്യ പഃചൽ സദ്വിഃ ക്ഷിപ്രം ഹന്ത്യാൽ പ്രചാഹികാം * ശുണ്ണീ=ചുക്ക്. ഗ്രന്ഥികം=കാട്ടുതിപ്പലിവേര്. ഇവ കഷായവും, പഞ്ചകോലവും ഇത്തപ്പും കല്പനുമായി നൈകാചുക. പ്രചാഹിക ശമിക്കും. പ്രചാഹിക=മുക്കൽ.

ശമമൂലകരഞ്ജവിശ്വസിദ്ധേ സലാലേ ഭൃണി ച പാചായത തൈലം ലവണാമരദാരുവിലപകൃഷ്ണാകണമൂലാതിവിഷൈഃ പ്രചാഹികായാം * ശമമൂലം കരഞ്ജം=ഉണ്ടിൻതൊലി. വിശ്വം=ചുക്ക്. ഇവ കഷായംവെക്കുക. ആ കഷായവും തൈരുംകൂടി ത്വതിൽ എണ്ണുകാചുക. കല്പത്തിന്ന്. ലവണം=ഇത്തപ്പ്. അമരദാരു=വേതാരം. വിലപം=കുവളത്തിൻവേര്. കൃഷ്ണം=തിപ്പലി. കണമൂലം=കാട്ടുതിപ്പലിവേര്. അതിവിഷം=അതിവിടയം. ഈ എണ്ണ പ്രചാഹികയെ ശമിപ്പിക്കും.

രസേ കോലാമൂലചാഞ്ജേയോഃ സാധിതം ദധിസംയുതം ഘൃതം കോലാമൂലചാഞ്ജേരീമരിചാജാജിയാന്യകൈഃ സഖിലപഡാഡിചൈശ്വരവി ഗുദേഗ്ഗ്ദ്രംശനാശനം * കോലാമൂലം=പിണ്ണാച്ചി. ഇതിന്റെ കഷായം. ചാർജ്ജേരി=പുളിയാരില. ഇതു പിഴിഞ്ഞാൽ. ഇവയിൽ തൈർചേർത്ത് നൈകാചുക. കോലാമൂലം=പിണ്ണാച്ചി. ചാർജ്ജേരി=പുളിയാരില. മരിചം=കുരുമുളക്. അജാജി=അയമോദകം. ധാന്യകം=കൊത്തനാലയൻ. വിശ്വം=കുവളത്തിൻവേര്. ഡാഡിമം=മാതളനാരങ്ങത്തോട്. ഇവ കല്പം ചേർക്കുക. ഗുദേന്തല ച വനേയും, ഗുദേന്തലവും ശമിക്കും. ഗുദേന്തലം=ഗുദം പുറത്തുവരിക.

ഗുദസ്യ പാകേ ദാഹോ ച സേകലേപാദയോ ഹിമാഃ ചന്ദ
നാദ്യേന തൈലേന ശതധൗതഘൃതേനാച * ഗുദത്തിന്ന പ
ഴുപ്പും ചുട്ടനീറവും ഉണ്ടായാൽ ചന്ദനാദിതൈലമോ ശതധൗ
തഘൃതമോ ധാരയിടുവാനും പുരട്ടുവാനും ഉപയോഗിക്കാം.

പൈത്തേ തു സാമേ തീക്ഷ്ണാസ്തവർജ്ജം പ്രാഗിവാ ലംഘി
നം തുഡപാൻ പിബേൽ ഷഡംഗാംബു സഭൂനീംബം സശാ
രിബം * ഇനി പിത്താതിസാരത്തിന്റെ ചികിത്സ പറയുന്നു—
പിത്തംകൊണ്ടുണ്ടായ അതിസാരം ആമത്തോടു കൂടിയിരിക്ക
ുമ്പോൾ തീക്ഷ്ണവും ഉഷ്ണവും ആയ ഒന്നും പ്രയോഗിക്കാതെ മുൻ
പറഞ്ഞപ്രകാരം ലംഘനം ചെയ്യണം. തുഡപാൻ=താളംദോ
ഹിക്കുന്നവൻ. ദാഹമുണ്ടെങ്കിൽ ഷഡംഗവും പുത്തിച്ചുണ്ട
വേരും നന്നാരിക്കിഴങ്ങും ചേർത്ത കഷായവെള്ളം സേവിക്കാം.

പേയാദി ക്ഷുധിതസ്ത്വാന്നമഗ്നിസസ്യക്ഷണം ഹിതം * വി
ശപ്പുണ്ടായാൽ അഗ്നിക്കു ദീപ്തിവരുത്തുന്നതായ പേയമുതലായ
അന്നം സേവിക്കാം. പേയാ=കഞ്ഞി.

ധന്വയാഷൗഷധാംഭോദപാരാഘോഷവത്സരകഃ പി
ത്താതിസാരം ശമയേന്നിഷ്ടപാഥോയം ത്രിഭിദ്ദിനൈഃ * ധന്വ
യാഷം=കൊടുത്തുവേൾ. ഔഷധം=ചുക്ക്. അംഭോദം=മുത്ത
ങ്ങക്കിഴങ്ങ്. പാരാ=പാടക്കിഴങ്ങ്. വാളകം=മുത്തം. വാ. വ
ത്സം=കടകപ്പാലയരി. ഇവ കഷായം. മൂന്നുദിവസം സേവി
ച്ചാൽ പിത്താതിസാരം ശമിക്കും.

മുസ്താകഷായമേകം വാ പിബേന്മധുസമാരൂപം ശല്പലീവൃ
ന്തജം ചാപി ഹരിദ്രാദിഗണം തഥാ * മുത്തങ്ങയും കഷായം
വെച്ച് തേൻ മേപ്പൊടിചേർത്തു സേവിക്കാം. അല്ലെങ്കിൽ പൂള
ത്തളിര്. (ശല്പലീവൃന്തം) കഷായംവെച്ചു സേവിക്കാം. അല്ലെ
ങ്കിൽ ഹരിദ്രാദിഗണത്തിലെ മരുന്നുകളെക്കൊണ്ടും കഷായ
മാവാം.

പയസ്യലോഭകേ കപാഥേ ഖ്രീബേരോൽപലനംഗരൈഃ
പേയാ രക്താതിസാരഘ്നീ ചൂഷ്ണി പണ്ണീരസാന്നപിതാ * ഖ്രീബേ
രം=ഇരുവേലി. ഉല്ലാലം=ചെങ്ങിനീർക്കിഴങ്ങ്. നംഗരം=ചു
ക്ക്. ഇവ കഷായംവെച്ചു പകുതി വറിച്ചു പാൽചേർത്തു കുറു

ക്കി കഞ്ഞിയുണ്ടാക്കുക. ഈ കഞ്ഞി മുച്ചിലനിയും ചേർത്ത് സേവിക്കുക. രക്താതിസാരം ശമിക്കും.

പയസ്യാ ശാരിബാ ലോഭ്രൂംശക്തരാമധുയഷ്ടികാ ശീതേന പയസാ പീതാഃ സക്ഷൗദ്രാ രക്തനാശനാഃ * പയസ്യാ=അട പതിയൻകിഴങ്ങ്. ശാരിബാ=നന്നാരിക്കിഴങ്ങ്. ലോഭ്രൂം=പാച്ചോറിഞ്ഞാലി. ശക്തരാ=പഞ്ചസാര. മധുയഷ്ടികാ=എരട്ടിമധുരം ഇവ പച്ചപ്പാലിൽ അരച്ചുകലക്കി തേനുംചേർത്ത് സേവിക്കുക. രക്താതിസാരം ശമിക്കും.

ചാങ്ങ്ളേരീരസതുല്യേന മമിതേന പ്രസാധിതാ പേയാ രക്താതിസാരഹ്ലി കിഞ്ചിദ്ദീപ്യകസംയുതാ * ചാർങ്ങ്ളേരീരസം=പുളിയാരിലനീര്. മമിതം=മോര്. ഇവ സമം കൂട്ടി ഉണ്ടാക്കിയ കഞ്ഞി അല്പം അയമോദകം (ദീപ്യകം) ചേർത്ത് സേവിക്കുക. രക്താതിസാരം ശമിക്കും.

ശേഷ്ഠാതിസാരേ പ്രഥമം ഹിതം ലംഘനപാചനം * ഇതി ങ്ഗേഷ്ഠാ (കഫാ) തിസാരത്തിന്റെ ചികിത്സ പറയുന്നു. ഇതിൽ ആദ്യം ലംഘനവും പാചനവുമാണ് ചെയ്യേണ്ടത്. പാചനം=ഭോഷ്ണത്തെ പാകംവരുത്തുന്നത്.

പാറാഗ്നിവത്സകഗ്രന്ഥിതിക്താശുണ്ഠീവചാഭയാഃ കപമിതാ യദിപിഷ്ടാ വാ ങ്ഗേഷ്ഠാതീസാരഭേഷജം * പാറാ=പാടക്കിഴങ്ങ്. അഗ്നി=കൊട്ടുവലിക്കിഴങ്ങ്. വത്സകം=കടകപ്പാലയരി. ഗ്രന്ഥി=കാട്ടുതിപ്പലിവേര്. തിക്താ=പുത്തരിച്ചുണ്ടാകാര്. ശുണ്ഠി=ചുക്ക്. വചാ=വയമ്പ്. അഭയാ=കുടക്ക. ഇവ കഷായംചെയ്ത് സേവിക്കുകയോ, അരച്ചുസേവിക്കുകയോ കഫാതിസാരത്തിന്റെ ഔഷധമാകുന്നു.

പാറാകരഞ്ജയശാഗ്നിശരപുംഘൗഷധാംബുദം ചിഞ്ചാപഃഘണമൂലസ്യ കൌടജസ്യ ച വല്ലഭം കൃഷ്ണമൂലം യവാഷം ച കപാമയിതപാതു തദ്രസേ ഘൃതമാർദ്ദകചാങ്ങ്ളേരീരസതക്രവയോനപിതം സിലം കല്ലെരിമൈയ്ഷ്ടീഭാർജ്ജ്വകടപംഗവത്സകൈഃ ഹിംഗുപ്രതിവിഷാച്ഛോഷ്ണബാല വിലപസുരദ്രാമഃ ഏലാലചംഗമുദികാദീപൃന്ധിസ്മജീരകൈഃ കോലചന്ദനധാത്വൈശ്വ സവാതിസാരനാശനം * പാറാ=പാടക്കിഴങ്ങ്. കരഞ്ജയശം=ഉങ്ങിൻതൊലിയും ആവൽതൊലിയും. അഗ്നി=കൊ

ടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. ശരപുംഖം=കൊഴിഞ്ഞിലിൻവേർ. കൗഷ്ഠം=ചുക്ക്. അംബുദം=മുത്തങ്ങക്കിഴങ്ങ്. ചിഞ്ചാ=പുളി. പഃ ഖണ്ണമൂലം=(കാട്ടുപാവവേർ)ത്തിന്റേയും കൌടജ (=കടകപ്പാലവേർ)ത്തിന്റേയും തൊലി. കൃഷ്ണാമൂലം=കാട്ടുതിപ്പലിവേർ. യവാഷം=കൊടുത്തുവേർ. ഇവ കഷായംവെക്കുക. ഈ കഷായത്തിൽ ആർദ്രകം=ഏഞ്ചി. ചാർണ്ണേരി=പുളിയാരില. ഇവയുടെ നീരും മോരും പാലും ചേർത്തു നൈകാച്ചുക. കല്ക്കത്തിന് യഷ്ടി=എരട്ടിമധുരം. ഭാർണ്ണീ=ചെറുതേക്കിൻവേർ. കടപംഗം=പലകപ്പയറ. വാസകം=കടകപ്പാലയരി. ഹിംഗു=കായം. പ്രതിവിഷാ=അതിവിടയം. വ്യോഷം=ചുക്ക് മുളക് തിപ്പലി. ബാലവിലപം=ഇളയകൂവളക്കായ. സുരദ്രമം=ദേവതാരം. ഏലം=ഏലത്തരി. ലവംഗം=ഏലവംഗത്തൊലി. മുദ്രികാ=മുന്തിരിങ്ങാപ്പഴം. ദീപ്യം=അയമോദകം. സിന്ധുതമം=ഇന്റപ്പി. ജിരകം കോലം=ലത്തക്കുരു. ചന്ദനം. ധാന്യം=കൊത്തമ്പാലയരി. ഇവ അരച്ചുചേർത്ത് കാച്ചി അരിക്കുക. എല്ലാ അതിസാരങ്ങളും ശമിക്കും.

ക്ഷീരിവൃക്ഷാങ്കുരവരീചാർണ്ണേര്യബ്ദരസേ പചേൽ ഘൃതം ക്ഷീരമൃതം കല്ലെ യ്ഷ്ടിചന്ദനദീപ്യകൈഃ കടുകേന്ദ്രയവാജാ ജിവ്യോഷദാച്ചിപ്രിയംഗുഭിഃ ലാക്ഷാവിലപബലാപ മൃദദേവദാരു വലാഹകൈഃ ഭാർണ്ണീദ്രാക്ഷാനപിതൈരേതൈഃ സാധിതം തദ്യുമാവിധി പാനാദേന്നാപയോഗാച്ച രക്തയുക്താതിസാര ജിൽ * ക്ഷീരിവൃക്ഷാങ്കുരം=നാല്ലാമരമൊട്ട്. വരീ=ശതാവരിക്കിഴങ്ങ് ചാർണ്ണേരി=പുളിയാരില. അബ്ദം=മുത്തങ്ങക്കിഴങ്ങ്. ഇവ ഇടിച്ചു പഴിഞ്ഞനിരിൽ പാലുചേർത്ത് നൈകാച്ചുക. കല്ക്കത്തിന് യഷ്ടി=എരട്ടിമധുരം. ചന്ദനം. ദീപ്യകം=അയമോദകം. കടുകാ=കടുകുരോമണി. ഇന്ദ്രയവം=കടകപ്പാലയരി. അജാജി അയമോദകം. വ്യോഷം=ചുക്ക് മുളക് തിപ്പലി. ദാർദ്ദി=മരമഞ്ഞത്തൊലി. പ്രിയംഗു=ഞാഴൽപൂവ്. ലാക്ഷാ=കോലരക്ക്. വിലപം=കൂവളത്തിൻവേർ. ബലാ=കുറുന്തോട്ടിവേർ. പശ്വാ=കടുകു. ദേവദാരു=ദേവതാരം. വലാഹകം=മുത്തങ്ങക്കിഴങ്ങ്.

ങ്. ഭാർജ്ജി=ചെറുതേക്കിൻവേര്. ദ്രാക്ഷാ=മുന്തിരിങ്ങാപ്പഴം. ഇവ അരച്ചുചേർക്കുക. ഇത് വഴിപോലെ കാച്ചിയരിച്ച് സേവിക്കുകയോ, ചോറിൽകൂട്ടി ഉണ്ണുകയോ ചെയ്യുക. രക്തത്തോടുകൂടിയ അതിസാരം ശമിക്കും.

നിരുങ്നിരാം ദീപ്താഗ്നേരപി സാസ്രം ചിരോത്ഥിതം നാനാവണ്ണമതിസാരം പുടപാകൈരപാചാരേൽ * ദീപ്താഗ്നേഃ അപി=അഗ്നിക്കു ദീപനമുള്ള ആറാക്കും. ചിരോത്ഥിതം=വളരെ മുമ്പുണ്ടായതായ അതിസാരം. നിരുങ്=ചേറനയില്ലാത്തത്. നിരാം=ആമദോഷത്തോടുകൂടാത്തത്. സാസ്രം=രക്തത്തോടുകൂടിയത്. നാനാവണ്ണം=പലനിറങ്ങളോടുകൂടിയത്. ഇങ്ങിനെയൊക്കെ ആയിരിക്കും. അതിനെ പുടപാകങ്ങളെകൊണ്ടു ചികിത്സിക്കണം.

തപകപിണ്ഡാദീപ്തവൃന്തസ്യ ശ്രീപണ്ണീപത്രസംവൃതാൽ മൃല്ലിപ്താഗ്നിനാ സ്വപിന്നാദ്രസം നിഷ്ഠിഡിതം പിബേൽ അതിസാരേ ഹിതം യുക്തം മധുനാ സിതയാഥവാ = ദീപ്തവൃന്തം=പലകപ്പഴയാനവേര്. ഇതിന്റെ തൊലി അരച്ചത് (തപകപിണ്ഡം) മൃവില (ശ്രീപണ്ണീ) യിലകൊണ്ടു പൊതിഞ്ഞു മണ്ണിൽ പൊതിഞ്ഞു കറലിൽ ചുട്ട് മണ്ണുചിണ്ടാൽ വാങ്ങി നീര് പിഴിഞ്ഞെടുത്തു തേനോ പഞ്ചസാരയോ ചേർത്തു സേവിക്കുക.

ഏവം ക്ഷീരീദ്രുമതപഗ്ഭിസ്തൽപ്രരോഹൈശ്ച കല്പയേൽ തഥാജംബൂതപചാ ചൈവ രംഭാപുഷ്പൈശ്ച കാരയേൽ * ഏവം=ഇപ്രകാരം. ക്ഷീരീദ്രുമതപഗ്ഭിഃ=നാല്പാമരത്തൊലികളെ കൊണ്ടും തൽപ്രരോഹൈശ്ച=നാല്പാമരമൊട്ടുകളെ കൊണ്ടും ജംബൂതപചാ=ഞാവറത്തോലുകൊണ്ടും. രംഭാപുഷ്പൈശ്ച=കുളിവാഴമാന്നിയിലെ പൂക്കളെകൊണ്ടും കാരയേൽ ചെയ്യണം. അവയും അരച്ചു ചുട്ട് നീരെടുത്തു സേവിക്കണമെന്നു താല്പര്യം.

സഹസ്രവേധിചൂണ്ണം ച വരീകല്പം ച പായയേൽ ധാരോഷ്ണനാതിസാരേഷു തൈലയുക്തം ജലം തഥാ * സഹസ്രവേധിയുടെ പൊടിയും ശതാവരിയുടെ കല്പവുമായി കറന്ന് ചുട്ടോടുകൂടിയ പാലിൽ സേവിപ്പിക്കുക. ഇത് അതിസാരം

ളിൽ നല്ലതാകുന്നു. ഇപ്രകാരംതന്നെ ഈ മരുന്നുകൾ കഷായം വെച്ച് എണ്ണ മേപ്പൊടിചേർത്തു സേവിക്കുന്നതും കൊള്ളാം.

സഹസ്രവേധി ചരത്രാശ്വ മജ്ജാ ചാർണ്ണേരിമൂലകം ഏതൈഃ കൃതാംത ഗുളികാം ഭക്ഷയേൽ പൃതസംയുതാം ധാരോണ്ണേന പിബേദോപിസർപ്പാതീസാരനാശിനീം * സഹസ്രവേധി. ചരത്രീമജ്ജാ=കൂണ്. ചാർണ്ണേരി=പുളിയാരില. മൂലകം=മൂലേരിക്കിഴങ്ങ് ഇവകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ ഗുളിക നെയ്യിൽ ചാലിച്ചു സേവിക്കുക. അല്ലെങ്കിൽ ധാരോണ്ണമായ പാലിൽ സേവിക്കുക. എല്ലാ അതിസാരങ്ങളും ശമിക്കും.

നാളികേരപയോയുക്തമല്ലികതപഗ്രസം പിബേൽ ക്ഷീരിവൃക്ഷാങ്കരം പിഷ്ട്വാ തക്രേണാപി തഥാ പ്രഗേ * അല്ലികതപകു=പിണമ്പുളിതോല്. ഇതിന്റെ രസത്തെ തേങ്ങാപ്പാലിൽ സേവിക്കുക. ക്ഷീരിവൃക്ഷാങ്കരം=നാല്പാമരമൊട്ട്. ഇത് അരച്ചു മോരിൽ കലക്കി എതിരെ സേവിക്കുക. അതിസാരം ശമിക്കും.

കദളീപുഷ്പനിഷ്പാഥോ ജംബവാത്രാങ്കരജോഥവാ സ ക്ഷൗദ്രോ ഹന്ത്യാതീസാരം രക്തജം ദുർന്നിവാദനം * കദളീപുഷ്പം=കദളിവാഴമാനിയുടെ പൂവ്. ഇതു കഷായം വെച്ചു സേവിക്കുക. ജംബപങ്കരം=ഞാവലുകുന്ദന്ത്. ആത്രാങ്കരം=മാവിൻ തളിര്. ഇവയുടെ കഷായവും സേവിക്കാം. രണ്ടിലും മേപ്പൊടി തേൻ. അതിസാരം ശമിക്കും.

ചാർണ്ണേരീധനദാക്ഷ്യജാജിഹിമമേഘാഗ്രാസ്ഥിജംബപങ്കരൈജ്ജാതീവേധ്യഹിമേന ഡാഡിമകണ്ണോഗ്രാതീവിഷാഹിംഗുളൈഃ മുസ്താകപാഥസുപേഷിതൈവീരചിതാ വത്തിർചിതാഗ്നേഃ പരം സദ്യഃ സാസ്ര നിരസ്ര തീവ്രസകഫാതീസാരശുദ്ധാപഹാ * ചാർണ്ണേരി=പുളിയാരില. ധനദാക്ഷി=കഴഞ്ചിക്കരു. അജാജി=അയമോകം. ഹിമം=വന്ദനം. മേഘം=മുത്തങ്ങ. ആഗ്രാസ്ഥി=മാങ്ങയണ്ടിപ്പരിപ്പ്. ജംബപങ്കരം=ഞാവലുകുന്ദന്ത ജാതി=ജാതിക്ക. വേധി=സഹസ്രവേധി. അഹിമേനം=അവിൻ. ഡാഡിമം=മാതളനാരങ്ങാത്തൊണ്ട്. കണ്ണ=തിപ്പലി.

ഉഗ്രാ=വയമ്പ്. അതിവിഷാ=അതിവിടയം. ഹിംഗുളം=ചായിലും. ഇവ മുത്തങ്ങളായത്തിൽ നല്ലവണ്ണം അരച്ചു ഗുളികയാക്കുക. ഈ ഗുളിക അഗ്നിമാന്ദ്യത്തേയും, രക്തത്തോടുകൂടിയോ കൂടാതെയോ ഇരിക്കുന്നതും കഫയുക്തവും ആയ കഠിനാതിസാരത്തേയും ശുലത്തേയും ശമിപ്പിക്കും.

ജാതിക്കാ കാത്തതിവിഷാ പാച്ചൊറ്റിഞ്ഞാലി താതിരി മോചവേധികൾ ഞാഴൽപ്പൂ ഇവയൊക്കെപ്പൊടിച്ചുടൻ കുടജ തപക്കുതേ കപാഥേ ചേർത്തതോ ഗുളികീകൃതം ചിഹ്യാനോരോടു തേനാൽ വാ സർവാതീസാരരക്തജിൽ *

വാചാജലദദേവാഹപനാഗരാതിവിഷാഭയാഃ ഹരിദ്രാദപയ യഷ്ടഗ്രാഹപകലശീകുടജോൽഭവാഃ വചാഹരിദ്രാദിഗണാവചാമാ തീസാരനാശനൌ മേദഃകഫാശ്വപവനസ്തന്ത്രോഷനിബഹ ണൌ * വചാ=വയമ്പ്. ജലദം=മുത്തങ്ങ. ദേവാഹപം=ദേവതാരം. നാഗരം=ചുക്ക്. അതിവിഷാ=അതിവിടയം. അഭയാ=കുടുക. ഹരിദ്രാദപയം=മഞ്ഞളും മരമഞ്ഞളും. യഷ്ടഗ്രാഹപം=എരട്ടിമധുരം. കലശീ=മൂവിലവേര്. കുടജോൽഭവം=കുടകപ്പാലയരി. വചാദിയും ഹരിദ്രാദിയുമാകുന്ന ഈ ഗണങ്ങൾ ആമാതിസാരത്തെ നശിപ്പിക്കുന്നവയാകുന്നു. ഭേദസ്സ് മുതലായവയേയും കരുതണം.

ഇതി അതിസാരചികിത്സാ.

ഗ്രഹണീചികിത്സാ.

പൃഥുശോഷൈസ്സന്നിപാതാച്ചതുല്യാ ഗ്രഹണീഗദഃ * ഗ്രഹണി എന്ന രോഗം നാലു വിധത്തിലാകുന്നു. പൃഥുശോഷഃ=ദോഷങ്ങളെക്കൊണ്ടു വെച്ചേറെ മൂന്നുവിധം. സന്നിപാതാൽ=ദോഷങ്ങളുടെ സന്നിപാതംകൊണ്ട് ഒന്ന്. ഇങ്ങിനെ നാലുവിധം.

ഗ്രഹണ്യം പാചനം പൂർവ്വം മദ്ധ്യേ സംഗ്രാഹി ഭേഷജം അന്തേഗ്നിഭീപനം കുർച്ചാദേവം കാർഷ്വഃ ക്രിയാക്രമഃ * ഗ്രഹണീ രോഗത്തിങ്കൽ പാചനംപൂർവ്വം=ആദ്യം പാചനത്തെ ചെയ്യ

ണം. മദ്ധ്യേ സംഗ്രാഹിഭേഷജം=മദ്ധ്യേകൽ മലത്തെ സംഗ്രഹിക്കുന്ന (പിടിച്ചുനിൽക്കുന്ന) കൃഷ്ണധം പ്രയോഗിക്കണം. അന്തേ അഗ്നിദീപനം=അവസാനത്തിങ്കൽ അഗ്നിക്കു ദീപ്തിവരുത്തുന്ന കൃഷ്ണധം ചെയ്യണം. ഇതാണ് ഗ്രഹണീചികിത്സയുടെ ക്രമം.

ഗ്രഹണീമാശ്രിതം ദോഷമജീർണ്ണവദ്വപാചരേൽ അതിസാരോക്തവിധിനാ തത്ത്വമം ച വിപാചയേൽ * ഗ്രഹണിയെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്ന ദോഷത്തെ അജീർണ്ണത്തെപ്പോലെ ചികിത്സിക്കണം. അതിസാരോക്തവിധിനാ=അതിസാരചികിത്സയിൽ പറഞ്ഞ വിധിയനുസരിച്ച് ആമം. വിപാചയേൽ=ആമദോഷത്തെ പചിപ്പിക്കുകയും വേണം.

അന്നകാലേ യവാഗ്വാദി പഞ്ചകോലാദിസാധിതം വിതരേൽ പട്ടലഘപന്നം പുനര്യോഗാശ്ച ദീപനാൻ * ഭക്ഷണകാലത്തിങ്കൽ പഞ്ചകോലം മുതലായ മരുന്നുകളെകൊണ്ട് ഉണ്ടാക്കിയ കഞ്ഞി മുതലായ അന്നത്തെ ഇതുപുചേർത്തു കൊടുക്കണം. പിന്നെ ദീപനങ്ങളായ യോഗങ്ങളേയും പ്രയോഗിക്കണം.

പാഠാകരഞ്ജപയപഞ്ചകോലകൈഡ്യപത്യാശരപുംഖവില്ലൈപഃ കപാമോ നിഹന്ത്യാൽ കണമൂർണ്ണയുക്തോ ഗുന്മാതിസാരഗ്രഹണീ ഗുദോത്ഥാൻ * പാഠാ=പാടക്കിഴങ്ങ്. കരഞ്ജപയം=ഉണിന്തോലും ആവൽത്തോലും. പഞ്ചകോലം. കൈഡ്യം=കരുവേപ്പ്. (ഞരമ്പ്) പത്യാ=കടുക്ക. ശരപുംഖം=കൊഴിഞ്ഞിലിൻവേര്. വില്ലപം=കുവളത്തിൻവേര്. ഇവ കഷായം. തിപ്പലി പൊടിച്ചുചേർത്തു സേവിക്കുക. ഗുന്മാം, അതിസാരം, ഗ്രഹണി, അശ്ശസ്സ് എന്നിവ ശമിക്കും.

പത്യാവ്യോഷപുനൻവാംബുദനിശാപുതീകയുശാത്ഥടാപാഠാവില്ലപഘൃണപ്രിയാരളകണാമൂലോഗ്രഗന്ധാഗ്നിഭിഃ ച വ്യാദീപ്യകബാണപുംഖസഹിതൈരേതൈഃപ്രസിദ്ധം ജലം പേയം തൽ ബഹുദോഷജ ഗ്രഹണിഭിഃദ്വൈയ്യമൈവാമൃതം * പത്യാ=കടുക്ക. വോഷം=ചുക്ക് മുളക് തിപ്പലി. പുനൻഖം=തവിഴാമവേര്. അംബുദം=മുത്തങ്ങ. നിശാ=വരട്ടമഞ്ഞൾ.

പുതീകയുഗം=ഉണ്ടിൻതൊലിയും ആവൽതൊലിയും. അത്യാ
 ടാ=കിഴാർനെല്ലി. പാറാ=പാടക്കിഴങ്ങ്. വിലപം=കൂവളവേര്.
 ഘൃണപ്രിയാ=അതിവിടയം. അരളം=പെരുമരം (പലകപ്പയ്ക്കുന്ന
 എന്നു പക്ഷാന്തരം) കണാമൂലം=കാട്ടുതിപ്പലിവേര്. ഉഗ്രഗ
 ഡ്ധാ=വയമ്പ്. അഗ്നി=കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. ചവ്യം=കാട്ടുമുള
 കിൻവേര്. ദീപ്യകം=അയമോദകം. ബാണപുംബം=കൊഴി
 ണ്ണിലിൻവേര്. ഇവ കഷായം. ദോഷാധികൃത്തോടുകൂടിയ ഗ്ര
 ഹണിയിങ്കൽ സേവിക്കണം. ഇതു ദേവനാക്ക് അമൃതെന്നപോ
 ലെയാകുന്നു.

തിക്താമൂലേന നിഷ്പാമോ ഗ്രഹണാപരമം ഹിതഃ *
 തിക്താമൂലം=പുത്തിരിച്ചുണ്ടവേരിന്മേൽതൊലി. ഇതുകൊണ്ടു
 ള്ള കഷായം ഗ്രഹണിയിങ്കൽ അത്യുത്തമമാണ്.

വ്യോഷ്ഠസൈന്ധവപഥ്യാനാം ചൂണ്ണം തക്രേണ പായ
 യേൽ * വ്യോഷ്ഠം=ചുക്ക് മുളക് തിപ്പലി. സൈന്ധവം=ഇതു
 പ്പ്. പഥ്യാ=കടുകു. ഇവയുടെ പൊടി മോരിൽ സേവിക്കുക.
 ഫലം പൂർവ്വവത്.

ഇതുപ്രകാണമയമോതമിരണ്ടുകാണം നാലേവ പിപ്പലി
 ഹരീതകിയാദുകാണം വെണ്ണിരിൽ നന്നു പുളിമോരിലതീവന
 ന്ന മന്ദാഗ്നിനാമിതി വദന്തി തിരണ്ടവൈദ്യഃ * കാണം=കഴ
 ണ്ഡ്. വെണ്ണിര്=ചുട്ടുവെള്ളം. ഇതിലെ മരുന്നുകളെകൊണ്ടു
 പൊടിയുണ്ടാക്കുക.

ത്രികടുകുമജമോജം സൈന്ധവം ജീരകേ ദേവ സമധര
 ണധൂതാനാമഷ്ടമോ ഹിംഗുഭാഗഃ പ്രഥമകബളഭോജ്യഃ സപ്തി
 ഷാ ചൂണ്ണകോയം ജനയതി ജഠരാഗ്നിം വാതഗുന്മാ നിഹന്തി *
 ത്രികടുകം=ചുക്ക് മുളക് തിപ്പലി. അജമോജം=അയമോദകം.
 സൈന്ധവം=ഇതുപ്പ്. ജീരകേദേവ=ജീരകവും കരിഞ്ചീരകവും.
 ഇവ ഏഴും സമം. അഷ്ടമോഹിംഗുഭാഗഃ=എട്ടാമത്തേതായിട്ടു
 ഹിംഗു (കായം) ഒരുഭാഗം. അതായത് മറ്റൊരു മരുന്നുകൾപോ
 ലെത്തന്നെ ഒരുഭാഗമെന്നർത്ഥം. ഈ പൊടി ആദ്യം ഉണ്ണുന്ന
 ഉരുളകളിൽ കലർന്നു നൈകൂട്ടി സേവിക്കണം. ജഠരാഗ്നി ഉണ്ടാ
 വാനും വാതഗുന്മാ ശമിക്കാനും ഉത്തമം. (ഇതിന്ന് അഷ്ടചൂണ്ണ
 മെന്നുപേര്).

ത്രികടുകമജമോജം ചിത്രകോ ഹിംഗഭാർജ്ജീ വിളമപി സ
 ഹചവ്യം സൈന്ധവം യവാശുകം അമൃതമിതി ഭിഷഗ്ഭിഃ പൂ
 ജിതശൃണ്ണരാജഃ കഫപവനനിഹന്താ ശുലഹാ ഭീപനശ്ച *
 ത്രികടുകം=ചുക്ക് മുളക് തിപ്പലി. അജമോജം=അയമോദകം.
 ചിത്രകം=കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. ഹിംഗ=കായം. ഭാർജ്ജീ=ചെറു
 തേക്കിൻവേര്. വിളം=വിളയുപ്പ്. ചവ്യം=കാട്ടുമുളകിൻവേര്.
 സൈന്ധവം=ഇന്തുപ്പ്. യവാശുകം=തുവച്ചിലക്കാരം. ഈ പൊ
 ടിക്കു ചുണ്ണരാജൻ എന്നു പേര്. കഫം, വാതം, ശുലം ഇവയെ
 ശമിപ്പിക്കും. അഗ്നിയെ ഭീപിപ്പിക്കും.

താലീസപത്രമരിചചവിക്കാനാം പലം പലം കൃഷ്ണാതനു
 ലയോദ്ദേപ ദേപചലേ ശുണ്ഠീ പലത്രയം ചതുജ്ജാതമുശീരഞ്ച
 കർണാംശം ശുണ്ഠീചുണ്ഠിതം ഗുളേന വടകാൻ കൃതാ ത്രിഗുണേ
 ന സദാ ഭജേത് മദ്യയുഷിരസാരിഷ്ടമസ്തുപേയാപയോനപഃ
 വാതശ്ലേഷ്മാത്മനാം ചർദ്ദിഗ്രഹണീപാശ്ചഹൃദ്രാജാം പ്രസേകപീ
 നസശ്ചാസകാസാനാം ച നിവൃത്തയേ * താലീസപത്രം. മരി
 ചം=കുരുമുളക്. ചവിക്കാ=കാട്ടുമുളകിൻവേര്. ഇവ ഓരോ പ
 ലം. കൃഷ്ണം=തിപ്പലി. കൃഷ്ണമൂലം=കാട്ടുതിപ്പലിവേര്. ഇവ ഈ
 രണ്ടു പലം. ശുണ്ഠീ=ചുക്ക്. മൂന്നു പലം. ചതുജ്ജാതം=ഏലം.
 ഏലവംഗം, പച്ചില, നാഗപ്പൂവ്. ഉശീരം=രാമച്ചം. ഇവ മു
 മ്മൂന്നു കഴഞ്ച്. നന്നക്കു പൊടിച്ചു മൂന്നിരട്ടി ശക്കര പേത്രു
 വടകമാക്കി സേവിക്കുക. അനുപാനമായി മദ്യം, യുഷം, മാം
 സം, അരിഷ്ടം, തയിർവെള്ളം, കഞ്ഞി ഇവ യഥോചിതം കു
 ടിക്കണം. വാതകഫോധികളുള്ളായ ചർദ്ദി, ഗ്രഹണി, പാശ്ച
 വേദന, ഹൃദയവേദന, പ്രസേകം, പീനസം, ശ്വാസം, കാസം
 ഇവ ശമിക്കും.

ശരപുംഖൗഷധയുതം ദേശമൂലം സശോധേ ഗ്രഹണീ
 ദോഷ വാതികേ പ്രചിബ്ബേന്നരഃ * ശരപുംഖം=കൊഴിഞ്ഞി
 ലിൻവേര്. ഔഷധം=ചുക്ക്. ദേശമൂലം. ഇവ കഷായം. നീരോ
 ടുകൂടിയതായ വാതഗ്രഹണിയിങ്കൽ ഹിതമാകുന്നു.

അഗ്നേന്റിവാപകം പിത്തം രേകേണ വമനേന വാ ഹൃ

തപാ തിക്തകടുഗ്രാഹിഭീപനൈരവിദാഹിഭിഃ അന്നൈഃ സ
 സൃഷ്ടയേദഗ്നിം ചൂണ്ണൈഃ സ്നേഹൈശ്ച തിക്തകൈഃ * പി
 ത്തഗ്രാഹണീയികൽ അഗ്നിയെ കെടുത്തുന്നതുകൊണ്ടു പിത്ത
 ത്തെ ആദ്യംതന്നെ വിരോചനമൊ വമനമൊ ചെയ്തു പരിഹ
 രിക്കണം. അതിന്നുശേഷം തിക്തം (കണ്ഠ്) കടു (എരുവ്) എ
 ന്നീ രസത്തോടുകൂടിയതായും മലത്തെ സംഗ്രഹിക്കുന്നതായും
 ഭീപനമായും ഉരപ്പുഴുക്കുണ്ടാക്കാത്തതായും ഇരിക്കുന്ന അന്നങ്ങ
 ളെക്കൊണ്ടു അഗ്നിയെ ഭീപിപ്പിക്കണം. തിക്തരസത്തോടുകൂ
 ടിയ ചൂണ്ണങ്ങളും സ്നേഹങ്ങളും പ്രയോഗിക്കുകയും വേണം.

നാഗരാതി വിഷാമുസ്താപാഠാവിലപരസാഞ്ജനം കടജ
 തപകുമലം തിക്താ ധാതകീ ച കൃതം രജഃ ക്ഷൗദ്രതണ്ഡുല
 വാരിഭ്യാം പൈത്തികേ ഗ്രാഹണീഗദേ * നാഗരം=ചൂക്ക്. അ
 തിവിഷാ=അതിവിടയം. മുസ്താ=മുത്തങ്ങക്കിഴങ്ങ്. പാഠാ=പാട
 കിഴങ്ങ്. വിലപം=കൂവളത്തിൻവേര്. രസാഞ്ജനം. കടജതപ
 ക്ക=കടകപ്പാലവേരിന്മേൽതൊലി. കുമലം=മലങ്കാരക്ക. തിക്താ=
 പുത്തരിച്ചുണ്ടവേര്. ധാതകീ=താതിരിപ്പവ്. ഇവ പൊടിച്ചു
 തേൻചേർത്തിട്ടൊ അരിക്കാടിയിൽ കലക്കിട്ടൊ സേവിക്കുക.
 പിത്തഗ്രാഹണീയികൽ ഉത്തമം.

ശാന്തപിത്തോധികം ചൈവം കുഷോക്തം തിക്തകം
 പിബേൽ * ഏവം=ഇപ്രകാരം. ശാന്തപിത്തഃ=പിത്തം ശമിച്ചു
 വന്നായാൽ. കുഷോക്തം തിക്തകം=കഷ്ടചികിത്സയിൽ പറയ
 പ്പെടുന്ന തിക്തഘൃതത്തെ. പിബേൽ=സേവിക്കണം. അധികം
 എന്നതു പിബേൽ എന്നതിനോട് അനുപയിക്കുന്നു. പിത്തഗ്രാ
 ഹണീയികൽ പിത്തം ശമിച്ചാൽ പിന്നേയും അതിനെ ഭയ
 പ്പെടേണ്ടതുകൊണ്ടു തന്നിവാദമെന്നതിനായി തിക്തകം നെയ്യ്
 കുറെ കാലത്തേക്കു സേവിക്കണമെന്നു താല്പര്യം.

ഗ്രാഹണ്യം ശ്ലേഷ്മദുഷ്ടായാം തീക്ഷ്ണൈഃ പ്രച്ഛർദ്ദനേ കൃതേ
 കടപല്ലവണക്ഷാരൈഃ ക്രാദഗ്നിം വിവർദ്ധയേൽ * കഥഗ്രാ
 ഹണീയികൽ ചെയ്യേണ്ടതു പറയുന്നു. ഗ്രാഹണ്യം ശ്ലേഷ്മദുഷ്ടാ
 യാം=ഗ്രാഹണി കഥംകൊണ്ടു ദുഷിച്ചിരിക്കുംസമയത്തിങ്കൽ.
 തീക്ഷ്ണൈഃ=തീക്ഷ്ണങ്ങളായ ഔഷധങ്ങളെക്കൊണ്ടു. പ്രച്ഛർദ്ദനേകൃ

തെ=പ്രകാശം ചർദ്ദിപ്പിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ. കടപല്ലവണക്ഷാ
രൈഃ=എരുവ്, പുളി, ഉപ്പ്, ക്ഷാരം ഇവയെക്കൊണ്ടു. ക്രമാ
ഗ്നിംവിവൽയേൽ=ക്രമത്തിൽ അഗ്നിയെ വർദ്ധിപ്പിക്കണം.

ഷിരപലഞ്ച ഏതം യോജ്യം ധാനപന്തരമാപി വാ *
അഥ=അനന്തരം. ഷിരഫലം ധാനപന്തരം വാ ഏതം യോ
ജ്യം=ഷിരപലഏതമൊ ധാനപന്തരഏതമൊ പ്രയോഗിക്കണം.

നിചയേ പഞ്ച കർമ്മാണി യുജ്യാമൈശ്വര്യമായഥം * നി
ചയേ=സന്നിപാതത്തിങ്കൽ (സന്നിപാതംകൊണ്ടുള്ള ഗ്രഹണി
യിങ്കൽ) പഞ്ചകർമ്മാണി=വമനവിരോചനാദികളായ അഞ്ച്
കർമ്മങ്ങളേയും. യഥായഥം യുജ്യാൽ=യഥോചിതം പ്രയോഗി
ക്കണം.

പാറാകരഞ്ജയുശാദ്യം ഏതം യോജ്യം മനീഷിണാ * മ
നീഷിണാ=വിദ്വാനായ വൈദ്യനാൽ. പാറാകരഞ്ജയുശാദ്യം
ഏതം="പാറാകരഞ്ജയുശാഗ്നി" ഇത്യാദിയായി മുമ്പ് അതി
സാരചികിത്സയിൽ പറഞ്ഞ ഏതം. യോജ്യം=പ്രയോഗിക്കപ്പെ
ടേണ്ടതാകുന്നു.

ചിത്രകഗ്രന്ഥിപൂതീകപുനൻവമഹേഷധാൽ തുലാം
പചേൽ ജലദ്രോണേ ചതുർഗാവശേഷിതേ തൽകഷായേ ഏ
തപ്രസ്ഥം ഷിരപലേന പചേൽ ഭിഷക് ക്ഷീരദിഗുണിതം
തദ്ധി ഗ്രഹണീഭീപനംപരം * ചിത്രകം=കൊടുവേലിക്കിഴ
ങ്ങ്. ഗ്രന്ഥി=കാട്ടുതിപ്പലിവേര്. പൂതീകം=ആവൽതൊലി.
പുനൻവം=തവിഴാമവേര്. മഹേഷധം=ചുക്ക്. ഇവ സമം
കരു തുലാം. പതിനാറിടങ്ങി വെള്ളത്തിൽ കഷായംവെച്ചു
നാലൊന്നാക്കി ഇടങ്ങി നെയ്യും അതിലിരട്ടി പാലും ചേർത്തു
ഷിരപലം കല്പമായി കാച്ചി അരിക്കുക. ഷിരപലം=തിപ്പലി,
കാട്ടുതിപ്പലിവേര്, കാട്ടുമുളകിൻവേര്, കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്,
ചുക്ക്, ഇതുപ്പ്. ഈ നൈ സേവിച്ചാൽ ഗ്രഹണിയിങ്കൽ അ
ഗ്നിഭീഷ്ടിയുണ്ടാകും.

അഥാമലസീഭൂതം സാധ്യം തപരിതമുല്ലിഖേൽ പിതാ
സോഗ്രം പട്ടഫലം വായ്ക്കണം യോജ്യേത്തതഃ * അലസീഭൂതം
ആമം=അലസമായിത്തീർന്നതായ ആമത്തെ. (അലസം=ആമം

വയറിൽ കട്ടിയായി കിടക്കും. ചർദ്ദിയും പോക്കും ഉണ്ടാകയില്ല. ഇങ്ങിനെയുള്ളത് അലസമാകുന്നു) സാധ്യം=സാധ്യമാണെങ്കിൽ. തപരിതം ഉല്ലിഖേൽ=വേഗത്തിൽ ചർദ്ദിപ്പിക്കണം. 'സാധ്യം എന്നതുകൊണ്ട്' അസാധ്യമായ ദണ്ഡകാലസകാദിയെ വ്യാഖ്യാനിക്കുന്നു. ചർദ്ദിപ്പിക്കാനുള്ള മരുന്ന പറയുന്നു—സോഗ്രാപട്ടം=ഉഗ്ര (വയമ്പ്) യോടും പട്ട (ഇന്തുപ്പ്) വിനോദം കൂടിയ. ഫലം=മലങ്കാരക്കയെ. പീതപാ=സേവിച്ചിട്ട്. വായ്ക്കും യോജയെത്തതഃ=അനന്തരം ചുട്ടവെള്ളം കുടിക്കണം.

സേപദനം ഫലവർത്തിഞ്ച മലവാതാനുലോമനീം * സേപദനം=വിയപ്പിക്കൽ. മലവാതാനുലോമനീം ഫലവർത്തിംച=മലത്തെയും വാതത്തെയും അനുലോമമാക്കിത്തീർക്കുന്ന ഫലവർത്തിയേയും പ്രയോഗിക്കണമെന്നർത്ഥം. ഫലവർത്തി എന്നതു, ത്രികോലപ്പക്കൊന്ന മുതലായ മരുന്നുകളും പ്രധാനമായി ഫല (=മലങ്കാരക്ക) വും ചേർത്ത മൂത്രാദിദിവ്യങ്ങളിൽ അരച്ചുണ്ടാക്കുന്ന തിരിയാകുന്നു. ആയതു ഗുദപോരത്തിൽ മെഴുക്കു പുരട്ടി കടത്തേണ്ടതാകുന്നു.

ശുലേ നിരനോ ബലവാൻ കോഷ്ഠാദിശൃംഗിതാഃ പിബേൽ ഹിംഗുപ്രതിവിഷാദ്യോഷ്ണവചാസൗഖ്യചുലാഭയാഃ * ശുലേ=ശുലമുണ്ടാകുമ്പോൾ. ബലവാൻ=ബലവാനായ രോഗി. നിരനഃ=അന്നംഭക്ഷിക്കാതെകണ്ട്. ചുഷ്ണിതാഃ ഹിംഗുപ്രതിവിഷാദ്യോഷ്ണവചാസൗഖ്യചുലാഭയാഃ=കായം, അതിവിടയം, ചുക്ക്, മുളക്, തിപ്പലി, വയമ്പ്, തുവച്ചിലക്കാരം, കടുക്ക എന്നിവ പൊടിച്ച്. കോഷ്ഠാദിഃ പിബേൽ=ചുട്ടവെള്ളംകൊണ്ട് സേവിക്കണം.

വിലപാജമോജഘനനാഗരവാളകോഗ്രാപൂതീകധാന്യകശൃതം സലിലം ഹിതഞ്ച * വിലപം=കൂവളവേര്. അജമോജം=അയമോകം. ഘനം=മുത്തങ്ങ. നാഗരം=ചുക്ക്. വാളം=ഇരുവേലി. ഉഗ്രാ=വയമ്പ്. പൂതീകം=ആവൽതൊലി. ധാന്യകം=കൊത്തമ്പാലയരി. ഇവ കഷായം ഹിതമാകുന്നു.

കൃഷ്ണാനിംബാഭയാശുണ്ഠീസിദ്ധമംഭശ്ച തൽഗുണം * കൃ

ണ്ണാ=തിപ്പലി. നിംബം=വേപ്പിൻതൊലി. അഭയാ=കടക്ക. ശു
ണ്ണി=ചുക്ക്. ഇവ കഷായവും സേവിക്കാം.

ചിഞ്ചാരസം മുർജ്ജി സതൈലമിഷ്ടം ഭംഗാംശ്വിലേപഃ
പരിതശ്ച നാഭേ നാഭൌ പ്രലിമ്പേഥേ താലമൂലം ജ്യേഷ്ഠാം
ബുപിഷ്ടഞ്ച വിഷ്ടചികാസു * ചിഞ്ചാരസം=പുളിയിലയുടെ
നീര്. ഇത് എണ്ണയും കൂട്ടി ശിരസ്സിൽ ഇടുക. ഭംഗാംശ്വി=ക
ഞ്ഞുണ്ണിയുടെ വേര്. ഇത് അരച്ചു നാഭിയുടെ നാലുപുറവും
പുരട്ടുക. താലമൂലം=കരിമ്പനവേര്. ഇതു ത്രിഫലകഷായത്തി
ലരച്ചു നാഭിയിൽ പുരട്ടുക. ഇവയെല്ലാം വിഷ്ടചികയിൽ ഹിത
മാകുന്നു.

നാഗരേണ ബലാവിലപമൂലാഭ്യാം സാദ്ധിതേ ജലേ സി
ദ്ധാം പിബേല്യാജപേയാം ദാഹതൃണ്ണാപ്രപീഡിതഃ * നാഗരം=
ചുക്ക്. ബലാ=കുറുന്തോട്ടിവേര്. വിലപമൂലം=കൂവളവേര്. ഇ
വ കഷായത്തിൽ മലർക്കഞ്ഞിയുണ്ടാക്കി സേവിക്കുക. വിഷ്ട
ചികയിൽ ഉള്ള ചുട്ടനീറും തണ്ണീർദാഹവും ശമിക്കും.

അതിമാത്രം വിഷ്ടചി ചേൽ തക്രം ദധി ഹിമം ജലം
നാളികേരാംബു പേയാം വാ പ്രാണത്രാണായ ദാപയേൽ * വി
ഷ്ടചിക അധികം വലിച്ചിരുന്നാൽ പ്രാണനെ രക്ഷിപ്പാനാ
യിട്ടു മോര്, തൈര്, തണുത്തവെള്ളം, എളുന്നീർവെള്ളം, ക
ഞ്ഞി ഇവയിൽ ഏതെങ്കിലും കൊടുക്കാം.

വിഷ്ടച്ചാമതിവൃദ്ധായാം പാർണ്ണിപാദാഹഃ പ്രശസ്ത്യതേ
തദഹശ്ചോപവാസ്യേനം വിരിക്തവദ്വപാചരേൽ * വിഷ്ടചി
ക വളരെ വലിച്ചിരുന്നാൽ പാർണ്ണി (മടമ്പുകൾ) കളിൽ ചൂ
ടിടുന്നതു വളരെ നല്ലതാകുന്നു. ആ ദിവസം മുഴുവൻ രോഗി
യെ ഉപവാസം ചെയ്യിച്ചു വിരേചനം വരുത്തിയാലത്തെ മാ
തിരി ഉപചരിക്കണം.

ആമകേരീക്കിലുദ്ധവാ വിലപവും മലർ ജീരകം പിലാവില
ഭവം വൃന്തം വിഷ്ടച്ചാം കപാഥമുത്തമം * ആമകേരീക്കിൽ=
തെങ്ങിന്റെ പച്ച ഈക്കിൽ. പിലാവിലവൃന്തം=പുലാവില
തെട്ടി. ശേഷം സ്പഷ്ടം. ഈ കഷായം വിഷ്ടചികയിൽ ഉ
ത്തമം.

വയർനോവിലുമാംഗേഷു തഥാ കോച്ചിവലിക്കിലും ഭൃഷ്ട
തണ്ഡുലവണ്ഡന സേപദയേദുരാദികം * ഭൃഷ്ടതണ്ഡുലവ
ണ്ഡം=അരിവറുത്തത്. ഇതുകൊണ്ടു തിരുമ്മി വിയപ്പിക്കണം.

ഇതി ഗ്രഹണീചികിത്സാ.

അത്യുഗ്നിചികിത്സാ.

യഭാ ക്ഷീണേ കഫേ പിത്തം സ്വസ്ഥാനേ പവനാനഗം
പ്രവൃദ്ധം വൽയത്യുഗ്നിം തദാസൗ സാനിലോനലഃ പക്തപാ
ന്നമാശു ധാതുശ്ച സർച്ചാനോജശ്ച സംക്ഷിപൻ മാരയേൽ സ
ഭവേദ്യോധിരത്യുഗ്നിർദുസ്തരഃ സ്മൃതഃ * കഫം ക്ഷയിച്ചുപോ
യാൽ പിത്തം അതിന്റെ സ്ഥാനത്തു വാതത്തിന്റെ സഹായ
ത്തോടുകൂടി പ്രകാശം വലിച്ചിട്ട് അഗ്നിയെ വലിപ്പിക്കും.
ഇങ്ങിനെ വരുന്നതെപ്പോഴോ അപ്പോൾ ആ പിത്തം (അ
ഗ്നി) അഗ്നിയേയും വലിപ്പിക്കും. അത്, ആഹാരം ചെയ്യുന്ന
അന്നത്തേയും എല്ലാ ധാതുക്കളേയും ഓജസ്സിനേയും ക്ഷയി
പ്പിക്കും. ക്രമത്തിൽ രോഗിയെ ഹനിക്കുകയും ചെയ്യും. ഈ വ്യാ
ധിക്ക് അത്യുഗ്നി എന്നു പേർ. ഇത് ദുസ്തരമാകുന്നു. ദുസ്തരം=
അതിക്രമിപ്പാൻ ഞ്ഞെക്കുമുള്ളത്.

യദാക്രാന്തോ ഭവേൽ സ്വസ്ഥോ ഭുക്തേ ജീണ്ണേ തു താമ്ര
തി തൃതം കാസഭാഹമോഹാദ്രാ വ്യാധയോത്യുഗ്നിസംഭവാഃ *
ഈ രോഗത്താൽ ആക്രാന്തനായ മനുഷ്യൻ ഊണുകഴി
ഞ്ഞാൽ സ്വസ്ഥനായി ഭവിക്കും. അതു ഭവിച്ചാൽ ക്ഷീണിക്കു
കയും ചെയ്യും. ഇതുനിമിത്തം തണ്ണീർഭാഹം, ചുമ, ചുട്ടുനീറൽ,
മോഹാലസ്യം മുതലായ ഉപദ്രവങ്ങൾ ഉണ്ടാകുകയും ചെയ്യും.

അസക്തൽ പിത്തഹരണം പായസപ്രതിഭോജനം സർച്ചം
തദത്യുഗ്നിഹതം ഭുക്തപാ ച സ്വപനംദിവാ * പലപ്പോഴും
(വിരേചനംചെയ്ത്) പിത്തത്തെ കുളയ്ക്കുക, പാൽച്ചോറ് ഊ
ണിന്നുമേലെ കഴിക്കുക, ഭക്ഷണം കഴിഞ്ഞിട്ടു പകൽ ഉറങ്ങുക
ഇവയെല്ലാം അത്യുഗ്നിയിങ്കൽ ഹിതമാകുന്നു.

മുഹൂർത്തരജീണ്ണപി ഭോജാനുസ്മോപഹാരയേൽ നി
രിന്ധനോന്തരം ലബ്ധാ യഥൈനം ന വിപാദയേൽ * ഈ
അത്യുഗ്നിരോഗിക്ക് അജീണ്ണമായിരുന്നാലും ഭോജ്യങ്ങളെ കൊ
ടുക്കണം. അഗ്നിക്കു ദഹിക്കുവാൻ ഇന്ധനം (=വിറക്) ഇല്ലാ
താക്കിയിട്ട് അഗ്നിയെ കെടുത്തരുത്. അത്യുജ്വലനായിരി
ക്കുന്ന അഗ്നിക്കു ദാഹ്യസാധനങ്ങൾ ഇല്ലാതിരുന്നാൽ അപക
ടം വരും. അതുകൊണ്ട് എപ്പോഴും ഭക്ഷണം കൊടുത്തുകൊ
ണ്ടിരിക്കണമെന്നു താൽപര്യം.

കൃസരം പായസം സ്തിഷ്ഠം പൈഷ്ടികം ഗുളവൈകൃതം
അഗ്നിയാദൗദകോന്തപപിശിതാനി ഭൂതാനി ചാ * കൃസരം=വി
രക്തം (അരി വിരകിയത്). പായസം=പാലും അരിയും ചേ
ർത്തുണ്ടാക്കിയ ഭക്ഷ്യം. സ്തിഷ്ഠതയോടുകൂടിയ പൈഷ്ടികം=അ
രി അരച്ചുണ്ടാക്കിയ പലഹാരം. ഗുളവൈകൃതം=ശക്കര
ക്കൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ പലവക സാധനങ്ങൾ. ഇവ ഭക്ഷിക്കുക.
ഔകേട്വം ആന്തരങ്ങളായും ഇരിക്കുന്നതും പോഷണങ്ങ
ളുമായ മാംസങ്ങളും ഭക്ഷിക്കണം. ഔകേട്വം=ജലചരങ്ങളാ
യ ജന്തുക്കളുടെ മാംസങ്ങൾ. ആന്തരങ്ങൾ=അന്തഃപദേശത്തു
ള്ള ജീവികളുടെ മാംസങ്ങൾ.

പയഃ സഹമധുച്ഛിഷ്ടം ഘൃതം വാ തൃഷിതഃ പിബേൽ
ഗോധുമമൃണ്ണം പയസാ ബഹുസപ്തിപേരിപ്തം * പാലും മെ
ഴുക്കും ചേർത്തു സേവിക്കുക. വെള്ളം ദാഹിച്ചാൽ അങ്ങിനെ
ചെയ്യാം. അല്ലെങ്കിൽ മെഴുചേർത്തതായ നൈ സേവിക്കാം.
ഗോതമ്പിന്റെ പൊടി ധാരാളം നെയ്യിൽ കുഴച്ചു പാലിൽ
കലക്കി സേവിക്കാം.

ആന്തരസയുക്താൻ വാ സ്നേഹാംസ്സൈലവിയർജ്ജിതാൻ
ശ്യാമാത്രിവുപിപകപം വാ പയോ ദ്രോപിരേചനം * ഘൃതം
മുതലായ സ്നേഹദ്രവ്യങ്ങൾ ആന്തരമാംസത്തിന്റെ രസത്തോ
ടുചേർത്തു സേവിക്കാം. എന്നാൽ എണ്ണചേർത്തിട്ടു പാടില്ല.
(എണ്ണ ദേഹത്തെ ശോഷിപ്പിക്കുമല്ലോ) ശ്യാമാ=നാൽകോല
ക്കൊന്നു. ത്രിവൃത്തം=ത്രികോലക്കൊന്നു. ഇവ ചേർത്തു കു
ടിയ വിരേചനമായ പാൽ സേവിപ്പിക്കുകയുമാം.

ആഹാരമഗ്നിഃ പചതി ദോഷാനാഹാരവർജിതഃ ധാതുൻ ക്ഷീഭ്നേഷു ദോഷേഷു ജീവിതം ധാതുസംക്ഷയേ * അഗ്നിയുടെ പചലക്രമം പറയുന്നു—അഗ്നി ആദ്യം ആഹാരത്തെ പചിക്കും. ആഹാരമില്ലെന്നുവന്നാൽ വാതാദികളായ ത്രിദോഷങ്ങളെ പിടികൂടും. അവയും പചിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ രസാദികളായ സപ്തധാതുക്കളെ കടന്നുപിടിക്കും. ധാതുക്കൾക്കൂടി ക്ഷയിച്ചാൽ, കടുചിൽ, ജീവിതത്തെത്തന്നെ പചിപ്പിക്കും.

തോത്ര സർവ്വദാ യോജ്യം ശ്ലേഷ്മളം ഗുരു ഭോജനം ഭോജയേൽ ബ്രാഹ്മണാൻ ദ്രോൺ പാനകം പഥികവ്രജേ * മേൽപറഞ്ഞപ്രകാരം ഈ രോഗം അതിദാരുണമാകയാൽ ഇതിങ്കൽ എല്ലാസ്തോഴം കഫകരങ്ങളും ഗുരുതപമുള്ളവയുമായ ഭോജനങ്ങൾ നൽകണം. ബ്രാഹ്മണരെ കാൽക്കഴുകിച്ച് ഉഷ്ണകയറും, വഴിപോക്കുകൾ പാനം കൊടുക്കുകയും വേണം.

ഇതി അത്യഗ്നിചികിത്സാ.

മൂത്രകൃച്ഛ്ര ചികിത്സാ.

വസ്തിമാശ്രിത്യ ജായന്തേ ദോഷൈർവിംശതിരാമയാഃ പൃഥുശോഷൈസ്സമസ്തൈശ്ച മൂത്രകൃച്ഛ്രം പതുവിധം * ദോഷങ്ങൾ വസ്തിയെ ആശ്രയിക്കുന്നതുകൊണ്ട് ഇരുപതു രോഗങ്ങൾ ഉണ്ടാകുന്നുണ്ട്. അവയിൽ മൂത്രകൃച്ഛ്രം എന്നൊന്നുണ്ട്. ആയതു നാലുവിധത്തിലാകുന്നു — പൃഥുശോഷഃ=ദോഷങ്ങളെക്കൊണ്ടു ചെവുവരെ. സമസ്തൈശ്ച=സന്നിപാതംകൊണ്ടും. വാതകൃച്ഛ്രം, പിത്തകൃച്ഛ്രം, സന്നിപാതകൃച്ഛ്രം എന്നിങ്ങിനെ നാലുതരത്തിലാണ് മൂത്രകൃച്ഛ്രമെന്നർത്ഥം. ഇപ്രകാരം വസ്തിഗതങ്ങളായ ഇരുപതു രോഗങ്ങളിൽ നാലെണ്ണം പറയപ്പെട്ടു. മൂത്രകൃച്ഛ്രം=മൂത്രമടപ്പ്.

ദോഷൈസ്സമസ്തൈശ്ചൈകദശയുഷ്മതസ്രഃ സംപ്രകീർത്തിതാഃ അണശോധായനാ ഭിന്നാ സാശ്വദ്യേവ ച ശക്താ * അശ്ശരി എന്നു ഒരുതരം രോഗമുണ്ട്. ഇത് വാതാദിദോഷങ്ങളെ

കൊണ്ടു മൂന്നും, ശുക്ലംകൊണ്ടൊന്നും എന്നിങ്ങിനെ നാലുവിധമാകുന്നു. ഈ അശുരിതന്നെ വായുവിനാൽ അണവായി ഭേദിക്കപ്പെട്ടാൽ അതിന്നു ശർക്കര എന്നു പേർ. അശുരി=കല്ല് ടപ്പ്. ഇങ്ങിനെ നാലുവിധത്തിലുള്ള അശുരികളോടുകൂടി എട്ടു രോഗങ്ങൾ പറയപ്പെട്ടു.

മൂത്രോത്സംഗം യഗ്രന്ഥിജരാരാതീതശുക്ലകാഃ വാതകണ്ഡലികാഷീലാവസ്തയോ വിഡപിഘാതകഃ ഉഷ്ണവാതോ മൂത്രസാദം ഇത്യേതേ പദാശ സ്മൃതാഃ * മൂത്രോത്സംഗം, മൂത്രകണ്ഡം, മൂത്രഗന്ധി, മൂത്രജരം, മൂത്രാതീതം, മൂത്രശുക്ലം, വാതകണ്ഡലികാ, വാപാഷീല, വാതവസ്തി, വിഡപിഘാതകഃ, ഉഷ്ണവാതം, മൂത്രസാദം— ഇങ്ങിനെ വസ്തിസംബന്ധമായ മറ്റു രോഗങ്ങൾ പറയപ്പെട്ടു. ഇപ്രകാരം വകമൂന്നിൽ ഇരുപതു രോഗങ്ങൾ. വസ്തിയെ ആശ്രയിച്ചിട്ടുള്ള വാതാദികളെ കൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന രോഗങ്ങളിൽ മൂത്രംപോകുവാൻ തടസ്സമുണ്ടാക്കുന്നവ എല്ലാംതന്നെ മൂത്രകൃഷ്ണവർഗ്ഗത്തിൽ ഉൾപ്പെടുന്നു. മൂത്രത്തെ അധികമായി പുറത്തു കളയുന്നവ മേഘവർഗ്ഗത്തിലാണ് പെടുക. ഇതിൽ ആദ്യം പറഞ്ഞവയെയാണ് മേൽകാണിച്ചത്.

വാതാനുലോമനം സ്തിശ്ചമുഷ്ണം സ്രോതോവിശോധനം ഭീപനം യച്ച പാനാനഭേഷജം കൃഷ്ണിണാം ഹിതം * വാതത്തെ അനുലോമമാക്കുന്നതും സ്തിശ്ചവും ഉഷ്ണവും സ്രോതസ്സുകൾക്കു ശുദ്ധിപരുത്തുന്നതും അഗ്നിജീപനം വരുത്തുന്നതുമായ പാനം, അന്നം, ഭേഷജം എന്നിവ മൂത്രകൃഷ്ണരോഗികൾക്കു ഹിതമാകുന്നു.

നാഭരധസ്താലാത്യാമൃസേകോ മൂത്രജാപഹഃ * നാഭരധസ്താൽ=നാഭിയുടെ താഴെ. ധാത്യാമൃസേക=ധാത്യാമൃം (=കാട്ടി) കൊണ്ടുള്ള ധാര കൃഷ്ണരോഗികൾക്കു ഹിതമാകുന്നു. ഇവയെല്ലാം ഈ രോഗത്തിന്റെ സാമാന്യചികിത്സയാണെന്നറിഞ്ഞുകൊൾക.

കൃഷ്ണ വാതപ്ലവതൈലാക്തമധോ നാഭഃ സമീരജേ സുസ്തിശ്ശൈഃ സേപദയേദംഗം പിണ്ഡസേകാവഗാഹനൈഃ വാ

തൃപ്തീകൃത്തികൾ ചെയ്യേണ്ടതായ ചികിത്സ പറയുന്നു—അ
ധോനാഭഃ=നാഭിയുടെ കീഴെ. വാതഹ്ലാസതൈലാകൃതം=വാത
ഹരങ്ങളായ തൈലങ്ങൾ പുരട്ടിയ രോഗിയെ. സുസ്തിശൈലഃ=
ഏറ്റവും സ്തിഷ്ഠതയുള്ള. പിണ്ഡസേകാവഗാഹനൈഃ=പി
ണ്ഡം (കിഴി) സേകം (ധാര) അവഗാഹനം (കഷായവെള്ള
ത്തിലിരുത്തുക) എന്നിവകൊണ്ട്. അംഗം സേപദയേൽ=ശരീ
രത്തെ വിയപ്പിക്കണം.

വാതജിൽപത്രനിഷ്പാഥേ ധാന്യാഭ്യേ വാചഗാഹയേൽ *
വാതഹരങ്ങളായ ഇലകൾ ഇട്ടു തിളപ്പിച്ച കഷായവെള്ളത്തി
ലൊ വെപ്പുകാടിയിലൊ രോഗിയെ അവഗാഹനം ചെയ്യിക്ക
ണം. ഇത് അവഗാഹസേപദമാകുന്നു. മൃത്രകൃഷ്ണത്തികൾ ഉ
ത്തമമാകുന്നു.

ജലപ്രസാരാസ്ഥികപോതപങ്കശതാവരീഗോക്ഷുരസിദ്ധമം
ഭഃ പുരാന്പിതം ഹന്ത്യനീലോൽബണാനി കൃഷ്ണാണികൃഷ്ണാ
ണ്യപി ശക്താഞ്ച * ജലപ്രസാരാസ്ഥി=തേരാമ്പരൽ. ക
പോതപങ്കം=അടക്കാമണിയൻചേർ. ശതാവരി=ശതാവരിക്കി
ഴങ്ങ്. ഗോക്ഷരം=തെരിഞ്ഞിൽ. ഇവ കഷായം. ഗുൽഗുലു ശു
ദ്ധിചെയ്ത് മേപ്പൊടിചേർത്തു സേവിക്കുക. വാതംകൊണ്ടുള്ള
മൃത്രകൃഷ്ണങ്ങൾ കൃഷ്ണസാധ്യങ്ങളാണെങ്കിലും ശമിക്കും. ശക്ത
രാഭോഗവും മാറും.

ദശമുലബലാമുലദ്രാക്ഷാവസുകയഷ്ടിഭിഃ വരീവിദാരിമ
ത്യാക്ഷീചന്ദനോപലഭേദൈഃ സപയസ്യൈഃ ശൃംഗം ക്ഷീരം
സർപ്പമൃത്രജാപഹം * ദശമുലം. ബലാമുലം=കുറുന്തോട്ടിവേര്.
ദ്രാക്ഷാ=മുന്തിരിങ്ങാപ്പഴം. വസുകം=താർതാവൽ. യഷ്ടി=എര
ട്ടിമധുരം. വരീ=ശതാവരിക്കിഴങ്ങ്. വിദാരി=പാൽമുതുകിൻ
കിഴങ്ങ്. മത്യാക്ഷീ=മീനങ്ങാണി. ചന്ദനം. ഉപലഭേദകം=ക
ല്ലുർവഞ്ഞി. പയസ്യം=അടപതിയൻകിഴങ്ങ്. ഇവകൊണ്ടു
പാൽകുറുക്കി സേവിക്കുക. എല്ലാ മൃത്രകൃഷ്ണങ്ങളും ശമിക്കും.

ദശമുലം ബലാമുലം ദ്രാക്ഷായഷ്ടപ്രാഹചന്ദനം കപാമൺ
തപാ പിണ്ഡത്തോടായം മൃത്രകൃഷ്ണസ്യ ശാന്തയേ * ദശമുലം. ബ

ലാമുലം=കുറഞ്ഞോട്ടിവേർ. ദ്രാക്ഷാ=മുന്തിരിങ്ങാപ്പഴം. യഷ്ടൗ
 ഫപം=എരട്ടിമധുരം. ചന്ദനം. ഇവ കഷായം സേവിക്കുക. മൂ
 ത്രകൃഷ്ണം ശമിക്കും.

വരീസിലം പിണ്ഡേൽ ക്ഷീരം സസിതം കൃഷ്ണശാന്തയേ *
 വരീ=ശതാവരിക്കിഴങ്ങ്. ഇതുകൊണ്ടു പാൽ കുറുക്കി പഞ്ചസാ
 രയുംചേർത്തു സേവിക്കുക. മൂത്രകൃഷ്ണം ശമിക്കും.

വ്യാഘ്രീഗോക്ഷുരമത്സ്യാക്ഷീപത്മാപാഷാണഭേദഭൈഃ ക
 പോതപങ്കതകവരീവസുകവാളഭൈഃ ശൃതക്ഷീരാദിശിഷ്യോ
 യം കഷായഃ ശക്തരാന്വിതഃ മൂത്രകൃഷ്ണാണിസർവാണി രക്തസ്രാ
 വഞ്ച നാശയേൽ * വ്യാഘ്രീ=ചെറുവഴുതിനവേർ. ഗോക്ഷുരം=
 ഞെരിഞ്ഞിൽ. മത്സ്യാക്ഷി=മീനങ്ങാണി. പത്മാ=കാരിലത്താമര
 യില. പാഷാണഭേദകം=കല്ലുർവഞ്ഞിവേർ. കപോതപങ്കം=
 അടയ്ക്കാമണിയൻവേർ. കതകം=തേറ്റാമ്പരൽ. വരീ=ശതാവ
 രിക്കിഴങ്ങ്. വസുകം=താർതാവൽവേർ. വാളകം=ഇരുവേലി.
 ഇവ കഷായത്തിൽ പാൽകുറുക്കി സേവിക്കുക. പഞ്ചസാര മേ
 ച്ചൊടി. എല്ലാ മൂത്രകൃഷ്ണങ്ങളും ശമിക്കും.

പത്മ്യാഗോക്ഷുരശമ്യാകധനപയാഷാക്ഷിഭേഷഭൈഃ കപാ
 മം പിണ്ഡേൽ സരശാഹേ കൃഷ്ണേ മധുസിതായുതം * പത്മ്യാ=
 കുടുക. ഗോക്ഷുരം=ഞെരിഞ്ഞിൽ. ശമ്യാകം=കൊന്നത്തൊലി.
 ധനപയാഷം=കൊടുത്തുവുവേർ. അക്ഷിഭേഷജം=പാച്ചോറി
 ത്തൊലി. ഇവ കഷായം തേനും പഞ്ചസാരയുംചേർത്തു സേവി
 ക്കുക. വേനെയും ചുട്ടനീറവും ഉള്ളതായ മൂത്രകൃഷ്ണം ശമിക്കും.

വരീവിദാരിഗോകണ്ടമുസ്സാഗോപീജലംതഥാ * വരീ=ശ
 താവരിക്കിഴങ്ങ്. വിദാരി=പാൽമുതുകിൻകിഴങ്ങ്. ഗോകണ്ടം=
 ഞെരിഞ്ഞിൽ. മുസ്സാ=മുത്തങ്ങ. ഗോപീ=നന്നാരിക്കിഴങ്ങ്. ഇവ
 കഷായവും മേൽപ്രകാരംതന്നെ.

ബൃഹത്യാദിഗണൈഃ സിലം ദിഗ്ഗണീകൃതഗോക്ഷുരൈഃ
 തോയം പയോ വാ സപ്തിർവാ സർവ്വമൂത്രവികാരജിത് * ബൃഹത്യാ
 ദിഗണത്തിലെ മരുന്നുകൾ സമം. അതീലിരട്ടി ഞെരിഞ്ഞിലി.
 ഇവകൊണ്ടു കഷായമോ പാലോ നെയ്യോ ഉണ്ടാക്കുക. എല്ലാ
 മൂത്രരോഗങ്ങളും ശമിക്കും.

പൈത്തേ യുജ്ജിത ശിശിരം ലേപസേകാചഗാഹനം *
 പിത്തംകൊണ്ടുള്ള മൂത്രകൃഷ്ടത്തിങ്കൽ തണുപ്പുള്ള മരുന്നുകൾ
 പുരട്ടുക, അവയുടെ കഷായംകൊണ്ടോ മറ്റോ ധാരയിട്ടുക, അ
 വകൊണ്ട് അവഗാഹനം ചെയ്ത എന്നിവയാണ് ചെയ്യേണ്ട
 ത്. ഇത് പിത്തകൃഷ്ടത്തിന്റെ സാമാന്യ ചികിത്സയാകുന്നു.

ഉപാരോന്നിക്ഷിപേദാന്ത്രം നാഭ്യധോംഭേ ച കൃഷ്ടിണഃ *

ഉപാരവിന്റെ ആന്ത്രം=വെള്ളരിക്കയുടെ കുടൽ. ഇത് നാഭി
 യുടെ ചുവട്ടിൽ അതായത് വസ്തിപ്രദേശത്ത്, നിക്ഷേപിക്കുക.
 പിത്തകൃഷ്ടം ശമിക്കും.

പിബേദപരീം ഗോക്ഷുരകം വിദാരിം സകശേരകാം തുണാ
 വ്യാം പഞ്ചമൂലഞ്ച പാക്വം സമധുശക്തം * വരീ=ശതാവരി
 കിഴങ്ങ്. ഗോക്ഷുരകം=ഞരിഞ്ഞിൽ. വിദാരി=പാൽമുതുകിൻ
 കിഴങ്ങ്. കശേരകം=കരിക്ക. തുണപഞ്ചമൂലം. ഇവ കഷായം.
 തേനും പഞ്ചസാരയുംചേർത്തു സേവിക്കുക.

കഫജേ വമനസ്പേദതീക്ഷ്ണോഷ്ണകടുഭോജനം പിബേത്തോ
 യേന സൂക്ഷ്ണലാം ധാത്രിഫലരസേന വാ * കഫകൃഷ്ടത്തി
 ന്റെ ചികിത്സ പറയുന്നു—വമനം, സ്പേദം എന്നിവയും, തീ
 ക്ഷ്ണോഷ്ണകടുപ്രധാനമായ അന്നവും പ്രയോഗിക്കണം. സൂക്ഷ്ണ
 ലാം=ഏലത്തരിയുടെ പൊടി. ഇത് വെള്ളത്തിലോ, ധാത്രിഫ
 ലരസ(ഘൃതെല്ലിക്കയുടെ നിർ)ത്തിലോ സേവിക്കുകയും
 ചെയ്യും.

ഏലോപകല്യാമധുകാശ്ശഭേദൈകൗന്തിശപദംശ്ലാഘുഷികോ
 പൂരഗൈഃ കപാഥം പിബേൽ ശക്തയാവഗാഹം കൃഷ്ടസദാ
 ഹേ സരജേ വിബന്ധേ * ഏലാം=ഏലത്തരി. ഉപകല്യാ=തി
 പ്ലവി. മധുകം=എരട്ടിമധുരം. അശ്ശഭേദം= കല്ലുവഞ്ഞിപ്പേര്.
 കൗന്തി=അരേണകം. ശപദംശ്ലാ=നായ്ക്കരണപ്പേര്. ഘൃഷികം=
 ആടലോടകപ്പേര്. ഉരപൂഗം=അവണക്കിൻപേര്. ഇവ കഷാ
 യം പഞ്ചസാരചേർത്തു സേവിക്കുക. ചുട്ടനീർ, വേദന, മലബ
 ധം എന്നിവയോടുകൂടിയതായ മൂത്രകൃഷ്ടം ശമിക്കും.

സന്നിപാതാത്മകേ സർവ്വം യഥാവസ്ഥമിദം ഹിതം * സ
ന്നിപാതംകൊണ്ടുണ്ടായ കൃഷ്ണത്തിങ്കൽ മേൽപ്പറഞ്ഞവയെല്ലാം
അവസ്ഥപോലെ ചെയ്യുക.

വരീകപാമസ്തു സപയഃ സർവ്വമുത്രജ്വാപഹഃ * വരീകപാ
മം=ശതാവരിക്കഷായം. ഇത് പാൽചേർത്തു സേവിക്കുന്നത് എ
ല്ലാ മുത്രരോഗങ്ങളേയും ശമിപ്പിക്കുന്നതാകുന്നു.

പ്രസാരിണീമൂലകല്പം നാളികേരജലേ പിബേൽ; കൂശ്മാ
ണ്ഡവല്ലീസ്വരസം സൈലം ഛിന്നാരസം തഥാ; നിഗ്ഗണ്ഡീമൂ
ലകല്പഞ്ച മഥിതേന പിബേൽ പ്രഗേ; വരീരസേന സംപേഷ്യ
ഗോക്ഷുരസ്യ ഫലം പിബേൽ; തോയേന നാളികേരസ്യ പത്മാ
മൂലം സിതായുതം; ധാരോണ്ണേന തുകാം വാപി; ദ്രാക്ഷാംഭോഭി
ശ്ച ക്കമം; ചൂണ്ണം ഗോക്ഷുരകന്ധ്യാപി നവനീതയുതം തഥാ;
തോയേന കല്പം ദ്രാക്ഷായാഃ പിബേൽ പയ്യുഷിതേന ചാ; ഉർവ്വാ
രബീജനഷ്ടപ്രാഥ്വം ദാർവ്വീർവ്വാ തണ്ഡുലാംബുനാ; കദ്യോസ്മ ഫ
ലം വകപം നാളികേരജലേ ക്ഷിപേൽ പ്രാതഃ പിബേദ്യേഷി
തമേതേ കൃഷ്ണ ഹരാഃ പരം * മുത്രകൃഷ്ണങ്ങളിൽ സേവിക്കാനുള്ള
ചില മരുന്നുകൾ പറയുന്നു — പ്രസാരിണീമൂലകല്പം=തലനീളി
വേർ അരച്ചത്. ഇത് എളുനീരിൽ സേവിക്കുക; കൂശ്മാണ്ഡവ
ല്ലീസ്വരസം=കമ്പളവള്ളി കുത്തിപ്പിഴിഞ്ഞ നീര്. ഛിന്നാര
സം=ചിററമുത് ചതച്ച് പിഴിഞ്ഞ നീര്. ഇവ രണ്ടും ഏലത്ത
രി പൊടിച്ചുചേർത്തു സേവിക്കുക; നിഗ്ഗണ്ഡീമൂലകല്പം=കരിനെ
ച്ചിവേരിന്റെ കല്പം. ഇത് മോരിൽചേർത്തു കാലത്തു സേവി
ക്കുക; ഗോക്ഷുരഫലം=ഞെരിഞ്ഞിലിന്റെ കായ. ഇതു ശതാവരി
നീരിൽ അരച്ചു സേവിക്കുക; പത്മാമൂലം=കാരിലത്താമരവേര്.
ഇത് എളുനീരിൽ അരച്ചുകലക്കി പഞ്ചസാരചേർത്തു സേവിക്ക
ുക; തുകാ=ഏലത്തരി. ഇത് കറന്ന ചൂടോടുകൂടിയ പാലിൽ സേ
വിക്കുക; ക്കമം മുന്തിരിങ്ങനീരിൽ സേവിക്കുക; ഗോക്ഷുരചൂ
ണ്ണം=ഞെരിഞ്ഞിലിന്റെ പൊടി. ഇത് വെണ്ണയിൽ ചാലിച്ച്
സേവിക്കുക; ദ്രാക്ഷാകല്പം=മുന്തിരിങ്ങ അരച്ചത്. ഇത് പഴയ
വെള്ളത്തിൽ സേവിക്കുക; ഉർവ്വാരബീജം=വെള്ളരിക്കവിത്ത്.

യഷ്ടപ്രാഹപം=എരട്ടിമധുരം. ഓർച്ചി=മരമഞ്ഞഞ്ഞാലി. ഇവ അരിക്കാടിയിൽ സേവിക്കുക; കളിപ്പഴം തലേദിവസം രാത്രി എളുന്നീരിൽ ഇട്ടുവെച്ച് പിറേദിവസം രാവിലെ എടുത്തു ചേർത്തു സേവിക്കുക;—ഇപ്പറഞ്ഞവയെല്ലാം മൃത്രകൃഷ്ണങ്ങളിൽ ഉത്തമമാകുന്നു.

കേരീക്രമുകതാലാനാം മൂലം മൂഷികജം മലം ഗോക്ഷുരോ വ്യാരുബീജഞ്ച കാഞ്ചികേന പ്രപേഷയേൽ തേന ലിന്വേപേന്ധി ദേശേ ക്ഷിപ്രം മൃത്രയതേ ശുദ്ധം * കേരീ=തെങ്ങ്. ക്രമുകം=കുരുങ്ങ്. താലം=കരിമ്പന. ഇവയുടെ വേർ. മൂഷികജം=എലിയുടെ മലം. ഗോക്ഷുരം=ഞരിഞ്ഞിൽ. ഉവ്യാരുബീജം=പെള്ളരിവിത്ത്. ഇവ കാടിയിൽ അരച്ച് വസ്തിപ്രദേശത്ത് പുരട്ടുക. മൃത്രത്തിന്റെ തടവ് മാറി വേഗത്തിൽ മൃത്രം കഴിഞ്ഞുപോകും.

ത്രിഫലാകപാഥസംയുക്തം സൈന്ധവേന സമരപിതം തൈലമൈരണ്ഡജം വാപി പിബേന്യത്രാമയീ നരഃ * ത്രിഫലകഷായവും ഇതുച്ച് കല്ക്കനമായി എള്ളിന്റെ എണ്ണയോ അഥവാ കൈണ്ണയോ കാച്ചി സേവിക്കുക. മൃത്രസംബന്ധമായ രോഗത്തിൽ ഉത്തമം.

ഹൃസേപന പഞ്ചമൂലേന മത്സ്യാക്ഷീ മധുകൗഞ്ചയൈഃ ബലാഭദ്രാ വരീഭിശ്ച ക്ഷീരപേയാ പ്രസാധിതാ മൃത്രകൃഷ്ണേഷു സർവ്വേഷു കൃഷ്ണേഷു പരമം ഹിതാ * ഹൃസപഞ്ചമൂലം=ചെറുപഞ്ചമൂലം. മത്സ്യാക്ഷി=മീനങ്ങാണി. മധുകം=എരട്ടിമധുരം. കൗഞ്ചയം=ചുക്ക്. ബലാ=കുറുന്തോട്ടിവേര്. ഭദ്രാ=ചെറുളവേര്. വരീ=ശതാപരിക്ഷിഴങ്ങ്. ഇവകൊണ്ട് പാൽക്കഞ്ഞിയുണ്ടാക്കി സേവിക്കുക. എല്ലാ മൃത്രകൃഷ്ണങ്ങളിലും ഉത്തമം.

തോയേന നാളികേരസ്യ കതകാസ്ഥി പ്രപേഷിതം ശക്തൈരലാസമാർജ്ജ്വതം പിബേൽ കൃഷ്ണഹരം പരം * കതകാസ്ഥി=തേറാമ്പരൽ. ഇത് നാളികേരവെള്ളത്തിൽ അരച്ച് പഞ്ചസാരയും ഏലത്തരിയുടെ പൊടിയുംചേർത്തു സേവിക്കുക. മൃത്രകൃഷ്ണം ശമിക്കും.

സഹസ്രവേധി കന്നാരം കന്മതം ഗൈരികം തഥാ ഏലാ

യഷ്ടപ്രാഹപയം കൃഷ്ണാ അരത്തയുമമുക്കരം ഇവ ചുണ്ണിച്ച സിത
യം ക്ഷൗരവം കൂട്ടി നക്കിയാൽ മൃതകൃഷ്ണങ്ങളോടിയ്പോ മന്ധ
കാരം ദിനേ യഥാ * അത്ഥം സ്പഷ്ടം.

കൃഷ്ണാഞ്ജനോദ്യാജബീജാ മധു കമഗധജദ്രാമിളിന്ദീവരീഭിമ്
ത്വ്യണ്ഡീ വാംശിവത്സാദനിവസുകമഹീതാലകന്ദോച്ചടാഭിഃ ചു
ണ്ണം കൃതപാതു മലപായുതമവചിഹതോ വസ്ത്രീരോഗാഃ സുകൃഷ്ണാ
നശ്യന്ത്യണ്ണാനിലാദ്യാ ഭവതി പുനരഹോ കാ കഥാ മൃതകൃഷ്ണ *
കൃഷ്ണാഞ്ജനബീജം=കമ്പള കുരു. ഉദ്യാജബീജം=ചെളളരിക്കുരു. മ
ധുകം=എരട്ടിമധുരം. മഗധജം=തിപ്പലി. ദ്രാമിളീ=ഏലത്തരി.
ഇന്ദീവരി=ശതാവരിക്കിഴങ്ങ്. മത്വ്യണ്ഡി=മീനഞ്ജാനി. വാം
ശീ=കുവന്തം. വത്സാദനി=ചിററമുതിർന്നത്. വസുകം=താർ
താവലിൻപേര്. മഹീതാലകന്ദം=നിലപ്പനക്കിഴങ്ങ്. ഉച്ചട=
കരിവിക്കിഴങ്ങ്. ഇവ പൊടിച്ചു തേനിൽ ചാലിച്ച് സേവിക്ക
ക. ഉണ്ണുവാതം മുതലായി ചസ്തിസംബന്ധമായുണ്ടാകുന്ന കുറിന
രോഗങ്ങൾക്കുട്ടി ശമിക്കും. മൃതകൃഷ്ണത്തിങ്കൽ അത്യുത്തമം.

ഭൂമിതാലവരീകന്ദ തുലാകപാദം ഏതം പഃചൽ ദ്രാക്ഷാശ്വ
ഗന്ധാമധുക കദളീഫലഗോക്ഷുരൈഃ ചതുർഗുണപയസ്സിലം പി
ത്തവാതജകൃഷ്ണനൽ * ഭൂമിതാലം=നിലപ്പന. വരീ=ശതാവരീ.
ഇവയുടെ കിഴങ്ങ്. ഒരുതുലാം കഷായംചെയ്യതിൽ നൈകാച്ച
ക. കല്പത്തിന്ന് — ദ്രാക്ഷാ=മുന്തിരിങ്ങ. അശ്വഗന്ധാ=അമുക്ക
രം. മധുകം=എരട്ടിമധുരം. കദളീഫലം=കദളിവാഴക്ക. ഗോ
ക്ഷരം=തെരിഞ്ഞില. ഇവ അരച്ചു ചേർക്കുക. നെയ്യിന്റെ നാ
ലിരട്ടി പാലും കൂട്ടണം. ഈ നെയ്യ് വാതപിത്തങ്ങളെക്കൊണ്ടു
ള്ള കൃഷ്ണത്തെ ശമിപ്പിക്കും.

കേതകീസപാദസ സിലം തൽപ്രരോഹാഗ്രകല്പിതം ദി
നസ്യാദൈ ഏതം പിതം മൃതകൃഷ്ണ നിചാരണം * കേതകീസപ
രസം=കൈത(വേട്) ഇടിച്ചുപിഴിഞ്ഞ നീര്. ഇതിൽ കൈത
വേടിന്റെ തലപ്പ് കല്പനായി കാച്ചിയ നെയ്യ് രാചിലെ സേ
വിക്കുക. മൃതകൃഷ്ണം ശമിക്കും.

ഗോകണ്ടകരസേ സപ്പിഃ സിലം വീരതരാദിനാ സശിലാ

ഈ കൃഷ്ണാശ്വ മുത്രദോഷഹരം പരം * ഗോകണ്ടകം=ഞരിഞ്ഞി
പ്. ഇതിന്റെ കഷായത്തിൽ വീരതരാദിഗണവും കഞ്ചത(ശി
ലാജതു)വും കല്പംചേർത്തു നൈകാചുക. മുത്രകൃഷ്ണം, അശ്ശരി
എന്നിവ ശമിക്കും.

ശതാവരീഘൃതംവൈദ്യ സ്രൈകണ്ടകഘൃതം തഥാ വസ്ത്രാ
മയാന്തകം ചൈവ മുത്രകൃഷ്ണ ഷു യോജയേൽ * ശതാവരീഘൃ
തം, ത്രൈകണ്ടകഘൃതം, വസ്ത്രാമയാന്തകഘൃതം എന്നിവയെ
വൈദ്യൻ മുത്രകൃഷ്ണങ്ങളിൽ പ്രയോഗിക്കണം.

ഖരമഞ്ജര്യം മൂലകപാഥം കല്പഞ്ച സേവിതം പയസാ അ
വശപ്രവൃത്തമൂത്രം രണധിശക്തഃ പ്രവൃത്തിഞ്ച * ഖരമഞ്ജരീ
മൂലം=വലിയ കടലാടിപേര്. ഇതു കഷായംചെയ്തു സേവിക്കുക.
ഇത് അരച്ച് പാലിൽ ചേർത്തു സേവിക്കുകയുമാകാം. അവശമാ
യി (സ്വാധീനംകൂടാതെ—രോഗി അറിയാതെ) മൂത്രം പോക
ുന്നതും മലപ്രവൃത്തിയും നിൽക്കും.

അവശ സൂതമൂത്രസ്ത പിബേന്മുൽഗരസം നരഃ തൈലേന
സഹിതം തേന സുഖീ ഭവതി തൽജ്ഞിനാൽ * അവശമാകുംവ
ണ്ണം മൂത്രം പോയിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന ആൾ മുൽഗരസം (ചെറു
പയറിന്റെ മാറ്) എണ്ണച്ചേർത്തു സേവിക്കുക. ഉടൻതന്നെ സു
ഖംകിട്ടും.

ചമ്പകശിഫാകഷായഃ പീതോ ഹി രണധി മുത്രമവശഗ
തം * ചമ്പകശിഫാ=ചമ്പകത്തിന്റെ വേര്. ഇതു കഷായംചെയ്
ച്ച് സേവിക്കുക. മൂത്രത്തിന്റെ അവശം ശമിക്കും.

അശ്ശര്യാമചിരോത്ഥായാം വാതവസ്ത്യാദികേഷു ച യഥാ
ദോഷം ക്രിയാം കുര്യാദിമാമേവ ഭിഷഗപരഃ * അചിരോത്ഥായാം
അശ്ശര്യാം=കാലപ്പഴക്കമില്ലാത്ത അശ്ശരിയിങ്കലും, വാതവസ്ത്യാദി
കേഷു ച=വാതവസ്തി മുതലായ രോഗങ്ങളിലും. യഥാദോഷം=
ദോഷമനുസരിച്ച്. ഇമാം ക്രിയാമേവ=ഈ ചികിത്സയെത്ത
ന്നെ. കുര്യാൽ=ചെയ്യണം. അവയിലും ഈ ചികിത്സകൾ യോ
ജിക്കുമെന്നർത്ഥം.

കൃഷ്ണാനിഗ്ഗണ്ഡികാമൂലം നാളികേരജലേന ച പിഷ്ടവാ സ

മൃക പിബേത്സദ്യഃ ശക്രാശ്ശരി പാതനം * കൃഷ്ണാമൂലം=കാട്ടു
തിപ്പലിവേര്. നിഗ്ഗണ്ഡികാമൂലം=കരുണച്ചിവേര്. ഇവ എ
ളന്നീരിൽ അരച്ചു സേവിക്കുക. ശക്രാശ്ശരി മൃതത്തോടുകൂടി
പതിക്കും.

കപാമശ്ശശിശുമൂലോത്ഥഃ കടുഷ്ണാശ്ശരിപാതനഃ * ശിശു
മൂലം=മുരിങ്ങവേര്. ഇതു കഷായംവെച്ച് അല്പം ചൂടോടെ സേ
വിക്കുക. അശ്ശരി ശമിക്കും.

നൃത്യൽകോരണ്ഡബീജാനാം ചൂണ്ണം മോക്ഷികസംയുതം
അവിക്ഷീരേണ സപ്താഹം പീതമശ്ശരിപാതനം* കോരണ്ഡബീ
ജം=ചുരയുടെ വിത്ത്. ഇതു പൊടിച്ചു തേനുംചേർത്ത് ആട്ടിൽ
പാലിൽ ഏഴുദിവസം സേവിക്കുക. അശ്ശരി പറിഞ്ഞുപോകും.
'നൃത്യൽകണ്ഡകബീജാനാം' എന്നു സുന്ദരീപാഠം. കോരണ്ഡ
ബീജത്തിന് തുവരീ(തുവര)ബീജം എന്ന് അതിൽ അർത്ഥം.
സംഗ്രഹത്തിൽ 'ഭംഗകണ്ടകബീജാനാം' എന്നാണ് പാഠം. സു
ശ്രുതത്തിൽ 'ത്രികണ്ടകന്ധു ബീജാനാം' എന്നു കാണുന്നു. ത്രി
കണ്ടകബീജം എന്നതിന് തെരിഞ്ഞിലിന്റെ ബീജം എന്ന്
അർത്ഥം. ഈ യോഗത്തിന്റെ മൂലം സുശ്രുതമാണെന്നും, പാഠ
ഭേദങ്ങൾ സുശ്രുതപാഠത്തിന്റെ അപഭ്രംശങ്ങളാണെന്നും തോ
ന്നുന്നു.

പുനന്വൈരണ്ഡശതാവരീഭിഃ പത്തുരട്ടുകാഖ്യബലാശ്ശഭിഭിഃ
ഭിപിപഞ്ചമൂലേന കലത്ഥകോല യവൈശ്ശതോയ കപമിതൈഃ
കഷായേ ഘൃതം ശൃതം പീതമപാകരോതി സശക്രം സാശ്ശരി
മൃതകൃഷ്ണം * പുനന്വാ=തവിഴാമവേര്. ഏരണ്ഡം=അവണ
ക്കിൻവേര്. ശതാവരി. പത്തുരം=പപ്പംഗം. ട്ടുകാഖ്യം=താർതാ
വൽവേര്. ബലാ=കുറുന്തോട്ടിവേര്. അശ്ശഭിത്ത്=കല്ലുവൃത്തി
വേര്. ഭിപിപഞ്ചമൂലം=ചെറുപഞ്ചമൂലവും തുണപഞ്ചമൂലവും.
കലത്ഥം=മുതിര. കോലം=ലന്തക്കരു. യവം. ഇവ കഷായമായി
നൈകാച്ചുക. ഈ നൈ സേവിച്ചാൽ ശക്രം, അശ്ശരി, മൃതകൃ
ഷ്ണം എന്നിവ ശമിക്കും.

അവഗാഹഞ്ച ധാന്യാദ്യേ വിരേകം വസ്തികമ്ല ച ക്ഷീരം

കഷായമാജ്യഞ്ച സിദ്ധം വീരതരാദിനാ യോജ്യം നചാസപശ്ശരീ
 ഷു പ്രവൃദ്ധാസു വിരേചനം * ധാന്യാല്യം=(കാടി)കൊണ്ട് അവ
 ഗാഹസേവദവും, വിരേചനവും, വസ്തിയും ചെയ്യണം. വീരത
 രാദിഗണംകൊണ്ട് പാൽ, കഷായം, നൈ ഇവ കാച്ചി സേവി
 ക്കുകയും ചെയ്യൂ. ഇതാണ് പുതുതായ അശ്ശരികളിൽ ചെയ്യേണ്ട
 ത്. വലിച്ചുവശായ അശ്ശരികളിലാകട്ടെ വിഭേദനമാണ് ചെ
 യ്യേണ്ടത്. വിഭേദനം=ഭേദിപ്പിക്കൽ.

(വീരതരാദിഗണം).

വെല്ലന്തരാരണികട്ടുകവൃഷാശ്ശഭേദേ ഗോകണ്ടകോൽകടസ
 ഹാചരബാണകാശാഃ വൃക്ഷാദനീനജകശപേയഗുച്ഛഗുന്ദാ ഭല്ലക
 മോരടകരണ്ഡകരംഭപാത്മാഃ വദ്യോ വീരതരാദ്യോയം ഹന്തി
 വാതകൃതാൻ ഗദാൻ അശ്ശരീശക്രാമുത്ര കൃച്ഛ്രാഘാതരുജാഹ
 രഃ * വെല്ലന്തരം=വിടഞ്ഞൽ. (രാമച്ചത്തണ്ട്) അരണികം=മു
 ണ്ണത്തവേര്. ട്ടകം=താർതാവൽവേര്. വൃഷം=ആടലാടകവേര്.
 അശ്ശഭേദം=കല്ലൂർവഞ്ഞി ഗോകണ്ടകം=തെരിഞ്ഞിൽ. ഉൽക
 ടം=ഇളിഞ്ഞിൽ. സഹാചരം=കരിങ്കുറുഞ്ഞിവേര്. ബാണം=
 കൊഴിഞ്ഞിലിൻവേര്. കാശം=ആറുഭേദവേര്. വൃക്ഷാദനീ=ഇ
 ത്തിക്കണ്ണി. നജം=നായ്ക്കരിമ്പ്. (ചേഴപ്പല്ല). കശപേയം=ഭേ
 വേരും കശവേരും. ഗുച്ഛം=പൊട്ടപ്പല്ല. ഗുന്ദാ=കരിമ്പോലപ്പ
 ള്ല്. ഭല്ലകം=പലകപ്പയ്യാനവേര്. മോരടം=പെരുങ്കുരുമ്പ. ക
 രണ്ഡകം=വേലിപ്പരുത്തി. രംഭം=കഭളിവാഴ. പാത്മാം=നീർമരുത്.
 വീരതരാദി എന്ന ഈ കൗഷധചർഗ്ഗാ വാതംകൊണ്ടുള്ള രോഗങ്ങ
 ലേയും, വിശേഷിച്ച് അശ്ശരി, ശക്ര, മുത്രകൃച്ഛ്രം, മുത്രാഘാ
 തം എന്നിവയേയും ശമിപ്പിക്കും.

സഹസ്രവേധി കന്നാരം കന്മതം ജീരകം കണ്ണാ മധുകാമു
 ക്കരംചിശ്ചം ഗോക്ഷുരസ്യ ച കണ്ടകം ധാത്രിശതാവർത്തതാചാ
 രാഹ്യപ്ലവമൊപ്പമായ് ക്ഷീരമുണ്ണോ സന്യോജ്യ സേവിതം കൃ
 ശ്ചജിൽപരം * കണ്ണാ=തിപ്പലി. മധുകം=എരട്ടിമധുരം. വി
 ശ്ചം=മുക്ക്. ഗോക്ഷുരകണ്ടകം=തെരിഞ്ഞിലിൻമുള്ള. ധാത്രി=
 ഹെല്ലിക്ക. ചാരാഹി=നിലപ്പനക്കിഴങ്ങ്. ഉപ്ലവം=ചെങ്ങഴിനീർ

കിഴങ്ങ്. ഇവ സമം പൊടിച്ചു പാലിൽ സേവിക്കുക. മൂത്രകൃശ്ശം ശമിക്കും.

പലാശകളീശുപ്പ് തിലക്ഷാരോഗ്ദ്ധാതനഃ മൂത്രേണ പീതസ്തപേച്ച സിന്ദവാതനിശാരസഃ * പലാശം=പ്ലാശിൻമൊട്ട്. കളീശുപ്പ്=കളീവാഴക്കുപ്പ്. തിലം=എള്ള. ഇവയുടെ ക്ഷാരം ഗോമൂത്രത്തിൽ സേവിക്കുക. സിന്ദവാരം=കരുണെച്ചി. നിശാ=മഞ്ഞൾ. ഇവയുടെ രസവും സേവിക്കാം. അശ്ശരി ശമിക്കും.

മേഹചികിത്സാ.

ഉദകേക്ഷസുരാപിഷ്ട ശുക്ലലാലാഃ ശ്വൈസ്തഥാ സികതാ ശീതസാന്ദ്രഞ്ച കഫാന്മേഹാ ഭഗസ്മൃതാഃ മാഞ്ജഷ്ഠീലകാളാനി ഹാരിദ്രം ശോണിതന്തഥാ ക്ഷാരഞ്ച ഷരപിത്തഭചാ മേഹാ വാതഭവാഃ പുനഃ വസാമജ്ജാ ഹസ്തിമേഹാ ദ്രിയാ ച മധുസംജ്ഞകഃ ഇതി മേഹാ വിംശതിഃ സ്വഃ ക്രമാത്തെ ഹ്വനുപക്രമാഃ* മേഹം എന്ന രോഗം ഇരുപതുവിധത്തിലാകുന്നു. കഫംകൊണ്ടു പത്തുപ്രകാരവും, പിത്തംകൊണ്ട് ആറുപ്രകാരത്തിലും, വാതംകൊണ്ട് നാലുപ്രകാരത്തിലും ഇങ്ങിനെ ഇരുപതുവിധം. ഇവയിൽ കഫംകൊണ്ടുള്ളവക്ക് ൧ ഉദകമേഹം ൨ ഇക്ഷുമേഹം ൩ സുരാമേഹം ൪ പിഷ്ടമേഹം ൫ ശുക്ലമേഹം ൬ ലാലാമേഹം ൭ ശ്വൈന്മേഹം ൮ സികതാമേഹം ൯ ശീതമേഹം ൧൦ സാന്ദ്രമേഹം എന്നും, പിത്തംകൊണ്ടുള്ളവക്ക് ൧൧ മാഞ്ജിഷ്ഠമേഹം ൧൨ നീലമേഹം ൧൩ കാളമേഹം ൧൪ ഹാരിദ്രമേഹം ൧൫ സാന്ദ്രമേഹം ൧൬ ക്ഷാരമേഹം എന്നും, വാതംകൊണ്ടുള്ളവക്ക് ൧൭ വസാമേഹം ൧൮ മജ്ജാമേഹം ൧൯ ഹസ്തിമേഹം ൨൦ മധുമേഹം എന്നും പേരാകുന്നു. ഈ ഒട്ടുവിധത്തെ മധുമേഹം രണ്ടുവിധത്തിലുണ്ട്. ഇപ്പറഞ്ഞ ഇരുപതു മേഹങ്ങളും ക്രമേണ അനുപക്രമങ്ങളാകുന്നു. അനുപക്രമങ്ങൾ=ചികിത്സയില്ലാത്തവ. അതായത് കൃഷ്ണസാധ്യങ്ങളാണെന്നു താല്പര്യം.

മേഹിനോ ബലിനഃ കര്യാ ദാദൈ വമനരേചനേ പ്രയോ

ജ്യം ശമനം സർവ്വം ദുഷ്ടലസ്യ പ്രമേഹിനഃ * ബലിനോ മേഹി
നഃ=ബലവാനായ മേഹരോഗിക്ക്. ആദൗ=ആദ്യത്തിൽ. വ
മനരേചനേ കയ്യാൽ=വമനവിരേചനങ്ങൾ ചെയ്യണം. ദുഷ്ടല
സ്യ പ്രമേഹിനഃ=ബലം കുറഞ്ഞവനായ പ്രമേഹരോഗിക്കാക
ട്ടേ. പ്രയോജ്യം ശമനം സർവ്വം=ശമനമായിട്ടുള്ളതെല്ലാം പ്രയോ
ഗിക്കണം.

അമേദോ മുത്രം ചാഗ്നി ദീപനം ബലവൽനം അന്നപാ
നം പ്രയുജ്ജിത മേഹരോഗവതാം ഭിഷക് * അമേദോമുത്രം=
മേദസ്സിനയും മുത്രത്തെയും വർദ്ധിപ്പിക്കാത്തത്. അഗ്നിദീപ
നം=അഗ്നിക്കു ദീപ്തിവരുത്തുന്നത്. ബലവൽനം=ബലം വർദ്ധി
പ്പിക്കുന്നത്. ഇങ്ങിനെയിരിക്കുന്ന അന്നപാനങ്ങളെയാണ്
വൈദ്യൻ പ്രമേഹരോഗിക്കു ചെയ്യേണ്ടത്.

ധാത്രിരസപ്തതാം പ്രാഹ്നേ ഹരിദ്രാം മാക്ഷികാനപിതാം;
തഥാ മേഹാരിമൂലസ്യ വല്ലഭം മമിതേന ച; ഉദംബരസ്യ വ
ന്ദാകം തക്രേണ സഹ പായയേൽ; അശ്വതഥഫലബീജഞ്ച ക
ല്പഞ്ച മുഗശ്ശംഗജം; സിതാമധുയുതം തക്രേ കല്പം കതകജം ത
ഥാ; തിന്ദിശസ്യാപി മൂലഞ്ച നാളികേരജലേ പിബേൽ; നവ
നീതക്ഷൗദ്രയുതം നിശാചൂണ്ണഞ്ച ലേഹയേൽ; മധുയുക്തം ഗ
ളിച്ഛാ വാ രസമാമലകസ്യ വാ; സംപേച്ഛ കൃഷ്ണരംഭായാ മൂല
മിഷ്ണരസേന വാ; ജ്യേഷ്ഠാദകേന പ്രപിബേദതേ മേഹ ഹരാഃ
പരം * ഹരിദ്രാ=മഞ്ഞൾ. ഇത് പച്ചനെല്ലിക്കയുടെ നീരിൽ
ചേർത്തു തേനുംകൂട്ടി രാവിലെ സേവിക്കുക. മേഹാരിമൂലം=ഏക
നായകവേര്. ഇത് മോരിൽ സേവിക്കുക; ഉദംബരവന്ദാകം=
അത്തിയുടെ മൊട്ട്. ഇതും മോരിൽ സേവിക്കുക; അശ്വതഥഫ
ലബീജം=അരയാൽ പഴത്തിന്റെ വിത്ത്. മുഗശ്ശംഗജകല്പം=
മാൻകൊമ്പ് അരച്ച കല്പം. ഇവ പഞ്ചസാരയും തേനുംചേർത്തു
മോരിൽ സേവിക്കുക; കതകജകല്പം=തേററമ്പരൽ അരച്ച ക
ല്പം. ഇതും മേൽപ്രകാരം സേവിക്കുക; തിന്ദിശമൂലം=തൊട്ടകാ
രവേര്. ഇത് എളുന്നീരിൽ സേവിക്കുക; നിശാചൂണ്ണം=മഞ്ഞ
പ്പൊടി. ഇതു ചെണ്ണയും തേനുംചേർത്തു ചാലിച്ച് സേവിക്കുക.

ഇല്ലാപ്പി=ചിററമുത്. ആമലകം=നെല്ലിക്ക. ഇവയുടെ നീര് തേൻചേർത്തു സേവിക്കുക; കൃഷ്ണരംഭാമൂലം=ചെറുകുളിവാഴവേര്. ഇത് അരച്ച് കരിമ്പിൻനിരിൽ, അല്ലെങ്കിൽ ത്രിഫലക്കുഷായത്തിൽ സേവിക്കുക. ഇവ എല്ലാം പ്രമേഹഹരങ്ങളാകുന്നു.

നിശാകതകനെല്ലിക്കാ തെച്ചിപാച്ചോരറിഗോപികാഃ ഏകനായകരാമച്ച മേഭിഃ കപാഥഃ പ്രമേഹഹാ * ഗോപികാ=നന്നാരിക്കിഴങ്ങ്. ശേഷം സ്വച്ഛം.

ഏകനായകസംയുക്തം ഷഡംഗാംബു തഥാഗുണം * ഷഡംഗകുഷായം ഏകനായകം ചേർത്തു സേവിക്കുക. ഫലം പൂർണ്ണവൽ.

ആകല്യബൃഹലത്രയദിരജനീ ജംബപജ്ജനക്ഷീരിജ തപകുപാരാ കതകാഗ്നിമന്ധവദിരാംബഷ്ടാസനേന്ദ്രദമൈഃ കപാഥോ വാരിധികോരകിംശുകസഖൈരേഭിഃ കൃതഃ ശീതളഃ സക്ഷൗദ്രോദ്രിജതുമ്പുണ്ണസഹിതഃ സർപ്പമേഹാപഹഃ * ആകല്പി=ആവീരക്കുരു. അബ്ജം=മുത്തങ്ങ. ഫലത്രയം=ത്രിഫല. ദിരജനീ=മഞ്ഞളും മരമഞ്ഞളും. ജംബു=ഞാവൽതൊലി. അജ്ജനം=നീർമരുത്. ക്ഷീരിജം=നാല്ലാമരം (ഇവയുടെ തൊലി) പാരാ=പാടക്കിഴങ്ങ്. കതകം=തേറ്റാമ്പരൽ. അഗ്നിമന്ധം=മുത്തവേർ. വദിരം=കരിങ്ങാലിക്കാതൽ. അംബഷ്ടാ=വെളുത്ത അമ്പഴം. അസനം=വേങ്ങാക്കാതൽ. ഇന്ദ്രദമം=ദേവതാരം. വാരിധികോരം=കടൽനര. കിംശുകം=മുതക്കിൻതൊലി. ഇവ കഷായം ആറിയാൽ തേനും കുമ്പളുമ്പേർത്തു സേവിക്കുക. എല്ലാ പ്രമേഹങ്ങളും ശമിക്കും.

കതകവദിരധാത്രി വൈരിദാർപ്പീസമംഗാ വിഭുലരജനിപാരാ ചൂതബീജാഭയാബ്ജൈഃ പ്രസവരസസനാഥം തോയമേഭിഃ പ്രസിദ്ധം ഹരതി സകലമേഹാൻ സപ്തരാത്രപ്രയോഗാൽ * കതകം=തേറ്റാമ്പരൽ. വദിരം=കരിങ്ങാലിക്കാതൽ. ധാത്രി=നെല്ലിക്ക. വൈരി=ഏകനായകവേര്. ദാർപ്പീ=മരമഞ്ഞത്തൊലി. സമംഗാ=പാച്ചുണ്ടവേർ. വിഭുലം=കാനാഞ്ചി. രജനി=വരട്ടമഞ്ഞൾ. പാരാ=പാടക്കിഴങ്ങ്. ചൂതബീജം=മാങ്ങയണ്ടി. അഭയാ=കടുക്ക. അബ്ജം=മുത്തങ്ങ. ഇവ കഷായം തേൻചേർത്തു

സേവിക്കുക. ഏഴുദിവസം സേവിച്ചാൽ സകല മേഹങ്ങളും ശമിക്കും.

കിംശുകതപങ്നിശാധാത്രി കതകൈസ്തു സവൈരിഭിഃ സ സിതാസ്തു ക്രുപീതാസ്താ ഗുളികാ മേഹനാശനാഃ * കിംശുകതപകു=കരിമുരിക്കിൻതൊലി. നിശാ=വർട്ടമഞ്ഞം. ധാത്രി=നെല്ലിക്ക. കതകം=തേറ്റാമ്പരൽ. വൈരി=ഏകനായകത്തിൻപേര്. സിതാ=പഞ്ചസാര. ഇവ അരച്ച് ഗുളികയാക്കി മോരിൽ സേവിക്കുക. പ്രമേഹം ശമിക്കും.

ആക്ഷലികതകകൈരവഗുഞ്ജാ ബീജമൃണ്ണസഹിതം പരിശുഷ്കം ശംഖണസ്യ പിശിതം മധുനാ തൽ സേവിതം ഹരതി മേഹമശേഷം * ആക്ഷലി=കണാചീരക്കുരു (ശുലിചെയ്ത്ത്) കതകം=തേറ്റാമ്പരൽ. കൈരവബീജം=ആമ്പലരി. ഗുഞ്ജാബീജം=കുന്നിക്കുരു. ഇവ പൊടിച്ച് ശംഖണപിശിതം=ഞെവിഞ്ഞിൻമാംസം. എല്ലാംകൂട്ടി അരച്ചു ഗുളികയാക്കി ഉണക്കി തേനിൽചേർത്ത് സേവിക്കുക. എല്ലാ പ്രമേഹങ്ങളും ശമിക്കും.

നീത്രുരിവൈരിതൈളിശുകപുളിംകുരുത്തോൽ മൂക്കാ വിളാമ്പശയുമാമ്പലരീ സകാന്താ ചെമ്മൺനിശാപേയസിതാ ഹിമമത്തിനീരിൽ സപ്താഹപിഷ്ടമിതു മേഹഗണം നിഹന്തി * നീത്രുരി=നീരോലിപേര്. വൈരി=ഏകനായകപേര്. തൈളി=തേറ്റാമ്പരൽ. ശുകം=പാച്ചോറിത്തൊലി. പുളിംകുരുത്തോൽ. മൂക്കാ=ത്രിഫല. വിളാമ്പശ. ആമ്പലരി. കാന്തം=അയസ്സാന്തം. ചെമ്മണ്ണ്=കാവിമണ്ണ്. നിശാപേയം=മഞ്ഞളും മരമഞ്ഞളും. സിതാ=പഞ്ചസാര. ഹിമം=ചന്ദനം. ഇവ അത്തിനീരിൽ ഏഴുദിവസം അരച്ചു ഗുളികയാക്കുക. പ്രമേഹത്തിങ്കൽ ഉത്തമം.

ആദാരി കാസഹന്ത്രി ഖദിരകുമുദിനീ വീരഹന്ത്രി വിശാലാബീജം ശൈരീഷഗൗഞ്ജം രജനിയുഗമിദം സർവ്വമന്യോന്യതുല്യം ചതപാദഃ കുഷ്ഠഭാഗാ ദിഗുണധൂതമഥോ ജാംഗകം സർവ്വമേതന്മലപാഡ്യം തക്രപീതം വിധമതി വിവിധം വേഗവന്തം പ്രമേഹം * ആദാരി=കുമുളളിൻപേര്. കാസഹന്ത്രി=പൊന്നാവിരത്തിൻപേര്. ഖദിരം=കരിങ്ങാലിക്കാതൽ. കുമുദിനീ-ആമ്പ

ലരി. വീരഹന്ത്രീ=നീർമരത്തിൻതൊലി (ഏകനായകമെന്നു പ
ക്ഷാന്തരം) വിശാലാ=കാട്ടുവെള്ളരിപ്പേര്. ശൈരീഷബീജം=
നെമ്മിനിവാക്കുരു. ഗൗഞ്ജബീജം=കുന്നിക്കുരു. രജനിയുഗം=
മഞ്ഞളും മരമഞ്ഞളും. ഇവ സമം. കുഷ്ഠം=കൊട്ടം. ഇത് നാലു
ഭാഗം, അതായത് മുമ്പറഞ്ഞ മരങ്ങളിൽ കാരോന്നം എത്ര
യോ അതിന്റെ നാചിരട്ടി. ജാംഗകം=നോങ്ങുന്നവുല്ല്. ഇ
ത് കൊട്ടത്തിലിരട്ടി. ഇവ പൊടിച്ച് തേൻചേർത്ത് മോരിൽ
കലക്കി സേവിക്കുക. കഠിനമായ പ്രമേഹംപോലും ശമിക്കും.

നവരത്തവിടം നല്ല തിന്ത്രിണീഫലവല്ലഭം ചൂണ്ണഞ്ച സി
തയാ തിന്നാൽ പ്രമേഹാണാം വിനാശനം * നവരത്തവിട് പ
ഞ്ചസാരചേർത്തു സേവിക്കുക. തിന്ത്രിണീഫലവല്ലഭം ചൂണ്ണം=
പുളിക്കുരുത്താലിന്റെ പൊടി. ഇതും പഞ്ചസാരചേർത്തു സേ
വിക്കുക. പ്രമേഹം ശമിക്കും.

സപിന്നശുഷ്ണാ കചീചൂണ്ണ മയസ്താന്തരജാനപിതം സിതാ
മധുയുതം ലിഹ്യാൽ പ്രമേഹാണാം നിവൃത്തയേ * ആകലി=ആ
വീരക്കുരു. ഇത് ശുദ്ധിചെയ്ത് (എരുമച്ചാണകത്തിൽ കിഴികെ
ട്ടി ഏഴരനാഴികനേരം പഴുങ്ങി കഴുകി പാരിപ്പമാത്രം എടുക്കുക)
പൊടിച്ച് അയസ്താന്തരപ്പാടിയും ചേർത്തു തേനും പഞ്ചസാര
യുക്തമായി ചാലിച്ച് സേവിക്കുക. പ്രമേഹങ്ങൾ മാറും.

ത്രിഫലാത്രിപുതാചൂണ്ണം ശിലാജതുസമനപിതം സക്ഷൗ
ദ്രശക്തരന്ദ്രേയം വിരേകാത്മം പ്രമേഹിണാം * ത്രിഫല. ത്രിപു
താ. ത്രികോലപ്പക്കാന. ഇവ പൊടിച്ച് തേനും പഞ്ചസാരയും
ചേർത്തു സേവിക്കുക. പ്രമേഹമുള്ളവർക്കു വിരേചനം ചെയ്യേണ്ട
ത് ഈ മരുന്നു സേവിച്ചിട്ടുവേണം.

ത്രിജാതം വാൾതിനക്കായം പ്രത്യേകം ശാണസമ്മിതം നെ
ല്ലിശൃംഗീതുകാകുണ്ഠാഃ പ്രത്യേകം കഷ്ണസമ്മിതാഃ ശിലാജതു പലാ
ന്യഷ്ടൗ തച്ചൂണ്ണം സസിതാമധു പ്രലിഹ്യാൽ പ്രാതരത്നമായ പ്ര
മേഹഗദശാന്തയേ*ത്രിജാതം=ഏലം എലവംഗം പച്ചില. വാൾ
തിനക്കായം=വെൾവഴുതിനയുടെ കായ. ഇവ മുകാലിശ്ശകുഞ്ചപ്പ്.
നെല്ലി=നെല്ലിത്തൊലി. ശൃംഗീ=കുടുകശൃംഗി. തുകാ=കവു

നന്. കൃഷ്ണം=തിപ്പലി. ഇവ മുഞ്ചുനുകഴഞ്ച്. ശിലാജതു=കന്മദം എടുപലം. ഇവ പൊടിച്ച് പഞ്ചസാരയും തേനുംചേർത്തു രാവി ലെ എഴുന്നീറ്റ ഉടനെ സേവിക്കുക. പ്രമേഹത്തിൽ ഉത്തമം.

കാപ്പാസാസ്ഥി പുളിംകുരുത്തൊലി വരാ രാമച്ചമാവീരവും വെൺകുന്നിക്കുരുവും വിളാപശ നിശാ കാന്തം സതോരാമ്പ രൽ കല്ലിന്മേൽ മദമുകുണ്ടളിവയും കൂട്ടിപ്പൊടിച്ചാദോ ലത്തി പ്ലാലിലരച്ചുരുട്ടിനിയതം തിന്നാൽ പ്രമേഹാപഹം* കാപ്പാസാ സ്ഥി=പരുത്തിക്കൊട്ട. വരാ=ത്രിഫല. നിശാ=മഞ്ഞൾ. കല്ലി ന്മേൽമദം=കന്മദം. ശേഷം സ്പഷ്ടം. പൊടിച്ചു അത്തിപ്പാലിൽ അരച്ചുരുട്ടി സേവിക്കുക. പ്രമേഹം ശമിക്കും.

അംഗദാഹമതിമാത്രമസ്തിചേദേശകാലബലശക്ത്യപേക്ഷ യാ മുർച്ഛി ഭുജ്യതസേചനം തഥാ തത്രധാരയുഗ്ഗമ പ്രശസ്ത തേ*മേൽ അതിയായ ചുട്ടുന്നീറ്റൽ ഉള്ളപക്ഷം ശിരസ്സിൽ പാൽ കൊണ്ടോ തത്രംകൊണ്ടോ ധാരപെയ്യുന്നതു നന്.

നാളികേരോദകം ക്ഷീരം ഭൂർച്ചായാഃ സ്വരസം ഘൃതം തൈ ലഞ്ച നവനീതഞ്ച സമഭാഗാനി കല്പയേൽ ഇക്ഷുമുലതുകാതോ യ സേവ്യയഷ്ട ഗ്രാഹപ ചന്ദനം ഉദംബരസ്യ തോയേന പിഷ്ടപാ തത്ര വിനിക്കുപേൽ വാതപിത്തോത്തരേ മേഹേ ദാഹപൂർവ്വജപ രേ തഥാ * നാളികേരോദകം=എളുന്നീർ. ക്ഷീരം=പാൽ. ഭൂർച്ചാ സ്വരസം=കറുകച്ചാൻ. ഘൃതം=നെയ്യ്. തൈലം=എണ്ണ. നവ നീതം=വെണ്ണ. ഇവ സമമായി എടുക്കുക. ഇക്ഷുമുലം=കരിമ്പിൻ വേർ. തുകാ=കുമ്പുന്തൻ. തോയം=ഇരുവേലി. സേവ്യം=രാമച്ചം. യഷ്ട ഗ്രാഹപം=എരുട്ടിമധുരം. ചന്ദനം ഇവ അത്തിനീരിലരച്ചു കല്പംചേർത്തു കാച്ചുക. വാതപിത്താധികമായ പ്രമേഹത്തിൽ ഉ ത്തമം.

ആകലീ ബീജകതക പാരന്തീ മൂലരാത്രിഭിഃ മേഹാരിമൂലാ മലക ഭ്രാകിംശുക വല്ലഭൈഃ വൃദ്ധീവാംശുമതിപേന്ദപ ഗോക്ഷ റൈഃ കപമിതേ ജലേ വിദാരിമൂലയഷ്ട ഗ്രാഹപ ചന്ദനാദിജഗോ സ്തനൈഃ ഉർച്ചാരുബീജചപലാ പത്മാപത്തൂരകോല്പലൈഃ ഏലാ സമനപിതൈരേതൈഃ സമക്ഷീരം പ്രസാധിതം ഘൃതം സിതാ

യുതം പീതം പ്രമേഹാന്തകരം പരം * ആകലീബീജം=കണാവി
രക്ഷ. കതകം=തേരാമ്പരൽ. പാരന്തീമൂലം=വെളുത്ത തെ
ച്ചിയുടെ വേര്. രാത്രി=മഞ്ഞറ. മേഹാരിമൂലം=ഏകനായക
വേര്. ആമലകം=നെല്പിക്ക. ഭദ്രാ=ചെറുവേര്. കിംശുകവ
ല്ലം=കരിമുരിക്കിൻതൊലി. വൃശ്ചീവം=തവിഴാമവേര്. അം
ശ്രമതീദ്രവം=കാരിലവേരും മുപ്പിലവേരും. ഗോക്ഷുരം=ഞരി
ഞ്ഞിൽ. ഇവ കഷായത്തിൽ നൈകാച്ചുക. കല്പത്തിന്ന് വിഭാ
രീമൂലം=പാൽമുതുകിൻവേര്. യഷ്ടാഹം=ഏഴുമുതും. ച
ന്ദനം. അദ്രിജം=കാചിമണ്ണ്. ഗോസ്തനം=മുന്തിരിങ്ങ. ഉച്ഛാ
ബീജം=വെള്ളരിവിത്ത്. പപലം=തിപ്പലി. പത്മം=കാരില
ത്താമരവേര്. പത്മം=മീനങ്ങാണി. ഉല്ലം=ചെങ്ങിനീർ
ക്കിഴങ്ങ്. ഏലം=ഏലത്തരി. ഈ നെയ്യിൽ നെയ്തോളം പാലും
ചേർക്കണം. ഇത് പഞ്ചസാരചേർത്തു സേവിച്ചാൽ പ്രമേഹം ശ
മിക്കും.

സ്തന്യോക്തമാതുളംഗാനാം മൂലം കാരഞ്ജപല്ലം വിപാച്യ
തോയേ തൽകപാഥം നിശാസപരസസംയുതം ഏകനായകതി
ക്ത്വാപ്യ കല്പിതം ക്ഷീരസംയുതം സിദ്ധമേതൽ ഏതം യോജ്യ
മാദികാലേ പ്രമേഹിണാം * സ്തന്ധി=കള്ളി. അർക്കം=ഏരക്ക.
മാതുളംഗം=മാതളനാരകം (ഇവയുടെ വേര്) കാരഞ്ജപല്ലം=
ഉണിൻതൊലി. ഇവ കഷായത്തിൽ പാലും പച്ചമഞ്ഞളിൻനീ
രും ചേർത്തു നൈകാച്ചുക. കല്പത്തിന്ന്—ഏകനായകം. തി
ക്ത്വാപ്യം=പുത്തരിച്ചുണ്ടവേര്. ഈ നൈ പ്രമേഹരാഗികൾ
ക്ക് ആദ്യകാലത്ത് ഉത്തമം.

നിശാശരബലാകപാഥേ തൈലമേലാദികല്പം സി
ദ്ധമദ്യംഗയോഗേന പിടകാമേഹസ്തനം * നിശാ=മഞ്ഞറ. ഉ
ശീരം=രാമച്ചം. ബലം=കുന്തോട്ടിവേര്. ഇവ കഷായത്തിൽ
ഏലാദിഗണം കല്പംചേർത്ത് എണ്ണകാച്ചുക. ഇതു തേച്ചാൽ പ്ര
മേഹവും അതിലുണ്ടാകുന്ന കഷ്ടതയും ശമിക്കും.

ശരാവികാദ്യഃ പിടകാശ്ശോഫവത്സമുപാചരേൽ അപകപാ
വ്രണവൽ പകപാസ്താസാം പ്രാഗ്രൂപ ഏവ തു ക്ഷീരിവൃക്ഷാംബു

പാനായ ബസ്തമൂത്രഞ്ച ശസ്ത്രേ * ശരാവികാദ്യാഃ പിടകാഃ=ശരാവിക മുതലായ കുരുക്കളെ. അപകപാഃ=പഴുക്കുന്നതിന്നുമുമ്പെ. ശോഫവത്സമുപാചരേൽ=നീരിനേപ്പോലെ ചികിത്സിക്കണം. പകപാഃ=പഴുത്താൽ. വ്രണവത്=വ്രണത്തേപ്പോലെ ചികിത്സിക്കണം. താസാം പ്രാശുപ ഏവ=അവയുടെ പൂർവ്വരൂപത്തിങ്കൽ തന്നെ. ക്ഷീരിവുഷാംബു ബസ്തമൂത്രം ച=നാല്പാമരക്കഷായവും ആട്ടിൻമൂത്രവും. പാനായ ശസ്ത്രേ=കുടിക്കുവാൻ നല്ലതാകുന്നു. പ്രമേഹത്തെ ആദിയിങ്കൽ ചികിത്സിക്കാതെ ഉപേക്ഷിക്കുന്നവർക്കും സന്ധിമർമ്മങ്ങളിലും മാംസഉപ്രദേശങ്ങളിലും കുരുക്കളുണ്ടാകും. അവയെയാണ് ശരാവിക എന്നു മുതലായി ഇവിടെ പറഞ്ഞത്. (1) ശരാവിക, (2) കച്ഛപിക, (3) ജാലിനി, (4) വിനത, (5) അലജി, (6) മസ്തരിക, (7) സർപ്പിക, (8) പുത്രിണി, (9) വിദാരിക, (10) വിദ്രധി എന്നിങ്ങിനെ പത്തുപ്രകാരത്തിലാണവ എന്നു കാണുക.

നിംബസ്ത്ര തോലമുതു ചുക്കു വരട്ടുമഞ്ഞര വാശാഫലത്രയ പടോലനിദിശ്ചികാനാം കപാഥം സമാക്ഷികപുരം പുലഭര കുടി ച്ചാൽ ദേഹേ കുരുത്തകുരു വേരറുമാറുനാളിൽ * മേൽപ്പറഞ്ഞ കുരുക്കളുടെ ചികിത്സ പറയുന്നു—നിംബം=വേപ്പ്. വാശാ=ആടലോടകവേര്. ഫലത്രയം=ത്രിഫല. നിദിശ്ചികം=ചെറുവഴുതിനവേര്. ശേഷം സ്തപ്തം. ഈ കഷായം തേനും ഗുൽഗുലു(പുരം)വും മേപ്പടിചേർത്തു സേവിക്കുക.

ഏതച്ചനിംബാദിപയോഗാവല്യം കൂട്ടീടുപീതം കുരുശാന്തികാരി*ഈ നിംബാദികഷായത്തിൽ നാല്പാമരത്തൊലി ചേർത്തും സേവിക്ക. ഇതും കുരുക്കൾക്കു ശമനം വരുത്തും.

ഉദകന്ദാമൃതാസേവ്യ ഗോജിഹവാ യഷ്ടി ചന്ദനൈഃ ഗോപീ ക്ഷീരിദ്രുമുക്ത തിലദുർച്ചാ വിമിശ്രിതൈഃ നവനീതയുതൈർച്ചാപി ശതധൗതഘൃതാപ്ലവൈഃ ക്ഷീരപിഷ്ടൈഃ സമാലിംപേ വേകപാം പിടകാം ഭിഷക് * ഉദകന്ദാ=ആമ്പലരി. അമൃതം=ചിരമുത് സേവ്യം=രാമച്ചം. ഗോജിഹവാ=കൊഴുപ്പ്. യഷ്ടി=എറട്ടിപ്പേരും. ചന്ദനം. ഗോപി=നന്നാരിക്കിഴങ്ങ്. ക്ഷീരിദ്രുമുക്തം=

നാല്പാമരമാട്ട്. തിലം=എള്ള്. ഭൂർവ്വം=കറുക. ഇവ പാലിൽ അ
രച്ചു വെണ്ണയിൽ ചേർത്തിട്ട്, ശതധൗതഘൃതത്തിൽ ചേർത്തി
ട്ടോ പഴുക്കാത്തതായ കുരുക്കളിൽ പുരട്ടുക.

ഘൃതേന ശതധൗതേന സേകം ദാഹോത്തരാസു ച പിട
കാസു പ്രമുഞ്ജിത ലേപഞ്ചാത്യത്വംശീതളൈഃ * ദാഹോത്തരാ
സു പിടകാസു=ഏറ്റവും ചൂടുനീറലോടുകൂടിയ കുരുക്കളിൽ. ശ
തധൗതഘൃതംകൊണ്ടു ധാരചെയ്യണം. അത്യത്വംശീതളൈഃ=
ഏറ്റവും തണുപ്പുള്ള മരുന്നുകൾകൊണ്ട്. ലേപഞ്ച=പുരട്ടുക
യും ചെയ്യണം.

സംശോധനഞ്ച കുർവ്വീത പിടകാസു യഥാബലം * രോഗി
യുടെ ശരീരശക്തിക്കനുസരിച്ചു ശോധനവും ചെയ്യണം.

മേഹിനോ യദി ജാതാസു പിടകാസു ഭിഷഗ്ഗവഃ പ്രായഃ
പീഡാ കരതേന ന കുർവാദൃകതമോക്ഷണം നരന്യാന്യസ്യ ചേ
ത്തത്തു യഥാവസ്ഥം പ്രയോജയേൽ * മേഹിനോ യദി=പ്രമേഹ
രോഗിക്കാണെങ്കിൽ. ജാതാസു പിടകാസു=കുരുക്കളുണ്ടായാൽ.
രക്തമോക്ഷണം=രക്തമോക്ഷം. ന കുർവാൽ=ചെയ്യരുത്. അവ
ക്ക് രക്തമോക്ഷണം പീഡാകരമായിരിക്കും. അന്യസ്യചേൽ=
പ്രമേഹരോഗിക്കല്ലെങ്കിൽ. യഥാവസ്ഥം പ്രയോജയേൽ=അവ
സ്ഥപോലെ രക്തം കുളയാം.

തിലസരിഷപനൈലും ചെമ്പറാവള്ളിമേഘം ത്രിഫലമുള
കുചുക്കും മഞ്ഞളും കോദ്രവഞ്ച വിരകതുടരികമ്പിപ്പാലനന്നാറി
നാല്പാ മരമുകുളമുശീരം കാഗുരേതാനപേതാൻ സമതിലജഘൃതാ
ക്താനൊത്തുനന്നായ്ക്കുത്താൽ സൂതമിതൊരുക്ഷശ്വേപ ജിണ്ണരു
ച്ചൈഃ കുരൂണാം രധട്ടതി ബത മാനേൻ ഞ്ഞേളേരണ്ഡബീജം
തദപി ച മറവാതേ കൂട്ടുവിൻ വൈദ്യമുഖ്യാഃ * തിലം=എള്ള്.
സരിഷപം=കടുകു. മേഘം=മുത്തങ്ങ. കോദ്രവം=വരക. കുട
ജം=കുടകപ്പാലപേരിന്മേൽ തൊലി. ഉശീരം=രാമച്ചം. കാഗു=
തിന. തിലജം=എണ്ണ. ഏരണ്ഡബീജം=ആവണക്കിൻകുരു.
ശേഷം സ്പഷ്ടം. ഈ കഴമ്പ് കുരുക്കളെ ശമിപ്പിക്കും.

നന്ത്യാർവട്ടം തുരടികുടകപ്പാലനന്നാറിയെന്നീ നാലിൻ

വേർമേൽതൊലിതിലയുതം നെയ്യിലേവം വരതാ പാലാൽ
പിഷ്ടാ വലിയകുരുവിനാങ്ങിനേ പൂശിവെച്ചാൽ ചാമ്പിപ്പോ
മക്കരശനകൈസ്തത്രമീഞ്ചുട്ടതീവൽ * അത്ഥം സ്വച്ഛം.

യഷ്ടി കല്പം വിപകപഞ്ച ഭൂർച്ചായാഃ സ്വരസേ ഘൃതം ആ
ലേ പായ പ്രയുഞ്ജിത പകാനാം രോപണേ ഭിഷിക് * ഭൂർച്ചാസ്വ
രസം=കറുക ഇടിച്ചുപിഴിഞ്ഞ നീര്. ഇതിൽ ഏരട്ടിമധുരം ക
ല്പമായി നൈകാച്ചുക. അതു പുരട്ടിയാൽ പഴുത്ത കുരുക്കൾ ഉ
ണ്ടാകും.

ഡുംഡുകം സുഷവീകംഭ പയോദ്രമുകുളം നിശാ ഭൂർച്ചാഞ്ച
സംക്ഷുദ്യം രസേ തൈലമേലാദി കല്പവൽ ഘൃതം വാ സിലമാ
ലേപാൽ വ്രണാനാം രോപണം പരം * ഡുംഡുകം=പലകുപ്പ
യാനിവേര്. സുഷവീ=പുല്ലാനി. കംഭം=ത്രികോലപ്പക്കൊന്ന. പ
യോദ്രമുകുളം=നാല്പാമരമൊട്ട്. നിശാ=വരട്ടുമഞ്ഞൾ. ഭൂർച്ചാ=ക
റുക. ഇവ വെള്ളത്തിൽ ഇടിച്ചുപിഴിഞ്ഞ ഏലാദിഗണം ക
ല്പംചേർത്ത് എണ്ണയോ നെയ്യോ കാച്ചുക. അതു പുരട്ടിയാൽ വ്ര
ണങ്ങൾ ഉണ്ടാകും.

മൂണാളമുദുകഞ്ചികാ കടജവല്കു നിംബാമൃതാ വരാരജനിസ
ഷ്പാ ജലദസേവ്യപൂതീതിലൈഃ പയോദ്രജലചന്ദന ഭ്രമരഗേ
ഹഭ്യുഷ്ടഭിർവ്യാജരക ശാരിബാ ലവണലക്ഷ്മണാ പപ്പ്തൈഃ
ഏരണ്ഡബീജകഹളീ സംയുതൈഃ ക്ഷീരപേഷിതൈഃ തൈലാ
ജ്യമധുമാൻ ലേപഃ സർവ്വശോഫനിബഹ്വണ്ഃ * മൂണാളം=താമര
വളയം. മുദുകഞ്ചികാ=ഞട്ടാങ്ങിൻവേര്. കടജവല്കു=കടക
പ്പാലവേരിന്മേൽ തൊലി. നിംബം=വേപ്പിൻതൊലി. അമൃ
തം=ചിററമുത്. വരം=ത്രിഫല. രജനി=വരട്ടുമഞ്ഞൾ. സഷ്പ
വം=കടുകു. ജലദം=മുത്തങ്ങ. സേവ്യം=രാമച്ചം. പൂതീ=ആവൽ
ഞ്ഞൊലി. തിലം=എള്ള്. പയോദ്രം=നാല്പാമരഞ്ഞൊലി. ജലം=
ഇരുവേലി. ചന്ദനം. ഭ്രമരഗേഹം=വേട്ടാളൻകൂട്. ഭൂർച്ചാ=കറുക.
ഇഷ്ടം=കരിമ്പ്. വ്യാജരകം=പേരാൽമൊട്ട്. ശാരിബാ=നന്നാ
രിക്കിഴങ്ങ്. ലവണം=ഇന്തുപ്പ്. ലക്ഷ്മണാ=തിരുതാളി. പപ്പ്ത
കം. ഏരണ്ഡബീജം=അവണക്കിൻകരു. കഹളീ=തെങ്ങിൻപു

കല. ഇവ പാലിൽ അരച്ച് എണ്ണയും നെയ്യും തേനുംചേർത്ത് പുരട്ടുക ഈ ചേപം എല്ലാ ശോഫങ്ങളെയും ശമിപ്പിക്കും. ശോഫം=നീര്.

കാശീങ്ങവേങ്ങതൈ ചന്ദനവുമുതൽ മാവീരവും ഖദിരമശുഭിദം വിടത്തൽ എല്ലാംപൊടിക്ക നികരാപ്പിതരക്ഷയുണ്ണ തന്മേഹിനാം ചരതരം മധുതകൃത്യക്തം * സ്തഷ്ടം.

ധാനപന്തരം ഘൃതം യോജ്യം തഥാ ഗുൽഗുലുതിക്തകം നിരൂപ്യ ദേശകാലാദി ഭിഷജാ മേഹാരോഗാഷ്ട വാതവിത്തപ്രമേഹേഷ്ട ഘൃതം വസ്തുമാന്യന്തകം ശതാവരീഘൃതഞ്ചാപി കൃഷ്ട്വക്തം യോജയേൽ ഭിഷക് * സ്തഷ്ടം.

നിലഗോളമിദാനാനി വിഷ്ണുനാമജപസ്തഥാ പ്രപാകുപതാകാദിവിധാനഞ്ച പ്രമേഹഹാ * തിലദാനം, പശുദാനം, ഭദാനം, വിഷ്ണുനാമജപം, തണ്ണീർ പന്തൽ, കിണർ, കുളം എന്നിവയുണ്ടാകൽ ഇവയെല്ലാം പ്രമേഹത്തിൽ നന്ന്.

ഇതി പ്രമേഹചികിത്സാ.

വിദ്യചിഹ്നം.

ദോഷൈഃ പൃഥക്സമുദിതൈഃ ശോണിതേന ക്ഷതേന ച ഷഡ്വിധോ വിദ്യയിദ്വേപധാ ബാഹ്യാഭ്യന്തരഭേദതഃ * ദോഷൈഃ പൃഥക്=ദോഷങ്ങളെക്കൊണ്ടു വെച്ചേറെ. സമുദിതൈഃ=എല്ലാ ദോഷങ്ങളെക്കൊണ്ടുംകൂടി. ശോണിതേന=രക്തംകൊണ്ട്. ക്ഷതേന=ക്ഷതംകൊണ്ട്. ഇങ്ങിനെ വിദ്യയി ആറുവിധം. ഇതു ബാഹ്യാഭ്യന്തരഭേദതഃ=ബാഹ്യമെന്നും ആഭ്യന്തരമെന്നുമുള്ള ഭേദത്താൽ. ദേധാ=രണ്ടുപ്രകാരത്തിലാണ്. ആറു വിദ്യകളും ബാഹ്യങ്ങളോ ആഭ്യന്തരങ്ങളോ ആയിരിക്കുമെന്നതും.

ബാഹ്യാത്ര തത്രതത്രാംഗേ നാല്യാദിശേകേ പരഃ * ഇതിൽ ബാഹ്യവിദ്യയി ഭേദത്തിന്നു പുറത്ത് കാരാ അചയവങ്ങളിലും, അന്തർവിദ്യയി നാഭി മുതലായ പത്തു സ്ഥാനങ്ങളിലും ഉണ്ടാകുന്നു. (1 നാഭി, 2 വസ്തി, 3 യകൃത്ത്, 4 പ്ലീഹ, 5 ക്ലോ

മം, 6 ഹൃദയം, 7 കക്ഷി, 8 വക്ഷണം, 9 വൃക്ക, 10 അപാനം എന്നിവയാണ് വിദ്രധിയുണ്ടാകുന്ന ഭാഗസ്ഥാനങ്ങൾ എന്നു റിഞ്ഞുകൊൾക.)

ഏകമേവ സ്തനസീരാ വിവൃതാഃ പ്രാപ്യ യോഷിതാം ശോഠം കുർവ്വന്തി കുമ്പയോഷ്ണാഹ്വ വിദ്രധിലക്ഷണം * സ്രീകരം ക്ഷസ്തനവിദ്രധി എന്നൊന്നുകൂടി ഉണ്ടാകുമെന്നു പറയുന്നു — യോഷിതാം = സ്രീകരം. വിവൃതാഃ = തുറന്നിരിക്കുന്നു. സ്തനസീരാഃ = സ്തനത്തിങ്കലുള്ള ഞരമ്പുകളെ. പ്രാപ്യ = ആശ്രയിച്ചിട്ട്. ബാഹ്യ വിദ്രധിലക്ഷണം = ബാഹ്യവിദ്രധിയുടെ ലക്ഷണങ്ങളോടുകൂടിയ. ശോഠം കുർവ്വന്തി = നീരിനെ ഉണ്ടാക്കുന്നു. ഗർഭമുള്ളപ്പോഴും പ്രസവിച്ചുകിടക്കുമ്പോഴും സ്രീകളുടെ സ്തനങ്ങളിലുള്ള ഞരമ്പുകൾ തുറന്നിരിക്കും. അപ്പോൾ വാതാദിദോഷങ്ങൾ അവിടെ കടന്നുകൂടി സ്തനവിദ്രധിയെ ജനിപ്പിക്കുന്നു എന്നു താൽപര്യം.

ബാഹ്യസ്യ വിദ്രധേഃ കർഷാലോപാസ്യങ് മോക്ഷണ ദികം പക്ഷേപവിവാടനം കൃതവാ വ്രണവത്സ്യാൽ ക്രിയാക്രമഃ * ഇതി വിദ്രധിക്കു ചികിത്സ പറയുന്നു — ബാഹ്യവിദ്രധിയിങ്കൽ ഔഷധങ്ങൾ അരച്ചു പുരട്ടുക. (ലേപം), രക്തം കളക മുതലായവയാണ് അപകവാവസ്ഥയിങ്കൽ ചെയ്യേണ്ടത്. പഴുത്താലാകട്ടെ കീറണം. എന്നിട്ട് വ്രണത്തിനുള്ള ചികിത്സകൾ ചെയ്യണം.

പത്മമാമൃതം രാത്രിതിലൈഃ പ്രലിമ്പേൽ ക്ഷീരപേഷിതൈഃ സുസ്ഥിശ്ചശീതൈഃ പ്രേച്ഛ മൂണാളാദി ഗണേന വാ പിടകാ വിധിനിർദ്ദിഷ്ടാൻ കപാമഃലപാംശ്വ യോജയേൽ * പത്മം = കടുക്ക. അമൃതം = ചിററമുത്. രാത്രി = മഞ്ഞൾ. തിലം = എള്ള്. ഇവ പാലിച്ചു പുരട്ടുക സുസ്ഥിശ്ചശീതൈഃ = സ്ഥിരങ്ങളും ശീതങ്ങളുമായ മറ്റ് ഔഷധങ്ങളെക്കൊണ്ടും ലേപനം ചെയ്യാം. മൂണാളാദിഗണേന വാ = “മൂണാളമുദുകഞ്ചിതാ” എന്നു തുടങ്ങി മുമ്പു പറഞ്ഞ ഗണംകൊണ്ടും ലേപനം ചെയ്യാം. പിടകാചികിത്സയിൽ മുമ്പു പറഞ്ഞ കഷായങ്ങളും ലേപനങ്ങളും ചെയ്തയുമാകാം.

നിംബതപഗപിജയാകപാമം സഞ്ചേദം പ്രലിമ്പേൽ പ്ര

ഗേ * നിംബതപക്വ=വേപ്പിൻതൊലി. വിജയാ=കടുകു. ഇവ കഷായം. തേൻ മേപ്പൊടിചേർത്തു രാചിലെ സേവിക്കുക.

നന്നാരി ചെമ്പറാവള്ളി മൂലം വിശ്വപഞ്ച തൈഃ ശൃതം ക്ഷിക്കതോയം സക്ഷൗദ്രം വിദ്വയൗ പരമം ഹിതം * വിശ്വപം=ചുക്ക്. ഇതിലെ മരുന്നുകളെക്കൊണ്ടുള്ള കഷായം തേൻചേർത്തു സേവിക്കുക. വിദ്വധിയിങ്കൽ ഏറ്റവും നല്ലതാകുന്നു.

വരണാദിഗണകപാഥ മപകേപഭൃന്തരസ്ഥിതേ ഊഷകാദി പ്രതീവാപം പൂർവ്വാഹ്നേ വിദ്വയൗ പിബേൽ * അപകേപ=പഴുക്കത്തുകണ്ട്. അഭൃന്തരസ്ഥിതേ=ഉള്ളിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന. വിദ്വയൗ=വിദ്വധിയിങ്കൽ. വരണാദിഗണകപാഥം=വരണാദിഗണകഷായത്തെയും. ഊഷകാദിപ്രതീവാപം=ഊഷകാദിഗണകല്പത്തെയും. പിബേൽ=സേവിക്കുക.

മുസ്താചന്ദനദാർദ്ദ്രീതപക്വ ഭൂനിംബോശീരചത്സകൈഃ സിദ്ധം തോയം പിബേൽ പ്രാത വിദ്വയൗ വാതപിത്തജ്ജ * മുസ്താ=മുത്തങ്ങക്കിഴങ്ങ്. ചന്ദനം. ദാർദ്ദ്ര തപക്വ=മരഞ്ഞെടുത്തതൊലി. ഭൂനിംബം=പുത്തരിച്ചുണ്ടാവേര്. ഉശീരം=രാമച്ചം. ചത്സകം=കടകപ്പാലയരി. ഇവ കഷായം. വാതപിത്തജ്ജമായ വിദ്വധിയിങ്കൽ സേവിക്കുക.

വ്യാഘ്രിചർമ്മതക്കാരി ശിശുവിശ്വപുരന്തൈഃ ശുപയി തപാ പിബേത്തോയം വിദ്വധാ വന്തരാത്മകേ * വ്യാഘ്രി=ചെറു വഴുതിനാവേര്. വരണം=നീർമാതളം. തക്കാരി=തക്കാരിവഴുതിനവേര്. ശിശു=മുരിങ്ങവേരിന്മേൽതൊലി. വിശ്വപം=ചുക്ക്. വന്തരണം=തവിഴാമവേര്. ഇവ കഷായം സേവിക്കുക. അന്തർവിദ്വധി ശമിക്കും.

പാനലേപനഭോജ്യേഷു മധുശിശു പ്രയോജയേൽ * പാനം, ലേപനം, ഭോജ്യം എന്നിവയിൽ മധുശിശുവിനെ പ്രയോഗിക്കണം. മധുശിശു=പുനർമുരിങ്ങ.

കഷായപാനൈരാലേപൈഃ സംശുദ്ധ്യാ ലോപനാഹനൈഃ ദോഷാനഭീക്ഷഞ്ച ഹരേ ലോബധാസ്യുക്തമൈവ ച * കഷായപാനം, ലേപനം (=മരുന്നു പുരട്ടുക), സംശുദ്ധി (=വയറി

കുക്കുകയും ചുട്ടിപ്പിക്കുകയും), ഉപനാഹനം (മരുന്നവെച്ചു കെട്ടൽ) എന്നിവയെക്കൊണ്ട് ദോഷങ്ങളെ ഹരിക്കണം. അപ്രകാരംതന്നെ അചാബുക്കൊണ്ടു രക്തവും കളയണം. അലാബു=പുരട്ടെത്താണ്ട്.

കുന്തവ്യശ്ച തഥാ യതോ യഥാ പാകം ന ഗച്ഛതി * എങ്ങിനെ ചെയ്താൽ വിദ്വധി പഴുക്കാതിരിക്കുമോ അങ്ങിനെ യത്നംചെയ്തതും വേണം.

വിദ്വധീഷു തു പകേപഷു പൂർവ്വഞ്ചാതിസ്രചത്സു ച ഗുൽഗുലപാദിം പ്രയുഞ്ജീത യോഗരാജഞ്ച ചൂണ്ണകം * വിദ്വധികൾ പഴുത്തിരിക്കുമ്പോഴും, ആദിയിൽ അധികമായി പൊട്ടി ഒലിക്കുമ്പോഴും, ഗുൽഗുലപാദി, യോഗരാജം ഈ ചൂണ്ണങ്ങൾ പ്രയോഗിക്കണം.

തൈലം ഘൃതം വാസംസിദ്ധം കപാമേ നിംബാദികേ പിബേൽ ത്രിഫലാതപകുടീയഷ്ടീ കണാഭിർവ്യാദയൗ ഹിതം * നിംബാദികുഷായത്തിൽ എണ്ണയോ നെയ്യോ കാച്ചുക. കല്കത്തിന് ത്രിഫലം. തപകു=ഏലവംഗത്തൊലി. തുടീ=ഏലത്തരി. യഷ്ടീ=ഏറ്റുമാനൂർ. കണാ=തിപ്പല. ഈ നൈ വിദ്വധിയിൽ ഉത്തമം.

വരണാദി ഗണേ സപ്തി സ്തികതകഞ്ച പരം ഹിതം തഥാ ഗുൽഗുല തിക്തഞ്ച ദോഷദഹാനരോധതഃ * വരണാദിഗണകുഷായത്തിൽ തിക്തകഘൃതം സേവിക്കാം. അപ്രകാരംതന്നെ ഗുൽഗുലതിക്തകവും സേവിക്കാം. എന്നാൽ ദോഷത്തിന്റെയും ദേഹത്തിന്റെയും സ്ഥിതിയനുസരിച്ചുവേണം ഇതു ചെയ്യാൻ.

ത്വഗ്രോധാദികുഷായേണ തൈലമേലാദികല്കപൽ സിദ്ധം സേകേന ലേപാച്ച വ്രണാനാം രോപണം പരം * ത്വഗ്രോധാദികുഷായത്തിൽ ഏലാദിഗണം കല്കനായി എണ്ണകാച്ചുക. ഇതുകൊണ്ടു ധാരചെയ്തതും പുരട്ടുകയും ചെയ്താൽ വ്രണങ്ങൾ ഉണങ്ങും.

സ്തനജേ വ്രണവൽ സർവ്വം നതേപാ മുപനാഹയേൽ* സ്തനവിദ്യചിഹ്നിതം വ്രണചിഹ്നിതകളെല്ലാം ചെയ്യാം. എന്നാൽ ഉപനാഹം നിഷിദ്ധമാകുന്നു. ഉപനാഹം=മരുന്നവെച്ചുകെട്ടൽ.

ഉപോദകാതിലാനന്താ യഷ്ടപ്രാഹ്ലാദഃ ക്ഷീരപേചിതൈഃ അപകപം സ്തനജം ലിംപേ ദാക്ഷി മധുകേന ച * ഉപോദകാ=വശളച്ഛീര. തിലം=എള്ള. അനന്താ=കൊടുത്തുവേര. യഷ്ടപ്രാഹ്ലാദം=എറട്ടിമധുരം ഇവയൊ, ആക്ഷി=ആവീരക്കുരു. മധുകം=എറട്ടിമധുരം. ഇവയൊ പാലിൽ അരച്ചു പുരട്ടുക. അപകപമായ സ്തനവിദ്യചിഹ്നിതം ഹിതം.

കുടജതപക്ഷായേണ തൽകല്പേന ച സാധിതം തൈലത്തു പുഷ്പാക്ഷിണാം കുചകംഭ വ്രണാപഹം * കുടജതപകം=കുടകപ്പാലവേരിന്മേൽ തൊലി. ഇതു കഷായവും ഇതുതന്നെ കല്പവുമായി എണ്ണുക. സ്തനവിദ്യചിഹ്നിതം ശമിക്കും.

(വരണാദി ഗണം.)

വരണസൈന്യക യുഗ്മശതാവരീ ഹേനമോരട വിലപവിഷാണികാഃ ദ്വിബൃഹതീ ദ്വികരഞ്ജജയാദേയം ബഹുപല്ലവഭർജ്ജാകരാഃ വരണാദിഃ കഫം മേദോ മന്ദാഗ്നിതപം നിയച്ഛതി ആവൃതാതം ശിരശ്ശലം ഗുണഞ്ചാന്തഃ സവിദ്യചിഹ്നിതം * വരണം=നീർമാതളത്തിൻവേർ. സൈന്യകയുഗ്മം=കരിങ്കുരുത്തിയും വെങ്കുരുത്തിയും. ശതാവരി. ഹേനം=കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. മോരടം=പെരുങ്കുരുമ്പവേർ. വിലപം=കൂവളവേർ. വിഷാണികാ=ആട്ടുകൊട്ടപ്പാലവേരിന്മേൽതൊലി. ദ്വിബൃഹതീ=ചെറുവഴുതിനവേരും വെറുവഴുതിനവേരും. ദ്വികരഞ്ജം=ഉണിൻതൊലിയും ആവൽതൊലിയും. ജയാദേയം=മുഞ്ഞവേരും കടുകയും. ബഹുപല്ലവം=പുനർമുരിങ്ങയില. ഭർജ്ജാ=ഭർജ്ജവേർ. രജാകരം=ചേരിൻകുരു. ഈ വരണാദിഗണം കഫം, മേദസ്സ്, അഗ്നിമാത്രം, ഗുണം, വിദ്യചിഹ്നിതം എന്നിവയെ ശമിപ്പിക്കും.

ഇതി വിദ്യചിഹ്നിതം.

വൃദ്ധിചികിത്സാ.

ദോഷാസ്രമേദോ മൂത്രാത്രൈവ്യാഖ്യഃ സപ്തധാ ഗദഃ മൂത്രാത്രജാവപൃന്തിലാഭേതുഭേദേസ്മ കേവലം * വാതാദി ത്രിഭോഷങ്ങൾ, രക്തം, മേദസ്സ്, മൂത്രം, ആത്രം എന്നിവകൊണ്ട് ഏഴുപ്രകാരത്തിലാണ് വൃദ്ധി എന്ന രോഗം ഉണ്ടാകുന്നത്. ഇതിൽ മൂത്രവൃദ്ധിയും ആത്രവൃദ്ധിയും വാതംകൊണ്ടുതന്നെ ഉള്ളതാണ്. പക്ഷെ ഫേതുവിന്നു ഭേദമുണ്ടെന്നു ഉള്ളു. വൃദ്ധ് = വൃഷണം വീക്കൽ.

രേകമാസ്ഥാപനം വൃദ്ധൗ വാതജേ നപാസനം ഹിതം സേപദ്രവ്യലേപാ വാതപ്ലാഃ പക്ഷേപ ഭിതപാ വ്രണക്രിയാ * വാതജേ വൃദ്ധൗ = വാതവൃദ്ധിയിങ്കൽ. രേകം = വിരേചനം. ആസ്ഥാപനം = കഷായവസ്തി. അനപാസനം = സ്നേഹവസ്തി. വാതപ്ലാഃ സേപദ്രവ്യലേപാഃ = വാതഹരങ്ങളായ കൃഷിധങ്ങളെക്കൊണ്ടുള്ള സേപനവും ലേപനവും. ഇവ പഴുക്കുന്നതുവരെ ചെയ്യണം. പക്ഷേപ = പഴുത്താൽ. ഭിതപാ = കീറി. വ്രണക്രിയാ = വ്രണത്തിനുള്ള ചികിത്സ ചെയ്യണം.

വാശാവരണനിഗ്നീശക്രവല്ലീ മഹേശ്വര്യൈഃ പാക്യമേരണ്ഡതൈലാഡ്യം മേദഃ പവനവൃദ്ധിജിത * വാശാ = ആടലോടകത്തിൻവേർ. വരണം = നീർമാതളത്തിൻവേർ. നിഗ്നീശ്വര്യൈഃ = കരുണെച്ചിവേർ. ശക്രവല്ലീ = ഉഴിഞ്ഞവേർ. മഹേശ്വര്യം = ചുക്ക്. ഇവ കഷായം ആവണക്കെണ്ണ ചേർത്തു സേവിക്കുക. മേദഃവൃദ്ധിയും വാതവൃദ്ധിയും ശമിക്കും.

പിത്തശോഫക്രമം പൈത്തേ പക്ഷേപ തദ്വ്രണവൽ ക്രിയാ പൂശ്ണിപണ്ണീ ബലൈരണ്ഡ നിഷ്കാഥം സഹൃതം പിബേൽ * പൈത്തേ = പിത്തംകൊണ്ടുണ്ടായ വിദ്രധിയിങ്കൽ. പിത്തശോഫക്രമം = പിത്തശോഫത്തിനുള്ള ചികിത്സ ചെയ്യണം. പക്ഷേപ = പഴുത്താൽ. തദ്വ്രണവൽ ക്രിയാ = പിത്തവ്രണത്തിന്റെ ചികിത്സ ചെയ്യണം. പൂശ്ണിപണ്ണീ = മുവ്വിലവേർ. ബലാ = കുറഞ്ഞാട്ടിവേർ. ഏരണ്ഡം = ആവണക്കിൻവേർ. ഇവയുടെ കഷായം നൈ ചേർത്തു സേവിക്കുകയുമാം.

ശ്ലേഷ്മഗ്രന്ഥിക്രമംവൃദ്ധൗ ശ്ലേഷ്മജാതേ പ്രയാജയേൽ വി
 മ്രാവണാദതേ ചാത്ര പകേപ ഭിതപാ വ്രണക്രിയാ * ശ്ലേഷ്മജാതേ
 വൃദ്ധൗ = കഫംകൊണ്ടുണ്ടായവൃദ്ധിയിങ്കൽ. ശ്ലേഷ്മഗ്രന്ഥിക്രമം =
 കഫഗ്രന്ഥിയിങ്കലുള്ള ചികിത്സയെ. പ്രയാജയേൽ = ചെയ്യണം.
 പകേപ = പഴുത്താൽ. ഭിതപാ = കീറി. വ്രണക്രിയാ = വ്രണത്തിനു
 ള്ള ചികിത്സ ചെയ്യണം. വിമ്രാവണാദതേ = വിമ്രാവണം ഒഴി
 ച്ചു. വിമ്രാവണം മാത്രം ചെയ്യരുതെന്നർത്ഥം. വിമ്രാവണം = ക
 ത്തി വെച്ചും കളയൽ.

ഉള്ളിവെട്ടുക ചുക്കഴിഞ്ഞുവ രാവണക്കിടന്നുതാൽ ക
 ഷായമായ് സാവണക്കുരുവിനെണ്ണ സൈന്ധവം നീർകടിക്കിൽ
 വൃഷണം ചുരുണ്ടുപാം * ഇകണതോൽ = ആവൽതൊലി. ശേ
 ഷം സ്വഷ്ടം.

രക്തജേ പിത്തവൽ സിദ്ധിഃ പ്രതത്ത്വ ഹരദ്രസ്യക * റ
 ക്തംകൊണ്ടുണ്ടായ വൃദ്ധിയിങ്കൽ പിത്തവൃദ്ധിക്കു പറഞ്ഞ ചികി
 ത്സകൾതന്നെ ചെയ്തു പ്രതത്ത്വം = ധാരാളമായി. അസ്യക ഹരേൽ
 ച = രക്തമോക്ഷണം ചെയ്തും വേണം.

മേദോജം മൂത്രപിഷ്ടം സുസപിന്നം സുരസാദിനാ ദാര
 യേച്ഛേഡി പത്രേണ വജ്ജയൻ ഫലസീവനീഃ ഉഭൃതേ മേദസി
 പുനസ്താപ്യകാസീസ സൈന്ധവൈഃ പ്രതിസാര്യാ ഭിഷക സീ
 വ്യേതൈലം യുഞ്ജാച്ച രോപണം * മേദോജം = മേദസ്സുകൊ
 ണ്ടുണ്ടായ വൃദ്ധിയെ. മൂത്രപിഷ്ടം സുരസാദിനാ സുസപിന്നം =
 ഗോമൂത്രത്തിലരച്ചതായ സുരസാദിഗണൗഷധംകൊണ്ട് വഴി
 പോലെ വിയപ്പിച്ചിട്ട്. വൃദ്ധിപത്രേണ ദാരയേൽ = 'വൃദ്ധിപ
 ത്രം' എന്ന ശസ്ത്രംകൊണ്ട് കീറണം. എങ്ങിനെ? ഫലസീവ
 നീഃ വജ്ജയൻ = ഫലസീവനികളെ (വൃഷണഫലങ്ങളെ യോജി
 പ്പിക്കുന്ന നൂലുകളെ) വജ്ജിച്ചുകൊണ്ട്. കീറുമ്പോൾ നൂലു
 കൾക്കു കേടുപരാതിരിപ്പാൻ മനസ്സികത്തണമെന്നു താല്പര്യം.
 ഉഭൃതേ മേദസി = ഉള്ളിലുള്ള മേദസ്സിനെ എടുത്തുകളഞ്ഞാൽ.
 താപ്യം = മാക്കിരക്കല്പ്. കാസീസം = കാരീയം. സൈന്ധവം = ഇ
 ന്നുപ്പ്. ഇവകൊണ്ടു പ്രതിസാര്യാ = പ്രതിസാരണം (പൊടി പിത

ക) ചെയ്തിട്ട്. സീവ്യേൽ=തന്നണം. രോപണം തൈലം യു
ജ്ഞാൽ ച=പിന്നെ ഉണങ്ങാനുള്ള എണ്ണ പുരട്ടുകയും വേണം.

മൃത്രജം സേപദിതം സ്തിശ്ശൈഃ പട്ടവസ്രേണ വേഷ്ടിതം
സീവ്യേദധസ്താൽ സീവന്ത്യാഃ സ്രാവയേച്ച യഥോദരം* മൃത്രജം=
മൃത്രംകൊണ്ടുണ്ടായ വൃദ്ധിയെ. സ്തിശ്ശൈഃ സേപദിതം=സ്തിശ്ശ
യോഗങ്ങളെക്കൊണ്ടു വിയപ്പിച്ചിട്ട്. പട്ടവസ്രേണ വേഷ്ടിതം=
പട്ടവസ്രത്താൽ കെട്ടിയിട്ട്. സീവന്ത്യാഃ അധസ്താൽ സീവ്യേൽ=
നാലിന്റെ മേൽ തന്നണം. യഥോദരം=ഉദരത്തെപ്പോലെ.
സ്രാവയേൽ ച=സ്രവപ്പിക്കുകയും വേണം. വൃഷണങ്ങളിൽ നി
റഞ്ഞിരിക്കുന്ന മൃത്രത്തെ കുത്തിവെച്ചു കളയണമെന്നതും.

വൃണഞ്ച സ്ഥഗികാബലം രോപയേദാന്ത്രഹേതുക്ം ഫല
കോശമസംപ്രാപ്തേ ചികിത്സാ വാതവൃദ്ധിവൽ * ആന്ത്രഹേതു
ക്ം വൃണം=ആന്ത്രവൃദ്ധിക്കു ഹേതുവായ വൃണത്തെ. സ്ഥഗികാ
ബലം=സ്ഥഗിക എന്ന ബന്ധത്താൽ ബന്ധിച്ചിട്ട്. രോപ
യേൽ=ഉണക്കണം. ഫലകോശം=വൃഷണത്തിനകത്തുള്ള മണി
യെ അസംപ്രാപ്തേ=പ്രാപിക്കാതിരിക്കുമ്പോൾ. വാതവൃദ്ധിവൽ
ചികിത്സാ=വാതവൃദ്ധിക്കുള്ള ചികിത്സയാണ് ചെയ്യേണ്ടത്.
ഇങ്ങിനെ വൃദ്ധിയികലുള്ള ശസ്ത്രക്രിയയുടെ സ്വരൂപം പറയ
പ്പെട്ടു. ഇനി ഭൗഷധയോഗങ്ങളെ പറയുന്നു.

വാതജിൽ പത്രലതൂനൈർമൃത്രധാന്ത്യാജ് സാധിതൈഃ
സംസേപദയേദ്വൃദ്ധിമന്തം തൽസ്ഥാനഞ്ച വിശേഷതഃ നാളീ
സേപദേന സുതരാം വിരേകഞ്ച സമാചരേൽ * വാതജിൽപത്ര
ങ്ങൾ=വാതഹരങ്ങളായ ഇലകൾ. ലതൂനം=വെള്ളള്ളി. ഇവ
യെ ഗോമൃത്രം, കാടി എന്നിവയിൽ പാകംചെയ്തു. അവകൊ
ണ്ട് നാളീസേപവേദിപ്രകാരം, വൃദ്ധിമന്തം സംസേപദയേൽ=
വൃദ്ധിയുള്ളവനെ വിയപ്പിക്കണം. തൽസ്ഥാനഞ്ചവിശേഷതഃ=
ആ സ്ഥാനത്തെ (വൃഷണത്തെ) പ്രത്യേകിച്ചും വിയപ്പിക്കണം.
വിരേകഞ്ച സമാചരേൽ=വിരേചനം ചെയ്തതും വേണം.

ആദ്യപയക്ഷിദൂഷപത്ര മുണ്ഡാമുലൈഃ കൃതഃ വളഃ ശതകൃ
തുലതാ യുകൈഃ സർവ്വവൃദ്ധിഷു ശസ്ത്രേ * ആദ്യപപത്രം=

ഈഴമേന്ദ്രവില. യക്ഷദൂഷപത്രം=കഴഞ്ചിയില. മുണ്ഡാമൂലം=മുത്തിര. ശക്രതുലതാ=ഉഴിഞ്ഞവർ. ഇവകൊണ്ടു മുക്കിയുണ്ടാക്കുക. എല്ലാ വൃദ്ധികളിലും നന്നു്.

പേന്യാ ചേന്ദ്രലതാവിശ്വ യക്ഷാക്ഷി ഹപുഷാകൃതാ* ഇന്ദ്രലതാ=ഉഴിഞ്ഞവർ. വിശ്വം=ചുക്ക്. യക്ഷാക്ഷി=കഴഞ്ചിവേർ. ഹപുഷാ=അടയ്ക്കാമണിയൻവേർ. ഇവകൊണ്ടു കഞ്ഞിയുണ്ടാക്കുക. ഫലം പൂർവ്വതം.

ഫപ്ലണരസോനമുണ്ഡാ ശക്രതുലതായക്ഷദൂഷസപരസേ കൃഷ്ണാദിജീരകൈസ്സാലം ചിത്രാതൈലയുതം ഘൃതം വൃദ്ധിഹരഞ്ചോദ്ദിഷ്ടം സപദി പ്രഃലപപാനാഭ്യാം* പപ്ലണം=പാവിട്ടത്തളിർ. രസോനം=ഉള്ളി. മുണ്ഡാ=മുത്തിര. ശക്രതുലതാ=ഉഴിഞ്ഞ. യക്ഷദൂഷ=കഴഞ്ചിയില. ഇവ ഇടിച്ചുപിഴിഞ്ഞ നീരിൽ അവണക്കെണ്ണയും നെയ്യും സമംചേർത്തു കാച്ചുക. കല്പത്തിന്നു്—കൃഷ്ണാ=തിപ്പലി. ദിജീരകം=ജീരകവും കരിഞ്ചീരകവും. ഈ നെയ്യ് പൂരടുകയും സേവിക്കുകയും ചെയ്താൽ വൃദ്ധി ശമിക്കും.

വരണചിത്രബലേന്ദ്രലതാഭയാ ഹപുഷയക്ഷദൂഷഗ്നികണ്ഠേഷ്വയൈഃ സഹകലത്മരസോനസുരദൃമൈഃ പരിശുതേ സലിലേഗ്നമഹേഷ്വയൈഃ ലവണജീരകഹിംഗുബലാ ജടാമരിചചവ്യസുരദൃമദീപ്യകൈഃ ഘൃതമഥോരപുതൈലസമനപിതം സകലവൃദ്ധ്യഭോമയഗുന്മനാൽ * വരണം=നീർമാതളത്തിൻവേർ. ചിത്രം=അവണക്കിൻവേർ. ബലാ=കറുത്തോട്ടിവേർ. ഇന്ദ്രലതാ=ഉഴിഞ്ഞവർ. അഭയാ=കടുകു. ഹപുഷം=അടയ്ക്കാമണിയൻവേർ. യക്ഷദൂഷ=കഴഞ്ചിവേർ. അഗ്നി=കൊട്ടവേലിക്കിഴങ്ങ്. മഹേഷ്വയം=ചുക്ക്. കലത്മാ=മുതിര. രസോനം=ഉള്ളി. സുരദൃമം=ദേവതാരം. ഇവ കഷായത്തിൽ അവണക്കെണ്ണയും നെയ്യുംചേർത്തു കാച്ചുക. കല്പത്തിന്നു്. അഗ്നി=കൊട്ടവേലിക്കിഴങ്ങ്. മഹേഷ്വയം=ചുക്ക്. ലവണം=ഇന്തുപ്പ്. ജീരകം. ഹിംഗുകായം. ബലാ=കറുത്തോട്ടിവേർ. ജടാ=മാഞ്ചി. മരിചം=കരുമുളക്. ചവ്യം=കാട്ടുമുളകിൻവേർ. സുരദൃമം=ദേവതാരം. ദീപ്യകം=അയമോകം ഈ നെയ്യ് എല്ലാ വൃദ്ധികളേയും ഉദരരോഗത്തെയും ഗുന്മത്തെയും ശമിപ്പിക്കും.

ഇന്ദ്രവല്ലീ മൂലപാത്രം പാതവ്യം തൈലസംയുതം ആന്ത്ര
വൃദ്ധിവിനാശായ തത്വജേ നാപിഭോജയേത് * ഇന്ദ്രവല്ലീമൂലം=
ഉഴിഞ്ഞവേര്. ഇതു കഷായംവെച്ച് എണ്ണചേർത്തു സേവിക്കുക.
ആന്ത്രവൃദ്ധി ശമിക്കും. ഈ മരുന്നുകൊണ്ടുതന്നെ ഉണ്ടാക്കിയ മൂ
ക്കടികൂട്ടി ഉണ്ണുകയുമാകാം.

ലഗ്നനബഞ്ചരശക്രലതാഭയാ ഹപുഷ്ഠിക്ഷുഗഗ്നികണ്ഠ
യൈഃ സഹപുനർവമോരശിഗ്രഭിജ്ജ യതിവൃച്ഛദോണി ശു
തം ജലം * ലഗ്നനം=വെള്ളജ്വലം. ബഞ്ചരം=ചെറുതേക്കിൻവ
ര്. ശക്രലതാ=ഉഴിഞ്ഞവേര്. അഭയാ=കുടുക. ഹപുഷ്ഠി=അട
യ്ക്കാമണിയൻവേര്. യക്ഷിദുക=കഴഞ്ചിവേര്. അഗ്നി=കൊടു
വേലിക്കിഴങ്ങ്. കണ്ഠ=തിപ്പല. കഷായം=ചുക്ക്. പുനർവം=
തവിഴാമവേര്. മോരശം=പെരുങ്കുരുവവേര്. ശിഗ്ര=മുറിഞ്ഞവേ
രിന്മേൽതൊലി. ഇവ കഷായം വൃദ്ധിയായും ഉരേത്തെയും ശമി
പ്പിക്കും.

ലഗ്നനൈരണ്ഡയക്ഷാക്ഷീ വഞ്ചാഭൂ ഹപുഷ്ഠിക്ഷുഗഗ്നികണ്ഠ
കപമിതം ഹിംഗുമദുലി ഗുന്മാനാഹോരോപഹം * ലഗ്നനം=
ഉള്ളി. ഏരണ്ഡം=അവണക്കിൻവേര്. യക്ഷാക്ഷീ=കഴഞ്ചിവേ
ര്. വഞ്ചാഭൂ=തവിഴാമവേര്. ഹപുഷ്ഠി=അടയ്ക്കാമണിയൻവേര്.
കഷായം=ചുക്ക്. ഇവ കഷായം കായം (വരുത്തുപൊടിച്ച്) മേ
പ്പടിചേർത്തു സേവിക്കുക. വൃദ്ധി ഗുന്മാദികൾ ശമിക്കും.

കല്പമേരണ്ഡബീജസ്യ ശക്രവല്ലീരസാപ്തം ഈഷിദുണ്ണം
പിബേത്തക്രോ മുണ്ണഞ്ച ഗുഹധുമജം; സപരസം വംശപത്രസ്യ
ഹിംഗുസിന്ധുത്ഥസംയുതം; തഥാ ക്ലുശാഞ്ചപത്രസ്യ രസം ത
ക്രസമനപിതം; തഥാ ച ഹിംഗുത്രിഗുണ മാന്ത്രവൃദ്ധിഹരാ ഇ
മേ * ഏരണ്ഡബീജം=ആവണക്കിൻകരു. ഇത് അരച്ച് ഉഴി
ഞ്ഞനീരിൽ കലക്കി സേവിക്കുക; ഗുഹധുമജമുണ്ണം=അട്ടക്കരി
യുടെ പൊടി. ഇത് കാച്ചിയ മോരിൽചേർത്തു ചെറുചൂടോടെ
സേവിക്കുക; വംശപത്രസപരസം=മുളകുവ്വ് കുത്തിപ്പിഴിഞ്ഞ
നീര്. ഇത് കായവും ഇന്തുപ്പും ചേർത്തു സേവിക്കുക; ക്ലുശാഞ്ച
പത്രസം=കുമ്പളങ്കിലയുടെ നീര്. ഇതു മോരംചേർത്തു സേവി

ക്കുക; ഹിംഗുത്രിഗുണം=ഹിംഗുത്രി ഗുണം എന്ന യോഗത്തിലെ മരുന്ന് (ഇത് ഗുണചികിത്സയിൽ പറയപ്പെടും). ഇതും സേവിക്കുക. ഇവയെല്ലാം ആന്ത്രവൃദ്ധിയെ ശമിപ്പിക്കുന്നവയാകുന്നു.

നീലീമൂലഞ്ച സംപേഷ്യ പിബേതൈലസമനപിതം ഈ ഷിറ്റുണ്ണം സതൈലഞ്ച കാപ്പാസീ പത്രജം രസം * നീലീമൂലം=അമരിപേര്. ഇത് അരച്ച് എണ്ണചെത്തു സേവിക്കുക. കാപ്പാസീപത്രജരസം=പരുത്തിയില വാട്ടിപ്പിഴിഞ്ഞ നീര്. ഇത് എണ്ണചെത്തു ചെറുമുടോടെ സേവിക്കുക.

നീലീമൂലസ്യ നിഷ്കാമേ തൽകല്പം സാധു സാധിതം പിതം തിലോതഭവംശീശ്ര മാന്ത്രവൃദ്ധിം വിനാശയത് * നീലീമൂലം=അമരിപേര്. ഇതു കഷായംവെച്ച് അതുതന്നെ കല്പംചേര്ത്ത് എണ്ണകാച്ചുക. ആന്ത്രവൃദ്ധി ശമിക്കും.

വൈകുണ്ഠസ്യ യവാഷ്യസ്യ മൂലം ത്രികടകം തഥാ യക്ഷാക്ഷിബീജസിന്ധുത്ഥ ദീപ്യകം സാധുചൂണ്ണിതം ശുതതഃക്രൂണ സേവേത പരമാന്ത്രജാപഹം * വൈകുണ്ഠമൂലം=തുമ്പവേര്. യവാഷ്യമൂലം=കൊടുത്തുവുവ. ത്രികടകം=ചുക്ക് മുളക് തിപ്പലി. യക്ഷാക്ഷിബീജം=കഴഞ്ചിക്കുരുപ്പരിപ്പ്. സിന്ധുത്ഥം=ഇന്തുപ്പ്. ദീപ്യകം=അയമോദകം. ഇവ പൊടിച്ച് കാച്ചിയ മോരിൽ സേവിക്കുക. ആന്ത്രവൃദ്ധി ശമിക്കും.

ആന്ത്രവൃദ്ധൗ പ്രയോക്തവ്യം വിശേഷാൽ സുകുമാരകം പ്രയോജ്യമിദുകാന്തഞ്ച ലഗ്നാദിഘൃതം തഥാ * ആന്ത്രവൃദ്ധിയിങ്കൽ പ്രത്യേകിച്ചും സുകുമാരഘൃതം സേവിക്കണം. അപ്രകാരം തന്നെ ഇന്ദുകാന്തഘൃതവും ലഗ്നഘൃതവും സേവിക്കാം.

കടുത്രയം വചാഹിംഗ പാറാക്ഷാരം വിഷാദപയം ചവ്യ തിക്താ കലിംഗാനി ഗജാഹ്വ ലവണാനി ച ഗുണമിവിലാജമോജഞ്ച സമഭാഗാനി കല്പയേൽ ലിഡമരണ്ഡതൈലേന കച്ചൂണ്ണം വൃദ്ധിനാശനം * കടുത്രയം=ചുക്ക് മുളക് തിപ്പല. വചാ=വയമ്പ്. ഹിംഗു=കായം. പാറാ=പാടക്കിഴങ്ങ്. ക്ഷാരം=തുവച്ചിലക്കാരം. വിഷാദപയം=അതിവിടയവും വിടയവും. ചവ്യം=കാട്ടുമുളകിൻവേര്. തിക്താ=പുത്തരിച്ചുണ്ടവേര്. കലിം

ഗം=കടകപ്പാലയരി. ഗജാഹപാ=അത്തിത്തിപ്പലി. ലവണ
 ണരം=ഇത്തുപ്പ്, വിളയുപ്പ്, തുവച്ചിലയുപ്പ്. ഗ്രന്ഥി=കാട്ടുതിപ്പ
 ലിവേര്. വിലപം=കൂവളവേര്. അജമോജം=അയമോദകം. ഇ
 വ സമം പൊടിച്ച് അപണക്കണ്ണയിൽ ചാലിച്ച് സേവിക്ക
 ക. വൃദ്ധി ശമിക്കും.

ശുഭാച്ഛാണം ഹിംഗോല്പവണഭേനാൽ കർവ്വയുഗളം കഷേബ
 രാക്ഷ്യാ പ്രാക്ഷം പലമപി ച വൈകുണ്ഠകസുമം പലം വിശ്വാ
 ജാജീശതമഖ പതാമൂലരജസഃ പ്രവൃദ്ധിം വൃദ്ധീനാം ഹരതി മഹ
 തീം ചൂണ്ണകമിദം * ശുഭം=കടക്ക. (മുക്കാൽകഴഞ്ച്) ഹിംഗു=
 കായം. ലവണം=ഇത്തുപ്പ്. ഭേനം=കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ് (ഇ
 വ ഈരണ്ടുകഷം. കഷം=മൂന്നുകഴഞ്ച്) കഷേബരാക്ഷി=കഴഞ്ചി
 ക്കരു (ആറുകഴഞ്ച്) വൈകുണ്ഠകസുമം=തുവച്ചുവ്വ് (കരുവലം)
 വിശ്വപം=ചുക്ക്. അജാജി=ജീരകം. ശതമഖപതാമൂലം=ഉഴിഞ്ഞ
 പേര് (ഇവ കാരോപലം) ഇവ പൊടിച്ച് സേവിക്കുക. വൃദ്ധിയു
 ടെ വർദ്ധന നിലകളും.

ബാലസ്യ യദി സഞ്ജാതേ വൃദ്ധൗ വായുപ്രകോപതഃ ഗ
 ദാന്യവാഗ്ധമാലോക്യ തച്ഛ്വാന്തേ ഭിഷഗ് ശതമഃ തസ്യ കണ്ഠോ
 ധ്വപചാച്ഛാന്തു വിദല്യാദസ്യമാരയാ വിചുചന്തിം നിദല്യാച്ഛ
 തസ്മിംസ്തൈലപരിപ്ലുതാം കിംശുകതപക്കഷായഞ്ച സപ്തതം
 പായയേച്ഛിതും * ബാലനായിരിക്കുന്നവന് വായുകോപം നി
 മിത്തം വൃദ്ധി ഉണ്ടാകുന്നപക്ഷം വൈദ്യൻ അതിന്റെ ശാന്തി
 ക്കായിട്ട് കുട്ടിയുടെ ചെവിയുടെ മേലേത്തട്ടയിന്മേൽ ആ 'ആര'
 എന്ന ശബ്ദംകൊണ്ടു തുളച്ച് ഒരു പോരമുണ്ടാക്കണം. ഏത് പാ
 ധ്വപത്തികലാണോ ഉപദ്രവമുള്ളത് അതിന്റെ മറ്റൊരുതുള്ള
 ചെവിയാണ് തുളയ്ക്കേണ്ടത്. ആ പോരത്തിൽ ഒരു ശീലത്തിരി
 തൈലത്തിൽമുക്കി ഇടുക. ഇതിനുപുറമേ കിംശുകതപക്കഷാ
 യം=കരിമുരിക്കിൻതൊലികൊണ്ടുള്ള കഷായം. സപ്തതം=നൈ
 ചേത്ത്. പായയേൽ=സേവിപ്പിക്കുകയും വേണം.

ഇതി വൃദ്ധിചികിത്സാ.

ഗുണചികിത്സാ.

ഗുണോഷ്ടയാ പൃഥുശോഷൈഃ സംസൃഷ്ടൈർനിമയം ഗതൈഃ ആത്മവസ്യ ച ദോഷേണ നാരിണാം ജായതേഷ്ടാഃ * ഗുണം എടുപ്രകാരത്തിലാകുന്നു. പൃഥുശോഷൈഃ=ദോഷങ്ങളെക്കൊണ്ട് വെച്ചേറെ (മൂന്നുവിധം) സംസൃഷ്ടാഃ=സംസർഗ്ഗംകൊണ്ട് (മൂന്നുവിധം.) നിമയംഗതൈഃ=എല്ലാ ദോഷങ്ങളുടെയും സന്നിപാതംകൊണ്ട് (ഒരുവിധം.) ആത്മവസ്യദോഷേണ=ആത്മവത്തിങ്കലുള്ള കേടുകൊണ്ട്. നാരിണാം=സ്ത്രീകൾക്ക്. (ഒരുവിധം)—ഇങ്ങിനെ എടുവിധമാകുന്നു.

ഋതുക്കാലേ സൂതികാലേ വാതജാത്യാഹരേണ യാ നിരണഭ്യുത്ഥാത്മവം വായുഗ്ഗർഭലിംഗം കരോതി ച ന ചാസ്യ വൽസത ക്ഷിപ്തം ഏവതു വൽസത * ഋതുക്കാലത്തിങ്കലും പ്രസവകാലത്തിങ്കലും യാതൊരു സ്ത്രീ വാതത്തെ വൽസിച്ചിരുന്നവയായ ആഹാരങ്ങൾ കഴിക്കുന്നുചോ അവളുടെ ആത്മവത്തെ വാതം നിരോധിക്കുകയും അവൾക്കു ഗർഭത്തിന്റെ ചിഹ്നങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ഗർഭമുണ്ടായാലത്തെപ്പോലെ അവളുടെ വയർ വീക്കം. പക്ഷേ വയറല്ലാ ഗുണമായിരിക്കും വൽസിക്കുന്നത്. ഇങ്ങിനെയുള്ള രോഗത്തെ രക്തഗുണം എന്നു പറയുന്നു.

വാതാത്മവരക്താജ്ജായതേ ഗുണാ യസ്മാത്തതോ ഭിഷക് പൂർവ്വം യുജ്ജീത ഗുണേഷു സ്നേഹസേവദ്രേ യഥാവിധി സ്നേഹയുക്തം വിരേകഞ്ച നിരൂഹമാവാസനം പടപല്ലമധുരാംശ്വൈവ രസാൻ യുക്ത്യാവചാരായൽ ജിതേ ഹി വാതേ ദോഷോന്മൃഃ ശക്ത്യാ ജേതും യഥായഥം * ഗുണങ്ങൾ ഉണ്ടാകുന്നത് രക്തത്തോടു കൂടിയതായ വാതംകൊണ്ടാകുന്നു. അതുകൊണ്ട്, വൈദ്യൻ ഗുണങ്ങളുടെ ആഭിയികൽ വിധിയാംവണ്ണം സ്നേഹസേവങ്ങൾ ചെയ്യണം. സ്നേഹം ചേർത്തതായ വിരേചനവും നിരൂഹ(കഷായവസ്തി)വും അനുവാസന(സ്നേഹവസ്തി)വും ചെയ്യണം. പട്ടു=ഉപ്പ്. അമ്ലം=പുളി. മധുരം എന്നീ രസങ്ങളേയും യഥാവിധി പ്രയോഗിക്കണം. ഇപ്രകാരം വാതത്തെ ജയിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ അന്യദോഷത്തെ ജയിക്കുവാൻ എടുപ്പത്തിൽ സാധിക്കും.

സ്നേഹപാനം ഹിതം ഗുണം വിശേഷേണോല്പന്നാഭിജേ
പകപാശയഗതേ വസ്തിരഭയം ജഠരാശ്രിതേ * ഉല്പന്നാഭിജേഗു
ണം=നാഭിയുടെ ഉല്പന്നഭേദത്തുണ്ടായ ഗുണത്തിങ്കൽ. വിശേഷേ
ണ=പ്രത്യേകിച്ചും. സ്നേഹപാനം ഹിതം=സ്നേഹപാനം കർത്ത
വ്യമാണ്. പകപാശയഗതേ=പകപാശയത്തിങ്കലുള്ള ഗുണത്തി
ങ്കൽ. വസ്തിഃ=വസ്തിചെയ്യണം. ജഠരാശ്രിതേ=ഉദരത്തെ ആശ്ര
യിച്ചിരിക്കുന്ന ഗുണത്തിങ്കൽ. ഉഭയം=രണ്ടും (സ്നേഹപാനവും,
വസ്തിയും) ഹിതമാണ്.

വാതജിൽ പത്രനിഷ്ഠാഥേ ധാന്യാദ്യേ ചാവഗാഹായത്*
വാതഹരങ്ങളായ ഇലകളുടെ കഷായത്തിലോ കാടിയിലോ രോ
ഗിയെ ഇരുത്തി അവഗാഹസേവദം ചെയ്യിക്കണം.

പുനർവസ്ത്യാൽതുലാം തുലാം സ്തോത്വാഭജംഗമാൽ ദശമു
ലസ്യ പഞ്ചാശൽ പലാനി ലഗ്നസ്യ ച താവന്തി തോയേ നി
ഷ്ഠാഥ്യ ഘൃതം തേന വിപാചയത് ഏഘ്വൈതൈചയുക്തം
വാ കൃഷ്ണാതന്തുചൈസന്ധവാഃ യഷ്ടീമധുകമുദപീകാ യവാനീ
വിശപഭേഷജഃ ഏതൈർഹിം ഗ്വാദിനാ വാപി പ്രതീവാപം
വിനിക്കുപേൽ സിദ്ധം തൽ സേവിതംഹന്ത്വാൽ ശുദ്ധഗുണമ
ഹോദരാൻ * പുനർവം=തവശാമപേര് അരത്തുലാം. സ്തോത്വാ
ഭജംഗം=പുടയാവ് (എലിത്തടി) ഒരുതുലാം. ദശമുലം അമ്പ
തുലാം. ലഗ്നം=ഉള്ളി അമ്പതുലാം ഇവ കഷായത്തിൽ
നൈകാച്ചുക. നൈ മാത്രമായിട്ട് അല്ലെങ്കിൽ അവണക്കെ
ണ്ണകൂടി ചേർത്തിട്ടോ കാച്ചാം. കല്പത്തിന്ന്—കൃഷ്ണം=തിപ്പലി.
തന്തുലം=കാട്ടുതിപ്പലിപേര്. സന്ധവം=ഇത്തപ്പ്. യഷ്ടീമധു
കം=എരട്ടിമധുരം. മുദപീകം=മുന്തിരിച്ചാപ്പഴം. യവാനീ=ജീര
കം. വിശപഭേഷജം=പൂക്കു. ഇവ അരച്ചു ചേർക്കുക. അല്ലെങ്കിൽ
ഹിംഗ്വാദി (ഹിംഗുവചാവിജയേത്യാദി) കല്പംചേർക്കുക ശുദ്ധം,
ഗുണം, മഹോദരം എന്നിവ ശമിക്കും.

ഷരപലഞ്ച വിഷബത്സപ്പ്തൃദക്തം രാജയക്ഷ്മണ * ക്ഷി
യത്തിങ്കൽ പഠയപ്പെട്ടതായ ഷരപലഘൃതവും സേവിക്കുക.

ദശമുലവിശപഭേദ കപഥിതം ചാരി നിചാരയേത്തു ഗുണം*

ദേശമുലം. വിശ്വം=ചുക്ക്. ദാരു=ദേവതാരം. ഇവ കഷായം ഗുണത്തെ ശമിപ്പിക്കും.

ചിത്രക ഗുണമിഹൈരണ്യ ശുണ്ണീകപാഥശ്ച തൽഗുണഃ * ചിത്രകം=കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. ഗുണമിഹം=കാട്ടുതിപ്പലിവേര്. ഹൈരണ്യം=അവണക്കിൻവേര്. ശുണ്ണീ=ചുക്ക്. ഇവ കഷായവും മേൽപ്രകാരംതന്നെ.

വിശാൽചിത്രയോർമൂലവും ചുക്കുമെള്ളം പലാശതപചം പാരിഭദ്രസ്യ തോലും തകർത്തിട്ടു സേതുപ്പുകായം കുടിച്ചാലടങ്ങാത്ത ഗുണങ്ങളുണ്ടോ പൃഥിവ്യാം? * പലാശതപകം=പ്ലാശിൻതൊലി. പാരിഭദ്രം=മുരിക്കിൻതൊലി. ശേഷം സ്പഷ്ടം. ഇതിലെ മരുന്നുകൾ പൊടിച്ച് സേവിക്കുക.

വഷാഭൂ വിലപഖലേപാരുപു സഹചരശുണ്യഗ്നിമനൈഃ കഷായഃ പാതപ്യഃ സപ്തസാരോഗുളകണപടുഹിംഗപാജ്യയുക്തോ യഥാർത്ഥം വിരോധസം വഹ്നിമാന്ദ്യം രജമതിമഹതിം യോനിഹൃൽ കക്ഷിപുഷ്പ ശ്രോണീദേശേഷു സദ്യഃ ശമയതി ജ്വരാഷ്ടീല ഗുണപ്ലിഹാശ്ച * വഷാഭൂ=തവിഴാമവേര്. വിലപം=കുളുവളത്തിൻവേര്. ഖലപം=പഴയ മുതിര. ഉരുപു=അവണക്കിൻവേര്. സഹചരം=കരിക്കുഞ്ഞിടവര്. ശുണ്ണീ=ചുക്ക്. അഗ്നിമനം=മുഞ്ഞവേര്. ഇവകൊണ്ടുള്ള കഷായത്തിന്നു സപ്തസാരമെന്നു പേര് ഗുളം=ശക്കര. കണം=തിപ്പലി. പടു=ഇത്തുപ്പ്. ഹിംഗം=കായം. ആപ്യം=നെന്യ. ഇവ ഉചിതംപോലെ മേപ്പൊടിചേർക്കുക. മലബന്ധം, അഗ്നിമാന്ദ്യം, യോത്യാദിപ്രദേശങ്ങളിലെ വേദന, ഉദരം, അഷ്ടീല, ഗുണം, പ്ലിഹരോഗം എന്നിവ ശമിക്കും.

കണാശതാഹ്വ ദപികരഞ്ജദാരു ഭാജ്ജീകലതൈസ്സതിലൈർവ്വിപകം തഥാ രസോന്തേന ച സിലമംഭഃ സഹിംഗകല്പം ഹിതമസ്രഗുണേ * കണാ=തിപ്പലി. ശതാഹ്വം=ശതകപ്പ. ദപികരഞ്ജം=ഉണ്ടിൻതൊലിയും ആവൽതൊലിയും. ദാരു=ദേവതാരം. ഭാജ്ജീ=ചെറുതേക്കിൻവേര്. കലതം=മുതിര. തിലം=എള്ള. രസോന്തം=ഉള്ളി. ഈ കഷായം കായം മേപ്പൊടിചേർത്തു സേവിക്കുക. രക്തഗുണം ശമിക്കും.

വീഴാൽവേർ കടലാടി ഭൂസുരമരം ചുക്കളളികൊൾ കൂവളം
മുഞ്ഞാ മുച്ചിലയാവണക്കു പുടയാ വെള്ളം തഥാ മോരടം ഒപ്പം
കൊണ്ടുനെയ്യതു വെന്തെതിരവേ കായം കണാസൈന്ധവം
ക്ഷാരം മേപ്പൊടിയിട്ടു പീതമുപദേശംപോലിദം ശുചിനാം * ഭൂ
സുരമരം=പ്ലാശിൻതൊലി. മോരടം=പെരുംകരുമ്പ. ശേഷം സ്വ
ജ്ഞം. ഈ കഷായം ശുദ്ധരോഗത്തിങ്കൽ ഉത്തമം. ഗുണവും ശ
മിക്കും.

തൽകപാഥേ ദിഗുണക്ഷീരം ചൂതം സിലഞ്ച ഗുണനൽ*
ഈ കഷായത്തിൽ (വീഴാൽവേരാദിയിൽ) നൈ കാച്ചി സേവി
ക്കുന്നതും ഗുണഹരമാകുന്നു. നെയ്യിലിരട്ടി പാലും ചേർക്കണം.

പ്രയോജയേദഷ്ടമൂണ്ണം യദുക്തം ഗ്രഹണീഗദേ* ഗ്രഹണീ
ചികിത്സയിൽ പറയപ്പെട്ടതായ 'അഷ്ടമൂണ്ണ്'ത്തെ പ്രയോഗി
ക്കണം.

ഹിംഗുവചാവിജയാപശുഗന്ധാ ഡാഡിമദീപ്യകധാന്യക
പാഠാഃ പുഷ്കരമൂലശരീരപുഷ്പാഗ്നി ക്ഷാരയുഗദപിപടുത്രികൃതി
സാജാജിചവ്യം നഹ തിന്ത്രിണീകം സവേതസാമ്ലം വിനിഹന്തി
മൂണ്ണം ഘൃതപാശ്ചവസ്തിത്രികപുഷ്പയോനി ശുദ്ധാനി വായപാമ
കഫോതഭവാനി കൃഷ്ണാൻ ഗുണാൻ വാതവിന്മൂത്രസംഗം കണ്ഠേ
ബന്ധം ഘൃതഗ്രഹം പാണ്ഡുരോഗം അന്നാശ്രദ്ധാ പ്ലീഹദന്റാ
മഹിച്ഛാ വച്ഛാച്ഛാനശ്ചാസകാസാഗ്നിസാദാൻ * ഹിംഗു=കാ
യം. വചാ=വയമ്പ്. വിജയാ=കടക്ക. പശുഗന്ധാ=ആട്ടനാരി
വേളവേർ. ഡാഡിമം=താളിമാതളക്കായ. ദീപ്യകം=അയമോ
തകം. ധാന്യകം=കൊത്തമ്പാലയരി. പാഠാ=പാടക്കിഴങ്ങ്. പു
ഷ്കരമൂലം=പുഷ്കരമൂലവേർ. ശരീ=കച്ചുരിക്കിഴങ്ങ്. ഹപുഷ്പാ=
അടയ്ക്കാമണിയൻവേർ. അഗ്നി=കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. ക്ഷാരയു
ഗം=ചവൽക്കാരവും തുവച്ചിലക്കാരവും. ദപിപടു=ഇത്തപ്പം വി
ളയപ്പം. ത്രികൃ=ചുക്ക് മുളക് തിപ്പലി. അജാജി=ജീരകം. ച
വ്യം=കാട്ടുമുളകിൻവേർ. തിന്ത്രിണി=പുളിവേരിന്മേൽ തൊലി.
വേതസാമ്ലം=ഞരിഞ്ഞാനുമുളകിഴങ്ങ്. ഇവയിൽ പച്ചമരുന്നു
കൾ അരച്ചുണക്കണം. കായവും ഉപ്പുകളും വരുത്തുപൊടിക്ക

ണം. ഈ പൊടി കൃഷ്ണസാധ്യങ്ങളായ ഗുണങ്ങളിൽ ഉത്തമം. ഹൃദയേശ്വരാദികളെ ശമിപ്പിക്കും.

അഭുകഗന്ധകടംകണതുതൈമ സ്രൂഷണകാന്തയുതൈഃ കൃതമുണ്ണം പാചനരോചനദീപനമേതൽ ഗുണവികാരമപോഹ തി സദ്യഃ * അഭുകം. ഗന്ധകം. ടങ്കണം=പൊങ്കാരം. തുത്ഥം= തുത്ത്. സ്രൂഷണം=ചുക്ക് മുളക് തിപ്പലി. കാന്തം=അയസ്സോ ന്നം. ഈ പൊടി ദഹനത്തിനും രുചിക്കും നന്ന്. ഗുണം ശമിക്കും.

ചുക്കും തിപ്പലിയും പുരാണമുളകും കായം കരിഞ്ചീരകം സിലാത്മം കൊടുവേലി കാട്ടുമുളകും ദീപ്തം തഥാ ജീരകം കാ ട്ടിത്തിപ്പലിയും സുചുണ്ണിതമിദം നേത്തുപ്പനീറ്റിൽ തരാം ചി ററുള്ളീ പതിനാറുകൊറുവിതു പലം സേതുപ്പു വിലപം തഥാ കൂ ക്കിന്നീർ പുളി കാടി മോരിവസമം മൂന്നാഴിയും നാഴിയും മൂന്നാം ചൊന്നവയും കലക്കിയതിനെപ്പുത്രേ പുനഃ പാചയേൽ ദ്രവ്യാ ലേപനതാം ഗതേ പുലരിയേ കഷ്പ്രമാണം ലിഹേൽ ഗുണാന ഷ്ടവിധാൻ നിഹന്തിസകലാൻ ശുദ്ധാന്ത്രവായപാമയാൻ * ചു ക്ക്, തിപ്പലി, പഴയമുളക്, കായം, കരിഞ്ചീരകം, കടക്, കൊ ട്ടവേലിക്കിഴങ്ങ്, കാട്ടുമുളകിൻവേര്, അയമോതകം, ജീരകം, കാട്ടുതിപ്പലിവേര് ഇവ (മുമ്മൂന്നുകഴഞ്ച്) പൊടിച്ചു വെള്ളം ഇത്തുപ്പ് ഒരുപലം (വിലപം=ഒരുപലം) വെള്ളത്തിൽ വറ്റിച്ചു വെള്ളം. പിന്നെപ്പുളി (നാലുപലം) നാലിടങ്ങഴി വെള്ളത്തിൽ വെച്ചതിന്റെ നീര്, കഞ്ഞിക്കുക്കിലയുടെ നീര്, മോര്, കാടി ഇവ നാനാഴിവിതം കൂട്ടിയതിൽ പതിനാറുപലം വെള്ളത്തിലേ വിക്കുക. ആ ഉള്ളി ഒട്ടിച്ചേര്ത്ത് ആയതിൽ മുന്പറഞ്ഞ പൊ ടിയും ഇത്തുപ്പുംകൂട്ടി പാകംചെയ്യുക. ലേഹപാകമായാൽ വാങ്ങി ഭദ്രമായി സൂക്ഷിക്കുക. ഇതിൽനിന്നു മുമ്മൂന്നുകഴഞ്ചു രാചിലെ സേവിക്കുക. എട്ടുവിധത്തിലുള്ള ഗുണങ്ങളും ശുദ്ധം, ആന്ത്രവായ എന്നീ രോഗങ്ങളും ശമിക്കും.

ഇന്ദു കാന്തഞ്ച സേവേത തഥൈവ സൂക്ഷമാരകം * ഇന്ദു കാ ന്തം, സൂക്ഷമാരം എന്നീ ഘൃതങ്ങളും സേവിക്കാം.

ഹിംഗുത്രിഗുണം സൈന്ധവമസ്താത്രിഗുണനു തൈല

മൈരണ്ഡം തന്ത്രിഗുണം ലഗ്നനരസം ഗുണോദരവർദ്ധശുദ്ധ
 ഘ്നം * ഹിംഗ്വ=കായം. സൈന്ധവം=ഇന്തുപ്പ്. ഏരണ്ഡത്തെ
 ലം=ആവണക്കണ്ണ. ലഗ്നനരസം=വെള്ളള്ളിനീര്. കായ
 ത്തിൽ മൂന്നിരട്ടി ഇന്തുപ്പും, അതിന്റെ മൂന്നിരട്ടി ആവണക്കണ്ണയും,
 അതിന്റെ മൂന്നിരട്ടി ഉള്ളിനീരും. ഈ യോഗം ഗുണം,
 ഉദരം, വയർവീപ്പ്, വയറിൽ വേദന എന്നിവയിൽ ഉത്തമം.

സ്തിശ്ലോഷ്ണനോദിതേ ഗുണേ പൈത്തികേ സ്രംസനം ഹി
 തം കല്പോക്തം രക്തപിത്തോക്തം ഗുണേ ത്രക്ഷോഷ്ണജേ പുനഃ
 ശമനം യോജയേത്സപ്തിസ്തികതകഞ്ച തഥാ ഹിതം * ഇനി പി
 ത്തഗുണചികിത്സ പറയുന്നു—പിത്തഗുണം രണ്ടുതരത്തിൽ ഉ
 ണ്ടാവാം. അതിൽ സ്തിശ്ലോഷ്ണങ്ങളെക്കൊണ്ടുണ്ടായതിന്നു കല്പ
 ത്തികലും രക്തപിത്തത്തികലും പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതായ വിരേചനൗ
 ഷധങ്ങളാണ് ചെയ്യേണ്ടത്. ത്രക്ഷോഷ്ണങ്ങളെക്കൊണ്ടുണ്ടായ
 തിന്നാകട്ടേ ശമനൗഷധങ്ങൾ പ്രയോഗിക്കണം. തിക്തകഘൃ
 തവും ശീലിക്കാം.

തൃണാഖ്യപഞ്ചകകപാഥേ ജീവനീയഗണൈഃ ശൃതം * തൃ
 ണപഞ്ചമൂലം കഷായവും ജീവനീയഗണം കല്പവുമായി നൈ
 കാച്ചി സേവിക്കാം.

ശൃതം തേനൈവ വാ ക്ഷീരം നൃഗ്രോധാദിഗണേന വാ *
 അതുകൊണ്ടു (ജീവനീയഗണംകൊണ്ടു) തന്നെയോ, നൃഗ്രോധാ
 ദിഗണംഗണംകൊണ്ടോ കുറുകിയ പാൽ സേവിക്കാം.

പിത്തജപരഹരാഃ കപാഥാഃ സംസ്കൃതാഃ പിത്തഗുണിനാം*
 പിത്തഗുണമുള്ളവർക്കു പിത്തജപരത്തെ ശമിപ്പിക്കുന്ന കഷായ
 ങ്ങൾ നല്കുകുന്നു.

തൃണാഖ്യപഞ്ചകവരാ സാധിതം ഗുണജിജ്ജ്വലം * തൃണാ
 ഖ്യപഞ്ചകം=തൃണപഞ്ചമൂലം. വരാ=ത്രിഫല. ഇവ കഷായം ഗു
 ണഹരമാകുന്നു.

ദ്രാക്ഷാം പയസ്യാം മധുകം ചന്ദനം പത്മകം മധു പിഞ്ചേ
 ത്തണ്ഡുലതോയേന പിത്തഗുണപ്രശാന്തയേ * ദ്രാക്ഷാ=മുന്തിരി
 ങ്ങാപ്പഴം. പയസ്യാം=അടപതിയൻകിഴങ്ങ്. മധുകം=എരട്ടിമ

ധൂരം. ചന്ദ്രം. പത്മകം=പതിമുകം. മധു=തേൻ. ഇവ അരി
ക്കാടിയിൽ സേവിക്കുക. പിത്തഗുണം ശമിക്കും.

പഞ്ചകോലാഭയാശിഗ്രു കരഞ്ജപേയവല്ലഭം കപമിതം ക
ഹഗുണാശോ ഗ്രഹണ്യായമദ്യം * അനന്തരം കഹഗ്രഹണിയു
ടെ ചികിത്സ—പഞ്ചകോലം. അഭയാ=കടുകു. ശിഗ്രു=മുറിങ്ങ
പേരിന്മേൽ തൊലി. കരഞ്ജപേയവൽക്കലം=ഉണിൻതൊലി
യും ആവൽതൊലിയും. ഇവ കഷായം കഹഗുണത്തിങ്കൽ ഹി
തം. അശ്ശസ്, ഗ്രഹണി ഇവയേയും തീർക്കും.

തൂലാം വൃശ്ചീവമൂലസ്വ വഹ്നേജ്ജാക്ഷുരകാത്തമാ പൂതീവ
ല്ലാൽ പഞ്ചപലം ചതുഷ്പസ്ഥം കലതമതഃ വിപാച്യതോയേ
തൽകപാഥേ ദിപ്രസ്ഥം വിപചേൽ ഏതാൽ സൗവർച്ചല യ
വക്ഷാര പഞ്ചകോലക കല്ലിതം സക്ഷീരമേതച്ഛമയേൽ ഗുണം
വാതകഫോതഭവം * വൃശ്ചീവമൂലം=തവിഴാമവേര്. (ഒരു തൂലാം)
വഹ്നി=കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. ഗോക്ഷുരകം=തെരിഞ്ഞിലി. പൂ
തീവല്ലം=ആവൽതൊലി (ഇവ അയ്യഞ്ചുപലം). കലതമം=മു
തിര നാലിടങ്ങി. കഷായംവെച്ച് രണ്ടിടങ്ങി നെയ്യും അത്ര
തന്നെ പാലുംചേർത്തു കാച്ചുക. കല്ലത്തിന്ന്—സൗവർച്ചലം=
തുവർച്ചിലക്കാരം. യവക്ഷാരം=ചവല്ലാരം. പഞ്ചകോലം. ഇവ
അരച്ചു ചേർക്കുക. ഈ നെയ്യ് വാതകഹഗുണങ്ങളെ ശമിപ്പിക്കും.

ഭസ്മപേയാഞ്ച ശോഫോക്താം കഹഗുണേ പ്രയോജയേൽ
തഥൈവ സുകുമാരാഖ്യം ഏതാഞ്ചൈ ദരികാണി ച * ശോഫ
ചികിത്സയിൽ പറയുന്ന ഭസ്മപേയ(=ഭസ്മക്കഞ്ഞി)യും കഹഗു
ണത്തിങ്കൽ പ്രയോഗിക്കാം. അപ്രകാരംതന്നെ സുകുമാരഏത
വും, ഉദരത്തിങ്കൽ പറയുന്ന നെയ്യുകളും സേവിക്കാം.

വിപ്പല്യാമലകദ്രാക്ഷാ ശ്യാമാദ്വൈഃ പാലികൈഃ പൃഥക്
ഏരണ്ഡതൈലഹവിഷോഃ പ്രസ്ഥൗ പയസി ഷരഗുണേ സി
ദ്ധോയം മിശ്രകഃ സ്നേഹോ ഗുഹിനാം സ്രംസനഃ പരം * വിപ്പ
ലി=തിപ്പലി. ആമലകം=നെല്ലിക്ക. ദ്രാക്ഷാ=മുന്തിരിങ്ങ. ശ്യാ
മാദ്വം=ശ്യാമാദിഗണം. ഇവ കാരോന്നം കാരോപലം. ഏരണ്ഡ
തൈലം=അവണക്കണ്ണ. ഹവിസ്സ്=നെയ്യ്. ഇവ ഈരണ്ട് ഇ

ടങ്ങി. അവയിൽ ആറിരട്ടി പാലു്. വഴിപോലെ കാച്ചി അരി
ക്കുക. ഈ മിശ്രകസ്തേഹം ഗുണരോഗികൾക്ക് സ്രംസനമാകുന്നു.
സ്രംസനം=വിരേചനം.

ഗർഭകാലേപ്യതിക്രാന്തേ രക്തഗുണമേഭിഷഗ്വരഃ സ്തിശ്ലസപി
ന്നശരീരാദയൈ ദദ്യാൽസ്തേഹവിരേചനം * അനന്തരം രക്തഗു
വചികിത്സ പറയുന്നു—രക്തഗുണമേ=രക്തഗുണത്തിങ്കൽ. ഗർഭകാ
ലേ അരിക്രാന്തേ=ഗർഭത്തിനുള്ള കാലംകഴിഞ്ഞാൽ. സ്തിശ്ല
സപിന്നശരീരാദയൈ=ശരീരത്തിന്നു സ്തിശ്ലാതയും സേപദ്രവ്യം വ
രുത്തിയവളായ രോഗിണിക്കു്. സ്തേഹവിരേചനം ദദ്യാൽ=സ്തേ
ഹംകൊണ്ടുള്ള വിരേചനത്തെ പറയുന്നു.

പിതോധാത്രിരസോ യുക്ത്യാ കിംശൂകക്ഷാരസംയുതഃ ര
ക്തഗുണഹരരോധോഗഃ പുഷ്പേ നഷ്ടേ ച ശസ്ത്രതേ * ധാത്രിരസ
(=നെല്ലിക്കറീർ)ത്തിൽ കിംശൂക(=കരിമുരിക്കിൻതൊലി)ത്തി
ന്റെ ക്ഷാരംചേർത്തു യുക്തിക്കനുസരിച്ചു സേവിക്കുക. ഈ യോഗം
രക്തഗുണഹരമാകുന്നു പുഷ്പേ നഷ്ടേ ച=തീണ്ടാരി ഇല്ലാതെ
യായാലും. ശസ്ത്രതേ=ഇതു നല്ലതാകുന്നു.

തിലകപാഥോ ചൂതഗുള വ്യോഷഭാജ്ഞീ രജോനപിതഃ പാനം
രക്തഭവേഗുണമേ നഷ്ടേ പുഷ്പേ ച യോഷിതാം * തിലകപാഥം=
എള്ളകഷായം. ഇതിൽ നൈ, ശർക്കര, ചുക്ക് മുളക് തിപ്പലി
ചെറുതേക്കിൻപേര് ഇവയുടെ പൊടി എന്നിവ ചേർത്തു സേ
വിക്കുക. രക്തഗുണത്തിങ്കലും തീണ്ടാരിയില്ലായ്മയിലും ഹിതമാ
കുന്നു.

തുലാഭം ചിത്രകാൽ പക്തപാ ദ്രോണേപാം പാദശേഷിതേ
തസ്തിൻ പലാശക്ഷാരാംബു സമപ്രസ്ഥം ചൂതാൽ പചേൽ പാ
ലികൈഃ സൈന്ധവ വ്യോഷ ഹിംഗുഭിസ്തൽ പ്രസാധിതം പീ
തം സർപ്പാൻ ജയേൽഗുണാൻ രക്തഗുണം വിശേഷതഃ * ചിത്ര
കം=കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ് അരത്തുലാം പതിനാറിടങ്ങി വെ
ള്ളത്തിൽ കഷായംവെച്ചു നാലൊന്നാക്കുക. അതിൽ. പലാശ
ക്ഷാരാംബു=പ്ലാശിൻതോൽ ചുട്ടു ക്ഷാരമാക്കിയതു കലക്കിയ
വെള്ളം ഒരിടങ്ങിയും, ഒരിടങ്ങി നെയ്യുംചേർക്കുക. കല്പത്തി

ന്ന്—സൈന്ധവം=ഇന്റപ്പ്. വ്യോഷം=ചുക്ക് മുളക് തിപ്പലി. ഹിംഗ്ര=കായം. ഇവ കാരോപലം അർച്ചു ചേർക്കുക. ഈ നെയ്യ് എല്ലാ ഗുണങ്ങളേയും, വിശേഷിച്ച് രക്തഗുണത്തേയും ശമിപ്പിക്കും.

യമകാഭൃക്തദേഹായാഃ പ്രവൃത്തഃ സമവേക്ഷണം * വയറിൽനിന്നു പോകണമെന്നു തോന്നുമ്പോൾ പോകാതെകണ്ടിരിക്കരുത്. അങ്ങിനെ ചെയ്യുന്നതു ദേഹത്തിൽ യമകസ്സേഹം കൊണ്ട് അഭ്യാഗം ചെയ്തിട്ടുവണം.

അതിപ്രവൃത്തരക്തായാ രക്തപിത്തഹരാഃ ക്രിയാഃ കാര്യാ വാതജഗാന്തായാ വാതരക്തഹരാഃ ക്രിയാഃ ആനാഹാദാവുദാവന്ത ചലാമല്ലോ യഥായഥം * അതിപ്രവൃത്തരക്തായാഃ=അതിയായി രക്തംപോകുന്നവൾക്ക്. രക്തപിത്തഹരാഃ ക്രിയാഃ കാര്യാഃ=രക്തപിത്തത്തിനുള്ള ചികിത്സകൾ ചെയ്യണം. വാതജഗാന്തായാഃ=വാതരോഗോപദ്രവമുള്ളവൾക്ക്. വാതരക്തഹരാഃ=വാതത്തിനുള്ളവ ചെയ്യണം. ആനാഹാദഃ=ആനാഹം (മേൽവയറുവീക്കൽ) മുതലായതുണ്ടെങ്കിൽ. ഉദാവന്തചലാമല്ല ഗ്=ഉദാവന്തം, വാതം, ആമം എന്നിവയ്ക്കുള്ള ചികിത്സ ചെയ്യണം.

ഇതി ഗുണചികിത്സാ.

ശുദ്ധചികിത്സാ.

പുഥശോഷൈഃ സന്നിപാതാദാമാൽ ഗുണാത്സശക്താൽ ശുദ്ധം സപ്തവിധം പ്രാഹസ്തത്ര കൃദ്ധഃ പ്രഭഞ്ജനഃ ശ്രമാതിസൗഹിത്യായാസൈശ്ചൈമുനാദതിവിരഗ്രഹാൽ കര്യാൽ കട്ടുരു പൃഷ്ഠേഷു ശുദ്ധം വസ്തു മ ദാരുണം * പുഥശോഷൈഃ=ശോഷങ്ങളെക്കൊണ്ടു വെച്ചുവെ. സന്നിപാതാൽ=സന്നിപാതംകൊണ്ട്. ആമാൽ=ആമംകൊണ്ട്. ഗുണാൽ=ഗുണംകൊണ്ട്. ശക്താൽ (=അശ്ശരി)കൊണ്ട്. ഇങ്ങിനെ ശുദ്ധം ഏഴുവിധമെന്ന് പറയുന്നു. തത്ര=അവയിങ്കൽ. ശ്രമാതിസൗഹിത്യായാസൈഃ=തളപ്പ്, അതിതൃപ്തി, അത്യായാസം എന്നിവകൊണ്ടും, ചൈമുനാൽ=

അതിയായ സ്രീഃസഖകൊണ്ടും, അതിവിരഗ്രഹാൽ=അധികമായ മലബന്ധംകൊണ്ടും. ക്രുദ്ധഃ പ്രഭഞ്ജനഃ=കോപിച്ചുവശാവായു. കട്ട്യുരുപുഷ്പഷു=അരക്കെട്ടിലും തുടകളിലും പുറത്തും വസ്ത്രം ച=വസ്തിപ്രദേശത്തും. ദാരണം ശുലം കുർച്ചാൽ=കറിനമായ വേദനയുണ്ടാക്കും. ഇങ്ങിനെ വാതശുലം പറയപ്പെട്ടു.

തീക്ഷ്ണാഗ്നിമൂലകടുകൈഃ പിത്തം വൃദ്ധം സേപഭേദരാഗപിതം ശുലം സദാഹമൃച്ഛഞ്ച വിദഗ്ദ്ധശമനപ്രദം * പിത്തഗുണത്തെ പറയുന്നു. തീക്ഷ്ണാഗ്നിമൂലകടുകൈ=തീക്ഷ്ണങ്ങളായും അമൃതസങ്ങളായും കടുരസങ്ങളായും ഇരിക്കുന്ന ഭോജ്യാദികളെക്കൊണ്ട്. പിത്തം വൃദ്ധം=പിത്തം വലിച്ചുവശായിട്ടു. ശുലം കുർച്ചാൽ=ശുലത്തെ ചെയ്യും. ആയത് സേപഭേദരാഗപിതം=വിയപ്പോടും പനിയോടും കൂടിയിരിക്കും. സദാഹമൃച്ഛം=പുട്ടുനീറവും മോഹാലസ്യവും ഉള്ളതായിരിക്കും. വിദഗ്ദ്ധശമനപ്രദം=ആഹാരം ദഹിച്ചാൽ ഉപദ്രവത്തിന്നു ശാന്തിയെ കൊടുക്കുന്നതുമായിരിക്കും.

ഗ്രാമ്യാനുപജമാംസാനാം തഥാ കീലാടപിത്തയോഃ സേവനാൽ കപിതഃ ശ്ലേഷ്മാ ശുലം ജാജ്യാരതിപ്രദം * ശ്ലേഷ്മാ=കഫം. ഗ്രാമ്യാനുപജമാംസാനാം=ഗ്രാമഭവങ്ങളായും അനുപദേശജങ്ങളായുമിരിക്കുന്ന മാംസങ്ങളുടേയും, തഥാ കീലാടപിത്തയോഃ=അപ്രകാരം കീലാടം(രക്തം പാടുകെട്ടിയത്) പിത്തം (പിത്തജലം) എന്നിവയുടേയും, സേവനാൽ=സേവകൊണ്ട്, കപിതഃ=കോപിച്ചുവശായിട്ട്, ജാജ്യാരതിപ്രദം=മന്ദത, അരതി എന്നിവയുണ്ടാക്കുന്നു, ശുലം കുർച്ചാൽ=ശുലത്തെ ജനിപ്പിക്കും.

സർവ്വജേ സർവ്വലിംഗം സ്വാസോദ്ധ്യം പ്രവർത്തി തത് * സർവ്വജേ=സന്നിപാതംകൊണ്ടുള്ള ശുലത്തിങ്കൽ, സർവ്വലിംഗം സ്വാൽ=മുമ്പാത്തെ എല്ലാ ലക്ഷണങ്ങളുമുണ്ടാകും. തത് അസാദ്ധ്യം പ്രവർത്തി=അതിനെ അസാദ്ധ്യമെന്നു പറയുന്നു.

വേഗസന്ധാരണാസാത്മ്യ വിഷമാശനശീലിനാം പ്രവൃദ്ധാമം കുരുതേ ശുലം ഹൃൽപാശ്ചവസ്തിഷ്ട * ആമശുലത്തെ വവരിക്കുന്നു. വേഗസന്ധാരണം, അസാത്മ്യവും വിഷമവുമായ ഭക്ഷണം എന്നിവ ശീലിക്കുന്നവർക്ക് ആമം വലിച്ചിട്ട് ഹൃദയ

ത്തിങ്കലും വാരിഭാഗങ്ങളിലും വസ്ത്രീയിങ്കലും ശുദ്ധത്തെ ജനിപ്പിക്കുന്നു.

പാശ്ചാത്യോന്നാഭിമുഖേ ച കട്ടാം പുഷ്പേ ഗുദേ തഥാ പ്രവൃദ്ധാ ശങ്കരാ ശുദ്ധം കർത്താ കൃഷ്ണാ ഭാരണം * ശങ്കരാ=അശ്ശരി. പ്രവൃദ്ധാ=ഏറ്റവും വലിച്ചിട്ട്. പാശ്ചാത്യോഃ നാഭിമുഖേ ച=വാരിപ്പറങ്ങളിലും പൊക്കിളിന്റെ കടയ്ക്കലും, കട്ടാം=അരക്കെട്ടിലും. പുഷ്പേ=പുറത്തും. ഗുദേ=ഗുരേണീകലും. കൃഷ്ണം ഭാരണഞ്ച ശുദ്ധം കർത്താ=ഭസ്സാധവും കഠിനവുമായ ശുദ്ധത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു.

അതിവൃദ്ധേ വാതഗുണേ ശുദ്ധം തീവ്രം പ്രജായതേ തേന വിബുത്രസംഗത്വ ചർദ്യുൽഗാരൈ ച ജായതേ സസ്പേദമൂഷ്ണാ തുണ്ണാ ച ഗുണശുദ്ധസ്സ ഹുരിതഃ * ഗുണശുദ്ധത്തെ വിവരിക്കുന്നു. വാതഗുണേ അതിവൃദ്ധേ=വാതഗുണം അതിയായി വലിച്ചാൽ. ശുദ്ധം തീവ്രം പ്രജായതേ=ശുദ്ധം (=വേദന) കഠിനമായിരിക്കും. തേന=അതുകൊണ്ട്. വിബുത്രസംഗഃ=മലമുത്രങ്ങൾക്കു തടസ്സവും, ചർദ്യുൽഗാരൈ ച=ചർദ്ദി, തേട്ടൽ എന്നിവയും, സസ്പേദമൂഷ്ണാ തുണ്ണാ ച=വിയപ്പ് മോഹാലസ്യം എന്നിവയോടുകൂടിയ വെള്ളംഭാഹവും ഉണ്ടാകും. ഇതാണ് ഗുണശുദ്ധം.

ഗുണകർമ്മാഖിലം ശുദ്ധേ യുക്ത്യാ കർത്താ ഭിഷഗ്പരഃ* വൈദ്യൻ ശുദ്ധരോഗത്തിങ്കൽ യുക്തിനോക്കിട്ട് എല്ലാ ഗുണചികിത്സയേയും ചെയ്യണം.

കപാഥഃ പ്രസിദ്ധഃ കണമൂലകൃഷ്ണാ രസോന്മശുണ്ഠീ ചീരി വിലപവിലൈഃ സഹിംഗകഃ ക്ഷാരപട്ടപ്രഗാഡഃ ശുദ്ധാഷ്ടിലാ പ്ലീഹതനീലുനോതി * കണമൂലം=കാടുതിപ്പലിവേര്. കൃഷ്ണം=തിപ്പലി. രസോന്മം=ഉള്ളി. ശുണ്ഠീ=ചുക്ക്. ചീരിവിലപം=ആവൽത്തൊലി. വിലപം=കൂവളത്തിൻവേര്. ഇവ കഷായം കായം മേല്പൊടിചേർത്തു സേവിക്കുക. ശുദ്ധാദികൾ ശമിക്കും.

വീഴാൽവേർ കടലാടിതി കഷായഞ്ച പ്രയോജയേൽ * ഗുണചികിത്സയിൽ പറഞ്ഞതായ 'വീഴാൽവേർ കടലാടി' എന്നാലിയായ കഷായം പ്രയോഗിക്കാം.

മുളയിലചുക്കുകലതൈമഃ കൊട്ടത്തേങ്ങാജമോജവൃശ്ചീവൈഃ
കൊടിയൊരുശുലവിനാശനമിത്തുപ്പം കായമിട്ട പാക്യമിദം* ക
ലതമം=മുതിര. അജമോജം=അയമോതകം. വൃശ്ചീവം=തവിഴാ
മവേർ. ശേഷം സ്തപ്തം.

സിംഹീവിശ്വാമുതൈരണ്യ വഷാഭ്ര വംശപല്ലവൈഃ സ
കലതൈഃ ശൃതം പീതം ക്ഷീരം ശുലവിനാശനം * സിംഹീ=
ചെറുവഴുതിനവേർ. വിശ്വം=ചുക്ക്. അമൃതം=ചിറമുത്. ഏ
രണ്യം=അവണക്കിൻവേർ. വഷാഭ്ര=തവിഴാമവേർ. വംശപ
ല്ലവം=മുളംകൂമ്പ്. കലതമം=മുതിര. ഇവകൊണ്ടു പാൽകുറുക്കി
സേവിക്കുക. ശുലം ശമിക്കും.

ശുപ്തമൂല ബലാശുണ്ഠീ വിശൈരണ്യശൃതം തഥാ * ശു
പ്തമൂലം=വലിയ കടലാടിവേർ. ബലാ=കുറുന്തോട്ടിവേർ. വി
ശ്വം=ചുക്ക്. ഏരണ്യം=അവണക്കിൻവേർ. ഇവകൊണ്ടും
മേൽപ്രകാരം പാൽകുറുക്കി സേവിക്കാം.

സ്തോത്വാഭജംഗമഖളഃ സർവ്വശുലവിനാശനഃ* സ്തോത്വാഭജം
ഗമം=പുടയാവ്. ഇതുകൊണ്ടു മുക്കിയുണ്ടാക്കുക. എല്ലാ ശുല
ങ്ങളും ശമിക്കും.

ഗൃഹധൂമഹിംഗസിന്ധു ത്രികുടപരാഗഃ സുഖാംബുനാ പീ
തഃ മുനിതരുപത്രസപരസഃ പട്ടഹിംഗയുതശ്ച ശുലഹരഃ * ഗൃഹ
ധൂമം=അട്ടക്കരി. ഹിംഗം=കായം. സിന്ധു=ഇത്തുപ്പ്. ത്രികുട=ചു
ക്ക് മുളക് തിപ്പലി. ഇവ പൊടിച്ച് ചൂടുവെള്ളത്തിൽ സേവി
ക്കുക. മുനിതരുപത്രസപരസം=കാടയില മുതച്ചുപിഴിഞ്ഞ നീര്.
ഇത് ഇത്തുപ്പും കായവും ചേർത്തു സേവിക്കുകയുമാം. ശുലം ശ
മിക്കും.

ആടരൂഷകപത്രസ്യൂരസം തൈലസമനപിതം; രസം കിം
ശുക്ലവല്ല്യസ്യ സൈന്ധവേന സമനപിതം; പിഷ്ടാ വസുകമു
ലഞ്ച പിഞ്ചേടുഷ്ണേന വാരിണാ; ഏരണ്യപത്രസപരസം പി
ഞ്ചേതൈലസമനപിതം; ഉഷ്ണോദകേന പ്രപിഞ്ചേദ്യവക്ഷാ
ഞ്ച ചൂണ്ണിതം; വൈകുണ്ഠപത്രസപരസം തഥാ തൈലസമ
നപിതം; ഏതേ യോഗാഃ പ്രയോക്തവ്യാഃ ശുലവ്യാധൗ ഭിഷ

ഗപരെ: * ആടരൂഷകപത്രരസം = ആടലോടകത്തിലയുടെ നീര്. ഇത് എണ്ണചേർത്തു സേവിക്കുക; കിംശുകവല്കരസം = മുരിക്കിന്തോൽ കുത്തിപ്പിഴിഞ്ഞ ചാര്. ഇത് ഇതുപുചേർത്തു സേവിക്കുക; വസുകമൂലം = താർതാവൽവേര്. ഇത് അരച്ച് ചൂടുവെള്ളത്തിൽ സേവിക്കുക; ഏരണ്ഡപത്രസപരസം = അരവണക്കിലയുടെ നീര്. ഇത് എണ്ണചേർത്തു സേവിക്കുക; യക്ഷാരം = ചവൽക്കാരം. ഇത് പൊടിച്ചു ചൂടുവെള്ളത്തിൽ സേവിക്കുക; വൈകുണ്ഠപത്രസപരസം = തുമ്പക്കടത്തിൻ ചാര്. ഇത് എണ്ണചേർത്തു സേവിക്കുക; — ഈ യോഗങ്ങൾ ശുഭരോഗത്തിൽ ഉത്തമങ്ങളാകുന്നു.

നിത്യണ്ഡ്യരണ്ഡകോരണ്ഡഗോക്ഷുരദിപുനന്വം പഞ്ചകോചായോഗിഗുരുലതം തൈ: ശൃതം ജലം സക്ഷാരഹീംശുലവണം സർശുലവിനാശനം * നിത്യണ്ഡീ = കരിനെച്ചിവേര്. ഏരണ്ഡം = അരവണക്കിൻവേര്. കോരണ്ഡം = കരിങ്കുഞ്ഞിവേര്. ഗോക്ഷുരം = ഞരിഞ്ഞിൽ. ദിപുനന്വം = തവിഴാമവേരും ചാരണയും. പഞ്ചകാലം. അയോ = കടുക. ശിഗ്രു = മുരിങ്ങവേര്. കുലതം = മുതിര. ഇവ കഷായം ചവൽക്കാരവും കായവും ഇതുപു മേപ്പൊടിചേർത്തു സേവിക്കുക. എല്ലാ ശുഭങ്ങളും ശമിക്കും.

ദിവസകരദൃശ്യ ദിശൈദ്വീപിത്രൈസ്താംബുലികാദിജ്ജ്വലൈ: പ്രബലാപി ശുഭവിധാ ഡടിതി പരാവർത്തതേ ചകിതാ * ദിവസകരദൃശ്യം = എരുക്കിൻപാൽ. എരുക്കിൻപാൽ പുരട്ടിയതായ രണ്ടുമൂന്നു വെറില തിന്നുക. എന്നാൽ ഏററവും പ്രബലമായ ശുഭംപോലും ഉടൻ ശമിക്കും.

ദീപ്യസിന്ധുതമയോശുണ്ണമേരണ്ഡതീലജാനപിതം ആമശുഭവിനാശായ ലേഹയേദിനപൂർവ്വത: * ദീപ്യം = അയമോദകം. സിന്ധുതമം = ഇതുപ്പു. ഇവ പൊടിച്ചു അരവണക്കെണ്ണയിൽ ചാലിച്ച് കാലത്ത് സേവിക്കുക. ആമശുഭം ശമിക്കും.

രസം പഷ്പണപത്രസ്യ പിഞ്ചേഞ്ഞൈലസമനപിതം പാരാവതസ്യ ജംബീര്യാ: പുനകപത്രരസം തഥ * പഷ്പണപത്രരസം = പാവിട്ടയിലയുടെ നീര്. പാരാവതം = പുടയാവത്. ജം

ബീരി=ചെറുനാരകം. ഇവയുടെ ഇല പിഴിഞ്ഞതീർ. ഈ പത്രസങ്ങളോരോന്നും എണ്ണുചെത്തു സേവിക്കുക. ശുദ്ധം ശമിക്കും.

സ്മനമൂലജാം സദ്യോ നിഹന്തി ദിവസത്രയാൽ ചെറുനാരങ്ങയാൽ പീതം കായമിതുപ്പു നിശ്ചയാൽ * ഈ യോഗം സ്മനമൂലത്തിങ്കലുള്ള ചേദനക്കു നന്നു്.

പ്ലാശിലകത്തിപ്പിഴിയും ചാരികുക്കിസ്സുകായസിന്ധുരം ആശുക്കടിക്കിലടങ്ങും പാരമെടുക്കുന്നതുവരേയുതദാ * സ്തഷ്ടം.

വാതഗുണവിധിഃ കാര്യാ വാതജ പിത്തജ പുനഃ പിത്തഗുണവിധിഃ കാര്യാ കഫജ കഫഗുണവികഃ * വാതജേ=വാതശുദ്ധത്തിങ്കൽ. വാതഗുണവിധിഃ കാര്യാ=വാതഗുണത്തിനുള്ള ചികിത്സ ചെയ്യണം. പിത്തജ പുനഃ പിത്തഗുണവിധിഃ=പിത്തശുദ്ധത്തിങ്കലായവെ പിത്തഗുണത്തിനുള്ള ചികിത്സ ചെയ്യണം. കഫജ കഫഗുണവികഃ=കഫശുദ്ധത്തിലാകട്ടേ കഫഗുണത്തിനുള്ള ചികിത്സയാണു് ചെയ്യേണ്ടതു്.

സേപദോപവാസച്ഛിത്രാദിനാശശുദ്ധ പ്രയോജയേൽ ആമാതിസാരവിഹിതം ഹിതമത്ര വിശേഷതഃ * ആമശുദ്ധത്തിങ്കൽ സേപദനം, ഉപവാസം, ഛർദ്ദനം മുതലായവയെ പ്രയോഗിക്കണം. വിശേഷിച്ചു് ആമാതിസാരത്തിങ്കൽ ചിധിക്കപ്പെട്ട ചികിത്സകളും ചെയ്യണം.

ശക്തരോത്ഥം ഹിതം ശുദ്ധേ ശക്തരാശ്ശഭിഷഗ്ജിതം നിഗ്തൃണ്ഡീശിഗ്രഹനഗോക്ഷുരൈഃ ശൃതമംബുച * ശക്തരോത്ഥം ശുദ്ധേ=ശക്തരെകൊണ്ടുണ്ടായ ശുദ്ധത്തിങ്കൽ. ശക്തരാശ്ശഭിഷഗ്ജിതം=ശക്തരാശ്ശരിയുടെ ചികിത്സ. ഹിതം=ഹിതമാകുന്നു. നിഗ്തൃണ്ഡീ=കരുണെച്ചിവേർ. ശിഗ്രു=മുറിങ്ങവേരിന്മേൽ തൊലി. ഭവനം=കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങു്. ഗോക്ഷുരം=തെരിഞ്ഞിൽ. ഇവ കൊണ്ടുള്ള കഷായവും ഹിതമാകുന്നു.

ഗുണശുദ്ധേ വിധിഃ കാര്യാ പ്രഭഞ്ജനനിബാറണം * ഗുണശുദ്ധത്തിങ്കൽ പ്രഭഞ്ജന(=വാത)ത്തെ ശമിപ്പിക്കുന്നതായ ചികിത്സ ചെയ്യണം.

പത്മപാലശൂനനിർഗ്ഗണ്യീപഞ്ചകോലൈഃ ശൃതം ജലം സ
സൈന്ധവം പിഞ്ചൽ പ്രാതർഗ്ഗന്ധശുദ്ധഹരം പരം * പത്മപാ=
കടുക. ലശൂനം=വെള്ളുള്ളി. നിർഗ്ഗണ്യീ=കരുനൈച്ചിവേർ. പ
ഞ്ചകോലം. ഇവകൊണ്ടുള്ള കഷായം ഇതുപ് മേപ്പൊടിചേ
ർത്തു രാവിലെ സേവിക്കുക. ഗുണശുദ്ധം ശമിക്കും.

സർവ്വശുദ്ധേഷു ശുദ്ധീഞ്ച നിരൂഹമനുവാസനം യഥാഭോഷ
ഞ്ചയുഞ്ജീത പിണ്ഡസേവദോപനാഹനം*സർവ്വശുദ്ധേഷു=എല്ലാ
ശുദ്ധങ്ങളിലും. ശുദ്ധിം=ശോധനത്തെയും, നിരൂഹം=കഷായവ
സ്തിയേയും, അനുവാസനം=സ്നേഹവസ്തിയേയും, പിണ്ഡസേ
വത്തെയും, ഉപനാഹത്തെയും, ഭോഷാനസാരേണ ചെയ്യണം.

ചിഞ്ചാശുഷ്കതപചാരം ഭസ്മ പലാശസപരസേന തു സം
പേഷ്യ ഗുളികാ കായ്യാ സഗുളൈഷാ ച ശുദ്ധജിത് * ചിഞ്ചാ
ശുഷ്കതപക=പുളിയുടെ ഉണങ്ങിയ തൊലി. ഇതു ചുട്ട ഭസ്മമാ
ക്കി പ്ലാശിൻതൊലി കുത്തിപ്പിഴിഞ്ഞ നീരിൽ അരച്ചു ഗുളിക
യുണ്ടാക്കുക. ഈ ഗുളിക ശുദ്ധഹരമാകുന്നു.

കിട്ടം കഷിം പാരതം നിഷ്കമാത്രം കാന്തം മുഷ്ടിം താപ്യ
ചൂണ്ണം തദലം കൃഷ്ണ തദാച്ഛർക്കരായാം സുപിഷ്ടാ ഗുഞ്ജാമാ
ത്രം ഭക്ഷയദനകാല * കിട്ടം=ഇറിമ്പിൻകിട്ടം(മൂന്നുകഴഞ്ച്)
പാരതം=രസം (ഒരു കഴഞ്ച്) കാന്തം=അയസ്ക്രാന്തം (ഒരു പ
ലം) താപ്യചൂണ്ണം=മാക്കീരക്കല്ലിന്റെ പൊടി (കാന്തത്തി
ന്റെ പകുതി) കൃഷ്ണ=തിപ്പലി (മാക്കീരത്തോളം) ഇവ പൊടി
ച്ച് പഞ്ചസാരചേർത്തു ഭക്ഷണസമയത്തു സേവിക്കുക. ഒരു ക
ണിക്കരുവിനോളം സേവിച്ചാൽ മതി.

ഏകനിഷ്കഞ്ച സ്മൃതം സ്വാൽ ദിനിഷ്കം ഗന്ധകം തഥാ
ആയസഞ്ച ത്രിനിഷ്കം സ്വാൽ കത്യാസപരസപേഷിതം ആത
പേ ശോഷിതം സമൃഗ്ഭസ്മ സഞ്ജായതേ ശുദ്ധം സേവേത
തൽ ഗുളയുതം ശുദ്ധവ്യാധിഹരം പരം * സ്മൃതം=രസം (ഒരു പ
ണത്തുക്കം) ഗന്ധകം (രണ്ടുപണത്തുക്കം) ആയസം=ഇരുമ്പു
പൊടി (മൂന്നു പണത്തുക്കം) ഇവ കറുവാഴനീരിൽ അരച്ചു
വെയിലത്തുവെച്ചുണക്കി ഭസ്മമാക്കി ശർക്കരയും ചേർത്തു സേവി
ക്കുക. സർവ്വശുദ്ധങ്ങളും ശമിക്കും.

തൃണാഖ്യപഞ്ചമൂലന്തൃ പൃഥഗ്വശപലം തഥാ തത്സമം പു
 ശ്ലിപണ്ണഗ്രാശ്വ മൂലം തേയേ വിപാചയേൽ ഘൃതപ്രസ്ഥപേ
 യം കപാമേസ്തോത്യാഭജഗകല്പിതം പലാശപത്രസപരസദൃശയ
 ക്തം പ്രസാധിതം പിതം വിനാശയേൽ ശുലം വാതപിത്തസ
 മുതലം * തൃണപഞ്ചമൂലം അഞ്ചും പതിപ്പത്തുപലം. പുശ്ലിപ
 ണ്ണീമൂലം=മുവിലവേര്. തൃണപഞ്ചമൂലത്തോടു സമം. ഇവ ക
 ഷായത്തിൽ രണ്ടിടങ്ങഴി നെയ്യും, രണ്ടിടങ്ങഴി പ്ലാശിലനീരും,
 രണ്ടിടങ്ങഴി പാലുംചേർത്തു പുടയാവ് കല്പനാക്കി കാച്ചി സേ
 വിക്കുക. വാതപിത്തശുലങ്ങൾ ശമിക്കും.

പുശ്ലിപണ്ണീശുപ്തമൂലവൃശ്ചീവാനാം രസേ പചേൽ ഘൃതം
 ഗോസ്തനയഷ്ടഗ്രാഹപഃവ്യാഷജീരകചന്ദനൈഃ കൃഷ്ണാസുരദൃസി
 സുതമകടുരോഹിണീഭീപൃക്കൈഃ സ്തോത്യാഭജംഗസപരസം പ
 ലാശസപരസം തഥാ ക്ഷീരഞ്ച ദിഗുണം തപാ സിദ്ധം തൽ
 ശുലനാശനം * പുശ്ലിപണ്ണീമൂലം=മുവിലവേര്. ശുപ്തമൂലം=കട
 ലാടീവേര്. വൃശ്ചീവം=തവിഴാമവേര്. ഇവ കഷായത്തിൽ
 നൈകാച്ചുക. സ്തോത്യാഭജംഗസപരസം=പുടയാവിലയുടെ നീ
 ര്. പലാശസപരസം=പ്ലാശിലനീര്. ക്ഷീരം=പാൽ. ഇവ മൂന്നും
 നെയ്യിന്റെ ഇരട്ടി ചേർക്കണം. കല്പത്തിന്—ഗോസ്തനം=മു
 ന്തിരിങ്ങ. യഷ്ടഗ്രാഹപഃ=എരട്ടിമധുരം. വ്യാഷം=ചുക്ക മുളകു
 തിപ്പലി. ജീരകം. ചന്ദനം. കൃഷ്ണം=തിപ്പലി. സുരദൃ=ഭേതാ
 രം. സിസുതം=ഇന്തുപ്പ്. കടുകരോഹണി. ഭീപൃകം=അയമോ
 കേം ഇവ അരച്ചു ചേർക്കുക. ശുലങ്ങൾ ശമിക്കും.

പുശ്ലിപണ്ണീബലാകപാമേ ശുഭം ജിണ്ണം വിപാചയേൽ
 ഹിംഗപഷ്ടകം ക്ഷിപേന്തത്ര ചൂണ്ണിതം ഘനതാം ഗതം ശുഭോ
 കോനപാനന്തൽ ശുലശാന്തൈവ പിബേൽ പ്രഗേ * പുശ്ലിപ
 ണ്ണീ=മുവിലവേര്. ബലാ=കറുത്തോട്ടിവേര്. ഇവ കഷായം.
 അതിൽ പഴയ ശക്കര പാവു കാച്ചുക. ആയതിൽ ഹിംഗ്വ=കു
 യം പൊടിച്ചു ചേർക്കുക. ലേഹപാകത്തിൽ വാങ്ങി ഇതു സേവി
 ക്കുക. അനുപാനമായി ശക്കരവെള്ളം കുടിക്കുക. ശുലങ്ങൾ ശ
 മിക്കും.

ഹിംഗുതപഗപിശപചവ്യഭയമരിചതുടീകാരവിവഹ്വജാജീ
 കൃഷ്ണാമുലാജമോജൈസ്സഹ കൃതപിചുഭിമ്മാഗധീചുണ്ണമുഷ്ടൗ
 പ്രസ്ഥാലം യോവരിഷം ലവണമഥ ദഹേന്നാളികേരോദര
 സ്ഥം ശുലീ പൂതീകകാഷ്ഠൈജ്ജയതി ച ഹവിഷാ മാക്ഷികാ
 ധ്യേനലീഡാ * ഹിംഗു=കായം. തപക=ഏലവംഗത്തൊലി.
 വിശപം=ചുക്ക്. ചവ്യഭയം=കുരുമുളകിൽവേരും കാട്ടുമുളകിൻ
 വേരും. മരിചം=കുരുമുളക്. തുടീ=ഏലത്തരി. കാരവി=കരി
 ണ്ചീരകം. വഹ്നി=കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. അജാജീ=ജീരകം. കൃ
 ണ്ണാമുലം=കാട്ടുതിപ്പലിവേര്. അജമോജം=അയമോദകം. ഇവ
 കാരോ വിചു (വിചു=മൂന്നുകഴഞ്ച്) മാഗധീ=തിപ്പലി. ഇത് ക
 രു മുഷ്ടി (മുഷ്ടി=ഒരു പലം) വരിഷ്ഠലവണം=ഇന്തുപ്പ്. ഇത് പ്ര
 സ്ഥാലം. (പ്രസ്ഥാലം=അരയ്ക്കുണ്ടി) എല്ലാംകൂട്ടി പൊടി
 ചു നാളികേരം തുരന്ന തൊണ്ടിൽ ആക്കി അടച്ചു മണ്ണുകൊ
 ണ്ടു പൊതിഞ്ഞ് പൂതീക(=ആവൽ) ത്തിന്റെ വിറകുകത്തി
 ച്ച് ഹേിപ്പിക്കുക. ഇതു വെന്താൽ എടുത്തു നെയ്യുന്തേനും ചേ
 ൾത്തു സേവിക്കുക. ശുദ്ധഹരമാകുന്നു.

തുവച്ചില ചവൽക്കാരം ച്യോഷദീപ്യകഗന്ധകം കൂത്തരി
 കയുടേ വേരും പശുപാശീ രസം തഥാ ജീരകഭയസിന്ധൃതമ
 മുളളിയും കാട്ടുതിപ്പലി ചവ്യം കായഞ്ച തത്സർവ്വം സമഭാഗേന
 കല്പിതം പടയാവരസം വീഴ്ത്തി ത്രിദിനം സാധുപേഷയേൽ കാ
 ട്ടുചേനയുടെ മദ്ധ്യം തുരന്നതിൽവിനിക്കിപേൽ തൽകല്പം പി
 ന്നെന്നനായിത്തൽവണ്ഡേന പിധായ ച മുദാസമന്താത്സംലി
 പ്യ ബഹുചാരം പ്രശോഷ്യ ച ആവലിന്ധനസന്ദീപ്തേ ജപലനേ
 തദപിപാചയേൽ തൊണ്ണൂറുനാഴികാന്തേ ച തത്സമാദായ ബു
 ലിമാൻ ശന്നൈമ്മണ്ണുകുളഞ്ഞിട്ടു സാധുസഞ്ചുണ്ണൗ തൽപുനഃ
 ഗുളോദകേന ശുലാന്തം പായയേന്മാത്രയാ സഹ ഘൃതാനം ഭോ
 ജയേച്ഛാനു സർവ്വശുദ്ധവിനാശനം * തുവച്ചില=തുവച്ചിലക്കാരം.
 ച്യോഷം=ചുക്ക് മുളക്, തിപ്പലി. ദീപ്യകം=അയമോദകം. ജീര
 കഭയം=ജീരകവും കരിഞ്ചീരകവും. സിന്ധൃതം=ഇന്തുപ്പ്. ച
 വ്യം=കാട്ടുമുളകിൻവേര്. ശേഷം മരുന്നുകൾ സ്സഷ്ടം. എല്ലാം

സമംകൂട്ടി പുടയാവരസത്തിൽ മൂന്നഭിവസം അരക്കുക. ആ കല്ലും കാട്ടുചേന തുരന്ന് അതിലാക്കി കാട്ടുചേനയിലകൊണ്ടു പൊതിഞ്ഞ് മണ്ണിൽ പൊതിഞ്ഞ് അനേകപ്രാവശ്യം ഉണക്കി ആവൽവിറകിട്ടു തീകത്തിച്ച് തൊണ്ണൂറുനാഴികനേരം വേവിക്കുക. പിന്നെ മണ്ണുകളുഞ്ഞ് പൊടിച്ച് ശർക്കരവെള്ളത്തിൽ സേവിക്കുക. സർപ്പശുദ്ധങ്ങളും ശമിക്കും.

മഹാവൃക്ഷാക്ഷബൃഹതീലവണം സന്ദഹേൽ ഫലേ അന്തർധൂമം തതഃ കാഷ്ഠൈരാദ്രൈഃ പൂതീകസംഭവൈഃ പാരിഭൂപലാശതപഗ്ഗ്രന്ഥികാകൃമിശത്രുഭിഃ സിലേ കഷായേ തൽക്ഷാരം പരിശ്രാവ്യ പുനഃ പചേൽ മണ്ഡൂരമൂണ്ണസഹിതം തദേതസാസ്രതാം ഗതം ഹിംഗ്വാദിമൂണ്ണം പ്രക്ഷിപ്യ ദ്രവ്യാ തമവഫട്ടയേൽ അചതായ് തതോ വൈദ്യഃ ശുലാന്തായ പ്രദാപയേൽ മഹാവൃക്ഷമിദംനാമ ലവണം ലവണോത്തമം * മഹാവൃക്ഷം=കുളിക്കഴുത്ത്. അക്ം=എരുക്കിൻവേര്. ബൃഹതീ=ചെറുവഴുതിനവേര്. ലവണം=ഇരുപ്പ്. ഇവ കടത്തിലാക്കി കടമടച്ച് ആവലിൻവിറകു കത്തിച്ച് വേവിക്കുക. ആ ക്ഷാരത്തെ പാരിഭൂതപകു=കരിമുരുക്കിൻതൊലി. പലാശതപകു.=പ്ലാശിൻതൊലി ഗ്രന്ഥികം=കാട്ടുതിപ്പലിവേര്. കൃമിശത്രു=വിഴാലരി. ഇവയുടെ കഷായത്തിൽ കലക്കി മണ്ഡൂരമൂണ്ണം (ഇരുമ്പുകിട്ടപ്പൊടി) ചേർത്തു അടുപ്പത്തുവെച്ചു വീണ്ടും വേവിക്കുക. സാമ്പ്രപാകമായാൽ ഹിംഗ്വാദിപൊടിയും ഇട്ടു കടകോൽകൊണ്ടു കടഞ്ഞുയോജിപ്പിക്കുക. പാകമായാൽ വാങ്ങി സേവിക്കുക. ഈ ലേഹത്തിന്നു 'മഹാവൃക്ഷലവണം' എന്നു പേര്. ഇതു സേവിച്ചതിന്നു മേലെ നൈകൂട്ടി ഉണ്ണുകയും വേണം. ശുലത്തിങ്കൽ ഉത്തമം.

കിട്ടത്തിൻപൊടിനാഴി കാന്തമുരിയും നാഴിക്കുനാലൊന്നുടൻ ചിക്ഷാഭൂതിപൊടിച്ചു ചിത്രകമതും മുഷ്ടിപ്രമാണന്തഥാ കൃഷ്ണം ശേപതമിരണ്ടു മരുകമുടൻ വേറിട്ടു ത്രിംശൽ കഴഞ്ചോരോന്നേയിവ നാല്പതുശ്ച നിഗളം സൂതം തഥാ ഗന്ധകം കയുന്നിമോരട കഴഞ്ചി മുരുക്കിപ്പററിൻ ചാരാക്കുമാറുരിയുരിശ്ശ പിഴിഞ്ഞുകൊണ്ട് നേരത്തരച്ച ഭിവസത്രിതയം കഴിഞ്ഞാൽ പിന്നെ

മൃത്യു ഗുഹികാഃ പുനരണ്ണതാക്കി മോരിൽ കുടിയെഴുതിരവേ
 പുനരൊന്നു രാവും തേനീൽക്കുഴച്ചതിനെ നക്കുക ഭോജനാനേ
 നോവുന്ന നോവുമരിശോരപാണ്ഡുഗുണം വേരറ്റു ജാഠരകൃശ
 ന വിവൃദ്ധിമേതി * പുരാണകിട്ടത്തിന്റെ പൊടി ഒരു നാഴി;
 കാന്തം ഉരി; കോൽപുളിവേരിന്മേൽതൊലി ചുട്ട ഭസ്മം ഒഴുക്ക്;
 കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ് ശുദ്ധിചെയ്ത് ഒരുപലം; വെളുത്ത അഭ്രക
 വും കറുത്ത അഭ്രകവും മൂപ്പതു കഴഞ്ചുവീതം; രസവും ഗന്ധക
 വും ശുദ്ധിചെയ്ത് (നിഗളം=ശുദ്ധിചെയ്ത്) നന്നാലുകഴഞ്ച്; ക
 ണ്ണത്തുണ്ണിനീര് പെരുങ്കുരുമ്പനീര് കഴഞ്ചിയിലനീര് കുരിമുരി
 ക്കിലനീര് ഇവ ഉരിചീതം ഓരോന്നിലും മൂന്നുഭിവസം അരച്ച്
 എണ്ണതു ഗുഹികയായി ഉരുട്ടുക. ഈ ഗുഹിക യഥാവിധി സേവി
 ച്ചാൽ ശുദ്ധാദികളിൽ അത്യുത്തമം.

സ്തോത്യാഭജംഗമാദായ സ്വരസം യത്രാപിധിതം ചതുർത്ഥ
 ണേ രസേതസ്തിൻ ഘൃതപ്രസ്ഥം വിപാചയേൽ ക്ഷീരത്തു ദി
 ഗുണം ദ്രോൺ ധാത്രികേക്ഷുവിദാരിണാം ദശമൂലസ്യ ച രസം
 പ്രസ്ഥം പ്രസ്ഥം പ്രഭാപയേൽ തത്ര കല്പാണിമാൻ ദ്രോൺ കാ
 ഷ്ടികാംശു ഭിഷഗപരഃ പഞ്ചാഭിപ്ലവണ്ണൈശ്ചക്തം ത്രികടുത്രിഫ
 ലാന്തഥാ കാരവീകടുരോഹിണ്യോ മാതൃളംഗഫലാന്തഥാ ദി
 ക്ഷാരഹിംഗുരീച മേലാചപ്രാജമോജകം മുദീകാം കാകജി
 ഹപാഞ്ച ദേവദാരുകരിപ്ലകം വജ്രകം ശുച്ഛമൂലഞ്ച വിഷമുഷ്ടേ
 ശു പത്രകം ഏതൽ ശുദ്ധാരികന്നാമ ഘൃതം ശുദ്ധവിനാശനം *
 സ്തോത്യാഭജംഗം=പുടയാവ്. ഇതിന്റെ നീര് എടുങ്ങഴി നാല്.
 നെ എടുങ്ങഴി ഒന്ന്. പാൽ എടുങ്ങഴി രണ്ട്. പച്ചനെല്ലി
 നീര് കുരിമ്പിൻനീര് പാൽമുതുകിൻകിഴങ്ങിന്റെ നീര്, ദശ
 മൂലകഷായം ഇവ ഓരോ ഇടുങ്ങഴി. കല്പത്തിന്നു—പഞ്ചലവ
 ണ്ണങ്ങൾ=ഇരുപ്പ്, വിളയുപ്പ്, മരക്കലയുപ്പ്, വെടിയുപ്പ്, കാ
 കുപ്പ്. ത്രികടു-ചുക്ക് മുളക് തിപ്പലി. ത്രിഫല. കാരവീ=ക
 റിഞ്ചീരകം. കടുകരോഹിണി. മാതൃളംഗഫലം=മാതളനാരങ്ങ.
 ദിക്ഷാരം=ചവൽക്കാരവും തുവച്ചിലക്കാരവും. ഹിംഗു=കായം.
 മരിചം=കുരുമുളക്. ഏലാ=ഏലത്തരി. ചവ്യം=കാട്ടുമുളകിൻ

വേര്. അജമോജകം=അയമോദകം. മുദീകാ=മുന്തിരിങ്ങാപ്പഴം. കാകജിഹ്വാ=കാക്കത്തൊണ്ടിവേര്. ദേവദന്ത=ദേവതാരം. കരില്ലകം=തവിഴാമവേര്. വജ്രകം=ചതുരക്കള്ളിവേര്. ശുക്ലമുലം=വലിയ കടലാടിവേര്. വിഷമുഷ്ടിപത്രം=കാട്ടപ്പയില. ഇവ മുഞ്ചുനുകഴഞ്ഞ് അരച്ചു ചേർക്കുക. ഈ നെയ്യിന്ന് ശുലാരിക മെന്നു പേര്. ശുലം ശമിക്കും.

ലോഹായസ്താന്തകിട്ടാഭുകശിവിമുസലിലാംഗലീനൈക കണ്ഠീ ഭംഗീരാത്രീ രസോനോഷണകപലമിതം മൂണ്ഡ നിക്ഷിപ്യസത്യക മുത്രേ ധാത്രീരസേ കിംശുകമധുകരസേ ച ത്രിരാത്രം സുപിഷ്ടാ ശുഷ്കാൻ വാദേദേടാംസ്താൻ സഗുളമഖിലശുലാമയഃ ലപംസനായ * ലോഹം=ഉരുക്കുപൊടി. അയസ്താന്തം. കിട്ടം=ചുരണകിട്ടത്തിൽപൊടി. അഭുകം. ശിഖി=കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. മുസലി=നിലപ്പനക്കിഴങ്ങ്. ലാംഗലി=മേത്തേന്നി (ശുദ്ധിചെയ്ത്). നൈകകണ്ഠീ=മുയൽചെവി. ഭംഗി=കണ്ണരണ്ണി. രാത്രീ=മഞ്ഞറം. രസോനം=ഉള്ളി. ഉഷണം=കരുമുളക്. ഇവ കാരോപലം പൊടിക്കുക. മുത്രം=ഗോമുത്രം. ധാത്രീരസം=പച്ച നെല്പിക്കനീര്. കിംശുകരസം=കരിമുരുക്കിലനീര്. മധുകരസം=എരട്ടിമധുരക്കഷായം ഇവ കാരോന്നിലും മുമ്പാഞ്ഞ പൊടി മുഞ്ചുനദിവസം അരച്ചു വടകമാക്കുക. ഈ ഗുളിക ശർക്കര ചേർത്തു സേവിച്ചാൽ എല്ലാ ശുലങ്ങളും ശമിക്കും.

ചിരകാലസമുൽപന്നേ ശുലരോഗേ തപശാമൃതി പിബേൽ ശുലബലാതൈലം ത്രിരാവൃത്യയഥാവിധി* വളരെ കാലത്തെ പഴക്കമുള്ളതായ ശുലരോഗം മാരാതെ നിൽക്കുന്നതായാൽ ശുലബല മൂന്നാവർത്തിച്ചു വിധിപോലെ സേവിക്കണം ശമിക്കും.

ഇതി ശുലചികിത്സാ.

ജലകൃമ്മചികിത്സാ.

യദാ ഗ്ലേഷ്ടാ പ്രകുപിതോ വായുനാ സമുദീരിതഃ വാമേ വാ ദക്ഷിണേ വാപി പാശ്ചാ സമുപമീയതേ ആയതഃ കഠിനശ്വാ

പി ഗ്രന്ഥിരൂപഃ സവേദനഃ സീദനം സകമിശ്ഠേച്ഛല്യം പാ
 ണ്യുഭാവം കരോതി ച ജലകൃത്ഥം തം വിദ്വാൽ ശ്ലേഷ്മവാതസ
 മുതഭവം * യദം=യാതൊരിക്കൽ. ശ്ലേഷ്മാപ്രകപിതഃ=കഫം പ്ര
 കഷ്ണേണ കോപിച്ചിട്ട്. വായുനാ സമുദീരിതഃ=വാതത്താൽ സ്വ
 സ്ഥാനത്തിൽനിന്നു പ്രേരിതമായിട്ട്. വാമേദക്ഷിണേ വാ പാ
 ശ്വേപ (കക്ഷിയുടെ) ഏടത്തുഭാഗത്തോ വലത്തുഭാഗത്തോ. ആയ
 തഃകഠിനശ്വ=നീണ്ടതായിട്ടും കഠിനമായിട്ടും. ഗ്രന്ഥിരൂപഃ=മുഴ
 യുടെ ആകൃതിയോടുകൂടിയതായി. സവേദനഃ=വേദനയുള്ളതാ
 യി, സമുപചീയതേ=വലിച്ചുകിടക്കുന്നു, അപ്പോൾ സീദനം=
 തളിച്ചയും സകമിശ്ഠേച്ഛല്യം=തടകൾക്കു ബലമില്ലായ്മയും ഭ
 വിക്കുന്നു. പാണ്യുഭാവം കരോതി ച=ശരീരത്തിന്നു വിളപ്പു മു
 ണ്ടാക്കുന്നു. തം ജലകൃത്ഥം വിദ്വാൽ=ഇതിനെ ജലകൃത്ഥമെന്നറി
 യണം. ശ്ലേഷ്മവാതസമുതഭവം=ഇത് കഫവാതങ്ങളെക്കൊണ്ടു
 ണ്ടാകുന്നതാണ്.

തസ്യ കുർച്ചിത യുക്ത്യാ ച ഗുണപ്ലീഹചികിത്സിതം*തസ്യ=
 ജലകൃത്ഥത്തിന്ന്. യുക്ത്യാ=യുക്തിയനുസരിച്ച്. ഗുണപ്ലീഹചി
 കിത്സിതം കുർച്ചിതം=ഗുണനും പ്ലീഹരോഗത്തിനുമുള്ള ചികി
 ത്സകൾ ചെയ്യണം. ജലകൃത്ഥം ഗുണനോടു വളരെ അടുപ്പമുള്ള
 ഒരു രോഗമാകയാലും, ഇതിന്റെ സ്ഥാനം പ്ലീഹയോടു സംബ
 ന്ധിച്ചാകയാലും ഇതിങ്കൽ ഗുണപ്ലീഹചികിത്സകൾ ചെയ്യേണ്ട
 താണെന്നു താൽപര്യം.

പുനന്വം ശതപലം തദലം ചിത്രകസ്യ ച തത്സമം ല
 ശ്വനാൽ കന്ദം കലത്ഥസ്യാഡകം തഥാ ശുണ്ഠീഗ്രന്ഥിക പുതീ
 ക പിപ്പലീ ദപയഗോക്ഷരം ത്രിപുട്ടന്തീ വചാചവ്യ ഗവാക്ഷീ ശി
 ഗ്രമോരടം പൃഥഗ്ദേഹലികം ക്ഷുണ്ണം ചതുർദ്ദാണേ ജലേ പ
 ചേൽ അഷ്ടഭാഗാവശിഷ്ടേസ്തിന്നാഡകം സപ്പിഷഃ പചേൽ
 ദേഹിഗുണക്ഷീരസംയുക്തം ഹിംഗവാദി പ്രതിവാപവൽ സിദ്ധം
 തൽ സേവിതം സമൃഗ്ജലകൃത്ഥം ഗദാപഹം * പുനന്വം=തവി
 ഴാമവേര് പലം നൂറ്. ചിത്രകം=കൊടുവലിക്കിഴങ്ങ് അമ്പ
 തുപലം. ലശ്വനം=വെള്ളുള്ളി അമ്പതുപലം. കലത്ഥം=മുതിര

നാലിടങ്ങഴി. ശുണ്ണീ=ചുക്ക്. ഗ്രന്ഥികം=കാട്ടുതിപ്പലിവേര്. പൂരീകം-ആവിൽതൊലി. പിപ്പലീദപയം=തിപ്പലിയും അത്തിത്തിപ്പലിയും. ഗോക്ഷരം=ഞെരിഞ്ഞിൽ. ത്രിവൃത്ത്=ത്രികോല്പക്കൊന്ന. ദന്തീ=നാഗാന്നിവേര്. വചാ=വയമ്പ്. ചവ്യം=കാട്ടുമുളകിൻവേര്. ഗവാക്ഷി=കറുത്ത ശംഖപുഷ്പത്തിൻവേര്. ശിഗ്രു=മുരിങ്ങവേരിന്മേൽ തൊലി. മോരടം=പെരുങ്കരുമ്പവേര്. ഇവ ഓരോന്നും ഈരണ്ടുപലം. ചതച്ചു ചതുരോണേ ജലേ=അരുപത്തിനാലിടങ്ങഴി വെള്ളത്തിൽ. കഷായംവെക്കുക. എട്ടിലൊന്നായാൽ നാലിടങ്ങഴി നൈമേക്കുക. എട്ടിടങ്ങഴി പാലും ചേർക്കണം. കല്ക്കത്തിന്നു ഹിംഗ്വാദിയിലെ മരുന്നുകൾ അരച്ചു ചേർക്കുക. ഹിംഗ്വാദി='ഹിംഗ്വചാവിജയാ' ഇത്യാദി. ഈ നൈ വഴിപോലെ സേവിച്ചാൽ ജലകൃമം ശമിക്കും.

ഇതി ജലകൃമചികിത്സാ.

മഹോദരചികിത്സാ.

പുഥശോഷൈസ്സമസ്തൈശ്ച പ്ലീഹബലക്ഷതോദകൈഃ ജായന്തേ ജഠരാണൃഷ്ടൗ മന്ദാഗ്നീ നാമപത്വൃതഃ * ജഠരങ്ങൾ (=മഹോദരങ്ങൾ) എടുപ്രകാരത്തിലാണ്. ഇവ അഗ്നിമാന്ദ്യമുള്ളവക്ക് അപത്വ്യാചരണംകൊണ്ട് ഉണ്ടാകുന്നു. പുഥശോഷഃ=ദോഷങ്ങളെക്കൊണ്ട് മൂന്നുവിധം; സമസ്തൈ=ദോഷസന്നിപാതംകൊണ്ട് ഒരുവിധം; പ്ലീഹബലക്ഷതോദകൈഃ=പ്ലീഹ, ബലം, ക്ഷതം, ഉദകം എന്നിവകൊണ്ടു നാലുവിധം; ഇങ്ങിനെ എടുപ്രകാരം. (ഇവയിൽ പ്ലീഹോദരം എന്നതു ജഠരത്തിന്റെ എടുത്തുഭാഗത്തുള്ള പ്ലീഹ സ്ഥാനംതെറ്റി ചീത്ത് ഉണ്ടാകുന്നതും, ബലോദരം എന്നത് വലത്തുഭാഗത്തുള്ള യകൃത്ത് സ്ഥാനംതെറ്റി ഗുദപാദത്തെ ബന്ധിച്ച് ഉണ്ടാകുന്നതും, ക്ഷതോദരം എന്നത് ആന്ത്രം തുളുഞ്ഞ് ആ ദ്വാരത്തിൽകൂടെ മലം ഒലിക്കുന്നതും, ഉദകോദരം എന്നതു ജലവാഹികളായ സ്രോതസ്സുകൾ തടഞ്ഞ് വയറിൽ വെള്ളംനിറയുന്നതുമായ ഉദരങ്ങളാക

ന്നു എന്നും, ക്ഷതോദരത്തിന്നു ചിത്രോദരമെന്നും പേരുണ്ടെന്നും അറിഞ്ഞുകൊൾക).

പാതപിത്തകഫപ്ലീഹ സന്നിപാതോദകോദരം കൃച്ഛ്രം യഥോത്തരം, പക്ഷാൽ പരം പ്രായോപരേ ഹതഃ * ഉദരങ്ങളുടെ സാദ്ധ്യസാദ്ധ്യതയെ പറയുന്നു—പാതം, പിത്തം, കഫം, പ്ലീഹ, സന്നിപാതം, ഉദകം എന്നീ ആറ് ഉദരങ്ങൾ മേല്പോട്ടുമേല്പോട്ട് കൃച്ഛ്രസാദ്ധ്യങ്ങളാണ്. ആറിൽവെച്ച് അധികം കൃച്ഛ്രമായിട്ടുള്ളത് ഉദകോദരമെന്നതും. അപരേ=മറ്റു രണ്ടുദരങ്ങൾ (ബലോദരവും ക്ഷതോദരവും) പ്രായഃ=മിക്കവാറും. പക്ഷാൽപരം ഹതഃ=കുറവുപക്ഷം കഴിഞ്ഞാൽ രോഗിയെ ഹനിക്കുന്നു. അവ അസാദ്ധ്യമെന്നു സാരം.

ദോഷാതിമാത്രോപചയാൽ സ്രോതോമാഗ്ഗ്നിരോധനാൽ സംഭവന്ത്യുദരാസ്തസ്താന്നിത്യമേനം വിരേചയൽ പായയേ തൈലമൈരണ്ഡം സമൃത്രം സപയോപി വാ * ദോഷങ്ങൾ അധികമായി വലിച്ചു സ്രോതസ്സുകളുടെ പ്രാരമടഞ്ഞിട്ടാണ് ഉദരങ്ങളുണ്ടാകുന്നത്. ആകയാൽ മഹോദരിയെ ദിവസംതോറും വിരേചിപ്പിക്കണം. വിരേചനത്തിനുള്ള ഔഷധം പറയുന്നു—ഏരണ്ഡം തൈലം=അവണക്കെണ്ണയെ, സമൃത്രം=ഗോമുത്രം ചേർത്തിട്ടോ, സപയഃ=പാൽചേർത്തിട്ടോ, പായയേൽ=സേവിപ്പിക്കണം.

ത്രായന്തി പക്ഷാദരോഷോപ്പാൽ പശുവിൻപാൽ സമനപിതം സസ്തകപയോ ഘൃതം സിദ്ധം രേകേണ ജരാരപഹം * ത്രായന്തി=ബ്രഹ്മി. ബ്രഹ്മിനിര്, തേങ്ങാപ്പാല്, പശുവിൻപാൽ, കള്ളിപ്പാൽ (=സ്തകപയസ്സ്) എന്നിവ ചേർത്തിൽ നൈകാച്ചുക. ഇത് സേവിച്ചാൽ വിരേചനം വരും. ഉദരം ശമിക്കും.

വൈരചാരികനിഷ്പാഥേ തൽകല്പം വിപചേൽ ഘൃതം ഏരണ്ഡതൈലയുക്തം വാ സിദ്ധം ജരാനാശനം * വൈരേചാരികനിഷ്പാഥേ=വിരേചനഔഷധഗണകഷായത്തിൽ. തൽകല്പം=ആ ഗണത്തിലെ മരുന്നുകൾ കല്പനായിട്ട്. ഏരണ്ഡതൈലയുക്തം വാ=ചേണമെങ്കിൽ അവണക്കെണ്ണയും ചേർത്തിട്ട്. ഘൃതം വിപചേൽ=നൈകാച്ചുക. ഉദരരോഗം ശമിക്കും.

ദശമൂലപഞ്ചകോല ത്രിഫലാദനീ ത്രിവൃത്സിലം തോയ
മശേഷം ക്ഷപയേൽ ജഠരാണുപി ജാതപാമാംസി * ദശമൂലം
പഞ്ചകോലം. ത്രിഫല. ദനീ=നാഗാന്തിവേര്. ത്രിവൃത്ത്=ത്രി
കോല്പക്കൊന്നു. ഇവ കഷായം സേവിച്ചാൽ ഉദരങ്ങൾ വെള്ളം
വെച്ചുചയ്യാലും ശമിക്കും. (എല്ലാ ഉദരങ്ങളിലും, ആദിയിൽ
ചികിത്സിക്കാതെ ഉപേക്ഷിച്ചെങ്കിൽ ജലം നിറയും. അങ്ങിനെ
യുള്ള സ്ഥിതിയിലെത്തിയാൽ അസാധ്യമാകുന്നു എന്നും പറ
യുന്നു).

ത്രിപുട്പശ്ചിമവിജയാ ശമ്രാകൈശ്വ സകന്തുണ്ണൈഃ സ
പുതിപല്ലവൈസ്സിലം പാക്വം ജഠരനാശനം * ത്രിവൃത്ത്=ത്രി
കോല്പക്കൊന്നു. പശ്ചിമം=തവിഴാമ. വിജയാ=കടുക്ക. ശമ്രാകം=
കൊന്നവേരിന്മേൽ തൊലി. കന്തുണ്ണം=കരിന്റോലപ്പുല്ല്. പ
തിപല്ലവം=ആവൽകുന്നന്ത്. ഇവ കഷായം ഉദരശമനമാകുന്നു.

നികംഭകുംഭത്രിഫലാഗവാക്ഷീ സ്തംഭതിലപകൈഃ കല്പിത
മംബുചിതം സഹേമദൃശ്യം സകണ്ണം വിരേകാജ്ജയത്യഭാവന്ത
മഹോദരാണി * നികംഭം=നാഗാന്തിവേര്. കുംഭം=ത്രികോല്പ
ക്കൊന്നു. ത്രിഫല ഗവാക്ഷീ=കറുത്ത ശംഖപുഷ്പത്തിന്റേവേര്.
സ്തംഭം=കള്ളി. തിലപകം=കമ്മട്ടിഞ്ഞൊലി. ഇവ കഷായത്തിൽ.
ഹേമദൃശ്യാ=എരുമക്കള്ളിപ്പാൽ. കണ്ണം=തിപ്പലി ഇവ മേപ്പൊ
ടിചേർത്തു സേവിക്കുക. വിരേചനംവന്ന് ഉദാവന്തവും ഉദരവും
ശമിക്കും.

ശോഫോപക്രമനിദ്രിഷ്ടേ ഭസ്മപേയേ ച യോജയേൽ ശോ
മൂത്രപകപാം വിജയാം തക്ത്രേ സേവേത ചോദരീ * ശോഫചി
കിത്സയിൽ പറയുന്ന രണ്ടുതരം ഭസ്മക്കഞ്ഞികളും പ്രയോഗി
ക്കാം. വിജയാ=കടുക്ക. ഇത് ശോമൂത്രത്തിൽ പുഴുങ്ങി മോരിൽ
അരച്ചുകലക്കി സേവിക്കുകയുമാകാം.

അയോരജോനാഗരവഹ്നിപത്ത്വാ കലിംഗദനീ ത്രിവൃതാ
സ്സമാംശാഃ ചൂണ്ണാനി ഗോമൂത്രപരിപ്ലതാനി ശോഫോദരഹ്ണാ
നി ഭവന്തി സദ്യഃ * അയോരജസ്സ്=ഉരുക്കുപൊടി. നാഗരം=
മുക്ക. വഹ്നി=കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. പത്ത്വാ=കടുക്ക. കലിം

ഗം=കടകപ്പാലയരി. ദന്തി=നാഗാന്തിവേർ. ത്രിവൃതം=ത്രികോ
ലകൊന്ന. ഇവ സമം പൊടിച്ച് ഗോമൂത്രത്തിൽ കലക്കി സേ
വിക്കുക. ശോഫവും ഉദരവും ശമിക്കും.

യവാന്തീ ഹപുഷാധാന്യ ശതപുഷ്പോപകഞ്ചികാഃ കാരവീ
പിപ്പലീമൂല മജഗന്ധാ ശരീവചാ ചിത്രകാജാജികം വ്യോഷം
സ്വപ്നക്ഷീരീ ഫലത്രയം ദ്രോൺ ക്ഷാരൗ പൗഷ്കരം മൂലം കുഷ്മം
ലവണപഞ്ചകം വിളംഗഞ്ച സമാംശാനി ദന്ത്യാ ഭാഗത്രയം ത
മാ ത്രിവൃദിശാലേ ദിഗ്ഗുണ സാതലാ ച ചതുർത്ഥാ ഏഷ
നാരാചകാ നാമ യോഗോ രോഗഗണാപഹഃ നൈതം പ്രാപ്താ
തിവർത്തന്തേ രോഗാ വിഷ്ണുചിചാസുരാഃ തത്രേണോദരിഭിഃ പേ
യോ ഗുന്മാഭിഞ്ചരാംബുനാ ആനാഹചാതേ സുരയാ ചാതരോ
ഗേ പ്രസന്നയാ ദധിമണ്ഡന വിരസംഗേ ഡാഡിമാംഭോഭി
രശ്ശസൈഃ പരികേന്ത സപുഷ്പാമൈരുഷ്ണാംബുഭിരജീർണ്ണകേ യ
ഥാഹം സ്തിശ്ചഭേഹേന പേയമതദിരേചനം* യവാന്തീ=ചെ
റുചീരകം. ഹപുഷാ=ഈടയ്ക്കാമണിയൻവേർ. ധാന്യം=കൊത്ത
മ്പാലയരി. ശതപുഷ്പാ=ശതകപ്പ. ഉപകഞ്ചികാ=അത്തിത്തി
പ്പലി. കാരവീ=കരിഞ്ചീരകം. പിപ്പലീമൂലം=കാട്ടുതിപ്പലിവേർ.
മജഗന്ധാ=ആട്ടുനാരിവേളവേർ. ശരീ=കച്ചുരിക്കിഴങ്ങ്. ച
വാ=വയമ്പ്. ചിത്രകം=കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. അജാജി=ജീര
കം. വ്യോഷം=ചുക്ക് മുളക് തിപ്പലി. സ്വപ്നക്ഷീരീ=ചതുരക്ക
ള്ളി. ഫലത്രയം=ത്രിഫല. ദ്രോൺ ക്ഷാരൗ=ചവൽക്കാരവും തു
വച്ചിലക്കാരവും. പൗഷ്കരമൂലം. കുഷ്മം=കൊട്ടം. ലവണപഞ്ച
കം=ഇന്തുപ്പ് വിളയുപ്പ് മരക്കലയുപ്പ് വെടിയുപ്പ് കാരുപ്പ്. വി
ളംഗം=വിഴാലരി. ഇവ സമം. ദന്തി=നാഗാന്തിവേർ. ഇതു മൂ
ന്നഭാഗം. ത്രിവൃത്ത്=ത്രികോലകൊന്ന. വിശാലാ=കാട്ടുവെള്ള
രിവേർ. ഇവ ഹൃദയഭാഗം. സാതലാ=ബ്രഹ്മി. ഇത് നാലുഭാ
ഗം. എല്ലാംചേർത്തു പൊടിക്കുക. ഈ പൊടിക്കു 'നാരാചക'
മുണ്ണമെന്നു പേർ. ഉദരരോഗികൾ ഇതു മോരിൽ സേവിക്ക

ഗുന്മാദിരോഗങ്ങളുള്ളവരും അതാതിന്നു പറഞ്ഞ സാധ
നങ്ങളിൽ സേവിക്കണം. വിഷ്ണുവിനെക്കണ്ടാൽ അസുരന്മാരെ

ന്നപോലെ ഈ ചൂണ്ണംകിട്ടിയാൽ പിന്നെ രോഗങ്ങൾ ആക്രമിക്കയില്ല. 'നാരായണചൂണ്ണം' എന്നൊരു പാഠഭേദവുമുണ്ട്.

ആരഗപധസ്യ മൂലേന പാക്യം ജഠരാശനം ഇന്ദ്രകാന്തം ഘൃതംയോജ്യം ഷരപലഞ്ച മഹോദര * ആരഗപധമൂലം = കൊന്നവേരിന്മേൽതൊലി. ഇത് കഷായംചെയ്ത സേവിക്കുക. ഉദരം ശമിക്കും. ഇന്ദ്രകാന്തം, ഷരപലം എന്നീ ഘൃതങ്ങളും സേവിക്കാം.

പഞ്ചകോലസ്യ വിധയഃ സകലാശ്വാദരോപഹാഃ കലത്വസ്യ സുരാഹപസ്യ ദശമൂലസ്യ ചാണ്ടസാ ലത്തനസ്യ സുഖാഭിർ്യാ പീതാകൃഷ്ണാദരോപഹാ * പഞ്ചകോലം, കലത്വം (=മുതിര), സുരാഹം (=ദേവതാരം), ദശമൂലം, ലത്തനം (=ഉള്ളി) എന്നിവയെ വെള്ളത്തിൽ എല്ലാപ്രകാരങ്ങളിലും ഉപയോഗിക്കുന്നത് ഉദരഹരമാകുന്നു. കൃഷ്ണം = തിപ്പലി. ഇത് ഉഷ്ണജലത്തിൽ സേവിക്കുന്നതും നല്ലതാകുന്നു.

പുതീകശുണ്ഠീ വഷാഭൂവഹ്വേരണ്ഡകലത്വജഃ കഷായോ ഹിംഗുസിന്ധുത്വസംയുതഃ പ്ലീഹനാശനഃ * പുതീകം = ആ ചൽക്കുന്നത്. ശുണ്ഠീ = ചുക്ക്. വഷാഭൂ = തവിഴാമവേര്. വഹ്നി = കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. ഏരണ്ഡം = അമ്പലക്കിൻചേര്. കലത്വം = മുതിര. ഇവ കഷായം കായവും ഇതുചും മേപ്പൊടിചേർത്തു സേവിക്കുക. പ്ലീഹോദരം ശമിക്കും.

അക്വപത്രം സലവണമന്തർധൂമം വിപാചയേൽ മസ്തനാ തൽ പിബേൽ ക്ഷാരം പ്ലീഹപ്രശമനം പരം * അക്വപത്രം = എരക്കിന്നില. ലവണം = ഇനുപ്പ്. ഇവ ചതച്ച് കുടത്തിലാക്കി അടച്ച് അടുപ്പത്തുവെച്ച് വേവിച്ച് ക്ഷാരമാക്കുക. ആ ക്ഷാരം തയിർവെള്ളത്തിൽ സേവിക്കുക. പ്ലീഹോദരം ശമിക്കും.

പ്രയുഞ്ജിത ഭിഷക പ്രാജ്ഞാ യഥാദോഷോദയം ക്രിയാഃ ബലോദരനിവൃത്തൃത്വം മശ്കമ്മാവചാരയേൽ * ബുദ്ധിമാനായ വൈദ്യൻ ഉദരങ്ങളിൽ ഏതു ദോഷത്തിന്നാണ് ശക്തി എന്നു നോക്കി യഥോചിതം ചികിത്സകൾ ചെയ്യണം. ബലോദരത്തിന്റെ നിവാരണത്തിന് അശ്ശിയികൾ പറഞ്ഞ ചികിത്സകളും ചെയ്യണം.

കൃഷ്ണാലശ്വനപത്മയാനാം പാക്യമേരണ്ഡതൈലവൽ പി
ബതോ വിലയം യാതി പ്ലീഹബലോദരം ശൃവം * കൃഷ്ണ=തി
പ്പലി. ലശ്വനം=വെള്ളള്ളി. പത്മയാ=കടുക. ഇവയുടെ കഷാ
യം അവണക്കണ്ണുചേർത്തു സേവിക്കുക. പ്ലീഹോദരവും ബലോ
ദരവും ശമിക്കും.

സൗഭജനസ്യ നിഷ്കാപാഥം സപ്തിസ്സന്ധവസംയുധം
ചിദ്രോദരേ പ്രയുഞ്ജിത കർമ്മാന്തർവിദ്രധീരിതഃ * സൗഭജനം=
തണ്ടുചുക്കുന്ന മുരിങ്ങ. ഇതു കഷായംചെയ്ത് നെയ്യും ഇതുപുറം
സേവിക്കുക. അന്തർവിദ്രധിയിങ്കൽ പറയപ്പെട്ട ചികിത്സയും
ചെയ്ത. ചിദ്രോദരം ശമിക്കും.

അപാം ദോഷഹരാണാമേ യോജയേദുകോദരേ മുത്ര
യുക്താനി തിക്താനി വിവിധക്ഷാരവന്തി ച * ഉദകോദരത്തി
ങ്കൽ ആദ്യം ജലത്തിന്റെ ദോഷത്തെ കളയുന്നതായും ഗോമു
ത്രം കൂട്ടിയതായും തീക്ഷ്ണങ്ങളായും കാരങ്ങൾ ചേർന്നതായും ഇരി
ക്കുന്ന ഔഷധങ്ങളെ പ്രയോഗിക്കണം.

ദീപനീയൈഃ കഫഹ്ലൈശ്ച തമാഹാരൈരപചരേൽ *
തം=അവനെ(=ഉദകോദരിയെ) ദീപനത്തിന്നു പററിയചയും
കഫഹരങ്ങളുമായ ആഹാരങ്ങളെക്കൊണ്ട് ഉപചരിക്കണം.

(മാണിഭദ്രം).

വിളംഗസാരാമലകാഭയാനാം പലംപലം ത്രീണി പലാനി
കുഭോൽ ഗുളസ്യ ച പോശേ മാസമേഷ ജിതാത്മനാ ഹന്തുപാ
യുജ്യമാനഃ കഷുശപിത്രശപാസകാസോദരാശോ മേഹപ്ലീഹഗ്ര
ന്ഥിതഗ്ജന്തുഗന്മാൻ സിലം യോഗം പ്രാഹ യക്ഷോഃ മുമുക്ഷോ
ഭിക്ഷോഃ പ്രാണാൻ മാണിഭദ്രഃ കിലേമം * വിളംഗസാരം=ചി
ഴാലരിക്കാമ്പ്. ആമലകം=നെല്ലിക്ക. അഭയാ=കടുക. ഇവ ഓ
രോപലം. കുഭം=ത്രികോലക്കൊന്ന. ഇത് മൂന്നു പലം. ഗുളം=
ശക്കര. ഇത് പന്ത്രണ്ടുപലം. ഇതു ലേഹമാക്കി ഒരു മാസം ശി
ലിക്കുക. പത്മ്യത്തോടുകൂടിയിരിക്കണം. ഉദരം ശമിക്കും. കഷാ
ഭികളും മാറും. രോഗം സഹിക്കാതെ പ്രാണത്യാഗം ചെയ്യാൻ
പുറപ്പെട്ട ഒരു ഭിക്ഷുവിന്ന് മാണിഭദ്രൻ എന്ന യക്ഷൻ ഉപ
ദേശിച്ച ഒരു സിലയോഗമാണ് ഇത്.

മരിചം തേപകഭാഗം സ്വാൽ ദ്വിഭാഗം ടംകണം തഥാ ത്രി
ഭാഗം പാരതഞ്ചൈവ വിദ്വാൽ ഭാഗം ചതുർഗുണം ഗന്ധക
സ്യ പ്രമാണത്തു ഷഡ്ഭാഗഞ്ച മഹേഷധം സർവ്വേരേതൈ
സ്സമം കുർവാൽ ജേഹാളാസ്ഥി ചനിസ്തുഷം വരാകപാഥേന ത
ത്സർവ്വം ത്രിദിനം സാധു പേഷയേൽ സഗുളം മാത്രയാ വാദേൽ
ശീതമംബു തതഃ പിഞ്ചേൽ ശോഫഗുണോദരാഷ്ട്രീലാപ്തീഹാദീ
നാശു നാശയേൽ അയം വിരേചനകരഃ ക്ഷിരോഗവിനാശ
നഃ * മരിചം=കുരുമുളക്. ഒരുഭാഗം. ടംകണം=പൊങ്കാരം ര
ണ്ടുഭാഗം. പാരതം=രസം മൂന്നുഭാഗം. ഗന്ധകം നാലുഭാഗം.
മഹേഷധം=ചുക്ക് ആറുഭാഗം. എല്ലാം കൂടിയേടത്തോളം
ശുദ്ധിച്ചെങ്കിൽ നീർവാളിക്കുക. (ജേഹാളാസ്ഥി). എല്ലാംകൂടി മൂ
ന്നുദിവസം ത്രിഫലകഷായത്തിൽ അരക്കുക. ഗുളികയാക്കി ശ
ർക്കരചേർത്തു സേവിക്കുക. അനുപാനമായി തണുത്ത വെള്ളം കു
ടിക്കണം. ശോഫം, ഉദരം മുതലായവ ശമിക്കും. വിരേചനം
വരും.

(വിരേചനൈരഷധഗണം).

നികംഭകംഭത്രിഫലാഗവാക്ഷീസ്ത കശംവിനീനീലിനിതി
ലപകാനി ശമ്രാകകംപിപ്ലവഹേമമദ്യോ ദൃശ്യഞ്ച മൂത്രഞ്ച വിരേ
ചനാനി*നികംഭം=നാഗാന്നിവേര്. കംഭം=ത്രികോലപ്പൊക്കാന.
ത്രിഫല. ഗവാക്ഷീ=കാട്ടുവെള്ളരി. സ്തക=കള്ളി. ശംവിനീ=
ശംഖപുഷ്പത്തിൻവേര്. നീലിനീ=വട്ടപ്പൂന്താളിയരി. തിലപ
കം=കുമ്പട്ടി. ശമ്രാകം=കൊന്നത്തൊലി. കമ്പിപ്ലവം=കമ്പിപ്പു
വ. ഹേമമദ്യോ=ഏതമക്കള്ളി. ദൃശ്യം=പാൽ. മൂത്രം=ഗോമൂത്രം.

ഇതി മഹോദര ചികിത്സം.

പാണ്ഡുരോഗചികിത്സാ.

പാണ്ഡുരോഗഃ സൂതഃ പഞ്ച വാതപിത്തകഫൈശ്വര്യഃ
ചതുർവ്ഗുണീപാതേന പഞ്ചമോ ഭക്ഷണാനുഭോഗഃ പാണ്ഡുരോ
ഗഃ അഞ്ചുവിധത്തിലാണ്. വാതപിത്തകഫൈഃ ശ്വര്യഃ=വാ
തം, പിത്തം, കഫം എന്നിവകൊണ്ടു മൂന്നുവിധം. ചതുർവ്ഗുണീ

ന്നിപാതേന=നാലാമത്തേതു സന്നിപാതംകൊണ്ടുള്ളതാകുന്നു. പഞ്ചമഃ=അഞ്ചാമത്തേത്. മുദഃ ഭക്ഷണാൽ=മണ്ണുതിന്നുന്നതു കൊണ്ടാണുണ്ടാകുന്നത്. മണ്ണുതിന്നാൽ ആയതു ദഹിക്കാതെക്കുണ്ടു്സ്രോതസ്സുകളെ നിരോധിച്ച് പാഞ്ചുരോഗത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു. (മണ്ണിന്റെ ഭേദമനുസരിച്ച് വാതാദിദോഷങ്ങൾ ഈ രോഗത്തിലും കോപിക്കുമെന്ന് അറിയേണ്ടതാകുന്നു).

പാഞ്ചപാമയീ പിബേദാദൌ സപ്തിഃ കല്യാണകാഹപയം ധാത്രാദി വാ മഹാതിക്തം ശൃതം വാരഗപാധാദിനാ * പാഞ്ചുരോഗമുള്ളവൻ ആദ്യം കല്യാണകം, ധാത്രാദി, മഹാതിക്തകം എന്നീ നെയ്യുകൾ സേവിക്കണം. ആരഗപാധാദിഗണം കൊണ്ടു കാച്ചിയ നെയ്യും സേവിക്കാം.

ശതാവരീ മുത്തിരും കരിന്തകാളീ മുതുകേ നക്താർദ്രകവജ്രവല്യഃ ത്രിപാദി കൂശാഢ്യകരിമ്പിവാറിൻചാറിൽ ഏതം ക്ഷീരയുതം പചേത കല്യാണകാജ്യപ്രതിവാപയുക്തം സിദ്ധം പരം കാമിലപാഞ്ചുഹാരി * നക്തം=പച്ചമഞ്ഞൾ. ആർദ്രകം=ഇഞ്ചി. വജ്രവല്യം=ഉഴിഞ്ഞ. ത്രിപാദി=നിലമ്പരണ്ട. കൂശാഢ്യം=കുമ്പളങ്ങ ശേഷം സ്പഷ്ടം. ഈ നെയ്യിന്നു കല്യാണകഘൃതത്തിലെ കല്ക്കംതന്നെ കല്ക്കംചേർക്കുക. പാഞ്ചുവും കാമിലയും ശമിക്കും.

തഥാർദ്രകസ്യ സ്വരസേ വിപകപം തൽകല്ക്കമാജ്യം സ പയശ്ചതദപൽ * ആർദ്രകസ്വരസം=ഇഞ്ചിനീര്. ഇഞ്ചിനീരിൽ ഇഞ്ചിതന്നെ കല്ക്കംചേർത്തുപാലുംകൂട്ടി നൈകാച്ചുക. ഫലം പൂർവ്വവത്.

യഥാദോഷബലം തസ്യ വമിരേകൌ ച യോജയേൽ * തസ്യ=അവന്ന് (പാഞ്ചുരോഗിക്ക്) യഥാദോഷബലം=ദോഷശക്തിക്കനുസരിച്ച്. വമിരേകൌ ച=വമനവിരേചനങ്ങളേയും. യോജയേൽ=പ്രയോഗിക്കണം.

തിന്ത്രിണീതജണപണ്ണശലാകാലോഹപത്രവിജയാപുനൻവൈഃ ഇക്ഷുവിലപസഫിതൈഃ ശൃതം ജലം പാഞ്ചുമാശുസഗുളം വിനിഹന്തി * തിന്ത്രിണീതജണപണ്ണശലാകാ=പുളി

തൈരവ്. ലോഹപത്രം=ഇരിമ്പിൻതകിട്. വിജയാ=കടക്ക. പൂ
 ന്നം=തവിഴാമവേർ. ഇഷ്ടം=കരിമ്പ്. വിലപം=കൂവളവേർ.
 ഈ കഷായം ശക്തര മേപ്പടിചേർത്തു സേവിക്കുക. പാണ്ഡുരോഗം
 ശമിക്കും.

വാശാഗുളം ചിയഷ്ടം പ്രാഹപകടപിട്രനിബ്ബനിഃബജഃകപാഥഃ
 ക്ഷൗദ്രയുതോ ഫന്തി പാണ്ഡുപിത്താസ്രകാമിലാഃ* വാശാ=ആ
 ടലോടകത്തിൻവേർ. ഗുളം=ചിറാമുത്. യഷ്ടം=എര
 ടിമധുരം, കടപി=പലകപ്പയറായവേർ. ട്രനിബ്ബം=പുത്തരിച്ച
 ണ്ടവേർ. നിബ്ബം=വേപ്പിൻ തൊലി. ഇവ കഷായം തേൻചേ
 ർത്തു സേവിക്കുക. പാണ്ഡു, രക്തപിത്തം, കാമില ഇവ ശമിക്കും.

മണ്ഡുരായോരജഃപത്ത്യാസംയുതം തക്രമാസുതം മുദാ
 ജനസ്ഥം കൃഷ്ണം തന്മാത്രയാ പ്രപിബേൽ പ്രഗേ * മണ്ഡുരം=
 പുരാണകിട്ടം. അയസ്സ്=ഉരുക്ക്. ഇവയുടെ പൊടി. പത്ത്യാ=
 കടക്ക. ഇവ മോരിലിട്ട് മൺകടത്തിലാക്കി വെക്കുക. കറുത്ത
 വണ്ണമായാൽ അതെടുത്തു മാത്രയനുസരിച്ച് രാവിലെ സേവി
 ക്കുക.

തിലദീപ്യകമണ്ഡുരദംഗമുണ്ഡീഖളം പിബേൽ മുത്രേ
 സ്ഥിതം വാസപ്താഹം പയസായോരജഃപിബേൽ ജീണ്ണേ ക്ഷീ
 രേണ ഭുഞ്ജിത പാണ്ഡുരോഗനിവൃത്തയേ * തിലം=എള്ള. ദീ
 പ്യകം=അയമോദകം. മണ്ഡുരം=പുരാണകിട്ടം. ദംഗം=കഞ്ഞു
 ണ്ണി. മുണ്ഡീ=മുത്തിര. ഇവകൊണ്ടുള്ള മുക്കടി സേവിക്കുക. അ
 യോരജസ്സ്=ഉരുക്കുപൊടി. ഇത് ഏഴുദിവസം ഗോമുത്രത്തിലി
 ട്ടുവെച്ച് എടുത്ത് പാലിൽ സേവിക്കുക. ഹരിച്ചാൽ പാൽകുട്ടി
 ഉണ്ണണം. പാണ്ഡുരോഗം ശമിക്കും.

കഞ്ഞുണ്ണി നല്ലമുളകുഗ്നിപുരാണകിട്ടമെല്ലാം ക്രമാച്ചര
 ണഹീനതയാ വിചുണ്ണചുനല്ലോരുമോരിലജ്ജേജകനാഗരാദ്രാം
 മൂന്നാൾ കടിക്കിൽ മുരടറപയാതി പാണ്ഡുഃ* കഞ്ഞുണ്ണി അര
 ചുണക്കി പലം ഒന്ന്. നല്ല മുളക് പലം മൂക്കാൽ; കൊടുവേലി
 ക്കിഴങ്ങ് (അഗ്നി) പലം അര; പുരാണകിട്ടം. പലം കാൽ; പൊ
 ടിച്ചമോരിൽ കലക്കി അയമോദകവും ചുക്കും പൊടിച്ചുചേർത്തു
 സേവിക്കുക.

മരത്രിസത്രമുലസ്യ നിഷ്പാഥേ വിപദാൽ ഘൃതം വജ്ര
 വല്ലിഭംഗരാജസപരസക്ഷീരസംയുതം പത്മയാദീപ്യകയുക്തഞ്ച
 സിലം തൽപാഠ്യനാശനം * മരത്രി=ഏഴിലാമ്പാലത്തൊ
 ലി. സത്രമുലം=കാടവേര്. ഇവ കഷായത്തിൽ നൈ കാച്ചു
 ക. ഉഴിഞ്ഞനീര്, കഞ്ഞുണ്ണിനീര്, പാൽ ഇവയും ചേർക്കണം.
 കല്ലുത്തിന്ന്—പത്മയാ-കടുക. ദീപ്യകം=അയമോദകം. ഇതു
 സേവിച്ചാൽ പാഠ്യരോഗം ശമിക്കും.

ഞാഠൽമൂലമരച്ചിട്ട നാരങ്ങാനീരിലഞ്ജസാ ഇരുമ്പിന്മേൽ
 തേച്ചുണക്കി യാവൽകൃഷ്ണതപമാവ്രജേൽ പിന്നെമോരിൽഗുളേ
 വാപി സേവിതം പാഠ്യസുരോം * അത്ഥം സ്പഷ്ടം.

ഏകൈകം തിലപിപ്പലീബദരജം ദേവ മാക്ഷികാരായ
 സാൽചൂണ്ണാൽ ത്രിണി പലാനി ഭേഷജചരാച്ചതപാരി തുല്യാ
 സിതാ സഞ്ചൈസ്തേയധിഷ്ടമേഷധമിദം ദുന്ദാമപാഠ്യ
 ദരപ്പിമാഷീലഭഗന്ദരാതപഹരേദിന്ദ്രാശനിന്നാമതഃ * തിലം=
 എള്ള്. പിപ്പലീ=തിപ്പലി. ബദരജം=ലത്തക്കര. ഇവ കാരോ
 പലം; മാക്ഷികം=മാക്കീരക്കല്ല്. രണ്ടുപലം; ആയസചൂണ്ണം=
 ഉരുക്കുപൊടി. മൂന്നുപലം; ഭേഷജവരം=ചുക്ക്. നാലുപലം.
 സിതാ=പഞ്ചസാര എല്ലാ മരുന്നുകളും കൂടിയേടത്തോളം കൂട്ടി
 പൊടിച്ച് തേൻ ചാലിച്ച് സേവിക്കുക. അർസ്സ്, പാഠ്യ,
 ഉദരം മുതലായവ ശമിക്കും. ഈ പൊടിക്ക് 'ഇന്ദ്രാശനി' എ
 ന്നു പേര്.

പത്മയാപുനൻവമഹേഷധഭംഗരാജകുക്സുപത്രതില
 ദീപ്യബലാനലൈശ്ച ഏതത്സമം സകലഭാവിതകിട്ടചൂണ്ണം
 തക്രേ പിബേദഖിലപാഠ്യഗദേ രഹസ്യം * പത്മയാ=കടുക.
 പുനൻവം=തവിഴാമവേര്. മഹേഷധം=ചുക്ക്; ഭംഗരാജം=
 കഞ്ഞുണ്ണി. കുക്സുപത്രം=ലത്തയില. തിലം=എള്ള്. ദീപ്യം=
 അയമോദകം. ബലാ=കുറുന്തോട്ടിവേര്. അനലം=കൊടുവേലി
 കിഴങ്ങ്. ഇവ സമം. കിട്ടചൂണ്ണം=ചുരണകിട്ടത്തിന്റെ പൊ
 ടി. മറ്റോ മരുന്നുകളെല്ലാം കൂടിയേടത്തോളം പൊടിച്ച് മോ
 രിൽസേവിക്കുക. 'സകലഭാവിതം' എന്നുള്ള വിശേഷണംകൊ

ഓം പുരാണകിട്ടം എല്ലാറ്റിലും ഭാവനം ചെയ്യണമെന്നതും. ഗോമുത്രം, കാടി, ഉപ്പുനീര് എന്നിവയിൽ പലവുരുക്കാച്ചി മുക്കുന്നതാണ് പുരാണകിട്ടത്തിന്റെ സാധാരണഭാവനാവിധി. ഈ പൊടി പാണ്ഡുരോഗങ്ങളിൽ സിദ്ധൗഷധമാകുന്നു.

വ്യോഷാഗ്നിവെല്ലുത്രിഫലാമുസൈ സൂല്യമയോരജഃ ചി
ണ്ണിതം തക്രമധപാജ്യകോണ്ണാംഭോഭിഃ പ്രയോജിതം കാമിലാപാ
ണ്ഡുഹൃദ്രോഗകഷ്ടാശോമേഹനാശനം * വ്യോഷം=ചുരു മുളകു
തിപ്പലി. അഗ്നി=കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. വേല്ല്യം=ചിഴാലരി.
ത്രിഫല. മുസ്താ=മുത്തങ്ങ. ഇവ സമം. എല്ലാം കൂടിയേടത്തോ
ളം ഉരുക്കുപൊടി (അയോരജസ്സ്) കൂട്ടിപ്പൊടിച്ച് മോരിലോ,
തേനിലോ, നെയ്യിലോ, ചുട്ടുവെള്ളത്തിലോ സേവിക്കുക. പാ
ണ്ഡു, കാമില മുതലായവ ശചിക്കും.

താപ്യം ദാവ്യാസ്തപചംചവ്യംഗ്രന്ഥികം ദേവദാരു ച വ്യോ
ഷാദിനവകം ചൈവ ചൂണ്ണയേൽ ദ്രിഗുണം തതഃ മണ്ഡൂരഞ്ചാ
ഞ്ജനനിഭം സർവ്വതോഷ്ടഗുണേഥ തൽ പൃഥഗ്വിപകേപ ഗോമു
ത്രേ വടകീകരണക്ഷമേ പ്രക്ഷിപ്യ വടകാൻ കുര്യാത്താൻ വാ
ദേന്തക്രഭോജനഃ ഏതേ മണ്ഡൂരവടകാഃ പ്രാണദാഃ പാണ്ഡു
രോഗിണാം * താപ്യം=മാക്കീരക്കല്ല്. ദാവീതപക്വ്-മരഞ്ഞ
ത്താലി. ചവ്യം=കാട്ടുമുളകിൻവേര്. ഗ്രന്ഥികം=കാട്ടുതിപ്പ
ലിവേര്. ദേവദാരു=ദേവതാരം. വ്യോഷാദിനവകം=മുന്പത്തെ
യോഗത്തിൽ (വ്യോഷാഗ്നി വേല്ല്യത്യാദി) പറഞ്ഞ ഒമ്പതുകൂട്ടം
മരുന്നുകൾ, ഇവ ഒപ്പംകൂട്ടി പൊടിക്കുക. മണ്ഡൂരം=പുരാണകി
ട്ടം. ഇത് മുന്പത്തെ എല്ലാ മരുന്നുകളും കൂടിയതിന്റെ ഏര
ട്ടി പൊടിക്കുക. പിന്നെ മേല്പറഞ്ഞ രണ്ടു പൊടികളും കൂടിയ
തിന്റെ ഏരട്ടി ഗോമുത്രം അടുപ്പത്തുവെച്ചു കുറുക്കി സാന്ദ്രപാ
കമാകുമ്പോൾ മുൻപറഞ്ഞ പൊടികൾ അതിലിട്ടു വാങ്ങി ആ
റിയാൽ വടകളായി ഉരുട്ടി ഉണക്കുക. ഇത് സേവിക്കുകയും,
സേവിക്കുന്നകാലത്ത് ധാരാളം മോരുകൂട്ടി ഉണ്ണുകയും ചെയ്യൂ.
'മണ്ഡൂരവടകം' എന്നു പേരായ ഈ ഗുളിക പാണ്ഡുരോഗി
കൾക്കു പ്രാണദാതാമാകുന്നു.

വഷാഭൂതിലവിശൈപത്വ കാകജംഘാഗ്നിസൈന്ധവൈഃ
കിട്ടദീപ്യകപത്ത്യാഭിഃ ഖളഃ പാഞ്ചുവികാരഹാ * വഷാഭൂ=ത
വിശാമവേര്. തിലം=എള്ള. വിശപം=ചുക്ക്. കാകജംഘാ=കാ
ക്കത്താണ്ടിവേര്. അഗ്നി=കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. സൈന്ധ
വം=ഇന്തുപ്പ്. കിട്ടം=പുരാണകിട്ട. ദീപ്യകം=അയമോദകം. പ
ത്ത്യാ=കടുക്ക. ഇവകൊണ്ടു മുക്കടിയുണ്ടാക്കി സേവിക്കുക. പാ
ഞ്ചരോഗം ശമിക്കും.

മൂദം നിഷ്ഠാതയേൽ കായാൽ തീക്കണ്ണു സംയോദനൈഃപു
രഃ ബലാധാനാനി സപ്പീഷി ശുദ്ധേ കോഷ്ടേ തു യോജയേൽ
മൂദപേഷണായതല്ലെച്ചേ വിതരേതദാവിതാം മൂദം വേല്ലേന
നിബ്രപ്രസവൈഃ പാരയാ മൂവ്യാഥവാ * മുതക്ഷണംകൊണ്ടു
ള്ള പാഞ്ചുവിന്റെ ചികിത്സ പറയുന്നു—ഈ രോഗിക്കു തീ
ക്കണ്ണങ്ങലായ ശോധനനൈഷധങ്ങൾ കൊടുത്ത് ആദ്യമായി അ
കത്തുള്ള മണ്ണിനെ എടുക്കിക്കളയണം. എന്നാൽ കോഷ്ഠത്തി
ന്നു ശുദ്ധിവരും. പിന്നെ ബലകരങ്ങളായ നെയ്യകൾ സേവി
പ്പിക്കണം. മണ്ണുതിന്നാൻ മോഹമുണ്ടെങ്കിൽ വിശാചരി (വേല്ല്യം)
വേപ്പിൻപുവ്വ് (നിബ്രപ്രസവം) പാടുകിഴങ്ങ് (പാറ) പെ
രംകരുമ്പ (മൂവ്) ഇവകൊണ്ടു ഭാവനംചെയ്തതായ മണ്ണ് സേ
വിപ്പിക്കണം. ഭാവനം ചെയ്യാനുള്ള മരുന്നിന്റെ നീരിൽ മണ്ണു
ഇട്ടു ആ നീരിന്റെ രസം മണ്ണിൽപിടിച്ചാൽ മണ്ണുടുത്തുന
ക്കുക പിന്നെയും മണ്ണ് നീരിലിടുക. ഇങ്ങിനെ പലവരു മര
ന്നിന്റെ രസം പിടിപ്പിച്ച് ഉണക്കണം. ഇങ്ങിനെയാണ് ഭാ
വനവിധി.)

വ്യോഷാജമോജതവിശാമകരിന്വിരുന്വപത്ത്യാബലാപുളി
തൈരന്വപുരാണകിട്ടം ജംബീരപകപനിശവജലതാത്രിപാദീ ത
ച്ചിട്ടതക്രമുഷിതം വിനിഹന്തി പാഞ്ചു * വ്യോഷം=ചുക്കു മു
ളകു തിപ്പലി. അജമോജം=അയമോദകം. പത്ത്യാ=കടുക്ക. ബ
ലാ=കുറുന്തോട്ടിവേര്. ജംബീരപകപം=പഴുത്ത ചെറുനാരങ്ങ.
നിശാ=മഞ്ഞൾ. വജ്രലതാ=ഉഴിഞ്ഞ. ത്രിപാദീ=നിലമ്പരണ്ട.
ശേഷം സ്പഷ്ടം.

പുനർവാനിംബപടോലശുണ്ഠീതിക്താമൃതാദാപ്യഭയാക
 ഷായഃ സർവാംഗശോഫജപരകാസശുലശപാസാനപിതം പാണ്ഡു
 ഗദം നിഹന്തി * പുനർവാ=തവിഴാമവേര്. നിംബം=വേ
 പ്പിൻതൊലി. പടോലം. ശുണ്ഠീ=ചുക്ക്. തിക്താ=പുത്തരിച്ച
 ണ്ടവേര്. അമൃതാ=ചിററമൃത്. ദാവീ=മരമഞ്ഞത്തൊലി. അഭ
 യാ=കുടുക. ഇവ കഷായം സർവാംഗശോഫത്തോടുകൂടിയ പാ
 ണ्डുരോഗത്തേ ശമിപ്പിക്കും.

ഇതി പാണ്ഡുരോഗ ചികിത്സാ.

കാമിലാചികിത്സാ.

യഃ പാണ്ഡുരോഗീ സേവേത പിത്തളം തസ്യ കാമിലാ ഭ
 വേൽ പിത്തോൽബണസ്ത്യാസൗ പാണ്ഡുരോഗാദതേപി ച
 ഉപേക്ഷയാ ച ശോഫാശ്യാ സാ കൃച്ഛാ കംഭകാമിലാ നാനാ
 വണ്ണസ്സന്നിപാതാസോദ്ധ്യോസൗ ഹലീമകഃ * കാമില എന്ന
 രോഗപാണ്ഡുരോഗമുള്ളപ്പോൾ പിത്തത്തെ വലിപ്പിക്കുന്നവ
 യായ വസ്തുക്കൾ സേവിക്കുന്നതുകൊണ്ടുണ്ടാകുന്നതാണ്. പിത്താ
 ധികൃമുള്ളവന് പാണ്ഡുരോഗത്തോടുകൂടാതെയും ഇതുണ്ടാകും.
 ഇതിനെ ചികിത്സിക്കാതെ വിട്ടാൽ നീരുവന്നു ചീത്ത് കംഭ
 കാമിലയായിപ്പരിണമിക്കും അത് കൃച്ഛാസാദ്ധ്യമാകുന്നു. സന്നി
 പാതംകൊണ്ടു ഹലീമകം എന്ന കാമിലാവിശേഷം ഉണ്ടാകുന്നു.
 ആയത് നാനാവണ്ണങ്ങളോടുകൂടിയിരിക്കും. അത് അസാദ്ധ്യവു
 മാകുന്നു (കാമില=മഞ്ഞപ്പിത്തം. ഇത് പിത്തപ്രകോപംകൊണ്ടാ
 കയാൽ തപസ്നേത്രമുത്രാദികൾ മഞ്ഞനിറമായിരിക്കും. ഹലീ
 മകം സന്നിപാതജമാകയാൽ ത്രിദോഷവണ്ണങ്ങളോടുകൂടിയിരി
 ക്കും എന്നു കാൺക).

കാമിലായാണു പിത്തമ്ലം പാണ്ഡുരോഗാവിരോധിയത് *
 കാമിലയിങ്കൽ പിത്തത്തെ ശമിപ്പിക്കുന്നതായും പാണ്ഡുരോഗ
 ത്തിന്നു വിരോധമില്ലാത്തതായുമുള്ളതെല്ലാം ചെയ്യണം.

ത്രിപുഷ്പണ്ണപയുക്തനു ത്രിഫലായാ രസം പിബേത്;

ആമൃത്യപല്ലവം പിഷ്ടാ നാളികേരജലേ പിബേൽ; തപേദ്യേ ശ്ലീവമൂലഞ്ച കാമിലായാം പരം ഹിതം * ത്രിഫലാരസം=ത്രികോലപ്പൊഴിയുടെ പൊടിചേർത്ത സേവിക്കുക; ആമൃപല്ലവം മാവിൻതളിര്. ഇത് അരച്ച് എളുന്നീരിൽ സേവിക്കുക; ബൃശ്ലീവമൂലം=തവിഴാമവേര്. ഇതും മേൽപ്രകാരം സേവിക്കുക. കാമില ശമിക്കും.

ഇക്ഷു കാഞ്ചരസക്ഷൗദ്ര ശർക്കരാസഹിതം രജഃ കൃഷ്ണലോഹോതഭവം ലിഹ്യാൽ കാമിലാന്തകരം പരം * കൃഷ്ണലോഹം=കാരിരുമ്പ്. ഇതിന്റെ പൊടി കരിമ്പിൻനീരും തേനും പഞ്ചസാരയുംചേർത്ത സേവിക്കുക. കാമില ശമിക്കും.

വനതിന്ദിശമൂലഞ്ച തക്ത്രേ പിഷ്ടാ പിബേൽ പ്രഗേ; ശേപതപാരന്തികാം തപേൽ കാമിലാനാശനം പരം; ദ്രാക്ഷാമൃതേക്ഷു കാഞ്ചാനാം കപാമഞ്ച പരമം ഹിതം * വനതിന്ദിശമൂലം=കാട്ടുതൊട്ടകാരയുടെ വേര്. ഇതു മോരിൽ അരച്ചുകലക്കി സേവിക്കുക; ശേപതപാരന്തികം=വെളുത്ത തെച്ചിവേര്. ഇതും മേൽപ്രകാരംതന്നെ സേവിക്കുക.

വാശാനിംബാമൃതായഷ്ടീധാത്രികതകഗോസ്തനൈഃ സവാളകൈഃ ശൃതം തോയം കാമിലാനാശനം പരം * വാശാ=ആടലോടകവേര്. നിംബം=ചേപ്പിൻതൊലി. അമൃതം=ചിററമൃതം. യഷ്ടീ=എരട്ടിമധുരം. ധാത്രി=നെല്പിക്ക. കതകം=തേറ്റാമ്പരൽ. ഗോസ്തനം=മുന്തിരിങ്ങ. വാളകം=ഇരുവേലി. ഇവ കഷായം കാമിലാനാശനമാകുന്നു.

യഥാദോഷബലം യുഞ്ജാദിരേകം ചാസകൃൽ ഭിഷക് യഥാസ്വം സിലതോയേന ഹിതം മൂർദ്ധ്വശ്ച സേചനം * ദോഷത്തിന്റെ ശക്തിയനുസരിച്ചു പലതവണ വിരേചനവും ചെയ്യണം. ഔചിത്യംപോലെ കാച്ചിയ വെള്ളംകൊണ്ട് ശിരസ്സിൽ സേചനവും ചെയ്യാം.

കപാമശ്ചാതിബലോൽഭൂതോ നേത്രാവൈവർണ്ണ്യനാശനഃ കാമിലാന്തസ്യ തപേച്ച ദ്രോണപുഷ്പീരസാഞ്ജനം * അതിബലം=വെൺകുറഞ്ഞോട്ടിവേര്. ഇതിന്റെ കഷായം സേവിക്കുക.

കാമിലയിൽ കണ്ണിനുള്ളൊരു മഞ്ഞളിപ്പു ശമിക്കും ദ്രോണപുഷ്പീരസം=തുവക്കുടത്തിന്റെ ചാറ്. ഇതുകൊണ്ടു കണ്ണിൽ അജ്ഞനവും ഹിതമാകുന്നു.

ധാത്രാദികഞ്ച സേവേത പാണ്ഡുക്താനി പൃതാനി ച* ധാത്രാദി നെയ്യും, പാണ്ഡുരോഗത്തിൽ പറയപ്പെട്ട നെയ്യുകളും സേവിക്കാം.

വാരാഹി നല്ല തുടി ചിരദൃതിൽഭവിക്കും നൂറും കണാച മരമഞ്ഞൾ തുകാസിതാ ച ചൂണ്ണിച്ചുകൊണ്ടിരുകഴിഞ്ഞു നനച്ച തേനിൽ നക്കീടുവോക്കരിയ കാമില മൂന്നുമില്ല * വാരാഹി=നിലപ്പനക്കിഴങ്ങ്. തുടി=ഏലത്തരി. കണാ=തിപ്പലി. തുകാ=കുവുനൂറ്. സിതാ=പഞ്ചസാര. ശേഷം സ്പഷ്ടം. ഈ പൊടി മൂന്നു കാമിലകളേയും ശമിപ്പിക്കും.

നെല്ലിക്കത്തൊലി നല്ല ചിരദൃതിൽനിന്നുണ്ടായനൂറും പുരാകിട്ടം കുവുയുമൊത്തൊരോന്നിവ പലം ചൂണ്ണം വിധായാദരാൽ അഞ്ഞാഴിശ്ശവരാമുതോരുവരസേ പക്തപാ ലിഹേമചൂണ്ണിതം ചൂണ്ണം പിത്തവികാരമാശ്നു ശമയേന്മധാഗുളേനാനപിതം * നെല്ലിക്ക മുതലായ മരുന്നുകൾ പൊടിച്ച് ത്രിഫല, ചിരദൃത് എന്നിവയുടെ കഷായത്തിൽ വറ്റിച്ചുണക്കിപ്പൊടിച്ചു തേനും ശക്കയും കൂട്ടിച്ചാലിച്ചു സേവിക്കുക.

ഹരിദ്രാത്രിഫലാനിംബബലാമധുകകല്പിതം ചിന്നാരസേ പിബേത്സപ്തിമാഹിഷം ക്ഷീരസംയുതം തത്സിദ്ധം വിനിഹന്ത്യാശു പാനാൽ പാണ്ഡുഞ്ച കാമിലാം * ഹരിദ്രാ=മഞ്ഞൾ. ത്രിഫല. നിംബം=വേപ്പിൻതൊലി. ബലാ=കുന്ദോട്ടിവേര്. മധുകം=എരുമിമധുരം. ഇവ കല്പനായി ചിരദൃത് ഇടിച്ചുപിഴിഞ്ഞ നീരിൽ പാലുംപേന്തു എരുമനെ കാച്ചുക. പാണ്ഡുവും കാമിലയും ശമിക്കും.

ശ്രേഷ്ഠാഗുളുചീപിചുമന്ദദാർവ്വീതപഗജ്ജ്വലാഭിദ്വിധിനാശ്രുതം യത്പത്ത്യാകഷായേ പൃതമാശു ഹന്ത്യാത്തൽ കാമിലാം കാളനിശാസദുഷ്ണാം * ശ്രേഷ്ഠാ=ത്രിഫല. ഗുളുചീ=ചിരദൃത്. ചീപിചുമന്ദം=വേപ്പിൻതൊലി. ദാർവ്വീതപക=മരമഞ്ഞൊലി.

അജ്ഞാതം=കീഴാർന്നെല്ലി. ഇവ കല്പനായി ത്രിഫലകഷായത്തിൽ നൈ കാച്ചുക. കാളരാത്രികല്പയായ കാമിലയെപ്പോലും ഈ നൈ ശമിപ്പിക്കും.

ഗോമുത്രേണ പിബേൽ കുങ്കുമകാമിലായാം ശിലാജതു മാസം മാക്ഷികധാതും വാ കിട്ടം വാഥ ഹിരണ്യജം * കുങ്കുമകാമിലയിങ്കൽ ശിലാജതു=കന്മദം ഗോമുത്രത്തിൽ കുങ്കുമം സേവിക്കുക. മാക്ഷികധാതും=മാക്കീരക്കല്ല്. ഇതും മേൽപ്രകാരം സേവിക്കാം. ഹിരണ്യജകിട്ടം=സ്വപ്നമാക്കീരക്കല്ല്. ഇതും മേൽപ്രകാരം സേവിക്കാം.

നിംബതപക്വ ത്രിഫലപടോലരജനീ യശോമൃതാ ശാരിബാശ്വാരാശലകീപലാകഷബലാ നീലീസ്ഥിരായഷ്ടിഭിഃ സിഃസോമാക്ഷികപിപ്പലീഗിരിജതുപ്രക്ഷേപണാൽ സംസ്കൃതഃ പിതഃ കുങ്കുമഹലീമകം പ്രശമയേൽ ഭിന്ദൻ ദിനൈഃ പഞ്ചാഷ്ടഷഃ * നിംബതപക്വ=വേപ്പിൻതൊലി. ത്രിഫല. പടോലം. രജനീ=മഞ്ഞൾ. വാശം=ആടലോടകവേര്. അമൃതം=ചിററമുത്. ശാരിബാ=നന്നാരിക്കിഴങ്ങ്. ശ്വാമം=നാൽകോലക്കൊന്ന. താമലകീ=കീഴാർന്നെല്ലി പലാകഷം=കമിഴിൻചേർ. ബലം=കറുത്തൊട്ടിവേർ. നീലി=അമരിവേർ. സ്ഥിരാ=കാരിലവേർ. യഷ്ടി=എരട്ടിമധുരം. ഇവ കഷായം തേൻ, കന്മദം, തിപ്പലി എന്നിവ മേപ്പടിചേർത്തു സേവിക്കുക. അഞ്ചാറുദിവസം ശീലിച്ചാൽ കുങ്കുമകാമിലയും ഹലീമകവും ശമിക്കും.

ക്ഷാരപേയേ ച ശോഫോക്തേ പ്രപിബേൽ കുങ്കുമകാമിലീ * കുങ്കുമകാമിലീ=കുങ്കുമകാമിലയുള്ളവൻ, ശോഫോക്തേ ക്ഷാരപേയേ=ശോഫത്തിൽ പറയുന്ന രണ്ടു ഭസ്മക്കുഞ്ഞികളേയും സേവിക്കണം.

വൃശ്ചീവമൂലാൽ പഞ്ചാശൽ പത്മയാഃ പഞ്ചചിംശതിഃ അഷ്ടാശോമൃതായാശു വിശ്വാത്സപ്ത പലാനി ച നിഷ്കാപാമൃതായേ തൽകപാഥേ ഘൃതാദേരണ്ഡതൈലതഃ പ്രസ്ഥം പ്രസ്ഥം പഥേൽ കൃഷ്ണാ ത്രിവൃദിക്ഷരസൈന്ധവൈഃ സക്ഷീരം സാധിതം പീതം നിഹന്ത്യാൽ കുങ്കുമകാമിലാം * വൃശ്ചീവമൂലം=തവിഴാമവേർ. (അമ്പതുപലം) പത്മയാ=കടുകു (ഇരുപത്തഞ്ചു

പുരാണകിട്ടം ലോഹഞ്ച സംഗ്രഹാദയേ ഭിഷഗ്വരഃ ത്രി
സ്തപ്തതേപാ ഗോമുത്രേ തേപാ തേപാ തു ഭജ്ജയേൽ ഭംഗധാ
ത്രീ ത്രിയാമാണാം സ്വരസേ ച യഥാക്രമം പദ്യീകാസ്വരസേ
തപേൽ തേപാ ഭജ്ജനമാചരേൽ. തതസ്തഞ്ചയേത്സമൃക് ത്രി
ഫലാവ്യോഷമാക്ഷികാൻ വഷാഭൂ രജനീപേന്ദപ ജീരകപേയദീപ്യ
കാൻ ചവ്യതാമലകീഭാർദ്ദീ ഘനകർണ്യ ഷരപദാൻ മണ്യ
കപണ്ണീ ഹേനലവങ്കഗജപിപ്പലീഃ ഏലാപിപ്പലിമൂലഞ്ച ധാ
ന്ത്യാകം ദേവദാരു ച പാറാവിളംഗദസ്സർ ഹപുഷാ ഗജകണ്ണി
കാഃ ഹസ്തിവക്ത്രം പദ്യീകാഞ്ച ഭംഗരാജം തമൈവ ച ഏതേ
ഷാമപിച്ഛുണ്ണാനാം കഷാൻ കഷ്ഠപേയം ത്രിവൃൽ ലോഹലോ
ഹജച്ഛുണ്ണഞ്ച സർപ്പച്ഛുണ്ണസമം ഭവേൽ സർപ്പം ജംബീരതോയേ
ന പിഷ്ടാ പിണ്ഡീകൃതംതതഃ ലോഹപാത്രം തതോ ദ്രവ്യാ
ലേപയേച്ച പുനഃ പുനഃ തപ്തം തപ്തം തദഭ്യുത്ഥ പിഷ്ടാ ഭംഗാ
ദിജേ രസേ ആർദ്രകസ്വ രസേ പിഷ്ടാ നാളികേരജലേപി ച
ലേപയേൽ കലശം സമൃഗപുരാണമന്ത്രതനം ഛായായാം പരി
ശോഷ്യാഥ സഖിലൈന്നാളികേരജൈഃ പൂരയേത്തം ഘടം ഭൂ
യോ ധാന്യരാശൌ നിധാപയേൽ പ്രയുഞ്ജ്യാൽ പ്രാതരത്നമായ

യഥാഗ്നി ബലമാതൂരഃ സർവ്വപാണ്ഡപാമയേ ശസ്തം കാമിലാം കു
 ഭകാമിലാം ഗുണോരൈ ച ശോഹാനി ള്നാമാനി ച നാശ
 യേൽ * പുരാണകിട്ടം. ലോഹം=ഉരുക്കുപൊടി. ഇവ രണ്ടും
 ഗോമൂത്രത്തിൽ ഇരുപത്തൊന്നു പ്രാവശ്യം ഭാവനചെയ്ത. പി
 ന്നെ കഞ്ഞുണ്ണിനീര്, പച്ചനെല്ലിക്കനീര്, പച്ചമഞ്ഞളിൻനീ
 ൽ, കരിമ്പിൻ(പച്ചികാ) നീര് എന്നിവയിലും യഥാക്രമം ഭാ
 വനചെയ്തുവെക്കുക. പിന്നെ ത്രിഫല. വ്യോഷം=മുക്ക് മുളക്
 തിപ്പലി. മാക്ഷികം=മാക്കീരക്കല്ല്. വഷാഭൂ=തവിഴാമവേര്. രജ
 നീപേന്ദ്രം=വരട്ടുമഞ്ഞളും മരമഞ്ഞളും. ജീരകപേയം=ജീരകവും
 കരഞ്ചീരകവും. ഭീപ്രകം=ഈയമോദകം. ചവ്യം=കാട്ടുമുളകിൻ
 വേര്. താമലകീ=കീഴാർനെല്ലി. ഭാർണ്ണി=ചെറുതേക്കിൻവേര്.
 ഘനം=മുത്തങ്ങ. കർണ്ഡൂ=ലന്തക്കുരു. ഷരപദം=നിലമ്പരണ്ട.
 മണ്ഡൂകപണ്ണി=മുത്തിര. ഹേനം=കൊടുവലിക്കിഴങ്ങ്. ലവ
 കം=എലവംഗത്തൊലി. ഗജപിപ്പലി=അത്തിത്തിപ്പലി. ഏ
 ലാ=ഏലത്തരി. പിപ്പലീമൂലം=കാട്ടുതിപ്പലിവേര്. ധാന്ത്യാകം=
 കൊത്തമ്പാലയരി. ദേവദാരു=ദേവതാരം. പാറാ=പാടക്കിഴങ്ങ്.
 വിളംഗം=വിഴാലരി. ടുസ്സംഗം=കൊടുത്തുവുവേര്. ഹപുഷാ=ഈ
 ടയ്ക്കാമണിയൻവേര്. ഗജകണ്ണികാ=മുയൽച്ചെവി. ഹസ്തിവ
 ക്രം=ഈഴച്ചെമ്പ്. പച്ചികാ=കരിമ്പിൻവേര്. ഭംഗരാജം=ക
 ഞ്ഞുണ്ണി. ഇവ പൊടിച്ചു പൊടി മുമ്മുന്നുകഴിഞ്ഞ്. ത്രിവൃന്ത്=
 ത്രികോലപ്പക്കുന്ന ആറുകഴഞ്ഞ്. മുമ്പു ഭാവനചെയ്തു വെച്ചിട്ടു
 ള്ള പുരാണകിട്ടം, ഉരുക്ക് ഇവ പൊടിച്ചു പൊടി (ലോഹലോ
 ഹജമുണ്ണം) എല്ലാ പൊടികളും കൂടിയേടത്തോളം. എല്ലാം
 ചേർത്ത് ജംബീരരസം=(ചെറുനാരങ്ങനീർ)ത്തിൽ അരച്ച് ഉരു
 ഉയാക്കുക. പിന്നെ ഒരിരുമ്പുപാത്രം പഴുപ്പിച്ചു അതിൽ മേൽ
 പറ്റാഞ്ഞ ഉരുള പലപ്രാവശ്യം ലേപനംചെയ്ത. ഇങ്ങിനെ മരു
 ന്നു നല്ലാണും പഴുത്താൽ എടുത്ത് പിന്നെ ഭംഗാദിരസത്തി
 ലും (ആദ്യം പുരാണകിട്ടവും ഉരുക്കുപൊടിയും ഭാവനചെയ്യാൻ
 പറഞ്ഞ കഞ്ഞുണ്ണി മുതലായ നാലു കൂട്ടത്തിന്റെ നീരിലും),
 വിശേഷിച്ച് ആർദ്രക(=ഇഞ്ചി) നീരിലും എളുന്നീർവെള്ളത്തി

ലും അരച്ച് ആ മരന്ന് ഒരു കുടത്തിൽ തേക്കുക. കുടം വളരെ പഴുക്കാത്തതും വളരെ പുതുതല്ലാത്തതും (അപുരാണമന്ത്രതനം) ആയിരിക്കണം. ഈ കുടത്തിനകത്തു തേച്ച മരന്നുകൾ നിഴലത്തുവെച്ച് ഉണക്കണം. ഉണങ്ങിയാൽ ആ കുടത്തിൽ എളുന്നീർവെള്ളം നിറയ്ക്കുക. അനന്തരം ഈ കുടം നെല്ലിൽ കുഴിച്ചിട്ട് ധാന്യസൂടം ചെയ്യുക. ആസവമായാൽ എടുത്ത് ഭീപനത്തിന്നനുസരിച്ചു രാവിലെ സേവിക്കുക. എല്ലാ പാണ്ഡുരോഗങ്ങളിലും നന്ന്. കാമില, കഛകാമില, ഗുന്മം, ഉദരം, ശോഥം, അശ്സ്സ് എന്നിവയും ശമിക്കും.

ഇതി കാമിലാചികിത്സം.

അല്ലപിത്തചികിത്സാ.

അവിപാകക്ലേശാൽക്ലേശ തിക്താല്ലാസ്യതപഗൗരവം അരുചിഃ കണ്ഠഘോരോഗോ മോഹോ മൂച്ഛാ കപചിൽ ഭ്രമഃ തിക്താമുകടുകോൽഗാരോ ഹൃല്ലാസശ്വാസതാപതൂർ പ്രലാപോരഃ പ്രതോദഃ ചാപ്യല്ലപിത്തസ്യ ലക്ഷണം * അവിപാകം=ദഹനമില്ലായ്മ. ക്ലേശം=തളച്ചു. ഉൽക്ലേശം=ഉരപ്പഴുക്ക്. തിക്താല്ലാസ്യതപം=വായിൽ കയ്പരസമോ പുളിരസമോ തോന്നുക. ഗൗരവം=ശരീരത്തിന്നു കനം. അരുചി=രുചിയില്ലായ്മ. കണ്ഠഘോരം=കഴുത്തിലും ഹൃദയത്തിലും വേദന. കടുകോൽഗാരം=എരിച്ചു തേട്ടൽ. ഹൃല്ലാസം=നെഞ്ഞുകലിപ്പ്. ശ്വാസം=വായുമുട്ടൽ. താപം=ചൂടുനീറൽ. തൂർ=വെള്ളംദാഹം. പ്രലാപം=പേപറയൽ. ഉരഃപ്രതോദം=നെഞ്ഞെത്ത കുത്തിനോവ്. ഇവയാണ് അല്ലപിത്തത്തിന്റെ ലക്ഷണം.

(ഖണ്ഡകൂശ്മാണ്ഡം.)

കൂശ്മാണ്ഡസ്യ രസം ഗ്രാഹ്യം പലാനാം ശതമാത്രകം തസ്യ ചാപി ഗോക്ഷീരം ധാത്രിമൂണ്ണം പലാഷ്ടകം ലഘുപഗ്നിനാ പചേത്താ വദ്യാവതജ്ജതിലേഹതാം ധാത്രിതൃല്യസിതായോജ്യാ പലാലം ലേഹയേനേ ഖണ്ഡകൂശ്മാണ്ഡകം ഘൃതദ

മൃപിത്തം നിരപ്പതി * കൂശ്മാണ്ഡരസം=പഴയ കുമ്പളങ്ങ പുര
കി പിഴിഞ്ഞതിൽ നൂറുപലം (ഇരുപത്തഞ്ചുനാഴി). ഗോക്ഷീ
രം=പശുവിൻപാൽ. നൂറുപലം. ധാത്രിമൂണ്ണ്=നെല്ലിക്കൊപ്പൊ
ടി എടുപലം. എല്ലാംചേർത്ത് ചെറുതിയിൽ കുറുകുക. ലേഹ
പാകമായാൽ വാങ്ങി നെല്ലിക്കൊപ്പൊടിയോളം (എടുപലം) ക
ല്ലുണ്ടൊപ്പൊടി(സിതാ)യുചേർത്ത് യോജിപ്പിക്കുക. ഈ ലേഹ
ത്തിൽനിന്ന് അരപലം സേവിക്കുക. ഇതിന്നു 'ഖണ്ഡകൂശ്മാണ്ഡ
കം' എന്നു പേര്. അമൃതപിത്തം ശമിക്കും.

(മഹാചിത്രഗുളം.)

വഹ്നിമൂലം പലശതം ഗണ്ഡീരത്തു തദലങ്കം ഹരീതകീ
തദലം സ്വ്യാൽ ത്രിംശൽ ഭല്ലാതകീഫലം തമൈവ കണ്ഡചീ
മൂലം പാറാ ശേപലം ഭവേൽ ശമ്യേലമളുക്കഞ്ച ത്രിവൃന്തീ ക
രഞ്ജകൗ അപമാഗ്ഗം വിളംഗാനി ധാത്രി ശത്വാകമേവ ച
ഏഷാം ശതപലം ചൈവ ലോഹഖണ്ഡം ശതം പലം തന്മ
ലം ശതമേകത്തു ശേദോണ്ണ ജലേ പചേൽ അഷ്ടഭാഗാവശി
ഷ്ടേസ്തിൻ പുനരഗ്നാവധിശ്രയേൽ ഗുളസ്യ തുലയാ യുക്തം ശു
ഭേ ഭാഷേയ ഭിഷഗപരഃ പ്രതീചാപം പ്രചഞ്ചാമി പിപ്ലവീനാ
ഞ്ചതുഷ്പലം പ്രസ്ഥം മിത്രകമൂണ്ണ്ത ലോഹമൂണ്ണ് തമൈവ
ച പ്രസ്ഥം പ്രസ്ഥം പ്രഭാതവും തഥാ തൈലസ്യ സപ്പിഷഃ
ഹിംഗുവാഗ്വ വചാഭാജ്ജീ ഭേദഭാജമഹൈഷധം വിളംഗം പിപ്ല
വീമൂലം സഞ്ചാതിവിഷാഭയാഃ യവാന്തി സൈന്ധവം മുസ്താ
ജീരകഞ്ച ത്രിജാതകം ഏതേഷാം പാലികാൻ ഭാഗാൻ സർവ്വ
ഞ്ചാവാപ്യയുക്തിതഃ ക്ഷൗദ്രസ്യാലാംഡകം ദേയം സുശീതം ക
ലശേ സ്ഥിതം ധാന്യരാശൌ നിധാതവ്യം പക്ഷം ചാ മാസമേ
വ വാ അന്തഃശുദ്ധോ ബഹിഃശുദ്ധോ ഭക്ഷ്യേൽ പ്രാതരത്ഥിതഃ
ഷഡ്ശാംസ്യഷ്ടഗുണാനി പാണ്ഡുരോഗഞ്ചതുർവിധം യകൃഷ്ഠീ
ലികാനാഹം പ്ലീഹാനം ഗുദവേദനാം അഷ്ടോദരാണി കഷ്ണാനി
സുപ്തവാതം ഹലീമകം മാസമാത്രേണ താൻ ഹസ്ത്യാദേതച്ചിത്ര
ഗുളം മഹൽ * വഹ്നിമൂലം=കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. നൂറുപലം.
ഗണ്ഡീരം=ഞട്ടാങ്ങിൻവേര്. അമ്പതുപലം. ഹരീതകീ=ക

ടക്ക. ഇരുപത്തഞ്ചുപലം. ഭ്രൂതകീഫലം=ചേരിൻകരു. മുപ്പതു പലം. കണ്ഡലീമൂലം=ചിററമുതിൻചേര്. മുപ്പതുപലം. പാറാ= പാടക്കിഴങ്ങ്. പത്തുപലം. ദശമൂലം. അളക്കം=വെള്ളയക്കിൻ ചേര്. ത്രിവൃത്=ത്രികോലക്കൊന്ന. ദന്തി=നാഗാന്തിചേര്. കരഞ്ജകം=ഉണിൻതൊലി. അപാമാഗ്ഗം=കടലാടിചേര്. വിളംഗം=വിഴാലരി ധാത്രി=നെല്ലിക്ക. ശമ്യാകം=കൊന്നത്തൊലി. ഇവ സമം നൂറുപലം. ലോഹഖണ്ഡം=ഇരുമ്പുതകിട്. നൂറുപലം. ലോഹമലം=പുരാണകിട്ടം. നൂറുപലം. എല്ലാംകൂട്ടി പത്തു ദ്രോണം (നൂറു പതിടങ്ങഴി) വെള്ളത്തിൽ കഷായംവെച്ച് എട്ടിലൊന്നാക്കുക. പിന്നെ വാങ്ങി പിഴിഞ്ഞരിച്ച് നല്ല പാത്രത്തിലാക്കി ഒരുതുലാം ശൺമേത്തു അടുപ്പത്തുവെക്കുക. അതിൽ—പിപ്പലി=തിപ്പലി. നാലുപലം. ചിത്രകമൂണ്ണം=കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങിന്റെ പൊടി ഒരിടങ്ങഴി. ലോഹമൂണ്ണം=ഉരുക്കു പൊടി. ഒരിടങ്ങഴി. എണ്ണ ഒരിടങ്ങഴി. നൈ ഒരിടങ്ങഴി. ഹിംഗു=കായം. ചവ്യം=കാട്ടുമുളകിൻചേര്. വചാ=വയമ്പ്. ഭാങ്ഗി=ചെറുതേക്കിൻചേര്. ദേവദാര=ദേവതാരം. മഹേഷധം=ചുക്ക്. വിളംഗം=വിഴാലരി. പിപ്പലീമൂലം=കാട്ടുതിപ്പലിചേര്. സഷ്പം=കടുകു. അതിവിഷാ=അതിവിടയം. അഭയാ=കടക്ക. യവാന്തി=അയമോദകം. സൈന്ധവം=ഇന്തുപ്പ്. മുസ്താ=മുത്തങ്ങ. ജീരകം. ത്രിജാതകം=ഏലത്തരി എലവംഗത്തൊലി പച്ചില. ഇവ കാരോപലം പൊടിച്ചു ചേർക്കുക. സാമ്രപാകമായാൽ വാങ്ങി ആറിയാൽ രണ്ടിടങ്ങഴി തേനും ചേർക്കണം. കടത്തിലാക്കി നെല്ലിൽ കഴിച്ചിട്ട് ഒരു പക്ഷമോ ഒരു മാസമോ കഴിഞ്ഞാൽ എടുത്ത് രാവിലെ സേവിക്കുക. അകത്തും പുറത്തും ശുദ്ധിവരുത്തിട്ടുവേണം ഇതു സേവിക്കുവാൻ. അഗ്സ്സ് തുടങ്ങിയ രോഗങ്ങൾ ശമിക്കും. അല്ലപിത്തത്തിങ്കൽ ഉത്തമം. ഇതിന്നു “മഹാ ചിത്രകഗുളം” എന്നു പേര്.

ഇതി അല്ലപിത്തചികിത്സാ.

ശോഫചികിത്സാ.

ദോഷൈഃ പൃഥഗ്ഗ്വേദൈഃ സർവ്വൈരഭിപ്രായാദപിഷാദ
പി നവധാ ക്രമിതഃ ശോഫോ നിജാഗന്തുവിഭേദതഃ സർവ്വാ
ഗൈകാംഗജതപാച്ച ദ്വിപ്രകാരശ്ച കീർത്തിതഃ*ദോഷൈഃ പൃഥ
ക്=ത്രിദോഷങ്ങളെക്കൊണ്ടു വെച്ചേറെ മൂന്നുവിധം; ദ്വേദൈഃ=
ഈരണ്ടു ദോഷങ്ങളെക്കൊണ്ടു മൂന്നുവിധം; സർവ്വഃ=എല്ലാ
ദോഷങ്ങളെക്കൊണ്ടുംകൂടി ഒരുവിധം; അഭിപ്രായാൽ=അടി
പതവ് മുതലായവകൊണ്ടു ഒരുവിധം; വിഷാൽ=വിഷംകൊ
ണ്ടു ഒരുവിധം;—ഇങ്ങിനെ ശോഫം ഒമ്പതു പ്രകാരത്തിൽ പ
റയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. നിജാഗന്തുവിഭേദതഃ=നിജമെന്നും ആഗന്തു
ജമെന്നുമുള്ള ഭേദത്താലും, സർവ്വാഗൈകാംഗജതപാച്ച=സർവാ
ഗജമെന്നും ഏകാംഗജമെന്നുമുള്ള ഭേദത്താലും. ദ്വിപ്രകാരഃ കീ
ർത്തിതഃ=രണ്ടുപ്രകാരത്തിലാണെന്നും പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. സ
ർവാഗജം=ഭേദത്തിലെല്ലാടവുമുള്ളത്. ഏകാംഗജം=ഒരവയവ
ത്തിൽ മാത്രമുള്ളത്. ശോഫം=നീര്.

സർവ്വത്ര സർവാംഗസരേ ദോഷജേ ശ്വേതമൗ പുരഃ സാ
മേ വിശോഷിതോ ഭൂതപാ ലഘുഃകാഷ്ഠാംഭസാ പിബേൽ നാഗ
രാതിവിഷാദാരു വിളംഗേന്ദ്രയവോഷണം നവായസം വാ ദോ
ഷാഡ്യഃ ശുദ്ധൈവ മൂത്രഹരീതകീം * ദോഷംകൊണ്ടുണ്ടായതും
(നിജം) സർവാംഗം വ്യാപിച്ചതുമായ ശോഭത്തിങ്കൽ ആദ്യം ല
ഘുവായ അന്നത്തെ ഭക്ഷിച്ചതിനുമേൽ നാഗരം=ചുക്ക്. അതി
വിഷാ=അതിവിടയം. ദാരു=ദേവതാരം. വിളംഗം=വിഴാപ്പരി.
ഇന്ദ്രയവം=കടകപ്പാലയരി. ഉഷണം=കരുമുളക്. ഇവയൊ
'നവായസ'മോ ചുട്ടുവെള്ളത്തിൽ സേവിക്കണം. ആമദോഷമു
ണ്ടെങ്കിൽ ലഘുനംവെയ്ത്തിട്ട് (വിശോഷിതഃ) വേണം ഇതു ചെ
ണ്ണാൻ. ദോഷം അധികമുണ്ടെങ്കിൽ ശോധനവരുവാനായി 'ഗോ
മൂത്രഹരീതകി'യും സേവിക്കണം.

പത്മപുനൻചരിശാകണമൂലവഹ്നി ചിത്രാഞ്ജളീരകസു
രദ്രുമഗധീനാം കപാഥം പിബൻ ശ്വേതമുണ്ഡധരാത്തജീ

വോപ്യുത്തിഷ്ഠതേ ശിവസമാശ്രിത ബാലതുല്യഃ * പത്മ്യാ=കടുക്ക. പുനൻവം=തമിഴാമവേർ. നിശാ=വരട്ടമഞ്ഞരം. കണമുലം=കാട്ടുതിപ്പലിവേർ. വഹ്നി=കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. ചിത്രാ=ആവണക്കിൻവേർ. അബ്ജം=മുത്തങ്ങ. ജീരകം. സുരദ്രമം=ദേവതാരം. മാഗധീ=തിപ്പലി. ഇവ കഷായം സേവിക്കുന്നവൻ ശോഫമാകുന്ന കാലനാൽ ഹതനായാൽകൂടി, ശിവനെ ആശ്രയിച്ചു മാർക്കണ്ഡേയനെപ്പോലെ ജീവിച്ച് എഴുന്നേല്ക്കും.

ആർദ്രകേക്ഷുരദൃസ്സൾ പത്മ്യാ ദാരു പുനൻവൈഃ സവില്പവിശൈപൻറിഷ്ണുപാഥഃ ശോഹവ്യാധി വിനാശനഃ * ആർദ്രകം=ഇഞ്ചി. ഇക്ഷുരം=വയൽച്ചുള്ളിവേർ. ദൃസ്സൾം=കൊടുത്തുവുവേർ. പത്മ്യാ=കടുക്ക. ദാരു=ദേവതാരം. പുനൻവം=തമിഴാമവേർ. വില്പം=കൂവളവേരിന്മേൽ തൊലികളുണ്ട്. വിശപം=ചുക്ക്. ഇവ കഷായം എല്ലാ ശോഫരോഗങ്ങളേയും ശമിപ്പിക്കും.

(പനവീരലാഭി—ഭസ്മക്കുഞ്ഞി.)

പനവീരൽ കടലാടി ചുള്ളിരംഭാഭസിതജലേന സമേന പാലിനാലും അഴകിലിതു നിഹന്തി കഞ്ഞിശോഫം ഹരിഹരയോരിവ കന്മഷം പ്രസാദഃ * ഉണങ്ങിയ കരിമ്പനവാഴക്ക, കടലാടിവേർ, വയൽച്ചുള്ളി, കഭളിവാഴക്കടപ്പൻ ഇവ ചുട്ടു ഭസ്മമാക്കുക. ആ ഭസ്മം കലക്കിയവെള്ളവും പാലും സമമായി എടുത്തു കഞ്ഞിയുണ്ടാക്കുക. വിഷ്ണുവിന്റേയും ശിവന്റേയും പ്രസാദം പാപത്തെയാണുപോലെ ഈ കഞ്ഞി ശോഫത്തെ ശമിപ്പിക്കും.

(ആവിത്തോലാഭി—ഭസ്മക്കുഞ്ഞി.)

ആവിത്തോൽ കടലാടി ഭന്തി തപനം ചിത്രാ വയൽച്ചുള്ളിയും ശമ്യാകഞ്ഞാലി കള്ളിവേർ പനവീരൽ സ്തംബുഗ്രവും രംഭയും ഏതത്തസ്തജലേ യവാഗ്ര വിഹിതാ മോരോടുപാലോടുതാൻ കൂട്ടീട്ടാശു നിഹന്തി ശോഫമഖിലം ഗുണോദരാദീനപി * ഭന്തി=നാഗാന്തിവേർ. തപനം=എരുക്കിൻവേർ. ചിത്രാ=ആവണക്കിൻവേർ. ശമ്യാകം=കൊന്ന. സ്തംബുഗ്രം=കള്ളിക്കുഴുത്ത്. രംഭാ=കഭളിവാഴക്കടപ്പൻ. ശേഷം മരുന്നുകൾ സ്പഷ്ടം. എല്ലാം

ചുട്ട ഭസ്മമാക്കി ആ ഭസ്മവെള്ളത്തിൽ മോരോ പാലോ കൂട്ടി ഉണ്ടാക്കിയ കഞ്ഞി ശോഹാദികളിൽ ഉത്തമം.

ചുക്കു ചുണ്ട കടലാടി സതർച്ചാ നാലുമായുരുകഴഞ്ചിവ കൊണ്ട് അല്പവിലപതവിശാമകഷായം ഹന്തി ശോഹമതിസംഗമം വിശഃ * ചുക്കുതുടങ്ങിയ നാലു കൂട്ടംകൂടി ആറുകഴഞ്ച്. തവിശാമ ആറുകഴഞ്ച് (അല്പവിലപം=അരപ്പലം, 6 കഴിഞ്ച്) ഈ കഷായം ശോഹഹരമാകുന്നു.

കൃഷ്ണാഗ്നിവിശ്വച ഘനജീരകദേവദാരു പത്മപ്രാപുനന്വജ ടാമരിചാജ്ഞാസാനാം ചൂണ്ണം കവോഷ്ണസലിലൈരവലോഡ്യ പിതം നാതഃ പരം ശ്വയഥുരോഗഹരം നരാനാം * കൃഷ്ണം=തിപ്പലി. അഗ്നി=കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. വിശ്വചം=ചുക്ക്. ഘനം=മുത്തങ്ങക്കിഴങ്ങ്. ജീരകം. ദേവദാരു=ദേവതാരം. പത്മപ്രാ=കടുക്ക. പുനന്വചം=തവിശാമവേർ. ടാമരി=മാഞ്ചി. മരിചം=കുരുമുളക്. അജ്ഞാസം=കീഴാർനെല്ലി. ഇവ പൊടിച്ച് ചുട്ടവെള്ളത്തിൽ കലക്കി കുടിക്കുക. ശോഹത്തിൽ അത്യുത്തമം.

ദ്രുപദഃ കഷായകംസേ വിപചേത പത്മപ്രാശതം സമേതം തുലയാ ഗുരുസ്യ ചതുഷ്പലന്ത്ര കടുത്രികസ്യ ത്രിജാതകസ്യ ത്രിപലഞ്ച കഷം ക്ഷാരസ്യ ചൂണ്ണം പ്രതിവാപ്യ ശീതേ മധുപ്രദ്യോൽ കഡു ബദപയഞ്ച ഏകാഭയാ ഹന്തി നിഷേവ്യമാണാ പ്രവൃദ്ധശോഹ ജപരശുലഗ്രന്ഥാൻ * ദ്രുപദഃ=ചെറുപഞ്ചമൂലവും വലിയ പഞ്ചമൂലവും(=ദേശമൂലം)ആർകം=ഇഞ്ചി. ചതുരം=കാട്ടുമുളകിൻ വേർ. ദാരു=ദേവതാരം. പുനന്വചം=തവിശാമവേർ. ഗ്രന്ഥി=കാട്ടുതിപ്പലിവേർ. കൃശാണ=കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. ഇവയുടെ കഷായം പതിനാറിടങ്ങഴി. അതിൽ, പത്മപ്രാശതം=(കുരുമുളയെത്ത) നൂറു കട്ടക്കയും ഒരുതുലാപം പഴയ ശർക്കര(ഗുളം)യും ചേർത്തു വേവിക്കുക. സാമ്പ്രപാകമായാൽ കടുത്രികം=ചുക്ക് മുളക് തിപ്പലി. ഇവ സമം നാലുപലം. ത്രിജാതകം=ഏലം ഏലവംഗം പച്ചില. ഇവ സമം മൂന്നുപലം. ക്ഷാരം=തുവച്ചിലക്കാരം മൂന്നുകഴഞ്ച്. ഇവ പൊടിച്ച് ചേർക്കുക. വാങ്ങി ആറിയാൽ ഇരുന്നാഴി

തേനം ചേർക്കുക. ഇതിൽനിന്നു ഓരോ കട്ടുക (കുരുകളുണ്ട്)യും അതിനടുത്ത ലേഹവും എടുത്തു സേവിക്കുക. കഠിനമായ ശോഥം, ജ്വരം, ശുലം, ഗുണം എന്നിവ ശമിക്കും.

വൃശ്ചീവശുദ്ധഭേദം പത്മേഷുരകനാഗരൈഃ സിലേ കഷായേ വിപചേൽ ഘൃതം തക്രപയോനപിതം കാകമാച്ഛാർദ്രക നിശാശമ്യാകാങ്കരജം രസം പ്രക്ഷിപ്യ പഞ്ചകോലഞ്ച സിലം തച്ഛോഹനാശനം * വൃശ്ചീവം=തവിഴാമവേർ. ശുദ്ധം=കടലാ ടിവേർ. ഭേദം=ഭേദതാരം. പത്മം=കട്ടുക. ഇഷുരകം=വയൽ മുളളിവേർ. നാഗരം=ചുക്ക്. ഇവ കഷായത്തിൽ നൈകാച്ഛ ക. തക്രം=മോർ. പയസ്സ്=പാൽ. കാകമാചി (കരിന്താളി) ആർ ദ്രകം (ഇഞ്ചി) നിശാ (പച്ചമഞ്ഞൾ) ശമ്യാകാങ്കരം (കൊന്നത്താളി) ഇവയുടെ നീർ. എന്നിവയും ചേർക്കണം. കല്ലത്തിന് പഞ്ചകോലം അരച്ചുചേർക്കുക. ഈ നൈ ശോഫഹരമാകുന്നു.

ആർദ്രകസ്വരസേ സപ്തിഃ പഞ്ചകോലേന സാധിതം തക്രേണ ശോഫകാസാഗ്നി സാദചാഞ്ചുദരപഹം * ആർദ്രക സ്വരസം=ഇഞ്ചിനീർ. ഇതിൽ പഞ്ചകോലം കല്ലം ചേർത്തു മോരുംകൂട്ടി കാച്ചിയ നെയ്യ് ശോഫാദികളെ ശമിപ്പിക്കും.

ദശമൂലകഷായേണ പിഷ്ടേന സാദാരണാ തൈലം പ്ര സിലം ശ്വയമൈ പാനേഭ്യംഗേ ച ശസ്ത്രതേ * ദശമൂലകഷായത്തിൽ ഭേദതാരം കല്ലം നായി എണ്ണ കാച്ചുക. ഇത് നീരുള്ളവ ക്കു സേവിക്കാനും മേൽ തേക്കാനും നല്ലതാകുന്നു.

വ്യോഷഭേദവിജയാ വൃശ്ചീവൈശ്വ വളോ ഹിതഃ സുര ട്രകല്ലേന വളം തക്രേ ശോഫഹരം പരം * വ്യോഷം=ചുക്ക് മുളക് തിപ്പലി. ഭേദം=ഭേദതാരം. വിജയാ=കട്ടുക. വൃശ്ചീവം=തവിഴാമവേർ. ഇവകൊണ്ടുള്ള മുക്കടി നല്ലതാണ്. സുര ട്രകല്ലം=ഭേദതാരകല്ലം. ഇതുകൊണ്ടു മോരിൽ ഉണ്ടാക്കിയ മുക്ക ടിയും നന്ന്.

സംശോധനം വസ്തികഞ്ച സേദാഭ്യംഗാവഗാഹനം യഥാ ദോഷബലം യുജ്യാച്ഛോഫേഷു കശലോ ഭിഷക് * സംശോധ നാദികളെല്ലാം ദോഷശക്തിക്കനുസരിച്ചു ചെയ്യണം.

പ്രായോഭിചാതാദനിലഃ സരക്തഃ ശോഫം സരാഗം പ്രക
രോതി തത്ര വിസപ്പജിന്മാരുതരക്തജിച്ച കായ്കം വിഷപ്ലം വി
ഷജേ തു കർമ്മ * അഭിചാതാദിശോഫങ്ങളുടെ ചികിത്സ പര
യുനം—അഭിചാതം (അടി) എവിടെ കൊള്ളുന്നുവോ അവിടെ
പ്രായേണ വാതം രക്തത്തോടുകൂടി ഭൂഷിച്ചു ചുവപ്പോടുകൂടിയ
തായ നീരിനെ ഉണ്ടാക്കുകയാണ് ചെയ്യുന്നത്. അതുകൊണ്ട്
ആ ശോഫത്തിൽ വിസപ്പത്തിനും രക്തവാതത്തിനും പാര
ന്ന ചികിത്സചെയ്യേണ്ടതാണ്. വിഷജേതു=വിഷംകൊണ്ടുള്ള
നീരിലാകട്ടെ. വിഷപ്ലം കർമ്മകായ്കം=വിഷഹരമായ ചികിത്സ
ചെയ്യണം.

പാണ്ഡുരേപ്ലാൻ യോഗാശ്വ യഥാഭോഷം പ്രകല്പയൽ
പൗനർവഃ പ്രയോഗശ്വ ശ്വയമൗ പരമം ഹിതഃ * പാണ്ഡു
രോഗത്തിങ്കലും മഹോദരത്തിങ്കലും പറയപ്പെട്ട യോഗങ്ങളേയും
ഭോഷിബലംപോലെ ചെയ്യണം. പൗനർവ(തവിഴാമ)കൊണ്ടു
ള്ള വിവിധപ്രയോഗങ്ങളും ശോഫങ്ങളിൽ ഹിതമാകുന്നു.

ഇതി ശോഫചികിത്സാ.

വിസപ്പചികിത്സാ.

ഭോഷിഃ പൃഥഗ്വചൈസ്സദ്യൈരഭിചാതന ചാഷ്ടഃ
വിസപ്പഃ സ്വാൽ ത്ര്യധിഷ്ഠാനോ ബാഹ്യാന്തരുഭയാശ്രയാൽ യ
ഥോത്തരഞ്ച ദുസ്സാധഃ സ്വാത്തത്രാസിലപിത്തതഃ അഗ്നിവൽ
സ്തോടകന്തുതപാഗ്നിവീസപ്പസംജ്ഞിതഃ ഗ്രന്ഥിമാലാകരോ
ഗ്രന്ഥിവീസപ്പഃ കഫമാരുതാൽ കഫപിത്താജ്ജിണ്ണമാംസ പങ്ക
വൽ കർദ്ദമാഹവഃ * വിസപ്പം എന്ന രോഗം, വാതാദിഭോഷ
ങ്ങളിൽ കാരോന്നിന്റെ കോപംകൊണ്ടു മൂന്നും ഈരണ്ടു ഭോഷ
ങ്ങളുടെ സംസർഗ്ഗംകൊണ്ട് മൂന്നും സന്നിപാതംകൊണ്ടൊന്നും
അഭിചാതംകൊണ്ടൊന്നും എന്നിങ്ങിനെ എട്ടുപ്രകാരത്തിൽ
വരും. ഇവയിൽ മേല്പോട്ടുമേല്പോട്ടു പറഞ്ഞവ അധികമധികം ദു
സ്സാധങ്ങളാണ്. ഇവയിൽ ഭോഷസംസർഗ്ഗമായ വിസപ്പങ്ങൾ

ഈ പ്രത്യേകം പേരുകളുണ്ട്. വാതപിത്തങ്ങളെക്കൊണ്ടുള്ളത് അഗ്നിവിസപ്പം. ഇത് അഗ്നിയെപ്പോലെ സ്തോടം (പൊള്ളൽ) ഉണ്ടാക്കും. കഫവാതങ്ങളെക്കൊണ്ടുള്ളത് ഗ്രന്ഥിവിസപ്പം. ഇതു കേന്ദ്രത്തിൽ ഗ്രന്ഥി (മുഴ) മാലയെ ജനിപ്പിക്കും. കഫപിത്തങ്ങളെക്കൊണ്ടുള്ളതു കട്ട്മം. ഇതു പഴുകിയ മാംസമുളിപ്പോലെ ഇരിക്കും. ഇങ്ങിനെ വിസപ്പലക്ഷണം.

ആദാവേവ വിസപ്പേഷു ഹിതം ലംഘനരൂക്ഷണം രക്താവസേകോ വമനം വിരേകഃ സ്തോഹനന്തു ന * ആദാവേവ=ആദ്യംതന്നെ. വിസപ്പേഷു=വിസപ്പങ്ങളിൽ. ലംഘനരൂക്ഷണം=ലംഘനവും രൂക്ഷണവും, രക്താവസേകഃ=രക്തമോക്ഷണവും, വമനം=മുട്ട്നവും, വിരേകഃ=വിരേചനവും, ഹിതം=ഹിതമാകുന്നു. സ്തോഹനന്തു ന=സ്തോഹിപ്പിക്കൽ ആകട്ടേ പാടില്ല.

പ്രച്ഛേദനം വിസപ്പരല്ലം സയഷ്ടീന്ദ്രയവം ഫലം; രസേന യുക്തം ത്രായന്ത്യാ ദ്രാക്ഷായാസൈസ്രഫലേന വാ വിരേചനം ത്രിവൃച്ചുണ്ണം ഫയസാ വാ പ്രയോജയേൽ * യഷ്ടി=എരട്ടിമധുരം. ഇന്ദ്രയവം=കടകപ്പാലയരി. ഫലം=ഫലംകാരയ്ക്ക. ഇവകൊണ്ടു പ്രച്ഛേദനംചെയ്യുന്നതു വിസപ്പഹരമാകുന്നു. ത്രിവൃച്ചുണ്ണം=ത്രികോലക്കൊന്നയുടെ പൊടി. ഇതു ബ്രഹ്മിനീരിലോ മുന്തിരിങ്ങനീരിലോ ത്രിഫലക്കുഷായത്തിലോ പാലിലോ ചേർത്തു സേവിച്ച് വിരേചനവും വരുത്തണം.

യോജ്യം കോഷഗതേ ദോഷേ വിശേഷേണ വിശോധനം അവിശോധ്യേല്യദോഷേ ച ശമനാനി പ്രയോജയേൽ * ദോഷം കോഷത്തെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ വിശേഷിച്ചും ശോധനം പ്രയോഗിക്കണം. എന്നാൽ രോഗി അവിശോധ്യ (ശോധന ചെയ്യാൻ പാടില്ലാത്തവൻ)നും അല്പദോഷ(ദോഷം കുറഞ്ഞവൻ)നും ആയിരിക്കുന്ന പക്ഷം ശമനൈഷധങ്ങളാണ് പ്രയോഗിക്കേണ്ടത്.

പടോലദാവ്യീ പിപുമന്ദതിക്താ ത്രായന്തികാ യഷ്ടീവൃഷാഭയോത്ഥം ജലം വിസപ്പം വിനിഹന്തി രാത്രി പടോലമുസ്മയ ശൃതാംബു തപേൽ * പടോലം. ദാവ്യീ=മരമഞ്ഞത്താലി.

വിചുമന്ദം=വേപ്പിൻതൊലി. തിക്തം=പുത്തരിച്ചുണ്ടവേര്. ത്രായണികം=ബ്രഹ്മി. യഷ്ടി=എരട്ടിമധുരം. വൃഷം=ആടലോടകവേര്. അഭയാ=കടുക. ഇവ കഷായം വിസപ്പ്തെ ശമിപ്പിക്കും. ധാത്രി=നെല്പിക്ക. പടോലം. മുസ്താ=മുത്തങ്ങക്കിഴങ്ങ്. ഇവകൊണ്ടും കഷായമുണ്ടാക്കാം. വിസപ്പ്ഫരം.

മുസ്താരിഷ്ടപടോലഭാരജനീ ദ്രാക്ഷാബലാ നാഗരൈശ്ചായന്ത്യല്ലലധനപയാണധനികാ ഭൂനിംബസേവ്യാംബുഭിഃ ശ്രേഷ്ഠാനിംബകുടലകൈശ്ച സകണ്ണൈസ്സിദ്ധാഃ കഷായാ മരുത്പിത്തശ്ലേഷവിസപ്പ്തേപ്പശമനാഃ പ്രോക്താസ്യയസ്മൈ ക്രമാൽ* (1) മുസ്താ=മുത്തങ്ങ. അരിഷ്ടം=വേപ്പിൻതൊലി. പടോലം. ഭാരം=ഭേവതാരം. രജനീ=വരട്ടമഞ്ഞൾ. ദ്രാക്ഷാ=മുന്തിരിങ്ങ. ബലം=കുറുന്തോട്ടിവേര്. നാഗരം=ചുക്ക്. (2) ത്രായണീ=ബ്രഹ്മി. ഉല്ലം=ചെങ്ങഴിനീർക്കിഴങ്ങ്. ധനപയാഷം=കൊടുത്തുവുവേര്. ധനികാ=കൊത്തമ്പാലയരി. ഭൂനിംബം=പുത്തരിച്ചുണ്ടവേര്. സേവ്യം=രാമച്ചം. അംബു=ഇരുവേലി. (3) ശ്രേഷ്ഠം=ത്രിഫല. നിംബം=വേപ്പിൻതൊലി. കുടലകം=പടോലം. കണ്ണാ=തിപ്പലി. ഈ മൂന്നു കഷായങ്ങളും ക്രമേണ. (1) വാതവിസപ്പ്തം, (2) പിത്തവിസപ്പ്തം, (3) കഫവിസപ്പ്തം ഇവയെ ശമിപ്പിക്കും.

ശതാഹപാ മുസ്തവാരാഹീ വാശാത്തഗളധാന്യകം സുരാഹപം കൃഷ്ണഗന്ധാ ച കുഷ്മം ചാലേപനഞ്ചല * ശതാഹപാ=ശതകുപ്പ. മുസ്തം=മുത്തങ്ങ. വാരാഹീ=നിലപ്പനക്കിഴങ്ങ്. വാശാ=ആടലോടകം. ആത്തഗളം=നീലക്കുരുന്തി. ധാന്യകം=കൊത്തമ്പാല. സുരാഹപം=ഭേവതാരം. കൃഷ്ണഗന്ധാ=പുനമൂരിങ്ങ. കുഷ്മം=കൊട്ടം. ഇവ അരച്ചുപുരട്ടുന്നതീ വാതവിസപ്പ്തതികൽ ഉത്തമമാകുന്നു.

ക്ഷീരതൈലവിമിശ്രേണ ഘൃതമണ്ഡന കല്പിതഃ പരിഷേകഃ ക്ഷിണോത്യാശ്ച വിസപ്പ്തനിലോത്ഭവം * ഘൃതമണ്ഡം=നെല്പിൻതൈലം. ഇതിൽ ക്ഷീര(പാൽ)വും തൈല(എണ്ണ)വും ചേർത്ത് അതുകൊണ്ട് ധാരയിടുക. വാതവിസപ്പ്തം വേഗത്തിൽ ശമിക്കും.

ബ്രഹ്മോധോഃഘ്നരാശപസ്ഥപ്ലക്ഷുതപക്വപത്രവാരിദൈഃ
സോശീര മധുകൈല്യേപോ വിസപ്പേ പിത്തസംഭവേ*ബ്രഹ്മോ
ധം=പേരാൽ. ഉഃഘ്നരം=അത്തി. അശപത്നം=അരയാല്. പ്ല
ക്ഷു=ഇത്തി. ഇവയുടെ തൊലി. വാരിദം=മുത്തങ്ങ. ഉശീരം=
രാമച്ചം. മധുകം=എരട്ടിമധുരം. ഇവ അരച്ചു പുരട്ടുക. പിത്തം
കൊണ്ടുള്ള വിസപ്പം ശമിക്കും.

ബ്രഹ്മോധപാദാസ്തരണാഃ കഭളീഗർഭസംയുതാഃ വിസഗ്ര
ന്ദമിശ്രലേപഃ സ്വാച്ഛതയൗതഘൃതാപ്ലതഃ * തരണാഃ ബ്രഹ്മോ
ധപാദാഃ=പേരാലിന്റെ എളയ വേട്. കഭളീഗർഭം=കഭളിവാ
ഴക്കൂമ്പിന്റെ ഉള്ളിലുള്ള കുന്നത്ത്. വിസഗ്രന്ദി=താമരവളയ
ക്കമ്പ്. ഇവ അരച്ച് ശതയൗതഘൃതത്തിൽ ചാലിച്ചു പുരട്ടുക.

ത്രിഫലാപത്മകോശീര സമംഗാകരവീരകം നളമൂലാബ്ര
നന്താ ച ലേപഃ ശ്ലേഷ്മവിസപ്പഹാ * ത്രിഫല. പത്മകം=പ
തിമുകം. ഉശീരം=രാമച്ചം. സമംഗാ=പറച്ചുണ്ട. കരവീരകം=
കണാവിരത്തൊലി. നളമൂലം=നാൽക്കുരിമ്പിൻവേര്. അനന്താ=
കൊടുത്തുവു. ഇവ അരച്ചു പുരട്ടുന്നത് കഫവിസപ്പത്തിങ്കൽ
നല്ലതാകുന്നു.

രക്തമോക്ഷശ്ച സംശുദ്ധിച്ഛിസപ്പേ ശ്രേഷ്ഠമൗഷധം ജ
ഘ്രേകോഭിഹ്വരേദസ്രം വിസപ്പേ ഗ്രമിതേ ഭൂശം * രക്തമോക്ഷ
ണവും ശോധനവും ചെയ്യുന്നത് വിസപ്പത്തിങ്കൽ ഉത്തമമായ
ഔഷധമാണ്. ഗ്രമിതേ വിസപ്പേ=ചോരകെട്ടിയതായ വിസപ്പ
ത്തിങ്കൽ. ജഘ്രേകോഭിഃ=അട്ടകളെക്കൊണ്ട്. രക്തം ഹരേൽ=
രക്തത്തെ കളയണം.

ഗോപാംഗനാം വാ യഷ്ട ഗ്രാഹപം ശീതേന പഞ്ചസാ പി
ബേൽ നവനീതം സിതായുക്തം ലിഹ്യാച്ചൈച്ചാമൃതാരജഃ* ഗോ
പാംഗനാ=നന്നാരിക്കിഴങ്ങ്. യഷ്ട ഗ്രാഹപം=എരട്ടിമധുരം. ഇവ
തണുത്ത പാലിൽ അരച്ചു കലക്കി സേവിക്കുക. നവനീതം=വെ
ണ്ണ. സിതാ=പഞ്ചസാര. അമൃതാരജസ്സ്=ചിററമുതിർപ്പൊടി.
ഇവ ചാലിച്ച് ലേഹനം ചെയ്തതാകുന്നു.

നിരാമേ ശ്ലേഷ്മണി ക്ഷീണേ ചാതപിത്തോത്തരേ ഹിതം

ഘൃതം തിക്തം മഹാതിക്തം ശൃതം വാ ത്രായമാണയാ * ആമം ശമിച്ചും കഫം ക്ഷയിച്ചും ഇരിക്കുന്ന നിലയിലെത്തിയതും വാതപിത്താധികവുമായ വിസപ്പത്തിങ്കൽ തിക്തകം, മഹാതിക്തകം എന്നീ നെയ്യുകളോ ബ്രഹ്മി(=ത്രായമാണാ)കൊണ്ടു കാച്ചിയ നെയ്യാ സേവിക്കുന്നത് ഹിതമാകുന്നു.

സംസ്രഷ്ടഭോഷേ സംസ്രഷ്ടമേതൽ കമ്മ പ്രശസ്ത്യതേ*ഇനീ ഭോഷസംസർഗ്ഗംകൊണ്ടുള്ള വിസപ്പങ്ങളുടെ ചികിത്സാക്രമം പറയുന്നു—ഭോഷങ്ങൾ സംസർഗ്ഗിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ മേൽ ഓരോ ഭോഷംകൊണ്ടുമുള്ള വിസപ്പത്തിന്നു പറഞ്ഞ ചികിത്സകളെത്തന്നെ സംസർഗ്ഗിച്ചു ചെയ്യണം. ഉദാഹരണം—വാതപിത്തസംസർഗ്ഗത്തിങ്കൽ വാതവിസപ്പത്തിന്നും പിത്തവിസപ്പത്തിന്നും പറഞ്ഞ ചികിത്സകൾ കലന്ന് പ്രയോഗിക്കുക. ഇതുപോലെ മറ്റു സംസർഗ്ഗങ്ങളിലും ഉപാധ്യം. ഇതാണ് സംസ്രഷ്ടവിസപ്പങ്ങളുടെ സാമാന്യചികിത്സ.

ശതധൗതഘൃതേനാഗ്നിം പ്രഭിഹ്യാൽ കേവലേന വാ സേവയേൽ ഘൃതമണ്ഡന ശീതേന മധുകാംബുനാ സിതാംഭസാംഭോജജലൈഃ ക്ഷീരേണേക്ഷുരസേന വാ* അഗ്നിം=അഗ്നിവിസപ്പത്തെ (വാതപിത്തസംസർഗ്ഗജത്തെ) ശതധൗതഘൃതേന=ശതധൗതഘൃതംകൊണ്ട്. പ്രഭിഹ്യാൽ=പ്രലേപംചെയ്യണം. കേവലേന വാ=വെറും നെയ്യുകൊണ്ടും ലേപനംചെയ്യാം. ഘൃതമണ്ഡം=നെയ്യിൽതെളി. മധുകാംബു=എരട്ടിമധുരകഷായം. സിതാംഭസ്സ്=പഞ്ചസാരവെള്ളം. അംഭോജജലം=താമരവെള്ളം. ക്ഷീരം=പാൽ. ഇക്ഷുരസം=കരിമ്പിൻനീർ. ഇവയിലേതെങ്കിലുംകൊണ്ടു ധാരചെയ്തതായാകാം.

പാനലേപനസേവകേഷു മഹാതിക്തം പരം ഹിതം* ഇതിങ്കൽ അകത്തയ്ക്കു സേവിക്കുന്നതിന്നും മേൽ പുരട്ടുവാനും ധാരചെയ്യാനും മഹാതിക്തകം നെയ്യ് ഏറ്റവും നന്ന്.

ഗ്രന്ഥ്യാഖ്യേ രക്തപിത്തഘ്നം കൃതപാ സമൃഗ്ഗ്യമോദിതം കഫാനിലഘ്നം കമേച്ഛം പിണ്ഡസ്പേദഭോപനാഹനം * ഗ്രന്ഥ്യാഖ്യേ=ഗ്രന്ഥിവിസപ്പത്തിങ്കൽ (കഫവാതസംസർഗ്ഗംകൊണ്ടുള്ള

തിൽ) ആദ്യം രക്തപിത്തഹരമായ ചികിത്സചെയ്തിട്ട്, കഫം നിലപ്തം=കഫവാതങ്ങളെക്കുളയുന്നതായ, പിണ്ഡസേപഭോപനാഹനം=പിണ്ഡസേപം, ഉപനാഹനം എന്നിവയാകുന്ന, കർമ്മം=ചികിത്സ, ഇഷ്ടം=നല്ലതാകുന്നു.

ഗ്രന്ഥിവിസപ്പശുലേഷ്വ തൈലേനോഷ്ണേന സേചയേൽ ഭഗമൂലവിപകേപന തപേന്ദ്രൈരജലേന ച സുഖോഷ്ണയാ പ്രഭിക്ത്യാച്ച പിഷ്ടയാ കൃഷ്ണഗന്ധയാ * ഗ്രന്ഥിവിസപ്പശുലേഷ്വ=ഗ്രന്ഥിവിസപ്പത്തികലുള്ള വേദനകളിൽ. ഉഷ്ണേന തൈലേന സേചയേൽ=ചൂടുള്ള എണ്ണകൊണ്ടു ധാരചെയ്യണം. ഭഗമൂലവിപകേപന=ഭഗമൂലംകൊണ്ടു കാച്ചിയതായ എണ്ണകൊണ്ടാണ് ധാരചെയ്യേണ്ടത്. തപേൻ മൂത്രൈരജലേന ച=അപ്രകാരംതന്നെ ഗോമൂത്രം, വെള്ളം ഇവകൊണ്ടും ധാരചെയ്യാം. അവയും ഭഗമൂലപകപമായിരിക്കണം. കൃഷ്ണഗന്ധാ=പുനർമൂരിങ്ങവേരിന്മേൽതൊലി. ഇത് അരച്ച് അല്പം ചൂടോടെ ചേപനംചെയ്താലും വേണം.

ഗ്രന്ഥിഃ പാഷാണകഠിനോ യദി നൈവോപശാമ്യതി പ്രകിഭിഃ പാചയിതവാ തം ഭേദയേദ്ദലരേത ച*പാഷാണകഠിനഃ=കല്ലുപോലെ കഠിനമായ. ഗ്രന്ഥിഃ=മുഴ (ഗ്രന്ഥിവിസപ്പത്തികലുണ്ടാകുന്ന മുഴ) ന്നുപശാമ്യതി യദി=ശമിക്കുന്നില്ലെങ്കിൽ. പാകിഭിഃ=പഴുപ്പിക്കാനുള്ള ഔഷധങ്ങളെക്കൊണ്ടു്. പാചയിതവാ=പഴുപ്പിച്ചിട്ട്. ഭേദയേൽ=കീറണം. ഉലരേത ച=അകത്തെ കല്ലു് എടുത്തുകളകയും വേണം.

മോക്ഷയേൽ ബഹുശത്വാസ്യ രക്തമുൽക്ലേശമാഗതം പ്രകീർണേ ഭാഹപാകാഭ്യാം ബാഹ്യാന്തർവ്രണവൽ ക്രിയാ * അസ്യ=ഗ്രന്ഥിരോഗിയുടെ. ഉൽക്ലേശമാഗതം രക്തം=ഉറുപുഴുക്കിയതായ രക്തത്തെ. ബഹുശഃ മോക്ഷയേൽ=പലവട്ടം കളയണം. ഭാഹപാകാഭ്യാംപ്രകീർണേ=ഭേദിച്ചുപഴുത്ത് നാലുത്താൽ. ബാഹ്യാന്തഃ=അകത്തും പുറത്തും. വ്രണവൽക്രിയാ=വ്രണത്തിങ്കലെ നാപോലെ ചികിത്സിക്കണം.

ഉദംബരാങ്കുരം സ്പഷാ മൂണാളം മധുകം ബലാ ക്ഷീരപിഷ്ടഃ

പ്രദേഹോയം കർദമാവ്യേ വിസപ്പകേ * കർദമാവ്യേ=(കഫ
പിത്തസംസർഗ്ഗംകൊണ്ടുള്ള) കർദമവിസപ്പത്തിങ്കൽ. ഉദംബ
രാങ്കരം=അത്തിമൊട്ട്. സ്പഷ്ടം=ചോനകപ്പല്ല്. മൂണാളം=താ
മരവളയം. മധുകം=എരട്ടിമധുരം. ബലാ=കുറഞ്ഞോട്ടിവേര്.
ഇവ പാലിൽ അരച്ച് പുരട്ടുക.

ഗോപാംഗനാകമലചന്ദനസേവ്യകഷു ക്ഷീരിദുമാങ്കരവി
സോല്പലകന്ദമിശ്രം ഭൂച്ചാരസേ ജയതി സാധിതമാശു സപ്പിഃ
ക്ഷീരേണ സാല്മിഹ സർവ്വവിസപ്പമുഗ്രം * ഗോപാംഗനാ=
നന്നാറിക്കിഴങ്ങ്. കമലം=താമരവളയം. ചന്ദനം. സേവ്യം=
രാമച്ചം. കഷും=കൊട്ടം. ക്ഷീരിദുമാങ്കരം=നാല്പാമരത്തിൻകു
രുന്ന്. വിസം=താമരയല്ല്. ഉൽപലകന്ദം=ചെങ്ങഴിനീർക്കി
ഴങ്ങ്. ഇവ കല്ലുമായി, ഭൂച്ചാരസേ=കറുക ഇടിച്ചുവിഴിഞ്ഞ
നീരിൽ, ക്ഷീരേണ സാല്മം=പാലുംകൂട്ടി കാച്ചിയ നൈ സേ
വിക്കുക. എല്ലാ വിസപ്പങ്ങളും ശമിക്കും.

ക്ഷീരിവല്ക്കനിശായഷ്ടിദാർപ്പികപാഥേ ചൂതം പചേത് യ
ഷ്ടികല്ക്കം സമക്ഷീരം സിദ്ധന്തൽ പ്രപിഞ്ചേത് പ്രഗേ സിതാ
ദ്രിജരജോയുക്തം സർവ്വവിസപ്പനാശനം* ക്ഷീരിവല്ക്കം=നാല്പാ
മരത്തൊലി. നിശാ=മഞ്ഞൾ. യഷ്ടി=എരട്ടിമധുരം. ദാർപ്പി=
മരമഞ്ഞത്തൊലി. ഇവ കഷായവും എരട്ടിമധുരം കല്ലുമു
മായി നൈ കാച്ചുക. നെയ്യിനോളം പാലും ചേർക്കണം. ഇത്
പഞ്ചസാരയും കാവിമണ്ണിൻപൊടിയും ചേർത്തു കാലത്തു സേ
വിക്കുക. വിസപ്പങ്ങളും ശമിക്കും.

പഞ്ചവല്ക്കാദിതൈലഞ്ച കുഷോക്തം യോജയേതദിവിക*
കഷുചികിത്സയിൽ പറയുന്ന പഞ്ചവല്ക്കാദിതൈലവും പ്രയോ
ഗിക്കാം.

ന്യഗ്രോധോദംബരാശപത്മപുഷ്പാജ്ജനഭവതപചഃ ആമു
ജംബുകംബാനാം വഞ്ചുളസ്യൈവ ച തപചഃ സേവ്യയഷ്ടീ
നിശാഃ പകപാസ്തൽകപാഥേ വിപചേദിമൈഃ പ്രപുണ്ഡരീക
മഞ്ജിഷ്ഠായഷ്ടിമധുകപത്മകൈഃ ഏലാലവംകതക്കോലശതാ
ഹപാപത്രസംയുതൈഃ മൃഗനാഭിനതാഭ്യാഞ്ച ചന്ദനേനാശപ

ഗന്ധയാ ഉശീരകുഷ്കചോരശാരിബാഗരസജ്ജകൈഃ ദപിഗ്ര
 ണക്ഷീരസംയുക്താ തൈലപ്രസരം വിപാചിതം അഭ്യംഗാ
 ദിപ്രയോഗേണ സർവ്വവീസപ്പനാശനം * ന്യഗ്രോധം=പേരാ
 ത്. ഉദംബരം=അത്തി. അശ്വതഥം=അരയാലി. പ്ലക്ഷം=ഇ
 ത്തി. അജ്ജനം=മരുത്. ആമ്രം=മാവ്. ജംബു=ഞാവൽ. ക
 ദംബം=കടമ്പ്. വഞ്ചുളം=വഞ്ഞി. ഇവയുടെ തൊലി. സേ
 വ്യം=രാമച്ചം. യഷ്ടി=എരട്ടിമധുരം. നിശാ=മഞ്ഞൾ. ഇവ
 കഷായം. എണ്ണ എടുങ്ങഴി കണ്. പാൽ എടുങ്ങഴി രണ്ട്.
 കല്പത്തിന്ന്--പ്രപുണ്ഡരീകം=പുണ്ഡരീകക്കരിമ്പ്. മഞ്ജി
 ഷ്ടാ=മഞ്ചട്ടിപ്പൊടി. യഷ്ടിമധുരം=എരട്ടിമധുരം. പത്മകം=
 പതിമുകം. ഏലാ=ഏലത്തരി. ലവംകം=ഏലവംഗത്തൊ
 ലി. തക്കോലം=തക്കോലപ്പൊട്ടിലി. ശതാഹ്വം=ശതകുപ്പ.
 പത്രം=പച്ചില. മൃഗനാഭി=കസ്തൂരി. നതം=തകരം. ചന്ദനം.
 അശ്വഗന്ധം=അമുക്കരം. ഉശീരം=രാമച്ചം. കുഷ്കം=കൊട്ടം.
 കച്ചോരം=കച്ചുരിക്കിഴങ്ങ്. ശാരിബാ=നന്നാരിക്കിഴങ്ങ്. അ
 ഗരം=അങ്കിലി. സജ്ജകം=ചെഞ്ചലും. ഇവ അരച്ചുചേർക്കുക.
 ഈ എണ്ണ വിസപ്പങ്ങളിൽ അത്യുത്തമം.

സംശോഷണാദി പ്രഥമം തന്മദ്ധ്യേ രക്തപിത്തജിൽ ത
 മാനേ വ്രണജിൽ കാര്യം വിസപ്പാണാം ചികിത്സിതം * വി
 സപ്പാണാം=വിസപ്പങ്ങൾക്ക്. പ്രഥമം=ആദ്യം. സംശോഷ
 ണാദി=ലംഘനം മുതലായതും, തന്മദ്ധ്യേ=അതിന്റെ മദ്ധ്യ
 ത്തിൽ. രക്തപിത്തജിൽ=രക്തപിത്തത്തെ ശമിപ്പിക്കുന്നതും,
 അന്തേ=കടുവിൽ. വ്രണജിൽ=വ്രണത്തെ ജയിക്കുന്നതും ആയ
 ചികിത്സ കാര്യം=ചെയ്യേണ്ടതാകുന്നു.

ഇതി വിസപ്പചികിത്സാ.

മന്യൂരികാചികിത്സാ.

മന്യൂരാകൃതിസംസ്ഥാനാ സർവ്വഗാത്രസമുത്ഭവാ മന്യൂരി
 കേതി വിജ്ഞയാ പിടകാ ജപാസംയുതാ * മന്യൂരാകൃതിസം

സ്ഥാനം=മസ്തൂര (ചണ്ഡപയർ) മണിയുടെ ആകൃതിയോടും വലുപ്പത്തോടുംകൂടിയത്. സർവ്വഗാത്രസമുത്ഭവാ=ശരീരത്തിന്റെ എല്ലാ ഭാഗത്തുമുണ്ടാകുന്നത്. ജപരസംയുതം=പനിയോടുകൂടിയത്. ഇങ്ങിനെയാലൊന്നിരിക്കുന്ന പിടക (കുരു)യെ മസ്തൂരിക എന്നറിയണം.

ദോഷൈഃ പൃഥഗ്ഭവൈഃ സർവ്വൈരസൃജാ ചാഷ്ടധാ സ്മൃതാ ഏകാ വിഷ്വദൃപുഷ്പാണാം ഗന്ധേനാഗന്തുരീരിതാ * മസ്തൂരികയുടെ നിദാനം പറയുന്നു—ദോഷൈഃ പൃഥക്=ചാതാദിദോഷങ്ങളെക്കൊണ്ടു വെച്ചേറെ മൂന്നുവിധം, ഭവൈഃ=ഈ രണ്ടു ദോഷങ്ങളുടെ സംസർഗ്ഗംകൊണ്ടു മൂന്നുവിധം; സർവ്വൈഃ=എല്ലാ ദോഷങ്ങളുടേയും സന്നിപാതംകൊണ്ടു ഒരുവിധം; അസൃജാ=രക്തംകൊണ്ടു ഒരുവിധം;—ഇങ്ങിനെ എട്ടുപ്രകാരം. ഇതിന്നു പുറമെ ആഗന്തുജമായി ഒരു പ്രകാരംകൂടി ഉണ്ട്. വിഷ്വദൃപുഷ്പാണാം ഗന്ധേന=വിഷ്വദൃക്കളുടെ (ചേർ മുതലായ വിഷ്വവൃക്ഷങ്ങളുടെ) പുഷ്പങ്ങളുടെ ഗന്ധംകൊണ്ടാകുന്നു അത്. ഇതിനെയാണ് ചേരിൻപക എന്നും മറ്റും പറയുന്നത്.

മസ്തൂരികാഗ്രന്ത്രപേഷു ലംഘനം വമനം തതഃ യഷ്ടീമധു കനിംബതപഗംബുഭിഃ സിതയാന ച വിരേചനം ത്രിവൃച്ഛ്ണയുക്തേനാമാവിപത്തിനാ * മസ്തൂരികാഗ്രന്ത്രപേഷു=മസ്തൂരികയുടെ പൂർവ്വരൂപങ്ങളിൽ ലംഘനംചെയ്യണം. തതഃ=വിന്നെ. യഷ്ടീമധുകം=എരട്ടിമധുരം. നിംബതപകം=വേപ്പിൻതൊലി. ഇവ കഷായം പഞ്ചസാര അനുപാനമായി സേവിച്ചിട്ട് വമനംചെയ്യണം. അഥ=അനന്തരം. വിരേചനം=വിരേചനം ചെയ്യണം. എന്തുകൊണ്ട്? ത്രിവൃച്ഛ്ണയുക്തേന അവിപത്തിനാ=ത്രികോല്പക്കുന്നയാളുടെ പൊടികൊണ്ടോ അവിപത്തികൊണ്ടോ.

ശാരിബാമധുകോശീരയാഷ്ടചന്ദനപപ്പടൈഃ മസ്തൂരികാ പഹഃ കപാഥഃ കദളീകന്ദജസ്തഥാ * ശാരിബം=നന്നാരിക്കിഴങ്ങ്. മധുകം=എരട്ടിമധുരം. ഉശീരം=രാമച്ചം. യാഷ്ടം=കൊടുത്തുവുവ്. ചന്ദനം. പപ്പടകം. ഇവ കഷായം മസ്തൂരികയെ

ശമിപ്പിക്കും. കദളീകന്ദം=കദളിവാഴക്കിഴങ്ങ്. ഇതുകൊണ്ടുള്ള കഷായവും മേൽപ്രകാരംതന്നെ.

ജീവന്തിഹിരബേരികാത്രിഫലികാവാശാമൃതാശാരിബാശുണ്ഠീയഷ്ടീപയോദചന്ദനപടോലോശീരനിംബൈഃ ശുതഃ നിഷ്പാഥോഷ്ടമശേഷിതോ മധുഗുളപ്രക്ഷേപണാൽ സംസ്കൃതഃ പീതശ്ലേൽ ജപരിതേന തസ്യ പിടകോൽപത്തേഃ പ്രസംഗഃ കുതഃ * ജീവന്തി=അടപതിയൻകിഴങ്ങ്. ഹിരബേരികാ=ഇരുവേലി. ത്രിഫലികാ=ത്രിഫല. വാശാ=ആടലോടകവേര്. അമൃതാ=ചിറമുത്. ശാരിബാ=നന്നാരിക്കിഴങ്ങ്. ശുണ്ഠീ=ചുക്ക്. യഷ്ടി=എരട്ടിമധുരം. പയോദം=മുത്തങ്ങ. ചന്ദനം. പടോലം. ഉശീരം=രാമച്ചം. നിംബം=വേപ്പിൻതൊലി. ഇവ ചതച്ച് കുറുക്കി എട്ടിലൊന്നാക്കി തേനും ശർക്കരയുംചേർത്തു സേവിക്കുക. മന്യൂരികയുടെ പുറപ്പാടാണോ എന്നു സംശയം തോന്നുന്ന പനിയിങ്കൽ ഇതു സേവിക്കുക. എന്നാൽ കുരു പുറപ്പെടുകയില്ല.

ശുണ്ഠീബലാനിംബപടോലകഷ്ഠൈഃ സധാന്യകൈസ്സാമലകൈസ്സമുസ്തൈഃ ശുതഃ കഷായോ വിനിഹന്തി പാനാമൃതം സ്മികാമഷ്ടവിധാം മധുധഃ * ശുണ്ഠീ=ചുക്ക്. ബലാ=കുറുപ്പോട്ടിവേര്. നിംബം=വേപ്പിൻതൊലി. പടോലം. കഷ്ഠം=കൊട്ടം. ധാന്യകം=കൊത്തമ്പാലയരി. ആമലകാ=നെല്ലിക്ക. മുസ്സാ=മുത്തങ്ങ. ഇവ കഷായം തേൻചേർത്തു സേവിക്കുക. ഏഴുവിധത്തിലുള്ള മന്യൂരികയും ശമിക്കും.

ചുണ്ടതവിഴാമശുണ്ഠീദുതാലഭാപാചിതേന തോയേന സിദ്ധാ കഞ്ഞിത്തെളിരപി വീക്കത്തേയൊക്ക വെല്ലുമക്ഷണമേ * ഈ കഞ്ഞി വീക്കംതുടങ്ങുമ്പോൾ കുടിച്ചാൽ കുരു പുറപ്പെടുകയില്ല.

ഉദംബരഫലം യഷ്ടിം പിഷ്ടാ ച പയസാ പിബേൽ ബ്രഹ്മീരസം സിതായുക്തം വിനശ്ശ്രേയ്മന്യൂരികാഃ * ഉദംബരഫലം=അത്തിക്കായ. യഷ്ടി=എരട്ടിമധുരം. ഇവ അരച്ച് പാവിൽ സേവിക്കുക. അപ്രകാരംതന്നെ ബ്രഹ്മിനീര് പഞ്ചസാരചേർത്തു സേവിക്കുകയുമാകാം. മന്യൂരി ശമിക്കും.

ധാത്രീചന്ദനമുച്ഛാതബീജം ഗുഞ്ജാഫലം പിഞ്ചേൽ ത
ണ്ഡുലോദകസംയുക്തം നോതഭവന്തി മസ്തൂരികാഃ * ധാത്രീ=
നെല്ലിക്ക. ചന്ദനം. ഉച്ഛാതബീജം=വെള്ളരിവിത്ത്. ഗുഞ്ജാ
ഫലം=കുന്നിക്കുരു. ഇവ അരിക്കാടിയിൽ സേവിക്കുക. മസ്തൂരി
ക മുളയ്ക്കുകയില്ല.

ചന്ദനേന വിപകപത്ത് ക്ഷീരം ദാഹഹരം പരം സുശീ
തം ലേപസേകാദ്യം ഹിതാഃ പിത്തനിബാഹ്ണാഃ * ചന്ദനം
ചതച്ചിട്ടു തിളപ്പിച്ചു കുറക്കിയ പാൽ സേവിക്കുക. ചുട്ടനീരാൽ
ശമിക്കും. അപ്രകാരംതന്നെ ശീതവീര്യങ്ങളും പിത്തഹരങ്ങളു
മായ കശുധാതം പുരട്ടുകയും ധാരചെയ്തതും വേണം.

ഉൽപന്നാസു വിസദ്യോക്തം ഭൂഷാസപ്പിഃ പ്രയോജ
യേൽ * ഉൽപന്നാസു=കുരുക്കൾ പുറപ്പെട്ടാൽ. വിസപ്പത്തിൽ
പായപ്പെട്ടതായ ഭൂഷാസപ്പിഃ=ഭൂഷാഘൃതത്തെ ('ഗോപാംഗനാ
കമലേ'ത്യാദി) പ്രയോഗിക്കണം.

ഭസ്മനാലുഃഖേദംഗം പകപാഭിസ്താഭിരദ്വിതഃ തേന ക
ണ്ഡൂതിരാസ്രാവഃ പാപഞ്ചാശു പ്രണശ്യതി * പകപാഭിഃ=പഴു
ത്തവയായ, താഭിഃ=മസ്തൂരികകളാൽ, അദ്വിതഃ=പീഡിതനായ
രോഗി, ഭസ്മനാ=ഭസ്മംകൊണ്ട്, അംഗം=ദേഹത്തെ, ഉലുഃ
യേൽ=ചൂണ്ണനംചെയ്യണം (വിതരണം) തേന=അതുകൊണ്ട്.
കണ്ഡൂതിഃ=ചൊരിച്ചിൽ. ആസ്രാവഃ=വെള്ളം ഒലിക്കൽ. പാ
പം=രോഗകാരണമായ ദുരിതം. എന്നിവ ശമിക്കും.

ക്ഷീരിതപക്വലിലേ സിദ്ധം തൈലം സപാങ്കരകല്പവൽ
ഘൃതംവാദ്യജ്യ ച സ്തായാദപിംശതേദിവസാൽ പരം * ക്ഷീരി
തപക്വ=നാല്പാമരത്തൈലം. ഇതു കഷായവും നാല്പാമരക്കുരുവും
(സപാങ്കരം) കല്പവുമായി എണ്ണയോ നെയ്യോ കാച്ചുക. അതു
തേച്ചു് ഇരുപതുദിവസത്തിന്നുശേഷം കുടിക്കണം.

ഗജാസ്ഥിഗൈരികനിശാചൂണ്ണം മാക്ഷികസംയുതം പ്ര
ലേപയേൽ കിണം ഹന്ത്യാൽ കേവലം വാ ഗജാസ്ഥിജം * ഗ
ജാസ്ഥി=ആനയുടെ എല്ല്. ഗൈരികം=കാവിമണ്ണ്. നിശാ=
മഞ്ഞൾ. ഇവ പൊടിച്ച് തേനിൽ ചാലിച്ചു മേൽ പുരട്ടുക.

കിണം (മസൂരിയുണ്ടായ കല) മാഞ്ഞുപോകും. ആനയുടെ എല്ലമാത്രം പൊടിച്ചു തേനിൽ ചാലിച്ചു പുരട്ടിയാലും മതി.

അഭിഷിച്ഛാമ്ബുഭിഃ ശീതൈരനുലിപ്യ ഹിമേന ച പ്രണമ്യ രക്ഷ രക്ഷേതി പ്രാത്മനീയോ മഹേശ്വരഃ * പരമശിവൻ ധാര, ചന്ദനംചാർത്തൽ എന്നിവ ചെയ്തു 'രക്ഷ രക്ഷ' എന്നിങ്ങിനെ പ്രാർത്ഥിക്കുകയും വേണം.

ഇതി മസൂരികാചികിത്സാ.

വിഷ്ണോടചികിത്സാ.

ഊഷാപോഷപരീദാഹജപരാംഗസദാനാനപിതാഃ ജായന്തേ പിത്തവൈഷമ്യോദപിഷ്ണോടാഃ സർവ്വദേഹഗാഃ * പിത്തവൈഷമ്യം=പിത്തത്തിന്റെ വിഷമത ഹേതുവായിട്ട്. സർവ്വദേഹഗാഃ=സർവ്വാംഗങ്ങളിലും വ്യാപിച്ചതായ. വിഷ്ണോടാഃ=വിഷ്ണോടങ്ങൾ. ജായന്തേ=ഉണ്ടാകുന്നു. ഇവ ഊഷാ=മൂട്. പോഷം=വിങ്ങൽ. പരീദാഹം=നീറൽ. ജപരം=പനി. ആംഗസദനം=ശരീരത്തിന്നു തളച്ചു. എന്നിവയോടുകൂടിയവയായിരിക്കും. വിഷ്ണോടം=പൊളകൻ.

ലംഘനം ശോധനം ചാഗ്രേ വിഷ്ണോടേഷു സമാചരേൽ വിരേചനം ത്രിരൂഢ്വണ്ണം നഗ്നം വാഭയാരജഃ * വിഷ്ണോടേഷു=വിഷ്ണോടങ്ങളിൽ. അഗ്രേ=ആദ്യം. ലംഘനവും ശോധനവും ചെയ്യണം. ത്രിരൂഢ്വണ്ണം=ത്രികോലക്കൊന്നയുടെ പൊടി. ഇതു സേവിച്ചു വിരേചനം ചെയ്യണം. അഭയാരജസ്സ്=കടുക്കപ്പൊടി. ഇത് ശർക്കരചേർത്തു സേവിക്കുകയുമാം.

നിംബാമൃതാഞ്ജയാന്ത്യാകയാഷ്ട്രനിംബപപ്പ്തൈഃ വാശാവരാപടോലൈശ്ച കപാഥഃ സ്തോടഹരഃ പരം * നിംബം=വേപ്പിൻതൊലി. അമൃതം=ചിറമുത്ത്. അഞ്ജം=മുത്തങ്ങ. യാന്ത്യാകം=കൊത്തമ്പാല. യാഷ്ട്രം=കൊടുത്തുവുവേർ. ഭൂനിംബം=പുത്തരിച്ചുണ്ടവേർ. പപ്പ്തകം. ആടലോടകവേർ. വരം=ത്രിഫല. പടാലം. ഇവ കഷായം സ്തോടഹരമാകുന്നു.

ചന്ദനം ശാരിബാ ലോബ്രമുശീരം പത്മകേശരം മധുരം
ക്ഷീരിശൃംഗഞ്ച കന്യാസ്തുകജാനി ച ക്ഷീരേണ പിഷ്പാ സ
ഘൃതം പ്രദിഹ്യാൽ സ്തോടശാന്തയേ * ചന്ദനം. ശാരിബാ=
നന്നാരി. ലോബ്രം=പച്ചൊററിത്തൊലി. ഉശീരം=രാമച്ചം.
പത്മകേശരം=താമരയല്ലി. മധുരം=എരട്ടിമധുരം. ക്ഷീരി
ശൃംഗം=നാല്പാമരമൊട്ട്. ഉദകജകന്ദങ്ങൾ=താമര, ആമ്പൽ,
നൈതൽ, ചെങ്ങഴി മുതലായി വെള്ളത്തിലുണ്ടാകുന്ന കിഴ
ങ്ങുകൾ. ഇവ പാലിൽ അരച്ച് തേൻചേർത്തു പുരട്ടുക. വി
ഷ്ണോടം ശമിക്കും.

തിക്കുകഞ്ച പിബേൽ സപ്പിഃ സ്തോടാനാം വിനീവൃത്ത
യേ വിസപ്പകമസ്മരോക്തവിധാനഞ്ചാവചാരയേൽ * തിക്ക
കാ നൈ സേവിക്കണം. വിസപ്പത്തിനും മസ്മരികക്കും പാ
ഞ്ഞ ചികിത്സകളും ഇതിങ്കൽ ചെയ്യാം.

പരിപകപാ വിദിതപാതു ഭസ്മനാ പരിമൃണ്ണയേൽ ശ
യ്യായാം ചൈവ വികിരേൽ ദശമാരണ്യഗോമയം * പരിപ
കപാ വിദിതപാ=വിഷ്ണോടം പഴുത്തതായി കണ്ടാൽ. ഭസ്മനാ
പരിമൃണ്ണയേൽ=അവയിൽ ഭസ്മം വിതറണം. ശയ്യായാം=
കിടക്കമേൽ. ആരണ്യഗോമയം=കാട്ടിൽനിന്നു പെറുക്കിയെ
ടുത്ത പശുവിൻചാണകം. ദശം=ഭസ്മമാക്കിട്ട്. വികിരേൽ=
വിതറണം.

ചന്ദനപപ്പടകാമൃതവല്ലീസേ വൃജലാംബുദധാന്യകസി
ലാം പുഷ്പരമുഗ്രവിദാഹവിമിശ്രം സ്തോടമശേഷമപോഹതി
പീതം * ചന്ദനം. പപ്പടകം. അമൃതവല്ലി=ചിററമുത്. സേ
വ്യാ=രാമച്ചം. ജലം=ഇരുവേലി. അംബുദം=മുത്തങ്ങ. ധാന്യ
കം=കൊത്തമ്പാല. ഇവ കഷായം സേവിച്ചാൽ സദാഹമാ
യ വിഷ്ണോടം ശമിക്കും.

ഇതി വിഷ്ണോടചികിത്സാ.

ശീതപിത്തചികിത്സാ.

വിസ്തീർണ്ണമണ്ഡലൈഃഘോരൈർബുദ്ധൈഃ ശോണി
തപ്രഭൈഃ തനം പിത്തകഫൗ ക്രുദ്ധൗ തനതഃ കണ്ഡുസം
യുതാം ശീതപിത്തമിതി പ്രാഹുരല്ലപിത്തഞ്ചതം ഗദം * പി
ത്തകഫൗ ക്രുദ്ധൗ=പിത്തവും കഫവും കോപിച്ചിട്ട്. വി
സ്തീർണ്ണഃ=വിസ്താരമുള്ളവയും, ഘോരൈഃ=കഠിനങ്ങളും, ബു
ദ്ധൈഃ=നിറഞ്ഞവയും, ശോണിതപ്രഭൈഃ=ചോരനിറത്തി
ലുള്ളവയുമായ. മണ്ഡലൈഃ=വട്ടത്തിലുള്ള നീരുകളെക്കൊ
ണ്ടു്. തനം=ശരീരത്തെ. കണ്ഡുസംയുതാംതനതഃ=ചൊരി
യോടു കൂടിയതാക്കിചെയ്യുന്നു. ഈ രോഗത്തെ ശീതപിത്തമെ
ന്നും അമ്ലപിത്തമെന്നും പറയുന്നു.

അമൃതാരജനീനിംബയാഷരോഗപ്ലതോയദൈഃ പത്മ്യാ
ധാത്രിവൃഷ്ണൈഃ കപാഥഃ ശീതപിത്തനിവാറണഃ * അമൃതാ=
ചിററമൃത്. രജനീ=വരട്ടമഞ്ഞൾ. നിംബം=വേപ്പിൻതൊലി.
യാഷം=കൊടുത്തുവുവേർ. രോഗപ്ലം=കൊന്ന. തോയദം=മു
ത്തങ്ങ. പത്മ്യാ=കുടുക. ധാത്രി=നെല്ലിക്ക. വൃഷം=ആടലോട്
കവേർ. ഇവ കഷായം ശീതപിത്തത്തെ ശമിപ്പിക്കും.

ക്ഷീരിദൃമാങ്കരോശീരഗുളുചീയഷ്ടിചന്ദനൈഃ ഗോപീനി
ശാഘനൈല്ലേപം ക്ഷീരപിഷ്ടൈഃ പ്രകല്പയേൽ * ക്ഷീരിദൃമാ
ങ്കരം=നാല്പാമരമൊട്ട്. ഉശീരം=രാമച്ചം. ഗുളുചീ=ചിററമൃത്.
യഷ്ടി=എരട്ടിമധുരം. ചന്ദനം. ഗോപീ=നന്നാറി. നിശാ=മ
ഞ്ഞൾ. ഘനം=മുത്തങ്ങ. ഇവ പാലിലർച്ച മേൽ പുരട്ടുക.

സസൈന്ധവേന കോഷ്ണേന സപ്പിഷാഭ്യംഗമാചരേൽ
തൈലേന വാ സുശീതേന തഥാ ച ലഭതേ സുഖം * അല്പം
ചൂടുള്ളതായ നെയ്യിൽ ഇതുപ്പുംചേർത്ത് അതുകൊണ്ട് അഭ്യം
ഗംചെയ്യാം. അല്ലെങ്കിൽ നല്ല തണുപ്പുള്ളതായ എണ്ണകൊ
ണ്ട് അഭ്യംഗമാകാം. സുഖം കിട്ടും.

പത്മ്യാത്രിവൃൽപരാഗഞ്ച ലിഹ്യാൽ ശുദ്ധൈശ്ശുദ്ധാനപി
തം തിക്ഷതഞ്ച പിബേത്സപ്പിശ്ചിരകാലാനഷംഗിണി * ചി

രകാലാനുഷംഗിണി=വളരെക്കാലത്തേക്കു തുടന്നുനില്ക്കുന്ന ശീതപിത്തത്തിങ്കൽ. ശുദ്ധൈശ്വ=ശോധനത്തിനായിട്ട്. പത്മപ്രതിപുൽപരാഗം=കടുക്കയുടേയും ത്രികോലക്കൊന്നയുടേയും പൊടിയെ. ഗുളാനപിതം=ശർക്കരചേർത്ത്. ലിഹ്യാൽ=സേവിക്കണം. തിക്തകഘൃതം ശീലിക്കുകയും വേണം.

ഇതി ശീതപിത്തചികിത്സാ.

കുഷ്ഠചികിത്സാ.

കുഷ്ഠാനിസപ്തധാ ദോഷൈഃ പൃഥങ് മിശ്രൈഃ സമാഗതൈഃ സർവ്വേഷ്വപി ത്രിദോഷേഷു വ്യപദേശസ്തു ഭൂയസാ * കുഷ്ഠാനി സപ്തധാ=കുഷ്ഠങ്ങൾ വിധമാകുന്നു. ദോഷൈഃ പൃഥക്=ദോഷങ്ങളെക്കൊണ്ടു ചെച്ചേറെ മൂന്നുവിധം; മിശ്രൈഃ=ഇവയുടെ ദോഷങ്ങൾ മിശ്രിതങ്ങളായിട്ടു മൂന്നുവിധം; സമാഗതൈഃ=എല്ലാ ദോഷങ്ങളു ചേർന്നു ഒരുവിധം;—ഇങ്ങിനെ ഏഴുപ്രകാരം. സർവ്വേഷ്വപി=എല്ലാ കുഷ്ഠങ്ങളും. ത്രിദോഷേഷു അപി=മൂന്നു ദോഷങ്ങളുംകൂടി ഉണ്ടാകുന്നവയാണെങ്കിലും. വ്യപദേശഃ ഭൂയസാ=(വ്യാപകവും, പിത്തകവും ഇത്യാദിയായ)വ്യവഹാരം ആധികൃതംകൊണ്ടാകുന്നു. ഏതു ദോഷത്തിന്നാണോ ആധികൃതമുള്ളത് ആ ദോഷത്തിന്റെ പേരിലാണ് വ്യവഹാരമുള്ളതെന്നു താൽപര്യം.

വാതേന കുഷ്ഠം കാപാലം, പിത്താദൈർഘ്യംബരം, കഫാൽ മണ്ഡലാഖ്യം വിചർച്ചീ ച, ഋശ്യാഖ്യം വാതപിത്തജം, ചൈമ്കകഷ്ടകിടീഭസിജ്വാലസവിപാദികാഃ വാതശ്ലേഷ്മോരുവാഃ, ശ്ലേഷ്മപിത്താദുദൃശതാരുഷീ പുണ്ഡരീകം സവിശ്വോടം പാമാ ചർമ്മലന്തഥാ, സർവ്വൈഃ സ്വാൽ കാകണം, കുഷ്ഠചികിത്സാദേശധാ മതം * മേൽപ്രകാരം ഏഴുവിധത്തിലുള്ള കുഷ്ഠങ്ങൾ പതിനെട്ടായി തിരിയുന്നു. വാതംകൊണ്ട് ഒന്നും, പിത്തംകൊണ്ട് ഒന്നും, കഫംകൊണ്ട് രണ്ടും, വാതപിത്തംകൊണ്ട് ഒന്നും, വാതകഫംകൊണ്ട് ആറും, കഫപിത്തംകൊണ്ട്

ആരും, സന്നിപാതംകൊണ്ട് ഒന്നും കുഷ്ഠങ്ങൾ ഉണ്ടാകുന്നു. ഇവയിൽ i വാതംകൊണ്ട് മ. കാപാലം ii പിത്തംകൊണ്ട് മ. കൗടുംബരം iii കഫംകൊണ്ട് ന. മണ്ഡലം ര. വിചർച്ചി iv വാതപിത്തംകൊണ്ട് ഉ. ജഗ്രം v വാതകഫംകൊണ്ട് ന. ചർമ്മം ഐ. ഏകകുഷ്ഠം വ. കിടീഭം ന്. സിദ്ധം മ. അലസം മ. വിപാദിക vi കഫപിത്തംകൊണ്ട് മ. ഭദ്ര മ. ശതാർദ്ധം മ. പുണ്ഡരീകാ , മ. വിദ്യോടം മ. പാമാ മ. ചർമ്മഭം vii സന്നിപാതംകൊണ്ട് മ. കാരണം ഇങ്ങിനെ വക ഏഴിൽ ആകെ കുഷ്ഠങ്ങൾ പതിനാട്ട്. ഇങ്ങിനെ കുഷ്ഠങ്ങളുടെ നിദാനവും വിഭാഗവും പറയപ്പെട്ടു. ഇനി ചികിത്സകൾ പറയുന്നു.

കുഷ്ഠൈഃ സ്തിഗ്ദ്ധദേഹസ്യ - സ്നേഹൈഃ കുഷ്ഠവികാരിണഃ യഥാ ദോഷബലം യഃജ്ഞാൽ സംശുദ്ധിം പുരതോ ഭിഷക് * കുഷ്ഠവികാരിണ = കുഷ്ഠരോഗിക്ക . പുരതഃ = ആദ്യം. കുഷ്ഠൈഃ = കുഷ്ഠഹരങ്ങളായ സ്നേഹങ്ങളാകൊണ്ട്. സ്തിഗ്ദ്ധദേഹസ്യ = ദേഹത്തിന്നു സ്തിഗ്ദ്ധതചെയ്യപ്പെട്ടവനായിട്ട്. യഥാദോഷബലം = ദോഷബലത്തിന്നനുസരിച്ച്. സംശുദ്ധിം യഃജ്ഞാൽ = ശോധനത്തെ ചെയ്യണം.

ലലാടഹസ്തപാദേഷു യഥാസന്നം സിരാവ്യഥഃ കാർഷ്ഠ്യം യഥാബലം പശ്ചാച്ഛമനാനി പ്രയോജയേൽ * ലലാടഹസ്തപാദേഷു = നെറ്റി, കയ്ക്ക്, കാല് എന്നിവയിൽ. യഥാസന്നം = അടുപ്പത്തിന്നനുസരിച്ച്. സിരാവ്യഥഃ = ഞരമ്പുമുറിക്കൽ. കാർഷ്ഠ്യം = ചെയ്യപ്പെടണം യഥാബലം = ബലത്തിന്നനുസരിച്ചുവേണം ഇതു ചെയ്യാൻ. പശ്ചാൽ = പിന്നെ. ശമനാനി = ശമനേഷധങ്ങളെ. പ്രയോജയേൽ = പ്രയോഗിക്കണം.

സംശുദ്ധിരക്തമോക്ഷാഭ്യാം ശുദ്ധദേഹസ്യ കുഷ്ഠിനഃ അന്തർബഹിഃ സംപ്രയുക്തം ഭിഷജ്ഞാൻ സഹലം ഭവേൽ * ഇപ്രകാരം സംശുദ്ധിരക്തമോക്ഷാഭ്യാം = സംശോധനം, രക്തമോക്ഷം എന്നിവകൊണ്ട്. ശുദ്ധദേഹസ്യ = ദേഹത്തിന്നു ശുദ്ധിപുരുത്തിയ. കുഷ്ഠിനഃ = കുഷ്ഠരോഗിക്ക. അന്തർബഹിഃ = അ

കത്തും പുറത്തും. സംപ്രയുക്തഃ=വഴിപോലെ ചെയ്യപ്പെട്ടതായ ഭേഷജ്യം=കുഷ്ഠധം. സഫലം ഭവേൽ=സഫലമായി ഭവിക്കും.

തിക്തകഞ്ച മഹാതിക്തം ഘൃതം ഗുൽഗുലുതിക്തകം കഷ്ടേഷു ദേശകാലാദീൻ സമാലോച്യാവചാരയേൽ * കഷ്ടേഷു=കുഷ്ഠങ്ങളിൽ. ദേശകാലാദീൻ സമാലോച്യ=ദേശം, കാലം മുതലായവയെ ആലോചിച്ചിട്ട്. തിക്തകം, മഹാതിക്തം, ഗുൽഗുലുതിക്തകം എന്നീ ഘൃതങ്ങളെ. അവചാരയേൽ=പ്രയോഗിക്കണം.

ആരഗ്വധസ്യ മൂലേന ശതകൃതഃ ശൃതം ഘൃതം പിബൻ കുഷ്ഠം ജയത്യാശു ഭജൻ ഖദിരജം ജലം * ആരഗ്വധം=കൊന്നു. ഇതിന്റെ വേർകൊണ്ട് നൂറുവെത്തിച്ചു കാച്ചിയതായ നെയ്യ് സേവിക്കുകയും, ഖദിര (കരിങ്ങാലിക്കാതൽ) ജലത്തെ ശീലിക്കുകയും ചെയ്യുന്നവൻ കുഷ്ഠത്തെ ജയിക്കും.

(കുഷ്ഠാന്തകഘൃതം.)

തലാം ഖദിരസാരസ്യ രോഗഹ്ലസ്യ തലാന്തഥാ വ്യോഷ്ടിത്രിത്രിഫലാരാത്രിവചാബീജകസാരതഃ തലാഞ്ച പക്തപാതൽകപാഥേ വിപചേതഘൃതാഡകം നിശാധാത്രിരസം ദദ്വോൽ ദപിഗുണാ വ്യോഷ്ടിമിത്രകം പാരന്തീദ്വപകടുകാതിലയഷ്ടിശ്ച നിക്ഷിപേൽ സമൃക് പ്രസാധിതം തത്ത ശുഭേ പാത്രേ നിധാപയേൽ സംസ്ഥാപയേൽ പുനശ്ചൈതലോന്യരാശൌത്രിപക്ഷകം സയന്ത്രണം പിബേൽ കാലേ കഷ്ടീ കുഷ്ഠാന്തകം ഘൃതം * ഖദിരസാരം=കരിങ്ങാലിക്കാതൽ. ഒരു തലാം. രോഗഹ്ലം=കൊന്നുത്താലി. ഒരു തലാം. വ്യോഷ്ടം=മുക്ക് മുളക് തിപ്പലി. ത്രിത്രിഫലം='ത്രിത്രിഫല' ഗണത്തിലെ ഒരുവരു മരുന്നുകൾ. രാത്രി=മഞ്ഞൾ. വചാ=വയമ്പ്. ബീജകസാരം=വേങ്ങാക്കാതൽ. ഇവ സമം ഒരു തലാം. എല്ലാംകൂടി കഷായാവെക്കുക. ഈ കഷായത്തിൽ ഘൃതാഡകം (നാലിടങ്ങി നെയ്യ്) കാച്ചുക. നിശാരസം=പച്ചമഞ്ഞളിൽനിന്ന്. ധാത്രിരസം=പച്ചനെല്ലിക്കന്നീര്. ഇവ നെയ്യിൽ ഇരട്ടി ചേർക്കണം.

കല്പത്തിന്നു—വ്യോഷം=ചുക്ക് മുളക് തിപ്പലി. ചിത്രകം=കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. പാരന്തീമൂലം=തെച്ചിവേര്. കടുകാ=കടുകരോഹിണി. തിലം=എള്ള. യഷ്ടി=എരട്ടിമധുരം. ഇവ അരച്ചു ചേർക്കുക. ഈ നൈ വഴിപോലെ കാച്ചി അരിച്ചു നല്ല തായ ഒരു പാത്രത്തിലാക്കി നാല്പത്തഞ്ചുദിവസം (ത്രിപക്ഷം) റെല്ലിൽ കഴിച്ചിടണം. പിന്നെ എടുത്ത് സേവിക്കുക. പത്മപ്രാ വേണം. കുഷ്മാണ്ടരം ഇത് അന്തകനാകുന്നു. 'കുഷ്മാണ്ടരം' എന്നു ഇതിന്നു പേര്.

സ്തിശ്ലസ്യ ശോധനം യഃ ജ്വാലിസ്യേച്ഛ യദുദാഹൃതം വരാന്തികംഭംഭാശ്ച മാണിഭദ്രഗുളകന്ധാ * സ്തിശ്ലസ്യ=സ്തിശ്ലതപന്നപനായ കുഷ്മാണ്ടരാഗിക്ക്. വിസ്യേച്ഛയദുദാഹൃതം (തൽ) ശോധനം യഃ ജ്വാൽ=വിസ്യേച്ഛത്തിൽ പറയപ്പെട്ടതായ ശോധനത്തെ ചെയ്യണം. വാ=ത്രിഫല. നികംഭം=നാഗാന്തിവേര്. കാഭം=ത്രികോല്പക്കന്ന എന്നിവയും, മാണിഭദ്രഗുളവും ശോധനത്തിന്നുപയോഗിക്കാം.

ശാണേ ത്രായന്തിതിക്തേ ത്രിഫലയൊടുമൈതുകുലമൂലാദിശാണം ശുണ്ഠീ തന്നാലുശാണം പുനരൊരുപലമേൽത്ത കത്തിട്ട ഭൂയഃ പക്തവാ മുഞ്ചു തോയേ നിശി സമുഷിതമൈട്ടൊന്നുശിഷ്ടം കഷായം കുഷ്മാ പത്തെട്ടുരൂപം വിധമതി വിധി വൽ പീതമോരാണ്ടുമുന്വേ * ത്രായന്തി=ബ്രഹ്മി. തിക്തം=കടുകരോഹിണി. ഇവ രണ്ടും ഈരണ്ടുശാണം (ഒന്നരശ്ലകഴഞ്ച്) ത്രിഫല. കൂലമൂലം=പടോലവേര്. ഇവ നാലും ഈരണ്ടുശാണം (ഒന്നരശ്ലകഴഞ്ച്) ശുണ്ഠീ=ചുക്ക്. നാലുശാണം (മൂന്നരശ്ലകഴഞ്ച്) ഇവ ചതച്ചു കഷായംവെച്ചു എട്ടിലൊന്നാക്കി ഒരു രാത്രിവെച്ച് പിറേറദിവസം സേവിക്കുക. പതിനെട്ടു കുഷ്മാണ്ടവും ശമിക്കും.

വാകചിപ്രസൃതം ഖാദേൽ തിലമിശ്രം ദിനേദിനേ ജീണ്ണേ ഹിതാനി നചിരാൽ കുഷ്മേഭ്യഃ പരിമുച്യതേ* വാകചി=കാർപോകിലരി ഒരു പ്രസൃതം (രണ്ടുപലം) എള്ളിൽ കലന്നു സേവിക്കുക. ദഹിച്ചാൽ പത്മങ്ങളായ ആനാരങ്ങൾ ശീലി

ക്കണം. നചിരാൽ കുഷ്ഠേഭ്യഃ പരിമുച്യതേ=വേഗത്തിൽ കുഷ്ഠങ്ങളിൽനിന്ന് ഒഴിയും.

ധാത്രിരസേ വാ പ്രപിബേദിനൂലേഖാരജഃ പ്രഗേ ഹരം സമൃലം സഞ്ചുണ്ണം ച ഭക്ഷയേന്മധുനാ പ്രഗേ കുഷ്ഠമഷ്ടാദശവിധം നാശയേന്നാത്രസംശയഃ * ഇന്ദുലേഖാ=കാർപോകിലരി. ഇതിന്റെ പൊടി ധാത്രിരസ(പച്ചനെല്ലിക്കറീർ)ത്തിൽ ചേർത്തു രാവിലെ സേവിക്കുക. ഹരം=പാച്ചൊററി. (നെല്ലി) ഇതു സമൃലം പൊടിച്ചു തേനിൽ കുഴച്ചു രാവിലെ സേവിക്കുക. അഷ്ടാദശകുഷ്ഠങ്ങളും ശിക്ഷാ.

(ഗന്ധകചൂണ്ണം.)

കാകമാചീട്ടംഗരസേ സപ്തകൃതേപാ വിഭാവയേൽ ഗന്ധകം സ്തദസഹിതം പുനസ്സംശോഷ്യ ചാതപേ സഞ്ചുണ്ണം ച വാകചീട്ടംയുക്തം തന്മാത്രയാ ഭജേൽ നവനീതേന സഹിതം ലവണാല്ലാദി വർജ്ജയൻ കുഷ്ഠമഷ്ടാദശവിധം ശപിത്രഞ്ചാചി ശമം നയേൽ * കാകമാചീ=കരിന്താളി. ട്രാഗം=കഞ്ഞുണ്ണി. ഇവയുടെ നീരിൽ ഗന്ധകവും രസവും ഏഴേഴുപ്രാവശ്യം ഭാവനചെയ്യുക. പിന്നെ വെയിലത്തുവെച്ചുണക്കി പൊടിക്കുക. ഈ പൊടിയും കാർപോകിലരിയുടെ പൊടിയും കൂട്ടി വെണ്ണയിൽ ചാലിച്ചു മാത്രയനുസരിച്ചു സേവിക്കുക. ഉപ്പ്, പുളി മുതലായതു വർജ്ജിക്കണം. എല്ലാ കുഷ്ഠങ്ങളും പാണ്ടം ശമിക്കും.

ആരഗപധന്യ വന്ദാകം ചൂണ്ണയിതപാ പിബേൽ പ്രഗേ നിംബതൈലേന കുഷ്ഠാനി മാസാഭ്യാസാദപിനാശയേൽ*ആരഗപധവന്ദാകം=പേരാലിൻകൂമ്പ്. ഇത് അരച്ചുണക്കി പൊടിച്ചു വേപ്പുണ്ണയിൽചേർത്തു രാവിലെ സേവിക്കുക. ഒരു മാസം ശീലിച്ചാൽ കുഷ്ഠങ്ങൾ ശമിക്കും.

ഖദിരാരിഷ്ടഗുളുചീപടോലദാവ്വീദുരാലഭാകപാഥഃ കുഷ്ഠാനാം വിവിഹന്താ ദൈതേയാനാം നൃസിംഹ ഇവ * ഖദിരം=കരിങ്ങാലിക്കാതൽ. അരിഷ്ടം=വേപ്പിൻതൊലി. ഗുളുചീ=ചിറമുത് പടോലം. ദാവ്വീ=മരമഞ്ഞത്തൊലി. ദുരാലഭാ=കൊ

ടുത്തുവേരും. ഇവ കഷായം കുഷ്ഠങ്ങളെ ശമിപ്പിക്കും. നരസിംഹമുത്തി അസുരന്മാരെ എന്നുപോലെ.

കാകോദംബരികാവെല്ലചന്ദ്രരേഖാശൃതം ജലം ശീതം പ്രശമയേൽ കുഷ്ഠം ശപിത്രമൗദംബരന്തഥാ * കാകോദംബരികാ=പേയത്തി. വേല്ലം=വിശാലരി. ചന്ദ്രരേഖാ=കാർപോകിലരി. ഇവ കഷായം കുഷ്ഠം, ശപിത്രം ഇവയേയും വിശേഷിച്ച് ഔദംബരകുഷ്ഠത്തേയും ശമിപ്പിക്കും.

(ശശാങ്കലേഖാചൂണ്ണം.)

ശശാങ്കലേഖാസവിളംഗസാരാ സവിപ്പലീകാ സ്മൃതാ ശമൂലാ സായോമലാ സാമലകാ സതൈലാ കഷ്ഠാനി കൃഷ്ണാണി നിഹന്തി ലീഡാ * ശശാങ്കലേഖാ=കാർപോകിലരി. വിളംഗസാരം=വിശാലരിക്കാവ്. വിപ്പലി=രിപ്പലി. സ്മൃതാശമൂലം=കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. അയോമലം=ഇരുമ്പിൻകിട്ടം. ആമലകാ=നെല്ലിക്ക. ഇവ പൊടിച്ച് എണ്ണയിൽ സേവിക്കുക. കൃഷ്ണസാല്യങ്ങളായ കുഷ്ഠങ്ങൾപോലും ശമിക്കും.

(അയസ്കാന്താദിപൊടി.)

അയസ്കാന്തമയശ്ചൂണ്ണമയോമലരജാംസി ച ഭൃഗാതകവിളംഗാനി തൈരവാനി ഫലാനി ച ലാംഗലി ത്രിഫലാ സർവ്വം തുല്യം സംചൂണ്ണയേൽ ഭിഷകു വദിരാസനദേവദുകഷായേ താനി ഭാവയേൽ ഗവാം മൂത്രേണ ഭംഗാനാം സ്വരസേനാഥ ഭാവയേൽ പുനസ്സഞ്ചൂണ്ണപു തൽ ഭൂയോ മാക്ഷികാജ്യപുതം ലിഹൻ ജീണ്ണേ ക്ഷീരാശനോ ഭൂയാൽ കുഷ്ഠശപിത്രഹരം പരം * അയസ്കാന്തം. അയശ്ചൂണ്ണം=ഉരുക്കുപൊടി. അയോമലരജസ്സ്=ഇരുമ്പിൻകിട്ടത്തിൻ്റെ പൊടി. ഭൃഗാതകം=ചേരിൻകുരു. വിളംഗം=വിശാലരി. തൈരവഫലം=നീരട്ടിക്കുരു. ലാംഗലി=മേത്തോന്നിക്കിഴങ്ങ്. ത്രിഫല. ഇവ സമം പൊടിക്കുക. ആ പൊടി വദിരം=കുരിങ്ങാലിക്കാതൽ. അസനം=വേങ്ങാക്കാതൽ. ദേവദൂ=ദേവതാരം. ഇവയുടെ കഷായത്തിലും ഗോമൂത്രത്തിലും കഞ്ഞുണ്ണിനീരിലും ഭാവനചെയ്യുക. പിന്നെ ഉണക്കിപ്പൊടിച്ച് തേരം നെയ്യുംചേർത്തു സേവിക്കുക.

ക. ദഹിച്ചാൽ പാൽകൂട്ടി ഉണ്ണണം. കുഷ്ഠശപിത്രങ്ങൾ ശമിക്കും.

(തുരവകാസ്ഥാദിഗുളിക.)

പ്രസ്ഥം തുരവകാസ്ഥീനി ദപിപലം ഹൃതഭഗ്രജഃ ത്രിഫലാ മാക്ഷികോ ധാതുഃ പ്രത്യേകം ദപിപലം ഭവേൽ പലം ലാംഗലികാകന്ദം ശേഷാസ്തപദ്വപലോന്വിതാഃ മനശ്ശിലാ ഗന്ധകഞ്ച കാരുവീ സോമരാജികാ ഏതേഷാം ചൂണ്ണമേകസ്മിൻ ശർവ്വരീചൂണ്ണമേകതഃ ഭംഗരാജരസേ പിഷ്ടാ ഗുളികാം തേന കാരയേൽ തുരവസ്തേഹകേ ലീഡപാ ശീഘ്രം കുഷ്ഠകലം ജയേൽ * തുരവകാസ്ഥി=നീരട്ടിക്കുരുപ്പരിപ്പ്. ഒരിടങ്ങഴി. ഹൃതഭഗ്രജസ്ത്വം=കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ് ആരം മൊരിയും കളഞ്ഞു ശുദ്ധിചെയ്ത് അരച്ചുണക്കി പൊടിച്ചത്. രണ്ടുപലം. ത്രിഫല. മാക്ഷികധാതു=മാക്കീരക്കല്ല്. ഇവ കാരോന്നം ഈരണ്ടുപലം. ലാംഗലികാകന്ദം=മേത്തോന്നിക്കിഴങ്ങ്. ഒരുപലം. മനശ്ശിലാ=മനയോല. ഗന്ധകം. കാരുവീ=കരിഞ്ചീരകം. സോമരാജികാ=കാർവോകിലരി. ഇവ അരേരശ്ശുപലം. എല്ലാംകൂട്ടി പൊടിക്കുക. ഈ പൊടിയോളം വരട്ടുമഞ്ഞളിന്റെ (നിശാ) പൊടിയും എടുക്കുക. കൂട്ടിക്കലന്ന് പൊടി കഞ്ഞുണ്ണിനീരിൽ (ഭംഗരാജരസേ) അരച്ചു ഗുളികയാക്കുക. ഈ ഗുളിക നീരട്ടിയെണ്ണയിൽ ചാലിച്ചു സേവിച്ചാൽ കുഷ്ഠങ്ങളെല്ലാം ശമിക്കും.

(ക്ഷീരിദുവല്ലാദിതൈലം.)

ക്ഷീരിദുവല്ലാക്നീശാഹപഗോപീ നിർദ്ദണ്ഡികാ മൂലപടോലസേവൈഃ പൂതീകശമ്യോക കരഞ്ജനീലീ ദപിപഞ്ചമൂലേന കപീതനേന ദിനേശവല്ലാ ച ശുതേ കഷായേ തൈലം തിലോത്ഥം തുരവാസ്ഥിജഞ്ച നൈംബഞ്ച ദാർദ്ദ്രീ മധുയഷ്ടി ചോരൈസ്ത്രിജാതകത്രിത്രിഫലാവരാംഗൈഃ വചാലമുസ്താ ഗജഗന്ധകൈശ്ച കാസീസദോഷാഞ്ജനസേവ്യകഷൌഃ തൈലം പ്രസിദ്ധം പവനപ്രധാനാൻ 'കഷ്ഠാനശേഷാൻ വിനിഹന്തി ശീഘ്രം * ക്ഷീരിദുവല്ലം=നാല്ലാമരത്തൊലി. അക്കം=എരുക്കിൻവേരിന്മേൽത്തൊലി. നിശാഹപം=മഞ്ഞൾ. ഗോപീ=

നന്നാരിക്കിഴങ്ങ്. നില്ല്ണ്ഡികാമൂലം=കരുന്തച്ചിവേര്. പടോലം. സേവ്യം=രാമച്ചം. പൂതീകം=ആവൽത്തൊലി. ശമ്രാകം=കൊന്നത്തൊലി. കരഞ്ജം=ഉങ്ങിൻതൊലി. നീലീ=അമരി. ദിപഞ്ചമൂലം=ദശമൂലം. കപീതനം=വാകത്തൊലി. ദിനേശവല്ലി=വെമ്പാടപ്പട്ട. ഇവ കഷായത്തിൽ നല്ലെണ്ണ, നീരട്ടിയെണ്ണ, (തൂരവാസ്ഥിജം), വേപ്പെണ്ണ (നൈംബം) എന്നിവ സമം കാച്ചുക. കല്ലത്തിന്ന്—ദാർദ്ദി=മരമഞ്ഞത്തൊലി. മധുയഷ്ടി=എരട്ടിമധുരം. ചോരം=കച്ചുരിക്കിഴങ്ങ്. ത്രിജാതം=ഏലം എലവംഗം പച്ചില. ത്രിത്രിഫലം='ത്രിത്രിഫല' ഗണത്തിലെ ഒമ്പതു മരുന്നുകൾ. വരാംഗം=എലവംഗം. വചാ=വയമ്പ്. അലം=അരിതാലം. മുസ്സാ=മുത്തങ്ങ. ഗജഗന്ധികം=ഈന്തിൻവേര്. കാസീസം=കാരിയം. ദോഷാ=വരട്ടു മഞ്ഞൾ. അഞ്ജനം=അഞ്ജനക്കല്ല്. സേവ്യം=രാമച്ചം. കഷം=കൊട്ടം. ഇവ അച്ചുചേർക്കുക. ഈ തൈലം വാതപ്രധാനങ്ങളായ എല്ലാ കുഷ്മണ്ടുളയും വേഗത്തിൽ ശമിപ്പിക്കും.

കഫോത്തരേഷു കുഷ്ഠേഷു കച്ഛോരാദി പ്രയോജയേൽ തൈലം പിത്തോത്തരേ കുഷ്ഠേഷു പഞ്ചവല്ല്യാദികം ഭിഷക്* കഫപ്രധാനങ്ങളായ കുഷ്മണ്ടുളിൽ 'കച്ഛോ'രാദിതൈലവും, പിത്തപ്രധാനങ്ങളായ കുഷ്മണ്ടുളിൽ 'പഞ്ചവല്ല്യാദി'തൈലത്തേയും പ്രയോഗിക്കണം.

(ദിനേശവല്ല്യാദിതൈലം.)

ദിനേശവല്ലി രജനീദിനേശ വ്യാഘാതകക്ഷീരിമഹീരഹാണാം കപാഥേന കല്പേന പചേത തൈലം തപശ്ശോഗശാഞ്ചൈ വരവണ്ണകാരി * ദിനേശവല്ലി=വെമ്പാടപ്പട്ട. രജനീ=മഞ്ഞൾ. ദിനേശം=എരുക്കിൻവേര്. വ്യാഘാതകം=കൊന്നത്തൊലി. ക്ഷീരിമഹീരഹം=നാലാമരത്തൊലി. ഇവ കഷായവും കല്ലവുമായി തൈലം കാച്ചുക. കുഷ്മാദികളായ തപശ്ശോഗങ്ങളും ശമിക്കും. നിരം നന്നാകും.

തപചം ശമ്രാകമൂലസ്യ ഖദിരാസനകൌഞ്ചലാം പക്തപാതോയേഷുഗുണിതേ യഷ്ടിമധുകകല്പിതം തൂരവസ്തേഹകഃ പി

തോ ഹന്തി കുഷ്ഠം സമുലതഃ * ശമ്രാകമുലതപക്=കൊന്നവേ
രിന്മേൽ തൊലി. ഖദിരം=കരിങ്ങാലിക്കാതൽ. അസനകം=
വേങ്ങാക്കാതൽ. ബലാ=കുറുന്തോട്ടിവേർ. ഇവ കഷായവും
യഷ്ടിമധുരം (എരട്ടിമധുരം) കല്പവുമായി നീരട്ടിയെണ്ണ കാ
ച്ചുക. ഇതു സേവിച്ചാൽ കുഷ്ഠങ്ങൾ സമുലം ശമിക്കും.

കുഷ്ഠശമ്രാകസിദ്ധാത്മ നിശാ സുരസപല്ലവൈഃ പ്രപ
ന്നാടാർക്കദൃശാഗ്നി ദന്തിജന്തുപ്ലവൈഃ ധൃഹധൃമവ
രാദാർവ്വീ വാകചീ തിലതോയദൈഃ ഗോമുത്രപിഷ്ടേപ്ലവോ
യം സുഷ്ണികണ്ഡൂതിനാശനഃ * കുഷ്ഠം=കൊട്ടം. ശമ്രാകം=കൊ
ന്നത്തൊലി. സിദ്ധാത്മം=കടുകു. നിശാ=മഞ്ഞൾ. സുരസ
പല്ലവം=തുളസിക്കുരുന്ത്. പ്രപന്നാടം=തകര. അർക്കദൃശം=
എരുക്കിൻപാൽ. അഗ്നി=കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. ദന്തി=നാഗാ
ന്തിവേർ. ജന്തുപ്ലവം=വിഴാലരി. സൈന്ധവം=ഇന്റപ്പ്. ധൃഹ
ധൃമം=അട്ടക്കരി. വരാ=ത്രിഫല. ദാർവ്വീ=മരമഞ്ഞത്തൊലി.
വാകചീ=കാർപോകിലരി. തിലം=എള്ള. തോയദം=മുത്ത
ങ്ങ. ഇവ ഗോമുത്രത്തിൽ അരച്ചു പുരട്ടുക. തരിപ്പം ചൊരി
ച്ചിലും മാറും.

ശാരിബോശീരജലദ നിശായശവചാജലൈഃ ക്ഷീരിദൃവ
പ്ലശമ്രാക ജാതീജന്തുപ്ലവൈഃ കുഷ്ഠചന്ദനയഷ്ടപ്രാഹപ
ഖദിരാഗരുചോരകൈഃ ധനകന്ദിപ്ലകടജ വരായുക്കൈസ്സ
മോന്മിതൈഃ ദൃച്ഛാ സപരസസംപിഷ്ടേണ്വനീതസമായു
തൈഃ പ്രലീപ്യാദപന്തനംകണ്ഡു പാമാവൈവണ്ണപ്രനാശ
നം * ശാരിബാ=നന്നാരിക്കിഴങ്ങ്. ഉശീരം=രാമച്ചം. ജലദം=
മുത്തങ്ങ. നിശായശം=മഞ്ഞളും മരമഞ്ഞളും. വചാ=വയമ്പ്.
ജലം=ഇരുവേലി. ക്ഷീരിദൃവപ്ലം=നാല്പാമരത്തൊലി. ശമ്രാ
കം=കൊന്നത്തൊലി. ജാതീ=പിച്ചുകത്തില. ജന്തുപ്ലവം=
വിഴാൽത്തളിർ. കുഷ്ഠം=കൊട്ടം. ചന്ദനം. യഷ്ടപ്രാഹപം=എ
രട്ടിമധുരം. ഖദിരം=കരിങ്ങാലിക്കാതൽ. അഗരു=അകിൽ.
ചോരകം=കച്ചൂരി. ധനം=കൊത്തമ്പാല. കന്ദിപ്ലം=കന്ദി
പ്പാല. കടജം=കടകപ്പാലയരി. വരാ=ത്രിഫല. ഇവ സമം

കുറുകനീരിലരച്ച് വെണ്ണചേർത്തു പുരട്ടി തിരുത്തുക. ചൊരിച്ചിൽ, ചിരങ്ങ്, വൈവണ്ണ്യം ഇവ ശമിക്കും.

ജംബീരനീരനിക്കിപ്പം തീക്ഷ്ണാംശുകിരണദൂതം വരാദികം പ്രദിഹ്യാദ്യസ്തസ്യ സിദ്ധോദയഃ കുതഃ * വരാദികം=ത്രിഫല മുതലായത്. ജംബീരനീരനിക്കിപ്പം=ചെറുനാരങ്ങനീരിലിട്ട്. തീക്ഷ്ണാംശുകിരണദൂതം=വെയിലത്തുവെച്ച് പഴുപ്പിച്ചത്. യഃ പ്രദിഹ്യാൽ=ആർ പുരട്ടുമോ. തസ്യ=അവന്. സിദ്ധോദയഃ=സിദ്ധം മുതലായ കുഷ്ഠങ്ങൾ. കുതഃ=എവിടെ? അവ ശമിക്കുമെന്നർത്ഥം.

ദിനേശവല്ലീ ശമ്യോക പൂതീ പഞ്ചമഹീരഹം ഗോപിഞ്ച പക്തപാ ഗോമൂത്രേ തൽകപാഥേ പാദശേഷിതേ പൂതേ നളഭ യഷ്ടപ്രാഹപ വരാമുസ്തം സുകല്പിതം ദാർപ്പി കഷ്ടഞ്ച രജനീ ഭൂർച്ചാതശ്ച രസംക്ഷിപേൽ പുനർമൃദപഗ്നിനാ പക്തപാ സാഗ്ര പാകേവതാരയേൽ ശീതേ ഹയ്യംഗവീനഞ്ച ക്ഷിപ്തപാ സംമദ്യ ലേപയേൽ ദ്രുമണ്ഡലകണ്ഡൂതി പാമാദീനാശു നാശയേൽ * ദിനേശവല്ലീ=വേമ്പാടപ്പട്ട. ശമ്യോകം=കൊന്നത്തൊലി. പൂതീ=ആവൽത്തൊലി. പഞ്ചമഹീരഹം=നാലാമരത്തിന്റേയും കല്ലാലിന്റേയും തൊലി. ഗോപി=നന്നാരിക്കിഴങ്ങ്. ഇവ ഗോമൂത്രത്തിൽ കഷായംവെച്ച് നാലൊന്നാക്കി പിഴിഞ്ഞരിച്ച്, നളഭം=രാമച്ചം. യഷ്ടപ്രാഹപം=എരട്ടിമധുരം. വരാ=ത്രിഫല. മുസ്താ=മുത്തങ്ങ. ദാർപ്പി=മരമഞ്ഞത്തൊലി. കഷ്ടം=കൊട്ടം. രജനീ=മഞ്ഞൾ. ഇവ അരച്ചുചേർത്ത്, ഭൂർച്ചാരസം=കുറുകച്ചാരുചേർത്ത് വേവിച്ച് സാഗ്രപാകമായാൽ വാങ്ങി ആറിയാൽ വെണ്ണയുചേർത്ത് കടഞ്ഞ് യോജിപ്പിച്ച് പുരട്ടുക. ദ്രു, മണ്ഡലകഷ്ടം, ചൊരി, ചിരങ്ങ് മുതലായവ ശമിക്കും.

ഗന്ധകസ്യ രജഃ സൂക്ഷ്മം നവനീതേന മദ്യേൽ ധൂർധൂരരസമിശ്രേണ തേനാംഗം സാധു ലേപയേൽ കണ്ഡൂൽബണാനി കഷ്ണാനി ശമയേൽ പഞ്ചാഷെട്ടിനൈഃ * ഗന്ധകം പൊടിച്ചതും വെണ്ണനെയും ചേർത്തു യോജിപ്പിക്കുക. അതിൽ

ഉന്മത്തിന്നില ഇടിച്ചുപിഴിഞ്ഞ നീർ (ധർധൂരസം) ചേർത്തു മേൽ പുരട്ടുക. അധികം ചൊരിച്ചിലുള്ളവയായ കുഷ്ഠങ്ങൾ അഞ്ചാറുദിവസങ്ങൾക്കകം ശമിക്കും.

ഗുൽഗുലുമരിചവിളംഗൈഃ സഞ്ചകാസീസസജ്ജരസ മുസൈഃ ശ്രീവേഷ്ടതാലഗന്ധേനമനശ്ശിലാക്ഷകമ്പിളൈഃ ഉഭയഹരിദ്രാസഹിതൈശ്ചാക്രികതൈലേന മിശ്രിതൈരേഭിഃ ദിനകരകരാഭിതപ്ലവർഷ്ഠാഷ്ടം കുഷ്ഠഞ്ച നഷ്ടഞ്ച * ഗുൽഗുലു, കുരുമുളക്, വിഴാലരി, കടുക്, കാരിയും, ചെഞ്ചലും, മുത്തങ്ങ, തിരുവട്ടപ്പുഴ, അരിതാലം, ഗന്ധകം, മനയോല, കൊട്ടം, കമ്പിപ്പാല, മഞ്ഞൾ, മരമഞ്ഞൾ ഇവ അരച്ച് കണയെണ്ണ(ചാക്രികതൈലം)യിൽ ചേർത്തു വെയിലത്തുവെച്ച് പഴുപ്പിച്ച് പുരട്ടുക. കുഷ്ഠം ഉടനെ ശമിക്കും.

ആനയടി മഞ്ഞൾ ഭൂച്ചാ മാധുരീ ഭംഗനീലികാഃ ത്രിപാദി ചോരവെമ്പാട പുലിച്ചുവടി പപ്പടം കല്ലാൽ നാലാമരത്വം കുറുപ്പുവെച്ചി മുരിങ്ങയും പുല്ലാനീക്ഷപാകജം പത്രം പൊയ്തലച്ചി ച തദ്രസേ കല്പീകൃതൈലാദിഗണം നീരട്ടിജതിലോത്ഭവം തൈലം വിപകപം വിഷ്ണോടപാമാദദ്രാദിനാശനം * മാധുരീ=ചെറുകടലാടി. ഭംഗം=കഞ്ഞുണ്ണി. നീലികാ=അമരി. ത്രിപാദി=നീലമ്പരണ്ട. ചോരം=കച്ചുരിക്കിഴങ്ങ്. ഇക്ഷപാകപത്രം=ചുരവയില. ശേഷം മരുന്നുകൾ സ്പഷ്ടം. ആനയടി തുടങ്ങിയവയുടെ നീരിൽ ഏലാദിഗണം കല്പമായി എണ്ണയും നീരട്ടിയെണ്ണയുംചേർത്തു കാച്ചുക. വിഷ്ണോടാദികൾക്കുത്തമം.

(നാലാമരാദി.)

നാലാമരം ത്രിഫല ചന്ദനസേവ്യകുഷ്ഠം ചൊവ്വുള്ളി ചോരമകിലെന്നിവ കൽക്കനിട്ട് പൈമഞ്ഞൾപപ്പടരസേ പരിപകപമെണ്ണ തേയ്ക്കിൽക്കെട്ടം ചൊരി ചിരങ്ങു വിസപ്പകുഷ്ഠം * സേവ്യം=രാമച്ചം. കുഷ്ഠം=കൊട്ടം. ചോരം=കച്ചുരിക്കിഴങ്ങ്. പൈമഞ്ഞൾ=പച്ചമഞ്ഞൾ. ശേഷം സ്പഷ്ടം.

(ത്രിത്രിഫലഗണം.)

ഏകാ വാക്ചികീടഹൃത്തുരവകൈരാവേദ്യതാ വൈദ്യ
 കൈരന്യാരുഷ്ണരതേജിനീഹരിയവൈച്ഛക്താ ഫലാനാം ത്ര
 യൈഃ അക്ഷണാമലകേന ലോഹികതയാ ചാന്യാപിസംകീ
 ത്തിതാ ത്രീണ്യേതാനി ഫലത്രയാണി ശരണം കഷ്ടാതുരാ
 ണാം നൃണാം * വാക്ചി=കാർപോകിലരി. കീടഹൃത്ത്=വി
 ഴാലരി. തുരവകം=നീരട്ടിക്കുരു. (ഇത് ഒരു ത്രിഫല) അരുഷ്ണ
 രം=ചേരിൻകുരു. തേജിനീ=ചെറുപ്പനായരി. ഹരിയവം=കുട
 കപ്പാലയരി. (ഇത് വേറെ ഒരു ത്രിഫല) അക്ഷം=താനിക്ക.
 ആമലകം=നെല്ലിക്ക. ലോഹികം=കടക്ക. (ഇതു പ്രസിദ്ധമാ
 യ ത്രിഫല)—ഈ ഒരുവതു മരുന്നുകൾകൂടിയ ഗണത്തിന്നു 'ത്രി
 ത്രിഫല' എന്നു പേർ. ഈ ത്രിത്രിഫലയാണ് കഷ്ടരോഗി
 കൾക്കു ശരണമായിട്ടുള്ളത്. ഇതു കഷായം, ലേപനം, ചൂ
 ണ്ണം, തൈലം, ഘൃതം ഇത്യാദി രൂപങ്ങളിൽ ഉണ്ടാക്കി ഉപ
 യോഗിക്കാം.

ഇതുപു ചെണ്ണ കദളീഫലനാളികേര വീരാ പിണർന്മു
 ളി കെടാത്ത വരട്ടമഞ്ഞൾ ഏഭിഃ സമൈരുടനരച്ചു കുഴമ്പു കൃ
 ത്വാ പൂശിൽ കെടും പദസരീ ദിവസത്രയേണ* വീരാ=കമ്പി
 പ്പാല. ശേഷം മരുന്നുകൾ സ്പഷ്ടം ഈ കുഴമ്പു തേച്ചാൽ പദ
 സരി (വിപാദിക) ശമിക്കും.

ദന്തീഫലത്രയ പിണർന്മുളി സോമരാജി സിന്ധുതമ ചേ
 ക്കുരുവുതെച്ചി വരട്ടമഞ്ഞൾ ആദിത്യദൃശ്യപശുമൃഗിതമായര
 ചു സിദ്ധം കുഴമ്പുവിപാദസരീം നിഹന്യാൽ * ദന്തീ=നാ
 ഗാന്തിവേര്. സോമരാജി=കാർപോകിലരി. സിന്ധുതമം=ഇ
 നുപ്പ. ശേഷം സ്പഷ്ടം. മരുന്നുകൾ എരുക്കിൻപാലിലും ഗോ
 മൂത്രത്തിലും അരച്ചു കുഴമ്പുണ്ടാക്കുക. വിപാദികയിൽ ഉത്തമം.

ജീവന്തി മഞ്ജിഷ്ഠാ ദാവ്യീ കമ്പിലുകം പയസ്തമം ഏഷ
 ഘൃതതൈലപാകഃ സിദ്ധഃ സിലേ ച സജ്ജരസഃ ദേയഃ സമ
 ധൂഷിഷ്ടോ വിപാദികാ തേന നശ്യതി ഹൃക്താമമൈകകഷ്ട
 കിടീഭം കഷ്ടം ശാമ്യത്യലസകഞ്ച * ജീവന്തി=അടപതിയൻ.

മഞ്ജിഷ്ഠാ=മഞ്ചട്ടിപ്പൊടി. ദാർദ്ദ്രീ=മരമഞ്ഞത്തൊലി. തുത്ഥം=തുത്ത്. ഈ മരുന്നുകൾകൊണ്ട് നെയ്യോ എണ്ണയോ കാച്ചുക. പയസ്സ്=പാൽകൂട്ടി കാച്ചണം. കാച്ചിയാൽ സജ്ജരസം=ചെഞ്ചലും. മധുച്ഛിഷ്ടം=മിഴി. ഇവ പാത്രപാകമായി ചേർക്കണം. ഇതു പുരട്ടിയാൽ വിപാദിക ശമിക്കും. ചർമ്മം, ഏകകഷ്ഠം മുതലായവയും ശമിക്കും.

കാപ്പാസീപത്രരജനീ കരഞ്ജൈർമൃത്രസാധിതൈഃ പാദൈഃ സംസേപദയേദ്ധീമാൻ വിപാദ്യാനു യഥാസുഖം * കാപ്പാസീപത്രം=പരുത്തിയില. രജനീ=മഞ്ഞൾ. കരഞ്ജം=ഉണിർത്തൊലി. ഇവ ഗോമൃത്രത്തിൽ അരച്ചു പുഴുക്കി വെച്ചുകെട്ടി കാൽവിയപ്പിക്കുന്നതും വിപാദികയിൽ നന്നു്.

വിപാദികാസു പരമം മഹാതിക്തം ഹിതം ചൂതം ജളൈഃ കസാഹരേദ്രുക്തം സിരയാ വാ യഥാന്തികം*വിപാദികകളിൽ മഹാതിക്തകം നൈ ഹിതമാണു്. രോഗമുള്ള സ്ഥാനത്തിന്നടുത്ത് അട്ടയിട്ടോ ഞരമ്പുത്തോ രക്തം കുളയുകയും വേണം.

നാരങ്ങാനീരിൽ വേമ്പാടയരച്ചിട്ടുപലേപയേൽ തൈലേ നിക്ഷിപ്യ ത്വച്ഛൂണ്മദ്യജ്വാദോ സൂചൂണ്ണിതം പാമാകിടീഭ കണ്യൂതിനാശനേ പരമൌഷധം * വേമ്പാടപ്പട്ട നാരങ്ങാനീരിലരച്ചു പുരട്ടുകയോ, പൊടിച്ച് എണ്ണ ചേർത്തു കുഴമ്പാക്കി പുരട്ടുകയോ ആകാം. പാമാദികൾ ശമിക്കും.

പാമാസിദ്ധ്വാദിരോഗേഷു വിരേകഃ പരമൌഷധം* പാമാദികളിൽ വയറിളക്കുന്നതു പരമൌഷധമാണു്.

ന്യഗ്രോധപാദരജനീ കുഷ്ഠതണ്ഡുലകോഷണം കാടി വീഴ്ചിയരച്ചിട്ടു തേയ്ക്കു വിഷ്ണോടപാപ്മജിൽ* ന്യഗ്രോധപാദം=പേരാൽവേട്. രജനീ=മഞ്ഞൾ. കുഷ്ഠം=കൊട്ടം. തണ്ഡുലീയച്ചീര. ഉഷണം=മുളക്. ഇവ കാടിയിലരച്ചു പുരട്ടുക. വിഷ്ണോടം ശമിക്കും.

കദളീഫലമിന്തുപ്പം നവനീതവുമെന്നിവ മട്ടിച്ചു തേയ്ക്കു പാമാജിൽ; ചിത്രയും നവനീതവും; വൈകുണ്ഠസ്വരസം തൈലം നവനീതം സമോന്തിതം ഗുഹധൂമോഷണവചാ ചൂ

ണ്യുക്തം വിമർദ്ദിതം ശമയേദപലേപേന ചുണഞ്ച കിടിപാദികം * കദളീഫലം=കദളിക്കായ. ഇത് ഇന്തുപ്പും വെണ്ണയും ചേർത്തു മർദ്ദിച്ചു പുരട്ടുക; ചിത്രം=അവണക്കിൻകുരു. നവനീതം=വെണ്ണ. ഇവ ചേർത്തു ചാലിച്ചു പുരട്ടുക; വൈകുണ്ഠസാരസം=ഇന്ത്യച്ചാറ്. തൈലം=എണ്ണ. നവനീതം=വെണ്ണ. ഇവ സമം ചേർത്തതിൽ അട്ടക്കരി, കുരുമുളക്, വയമ്പ് ഇവ പൊടിച്ചു ചേർത്തു ചാലിച്ചു പുരട്ടുക; ചുണഞ്ച; കിടിഭം മുതലായവ ശമിക്കും.

ഗന്ധകോഷണചൂണ്ണേന സംയുക്തം തിലജം തഥാ * ഗന്ധകം, കുരുമുളക് ഇവയുടെ പൊടി എണ്ണയിൽ ചാലിച്ചു പുരട്ടുക. ഫലം പൂർവ്വവത്.

ഉഷണത്രിഫലാതാക്ഷ്യ നിശാഗന്ധാലകൈസ്സമൈഃ ചൂണ്ണിതം തൈലമാദിത്യ പാകം പാമാഹരം പരം * ഉഷണം=കുരുമുളക്. ത്രിഫല. താക്ഷ്യം=മാക്കീരക്കല്ല്. നിശാ=മഞ്ഞൾ. ഗന്ധം=ഗന്ധകം. അലകം=അരിതാലം. ഇവ സമം പൊടിച്ചു എണ്ണയിൽ ചേർത്തു കുഴമ്പാക്കി വെയിലത്തുവെച്ചു പഴുപ്പിച്ചു (ആദിത്യപാകം) പുരട്ടുക. പാമ.ശമിക്കും. അത്യന്തമം.

ജംബീരനീരസംപിഷ്ട മലമേകം പ്രലേപയേൽ സിദ്ധു നിമ്ബലയേല്ലേപാദൃഗ്ഗുണി ച രസോനകം * അലം=അരിതാലം. ഇതു ചെറുനാരങ്ങനീരിലരച്ചു പുരട്ടുക. സിദ്ധു കഷം ശമിക്കും. രസോനകം=ഉള്ളി. ഇതും മേൽപ്രകാരം അരച്ചു പുരട്ടുക. ദ്രു ശമിക്കും.

കള്ളിപ്പാലിലരച്ചിട്ട ചിത്രകം സാധു-ലേപയേൽ പത്മ്രാസീസഞ്ചോപലിംപേദരിന്ധാവിനാശനം * ചിത്രകം=കൊട്ടവേലിക്കിഴങ്ങ്. ഇതു കള്ളിപ്പാലിലരച്ചു പുരട്ടുക. പത്മ്രാ=കടക്ക. സീസം=ഇയ്യം. ഇവയും മേൽപ്രകാരം അരച്ചു പുരട്ടുക. അരിന്ധാ ശമിക്കും.

നാളികേരജലേ പിഷ്ടപാടംകണം സാധു ലേപയേൽ ദൃഗ്ഗുണി കാസജിന്മൂലം ജംബീരസ്യ രസേ തഥാ * ടംകണം=

പൊൻകാരം. ഇത് എളുന്നീരിൽ അരച്ചു പുരട്ടുക. കാസജി
സ്തലം=പൊന്നാവീരത്തിൻവേർ. ഇതു ചെറുനാരങ്ങനീരിലും
അരച്ചു പുരട്ടുക. ദ്രു ശമിക്കും.

പ്രരോഹഭസ്മ കേതക്യാഃ സൈന്ധവഞ്ച നിശാരജഃ കുട
ജ്യേഷ്ഠ ഫലം പകപം സജ്ജഞ്ചാപി സമോന്മിതം നവനീതേ
ന സംയേജ്യ വിപാദ്യാം സാധു ലേപയേൽ * കേതകീപ്രരോ
ഹഭസ്മം=കൈതവേട് ചുട്ട ഭസ്മം. സൈന്ധവം=ഇന്തുപ്പ്. നി
ശാരജസ്സ്=മഞ്ഞപ്പൊടി. കുടജീഫലം=കുടജിവാഴപ്പഴം. സ
ജ്ജം=ചെഞ്ചലും. ഇവ സമം അരച്ച് വെണ്ണയിൽ ചാലിച്ച്
പുരട്ടുക. ഇത് വിപാദികയിൽ ഉത്തമമായ ലേപനമാകുന്നു.

തിക്തഘൃതൈര്യുതഘൃതൈരഭ്യംഗോ ദഹ്യമാനകഷേ
ഷു തൈലൈശ്ചനമധുകൈഃ പ്രപൗണ്ഡരീകോല്പലയ
തൈശ്ച * ദഹ്യമാനകഷേഷ്വു=ചുട്ടുനീറലോടുകൂടിയ കുഷ്ഠങ്ങ
ളിൽ. തിക്തഘൃതൈഃ=തിക്തരസങ്ങളായ മരുന്നുകൾകൊണ്ടു
കാച്ചിയ നെയ്യുകളെക്കൊണ്ടും. യൗതഘൃതൈഃ=യൗതമായ
നെയ്യെക്കൊണ്ടും. അഭ്യംഗഃ=അഭ്യംഗം ഹിതമാകുന്നു. ചന്ദനം.
മധുകം=എരട്ടിമധുരം. പ്രപൗണ്ഡരീകം=പുണ്ഡരീകക്കരി
മ്പ്. ഉൽപലം=ചെങ്ങിനീർക്കിഴങ്ങ്. ഇവകൊണ്ടു കാച്ചിയ
തൈലങ്ങളെക്കൊണ്ടും അഭ്യംഗം ചെയ്യാം.

ക്ലേദേ പ്രതപതി ചാംഗേ ദാഹേ വിസ്തോടകേ സചമ്
തലേ ശീതാഃ പ്രദേഹസേകാ വമനവിരേകൗ ഘൃതം തിക്തം*
ക്ലേദേ=നലവുണ്ടെങ്കിലും. അംഗേ പ്രതപതി ച=ദേഹത്തിന്നു
ചൂടുണ്ടെങ്കിലും ദാഹേ=ചുട്ടുനീറലുണ്ടെങ്കിലും. വിസ്തോടകം,
ചമ്തലം ഇവയിലും. ശീതാഃ പ്രദേഹസേകാഃ=തണുപ്പുള്ളതാ
യ ലേപം, ധാര ഇവയും, പൃഥ്വനവിരേകൗ=സിരാവേധവി
രോചനങ്ങളും. ഘൃതം തിക്തം=തിക്തകം നെയ്യും ഹിതമാണ്.

വാതോത്തരേഷു സപ്പിച്ഛമനം ശ്ലേഷ്മോത്തരേഷു കുഷ്ഠ
ഷു പിത്തോത്തരേഷു മോക്ഷോ രക്തസ്യ വിരോചനഞ്ചാഗ്രം*
വാതോത്തരേഷു കുഷ്ഠേഷു=വാതപ്രധാനങ്ങളായ കുഷ്ഠങ്ങളിൽ.
സപ്പിഃ=നെയ്യും, ശ്ലേഷ്മോത്തരേഷു=കഫാധികങ്ങളിൽ. വമ

നം=മരദ്നവും, പിത്തോത്തരേഷു=പിത്തപ്രധാനങ്ങളിൽ, രക്തസ്യമോക്ഷഃ=രക്തം കളയലും ഹിതമാകുന്നു. അഗ്രേവിരേചനം ച=ആദ്യം വയറിളക്കലും വേണ്ടതാകുന്നു.

(ഏലാദി.)

ഏലായുഗ്മതുരുഷ്ണകുഷുമലിനീ മാംസീ ജലല്യാമക സ്പുഷ്ണാ ചോരക ചോചപത്രതഗര സ്ഥൗണ്ണേയ ജാതീരസാഃ ശുക്തിവ്യാഘ്രനഖൗ സുരാഹപമഗതഃ ശ്രീവാസകഃ കുങ്കുമം ചണ്ഡാഗുൽഗുലു ദേവധൂപഖപുരാഃ പുനാഗനാഗാഹപയൗ ഏലാദികോ വാതകഫൗ വിഷഞ്ച വിനിയച്ഛതി വണ്ണപ്രസാദനഃ കണ്ഡൂപിടകാകോന്മാശനഃ * ഏലായുഗ്മം=ചിരോലവും പേരേലവും. തുരുഷ്ണം=കുത്തുരുക്കം. കുഷുമം=കൊട്ടം. ഫലിനീ=ഞാഴൽപൂച്ച. മാംസീ=മാഞ്ചി. ജലം=ഇരുവേലി. ധ്യാമകം=നാനുകപ്പല്ല്. സ്പുഷ്ണാ=ചോനകപ്പല്ല്. ചോരകം=കച്ചുരിക്കിഴങ്ങ്. ചേചം=ഏലത്തരി. പത്രം=സമുദ്രപ്പച്ച. തകരം. സ്ഥൗണ്ണേയം=തുണിയാങ്കം. ജാതീ=ജാതിക്ക. രസം=നറുപശ. ശുക്തി=മുത്തുശിപ്പി. വ്യാഘ്രനഖം=പുലിച്ചുവട്. സുരാഹപം=ദേവതാരം. അഗതഃ=അകിൽ. ശ്രീവാസകം=തിരുവട്ടപ്പശ. കുങ്കുമം. ചണ്ഡാ=നറുചണ്ണക്കിഴങ്ങ്. ഗുൽഗുലു. ദേവധൂപം=ചെഞ്ചെലും. ഖപുരം=കണ്ടിചെണ്ണ. പുനാഗം=പുന്നപ്പച്ച. നാഗാഹപയം=നാഗപ്പച്ച. വാതം, കഫം, വിഷം എന്നിവ ശമിക്കും. നിരം തെളിയും. ചൊരി ചിരങ്ങുകൾ മാറും.

(ത്രിവണ്ഡചൂണ്ണം.)

ഗോമൂത്രേ ച ഗിശാരസേ മധുരകരത്തോയേ പടോലോദകേ കമ്പിലുദസി നിംബജേ ച പരുവത്തോലിൽ ഭവിക്കും ജലേ കെട്ടീട്ടത്ര ത്രിവണ്ഡബീജകുഡുബം സപ്തദ്രവേ ഭാവിതം തക്കത്തിൽ പൊടിചെയ്തു തൈലജലജക്ഷൗന്ദ്രെല്ലി ഹേൽ കുഷുവാൻ * ത്രിവണ്ഡബീജം=കാർപോകിലരി. ഇത് കരുനാഴി. ഗോമൂത്രാദിസപ്തദ്രവങ്ങളിൽ കെട്ടിയിട്ട ഭാവനചെയ്ത് ഉണക്കിപ്പൊടിച്ച് എണ്ണ മുതലായവയിൽ സേവിക്കുക. മധുരകരത്തോയം=കഞ്ഞുണ്ണിനീര്. കുഷുങ്ങളിൽ ഉത്തമം.

തുത്തക്കണ്ടി സമുലമായി മുളകും നീരൂരിതൻ പത്രവും പത്രം വയ്പുവയ്പു മത്ര പൊടിയായൊപ്പിച്ചുകൊണ്ടിനെ നിത്യം തേനിൽ നനച്ചു നാലു തു ദിനം നക്കീടുവാൻ മേനിമേൽ പാറീടും പതിനെട്ടു കുഷ്ഠമൊഴിയും മരുന്നുള്ള രോഗങ്ങളും * തുത്തക്കണ്ടി മുതലായ് നാലുകൂട്ടം കൊണ്ടു പൊടിയുണ്ടാക്കുക.

കുഷ്ഠവ്രണേഷു യുജ്ജീത സുരസാരഗപധാദിനാ ക്ഷാമുനാ ലേപതൈലാദീൻ വ്രണ്യം സർവ്വഞ്ച ഭേഷജം * കുഷ്ഠവ്രണങ്ങളിൽ സുരസാദി, ആരഗപധാദി എന്നിവകൊണ്ടു കഴുകുവാനും പുരട്ടുവാനുമുള്ള മരുന്നുകളും തൈലം മുതലായവയുമുണ്ടാക്കണം. വ്രണഹരങ്ങളായ എല്ലാ ഔഷധങ്ങളും ഉപയോഗിക്കുകയും.

ശാലയോ യവഗോധൂമാഃ കോരദൃഷാഃ പ്രിയംഗവഃ മുൽഗാ മസൂരസുവരീ തിക്തശാകാനി ജാംഗലം വരാപടോലഖദിരനിംബാരുഷ്ണരയോജിതം അന്നപാനം ഹിതം കുഷ്ഠേ ന തപശ്ചലവണോഷണം ദധിദൃശ്യഗുളാനുപതിലമാഷാംസ്തപ്തജേന്തുരാം * ശാലി=ചെന്നപ്പ്. യവം. ഗോധൂമം=ഗോതമ്പം. കോരദൃഷം=വെരക്. പ്രിയംഗു=ഞാഴലതി. മുൽഗം=ചെറുപയറ്. മസൂരം=ചണംപയറ്. തുവരി=തുവര. തിക്തശാകങ്ങൾ=കയ്യരസമായ ഇലക്കറികൾ. ജാംഗലം=ജാംഗലമാംസം. എന്നിവയും, വരാ=ത്രിഫല. പടോലം. ഖദിരം=കരിങ്ങാലി. നിംബം=വേപ്പ്. അരുഷ്ണരം=ചേരിൻകുരു. എന്നിവ ചേർത്ത അന്നപാനങ്ങളും കുഷ്ഠത്തിങ്കൽ ഹിതമാകുന്നു. പുളി, ഉപ്പ്, എരുവ് എന്നിവയാകട്ടെ പാടില്ല. ദധി=തയിർ. ദൃശ്യം=പാൽ ഗുളം=ശക്കര. ആനുപം=അനുപദേശജമാംസം തിലം=എള്ള്. മാഷം=ഉഴുന്ന്. ഇവ ഏറ്റവും വർജ്ജിക്കണം.

ത്രിത്രിഫലാ ത്രികടു ത്രികഷായാ ത്രീണി ച തൈലാ ന്യഗ്നികയുക്തം യോഗവരോയം കുഷ്ഠവികാരാനസ്ഥിഗതാനപി ശീശ്രമപോഹേൽ * ത്രിത്രിഫല. ത്രികടു. ത്രികഷായാ=കരിങ്ങാലിക്കാതൽ; വേങ്ങാക്കാതൻ, കൊന്നയുടെതാ

ചി ത്രിതൈലങ്ങൾ=എള്ളെണ്ണ, വേപ്പെണ്ണ, ചേക്കുരു എണ്ണ. ആഗ്നികം=കൊടുവേലി. ഈ യോഗം അസ്ഥിയിങ്കൽ വ്യാപിപ്പിച്ചവയായ കുഷ്ഠരോഗങ്ങളേപ്പോലും ശമിപ്പിക്കും.

വ്രതമേയമസേവാത്യാഗശീലാഭിയോഗോ ദ്വിജഗുരുസുരപൂജാ സർവസതേപഷ്ട മൈത്രീ ജിനജിനസുതതാരാഭാസ്തരാധനാനി പ്രകടിതമലപാപം കുഷ്ഠമുന്മൂലയന്തി * വ്രതാദികർമ്മാനുഷ്ഠാനവും ദ്വിജാദിപൂജയും, സർവ്വജന്തുക്കളിലും സ്നേഹവും, ജിനാദിപൂജനവും, ദോഷപാപങ്ങളോടുകൂടിയതായ കുഷ്ഠത്തെ നിശ്ശേഷം നശിപ്പിക്കും. 'ശിവശിവസുതതാരാ. എന്നും പാഠമുണ്ട്.

ഇതി കുഷ്ഠചികിത്സാ.

ശ്ചിത്ര ചികിത്സാ.

കുഷ്ഠൈകസംഭവം ശ്ചിത്രം കിലാസം ദാരുണഞ്ച തൽ നിദ്ദിഷ്ടമപരിസ്രാവി ത്രിധാതുരുദവസംശ്രയം * ശ്ചിത്രം എന്ന രോഗം കുഷ്ഠത്തിനുള്ള കാരണങ്ങളെക്കൊണ്ടുതന്നെ ഉണ്ടാകുന്നതാണ്. ഇതു കിലാസമെന്നുകൂടി പറയപ്പെടുന്നു. വളരെ ഭയങ്കരമായ ഈ രോഗം ത്രിധാതുക്കളെക്കൊണ്ട് (=വാതപിത്തകഫങ്ങളെക്കൊണ്ട്) ഉണ്ടാകുന്നതും, ത്രിധാതുക്കളെ (രക്തമാംസമേദസ്സുകളെ) ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്നതാകുന്നു. വാതശ്ചിത്രം രക്താശ്രയവും, പിത്തശ്ചിത്രം മാംസാശ്രയവും, കഫശ്ചിത്രം മേദാശ്രിതവുമാണെന്നർത്ഥം. ഇതു പൊട്ടി ഒലിക്കുകയില്ല (അപരിസ്രാവി) ശ്ചിത്രം=പാണ്ട്.

കുഷ്ഠതുല്യപ്രതീകാരം ശ്ചിത്രമാഹർച്ചിപത്വിതഃ പൂർവ്വം സംശോധനം ശ്ചിത്രേ വിശേഷാൽ സംപ്രയോജയേൽ * ശ്ചിത്രത്തിന്റെ ചികിത്സ കുഷ്ഠചികിത്സപോലെതന്നെയാണെന്നു പറയുന്നു. ഈ രോഗത്തിൽ വിശേഷിച്ചും ആദിയിങ്കൽ ശോധനത്തെ ചെയ്യണം.

ഗന്ധകഗൃഹധൂമനിശാവൽഗുജകോശാതകീബീജാൽ ചൂ
ണ്ണം നവനീതയുതം പ്രലേപയേന്മദിതം ശപിത്രേ * ഗന്ധകം
ഗൃഹധൂമം=അട്ടക്കരി. നിശാ=മഞ്ഞൾ. അവൽഗുജം=കാർ
പോകിലരി. കോശാതകീബീജം=പുട്ടൽപീരക്കുരു. ഇവയുടെ
പൊടി വെണ്ണയിൽ ചാലിച്ചു പുരട്ടുക. ശപിത്രത്തിൽ നന്നു്.

ശമ്രാകാക്സ്സഹീപൂതീപല്ലവൈശ്വ പ്രലേപയേൽ * ശ
മ്രാകം=കൊന്ന. അക്സ്=എരുക്ക്. സ്മഹീ=കള്ളി. പൂതീ=ആ
വൽ. ഇവയുടെ തളിര് അരച്ചു പുരട്ടുന്നതും നന്നു്.

(കുഷ്ഠാന്തകം)

ദോത്രിംശദോക്ഷചീബീജം ജലദ്രോണേ വിപാചയേൽ
ചതുർഭാഗാവശേഷേന കഷായമവതാരയേൽ പൂതേ തസ്മിൻ
കഷായേ തു ത്രികാന്തഞ്ച രസന്തഥാ പൃഥക്പൃഥക്ജ്വേനീഷ്ഠം
ചതുർവിംശതിനിഷ്ഠകം ഗന്ധകം ചൈവ സംയോജ്യ നാഗവ
ല്ലീരസേന തു യാമമാത്രം സുപിഷ്ടാ തു സൂക്ഷ്മം ദൃഷ്ടി ലോ
ളിയേൽ തൈലപ്രസ്ഥം പചേൽ സമൃക് ശനൈദ്വ്യാവഘട്ട
യൻ യാവച്ചിക്കണതാം യാതി തത്തൈലമവതാരയേൽ ധാ
ന്യമദ്ധ്യേ തു നിഖനേൽ പക്ഷദവയമുപേക്ഷയാ ശുഭേ മുഹുന്തേ
നക്ഷത്രേ സകല്പം തൈലമുത്തമം ലേഹയേൽ പ്രാതരത്ഥാ
യ മാനവോമരതാംവ്രജേൽ ക്ഷീരാനാശീ പരിഹരൻ പ്യായാ
മാദീൻ ജിതേന്ദ്രിയഃ പ്രലേപാത്സവ്കഷാതി നാശയേത്സഹ
ജാന്യപി തദേണ്ണരോമജം ശപിത്രം ദിശ്വജഞ്ച വിനാശയേൽ
കഷാന്തകമിദം നാശാ തൈലമാത്രേയനിർമ്മിതം * വാകചീ
ബീജം=കാർപോകിലരി. പലം മുപ്പത്തിരണ്ട്. പതിനാരിട
ങ്ങഴി വെള്ളത്തിൽ കഷായംവെച്ചു നാലൊന്നാക്കി പിഴി
ഞ്ഞരിക്കുക. കല്പത്തിന്നു—ത്രികാന്തം=സൂര്യകാന്തവും അയ
സ്കാന്തവും ചന്ദ്രകാന്തവും. രസം. ഇവ അയ്യഞ്ചു നിഷ്ഠവും,
ഗന്ധകം ഇരുപത്തിനാലുനിഷ്ഠവും ചേർന്നു വെറിലനീരിൽ
ഒരു യാമനേരം അരച്ച് ആയതു കഷായത്തിൽ കലക്കുക.
പിന്നെ കരിടങ്ങഴി എണ്ണചേർത്തു കാച്ചുക. എപ്പോഴും എളു

ക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കണം. ചിക്ഷണപാകമായാൽ വാങ്ങി ഒരുമാസം ധാന്യസ്നേഹം ചെയ്യണം. ഇത് നല്ല മുഹൂർത്തത്തിൽ സേവിച്ചതുടങ്ങുക. രാവിലെ തൈലവും അതിനടുത്ത കല്പവും എടുത്തു സേവിക്കുക. ലേപംചെയ്തയുമാകാം. പാൽകൂട്ടി ഉണ്ണണം. വ്യായാമവും മൈഥുനവും വർജ്ജിക്കണം. സർവ്വകഷുങ്ങളും ശമിക്കും. രോമം വെളുത്തതും തീപ്പൊള്ളിയുണ്ടായതുമായ ശപിത്രവും ശമിക്കും. ഇത് ആത്രേയനിർമ്മിതമാകുന്നു.

കാകോദംബരികാകഷുസോമരാജ്യൽപലാഗ്നിഭിഃ സ സൈന്ധവൈമൃത്രപിഷ്ടൈഃ പ്രലേപഃ ശപിത്രനാശനഃ * കാകോദംബരികാ=കാക്കത്തൊണ്ടിവേര്. കഷും=കൊട്ടം. സോമരാജി=കാർപോകിലരി. ഉൽപലം=ചെങ്ങഴിനീർക്കിഴങ്ങ്. അഗ്നി=കൊട്ടവേലിക്കിഴങ്ങ്. സൈന്ധവം=ഇന്തുപ്പ്. ഇവ ഗോമുത്രത്തിലരച്ചു പുരട്ടുക. ശപിത്രം ശമിക്കും.

പനാക്കിഴങ്ങു പുടയാവു പിഴിഞ്ഞനീറ്റിൽ വറിച്ചുകൊണ്ടു മുളകും പുനരെള്ളമൊപ്പം തൈലത്തിൽ വീത്തിമതിയ്ക്കേടുവരുത്താച്ചു തേച്ചാൽ വിപാദിക വിനശ്യതി പാദകഷ്ടം * സ്തഷ്ടം.

ഛാഗപയോലവണമധുച്ഛിഷ്ടയുതം ചൂതനീര്യാസം മാഹിഷനവനീതയുതം വിപാദികാം ഹന്ത്വലാബുസ്ഥം * ഛാഗപയസ്സ്=ആട്ടിൻപാൽ. ലവണം=ഇന്തുപ്പ്. മധുച്ഛിഷ്ടം=മിഴു. ചൂതനീര്യാസം. മാവിൻപശ. ഇവ എരുമവെണ്ണയിൽ ചേർത്തു ചുരത്തൊണ്ടിലാക്കിവെച്ചു പുരട്ടുക. വിപാദിക ശമിക്കും.

പലം പലം സമം ദേയം സജ്ജനീര്യാസസപ്പിഷോഃ തയോസ്തപ്യം ഗുളം തേപാ സമൃക്വഷഭി പേഷയേൽ അക്ക്കുശം പലാൽത്തുഷ്ണിപ്താ ലേപം പ്രയോജയേൽ തേനൈവ ലേപിതഃ പാദോ ഭവത്യഞ്ജദളപ്രഭഃ * സജ്ജനീര്യാസം=ചെഞ്ചലം. സപ്പിസ്സ്=നെയ്യ്. ഇവ സമം. ഗുളം=ശക്കര. മരോതുരണ്ടും കൂടിയേടത്തോളം. എല്ലാംകൂടി കല്ലിൽ അരയ്ക്കുക.

അക്ക്കുശം=എരുക്കിൻപാൽ. ഇത് അരപ്പലംചേത്ത് എല്ലാംകൂടി യോജിപ്പിച്ചു പുരട്ടുക. കാൽ താമരപ്പൂപ്പോലെ നിറമുള്ളതായിത്തീരും.

ശുക്തിഭസ്ക ച സിന്ധുതമഃ സപ്പിഃ സജ്ജരസം പയഃ പാദയോഃ സ്തോടനേ ലേപസ്തിക്താലാബുവ്യവസ്ഥിതഃ * ശുക്തിഭസ്കം=മുത്തുചിപ്പിച്ചു ഭസ്കം. സിന്ധുതമഃ=ഇതുപ്പ്. സപ്പിസ്=നെയ്. സജ്ജരസം=ചെഞ്ചല്യം. പയസ്സ്=പാൽ. ഇവ എല്ലാംചേർത്തു പുരത്തൊണ്ടിലാക്കി വെക്കുക. അതിൽ നിന്ന് ആവശ്യംപോലെ എടുത്തു പുരട്ടുക. കാൽ വിളുങ്ങുന്നതു മാറും.

ഇതി ശപിത്രചികിത്സാ.

കൃമിചികിത്സാ.

കൃമയസ്തു ദപിയാ പ്രോക്താ ബാഹ്യാഭ്യന്തരഭേദതഃ ബഹിർമലകഹാസ്യഗപിഷ്ഠനഭോമുതുവിധാഃ നാമതോ വിംശതിവിധാ യുകാലിക്ഷാശ്ച ബാഹ്യജാഃ * കൃമികൾ ബാഹ്യമെന്നും ആഭ്യന്തരമെന്നും രണ്ടു വിധത്തിലാണ്. ഇവ ബഹിർമലം, കഹം, രക്തം, മലം എന്നിവയിൽനിന്നുണ്ടാകുന്നതാകയാൽ നാലുവിധം. നാമതോ വിംശതിവിധാഃ=പേർകൊണ്ട് ഇരുപതുവിധത്തിലാണ്. യുകങ്ങൾ=പേനകൾ. ലിക്ഷങ്ങൾ=ഈരുകൾ. ഇവയാണ് ബാഹ്യകൃമികൾ. (ബാഹ്യകൃമികൾ. കുപ്പുരമെ 18 തരം കൃമികളുള്ളതിൽ കഹംകൊണ്ട് 7-ം, രക്തംകൊണ്ട് 6-ം, മലംകൊണ്ട് 5-ം ആണ്. കഹജങ്ങൾക്ക് ആന്ത്രാദം, ഉദരാവിഷ്ടം, ഹൃദയാദം, മഹാഗുഹം, കുരു, ദർകസുമം, സുഗന്ധം എന്നിങ്ങിനെയും; രക്തജങ്ങൾക്ക് കേശാദം, ലോമവിദ്ധപംസം, ലോമദപീപം, ഉദംബരം, സൗരസം, മാതാവ് എന്നിങ്ങിനെയും; മലജങ്ങൾക്ക് കകേരകം, മകേരകം, സൗസുരാദം, സലൂനം, ലേലിഹം എന്നിങ്ങിനെയും പേരാകുന്നു.)

ഉപാധായശ്ലോധിതേ കർത്താ പഞ്ചകോലയുതം ക്രമം ഉദ്രിക്തതിക്തകടുമല്ലസ്സേഹശ്ച ഭോജനം * കൃമികരം ആദ്യം വമനവിരോധനങ്ങളെക്കൊണ്ടു ശുദ്ധിവരുത്തണം. പിന്നെ പഞ്ചകോലം ചേർന്നതായ ചികിത്സ ചെയ്യണം. ഉദ്രിക്തതിക്തകടുകും=കഷ്ടം ഏരിവും അധികമായുള്ളത്. അല്ലസ്സേഹം=മെഴുക്കു കറഞ്ഞത്. ഇങ്ങിനെയുള്ള ഭോജനത്തെയും ചെയ്യണം.

വിളംഗകൃഷ്ണാമരിചപിപ്പലീമൂലശിശുഭിഃ പിബേത്സ സ്വജ്ജികാക്ഷാരൈർവ്യാഗുരം തക്രസാധിതാം * വിളംഗം=വിഴാലരി. കൃഷ്ണം=തിപ്പലി. മരിചം=മുളക്. പിപ്പലീമൂലം=കാട്ടുതിപ്പലിവേർ. ശിശു=മുരിങ്ങ. സ്വജ്ജികാക്ഷാരം=തുവച്ചിലക്കാരം. ഇവകൊണ്ട് മോർക്കഞ്ഞിയുണ്ടാക്കി സേവിക്കുക.

വീഴാൽവേർ കണമൂലശിശുതുളസീബ്രഹ്മദ്രമാക്ഷാസ്സമാസ്തത്തുല്യം ചെറുകൈതവേരപി യുതൈസ്സിലേ ജലേ സാധിതാ തേങ്ങാപ്പാലപികാടിയം സമമിതം സിദ്ധാത്മഹിംഗപാദിഭിസ്സിലാ കഞ്ഞിരിയം ജയേൽ കൃമിഗണാംസ്തസ്മൂലരോഗാനപി* ബ്രഹ്മദ്രം=പ്ലാശിൻതൊലി. ഹിംഗപാദി=കായം, കൊടുവേലി, അയമോദകം, ഏലത്തരി, കാട്ടുമുളകിൻവേര്, കാട്ടുതിപ്പലിവേര്, മുളക്. ശേഷം സ്പഷ്ടം.

സുരസാദിഗണം കല്പകപാമസ്സേഹേഷു യോജയേൽ വിളംഗമുണ്ണമിശ്രൈശ്ച പിഷ്ടൈർഭക്ഷ്യാൻ പ്രകല്പയേൽ * സുരസാദിഗണത്തെ കല്പാദികളിൽ പ്രയോഗിക്കയും, വിഴാലരിപ്പൊടിയോടുകലർന്നു അരിമാവുകൊണ്ട് ഭക്ഷ്യങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കുകയും വേണം.

വനസ്മരണ കുപ്പാഖ്യമഞ്ഞരുകൊണ്ടു വളം പിബേൽ വചാകല്പൈശ്ച ഗോമൂത്രേ കൃമീനാശു പ്രണാശയേൽ * വനസ്മരണം=കാട്ടുചേന. ഇതും കുപ്പമഞ്ഞളുംകൂടി മുക്കടിയുണ്ടാക്കുക. വചാ=വയമ്പ്. ഇതിന്റെ കല്പം ഗോമൂത്രത്തിൽ സേവിക്കുക. കൃമി ശമിക്കും.

പലാശബീജമാസ്തോതമൂലം വാ തുളസീശിഫാഃ കൃമി
കോഷി പിബേൽ പ്രാതലാത്യാദ്യേനാജ്ഞാതമാ * പലാശ
ബീജം=പ്ലാശിൻകുരു. ആസ്തോതമൂലം=വെളുത്ത എരുക്കിൻ
വേർ. തുളസീശിഫാ=തുളസിവേര്. ഇവ കാടിയിൽ സേവി
ക്കുക. അപ്രകാരംതന്നെ കീഴാർനെല്ലിയും സേവിക്കാം. കൃമി
കോഷികൾക്കു സുഖം കിട്ടും.

പിളാശിൻതോൽ മുരുക്കിൻതോൽ കാട്ടുതിപ്പലിവേരപി
ചെറുകൈതയുടെ വേരുമിവ തച്ചിട്ടു സാധിതേ തോയേ വിളം
ഗമരിചമരച്ചിട്ടഥ മഞ്ഞളും കുടിക്ക. വെന്തമോക്കഞ്ഞി ജാര
കൃമിശാന്തയേ * സ്വച്ഛം.

കാരവല്ലീദലോത്കൃതം രസം തൈലയുതം തഥാ * കാര
വല്ലീദലരസം=കണ്ണയില പിഴിഞ്ഞനീര്. ഇത് എണ്ണചേർത്തു
സേവിക്കുക.

കൃമിശത്രുവിളംഗാനാം നാളികേരജലേ രജഃ; പിബേദു
ഷ്ണ ചധാന്യാദ്യേ ഗുഹധൂമം സുചൂണ്ണിതം; വിളംഗം സർവ്വഭോ
ജ്യേഷു വളേ ചാപി പ്രയോജയേൽ * കൃമിശത്രു. വിഴാലരി.
ഇവ പൊടിച്ച് എളുന്നീരിൽ സേവിക്കുക; ഗുഹധൂമം=അട്ട
ക്കരി. ഇത് ചൂടുള്ള കാടിയിൽ സേവിക്കുക; വിളംഗം=വിഴാ
ലരി. ഇത് ഭോജ്യങ്ങളിലും മുക്കുടിയിലും ചേർത്തുപയോ
ഗിക്കാം.

അരച്ചെള്ളം പലാശസ്യ ബീജം വിഴാലരീ തഥാ എള
ന്നീരിൽ കുടിച്ചാകിൽ വയറിൽപുഴു പോയിടും * സ്വച്ഛം.

നിർഗ്ഗണ്യാഗ്നിവിളംഗദാരുരജനീമുസ്സാഖുകണ്ണിപ്പുഷ്പൈർഭാർ
ജ്ജീവ്യോഷപലാശശിഗ്രഹവികാപത്വാരസോനാ നപിതൈഃ
കപാമഃ ശിഗ്രുവിളംഗഹിംഗുപട്ടമാൻ കീടാഞ്ച വിദ്ധപംസ
യേദൃണ്ഡോഥർവ്വസമൃത്ഥമന്ത്രകൃതസംസ്കാരോ യഥൈവാസു
മാൻ * നിർഗ്ഗണ്ഡീ=കരുനെച്ചിവേർ. അഗ്നി=കൊടുവേലിക്കി
ഴങ്ങ്. വിളംഗം=വിഴാലരി. ദാരു=ദേവതാരം. രജനീ=മ
ഞ്ഞൾ. മുസ്സാ=മുത്തങ്ങ. ആഖുകണ്ണി=എലിച്ചെവി. ഭാർജ്ജീ=
ചെറുതേക്കിൻവേർ. വ്യോഷം=ചുക്ക് മുളക് തിപ്പലി. പലാ

ശം=പ്ലാശിൻതൊലി. ശിശു=മുറിങ്ങവേര്. ചവികം=കാട്ടുമുള
കിൻവേര്. പത്മ്യാ=കടുക. രസോനം=ഉള്ളി. ഇവ കഷായം
മുറിങ്ങുരു, വിശാലരി, കായം, ഇതുപ്പ് ഇവ പൊടിച്ചുമേ
ത്തു സേവിക്കുക. കൃമികൾ ശമിക്കും.

നിശാസപരസകല്പാദ്യം സീലം കീടാപഹം ഘൃതം *
നിശാ=മഞ്ഞൾ. പച്ചമഞ്ഞളിൻനീരിൽ വരട്ടുമഞ്ഞൾ കല്പം
നായി നൈ കാച്ചുക. കൃമിഹരമാണ്.

കൃമിശത്രുവചാശ്വൈവ പിപ്പലീമൂലമേവ ച നാളികേ
രസ്യ തോയേന സ്തംഹീക്ഷീരസമായുതം സപ്പിച്ഛിപാചയേദേ
തദപിരേകാത്മം പ്രശസ്യതേ കൃമിഗുണോദരേ ശുലേ പ്പീഹക
ഷേച പൂജിതം * കൃമിശത്രു. വചാ=വയമ്പ്. പിപ്പലീമൂലം=
കാട്ടുതിപ്പലിവേര്. ഇവ കല്പനായി എളുന്നീർവെള്ളത്തിൽ
നൈ കാച്ചുക. കള്ളിപ്പാലംമേത്തു കാച്ചണം. ഇതു വയറിള
ക്കുവാൻ സേവിപ്പിക്കാം. കൃമി മുതലായവയിൽ നന്ന്.

പിഷ്ടയാസ്തോതയാ ലിംപേൽ ജരേ തസ്യ സർവ്വശഃ കൃ
മയസ്തു വിനശ്യന്തി പാനാച്ചോഷ്ണേന ചാരിണാ * ആസ്തോ
താ=വെളുത്ത എരുക്കിൻവേര്. ഇത് അരച്ച് വയററത്തു പ
രട്ടുകയും, കാഞ്ഞവെള്ളത്തിൽ സേവിക്കയും ചെയ്യ. കൃമി
കൾ നശിക്കും.

(സുരസാദിഗണം.)

സുരസയുഗഫണിജ്ജം കാലമാലോ വിളംഗഃ ഖരബുസ
വൃഷകണ്ഠീകൾഫലം കാസമദ്ഃ ക്ഷവകന്ധരസിഭാജ്ജീകാമുകാഃ
കാകമാചീ ക്ഷഫഫലവിഷമുഷ്ടീർഭൂസ്തൃണോ ഭൂതകേശീസുരസാ
ദിഗ്ഗ്നഃ ഘോഷ്മേദഃകൃമിനിഷ്ടനഃ പ്രതിശ്ചായാരുചിശ്വാസ
കാസഘ്നോ വ്രണശോധനഃ * സുരസയുഗം=വെളുത്ത തുളസി
യും കറുത്ത തുളസിയും. ഫണിജ്ജം=മണിക്കഞ്ഞകം. കാലമാ
ലം=കരിക്കഞ്ഞകം. വിളംഗം=വിശാലരി. ഖരബുസം=വലിയ
കടലാടി. വൃഷകണ്ഠി=എലിച്ചെവി. കൾഫലം=കുമിഴിൻവേ
ര്. കാസമദ്ഃ=പൊന്നാവീരത്തിൻവേര്. സ്വവകം=കരിമ്പു
മ്പ. സ്വരസി=തകര. ഭാജ്ജീ=ചെറുതേക്കിൻവേര്. കാമുകം=കരു

കുത്തിമല്ല. കാകമാചി=കരിന്താളി. കലഹലം=അടയ്ക്കാമ
ണിയൻവേര്. വിഷമുഷ്ടി=കാട്ടപ്പ. ഭൃസുണം=ചെങ്ങണംപു
ല്ല. ഭൃതകേശി=മാഞ്ചി. ഈ സുരസാദിഗണം മേദസ്സിനേയും കൃ
മിയേയും കഫത്തേയും നശിപ്പിക്കും. പീനസം, അരോചകം,
വായുമുട്ടൽ, ചുമ എന്നിവയെ മാറ്റും. വ്രണങ്ങൾക്കു ശുദ്ധിവ
രുത്തുകയും ചെയ്യും.

വിളംഗകൃഷ്ണാമരിചനിർദ്ദിഷ്ടീമൂലശിഗ്രഭിഃ ഭാർജ്ജീവി
ശപാഖകണ്ഠപ്രശ്ലേഷഃ കപാഥഃ കൃമിഹരഃ പരം * വിളംഗം=
വിഴാലരി. കൃഷ്ണം=തിപ്പലി. മരിചം=കുരുമുളക്. നിർദ്ദിഷ്ടീമൂ
ലം=കുരുനെയ്യിവേര്. ശിഗ്രം=മുരിങ്ങവേര്. വിശപം=ചുക്ക്.
ആഖകണ്ഠീ=എലിച്ചെവി. അബ്ജം=മുത്തങ്ങക്കിഴങ്ങ് ഇവ ക
ഷായം ഏറ്റവും കൃമിഹരമാകുന്നു.

ക്ഷീരാണി മാംസാനി ചൂതം ഗുളഞ്ച ദധീനി ശാകാനി
ച പണ്ണവന്തി സമാസതോല്പാൻ മധുരാൻ രസാംശ്ച കൃമീൻ
ജിഹ്വാംസുഃ പരിവജ്ജയേത * പാലുകൾ, മാംസങ്ങൾ, നൈ,
ശർക്കര, തൈരുകൾ, ഇലക്കറികൾ, ഇലയുള്ള സാധനങ്ങൾ
എന്നുവേണ്ട, ചുരുക്കത്തിൽ അല്പമധുരരസങ്ങളെല്ലാം തന്നെ
യും കൃമിയുള്ളവൻ വജ്ജിക്കണം.

ഇതി കൃമിചികിത്സാ.

വാത ചി കി ത്സ ാ .

വായോദ്ധാതുക്ഷയാൽ കോപോ മാർഗ്ഗസ്യാവരണേന വാ
അശീതിൻഖഭേദാദ്യാ രോഗാഃ സ്പൃസ്തസ്പൃ കോപതഃ * വാ
യോഃ=വായുവിന്ന്. ധാതുക്ഷയാൽ=ധാതുക്കളുടെ ക്ഷയം ഹേ
തുവായിട്ടോ. മാർഗ്ഗസ്യാവരണേന വാ=മാർഗ്ഗത്തിന്റെ തട
വുകൊണ്ടോ. കോപഃ=കോപം ഉണ്ടാകുന്നു. അതുകൊണ്ട്, ന
ഖഭേദാദ്യാഃ=നഖഭേദം തുടങ്ങിയ. അശീതിഃ രോഗാ, സ്പൃഃ=
എമ്പതു രോഗങ്ങൾ ഉണ്ടാകും.

തേഷപാക്ഷേപാപതാനാവ്യ പക്ഷവാതാപബാഹുകാഃ
 ബാഹ്യാന്തരവ്രണായാമാ ഹനുസ്രംസസിരാഗ്രഹൈ ജിഹ്വാ
 സ്തംഭാദിതൈ വഞ്ജഃ പംഗുഃ ക്രോഷ്ഠകശീഷ്കഃ സുപ്തവാ
 തോ വിശപഭീ ച ദണ്ഡകം വാതകണ്ടകഃ ഊരുസ്തംഭഃ പാദദാ
 ഹഹൈൺ വല്ലീ ച ഗുഗ്രുസീ കളായവഞ്ജ ഇത്യേതേ പ്രധാ
 നാ മാരുതാമയാഃ * വാതരോഗം എമ്പതു വിധമുണ്ടെന്നു പറ
 ണ്തുവല്ലോ. അവയിൽ പ്രധാനങ്ങളായിട്ടുള്ളത് മ ആക്ഷേപം
 ൨ അപതാനം ൩ പക്ഷവാതം ൪ അപബാഹുകം ൫ ബാഹ്യാ
 യാമാ ൬ അന്തരായാമാ ൭ വ്രണായാമാ ൮ ഹനുസ്രംസം ൯
 സിരാഗ്രഹം ൧൦ ജിഹ്വാസ്തംഭം ൧൧ അദ്രിതം ൧൨ വഞ്ജം
 ൧൩ പംഗു ൧൪ ക്രോഷ്ഠകശീഷ്കം ൧൫ സുപ്തവാതം ൧൬ വി
 ശപഭീ ൧൭ ദണ്ഡകം ൧൮ വാതകണ്ടകം ൧൯ ഊരുസ്തംഭം ൨൦
 പാദദാഹം ൨൧ പാദഹൈം ൨൨ വല്ലീ ൨൩ ഗുഗ്രുസീ ൨൪
 കളായവഞ്ജം എന്നിവയാകുന്നു.

[ഇവയുടെ സ്വരൂപം അഷ്ടാംഗഹൃദയത്തിൽനിന്നറിയേ
 ണ്ടതാണ്. ചുരുങ്ങിയ ഒരു വിവരണംമാത്രം ഇവിടെ കൊടു
 ക്കുന്നു:—൧ ആക്ഷേപകം=ദേഹംവളയൽ ൨ അപതാനം=വി
 ല്ലപോലെ ദേഹം വളയൽ. ൩ പക്ഷവാതം=ദേഹത്തിന്റെ
 പക്ഷതിഭാഗം നിശ്ചൈതന്യമായിട്ടിരിക്കുക. ൪ അപബാഹു
 കം=കൈ എളുക്കാൻ വയ്യാതാവുക. ൫ ബാഹ്യായാമാം=ദേഹം
 തൊഴുക്കുത്തിയതുപോലെ പുറത്തേക്കു വളയുക. ൬ അന്തരാ
 യാമാം=അതുപോലെ അകത്തേക്കു വളയുക. ൭ വ്രണായാമാം=
 മർമ്മത്തിലുള്ള വ്രണത്തിൽ വായു പ്രവേശിച്ചു ദേഹമാസകലം
 ച്ചാപിക്കുന്നത്. ൮ ഹനുസ്രംസം=വായു താടിയെല്ലിന്മേൽ
 പ്രവേശിച്ചു് ഒന്നുകിൽ വായ അടക്കുക അല്ലെങ്കിൽ തുറക്കുക.
 ഇതിൽ വായ്കൂടിയിരുന്നാൽ തുറക്കുവാനും തുറന്നിരുന്നാൽ കൂ
 ടുവാനും സാധിക്കാതെവരും. ൯ സിരാഗ്രഹം=ഞരമ്പുപിടി
 ക്കൽ. ൧൦ ജിഹ്വാസ്തംഭം=നാവു സ്തംഭിക്കുക. ൧൧ അദ്രിതം=
 മുഖം കോടുക. ൧൨ വഞ്ജം=അരക്കെട്ടിന്റെ ഒരു ഭാഗം അ
 നക്കാൻ വയ്യാതാവുക. ൧൩ പംഗു=മേൽപ്രകാരം അരക്കെ

ട്ടിന്റെ രണ്ടഭാഗവും അനങ്ങാതാവുക. ഹർ ക്രോഷ്ഠകശീഷ്കം=കാലിന്റെ മുട്ടുകൾ നീരുകെട്ടി കുറുക്കുൻതലപോലെ ആവുക. ഹൃ സുപ്തവാതം=തരിപ്പ്. ഹന്ദ വിശപഭി=കയ്യിന്റെ പടംസംബന്ധിച്ച ഞരമ്പുകൾ വായുഗ്രഹിച്ച കൈ അനക്കാൻ വയ്യാതാക്കുക. ഹെ ദണ്ഡകം=ദേഹം എളുക്കാൻ വഹിയാതെ വടിപോലെ നിൽക്കുക. ഹവ വാതകങ്ങളകം=നെരിയാണികളിൽ വായുകോപംകൊണ്ട് കാൽ വേദനിക്കുക. ഹൻ ഉഷസ്തംഭം=തുടകൾസ്തംഭിക്കുക. ഹറ പാദദാഹം=കാൽ ചുട്ടുനീരുക. ഹമ പാദഹഷം=കാൽ തരിക്കുക. ഹഘ വല്ലീ=വിശപഭിയിലും ഗുസ്രസിയിലും കഠിനമായ വേദനകൂടി ഉണ്ടായാൽ അതിന്നു വല്ലി എന്നു പേർ. ഹന്ദഗുഭ്രസീ=കാലിന്റെ മടമ്പുസംബന്ധിച്ച ഞരമ്പുകളിൽ വായുകോപിച്ചു (വിശപഭിയിൽ കയ്യെന്നപോലെ) കാൽ എളുക്കാൻ വയ്യാതാക്കുക. ഹർ കളായഖഞ്ജം=അരക്കെട്ടിന്നുറപ്പില്ലായ്മയാൽ നടക്കുവാൻ കാലത്തു കാൽവിറയ്ക്കുകയും മുടന്തിയുംകൊണ്ടുനടക്കുകയും ചെയ്തു. ഖഞ്ജം, പാഗ, കളായഖഞ്ജം എന്നിവ അരക്കെട്ടിനെ ആശ്രയിച്ചവയും മേൽക്കു മേൽബലം കൂടിയവയുമാകുന്നു]

കേവലേ നിരപസ്താഭേ പവനേ തു പ്രശസ്ത്യതേ സപ്പിസൈലം വസാ മജ്ജാ പാനാഭ്യഞ്ജനവസ്തിഷ്ഠി * ശുദ്ധവും സ്തംഭനരഹിതവുമായ വാതത്തിങ്കൽ അകത്തേക്കു സേവിക്കുവാനും അഭ്യംഗം ചെയ്യാനും വസ്തിചെയ്യാനും നൈ, എണ്ണ, വസ, മജ്ജ എന്നിവ നല്ലതാകുന്നു.

സേപദാഃ സ്തിഷ്ഠാ നിരൂഹാശ്ച തഥാ സംശോധനം മുദ്രരസാഃ സ്വാദുപമുലവണാസ്തഥാ ബ്രാഹ്മണകർമ്മ ച * സ്തിഷ്ഠങ്ങളായ സേപദങ്ങളും, കഷായവസ്തികളും, മുട്ടമായ ശോധനവും, മധുരാമുലവണരസങ്ങളും ബ്രാഹ്മണൗഷധങ്ങളും നന്നു.

അസകൃത്തം പുനഃ സ്നേഹൈഃ സേപദൈശ്ച പ്രതിപാദയേൽ തഥാ സ്നേഹമുദ്രൈ കോഷേ ന തിഷ്ണന്ത്യനിലാമയാഃ * സ്നേഹസേപദനങ്ങൾ വാതരോഗിക്ക് എല്ലായ്പ്പോഴും ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കണം. സ്നേഹങ്ങളെക്കൊണ്ടു കോഷത്തിന്നു മാറ്റ്

വംവന്നാൽ വിന്നെ ആയതിൽ വാതരോഗങ്ങൾ നിൽക്കുകയില്ല.

ഹഷ്തോദരഗായാമശോഷസ്തംഭഗ്രഹാദയഃ സ്വപിന്നസ്യാശു പ്രശാമ്യന്തി മാദ്യം ചോപജായതേ * ഹഷ്ഠം=തരിപ്പ്. തോദം=കുത്തിനോവ്. രക്തം=വേദന. ആയാമം=വളയൽ. ശോഷം=മെലിച്ചൽ. സ്തംഭം=എളുക്കാൻ വയ്ക്കൽ. ഗ്രഹം=ഞരമ്പുവലിച്ചിൽ—ഇവയെല്ലാം സേവനംചെയ്താൽ ഉടനെ മാറും. മാദ്യം വരികയും ചെയ്യും.

ഏരണ്ഡാക്കകരഞ്ജമോരടബലാതക്കാരിസോമസ്തഹീനി
 ന്തൃണ്ഡീതലപോടശിഗ്രുവരണാസ്തോതാശപഗന്ധാദിജൈഃ പ
 ത്രൈഃ കാഞ്ചികമൃത്രവഗ്ഗസഹിതൈഃ സ്വപിന്നൈഃ ഛടൈഃ
 കൃതഃ സേവദഃ ക്രുദ്ധസമീരണാന്തവപുഷാം സദ്യഃ സുഖോൽ
 പാദകഃ * ഏരണ്ഡം=അവണക്ക്. അകം=എരുക്ക്. കര
 ഞം=ഉങ്ങ്. മോരടം=പെരുംകുരുമ്പ. ബലം=കുറുന്തോട്ടി. ത
 ക്കാരി=തക്കാരിവഴുതിന്റ. സോമം=കാമ. സ്തഹീ=കള്ളി. നി
 ന്തൃണ്ഡീ=കരുണെച്ചി. തലം=ലന്ത. ശിഗ്രു=മുരിങ്ങ. വരണം=നീർ
 മാതളം. ആസ്തോതാ=വെള്ളെരുക്ക്. അശപഗന്ധാ=അമുക്ക
 രം. ഇവയുടെ ഇലകൾ കാടിയിലും ഗോമൂത്രാദി മൃത്രവഗ്ഗങ്ങ
 ലിലും ചേർത്ത് കഷായമാക്കി അതു കുടഞ്ഞിലാക്കി അയതു
 കൊണ്ടു വിയപ്പിക്കുക. വാതകോപം ശമിക്കും.

വചാശപഗന്ധാ വരണസ്തഹീസഷ്പശിഗ്രുകം സുരദൃ
 മാക്ഖലവണനിന്തൃണ്ഡീലത്തനന്തിലം പിഷ്ടാ മൂത്രേണ ചൈ
 താനി ലേപയേദനിലാതരഃ * വചാ=വയമ്പ്. അശപഗന്ധാ=
 അമുക്കരം. വരണം=നീർമാതളവേര്. സ്തഹീ=കള്ളി. സഷ്പ
 പാ=കടുകു. ശിഗ്രു=മുരിങ്ങ. സുരദൃമം=ദേവതാരം. അകം=
 എരുക്ക്. ലവണം=ഇന്തുപ്പ്. നിന്തൃണ്ഡീ=കരുണെച്ചി. ലത്ത
 നം=ഉള്ളി. ഇവ ഗോമൂത്രത്തിലരച്ചു പുരട്ടുന്നതു നന്ന്.

ധാരാകല്പോക്തവിധിനാ തൈലധാരാഞ്ചയോജയേൽ *
 ധാരാകല്പത്തിൽ പറഞ്ഞതായ വിധിയനുസരിച്ചു തൈലധാ
 രയേയും ചെയ്യണം.

അശീതിവാതരോഗേഷു ജപരവേഗോ യദാ ഭവേൽ ഏതമിത്രേണ തൈലേന സേകം തത്ര പ്രകല്പയേൽ*അശീതിവാതരോഗേഷു=എമ്പതുവിധത്തിലുള്ള വാതവ്യാധികളിലും, യദാ ജപരവേഗഃ ഭവേൽ (തദാ)=ജപരത്തിന്റെ ഉപദ്രവമുള്ള ചക്ഷുഃ. ഏതമിത്രേണതൈലേന=നൈ ചേർത്തതായ എണ്ണ കൊണ്ട്. തത്ര=അതിങ്കൽ. സേകം പ്രവർത്തയേൽ=ധാരചെയ്യണം.

സ്നേഹവസ്തിം നിരൂഹഞ്ച വിധിനാ സംപ്രയോജയേൽ മുദുഭിഃ സ്നേഹസംയുക്തഭേഷജൈസ്തം വിരേചയേൽ *സ്നേഹവസ്തിയും കഷായവസ്തിയും വിധിപ്രകാരം ചെയ്യണം. മുദുവും സ്നേഹദ്രവ്യങ്ങൾ ചേർന്നതുമായ ഔഷധങ്ങളെക്കൊണ്ട് വിരേചനവും ചെയ്യണം.

ഏതം തിലപകസിദ്ധം വാ സാതലാസിദ്ധമേവ വാ പശുസൈരണ്ഡതൈലം വാ പിണ്ഡദ്വോഷഹരം പരം * തിലപകസിദ്ധമായ ഏതം=തൈലപകഏതം. സാതലാസിദ്ധമായ ഏതം=ബ്രഹ്മീഏതം. ഈ നൈരണ്ടും സേവിക്കാം. ഏരണ്ഡതൈലം=അവണക്കണ്ണ. ഇതു പാലിൽചേർത്ത് സേവിക്കാം. ദ്വോഷം ശമിക്കും.

ആമാശയഗതേ വായൗ വമിതപ്രതിഭോജിതേ സുഖാംബുനാ ഷസ്തൂരണം വചാദിം വാ പ്രയോജയേൽ * വായൗ ആമാശയഗതേ=വായു ആമാശയത്തെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ. വമിതപ്രതിഭോജിതേ=മാറ്റിപ്പിച്ച ഭക്ഷണം ചെയ്യിച്ചതിനു മേലേ. ഷസ്തൂരണം=ഷസ്തൂരണവർഗ്ഗത്തിലെ ആറ് മരുന്നുകളെ. സുഖാംബുനാ=ചുടുവെള്ളത്തിൽ ചേർത്ത്. പ്രയോജയേൽ=പ്രയോഗിക്കാം. അല്ലെങ്കിൽ വചാദിഗണത്തെ പ്രയോഗിക്കാം.

സംശുദ്ധസ്ത്യാത്മിതേ ചാഗൗ സ്നേഹസ്തപദൗ പുനർഹിതൗവസ്തികൺ തപധോ നാഭേഃ ശസ്ത്രതേ ചാവപീഡകഃ* അധോനാഭേഃ=നാഭിയിൽനിന്നു കീഴേ (വായു കോപിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ). സംശുദ്ധസ്ത്വ=ശുദ്ധിച്ചെണ്ണ രോഗിക്ക്. അഗൗ ഉ

ത്വമിതേ=അഗ്നിക്കു ദീപ്തിവന്നാൽ. സ്നേഹസ്വേപദൗ ഹിതൗ=സ്നേഹസ്വേപദങ്ങൾ നല്കുതാകുന്നു. വസ്തികമ്=വസ്തിപ്രയോഗവും, അവപീഡകഃ=അവപീഡകസ്നേഹവും ഹിതമാകുന്നു. അവപീഡകസ്നേഹം=ഉണ്ണാൻ തുടങ്ങുമ്പോഴും ഉണക്കഴിഞ്ഞതു ദഹിക്കുമ്പോഴും ഉത്തമമാത്രയിൽ നൈ സേവിക്കുക.

കോഷ്ഠഗേ ക്ഷാരചൂണ്ണാദ്യോ ഹിതാഃ പാചനദീപനാഃ ഹൃൽസ്ഥേമപയഃ സ്ഥിരാസിദ്ധം ശിരോവസ്തിഃ ശിരോഗതേ സ്വേപദാഭ്യംഗനിവാതാനി ഹൃദ്യഞ്ചാനം തപഗാശ്രിതേ ശീതാഃ പ്രദോഹാ രക്തസ്ഥേ വിരേകോ രക്തമോക്ഷണം വിരേകോ മാംസമേദഃസ്ഥേ നിരൂഹാഃ ശമനാനി ച ബാഹ്വശ്ചാഭ്യന്തരൈഃ സ്നേഹൈരസ്ഥിമജ്ജഗതം ജയേൽ വലാസരക്തപിത്തൈശ്ച സംസൃഷ്ടമവീരോധതഃ * കോഷ്ഠഗേ=വായു കോഷ്ഠത്തെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ. പാചനങ്ങളും ദീപനങ്ങളുമായ ക്ഷാരം, ചൂണ്ണം മുതലായവ ചെയ്യണം. ഹൃൽസ്ഥേ=ഹൃദയത്തെ ആശ്രയിച്ചിരുന്നാൽ. സ്ഥിര (മുവില)കൊണ്ടു സിദ്ധമായ പാൽ സേവിക്കണം. ശിരോഗതേ=ശിരസ്സിനെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ. ശിരോവസ്തിഃ=ശിരോവസ്തിചെയ്യണം. തപഗാശ്രിതേ=തപക്കിനെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ. സ്വേപദം, അഭ്യംഗം, കാരദതട്ടാതിരിക്കുക (നിവാതം) എന്നിവയും ഹൃദ്യമായ അന്നവും വേണം; രക്തസ്ഥേ=രക്തത്തെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ. ശീതവീര്യങ്ങളായ ഔഷധങ്ങളെക്കൊണ്ടുള്ള ലേപനങ്ങളും വിരേചനവും രക്തമോക്ഷവും ചെയ്യണം. മാംസമേദഃസ്ഥേ=മാംസത്തെയും മേദസ്സിനേയും ആശ്രയിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ. വിരേചനം, കഷായവസ്തി, ശമനൗഷധം എന്നിവ ചെയ്യണം. അസ്ഥിമജ്ജഗതം=അസ്ഥിയേയും മജ്ജയേയും ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്ന വാതത്തെ. ബഹിർഭാഗത്തും അന്തർഭാഗത്തും സ്നേഹങ്ങൾ പ്രയോഗിച്ച് ജയിക്കണം. വലാസം=കഫം, രക്തം, പിത്തം എന്നിവയോടുചേർന്നതായ വാതത്തെ വിരോധം വരാത്തവിധത്തിൽ (അവിരോധതഃ) ചികിത്സിക്കണം.

പഞ്ചമൂലശൃതം ക്ഷീരം ഫലാളോരസഃ ഏവ വാ സുസ്ഥി
ശ്ലേഷോ ധാന്യയുഷ്മത്വ വാതിനാം ഭോജനേ ഹിതാഃ * പഞ്ചമൂ
ലംകൊണ്ടു കുറുക്കിയ പാൽ അമൃതസങ്ങളായ ഫലങ്ങളെ
കൊണ്ട് പുളിവാരുത്തിയതായ മാംസരസം, സ്നേഹങ്ങൾ ചേ
ർത്തതായ ധാന്യയുഷ്മം എന്നിവ വാതരോഗികൾക്കു ഭോജന
ത്തിങ്കൽ ഹിതങ്ങളാകുന്നു.

കല്പം ഹപുഷ്ജം ഹിംഗു സൈന്ധവം മരിചാനി ച
തക്രോണാലോഡ്യ പകേപായം ഖളോ വാതവികാരജിൽ * ഹ
പുഷ്ജം=അടയ്ക്കാമണിയൻ. ഹിംഗു=കായം. സൈന്ധവം=ഇ
ന്റപ്പ്. മരിചം=കുരുമുളക്. ഇവ അരച്ചു മോരിൽ വേവിച്ച്
മുക്കുകയുണ്ടാക്കുക. വാതം ശമിക്കും.

(അഷ്ടവക്ത്രം).

ബലാസഹചരൈരണ്ഡശുണ്ഠീരാസ്താസുരദ്രുമൈഃ സ
സിന്ദുവാരിലശുനൈരഷ്ടവക്ത്രോനിലാപഹഃ*ബലാ=കുറുന്തോ
ട്ടിവേർ. സഹചരം=കുറിക്കുറുത്തിവേർ. ഏരണ്ഡം=അവണ
ക്കിൻവേർ. ശുണ്ഠീ=ചുക്ക്. രാസ്താ=ചുക്കുന്നരത്ത്. സുരദ്രുമാം=
ദേവതാരം. സിന്ദുവാരം=കരുനച്ചിവേർ. ഇവക്ക് അഷ്ടവ
ക്ത്രം എന്നു പേർ. ഇതുകൊണ്ടുള്ള കഷായം വാതഹരമാകുന്നു.

അസാദ്ധ്യമാഹരാക്ഷേപം തഥാപ്യാദൌ പ്രയോജയേൽ
തൈലധാരാന്തഥാ സേപദം സുസ്ഥിശ്ലേർബഹുശോ ഭിഷ
ക് * ആക്ഷേപമെന്ന രോഗത്തെ അസാദ്ധ്യമെന്നു പറയുന്നു.
എങ്കിലും അതിന്ന് ആദ്യംതന്നെ തൈലധാരയും, സ്ഥിശ്ലേഷ
ഷധങ്ങളെക്കൊണ്ടു പലതവണ സേപദനവും ചെയ്യണം.

പുനർവാതഹരം സ്നേഹം പാനാഭ്യഞ്ജനവസ്തിഷു * പി
ന്നീട് വാതഹരമായ തൈലത്തെ പാനം, അഭ്യംഗം, വസ്തി
എന്നിവയിൽ പ്രയോഗിക്കണം.

അഥാപതാനകേനാത്മസ്രസ്താക്ഷമവേദനം അസുബ്ധ
മേശ്രമസേപദം ബഹിരായാമവജ്ജിതം അവടപാഘാതിന
ഞ്ചൈവ തപരിതം സമുപാചരേൽ * അപതാനകേന ആ

ത്തം=അപതാനകത്താൽ പീഡിതനായ രോഗിയെ. തപരി
തം സമുപാചരേൽ=വേഗം ചികിത്സിക്കണം. എങ്ങിനെയെ
ങ്കിൽ? അസ്രസ്താക്ഷൻ=കണ്ണുകൾ സ്ഥാനത്തുനിന്നു സ്രംസി
ച്ചിട്ടില്ലാത്തവൻ. അവേദനൻ=വേദനയില്ലാത്തവൻ. അസ്മ
ബ്ധമേശ്രൻ=ലിംഗം സ്തംഭിച്ചിട്ടില്ലാത്തവൻ. അസേപദൻ=വി
യപ്പില്ലാത്തവൻ. ബഹിരായാമവജ്ജിതൻ=ശരീരം പുറത്തേ
ക്കു വളയാത്തവൻ. അവടപാലാതി=കട്ടിലിന്മേൽ അടിക്കാ
ത്തവൻ. ഇങ്ങിനെയെല്ലാമിരിക്കുന്ന രോഗിയെയാണ് ചികി
ത്സിക്കേണ്ടത്. അക്ഷിസ്രംസാദികൾ അസാധ്യലക്ഷണങ്ങ
ളാണെന്നും അവയുള്ള പക്ഷം വജ്ജിക്കേണമെന്നും ഭാവം.

തത്ര പ്രാഗേവ സുസ്തിശ്ചസപിന്നാംഗേ തീക്ഷ്ണനാവനം
സ്രോതോ വിശുദ്ധയേ യംജ്യാദച്ഛപാനന്തതോ ഘൃതം വിദാ
യ്യാദിഗണകപാഥദധിക്ഷീരരസൈഃ ശൃതം നാതിമാത്രം തഥാ
വായുപ്യാപ്തോതി സഹസാ ന ച * അപതാനകാത്തൻ ചെ
യ്യേണ്ടതെന്തെന്നു പറയുന്നു—പ്രാഗേവ=ആദ്യംതന്നെ. സു
സ്തിശ്ചസപിന്നാംഗേ=ദേഹത്തെ നന്നായി സ്നേഹിപ്പിക്കുകയും
വിയപ്പിക്കുകയും ചെയ്തിട്ട്. തീക്ഷ്ണനാവനം=തീക്ഷ്ണമായ നസ്യം.
യംജ്യാൽ=പ്രയോഗിക്കണം. തതഃ=പിന്നെ. വിദായ്യാദിഗണ
കഷായം, തയിർ, പാൽ, രസം ഇവകൊണ്ടു കാച്ചിയ. ഘൃ
തം=നെയ്യിനെ. അച്ഛപാനം=ഒന്നിലും ചേക്കാതെ പ്രയോ
ഗിക്കണം. എന്നാൽ സ്രോതസ്സുകൾക്കു ശുദ്ധിവരും. വാതം
കോപിക്കുകയുമില്ല.

വാതഘ്നതൈലൈരഭ്യജ്യാൽ സുസ്തിശ്ചൈഃ സേപദയേൽ
ഭൂശം * പിന്നെ വാതഹരങ്ങളായ തൈലങ്ങളെക്കൊണ്ടു് അ
ഭ്യഞ്ജനം ചെയ്ത്, സ്തിശ്ചൗഷധങ്ങളെക്കൊണ്ടു വിയപ്പി
ക്കണം.

പത്മശതാഹപാസംയുക്തം സൗവർച്ചലപലദപയം ക
പ്ലീകൃത്യഘൃതപ്രസ്ഥം പചേൽ പയസി ഷർഗ്ഗണേ സിദ്ധ
ന്തൽ പ്രപിബേത്സമൃഗപതാനകനാശനം * പത്മശാ=കടുക്.
ശതാഹപാ=ശതകുപ്പ. സൗവർച്ചലം=തുവച്ചിലക്കാരം. ഇവ സ

മം രണ്ടുപലം. അരച്ചു കല്പമാക്കി ഒരിടങ്ങഴി നൈ ആറിരട്ടി പാലിൽ കാച്ചുക. ഇത് സേവിച്ചാൽ അപതാനകം ശമിക്കും.

ആയാമയോരട്ടിതവൽ ബാഹ്യാഭ്യന്തരയോഃ ക്രിയാതൈലദ്രോണോഞ്ച ശയനമാന്തരോത്ര സുദുസ്തരഃ * ബാഹ്യാഭ്യന്തരയോഃ ആയാമയോഃ=ബഹിരായാമം, അന്തരായാമം എന്നിവയിൽ. അട്ടിതവൽ ക്രിയാ=അട്ടിതത്തിങ്കലെന്നപോലെ ചികിത്സ ചെയ്യണം. കൂടാതെ, തൈലദ്രോണാം ശയനഞ്ച=എണ്ണത്തോണിയിൽ (പാത്തിയിൽ) കിടക്കുകയും വേണം. അത്ര ആന്തരഃ സുദുസ്തരഃ—ഇവയിൽ അന്തരായാമം അധികം കൃച്ഛ്രസാധ്യമാകുന്നു.

സ്നഹ്യക്ഷചിഞ്ചാതുളസിബലാനാം പത്രന്തഥാഡുംഡുകവിലപപത്രം പ്രസാരിണീശിഗ്രുകരഞ്ജഭാർജ്ജിനിഗ്ലിസ്ഥിതക്കാരിപുനൻവാനാം ഏരണ്ഡകോരണ്ഡകപപ്ഫണാനാം പത്രം കബേരാക്ഷിഭവഞ്ച പത്രം ഗോമൂത്രയാന്ത്യാമൃതസമനപിതേന തോയേന കുന്ദേഷു പചേത സമൃക് സംസേപദയേദപാതർജ്ജാത്ത്ഥംഗം തദുച്ഛന്നാ സേപദവിധിഞ്ച കുര്യാൽ ആക്ഷേപകേ പക്ഷവധേ വിശപഭ്രാം ഗുഗ്രുസീഗദേ * സ്നഹി=കള്ളി. അക്ം=എരുക്ക്. ചിഞ്ചാ=പുളി. തുളസി. ബലാ=കുറുന്തോട്ടി. ഡുംഡുകം=പലകപ്പയറ. വിലപം=കുവളം. പ്രസാരിണി=തലനീളി. ശിഗ്രു=മുരിങ്ങ. കരഞ്ജം=ഉങ്ങ്. ഭാർജ്ജി=ചെറുതേക്ക്. നിഗ്ലിസ്ഥി=കരുനച്ചി. തക്കാരി=തക്കാരിവഴുതിന. പുനൻവാ=തവിഴാമ. ഏരണ്ഡം=അവണക്ക്. കോരണ്ഡം=കരിങ്കുറുഞ്ഞി. പപ്ഫണം=പാവിട്ട. കബേരാക്ഷി=കഴഞ്ചി. ഇവയുടെ ഇലകൾ ഗോമൂത്രവും കാടിയും ചേർന്നതായ വെള്ളത്തിൽ (കുടത്തിലാക്കി) കഷായംവെച്ച് അതിന്റെ ആവികൊണ്ട് വാതോപദ്രവമുള്ള അവയവത്തെ വിയപ്പിക്കുക. സേപദം ചെയ്താലുള്ള വിധികൾ അനുഷ്ഠിക്കുകയും വേണം. ആക്ഷേപം, പക്ഷാഘാതം, വിശപഭി, ഗുഗ്രുസി എന്നിവയിൽ ഉത്തമം.

ഹനുസ്രംസേ ഹനു സ്തിശ്ചാസപിന്നൗ സ്വസ്ഥാനമാന
 യേൽ ഉന്നാമയേച്ച കുശലശ്ചിബുകാ വിവൃതേ മുഖേ നാമ
 യേൽ സംവൃതേ ശേഷമേകായാമവദാചരേൽ * ഹനുസ്രം
 സേ=ഹനുസ്രംസരോഗത്തിൽ ഹനു=താടിയിലുള്ളതെ. സ്തി
 ശ്ചാസപിന്നൗ=സ്തേഹസേപദങ്ങൾ ചെയ്തിട്ട്. സ്വസ്ഥാനമാ
 നയേൽ=യഥാസ്ഥാനമാക്കണം. കുശലഃ=സമത്വമായ വൈ
 ദ്യൻ. ചിബുകം=താടിയിലെ. ഉന്നാമയേൽ=മേല്പോട്ടു പൊക്ക
 ണം. എപ്പോൾ? മുഖേ വിവൃതേ=വായ് പിളർന്നിരിക്കുമ്പോൾ.
 നാമയേൽ സംവൃതേ=വായ് കൂടിട്ടാണിരിക്കുന്നതെങ്കിൽ താടി
 യെല്ലു പിടിച്ചു താഴ്ത്തുകയാണ് വേണ്ടത്. ശേഷം ഏകായാമ
 വൽ=ശിഷ്ടം ഏകായാമത്തിങ്കലെന്നവിധം ചെയ്യണം.

ജിഹ്വാസ്തംഭേ യഥാവസ്ഥം കാർഷ്യം വാതചികിത്സിതം*
 ജിഹ്വാസ്തംഭത്തിങ്കൽ അവസ്ഥപോലെ വാതചികിത്സയെ
 ല്ലാം ചെയ്യാം.

മരുതാ വചസി നിരുദ്ധേ ശിരസി ഗുരും നൃസ്യ രോഗീ
 ണോ ഭാരം ഭൂമയേദിരസ്തസ്മാൻ ശ്രമായ സംസപിന്നസർപ്പാം
 ഗം * മരുതാ വചസി നിരുദ്ധേ=വായുവിനാൽ വാക്ക് തടയ
 പ്പെട്ടിരിക്കുമ്പോൾ. രോഗിണഃ ശിരസി=രോഗിയുടെ തല
 യിൽ. ഗുരും ഭാരം നൃസ്യ=കനമുള്ളതായ ചുമട് കയറ്റിവെ
 ച്ച്. തം ഇതസ്തതഃ ഭൂമയേൽ=അവനെ അങ്ങോട്ടുമിങ്ങോട്ടും
 നടത്തണം. എങ്ങിനെ? സംസപിന്നസർപ്പാംഗം=സർപ്പാംഗങ്ങ
 ള്ളും നല്ലവണ്ണം വിയർക്കുവണ്ണം.

അദിതേ നാവനം മൂലംതൈലം ശ്രോത്രാക്ഷിതപ്പണം
 സശോഫേവമനം ദാഹരാഗയുക്തേ സിരാവ്യഥഃ * അദിതേ=
 അദിതരോഗത്തിങ്കൽ. നാവനം=നസ്യം. മൂലംതൈലം=ശിര
 സിൽ എണ്ണതേയ്ക്കുക. ശ്രോത്രാക്ഷിതപ്പണം=ചെവികളിലും
 കണ്ണുകളിലും എണ്ണ നിറയ്ക്കുക. എന്നിവ ചെയ്യണം. സശോ
 ഫേ വമനം=നീരുണ്ടെങ്കിൽ ചർദ്ദിപ്പിക്കണം. ദാഹരാഗയു
 ക്തേ=ചൂടുനീറലും ചുവപ്പുമുണ്ടെങ്കിൽ. സിരാവ്യഥഃ=തലവ
 നുക്കുകയും വേണം.

ഏരണ്യതൈലമിശ്രേണ നവനീതേന ലേപനം മൂർദ്ധ്വ
കായ്തം തഥാ പിണ്ഡൈഃ സുസ്ഥിശ്ചൈഃ സേവദനം ഹിതം *
ഏരണ്യതൈലം=അവണക്കണ്ണ. നവനീതം=വെണ്ണ ഇവ
ചേർത്ത് (ഉരസിനീർവറ്റിച്ചി) നിറുകയിലിടണം. സ്ഥിശ്ചൈ
ഷധങ്ങളെക്കൊണ്ടുള്ള പിണ്ഡസേവദനവും (കിഴി ഉഴിയൽ)
ചെയ്യാം.

ദശമൂലശൃതക്ഷീരജാതം യന്നവനീതകം സസിതം ഭക്ഷ
യേൽ പ്രാതരദിതേ പരമൊഷധം * ദശമൂലമിട്ടു കുറുകിയ
പാലിൽനിന്നുണ്ടായ വെണ്ണ പഞ്ചസാരചേർത്ത് രാവിലെ
സേവിക്കുക. അർദ്രിതത്തിങ്കൽ ഉത്തമം.

ദശമൂലാംശതുല്യേന സിന്ദുവാരേണ സാധിതഃ സഭ
ശ്ശോ വാപ്യഭൂശോ വാ നിഷ്കൃഹസ്തപർദ്ദിതാത്തിനൽ * ദശമൂ
ലം. സിന്ദുവാരം=കുരുനെയ്യ. ഇവ സമം. കഷായംകൊണ്ട്
വസ്തിചെയ്തു. പാൽചേർത്തിട്ടോ ചേക്കാതെയോ ആകാം. അ
ർദ്ദിതം ശമിക്കും.

പിബേൽ ശുദ്ധബലാതൈലം തേന മൂർദ്ധ്വ ച സേവ
യേൽ * ശുദ്ധബലാതൈലം സേവിക്കുകയും തലയിൽ സേ
വിക്കുകയും ചെയ്യാം.

(രാസ്സാദിതൈലം.)

തൈലത്തു രാസ്സാദശമൂലയഷ്ടിബലാദപയോത്ഥേ വിപ
ചേത പാക്വേ യഷ്ടപ്രാഹപകല്പം പയസാ സമേതം പാനാദി
ഭിസ്തപർദ്ദിതവാതഹാരി * രാസ്സാ=ചുക്കന്നാരത്ത. ദശമൂലം. യ
ഷ്ടി=എരട്ടിമധുരം. ബലാദപയം=കുറഞ്ഞോട്ടിയും വെൺകു
ഞ്ഞോട്ടിയും. ഇവ കഷായം. എരട്ടിമധുരം കല്പം. ഇവ ചേ
ർത്ത് എണ്ണ കാച്ചുക. പാലും ചേർക്കണം. ഇത് സേവിക്കുകയും
തേക്കുകയും ചെയ്യാം. അർദ്ദിതം ശമിക്കും.

ഘൃതം ഹിതം സുസംസിദ്ധം വിദാർദ്ദാദിഗ്ണേന ച വ
ജ്ജയേച്ഛിരസഃ സ്നാനമതിഹാസ്യാദികം തഥാ * വിദാർദ്ദാദി
ഘൃതം സേവിക്കുന്നതു നന്ന്. തല നനച്ചു കുളിക്കുക, അതി
യായി ചിരിക്കുക എന്നിവ വജ്ജിക്കണം.

സ്നേഹനം സേവദസംയുക്തം പക്ഷാഘാതേ വിരോചനം*
പക്ഷാഘാതേ=പക്ഷവാതത്തിങ്കൽ. സ്നേഹനം, സേവനം,
വിരോചനം എന്നിവയെ ചെയ്യണം.

ചിഞ്ചാപത്രനു സംക്ഷുണ്ണം നാളികേരസമായുതം പ്രത
പ്ലാപൊട്ടജീകൃത്യ തേന സേവദഞ്ച കാരയേൽ * ചിഞ്ചാപ
ത്രം=പുളിയില. ഇത് അരിഞ്ഞ് നാളികേരവും ചുരകിച്ചെ
ത്ത് വറുത്ത് കിഴിയാക്കി ഉഴിഞ്ഞ് വിയപ്പിക്കണം.

ധാനപന്തരം ബലാതൈലം പാനേ വസ്തു ച യോജ
യേൽ തൈലം സാരചാരം യോജ്യം പ്രഭഞ്ജനവിമർദ്ദനം* ധാ
നപന്തരം, ബലാതൈലം എന്നിവ സേവിക്കയും വസ്തിചെ
യ്ക്കുകയുംമാകാം. സഹചരതൈലവും പ്രഭഞ്ജനവിമർദ്ദനവും ഉപ
യോഗിക്കാം.

ശമുലബലാകപാഥേ സകലത്വം പ്രസാധിതം അഭ്യഞ്ജ
നേന ഹന്ത്യാശു പക്ഷാഘാതം തിലോത്ഭവം * ശമുലം. ബ
ലാ=കുറഞ്ഞോട്ടിവേര്. ഇവ കഷായവും മുതിര കല്പവുമായി
കാച്ചിയ എണ്ണ തേയ്ക്കുക. പക്ഷവാതം ശമിക്കും.

അപബാഹൗ ഹിതന്നസ്യം സ്നേഹശ്ചൗത്തരഭക്തികഃ
അസ്യകുസ്രാവം ജഘ്രകോഭിഞ്ചാഹശോഷേ തു നാചരേൽ * അ
പബാഹൗ=അപബാഹുകത്തിങ്കൽ. നസ്യവും, ഉണിന്നുമേ
ലെ സ്നേഹപാനവും നന്ന്. അട്ടയിട്ട രക്തമോക്ഷണവും ന
ന്ന്. ബാഹുശോഷേ=കയ്യിന്നു മെലിച്ചിലുണ്ടെങ്കിൽ. രക്ത
മോക്ഷണം പാടില്ല.

പിബേഹുലബലാതൈലം ധാനപന്തരമഥാപി വാ* ശു
ലബലാതൈലമോ ധാനപന്തരമോ സേവിക്കുകയും വേണം.

പരിണതകേരീക്ഷീരേ ജംബീരരസാധകേന സമതുലിതേ
ക്ഷണദാസുരധുപയുതം തൈലം ഹൃപബാഹുകം ഹരതി* പ
രിണതകേരീക്ഷീരം=വരട്ടത്തേങ്ങാപ്പാൽ. ജംബീരരസം=ചെ
റുനാരങ്ങനീര്. ഇവ നന്നാലിടങ്ങഴി. ഇതിൽ എണ്ണകാച്ചുക.
കല്പത്തിന്ന്—ക്ഷണദാ=വരട്ടമഞ്ഞരം. സുരധുപം=ചെഞ്ച
ലും. ഈ തൈലം അപബാഹുകത്തെ ശമിപ്പിക്കും.

(കാപ്പാസാസ്ഥിദി.)

കാപ്പാസാസ്ഥിബലാമാഷ ക്ഷലതമകപമിതേ ജലേ ദേവ
ദോരുബലാരാസ്സാ കഷ്ടസഷ്പനാഗരൈഃ ശതാഹപാ വിപ്പലീ
മൂല ചവ്യശിശു പുനന്വൈഃ കല്പിതൈസ്തലമാജേന ക്ഷീ
രേണ സഹിതം പചേൽ തൽപാനനാവനാഭ്യംഗ യോഗൈ
സ്സർവ്വാനിലാപഹം വിശേഷാദപബാഹുഞ്ച പക്ഷാഘാതമഗാ
ദ്ഭിതം * കാപ്പാസാസ്ഥി=പരുത്തിക്കൊട്ട. ബലാ=കുറുന്തോട്ടി
വേർ. മാഷം=ഉഴുന്ന്. ക്ഷലതം=മുതിര. ഇവ കഷായത്തിൽ
ഏണ്ണയും ആട്ടിൻപാലും ചേർത്തു കാച്ചുക. കല്പത്തിന്ന്—ദേ
വദോരു=ദേവതാരം. ബലാ=കുറുന്തോട്ടിവേർ. രാസ്സാ=അര
ത്ത. കഷ്ടം=കൊട്ടം. സഷ്പം=കടുകു. നാഗരം=ചുക്ക്. ശതാ
ഹപാ=ശതകുപ്പ. വിപ്പലീമൂലം=കാട്ടുതിപ്പലിവേർ. ചവ്യം=കാ
ട്ടുമുളകിൻവേർ. ശിശു=മുരിങ്ങവേരിന്മേൽതൊലി. പുനന്
വം=തവിഴാമവേർ. ഇത് പാനം, നസ്യം, അഭ്യംഗം എന്നി
വകൊണ്ട് സർവ്വവാതങ്ങളേയും, വിശേഷിച്ചു അപബാഹു, പ
ക്ഷവാതം, അഭിതം ഇവയേയും ശമിപ്പിക്കും.

ഏരണ്ഡതൈലം നിഗ്ദ്ഗണ്ഡീ സ്വരസഞ്ച പൃഥക്ലമം പീ
തപാ കടിപ്രദേശസ്ഥാ വാതം ജിതപാ സുഖീ ഭവേൽ * ഏര
ണ്ഡതൈലം=ആവണക്കണ്ണ. നിഗ്ദ്ഗണ്ഡീസ്വരസം=കരുനെ
ച്ചിയില പിഴിഞ്ഞ നീര്. ഇവ സമം സേവിക്കുക. അരക്കെട്ടു
സംബന്ധിച്ച വാതം ശമിക്കും.

ബലാ പരുത്തി കൂമുള്ള പാർവ്വള്ളി തുടരീയുതം ഏരണ്ഡ
മൂലം നിഷ്പാഥ്യ പചേതൈലം ബലായുതം കടിപുഷ്പാശ്രി
തംവാത മദ്യംഗേന ശമം നൂയേൽ* ബലാ=കുറുന്തോട്ടിവേർ.
ഏരണ്ഡമൂലം=അവണക്കിൻവേർ. ശേഷം സ്പഷ്ടം.

പിബേൽ സാഹചരം തൈലം കടിപുഷ്പാശ്രിതേനിലേ*
വാതം അരക്കെട്ടിലും പുഷ്പത്തിലും ആശ്രയിച്ചിട്ടുള്ള രോഗങ്ങ
ളിൽ സാഹചരതൈലം സേവിക്കാം.

ആദാരിസാഹചരയോർമൂല കപാഥം പിബേൽ പ്രഗേ
ഖഞ്ജഃ പംഗുശ്ച പുരുഷോ ബലാതൈലഞ്ച ശീലയേൽ* ആ

ഭാരീ=കുമുളളിൻവേർ. സാഹചരം=കരിക്കുഞ്ഞിവേർ. ഇവ കഷായം സേവിക്കുക. ബലാതൈലവും ശീലിക്കുക. ഖഞ്ജം, പംഗു എന്ന രോഗങ്ങളുള്ളവക്ക് ഉത്തമം.

ഊരുസ്തംഭേ ന തു സ്തേഹോ ന ച സംശോധനം ഹിതം ശ്ലേഷ്മാമദോഷബാഹുല്യാദ്യുക്ത്വാ തൽക്ഷപണം ഹിതം* ഊരുസ്തംഭമെന്ന വ്യാധിയിൽ സ്തേഹനവും ശോധനവും ഹിതമല്ല. കാരണം, അതിങ്കൽ കഫവും ആമദോഷവും വലിച്ചിരിക്കും. ആകയാൽ, അവയെ ക്ഷയിപ്പിക്കാനുള്ള മരുന്നുകളാണ് ചെല്ലേണ്ടത്.

വത്സകാദിഹരിദ്രാദിവ്യാദിവാ സസൈന്ധവഃ ആഡ്യവാതേ സുഖാംഭോഭിഃ പേയഃ ഷസ്തൂരണോഥവാ * ആഡ്യവാതത്തിങ്കൽ (ഊരുസ്തംഭത്തിൽ) വത്സകാദി, ഹരിദ്രാദി, വചാദി എന്നിവ ചുട്ടവെള്ളത്തിൽ ഇതുപ്പം ചേർത്തു സേവിക്കണം. അല്ലെങ്കിൽ ഷസ്തൂരണഗണം സേവിക്കണം.

(ഷസ്തൂരണഗണം.)

ചിത്രകേന്ദ്രയവൗ പാഠാ കടുകാതിവിഷാക്ഷപാഃ മഹാവ്യാധി പ്രശമനോ യോഗഃ ഷസ്തൂരണഃ സ്മൃതഃ * ചിത്രകം=കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. ഇന്ദ്രയവം=കടുകുപ്പാലയരി. പാഠാ=പാടക്കിഴങ്ങ്. കടുകാ=കടുകരോഹിണി. അതിവിഷാ=അതിവിടയം. ക്ഷപാ=മരമഞ്ഞത്താലി. ഈ യോഗം മഹാവ്യാധിയെ ശമിപ്പിക്കുന്നതാകുന്നു.

ക്ഷാരമൂത്രാനപിതാൻ സേപദാൻ സേകാനുദപത്തനാനി ച കുര്യാദിഹ്യാച്ച മൂത്രാഡൈഃ കരഞ്ജഫലസഞ്ചൈഃ* ക്ഷാരവും ഗോമൂത്രവും ചേർത്ത സേപദങ്ങൾ, ധാരകൾ, ഉദപത്തനങ്ങൾ (മരുന്ന പുരട്ടി തിരുമ്മൽ) എന്നിവ ചെയ്യണം. കരഞ്ജഫലം=ഉണിൻകരു. സഞ്ചപം=കടുകു. ഇവ ഗോമൂത്രത്തിലരച്ചു പുരട്ടുകയും വേണം.

ശ്ലേഷ്മമേദഃക്ഷയേ ചാത്ര സ്തേഹാദിനവചാരയേൽ സ്ഥാനദൃഷ്ട്വാദി ചാലോച്യ കാര്യാ ശേഷേഷപവി ക്രിയാ* അത്ര=ഈ ഊരുസ്തംഭത്തിൽ. ശ്ലേഷ്മമേദഃക്ഷയേ=കഫവും മേദസ്സും

ക്ഷയിച്ചാൽ. സ്നേഹാദീൻ അവചാരയേൽ=സ്നേഹം, സംശോധനം എന്നിവയെ (ആദ്യം പാടില്ലെന്നു പറഞ്ഞവയെ) ചെയ്യാം. ശേഷേഷപപി=മറ്റു വാതങ്ങളിലും. സ്ഥാനഭൂഷ്യാദി ആലോച്യ=ദോഷം ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്ന സ്ഥാനം, ഭൂഷ്യം എന്നിവ നോക്കിട്ട്. ക്രിയാ കാര്യാ=ചികിത്സചെയ്യണം.

പാദദാഹേ പാദരോഷേ തഥാ പവനകണ്ടകേ ക്ഷിപ്രസ്വപ്യേംഗുലോല്പന്ന സന്ധിതാം വ്യഥയേത്സിരാം. പുനർവാതഹരം കർമ്മ യഥായോഗം പ്രയോജയേൽ*പാദദാഹം, പാദരോഷം വാതകണ്ടകം എന്നീ രോഗങ്ങളിൽ 'ക്ഷിപ്രം' എന്ന മർമ്മത്തിന്റെ രണ്ടുഗുലം മുകളിലുള്ള ഞരമ്പ് അറുക്കണം. ['ക്ഷിപ്രം' എന്ന മർമ്മം പെരുവീരലിന്റേയും ചൂണ്ടാണിവിരലിന്റേയും മദ്ധ്യത്തിലുള്ളതും, എളുകിയാൽ അപായംവരുത്തുന്നതാണെന്നറിഞ്ഞുകൊൾക]. പിന്നെ വാതചികിത്സ യുക്തം പ്രോലെ ചെയ്യണം.

ഉപരിഷ്ഠാൽ ഗുൽഫസന്ധേവ്യഥയേച്ചതുരംഗലേ സിരാം ക്രോഷ്ടകശീഷേ തു പശ്വാദപാതോക്തമാചരേൽ*ക്രോഷ്ടകശീഷമെന്ന രോത്തിൽ നെരിയാണി(ഗുൽഫസന്ധി)യുടെ മീതെ നാലുവീരൽ വിട്ട് ഞരമ്പറുക്കണം. പിന്നെ വാതചികിത്സകൾ ചെയ്യണം.

ഗുര്യുസ്യാം ജാനനോധസ്താഭൂല്പം വാ ചതുരംഗലേ വ്യഥയേച്ചസിരാം വൈദ്യഃ പശ്വാദപാതഹരഃ ക്രമഃ * ഗുര്യുസി എന്ന രോഗത്തിൽ കാൽമുട്ടിന്റെ നാലുവീരൽ താഴേയൊ, നാലുവീരൽ മീതേയൊ ഞരമ്പറുക്കണം. പിന്നെ വാതത്തിന്നു ചികിത്സിക്കണം.

കലത്ഥകാപ്പാസബീജരാസ്താ സൈന്ധവദാരുഭിഃ പിഷ്ഠൈസ്സൈന്ധ്രമൃതം തൈലം നാളികേരോരുപുഗജം ക്ഷീരഞ്ച ഭൂമിഗുണം ദ്രോണ പചേദേതദപിനാശയേൽ സർവ്വവാതാൻ വിശേഷേണ ഗുര്യുസീം വിശപഭീമവി * കലത്ഥം=മുതിര. കാപ്പാസബീജം=പരുത്തിക്കൊട്ട. രാസ്താ=ചൂകന്നരത്ത്. സൈന്ധവം=ഇന്തുപ്പ്. ദാരു=ദേവതാരം. ഇവ കല്പമായി നെയ്യ്, വെ

ജിച്ഛേണ്ണ, അവണക്കെണ്ണ എന്നിവ സമം കാച്ചുക. അവയുടെ ഇരട്ടി പാൽ കൂട്ടണം. ഇത് വാതഹരമാകുന്നു. വിശേഷിച്ച് ശുശ്രൂസിയും വിശപഭിയും ശമിക്കും.

സുപ്തവാതേ തപസ്യന്മോക്ഷം കുര്യാച്ച ബഹുശോ ഭിഷക് * സുപ്തവാതത്തിൽ പലതവണ രക്തം കുളയണം.

വഷാഭൂ ദാരുവിജയാ ഗുച്ഛചീ മാതൃളംഗകം ഉഷ്ണോദകേന പ്രപിബേൽ സുപ്തവാതഹരം പരം* വഷാഭൂ=തവിഴാമവേർ. ദാരു=ദേവതാരം. വിജയാ=കടക്ക. ഗുച്ഛചീ=ചിററമുത്. മാതൃളംഗകം=നീർമാതളം. ഇവ ചുട്ടുവെള്ളത്തിൽ സേവിക്കുക. സുപ്തവാതം ശമിക്കും.

ശുണ്ഠീബലാദപയകപാഥഃ സുപ്തവാത നിബഹ്നഃ * ശുണ്ഠീ=ചുക്ക്. ബലാദപയം=കുറഞ്ഞോട്ടിയും വെൺകുറഞ്ഞോട്ടിയും. ഇവ കഷായം സേവിക്കാം. സുപ്തവാതം ശമിക്കും.

മാതൃളംഗനിശാക്ഷഷ്ട സൂര്യാവന്തകസഷ്പൈഃ സിദ്ധന്തോയം പ്രശമയേൽ സുപ്തവാതം ദിനത്രയാൽ*മാതൃളംഗം=നീർമാതളം. നിശാ=മഞ്ഞൾ. ക്ഷഷ്ടം=കൊട്ടം. സൂര്യാവന്തകം=വെള്ളരുക്കിൻവേർ. സഷ്പം=കടുകു. ഇവകൊണ്ടു കാച്ചിയ തൈലം മൂന്നുദിവസംകൊണ്ട് സുപ്തവാതത്തെ മാറ്റും.

തൈരേവ സിലേനാജ്യേന ഭോജയേൽ സുപ്തവാതിനം* തൈരേവ=മാതൃളംഗാദികളെക്കൊണ്ടുതന്നെ നൈകാച്ചി ആയതു കൂട്ടി ഉണ്ണുന്നതും നന്ന്.

സുപ്തിഭവതി ചേദംശ്രൗ പുംസാമാസനസേവയാ തദന്യവാശ്ചകണ്ഠസ്യ മദ്ഗൈരപശാമ്യതി * ആസനസേവയാ=കുരിട്ടത്തുതന്നെ അധികനേരം ഇരുന്നതുകൊണ്ട്. അംശ്രൗ=കാലിന്മേൽ. സുപ്തിഭവതിചേൽ=തരിപ്പുണ്ടാകുന്നപക്ഷം. തദന്യവാശ്ചകണ്ഠസ്യ മദ്ഗൈഃ=തരിപ്പുള്ള കാലിന്റെ മറുപറഞ്ഞ ചെവിയിൽ മട്ടിക്കുന്നതുകൊണ്ട്. ഉപശാമ്യതി=ശമിക്കും.

(സഹചരാദികഷായം.)

സഹചരം സുരദാരു സനാഗരം കപഥിതമംഭസി തൈ

ലവിമിശ്രിതം പവനപീഡിതദേഹഗതിഃ പിബൻ ദൃതവിളംബിതഗോഭവതീച്ഛയാ * സഹചരം=കരിക്കുഞ്ഞി (ആരുകഴഞ്ച്) സുരദാരു=ദേവതാരം (നാലുകഴഞ്ച്) നാഗരം=ചുക്ക് (രണ്ടുകഴഞ്ച്) ഇവ കഷായം. എണ്ണ മേപ്പടി. വാതംകൊണ്ടു നടക്കാൻ വയ്യായു ശമിക്കും.

പ്രസാരിണീമാഷബലാരസോനരാസ്സൗഷധൈഃ പ്രകപമിതം തദംഭഃ പിബന്തി യേ ക്ഷീരഭൂജസ്തപ്തജന്തി മരുദപി കാരാനപബാഹുകഞ്ച * പ്രസാരിണി=തലനീളി. മാഷം=ഉഴുന്ന്. ബലാ=കുറഞ്ഞാട്ടി. രസോനം=വെള്ളള്ളി. രാസ്സാ=ചുക്കുന്നരത്ത. ഔഷധം=ചുക്ക്. ഇവ കഷായം സേവിക്കുകയും പാൽകൂട്ടി ഉണ്ണുകയും ചെയ്തു. അപബാഹുകത്തിൽ വിശേഷം.

ദപിപഞ്ചമൂലകപമിതം ജലം വാതാമയാപഹം * ദപിപഞ്ചമൂലം=ദശമൂലം. ഇതിന്റെ കഷായം വാതഹരം.

(ധനദനയനാദി).

ധനദനയനശുണ്ഠീശിശുരാസ്സോഗ്രഗന്ധാവരണലശുന കൃഷ്ണാചിത്രകൈരണ്ഡകൈശ്വ സുരതരുഘനപത്മപ്രാബഞ്ച റൈസ്സംഭുതാംഭഃ ശമയതി പരിപീതം സാദൃതാക്ഷേപവാതാൻ * ധനദനയനം=കഴഞ്ചിവേർ. ശുണ്ഠീ=ചുക്ക്. ശിശു=മുരിങ്ങവേരിന്മേൽതൊലി. രാസ്സാ=ചുക്കുന്നരത്ത. ഉഗ്രഗന്ധാ=വയമ്പ്. വരണം=നീർമാതളത്തിൻവേർ. ലശുനം=വെള്ളള്ളി. കൃഷ്ണാ=തിപ്പലി. ചിത്രകം=കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. ഏരണ്ഡകം=അവണക്കിൻവേർ. സുരതരു=ദേവതാരം. ഘനം=മുത്തങ്ങ. പത്മപ്രാ=കടക്ക. ബഞ്ചരം=ചെറുതേക്കിൻവേർ. ഇവ കഷായം. അദൃതം, ആക്ഷേപം എന്നിവയെ ശമിപ്പിക്കും.

രസോനകാരവീകൃഷ്ണാസ്ഥിരാഭിഃ സാധിതം ജലം പീതമുന്മാഗ്ഗം വാതമനലോമയതി ക്ഷണാൽ * രസോനം=വെള്ളള്ളി. കാരവീ=കരിഞ്ചീരകം. കൃഷ്ണാ=തിപ്പലി. സ്ഥിരാ=കാരിലവേർ. ഇവ കഷായം. വായുവിന്റെ വൈഗുണ്യം മാറും.

(ഗന്ധർവ്വഹസ്താദി).

ഗന്ധർവ്വഹസ്തചിരിവിലപഹുതാശവിശപപത്മപുനൻ

വയവാഷകഭൂമിതാലൈഃ കപാഥഃ സസൈന്ധവഗുളഃ പവന
 സ്യ ശാന്തേ വഹേന്യലായ രചയേ മലശോധനായ * ഗ
 സ്വർച്ചഹസ്തം=അവണക്കിൻവേര്. ചിരിവിലപം=ആവൽകു
 മ്പ്. ഇതാശം=കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. വിശപം=ചുക്ക്. പത്മ്രാ
 =കടുകു. പുനൻവം=തവിഴാമവേര്. യവാഷകം=കൊടുത്തുവ
 വേര്. ഭൂമിതാലം=നിലപ്പനക്കിഴങ്ങ്. ഇവ കഷായം. ഇതു
 പ്പും ശക്തര്യം മേപ്പൊടി. വാതഹരവും ശോധനവുമാകുന്നു.
 പഞ്ചമൂലശൃതം ക്ഷീരം വാതനാശനമുത്തമം * പഞ്ചമൂ
 ലംകൊണ്ടു പാൽ കുറുക്കി കുടിക്കുന്നതും വാതഹരമാണ്.

(രാസ്സാദി.)

രാസ്സാതാമലകീവൃഷാഗന്ധശരീ ചിത്രാഞ്ജ ചവ്യാശുഭിദ്ധാ
 ത്രിഭാജ്ജിപടോലപുഷ്പരനിശാസൈരീയവിശപാഗ്നിഭിഃ നി
 ഷ്പാഥോ ദശമൂലദാരുസഹിതഃ പീതഃ കടുഷ്ണോ നൂണാം ഹ
 ന്യാൽ സൈന്ധവഖണ്ഡശൌണ്ഡിസഹിതോ വാതം ത്രിഭോ
 ഷോത്തരം * രാസ്സാ=ചുക്കുന്നരത്ത. താമലകീ=കീഴാർനെല്ലി.
 വൃഷം=ആടലോടകവേര്. അഗന്ധം=അകിൽ. ശരീ=കച്ചുരിക്കി
 ഴങ്ങ്. ചിത്രാ=ആവണക്കിൻവേര്. അഞ്ജം=മുത്തങ്ങ. ചവ്യാം=
 കൊടുമുളകിൻവേര്. അശുഭിത്ത്=കല്ലുവൃത്തിവേര്. ധാത്രി=
 നെല്ലിക്ക. ഭാർജ്ജി=ചെറുതേക്കിൻവേര്. പടോലം. പുഷ്പരം=
 പുഷ്പരമൂലം. നിശാ=വരട്ടമഞ്ഞൾ. സൈരിയം=കരിംകുറു
 ണ്ണിവേര്. വിശപം=ചുക്ക്. അഗ്നി=കൊടുവേലിക്കിഴങ്ങ്. ദശ
 മൂലം. ദാരു=ദേവതാരം. ഇവ കഷായം. ഇതുപ്പും കല്ലുണ്ടവും
 തിപ്പലിയും മേപ്പൊടി. ത്രിഭോഷകോപംകൊണ്ടുള്ള വാതം
 ശമിക്കും.

ബലാമൂലശൃതം ക്ഷീരം വാതനാശനമുത്തമം * കുറുന്തോ
 ട്ടിവേരിട്ടു പാൽകുറുക്കി കുടിക്കുക.

പുനൻവാഗ്നിശുണ്ഠീനാം കപാഥഃ കോഷാണിലാപഹഃ *
 പുനൻവാ=തവിഴാമ. അഗ്നി=കൊടുവേലി. ശുണ്ഠീ=ചുക്ക്.
 ഇവ കഷായം. കോഷവാതത്തെ മാറ്റും.

ദശമൂലബലൈരണ്ഡനിഗ്ളണ്ഡീശിഗുബഞ്ചരൈഃ സപ

ഞ്ചകോലലഗ്നനസൈയ്കൈച്ചാതഹാ ഗണഃ * ദശമൂലം. ബലാ=കുന്തോട്ടി. ഏരണ്ഡം=അവണക്കിൻവേർ. നിഗ്നീ=കരുനച്ചിവേർ. ശിഗ്രു=മുരിങ്ങവേർ. ബബ്ബരം=ചെറുതേക്കിൻവേർ. പഞ്ചകോലം. ലഗ്നനം=ഉള്ളി. സൈയ്കം=കരിങ്കുറുഞ്ഞി. ഇവ കഷായം. വാതഹരമാകുന്നു.

രാസ്താബലാദപയൈരണ്ഡസുരദ്രുമസഹാചരൈഃ വർഷാഭൂഗോക്ഷുരയുതൈഃ കപാഥോ വാതവികാരജിൽ * രാസ്താ=അരത്ത. ബലാദപയം=കുന്തോട്ടിയും വെങ്കുന്തോട്ടിയും. ഏരണ്ഡം=അവണക്കിൻവേർ. സുരദ്രുമം=ദേവതാരം. സഹാചരം=കരിങ്കുറുഞ്ഞിവേർ. വർഷാഭൂ=തവിഴാമവേർ. ഗോക്ഷുരം=തെരിഞ്ഞിൽ. ഇവ കഷായം. വാതത്തെ ശമിപ്പിക്കും.

ശതാവരീ നല്ലകടക്ക മുസ്താ കച്ചുരിരോഹിണ്യപി ദേവദാരു അരത്തയേരണ്ഡബലാ കുറുഞ്ഞി ശതാഹപകുപ്പാ തവിഴു ചുണ്ടാ മൂലങ്ങൾ പത്തും വൃഷമെന്നിതെല്ലാമോരോ കഞ്ചായ്കപഥിതം നിധായ പകുത്തു രണ്ടായൊരുക്കുറ്റിൽ മൂന്നുമേരണ്ഡജം സൈന്ധവമിട്ടുകൊള്ളമരോതു പിന്നെസ്സിതയായവാന്ത്യാ പ്രഭാതസന്ധ്യാസമയേപി പാനാൽ അകന്നുപോമെമ്പതു ജാതി വാതം ഷഡംഗപാനാൽ ജപരമെന്നുപോലെ* അത്ഥം സ്പഷ്ടം.

ദശമൂലബലാകപാഥേ പത്ത്യാവ്യോഷസുരദ്രുമൈഃ സസൈന്ധവൈഃ പചേത്സുപ്പിച്ചാതരോഗഹരം പരം * ദശമൂലം. ബലാ=കുന്തോട്ടിവേർ. ഇവ കഷായം. പത്ത്യാ=കടക്ക. വ്യോഷം=ചുക്ക് മുക്കി തിപ്പലി. സുരദ്രുമം=ദേവതാരം. സൈന്ധവം=ഇന്തുപ്പ്. ഇവ കല്പം. നൈകാച്ചുക. വാതം ശമിക്കും.

ഇന്ദുകാന്തം ഏതം യോജ്യം തഥാ ഗുൽഗുലുതിക്തകം ധാന്വന്തരം ബലാതൈലം പ്രഭഞ്ജനവിമർദ്ദനം ബലാശ്വഗന്ധാതൈലഞ്ച തൈലം സാഹചരന്തഥാ കേതക്യാദിഞ്ച ചിഞ്ചാദിം തൈലം യുക്ത്യാ പ്രയോജയേത് * ഇന്ദുകാന്താദി ഏതങ്ങളും, ധാന്വന്തരാദി തൈലങ്ങളും ഉചിതംപോലെ പ്രയോഗിക്കാം.

കൂടുതൽ പാർവളി ബലാ പരത്തി കർണ്യ ചിത്രാപട്ട സിദ്ധതൈലം ജംഘോരപുഷ്പത്രികപാശപശുലവാതാമയഘ്നം പരിലേപനേന* കർണ്യ=ലന്തക്കുരു. ചിത്രാ=അവണക്കിൻ വേർ. ശേഷം മരുന്നുകൾ സ്പഷ്ടം. ഈ തൈലം പുരട്ടിയാൽ കണങ്കാൽ, തുട, പുറം, ത്രികം, വാരി ഇവിടങ്ങളിലെ വേദനയും വാതവും ശമിക്കും.

കാരസ്തരഫലൈസ്സിലം സക്ഷീരം വാതജിൽ ഘൃതം * കാരസ്തരഫലം=കാഞ്ഞിരക്കായ. ഇതുകൊണ്ടു പാലുംകൂട്ടി കാച്ചിയ നെയ്യ് വാതഹരമാകുന്നു.

സേപദാഭ്യംഗോപനാഹാശ്ച ധാന്യാഭ്യേ ചാവഗാഹനം ഉദപത്തനം സ്നേഹരേകവസ്തയശ്ചാനിലേ ഹിതാഃ * സേപദം=വിയപ്പിക്കൽ. അഭ്യംഗം=എണ്ണതേക്കൽ. ഉപനാഹം=ഉപനാഹസേപദം. ധാന്യാഭ്യംഗം=കാടിയിൽ ഇരുത്തി അവഗാഹസേപദം. ഉദപത്തനം=മരുന്നപുരട്ടി തിരുമ്മൽ. സ്നേഹരേകം=സ്നേഹദ്രവ്യങ്ങളെക്കൊണ്ടു വയറിളക്കൽ. വസ്തി—ചെയ്തലും വാതത്തിങ്കൽ നന്നു്.

വിലോമേ മാരുതേ സേപദം സ്തിശ്ലേഷഃ പിണ്ഡൈഃ പ്രയോജയേൽ ഹ്രസ്വേന പഞ്ചമൂലേന സ്തിശ്ലാം പേയാഞ്ച പായയേൽ * വിലോമേ മാരുതേ=മാർഗ്ഗംതെറിയ വാതത്തിങ്കൽ. സ്തിശ്ലേഷഃ പിണ്ഡൈഃ=സ്തിശ്ലതയുള്ളവയായ കിഴികളെക്കൊണ്ടു്. സേപദം പ്രയോജയേൽ=വിയപ്പിക്കണം. ഹ്രസ്വപഞ്ചമൂലംകൊണ്ടു് കഞ്ഞിയുണ്ടാക്കി സ്നേഹംചേർത്തു സേവിപ്പിക്കയും വേണം

കൃഷ്ണാലഗ്നനദേവദൃപുശ്ലിപണ്ണീദപിജീരകൈഃ വാതാനുലോമനകരഃ കഷായഃ സൈന്ധവാന്പിതഃ * കൃഷ്ണാ=തിപ്പലി ലഗ്നനം=ഉള്ളി. ദേവദൃപം=ദേവതാരം. പുശ്ലപണ്ണീ=മുച്ചിലവേർ. ദപിജീരകം=ജീരകവും. കരിഞ്ചീരകവും. ഇവ കഷായം ഇതു പ്പേർത്തു സേവിക്കുക. വായുവിന്നു് ആനലോമ്യം വരും.

പുശ്ലപണ്ണീ ബലാവിലപ വംശപത്രസുരദുമൈഃ സജീരകൈഃ ശൃതം തോയം വാതവൈഗുണ്യനാശനം * പുശ്ലപണ്ണീ=മുച്ചിലവേർ. ബലാ=കുറുന്തോട്ടിവേർ. വിലപം=കൂവള

ത്തിൻപേർ. വംശപത്രം=മുളയില. സുരദ്രമം=ദേവതാരം. ജീരകം. ഇവ കഷായം. വായുക്ഷോഭത്തെ ശമിപ്പിക്കും.

ശോഷാക്ഷേപകസംകോചസ്തംഭസ്വപനകംപനം ഹനം
സ്രംസോദ്ദിതംവാഞ്ജ്യം പാംഗുല്യം ഖുഡവാതതാ സന്ധിച്ചു
തിഃ പക്ഷവധോമേദോമജ്ജാസ്ഥിഗാ ഗദാഃ ഏതേ സ്ഥാന
സ്യ ഗാഢീയ്യാൽ സിലേ്യയ്യുതാതോ ന വാ തസ്താജ്ജയേനാ
വാ നേതാൻ ബലിനോ നിരപദവാൻ* ശോണം, ആക്ഷേപ
കം തുടങ്ങിയവ മേദസ്സിനേയും മജ്ജയേയും അസ്ഥിയേയും
ആശ്രയിച്ചുണ്ടാകുന്ന രോഗങ്ങളാണ്. സ്ഥാനത്തിന്റെ ആഴം
നിമിത്തം ഇവ ശമിക്കുന്നതു പ്രയാസമാണ്. ശമിച്ചില്ലെന്നും
വരാം. അതുകൊണ്ടു വൈദ്യൻ ഈ രോഗങ്ങൾക്കു പുതുതായും
അധികം ഉപദ്രവമില്ലാത്തതായും ഇരിക്കുമ്പോഴും, രോഗി ബ
ലവാനായിരിക്കുമ്പോഴും ചികിത്സിക്കണം.

ഇതി വാതചികിത്സാ.

വാതശോണിതചികിത്സാ.

വായുർവിപുലോ വുലേന രക്തേനാവാരിതഃ പഥി ക്രുദ്ധഃ
സംഭൃഷയേദൃക്തം തൽ ജ്ഞേയം വാതശോണിതം * വിപുദ്ധഃ
വായുഃ=ഏറ്റവും വലുപ്പിച്ചിരിക്കുന്ന വായു. പഥി=വഴിയിൽ.
വുലേന ആവാരിതഃ=വലുപ്പിച്ചിരിക്കുന്ന രക്തത്താൽ ആവര
ണം ചെയ്യപ്പെട്ടിട്ടു. ക്രുദ്ധഃ=ക്രുദ്ധനായിട്ട്. രക്തം സംഭൃഷ
യേൽ=രക്തത്തെ ഭൃഷിപ്പിക്കും. തൽ വാതശോണിതം ജ്ഞേ
യം=അതിനെ വാതശോണിതമെന്നറിയണം. വാതശോണി
തം=രക്തവാതം.

ദോഷൈഃ പൃഥഗ്വ്യതൈരസ്രാൽ പഞ്ചധാ വാതശോ
ണിതം * ദോഷൈഃ പൃഥക്=ദോഷങ്ങളെക്കൊണ്ടു വെവ്വേ
റെ മൂന്നുവിധം; യതൈഃ=എല്ലാ ദോഷങ്ങളെക്കൊണ്ടുംകൂടി
ഒരുവിധം; അസ്രാൽ=രക്തംകൊണ്ട് ഒരുവിധം;—ഇങ്ങിനെ
രക്തവാതം അഞ്ചുവിധത്തിലാകുന്നു.

പാദയോമൂലമാസ്ഥായ കദാചിലസ്തയോരപി ആഖോ
രിവ വിഷംക്രൂഢം കൃൽസ്തം ദേഹം പ്രധാവതി * ഇത് ദേഹ
ത്തിൽ എങ്ങിനെ വ്യാപിക്കുമെന്നു പറയുന്നു—പാദയോഃ മൂ
ലം ആസ്ഥായ=കാലുകളുടെ മൂലത്തെ ആശ്രയിച്ചിട്ടും, കദാ
ചിൽ ഹസ്തയോഃ അപി=ചിലപ്പോൾ കൈകളുടെ മൂലത്തെ
ആശ്രയിച്ചിട്ടും. ക്രൂഢം=ക്രൂഢമായിട്ട്. ആഖോഃ വിഷം ഇവ=
എലിയുടെ വിഷമെന്നപോലെ. കൃൽസ്തം ദേഹം പ്രധാവതി=
ദേഹമാസകലം വ്യാപിക്കുന്നു.

തപങ്മാംസാശ്രയമുത്താനം തൽ പൂർവ്വം ജായതേ തതഃ
കാലാന്തരേണ ഗംഭീരം സർപ്പാൻ ധാതുനഭിദ്രവേൽ * തൽ=
അത് (രക്തവാതം) പൂർവ്വം=ആദ്യം. തപങ്മാംസാശ്രയം=തപ
ക്, മാംസം എന്നീ ധാതുക്കളെ ആശ്രയിച്ചിട്ട്. ഉത്താനം=
മേലെ നിൽക്കുന്നത്. ജായതേ=ആയി ഭവിക്കുന്നു. തതഃ=അ
നന്തരം. കാലാന്തരേണ=കാലപ്പഴക്കംകൊണ്ട്. ഗംഭീരം=ആ
ഴമുള്ളതായിട്ട്. സർപ്പാൻ ധാതുൻ=എല്ലാ ധാതുക്കളേയും. അ
ഭിദ്രവേൽ=വ്യാപിക്കും. തപങ്മാംസങ്ങളിൽ മാത്രം ആശ്രയി
ച്ചിരിക്കുമ്പോൾത്തന്നെ ചികിത്സിക്കാത്തപക്ഷം ഉള്ളിലേക്കു
കടക്കുമെന്നു സാരം.

വാതശോണിതിനോ രക്തം സ്തിശ്ലസ്യ ബഹുശോ ഹ
രേൽ അല്പാല്പം പാലയൻ വായും യഥാദോഷം യഥാബലം*
ഇനി ഇതിന്റെ ചികിത്സ പറയുന്നു—വാതശോണിതിനഃ=ര
ക്തവാതരോഗിക്ക്. സ്തിശ്ലസ്യ=സ്തിശ്ലത വരുത്തിട്ട്. ബഹു
ശഃ രക്തം ഹരേൽ=പലതവണ രക്തംകളയണം. എങ്ങിനെ?
അല്പാല്പം=കുറച്ചു കുറച്ചായിട്ട്. രക്തത്തെ അധികമായി കള
യരുതെന്നത്. കാരണം? വായും പാലയൻ=വായുവിനെ
നോക്കിക്കൊണ്ടു വേണം രക്തം കളയാൻ. അധികം രക്തം
പോയാൽ വായു കോപിക്കുമെന്നത്. യഥാദോഷം യഥാബ
ലം=ദോഷത്തെയും ബലത്തെയുമനുസരിച്ചുവേണം രക്തം ക
ളയുവാൻ.

രഗ്രാഗതോദോഹേഷു ജങ്ഘകാഭിർവിനിഹരേൽ ശൃംഗതും

ബൈശ്വിമിചിമാകണ്ഡു രുഗ്ദ്ധ്യനാനപിതം പ്രച്ഛാന്നേന സി
രാഭിർവാ ദേശാദേശാന്തരം വ്രജൽ * രക്തം കളയേണ്ടതെന്തു
കൊണ്ടെന്നു പറയുന്നു—രൂഗ്രാഗതോദോഹേഷു=വേദനയും ചു
വപ്പും കുത്തിനോവും ചുട്ടുനീർപുരയുണ്ടെങ്കിൽ. ജങ്ഘകാഭിഃ വിനി
ർരേൽ=അട്ടകളെക്കൊണ്ടു രക്തം കളയണം; ചിമിചിമാക
ണ്ഡുരുഗ്ദ്ധ്യനാനപിതം=ചിമിചിമ (ചെറുപ്രാണികൾ അരി
ക്കുന്നതുപോലെ തോന്നൽ), ചൊരിച്ചിൽ, വേദന, അസഹ്യ
ത എന്നിവയുള്ള രക്തത്തെ. ശൃംഗതുംബൈഃ=കൊമ്പ്, ചുര
ത്തൊണ്ട് എന്നിവ വെച്ച് കളയണം; ദേശാൽദേശാന്തരം
വ്രജൽ=ഒരിടത്തുനിന്നു മറ്റൊരിടത്തേക്കു പകർന്നുകൊണ്ടിരി
ക്കുന്ന രക്തത്തെ. പ്രച്ഛാന്നേന സിരാഭിഃ വാ=സൂചികൊണ്ടോ
മറ്റോ കുത്തിയോ ഞരമ്പുത്തോ കളയണം.

അംഗശ്ലാഘൈ ന തു സ്രാവ്യം രൂക്ഷേ വാതോത്തരഞ്ച
യൽ * രക്തമോക്ഷത്തെ ചില സംഗതികളിൽ നിഷേധിക്ക
ുന്നു—അംഗശ്ലാഘൈ ന സ്രാവ്യം=ദേഹത്തിന്നു തളിച്ചുയണ്ട
കിൽ രക്തം സ്രവിപ്പിക്കരുത്. രൂക്ഷേ (ന സ്രാവ്യം)=രൂക്ഷദേ
ഹത്തിങ്കലും രക്തം കളയരുത്. വാതോത്തരം യൽ (തൽ) ച
ന സ്രാവ്യം=വാതാധികമായ രക്തത്തേയും കളയരുത്.

ശതാവരീഘൃതം പേയം വാതാസ്രേ പവനോത്തരേ തൈ
ലം പയശ്ശർക്കരാഞ്ച പായയേദോ സുമൃച്ഛിതം യഷ്ടപ്രാഹപശ
തപാക്യം വാ ബലാതൈലമഥാപി വാ ശതാവർദ്യമുതാകപാ
ഥം ക്ഷീരയുക്തം പിബേൽ പ്രഗേ * വാതാധികമായ രക്തവാ
തത്തിൽ രക്തമോക്ഷണം അരുതെങ്കിൽ പിന്നെ എന്തു ചെ
യണമെന്നു പറയുന്നു—ശതാവരീഘൃതം പേയം=ശതാവരീ
ഘൃതത്തെ സേവിക്കണം. തൈലം=എണ്ണ. പയസ്സ്=പാൽ.
ശർക്കരം=പഞ്ചസാര. ഇവയേയും സേവിപ്പിക്കാം. യഷ്ടപ്രാ
ഹപം=എരട്ടിമധുരം. ശതം=ശതകുപ്പ. ഇവയുടെ കഷായം
സേവിക്കാം. അല്ലെങ്കിൽ ബലാതൈലം സേവിക്കാം. ശതാ
വരി. അമൃതം=ചിറാമൃത്. ഇവയുടെ കഷായത്തെ പാൽചേ
ർത്തു സേവിക്കുകയുമാകാം.

പൈത്തേ പക്താ വരീതിക്താ പടോലത്രിഫലാമൃതാഃ
 പിബേദ്ധാത്യാദിസപ്പിശ്ച കാരസ്തരഘൃതം തഥാ * പൈ
 ത്തേ=പിത്താധികമായ വാതശോണിതത്തിൽ. വരീ=ശതാവ
 രിക്കിഴങ്ങ്. തിക്താ=പുത്തരിച്ചുണ്ടവേർ. പടോലം. ത്രിഫല.
 ചിററമുത്. ഇവയുടെ കഷായം സേവിക്കണം. ധാത്യാദിഘൃ
 തവും കാരസ്തരഘൃതവും സേവിക്കുകയും.

ക്ഷീരിവൃക്ഷതപമാം കപാഥേ ധാത്യാദിസപരസാനപിതം
 അശപഗന്ധാ സിതാദ്രാക്ഷാ യഷ്ടീചന്ദന കല്പിതം ഘൃതം സി
 ഭും സമക്ഷീരം വാതശോണിതനാശനം * ക്ഷീരിവൃക്ഷതപക=
 നാല്പാമരത്തൊലി. ഇതിന്റെ കഷായത്തിൽ ധാത്യാദിസപ
 രസം=ചച്ചനെല്ലിക്ക, പാൽമുതുകിൻകിഴങ്ങ്, കരിമ്പ്, ശ
 താവരി, കമ്പളങ്ങ ഇവയുടെ നീർചേർത്ത്. അശപഗന്ധാ=അ
 മുക്കരം. സിതാ=പഞ്ചസാര. ദ്രാക്ഷാ=മുന്തിരിങ്ങ. യഷ്ടി=എര
 ടിമധുരം. ചന്ദനം. ഇവ കല്പം ചേർത്ത്, നെയ്യോളം പാൽകു
 ടി നൈ കാച്ചുക. ഇത് വാതശോണിതത്തെ ശമിപ്പിക്കും.

ബഹുദോഷോ വിരേകാത്ഥം ക്ഷീരേണൈരണ്ഡതൈല
 കം കഷായമഭയാനാം വാ പിബേൽ ഘൃതസമായുതം * ബ
 ഹുദോഷഃ=പിത്തം അധികമുള്ളവൻ. വിരേകാത്ഥം=വിരേച
 നത്തിനായിട്ട്. ഏരണ്ഡതൈലം=അവണക്കണ്ണയെ. ക്ഷീ
 രേണ പിബേൽ=പാലിൽചേർത്തു സേവിക്കണം. അഭയാനാം
 കഷായം=കടുക്കയുടെ കഷായത്തെ നൈ ചേർത്തു സേവിക്ക
 കയ്യുമാകാം.

നിഹ്നരേദാ മലം തസ്യ സഘൃതൈഃ ക്ഷീരവസ്തിഭിഃ ന
 ഹി വസ്തിസമം കിഞ്ചിദപാതരക്തചികിത്സിതം വിശേഷാൽ
 പായുപാശ്ചപാരുപച്ഛാസ്ഥിജംരാന്തിഷു * തസ്യ=രക്തവാത
 രോഗിക്ക്. സഘൃതൈഃ ക്ഷീരവസ്തിഭിഃ=നൈ ചേർത്തതായ
 പാൽകൊണ്ടു വസ്തിചെയ്ത്ത്. മലം നിഹ്നരേൽ=മലത്തെ കള
 യണം. നഹി വസ്തിസമം കിഞ്ചിൽ=രക്തവാതത്തിന്നു വസ്തി
 പോലെ ഇത്ര നന്നായിട്ടു മറ്റൊരു ചികിത്സയില്ല. പായു=ഗു
 ദം. പാശ്ചം=വാരി. ഉഷഃ=തൂട. പവം=സന്ധി. അസ്ഥി=എ

പ്ല. ജരം=വയറ. ഇവയിൽ വേദനയുണ്ടെങ്കിൽ വിശേഷി
ച്ചും ഇതുചെയ്യണം.

ആരനാളാഡകേ തൈലം പാദസജ്ജരസം ശൃതം പ്രഭു
തേ വചിതം തോയേ ജപരദാഹാന്തിനൽ പരം * ആരനാ
ളം=കാടി. നാലിടങ്ങി. സജ്ജരസം=ചെഞ്ചല്യം. പാദം=
നാലിലാണ്. ഈ തൈലം ജപരം, ചുട്ടനീരൽ, വേദന എ
ന്നിവ ശമിപ്പിക്കും.

(പിണ്ഡതൈലം).

സമധൃച്ഛിഷ്ടമഞ്ജിഷ്ഠം സസജ്ജരസശാരിബം പിണ്ഡ
തൈലം തദഭ്യംഗാദപാതരക്തജാപഹം * മധൃച്ഛിഷ്ടം=മെഴു
ക്. മഞ്ജിഷ്ഠം=മഞ്ചട്ടിപ്പൊടി. സജ്ജരസം=ചെഞ്ചല്യം. ശാ
രിബം=നന്നാരിക്കിഴങ്ങ്. ഇവ തൈലം. രക്തവാതത്തിങ്കൽ
ഉത്തമം.

പിണ്ഡസേവദോപനാഹാശ്ച സുസ്തിശൈലഃ ഷഷ്ടികാദി
ഭിഃ സ്തംഭതോദഗാഹാമശോഷാംഗഗ്രഹശാന്തയേ* ഏററവും
സ്തിശയങ്ങളായ് ഷഷ്ടികം (നവര) മുതലായവകൊണ്ട് പിണ്ഡ
സേവദവും ഉപനാഹവും ചെയ്യാം. പിണ്ഡസേവദം=കിഴി ഉ
ഴിഞ്ഞ് വിയപ്പിക്കൽ. ഉപനാഹം=വെച്ചുകെട്ടി വിയപ്പിക്കൽ.
സ്തംഭനം, കുത്തിനോവ്, വേദന, ആയാമം, മെലിച്ചിൽ, പി
ടിച്ചുവലിക്കൽ ഇവ ശമിക്കും.

വാതശ്ലേഷ്മോത്തരേ കോഷ്ഠഃ പ്രലേപാദ്യോ ഹിതഃ പരം
പിത്തരക്തോത്തദേ വാതരക്തേ ലേപാദയോ ഹിമാഃ * വാ
തശ്ലേഷ്മോത്തരേ വാതരക്തേ=വാതകഫാധികമായ രക്തവാ
തത്തിൽ. കോഷ്ഠഃ പ്രലേപാദ്യഃ ഹിതഃ=ചെറുചുട്ടുള്ളതായ
ലേപനം മുതലായവ നന്ന്. പിത്തരക്തോത്തദേ=പിത്തര
ക്താധികമായതിൽ. ഹിമാഃ ലേപാദയഃ=തണുപ്പുള്ളവയായ
ലേപാദികൾ നന്ന്.

ലാജബലൈരണ്യതിലൈർഭൃഷ്ടഃ പിഷ്ടൈർഘൃതാനപി
തൈരീഹ്യാൽ ഏതേന വാതരക്തം ശാമ്യേദഗ്രാഗവച്ചാപി *
ലാജം=മലർ. തിലം=എള്ള. ഏരണ്യം=അവണക്കിൻകുരു.

ബലാ=കുന്തോട്ടിവേർ. ഇവ വരുത്തരുത് നെയ്യിൽ ചാലിച്ചു പുരട്ടുക. വേദനയും ചുവപ്പുമുള്ളതായ രക്തവാതം ശമിക്കും.

ധൂർധൂരഫലബീജാനി ക്ഷീരപകപാനി പേഷയേൽ നവനീതവിമിശ്രണ തേനാലേപോസ്രവാതജിൽ * ധൂർധൂരഫലബീജം=ഉന്മത്തിൻകുരു. ഇതു പാലിൽ വേവിച്ചുരുച്ച് വെണ്ണ ചേർത്തു പുരട്ടുക. രക്തവാതം ശമിക്കും.

തൈലസപ്പിമ്ധയുതം ചിന്നാകപാഥം പിഞ്ചേൽ പ്രഗേ * ചിസാകപാഥം=ചിററമുത് കഷായം. ഇതു എണ്ണയും നെയ്യും തേനും ചേർത്തു രാവിലെ സേവിക്കുക.

ശതാവരീച്ഛിന്നരുഹാമലതപഗ്ബലേക്ഷു കാന്ധേക്ഷു രസംഭുതാംഭഃ കല്പേന യഷ്ടീമധുകന്യ മിശ്രം ധൂനോതി വാതാസ്രമമാസ്രപിത്തം * ശതാവരിക്കിഴങ്ങ്. ചിന്നരുഹാ=ചിററമുത്. ആമലതപക്=നെല്ലിത്തൊലി. ബലാ=കുന്തോട്ടിവേർ. ഇക്ഷു കാന്ധം=കരിമ്പ്. ഇക്ഷുരം=വയൽച്ചുള്ളിവേർ. ഇവ കഷായം. എരട്ടിമധുരം അരച്ചു ചേർത്തു സേവിക്കുക. രക്തവാതവും രക്തപിത്തവും ശമിക്കും.

രാസ്തൈരണ്ഡബലാസഹാചരവരീഭുസ്സംവാശാമൃതാഭേവാഹപാതിവിഷാഘ്നേക്ഷുരശരീവിശൈഃ കഷായഃ ശുതഃ സപ്പിണ്ഡൈലവിമിശ്രിതഃ പ്രശമയേദപായം സശുലന്തമാ ജംഘോരുത്രികപാശ്ചപുഷ്പഹനഗം ശോഫഞ്ച വാതാസ്രജം * രാസ്താ=അരത്ത. ഏരണ്ഡം=അറണക്കിൻവേർ. ബലാ=കുന്തോട്ടിവേർ. സഹാചരം=കരിംകുറുഞ്ഞിവേർ. വരീ=ശതാവരി. ഭുസ്സം=കൊടുത്തുവുവേർ. വാശാ=ആടലോടകവേർ. അമൃതാ=ചിററമുത്. ദേവാഹപം=ദേവതാരം. അതിവിഷാ=അതിവിടയം. ഘനം=മുത്തങ്ങ. ഇക്ഷുരം=വയൽച്ചുള്ളിവേർ. ശരീ=കച്ചരിക്കിഴങ്ങ്. വിശപം=ചുക്ക്. ഇവ കഷായം. നെയ്യും എണ്ണയും മേപ്പൊടി. ശുലം, കണങ്കാലിലും തുടയിലും മറ്റും വേദന തുടങ്ങിയ ഉപദ്രവങ്ങളുള്ള രക്തവാതം ശമിക്കും.

ചന്ദനാദ്യേന തൈലേന മുർച്ഛി സേകഞ്ച കാരയേൽ * ചന്ദനാദി എണ്ണകൊണ്ട് ശിരസ്സിൽ സേകവും ചെയ്യാം.

(ബലാഗുളുചുദി)

ബലാഗുളുചുദീസുരപാദപാനാം കപാഥേ പചേതൈല
മിമൈശ്വകലൈഃ ജടാമയാചന്ദനകന്തുരുഷ്ണനതാശപഗന്ധാ
സരളൈഃ സരാസ്തൈഃ ഏതത്സദാഹം സതജം സശോഹം
രക്താനുഗം വാതഗദം നിഹന്തി * ബലാ=കുന്തോട്ടിവേര്.
ഗുളുചി=ചിററമുത്. സുരപാദപം=ദേവതാരം ഇവ കഷായം.
ജടാ=മാഞ്ചി. ആമയാ=കൊട്ടം. ചന്ദനം. കന്തുരുക്കം. നതം=
തകരം. അശപഗന്ധാ=അമുക്കരം. സരളഃ=ചരളം. രാസ്താ=
അരത്ത. ഇവ കല്പം. ഈ എണ്ണ ദാഹശോഹാദിയുതമായ
രക്തവാതത്തെ ശമിപ്പിക്കും.

യഥാദോഷബലന്ത്ര യോജ്യം ഗുൽഗുലുതിക്തകം* ഈ
രോഗത്തിൽ ദോഷശക്തിക്കനുസരിച്ച് ഗുൽഗുലുതിക്തകവും
പ്രയോഗിക്കാം.

ദശമൂലവരീരാസ്താദ്രവന്തീമധുയഷ്ടികം ചിന്നാബലാദപ
യൈരണ്ഡവാജിഗന്ധാപുനൻവാഃ വിപാച്യ തോയൈ തൽ
കപാഥേ വിദാരിക്ഷുവരീരസം കൂശ്മാണ്ഡധാത്രീസപരസം ക്ഷീ
രമാജ്യഞ്ച നിക്ഷിപേൽ ദ്രാക്ഷാചന്ദനയഷ്ടപ്രാഹപവാജിഗന്ധാ
സുരദ്രുമം വിദാരിശ്കരാവീരാസമം ഗാക്ഷോളകോല്പലം പുന
ൻവാഗരുതുകാപത്മബീജാനി പിപ്പലീം സിലമേതൽ ഏതം
ഹസ്ത്യാദാരുണം വാതശോണിതം * ദശമൂലം. വരീ=ശതാവ
രിക്കിഴങ്ങ്. രാസ്താ=അരത്ത. ദ്രവന്തീ=എലിച്ചെവി. മധുയ
ഷ്ടികം=എരട്ടിമധുരം. ചിന്നാ=ചിററമുത്. ബലാദപയം=കു
ന്തോട്ടിവേരും വെൺകുന്തോട്ടിവേരും. ഏരണ്ഡം=അവണ
ക്കിൻവേര്. വാജിഗന്ധാ=അമുക്കരം. പുനൻവാ=തവിഴാമ
വേര്. ഇവ കഷായംവെക്കുക. അതിൽ വിദാരി=പാൽമുതു
ക്കിൻകിഴങ്ങ്. ഇക്ഷു=കരിമ്പ്. വരീ=ശതാവരിക്കിഴങ്ങ്. കൂ
ശ്മാണ്ഡം=കമ്പളം. ധാത്രീ=പച്ചനെല്ലിക്ക. (ഇവയുടെ നീർ)
ക്ഷീരം=പാൽ. ആജ്യം=നൈ. ഇവ ചേർക്കുക. കല്പത്തിന്ന്—
ദ്രാക്ഷാ=മുന്തിരിങ്ങ. ചന്ദനം. യഷ്ടപ്രാഹപം=എരട്ടിമധുരം.
വാജിഗന്ധാ=അമുക്കരം. സുരദ്രുമം=ദേവതാരം. വിദാരി=

പാൽമുതുക. ശർക്കര=പഞ്ചസാര. വീര=കോവക്കിഴങ്ങ്. സ
മംഗം=പറച്ചുണ്ടവേർ. അക്ഷോളകം=മലയുകവേർ. ഉൽപ
ലം=ചെങ്ങിനീർക്കിഴങ്ങ്. പുനൻവാ=തവിഴാമവേർ. അഗ
രം=അകിൽ. തുകാ=കുവുറു. പത്മബീജം=താമരയരി. വിപ്പ
ലീ=തിപ്പലി. ഈ ഏതും വാതശോണിതത്തിങ്കൽ അത്യു
ത്തമം.

ബലാകഷായകല്പാദ്യം തൈലം ക്ഷീരസമം പചേൽ
സഹസ്രശതപാകം തദപാതാസ്യഗപാതരോഗനാൽ* ബലം=ക
രുണോട്ടിവേർ. ഇത് കഷായവും കല്പനമായി എണ്ണയും എ
ണ്ണയോളം പാലും ചേർത്തു അനേക പരിവൃത്തി ആവർത്തിച്ചു
കൊച്ചുക. ഇത് രക്തവാതം, വാതം എന്നിവയെ ശമിപ്പിക്കും.

ഉത്താനം ലേപനാദ്യംഗ പരിഷേകാവഗാഹനൈഃ വി
രേകാസ്ഥാപനസ്സേഹപാനൈശ്ചംഭീരമാചരേൽ *ഉത്താനം=
തപക്കിനേയും മാംസത്തേയും ആശ്രയിച്ചതും പുതിയതുമായ
രക്തവാതത്തെ. ലേപനം, അദ്യംഗം, ധാര, അവഗാഹ
നം എന്നിവകൊണ്ടു ചികിത്സിക്കണം. ഗംഭീരം=മാറുധാതു
ക്കളെ ആശ്രയിച്ചതിനെ വിരേചനം, കഷായവസ്തി, സ്സേഹ
പാനം ഇവകൊണ്ട് ചികിത്സിക്കണം.

രക്തപിത്താതിവൃദ്ധ്യാ തു പാകന്തൽ പ്രാപ്തയാൽ ക്ഷ
ണാൽഭിന്നം സ്രവതി തദുക്തം വിദഗ്ദ്ധം പൂയമേവ വാ ത
യോശ്ചികിത്സാ വ്രണവൽ ഭേദശോധനരോപണം * രക്തം,
പിത്തം എന്നിവയുടെ വർദ്ധനകൊണ്ട് വാതശോണിതം എ
ഴുപ്പത്തിൽ പഴുക്കും. എന്നാൽ അതു പൊട്ടി പഴുക്കോടുകൂടി
യതായ രക്തമോ ചലമോ (പൂയം) കലിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കും. അ
വയിൽ (രക്തസ്രാവത്തിലും പൂയസ്രാവത്തിലും) വ്രണത്തിലേ
പ്പോലെ ചികിത്സചെയ്യണം. ഭേദം=കീറൽ. ശോധനം=ശോ
ധനവരുത്തൽ. രോപണം=ഉണക്കൽ. എന്നിങ്ങിനെ വ്രണ
ത്തിന്റെ ചികിത്സ എല്ലാം ചെയ്യാം.

ആപുതാ വായവോജ്ഞാതാ ജ്ഞാതാ വാ വത്സരം സ്ഥി
താഃ പ്രയത്നേനാപി ദുസ്സാധാ ഭവേയുച്ഛാനപക്രമാഃ * ഇപ്രകാ

രം രക്തവാതത്തിന്റെ ചികിത്സ പറയപ്പെട്ടു. രക്തവാതത്തിൽ വാതം രക്തത്താൽ ആവൃതമാകുന്നതുപോലെ വായുവിന്നു വേറെയുള്ളവയാലും ആവരണം വരാം. അങ്ങിനെ വരുമ്പോൾ വേണ്ടതു സാമാന്യമായിപ്പറയുന്നു—ആവൃതാഃ വായവാഃ=ആവരണംചെയ്യപ്പെട്ട വായുക്കൾ. അജ്ഞാതാഃ ജ്ഞാതാഃ വാ=അറിയപ്പെടാതെയോ അറിയപ്പെട്ടോ. വത്സരം സ്ഥിതാഃ=ഒരു കൊല്ലംനിന്നാൽ. പ്രയത്നേന അപി ദുസ്സാധാഃ=പണിപ്പെട്ടാലും മാരാൻ പ്രയാസമുള്ളതായോ, അനുപക്രമാഃ വാ=അസാധ്യംതന്നെയായോ, ഭവേയുഃ=പരിണമിക്കും.

വായൗ പിത്താവൃതേ ശീതാമുഷ്ണാഞ്ച ബഹുശഃ ക്രിയാം വ്യത്യാസാദ്യോജയേത്സപ്തീർജീവനീയഞ്ച പായയേൽ ധന്വമാംസം യവാഃ ശാലിർവ്വീരേകഃ ക്ഷീരവാൻ മുദഃ സക്ഷീരാ വസ്തയഃ ക്ഷീരം പഞ്ചമൂലബലാശ്രതം കാലേനവാസനം തൈലൈർമധുരൈഷധസാധിതൈഃ * വായൗ പിത്താവൃതേ=വായുപിത്തത്താൽ ആവരണംചെയ്യപ്പെട്ടിരിക്കുമ്പോൾ. ശീതാമുഷ്ണം ച ക്രിയാം=തണുപ്പുള്ളതും ചൂടുള്ളതുമായ ചികിത്സയെ വ്യത്യാസാൽ യോജയേൽ=മാറിമാറി പ്രയോഗിക്കണം. ജീവനീയശ്രതമായ നൈസേധിപ്പിക്കുകയും വേണം. ധന്വമാംസം, യവം, ചെന്നല്ലി, പാൽകൂട്ടിയതും മുദുമായ വിരേചനം, പാൽചേർത്തിട്ടുള്ള വസ്തികൾ, പഞ്ചമൂലവും കുറുന്തോട്ടി വേരും ചേർത്തു കുറുകിയ പാൽ, മധുരൈഷധങ്ങളെക്കൊണ്ടു കാച്ചിയ തൈലങ്ങളെക്കൊണ്ടുള്ള വസ്തി എന്നിവയെയും പ്രയോഗിക്കണം.

കഫാവൃതേ യവാനാനി ജാംഗലാ മുഗപക്ഷിണഃ സേപദാസ്തീക്ണാനിരൂഹാശ്ച വമനം സവിരേചനം പുരാണസപ്തൈസ്തലഞ്ച തിലസഷ്പജം ഹിതം * കഫാവൃതേ=വായു കഫത്താൽ ആവരണം ചെയ്യപ്പെട്ടിരിക്കുമ്പോൾ. യവാനം, ജാംഗലമാംസം, മുഗപക്ഷികളുടെ മാംസം, സേപദം, തീക്ണങ്ങളായ കഷായവസ്തികൾ, വമനം, വിരേചനം, പഴയനെയ്യ്, എള്ള്, കടുകു എന്നിവയുടെ എണ്ണ എന്നിവ ഹിതമാകുന്നു.

സംസൃഷ്ടേ കഫപിത്താദ്രാഃ പിത്തമാദൗ വിനിജ്ജയേൽ കാരയേദുക്തസംസൃഷ്ടേ വാതശോണിതികീം ക്രിയാം * കഫപിത്താദ്രാഃ സംസൃഷ്ടേ=വാതം കഫപിത്തങ്ങളോടു മിശ്രമായിരിക്കുമ്പോൾ, ആദൗപിത്തം വിനിജ്ജയേൽ=ആദ്യം പിത്തത്തെ ചികിത്സിച്ചു ജയിക്കണം. രക്തസംസൃഷ്ടേ=രക്തത്തോടു സംസർഗ്ഗിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ. വാതശോണിതികീം ക്രിയാം കാരയേൽ=രക്തവാതത്തിനുള്ള ചികിത്സചെയ്യണം.

കുഷ്ഠാദിശാന്തയാ ധീമാനാപുതാനാം ചികിത്സിതം * ബുദ്ധിമാനായ വൈദ്യൻ ഇവിടെ പറഞ്ഞ വഴിയനുസരിച്ച് ആവൃതങ്ങളായ വാതങ്ങൾക്കു ചികിത്സിക്കണം.

ഇതി വാതശോണിതചികിത്സാ.

അതിസ്ഥൂലാദിചികിത്സാ.

അതിസ്ഥൂലശ്വാതികൃശോ മന്ദനിദ്ര ഇതി ന്രയഃ അതീവകഷ്ടാസ്തസ്താത്തച്ചികിത്സാ പരികീർത്ത്യതേ * അതിസ്ഥൂലഃ=അധികം തടിച്ചവൻ. അതികൃശഃ=അധികം മെലിഞ്ഞവൻ. മന്ദനിദ്രഃ=ഉറക്കമില്ലാത്തവൻ. ഇങ്ങിനെ മൂന്നു രോഗികൾ, അതീവകഷ്ടാഃ=ഏതൊരു കഷ്ടതയനുഭവിക്കുന്നവരാണ്. തസ്താൽ=അതുകൊണ്ട്. തച്ചികിത്സാ=അവർക്കുള്ള ചികിത്സ. പരികീർത്ത്യതേ=പറയപ്പെടുന്നു.

അതിസ്ഥൂലൻ.

അയഥോപചയോത്സാഹശ്ചലസ്തിഗുരേരസ്തനഃ അതിസ്ഥൂലഃ സൂതോ യോജ്യം തത്രാനം മാരുതാപഹം * അയഥോപചയോത്സാഹഃ=മുമ്പുള്ളതിലധികമായ ദേഹപുഷ്ടിയും ഉത്സാഹവുമുള്ളവൻ. ചലസ്തിഗുരേരസ്തനഃ=ചണ്ണ, വയറ്, സ്തനം എന്നിവ പശിമവെച്ച് എളുക്കിയവൻ. ഇങ്ങിനെയുള്ളവൻ അതിസ്ഥൂലനാകുന്നു. തത്ര=ഈ രോഗത്തിങ്കൽ. മാരുതാപഹം അന്നം യോജ്യം=വാതഹരമായ അന്നത്തെ പ്രയോഗിക്കണം.

ശ്ലേഷ്മേദോഹരം യച്ച ക്ഷലത്ഥയവകാ യവാഃ ജീണ്ണാഃ
ശ്യാമാകമുൽഗാദ്യാഃ പാനേരിഷ്ടാ മധുദകം * യൽ ശ്ലേഷ്മേ
ദോഹരം (തൽ) ച (യോജ്യം)=കഫം, മേദസ്സ് എന്നിവയെ
ക്കളയുന്നതെല്ലാം ചെയ്യണം. ക്ഷലത്ഥം=മുതിര. യവകം=യ
വാനം. യവം. പഴകിയതായ ശ്യാമാകം=ചാമ, മുൽഗം=ചെ
റുപയറ്റ് മുതലായവയും ഹിതമാണ്. പാനെ=വെള്ളം കുടി
ക്കുന്നതിൽ. അരിഷ്ടം=മദ്യവും, മധുദകം=ക്ഷൗര്യലജവും
ആകാം.

മധുനാ ത്രിഫലം ലിപ്ത്യാൽ ഗുച്ഛചീമഭയാം ഘനം *
ത്രിഫല പൊടിച്ച് തേനിൽ സേവിക്കുക. ഗുച്ഛചീ=ചിററു
ത്. ഇതിന്റേ പൊടിയും തേനിൽ സേവിക്കാം. അഭയാം=ക
ടുക്കപ്പെട്ടി. ഇതു മാത്രമായും തേനിൽ സേവിക്കാം. ഘനം=
മുത്തങ്ങ. ഇതും മേൽപ്രകാരം സേവിക്കാം.

വിളംഗം നാഗരം ക്ഷാരഃ കാളലോഹരജോ മധു യവാ
മലകമുണ്ണഞ്ച യോഗോതിസ്തഥാപ്യദോഷഹ്തൽ * വിളംഗം=
വിഴലരി. നാഗരം=ചുക്ക്. ക്ഷാരം=കാരം. കാളലോഹരജ
സ്സ്=കാരിരുമ്പിൻപൊടി. യവമുണ്ണം=യവപ്പെട്ടി. ആമല
കമുണ്ണം=നെല്പിക്കപ്പെട്ടി. ഇവ തേനിൽ സേവിക്കുക. അ
തിസ്തഥാപ്യദോഷം ശമിക്കും.

വരാസനാഗ്നയഃ പത്രനിശാകപാഥം സമാക്ഷികം ദ്വിര
സ്ഥൂലദേഹോപി പിബൻ മാസാൽ കൃശോ ഭവേൽ * വ
രാ=ത്രിഫല. അസനം=വേങ്ങാക്കാതൽ. അഗ്നി=കൊടുവേ
ലി. പത്രം=പച്ചില. നിശാ=വരട്ടുമഞ്ഞൾ. ഇവ കഷായം.
തേൻചേർത്തു സേവിക്കുക. ഒരുമാസം സേവിച്ചാൽ, ആനയെ
പ്പോലെ തടിച്ചു മനുഷ്യൻപോലും മെലിയും.

യോജ്യാന്യത്ര യഥാവ്യാധി സേപദാസ്യകസ്രവണാന്യപി
അതിസ്ഥൂലഃ പിബേതൈലം കപാഥം വാസനസാരജം *
അത്ര=ഇതിങ്കൽ. യഥാവ്യാധി=വ്യാധിബലംപോലെ. സേപ
ദങ്ങൾ, രക്തസ്രാവങ്ങൾ മുതലായവു ചെയ്യണം. അസന

സാരം=വേങ്ങാക്കാതൽ. ഇതുകൊണ്ടുള്ള തൈലവും കഷായവും സേവിക്കുകയുമാകാം.

അതികൃശൻ.

ശുഷ്കസ്തിഗുരോഗ്രീവഃ സ്ഥൂലപവാ സിരാതതഃ ഉച്യതേ തിക്തശസ്തത്രയമാസപം ബൃഹന്നോ വിധിഃ * ശുഷ്കസ്തിഗുരോഗ്രീവഃ=ചണ്ണയും വയറും കഴുത്തും മെലിഞ്ഞിരിക്കുന്നവൻ. സ്ഥൂലപവാ=പവാസ്ഥികൾ മുഴച്ചിരിക്കുന്നവൻ. സിരാതതഃ=ദേഹത്തിൽ ഞരമ്പുകൾ നിറഞ്ഞവൻ. ഇങ്ങിനെയെല്ലാമിരിക്കുന്നവൻ അതികൃശനെന്നു പറയപ്പെടുന്നു. ഇതിങ്കൽ യഥോചിതം ബൃഹന്നൌഷധങ്ങൾ ചെയ്യണം.

അശപഗന്ധാവിദാർദ്ദ്രാ പൃഷ്ഠാശ്ചൌഷധയോ ഹിതാഃ അശപഗന്ധാം പിബേൽ പ്രാതഃ പയസാ കാശ്യശാന്തയേ * അശപഗന്ധാ=അമുക്കരം. വിദാരി=പാൽമുതുകിൻ കിടങ്ങ്. ഇവയും പൃഷ്ഠങ്ങളായ മററ് ഔഷധങ്ങളും നല്കുക. അശപഗന്ധാ=അമുക്കരം. ഇത് പാലിൽ ചേർത്തു രാവിലെ സേവിക്കുകയുമാകാം. കാശ്യം ശമിക്കും.

മന്ദനിദ്രൻ.

ശീശയേന്മന്ദനിദ്രസ്തു ക്ഷീരമിക്ഷുരസം രസം അഭ്യംഗോ ഉപന്തനസ്താനമൂർശ്രവണതപ്പണം * മന്ദനിദ്രഃ=ഉറക്കമില്ലാത്തവൻ. ക്ഷീരം=പാൽ. ഇക്ഷുരസം=കരമ്പിൻനീർ. രസം=മാംസരസം. അഭ്യംഗം=എണ്ണ തേക്കൽ. ഉപന്തനം=മരുന്നു പുരട്ടി തിരുമ്മൽ. സ്താനം=കുളി. മൂർശ്രവണതപ്പണം=ശിരസ്സിലും ചെവികളിലും തപ്പണം. ഇവയെ ശീലിക്കണം.

പ്രതതം ശീതളൈല്ല്യേപഃ ശിരസോ വദനസ്യ ച പ്രവാതേ സുരഭൌ ദേശേ സുഖാം ശയ്യാം യഥോചിതാം സപ്തിഃ ക്ഷീരാനുപാനഞ്ച ജീവനീയൈഃ ശൃതം പിബേൽ * ശീതളൈഃ ലേപഃ തണുപ്പുള്ളവകൊണ്ട് ശിരസ്സിലും മുഖത്തും ലേപനം ചെയ്യണം. ധാരാളം കാര്യം സൗരഭ്യവുമുള്ള സ്ഥലത്തു സു

ഖമായി കിടക്കുകയും വേണം. ജീവനിയോഗങ്ങളെക്കൊണ്ടു കാച്ചിയ നൈ സേവിക്കയും, അനുപാനമായി പാൽ കുടിക്കുകയും വേണം.

ഏതാസ്ത്രേവ ച ഭൂയിഷ്ഠാ നിദ്രാലുഃ പരിവജ്ജയേൻ * മന്ദനിദ്രപ്രസ്താവംകൊണ്ടു് അതിനിദ്രന്റെ (ഉറക്കമേറിയവന്റെ) ചികിത്സയും പറയുന്നു—ഏതാസ്ത്രേവ=മേൽപ്പറഞ്ഞ ക്ഷീരേക്ഷരസാദികളെ. നിദ്രാലുഃ=ഉറക്കമേറിയവൻ. പരിവജ്ജയേൽ=വജ്ജിക്കണം.

ഹസ്തപാദശിരോദാഹമഥാക്ഷോശ്യ ഭ്രമം ക്ലമം ഹസ്തിനിദ്രാഞ്ചകുരുതേ ധാന്യാമൃതം സേവിതം ബഹിഃ * ധാന്യാമൃതം (കുടീ) ദേഹത്തിന്റെ പുറത്തു പെരുമാറുക എന്നാൽ കൈകൾകളിലും ശിരസ്സിലും ചുട്ടുനീർ, കണ്ണു വട്ടംചുറ്റൽ, തളച്ചു എന്നിവയുണ്ടാകും. ഹസ്തിനിദ്ര (ആനയപ്പോലെ സ്വപ്നമായ ഉറക്കം) യും ഉണ്ടാകും.

ഇതി അതിസ്ഥൂലാദിചികിത്സാ.

ഗദ്ചികിത്സാ.

തിലക്ഷീരണികാമൂലം പിബേദുഷ്ണേന വാരിണാ അല്ലികാമൂലമാഹൃത്യ പിഷ്ടവാ ക്ഷീരേ ച പായയേൽ നാരീണാം നഷ്ടപുഷ്പാണാം സദ്യോരക്തം പ്രവർത്തതേ * തിലം=എള്ളു്. ക്ഷീരിണികാമൂലം=കിണികിണിപ്പാലവേർ. ഇവ ചുട്ടുവെള്ളത്തിൽ സേവിക്കുക. അല്ലികാമൂലം=പിണർമ്പുളിവേർ. ഇത് അരച്ചു് പാലിൽ സേവിക്കുക. തീണ്ടാരിയില്ലാത്തവർക്കു് രക്തം ഉണ്ടാകും.

വരാശപഗന്ധായഷ്ടീനാം കഷായം ഹിമസംജ്ഞിതം ജ്വരകാലേ പിബേന്നാരി സാ സുതം ജനയേൽസ്രവം * വരാ=ത്രിഫല. അശപഗന്ധാ=അമുക്കരം. യഷ്ടീ=എരട്ടിമധുരം. ഇവ ശീതകഷായമായി ജ്വരകാലത്തു സേവിക്കുക. ഗദ്മുണ്ടായി പുത്രനെ പ്രസവിക്കും.

ഫലസപ്പിശ്ച യുഞ്ജീത തഥാ കല്യാണകം ഘൃതം* ഫല
സപ്പിസ്ത്, കല്യാണകഘൃതം എന്നിവ സേവിക്കാം. ഗർഭമു
ണ്ടാകും.

പയസാ ലക്ഷ്മണാമൃലം പുത്രോൽപാദസ്ഥിതിപ്രദം നാ
സയാസ്യേന വാ പീതം വടശ്ശംഗാഷ്ടകന്തഥാ * ലക്ഷ്മണാമൃ
ലം=തിരുതാളിവേര്. ഇത് പാലിൽ ചേര്ത്ത് സേവിക്കുകയോ
നസ്യംചെയ്തുകൊണ്ടാകാം. (നസ്യംചെയ്തത് എറക്കണം. തു
പ്പുരുത്ത്) വടശ്ശംഗാഷ്ടകം=എട്ട് പേരാൽമൊട്ട്. ഇവയും മേൽ
പ്രകാരം സേവിക്കാം. ഗർഭമുണ്ടാകയും അലസാതെ നിലനി
ല്ക്കുകയും ചെയ്യും.

കാഷധീജ്ജീവനീയാശ്ച ബാഹ്യാന്തരപയോജയേൽ വ്യാ
ധീംശ്ചാസ്മാ മുദസുഖൈരതീക്ഷ്ണൈരേഷധൈജ്ജയേൽ* ജീ
വനീയങ്ങളായ മരുന്നുകൾ അകത്തും (കഷായം, നെയ്യ്,
പാൽ) പുറത്തും (എണ്ണ, തൈലം) ഉപയോഗിക്കാം. അ
സ്മാഃ=ഗർഭിണിക്കുള്ള, വ്യാധികളെ മുദക്കളും അതീക്ഷ്ണങ്ങളുമായ
ഔഷധങ്ങളെക്കൊണ്ടു ജയിക്കണം.

പയസ്യം ശാരിബാഹാ തോയതോയദനാഗരൈഃ ശ്ര
തശീതം പിബേദോരി ഗർഭിണീ ജപരസൂദനം * പയസ്യം=അ
ടപതിയൻ. ശാരിബാ=നന്നാരി. പാഹാ=പാടക്കിഴങ്ങ്. തോ
യം=ഇരുവേലി. തോയദം=മുത്തങ്ങ. നാഗരം=ചുക്ക്. ഇവ ക
ഷായംചെയ്ത് തണുപ്പിച്ച് ഗർഭിണി സേവിക്കണം. ഗർഭിണി
കൾക്കുണ്ടാകുന്ന പനി ശമിക്കും.

വിലപാമമജ്ജലാജാംബു പിബേൽ ഛർദ്ദീഷു ഗർഭിണീ; ഹി
ജ്ജായാം വിലപബലയോരംഭഃ ക്ഷീരാവശേഷിതം; വൃശ്ചീവ ദ
ശമൂലാംബു ഗർഭിണീ ശോഫനാശനം * വിലപാമമജ്ജ=കൂവ
ളത്തിന്റെ പച്ചക്കായയുടെ മജ്ജ. ലാജം=മലര്. ഇവ കഷാ
യം സേവിച്ചാൽ ഗർഭിണികളുടെ ഛർദ്ദി ശമിക്കും; വിലപം=കൂ
വളത്തിൻവേര്. ബലാ=കുറുന്തോട്ടി. ഇവ കഷായം പിഴിഞ്ഞു
രിച്ചു കുറുക്കുമ്പോൾ സമം പാൽചേർത്തു കുറുക്കി പാലോളമാ
ക്കി സേവിക്കുക. ഗർഭിണികൾക്കുണ്ടാകുന്ന ഇക്കിൾ ശമിക്കും;

വൃശ്ചീവം=തവിഴാമവേർ. ദശമൂലം. ഇവ കഷായം. ഗദ്യീണി കൾക്കുണ്ടാകുന്ന നീരു ശമിക്കും.

(ഗദ്യസ്രാവത്തിന്നു്.)

ഉഗ്രവേദനതാത്വതം സീദനം ഹൃദയേസ്യ ച പാണ്ഡു തപഃ നാഭിശൂലഞ്ച ശ്രമോഥ പരീകീർത്തിതഃ ഇത്യേതൽ സ്രം സമാനസ്യ വിദ്വാൽ ഗദ്യസ്യ ലക്ഷണം * കഠിനമായ വേദന, കലശലായ ക്ഷീണം, ഹൃദയോപദ്രവം, വിളപ്പ്, പൊക്കിളിൽ വേദന, തളച്ചു, ഇവയാണു് ഗദ്യം സ്രവിക്കാൻ(=അലസുവാൻ) പോകുന്നതിന്റെ ലക്ഷണം.

ശാരിബാ ചന്ദനദ്രാക്ഷാ ലോഘ്രോൽപല പയോധരൈഃ സക്ഷീരം സാധിതം വാരി ഗദ്യസ്രാവനിബാഹണം * ശാരി ബാ=നന്നാരിക്കിഴങ്ങ്. ചന്ദനം. ദ്രാക്ഷാ=മുന്തിരിങ്ങ. ലോ ഘ്രം=പാച്ചോറിത്തൊലി. ഉൽപലം=ചെങ്ങഴിനീർകിഴങ്ങ്. പയോധരം=മുത്തങ്ങ. ഇവ കഷായം പാൽചേർത്തു സേവിക്കുക. ഗദ്യസ്രാവം ശമിക്കും.

പ്രയോജയേഹ്വലിഖജ്ജം രക്തപിത്തചികിത്സിതം * ര ക്തപിത്തത്തിന്നു പറഞ്ഞ ചികിത്സകളിൽ ശോധനം ഒഴി കെ എല്ലാം ചെയ്യാം.

ഗോക്ഷരം കദളീമൂലം ക്ഷീരേ പക്തപാ സധാന്യകം തൽ പിബേൽ ഗദ്യശൂലേ തു സദാഹേ തു വിശേഷിതഃ* ഗോക്ഷരം= ഞ്ഞിരിഞ്ഞിൽ. കദളീമൂലം=കദളിവാഴക്കിഴങ്ങ്. ധാന്യകം= കൊത്തമ്പാല. ഇവ പാലിൽവെച്ചു സേവിക്കുക. ഗദ്യത്തിങ്ക ലുള്ള ശൂലം ശമിക്കും. ചുട്ടുനീറലുണ്ടെങ്കിൽ വിശേഷിച്ചു ഇ തു നന്നു്.

(1) മധുരം ശാകബീജഞ്ച പയസ്യാമരദാരു ച (2) അ ശ്ലന്തകഃ കൃഷ്ണതിലാസ്താമ്രവല്ലീ ശതാവരീ (3) വത്സാദനീ പ യസ്യാ ച ലതാ സോൽപലശാരിബാ (4) അനന്താ ശാരിബാ രാസ്താ പത്മാഥ മധുരഷ്ടികാ (5) ബൃഹതീദപയകാഷ്ഠ്യക്ഷീരി ശൃംഗതപചോ ഷ്ടതം (6) പുശ്കിപണ്ണീ ബലാശിശു ശപദംശ്രോ മധുപണ്ണികാ (7) ശൃംഗാടകം വിസംദ്രാക്ഷാ കശേരു മധുരം

സിതാ—സപ്തൈതാൻ പയസാ യോഗാനലംഗ്ലോകസമാപ
 നാൻ ക്രമാത്സപ്തസു മാസേഷു ഗഭേ സ്രവതി യോജയേൽ *

(1) മധുകം=എരട്ടിമധുരം. ശാകബീജം=തേക്കിൻകുരു. പയ
 സ്യാ=അടപതിയൻകിഴങ്ങ്. അമരദാരു=ദേവതാരം. (2) അ
 ശ്വന്തകം=കല്ലുർവഞ്ഞിവേർ (മുളംപ്ലാവെന്നു പക്ഷാന്തരം) കൃ
 ണ്ണതിലം=കറുത്ത എള്ള. താമ്രവല്ലി=ചെമ്പാർവള്ളിക്കിഴ
 ങ്ങ്. ശതാവരി. (3) വത്സാദനീ=ഇത്തിക്കണ്ണി. പയസ്യാ=അ
 ടപതിയൻ. ഉല്പലലതാ=വെളുത്ത നന്നാരിക്കിഴങ്ങ്. ശാരി
 ബാ=കറുത്ത നന്നാരിക്കിഴങ്ങ്. (4) അനന്താ=കൊടുത്തുവു
 വേർ. ശാരിബാ=നന്നാരി. രാസ്താ=അരത്ത. പത്മാ=കാരില
 ത്താമര. മധുയഷ്ടികാ=എരട്ടിമധുരം. (5) ബൃഹതീപ്രായം=
 ചെറുവഴുതിനവേരും വെറുവഴുതിനവേരും. കാഷ്ഠ്യം=കുമി
 ഴിൻവേർ. ക്ഷീരിശൃംഗതപകുകരം=നാല്പാമരമൊട്ടും അതി
 ന്റെ തൊലിയും. ഘൃതം=നെയ്യ. (6) പുഷ്പിപണ്ണി=മുവിള
 വേർ. ബലാ=കുറുന്തോട്ടിവേർ. ശിഗ്രു=മുരിങ്ങവേർ. ശുപഭം
 ശ്വാ=ഞൈരിഞ്ഞിൽ. മധുപണ്ണികാ=അമരിവേർ. (7) ഗ്രംഗാ
 ടകം=വല്ലട്ടക്കിഴങ്ങ്. വിസം=താമരവളയം. ദ്രാക്ഷാ=മുന്തിരി
 ങ്ങ്. കശേരു=കഴിമുത്തങ്ങ. മധുകം=എരട്ടിമധുരം. സിതാ=
 പഞ്ചസാര—ഈ യോഗങ്ങളിലെ മരുന്നുകൾ ഗർഭമുണ്ടായി
 1-ാം മാസം മുതൽ ഏഴുമാസങ്ങളിൽ ക്രമത്താലെ പാലിൽ
 സേവിക്കുക. എന്നാൽ ഗർഭം സ്രവിക്കയില്ല. (നാഴി പാൽ, 6
 കഴഞ്ച് മരുന്നും, എടങ്ങഴി വെള്ളം എന്നാണ് ക്രമം.)

കപിത്ഥവിലപ ബൃഹതീപ്രായോലേക്ഷുനിദിശ്ചികാഃ ഏ
 തൈഃ ശൃതം പ്രയുഞ്ജിത ക്ഷീരം മാസേഷുമേ തഥാ * എട്ടാം
 മാസത്തിൽ വിളാവിൻവേർ (കപിത്ഥം) കൂവളവേർ (വി
 ലപം) വെറുവഴുതിനവേർ (ബൃഹതീ) പടോലവള്ളി. കരി
 മ്പിൻവേർ. ചെറുവഴുതിനവേർ—ഇവകൊണ്ടു പാൽകുറുക്കി
 സേവിക്കുക.

നവമേശാരിബാനന്താ പയസ്യാ മധുയഷ്ടിഭിഃ, യോജയേ
 ദശമേ മാസി സിദ്ധം ക്ഷീരം പയസ്യാ അഥവാ യഷ്ടിമധു

ക നാഗരാമരദാരുഭിഃ * വൈതാംമാസത്തിൽ നന്നാരിക്കിഴ
ങ്ങ് (ശാരിബാ) കൊടുത്തുവേർ (അനന്താ) അടപതിയൻ
കിഴങ്ങ് (പയസ്യാ) എരട്ടിമധുരം (മധുയഷ്ടി) ഇവകൊണ്ടു
പാൽകുറുക്കി സേവിക്കണം. പത്താംമാസത്തിൽ അടപതി
യൻകിഴങ്ങുമാത്രമിട്ടു കുറുക്കിയ പാൽ സേവിക്കണം. അല്ലെ
ങ്കിൽ എരട്ടിമധുരം (യഷ്ടിമധുരം) ചുക്ക് (നാഗരം) ദേവതാ
രം (അമരദാരു) ഇവകൊണ്ടാവാം.

നാഗോദരേ ചോപവിഷ്ടേ ഘൃതക്ഷീരരസാൻ ഭിഷക് യു
ഞ്ജാൽ ബൃഹണവാതം മധുരദ്രവ്യസംസ്കൃതാൻ * നാഗോ
ദരമെന്നും ഉപവിഷ്ടമെന്നും പേരായ ഗർഭരോഗങ്ങളിൽ വൈ
ദ്യൻ ബൃഹണങ്ങളും വാതഹരങ്ങളും മധുരങ്ങളുമായ ഔഷധ
ങ്ങളെക്കൊണ്ടു കാച്ചിയ നൈ, പാൽ, മാംസരസം എന്നിവ
പ്രയോഗിക്കണം.

ലീനാവ്യേ ബൃഹണാ കാര്യം കട്ടഭൃംഗോ വിശേഷതഃ*
ഇത് എന്ന രോഗത്തിൽ ബൃഹണവും, പ്രത്യേകിച്ച് അര
ക്കെട്ടിൽ എണ്ണ തേയ്ക്കുകയും വേണം.

സുഖപ്രസവത്തിന്ന്.

സുഖസ്മൃതികരാൻ യോഗാനഷ്ടമേ മാസി യോജയേൽ *
അഷ്ടമേമാസി=എട്ടാമത്തെ മാസത്തിൽ. സുഖസ്മൃതികരാൻ=
സുഖപ്രസവത്തെ ചെയ്യുന്ന യോഗങ്ങളെ. യോജയേൽ=ചെ
യ്യണം.

നിലപ്പന കഷായത്തിലതുതന്നെ സുകല്പിതം സിദ്ധം പ
യോയുതം പേയം തിലജം സുഖസ്മൃതയേ * നിലപ്പന കഷായ
വും കല്പനമായി പാൽചേർത്തു കാച്ചിയ എണ്ണ സുഖപ്രസവ
കരമാകുന്നു.

ബലാജീരകസംസിദ്ധം പയശ്ച പ്രപിബേൽ പ്രഗേ*ബ്
ലാ=കുറുത്തോട്ടിവേർ. ജീരകം ഇവയിട്ടു കുറുക്കിയ പാൽ രാവി
ലെ സേവിക്കുക. സുഖപ്രസവം ഉണ്ടാകും.

വെള്ളരിക്കടരുപോദകാരസേ ഭദ്രയഷ്ടിമധുകൈഃ സുക
ല്പിതം സാധിതം സമപയസ്കഥാ ഘൃതം പായയേച്ച സുഖസ്മൃ

തയേ ഭിഷക് * വെള്ളരിയുടെ കുടൽ പിഴിഞ്ഞ നീരും വശള
 ചീരയുടെ നീരും എടുത്ത് ചെറുളയും എരട്ടിമധുരവും കല്പം
 മായി പാൽ ചേർത്തു കാച്ചിയ നൈ സേവിപ്പിക്കുക. സുഖപ്ര
 സവത്തിന്നു വിശേഷം. ഉപോദകം=കടലാടിയിന്നും പക്ഷാ
 ന്തരം.

ബാലാതൈലേന ചാത്രംഗോ ഗഭീണ്ഡാഃ പരമംഹിതഃ*
 ബാലാതൈലം തേജസ്സനതും ഗഭീണീഷു വളരെ ഹിതമാകുന്നു.

ഇതി ഗർഭചികിത്സാ.

ചികിത്സാക്രമഃ സമാപ്തഃ

ശ്രീഗുരുഭ്യോ നമഃ.

ശ്രീ ഭ മ സു

